

LANGUAGE RICH EUROPE ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑΣ

ΟΙ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Guus Extra και Kutlay Yağmur

Με την υποστήριξη των:

ΓΔ Εκπαίδευση και πολιτισμός
Πρόγραμμα διά βίου μάθησης

Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η παρούσα δημοσίευση απηχεί τις απόψεις μόνο των συγγραφέων και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

LANGUAGE RICH EUROPE ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑΣ

ΟΙ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: GUUS EXTRA ΚΑΙ KUTLAY YAĞMUR

Με την υποστήριξη των:

Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η παρούσα δημοσίευση απηχεί τις απόψεις μόνο των συγγραφέων και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Εκδόθηκε από το Cambridge University Press, εκ μέρους του Βρετανικού Συμβουλίου.
Νοέμβριος 2012.

© Language Rich Europe, British Council.

Μπορείτε να αντιγράψετε, να μεταφορτώσετε (www.language-rich.eu) ή να τυπώσετε το περιεχόμενο του Language Rich Europe για προσωπική χρήση καθώς και να συμπεριλάβετε αποσπάσματα από τη δημοσίευση του Language Rich Europe στα δικά σας κείμενα, παρουσιάσεις, ιστολόγια, ιστοσελίδες και εκπαιδευτικό υλικό, με την προϋπόθεση ότι θα γίνουν οι κατάλληλες παραπομπές στη δημοσίευση του Language Rich Europe ως πηγής και πνευματικής ιδιοκτησίας του Βρετανικού Συμβουλίου. Όλα τα αιτήματα για δημόσια ή εμπορική χρήση και για μεταφραστικά δικαιώματα θα πρέπει να υποβάλλονται στο HYPERLINK "mailto:info@language-rich.eu" info@language-rich.eu.

Η ευθύνη για τις ιδέες και απόψεις που εκφράζονται σε αυτή τη δημοσίευση βαρύνει αποκλειστικά τους συγγραφείς. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για αυτές τις ιδέες ή απόψεις ούτε και για οποιαδήποτε χρήση τους.

Τυπώθηκε και βιβλιοδετήθηκε στην Ιταλία από Rotolito Lombarda SpA

9781107668102

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2	ΜΕΡΟΣ 3: ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΡΟΦΙΛ	92
ΕΙΣΑΓΩΓΗ <i>Martin Hope</i>	6	Εισαγωγή <i>Guus Extra, Martin Hope και Kutlay Yağmur</i>	92
ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ <i>Guus Extra και Kutlay Yağmur</i>	9	1. Αυστρία <i>Tanja Nagel, Anke Schad, Barbara Semmler και Michael Wimmer</i>	101
ΜΕΡΟΣ 1: ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ <i>Guus Extra και Kutlay Yağmur</i>	16	2. Βοσνία-Ερζεγοβίνη <i>Jasmin Džindo και Selma Žeric</i>	110
1.1 Ευρωπαϊκοί φορείς δράσης για την προώθηση της πολυγλωσσίας και της πολλαπλογλωσσίας.....	17	3. Βουλγαρία <i>Gueorgui Jetchev</i>	117
1.2 Η τρίγλωσση φόρμουλα και η πολλαπλογλωσσία.....	23	4. Δανία <i>Sabine Kirchmeier-Andersen</i>	126
1.3 Οι κατηγορίες γλωσσών που ερευνήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος LRE.....	25	5. Εσθονία <i>Kersti Sõstar</i>	134
1.4 Γλωσσικά πεδία που εξετάστηκαν στην έρευνα.....	27	6. Γαλλία <i>Louis-Jean Calvet</i>	143
1.5 Συλλογή δεδομένων και η προσέγγιση των τριών πόλεων.....	28	7. Γερμανία <i>Ingrid Gogolin, Joana Duarte και Patrick Grommes</i>	151
1.6 Μεθοδολογία έρευνας.....	31	8. Ελλάδα <i>Sara Hannam και Ευαγγελία Παπαθανασίου</i>	158
ΜΕΡΟΣ 2: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ LANGUAGE RICH EUROPE ΣΕ ΔΙΑΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ <i>Kutlay Yağmur, Guus Extra και Marlies Swinkels</i>	34	9. Ουγγαρία <i>Csilla Bartha</i>	165
2.1 Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και τις βάσεις δεδομένων.....	35	10. Ιταλία <i>Monica Barni</i>	174
2.2 Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση.....	42	11. Λιθουανία <i>Irena Smetoniene και Julija Moskvina</i>	184
2.3 Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.....	46	12. Ολλανδία <i>Saskia Benedictus-van den Berg</i>	194
2.4 Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	55	12.1 Η Ολλανδία γενικά.....	194
2.5 Διατομεακές προοπτικές στην (προσχολική), πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	66	12.2 Φρίσλαντ.....	203
2.6 Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	68	13. Πολωνία <i>Liliana Szczuka-Dorna</i>	208
2.7 Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο.....	74	14. Πορτογαλία <i>J. Lachlan Mackenzie</i>	217
2.8 Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους.....	78	15. Ρουμανία <i>Alexandru Cernat, Anca Nedelcu, Stefan Colibaba, Calin Rus και Ruxandra Popovici</i>	225
2.9 Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις.....	81	16. Ισπανία <i>Marta Genís, F. Xavier Vila i Moreno και Iván Igartua</i>	234
2.10 Οπτικές για τα προφίλ πολυγλωσσίας ανά τομέα εκτός εκπαίδευσης.....	86	16.1 Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη).....	234
Βιβλιογραφικές αναφορές στα Κεφάλαια I και II.....	87	16.2 Καταλονία.....	242
Παράρτημα.....	90	16.3 Χώρα των Βάσκων.....	250
		17. Ελβετία <i>Raphael Bertele, Bernhard Lindt-Bangerter και Susanne Obermayer</i>	259
		18. Ουκρανία <i>Lyubov Naydonov</i>	271
		19. Ηνωμένο Βασίλειο <i>Teresa Tinsley, Philip Harding-Esch και Hywel Jones</i>	280
		19.1 Αγγλία.....	280
		19.2 Ουαλία.....	289
		19.3 Σκωτία.....	297
		19.4 Βόρεια Ιρλανδία.....	305

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το Βρετανικό Συμβούλιο θα ήθελε να ευχαριστήσει τα παρακάτω άτομα και ιδρύματα για τη συμβολή τους σε αυτή την έκδοση:

Τη Συντονιστική ομάδα του Language Rich Europe:

Karin Berkhout, Γραμματέα του Κέντρου Σπουδών για την Πολυπολιτισμική Κοινωνία Babylon, Πανεπιστήμιο Tilburg

Καθηγήτρια Guus Extra, Διευθύντρια του Τμήματος Γλωσσών και Μειονοτήτων, Πανεπιστήμιο Tilburg

Martin Hope, Υπεύθυνος του Προγράμματος Language Rich Europe (έως τον Αύγουστο 2012), Βρετανικό Συμβούλιο

Simon Ingram-Hill, Διευθύντρια του Προγράμματος Language Rich Europe (από τον Σεπτέμβριο 2012)

Christiane Keilig, Συντονίστρια Επικοινωνίας, Βρετανικό Συμβούλιο

Eilidh MacDonald, Συντονίστρια του Προγράμματος, Βρετανικό Συμβούλιο

Nadine Ott, Πρώην Υπεύθυνη Έργου, Βρετανικό Συμβούλιο

Aneta Quraishy, Υπεύθυνη Έργου, Βρετανικό Συμβούλιο

David Sorrentino, Διευθύντρια Επικοινωνίας, Βρετανικό Συμβούλιο

Marlies Swinkels, Τμήμα Πολιτισμικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Tilburg

Δρ. Kutlay Yağmur, Αναπληρωτή Καθηγήτρια με αντικείμενο την Πολυγλωσσία, Πανεπιστήμιο Tilburg

Τα Μέλη της Ομάδας Εποπτείας του Language Rich Europe:

Δρ. Juan Pedro de Basterrechea, Διευθύντρια Χορηγιών και Πωλήσεων, Ινστιτούτο Θερβάντες

Καθηγήτρια Guus Extra, Διευθύντρια του Τμήματος Γλωσσών και Μειονοτήτων, Πανεπιστήμιο Tilburg

Καθηγήτρια Mario Filipe, Αντιπρόεδρος, Ινστιτούτο Camões

Martin Hope, Διευθύντρια Γραφείου Benelux και ΕΕ, Βρετανικό Συμβούλιο (έως τον Αύγουστο 2012)

Thomas Huddleston, Αναλυτή Πολιτικής, Ομάδα Μεταναστευτικής Πολιτικής

Simon Ingram-Hill, Διευθύντρια Ουγγαρίας, Βρετανικό Συμβούλιο (από τον Σεπτέμβριο 2012)

Tony Jones, Σύμβουλο (αγγλικά), Βρετανικό Συμβούλιο

Δρ. Elidir King, Διευθύντρια, The Languages Company

Ulla-Alexandra Mattl, Συντονίστρια EUNIC Βρυξελλών

Xavier North, Γενικό Αντιπρόσωπο για τη γαλλική γλώσσα και τις γλώσσες της Γαλλίας, Υπουργείο Πολιτισμού και Επικοινωνίας

Aneta Quraishy, Διευθύντρια Έργου, Βρετανικό Συμβούλιο

Joe Sheils, Πρώην Επικεφαλής του Τμήματος Γλωσσικής Εκπαίδευσης και Πολιτικής, Συμβούλιο της Ευρώπης

Wolfvon Siebert, Διευθύντρια Προγράμματος, Γλώσσα και Ένταξη, Ινστιτούτο Γκαίτε

Liliana Szczuka-Dorna, Επικεφαλής του Τμήματος Σύγχρονων Γλωσσών, Πανεπιστήμιο Τεχνολογίας Poznan

Τον Όμιλο συνεργαζόμενων ιδρυμάτων:

Η πρώτη έκδοση του Language Rich Europe, *Οι τάσεις στις πολιτικές και της πρακτικές για την πολυγλωσσία στην Ευρώπη*, επιτεύχθηκε χάρη στην εκτεταμένη, μακροχρόνια συνεργασία του ομίλου των ιδρυμάτων με τα οποία συνεργαζόμαστε και στα οποία θα θέλαμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας για την ενεργητικότητα και την αφοσίωσή τους.

Αυστρία: EDUCULT, Ινστιτούτο για την Πολιτισμική Πολιτική και Διαχείριση

Βέλγιο: Ομάδα Μεταναστευτικής Πολιτικής, EUNIC Βρυξελλών, Πολιτισμικό Ινστιτούτο Δανίας και Πανεπιστήμιο της Γάνδης (Κέντρο για την Ποικιλομορφία και τη Μάθηση)

Βοσνία-Ερζεγοβίνη: Πανεπιστήμιο του Σεράγεβο, Τμήμα Φιλοσοφίας

Βουλγαρία: Πανεπιστήμιο της Σόφιας, Τμήμα Κλασικής και Σύγχρονης Φιλολογίας

Δανία: Συμβούλιο για τη Δανική γλώσσα

Εσθονία: Κέντρο Εθνικών Εξετάσεων και Τυπικών Προσόντων

Γαλλία: Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Πολυγλωσσία

Γερμανία: Πανεπιστήμιο Αμβούργου, LIMA- Διαχείριση της Γλωσσικής Ποικιλομορφίας στις Αστικές Περιοχές και Ινστιτούτο Γκαίτε

Ελλάδα: Κέντρο Έρευνας Νοτιοανατολικής Ευρώπης και Κέντρο Έρευνας για τη Διδασκαλία Ξένων Γλωσσών και την Αξιολόγηση Γλωσσομάθειας του Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ουγγαρία: Ερευνητικό Ινστιτούτο Γλωσσολογίας, Ερευνητικό Κέντρο για την Πολυγλωσσία

Ιταλία: Πανεπιστήμιο της Σιένα για Αλλοδαπούς, LEND

Λιθουανία: Κέντρο Κοινωνικής Έρευνας Λιθουανίας, Ινστιτούτο Εργασιακής και Κοινωνικής Έρευνας, Κρατική Επιτροπή για τη Λιθουανική Γλώσσα

Ολλανδία: Πανεπιστήμιο Tilburg, Κέντρο Σπουδών για την Πολυπολιτισμική Κοινωνία, Babylon, Ακαδημία Fryске

Πολωνία: Ινστιτούτο για την Ποιότητα στην Εκπαίδευση

Πορτογαλία: ILTEC-Ινστιτούτο Θεωρητικής και Υπολογιστικής Γλωσσολογίας, Ινστιτούτο Camões

Ρουμανία: Κέντρο Εκπαίδευσης 2000+, Ίδρυμα EuroEd

Ισπανία: Ινστιτούτο Θερβάντες, Πανεπιστήμιο Nebrija, Τμήμα Πολιτισμού της Κυβέρνησης των Βάσκων, Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης

Ελβετία: Πανεπιστήμιο του Fribourg, Ινστιτούτο Πολυγλωσσίας

Ουκρανία: Ινστιτούτο Κοινωνικής και Πολιτικής Ψυχολογίας

Ηνωμένο Βασίλειο: The Languages Company, Συμβούλιο Ουαλικής Γλώσσας (διεξήγαγε την αρχική έρευνα) και CILT, Εθνικό Κέντρο Γλωσσών (διεξήγαγε την αρχική έρευνα)

Τους συνεργάτες:

Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο

Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών, Graz

Θα θέλαμε επίσης να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στους συναδέλφους μας από τα παραρτήματα του Βρετανικού Συμβουλίου για την πολύτιμη συνεργασία και βοήθειά τους στις εξής χώρες:

Αυστρία: Martin Gilbert

Βέλγιο: Julia Kofler, Kirsi Suutarinen

Βοσνία-Ερζεγοβίνη: Samir Avdibegović και Alisa Mulalic

Βουλγαρία: Tzvetanka Panova

Δανία: Brid Conneely, Dorte Friis

Εσθονία: Ursula Roosmaa

Γαλλία: Marianne Garcia, Sally Goodman, Sadrine Mahieu

Γερμανία: Michael Croasdale

Ελλάδα: Alison Weedall

Ουγγαρία: Agota Biro, Viktoria Vas

Ιταλία: Stephen Benians, Patricia Corasaniti, Susan Costantini, Isabella Pallone

Λιθουανία: Vilma Bačkiūtė

Ολλανδία: Canan Marasligil, Aleksandra Parcinska, Manon de Ruijter

Πολωνία: Alicja Grymek

Πορτογαλία: Fatima Dias

Ρουμανία: Ruxandra Popovici

Ισπανία: Raquel Fernández Montes

Ισπανία (Καταλονία): Isabella Petith

Ελβετία: Caroline Morrissey, Regula Renggli

Ουκρανία: Elena Gorsheniova, Irina Sukhinina

Ηνωμένο Βασίλειο: Tony Jones

Ηνωμένο Βασίλειο (Ουαλία): Simon Ford

Τέλος, θα θέλαμε να εκφράσουμε την απεριόριστη και ειλικρινή εκτίμησή μας στο δίκτυο των ειδικών, των κριτών και όλων όσων συνέβαλαν στην κατάρτιση του προφίλ κάθε χώρας, οι οποίοι μοιράστηκαν την εξειδικευμένη γνώση τους για την παραγωγή των στοιχείων στα οποία βασίζεται αυτή η αναφορά. Τα ονόματά τους περιλαμβάνονται στον παρακάτω κατάλογο:

Αυστρία

Δρ. Waldemar Martyniuk, Συμβούλιο Ευρώπης, Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών

Δρ. Michael Wimmer, EDUCULT

Anke Schad, EDUCULT

Κριτής:

Καθηγητής Dieter Halwachs, Πανεπιστήμιο του Graz

Βέλγιο

Rebecca Marx, Πολιτισμικό Ινστιτούτο της Δανίας

Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Καθηγήτρια Jasmin Dzindo, Πανεπιστήμιο του Σεράγεβο, Τμήμα Φιλοσοφίας

Καθηγητής Ino Komsic, Πανεπιστήμιο του Σεράγεβο, Τμήμα Φιλοσοφίας

Κριτής:

Ranko Risojević, Εθνική και Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη της Δημοκρατίας της Σρpska

Βουλγαρία

Δρ. Gueorgui Jetchev, Πανεπιστήμιο της Σόφιας

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Galina Sokolova, Πανεπιστήμιο της Σόφιας

Κριτής:

Αναπληρωτής Καθηγητής Angel Pachev, Τμήμα Γενικής και Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, Ακαδημία Επιστημών της Βουλγαρίας

Δανία

Sabine Kirchmeier-Andersen, Συμβούλιο για τη Δανική γλώσσα

Κριτής:

Καθηγήτρια Anne Holmen, Τμήμα Αγγλικών, Γερμανικών και Ρομανικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης

Εσθονία

Kersti Sõstar, Κέντρο Εθνικών Εξετάσεων και Τυπικών Προσόντων

Κριτής:

Tuuli Oder, Κέντρο Γλωσσών, Πανεπιστήμιο Ταλίν

Γαλλία

Μέλη της Γαλλικής Ομάδας Εποπτείας:
Καθηγητής Louis-Jean Calvet, Πανεπιστήμιο Provence
Καθηγητής Χρήστος Κλαίρης, Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Πολυγλωσσία
Valerie Drake, Υπουργείο Εξωτερικών
Claire Extramiana, Υπουργείο Πολιτισμού και Επικοινωνίας
Καθηγητής José Carlos Herreras, Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Πολυγλωσσία
Michel Lefranc, Υπουργείο Παιδείας
Frangois Monnantueil, Υπουργείο Παιδείας
Xavier North, Υπουργείο Πολιτισμού και Επικοινωνίας
Christian Tremblay, Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Πολυγλωσσία
Καθηγητής Claude Truchot, Πανεπιστήμιο Στρασβούργου

Συλλογή δεδομένων

Claude Bourgeois
Δρ. Kenza Cherkaoui
Yvonne Touchard
Κριτής:
Καθηγητής George-Daniel Veronique, Πανεπιστήμιο Provence

Γερμανία

Δρ. Joana Duarte, Πανεπιστήμιο Αμβούργου, LIMA
Καθηγήτρια Ingrid Gogolin, Πανεπιστήμιο Αμβούργου, LIMA
Δρ. Patrick Grammes, Πανεπιστήμιο Αμβούργου, LIMA
EmelÖ zser, Πανεπιστήμιο Αμβούργου, LIMA
Barbara Baumann, Ινστιτούτο Γκαίτε
Uwe Mohr, Ινστιτούτο Γκαίτε
Rolf C. Peter, Ινστιτούτο Γκαίτε
Heike Uhlig, Ινστιτούτο Γκαίτε
Wolf von Siebert, Ινστιτούτο Γκαίτε
Κριτής:
Καθηγήτρια Marianne Krüger-Potratz, Ινστιτούτο Παιδαγωγικής, Πανεπιστήμιο του Munster

Ελλάδα

Δρ. Sara Hannam, Κέντρο Έρευνας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Α' φάση του έργου – κατά την περίοδο της έρευνας)
Δρ. Ευαγγελία Παπαθανασίου, Κέντρο Έρευνας Νοτιοανατολικής Ευρώπης
Δρ. Ζωή Τατσιώκα, Κέντρο Έρευνας Νοτιοανατολικής Ευρώπης
Νίκος Ζαχαρής, Κέντρο Έρευνας Νοτιοανατολικής Ευρώπης
Κριτής:
Καθηγήτρια Αγγελική Κοιλιάρη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ουγγαρία

Δρ. Csilla Bartha, Ακαδημία Επιστημών της Ουγγαρίας, Ερευνητικό Κέντρο για την Πολυγλωσσία
Helga Hattyar, Ακαδημία Επιστημών της Ουγγαρίας, Ερευνητικό Κέντρο για την Πολυγλωσσία
Δρ. Noemi Nagy, Ακαδημία Επιστημών της Ουγγαρίας, Ερευνητικό Κέντρο για την Πολυγλωσσία
Κριτής:
Καθηγητής Péter Medgyes, Πανεπιστήμιο της Βουδαπέστης

Ιταλία

Καθηγήτρια Monica Barni, Πανεπιστήμιο της Σιένα για Αλλοδαπούς
Silvia Minardi, LEND
Κριτής:
Καθηγητής Tullio DeMauro, Πανεπιστήμιο της Ρώμης

Λιθουανία

Καθηγητής Boguslavas Gruzevskis, Κοινωνικό Ερευνητικό Κέντρο Λιθουανίας
Δρ. Julija Moskvina, Κοινωνικό Ερευνητικό Κέντρο Λιθουανίας
Δρ. Irena Smetoniene, Κρατική Επιτροπή για τη γλώσσα της Λιθουανίας
Κριτής:
Καθηγήτρια Meilute Ramonienė, Πανεπιστήμιο του Vilnius

Ολλανδία

Δρ. Saskia Benediktus-van den Berg, Ακαδημία Fryske
Δρ. Cor van der Meer, Ακαδημία Fryske
Κριτής:
Καθηγητής Durk Gorter, Πανεπιστήμιο της Χώρας των Βάσκων, Donostia/San Sebastian
Μεταφραστές
Taalbuuro Popkema Groningen (Anne Tjerk Popkema)
Μεταφραστής (αραβικά): Δρ. Abderrahman el Aissati, Πανεπιστήμιο Tilburg
Μεταφραστής (τουρκικά): Δρ. Kutlay Yağmur, Πανεπιστήμιο Tilburg

Πολωνία

Δρ. Pawel Poszytek, Ινστιτούτο για την Ισότητα στην Εκπαίδευση (κατά την περίοδο της έρευνας)
Δρ. Liliana Szczuka-Dorna, Ινστιτούτο για την Ισότητα στην Εκπαίδευση
Κριτής:
Καθηγητής Władysław Miodunka, Πανεπιστήμιο της Κρακοβίας

Πορτογαλία

Nuno Carvalho, ILTEC-Ινστιτούτο Θεωρητικής και Υπολογιστικής Γλωσσολογίας

Lis Gongalves, ILTEC-Ινστιτούτο Θεωρητικής και Υπολογιστικής Γλωσσολογίας

Καθηγητής Lachlan Mackenzie, ILTEC-Ινστιτούτο Θεωρητικής και Υπολογιστικής Γλωσσολογίας

Καθηγήτρια Maria Helena Mateus, ILTEC-Ινστιτούτο Θεωρητικής και Υπολογιστικής Γλωσσολογίας

Fabiola Santos, ILTEC-Ινστιτούτο Θεωρητικής και Υπολογιστικής Γλωσσολογίας

Cristina Faustino, Ινστιτούτο Camões

Καθηγητής Mario Filipe, Ινστιτούτο Camões

Κριτής:

Καθηγητής Ricardo Salomao, Πανεπιστήμιο Aberta (Ανοικτό Πανεπιστήμιο)

Ρουμανία

Alexandru Cernat, Κέντρο Εκπαίδευσης 2000+, εξωτερικός συνεργάτης

Monica Dvorski, Κέντρο Εκπαίδευσης 2000+

Δρ. Anca Nedelcu, Κέντρο Εκπαίδευσης 2000+

Καθηγήτρια Anca Colibaba, Ίδρυμα EuroEd

Καθηγητής Stefan Colibaba, Ίδρυμα EuroEd

Κριτής:

Δρ. Calin Rus, Διαπολιτισμικό Ινστιτούτο Timisoara

Ισπανία

Μαδρίτη, Σεβίλλη, Valencia:

Καθηγήτρια Marta Genis, Πανεπιστήμιο Nebrija

Κριτής:

Καθηγητής José J. Gomez Asencio, Πανεπιστήμιο Salamanca

Μεταφραστές:

Maria Ortiz & Carmen Octavio, Πανεπιστήμιο Nebrija

Χώρα των Βάσκων:

Ινάιγάρτια, Τμήμα Πολιτισμού της Κυβέρνησης των Βάσκων

Κριτής:

Καθηγητής Alberto Lopez Basaguren, Πανεπιστήμιο της Χώρας των Βάσκων

Μεταφραστές:

Idoia Gillenea, Hitzurug

Καταλονία:

Καθηγητής Xavier Vila, Πανεπιστήμιο της Barcelona

Κριτής:

Καθηγητής Miquel Angel Pradilla Cardona, Πανεπιστήμιο Rovira I Virgili

Μεταφραστής:

Ma del Mar Vilano

Ελβετία

Καθηγητής Raphael Bertele, Πανεπιστήμιο του Fribourg, Ινστιτούτο για την Πολυγλωσσία

Καθηγητής Bernhard Lindt, Πανεπιστήμιο του Fribourg, Ινστιτούτο για την Πολυγλωσσία

Susanne Obermayer, Πανεπιστήμιο του Fribourg, Ινστιτούτο για την Πολυγλωσσία

Κριτής:

Καθηγητής Georges Ludi, Πανεπιστήμιο Basel

Ουκρανία

Δρ. Lyubov Naydonova, Ινστιτούτο Κοινωνικής και Πολιτικής Ψυχολογίας

Δρ. Yaroslav M. Pylynsky, The Kennan Institute, KyivProject

Ηνωμένο Βασίλειο

Phillip Harding-Esch, The Languages Company

Δρ. Elidir King, The Languages Company

Teresa Tinsley, Alcantara Communications

Nick Byrne, Κέντρο Γλωσσών, Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Λονδίνου

Hywel Jones, Επίτροπος Ουαλικής Γλώσσας

Meirion Prys Jones, Συμβούλιο Ουαλικής Γλώσσας

Κριτές

Καθηγητής Mike Kelly, Πανεπιστήμιο του Southampton

Ουαλία: Καθηγητής Colin Williams, Πανεπιστήμιο του Cardiff

Προηγουμένως επίσης:

Kathryn Board, Εθνικό Κέντρο Γλωσσών CILT

Youping Han, Εθνικό Κέντρο Γλωσσών CILT

Nick Joujou, Εθνικό Κέντρο Γλωσσών CILT

Για την ελληνική μετάφραση του τόμου:

Θα θέλαμε να εκφράσουμε τις θερμότερες ευχαριστίες μας στο Κέντρο Έρευνας για τη Διδασκαλία Ξένων Γλωσσών και την Αξιολόγηση Γλωσσομάθειας του Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, το οποίο συνεργάστηκε με το LRE στην τρίτη και τελευταία φάση του, για την ερμηνεία και διάδοση των δεδομένων της έρευνας. Στο πλαίσιο αυτό ανέλαβε και την εκτεταμένη επιμέλεια της μετάφρασης του παρόντος τόμου στην ελληνική, υπό τον συντονισμό της Καθηγήτριας Β. Δενδρινού και την τεχνική βοήθεια του Δημήτρη Κοκορόσκου. Πολύτιμη η συμβολή στην επιμέλεια τόμου της Μαρίας Θεοδωροπούλου και της Μαρίας Αραποπούλου, συνεργάτιδων του Τμήματος Γλωσσολογίας του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, το οποίο συνέπραξε στην οργάνωση σεμιναρίων για την αποτίμηση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Martin Hope

Martin Hope, Διευθυντής του Προγράμματος Language Rich Europe (2009-Αύγουστος 2012)

Το Βρετανικό Συμβούλιο, ως ο οργανισμός που είναι υπεύθυνος για τις διεθνείς πολιτισμικές σχέσεις του Ηνωμένου Βασιλείου, έχει επιφορτιστεί να δημιουργήσει μακροχρόνιες σχέσεις εμπιστοσύνης ανάμεσα στους πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου και άλλων χωρών. Το Language Rich Europe (LRE) ένα πρόγραμμα το οποίο υλοποιείται σε συνεργασία με την Ένωση Μορφωτικών Ινστιτούτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUNIC) και ένα δίκτυο ευρωπαϊκών εταιριών – βρίσκεται στο επίκεντρο της αποστολής μας για τη δημιουργία πολιτισμικών σχέσεων. Μέσω του LRE έχουμε ως στόχο να προωθήσουμε περαιτέρω τη συνεργασία ανάμεσα στους φορείς που διαμορφώνουν πολιτικές και σε αυτούς που τις εφαρμόζουν στην Ευρώπη, προκειμένου να αναπτυχθούν καλές πολιτικές και πρακτικές για την πολυγλωσσία. Τέτοιου είδους πολιτικές θα διασφαλίσουν ότι οι γλωσσικές και πολιτιστικές ανταλλαγές θα ενθαρρυνθούν και θα προωθηθούν περαιτέρω στο σχολείο, το πανεπιστήμιο και την ευρύτερη κοινωνία. Πιστεύουμε ότι αυτό είναι πολύ σημαντικό για τη διεύρυνση της διεθνούς προοπτικής των ευρωπαϊκών πολιτών κάθε ηλικίας και για την επιτυχή ένταξη της Ευρώπης ως συνόλου στην παγκόσμια οικονομική αγορά, η οποία θα της δώσει τη δυνατότητα σύναψης εμπορικών σχέσεων με τις αναδυόμενες οικονομικές δυνάμεις του 21ου αιώνα σε ολόκληρο τον κόσμο.

Από την ίδρυσή του το 1934, το Βρετανικό Συμβούλιο ενισχύει όσους μαθαίνουν αγγλικά να επικοινωνούν πιο αποτελεσματικά με ανθρώπους από άλλες χώρες και να αυξάνουν τις προοπτικές απασχόλησής τους μέσω της διάζωσης διδασκαλίας και προσφάτως με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη χρήση του διαδικτύου. Συνεργαζόμαστε, επίσης, με υπουργεία και τοπικούς φορείς εκπαίδευσης για να στηρίξουμε την επαγγελματική ανάπτυξη των καθηγητών. Αυτό που είναι ελάχιστα γνωστό είναι ότι στηρίζουμε ευρέως την εκμάθηση ξένων γλωσσών στο Ηνωμένο Βασίλειο με το πρόγραμμα Βοηθών Καθηγητών Ξένων Γλωσσών, τη συγγραφή διδακτικών βιβλίων ξένων γλωσσών για τα σχολεία του Ηνωμένου Βασιλείου και με το να διευκολύνουμε την επαφή των σχολείων με καθηγητές και μαθητές άλλων χωρών. Το 2012 φιλοξενήσαμε πάνω από 2.500 βοηθούς καθηγητές γλωσσών στο Ηνωμένο Βασίλειο από γαλλόφωνες, γερμανόφωνες και ισπανόφωνες χώρες και από την Ιταλία, την Κίνα, την Ιαπωνία, το Ομάν και τη Ρωσία. Οι βοηθοί καθηγητές συνεπικουρούν το έργο των δασκάλων ξένων γλωσσών στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εμπλουτίζοντας, παράλληλα, το πολιτισμικό περιεχόμενο των μαθημάτων στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Το LRE αποτελεί μέρος της δέσμευσής μας ως οργανισμού για την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου και της ποικιλομορφίας στην Ευρώπη – μια ποικιλομορφία, η οποία εκδηλώνεται μέσα από την τεράστια ποικιλία και αφθονία των γλωσσών που παρατηρούμε γύρω μας όπου και να ζούμε. Με την παρούσα δημοσίευση σηματοδοτούμε την ολοκλήρωση του πρώτου σταδίου του προγράμματος, στο οποίο παρουσιάζονται τα ευρήματα της βασικής μας έρευνας: εξετάζουμε τις γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές που εφαρμόζονται σήμερα στις χώρες με τις οποίες συνεργαζόμαστε και διαπιστώνουμε πόσο «πλούσιες σε γλώσσες είναι». Φιλοδοξία μας ήταν να διερευνήσουμε μια ποικιλία κατηγοριών γλωσσών στις οποίες συγκαταλέγονται οι ξένες γλώσσες, οι περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες, οι γλώσσες των μεταναστών και οι εθνικές γλώσσες. Σε σχέση με τις εθνικές γλώσσες, εξετάστηκε συγκεκριμένα ο τρόπος με τον οποίο τα ιδρύματά μας ενισχύουν τους νεοαφιχθέντες να μάθουν την εθνική γλώσσα – ένας παράγοντας πολύ σημαντικός για την εκπαίδευση και την απασχόληση.

Η έρευνά μας εστίασε, φυσικά, στον τομέα της εκπαίδευσης, αφού είναι ο κατεξοχήν αρμόδιος τομέας για τη διδασκαλία και την εκμάθηση των γλωσσών· πέρα όμως από την εκπαίδευση περιλαμβάνεται, επίσης, έρευνα για τις γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους, καθώς και στις επιχειρήσεις. Πιστεύουμε ότι το πλούσιο γλωσσικό περιβάλλον εκτός του σχολείου είναι εξίσου σημαντικό –όσο και η επίσημη εκπαίδευση– για την απόκτηση γνώσης σχετικά με άλλες γλώσσες και πολιτισμούς και κατ' επέκταση για τη θετική αποτίμησή τους. Οι καλές γλωσσικές πολιτικές μπορούν να αναδείξουν το φιλικότερο πρόσωπο των πόλεων τόσο απέναντι στους επισκέπτες όσο και απέναντι στους πολίτες. Οι καλές γλωσσικές πρακτικές στις επιχειρήσεις μπορούν να δώσουν στις εταιρείες ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, ενώ η ποικιλία γλωσσών στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της ανοχής και της δεκτικότητας σε όλες τις κοινωνίες.

Το Language Rich Europe, το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θέτει ως γενικούς στόχους:

- Να διευκολύνει την ανταλλαγή καλών πρακτικών ώστε να προωθηθεί ο διαπολιτισμικός διάλογος και η κοινωνική ένταξη μέσα από τη διδασκαλία και την εκμάθηση γλωσσών.
- Να προωθηθεί η ευρωπαϊκή συνεργασία ώστε να αναπτυχθούν γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές σε ορισμένους τομείς της εκπαίδευσης και της ευρύτερης κοινωνίας.
- Να ευαισθητοποιήσει τα κράτη απέναντι στις συστάσεις της ΕΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της ποικιλομορφίας στην Ευρώπη.

Το πρώτο ερευνητικό στάδιο, το οποίο περιγράφεται σε αυτό το βιβλίο, προσφέρει μια βάση για τη δημιουργία δικτύων και συνεργασιών μεταξύ των φορέων διαμόρφωσης γλωσσικής πολιτικής και των αρμοδίων για την εφαρμογή αυτών των πολιτικών στην Ευρώπη. Φιλοδοξία μας είναι να δημιουργήσουμε ένα δίκτυο 1.200 ατόμων από την προσχολική εκπαίδευση, τον χώρο της τυπικής εκπαίδευσης, τα πανεπιστήμια και τα κολλέγια, τον κόσμο των επιχειρήσεων, τις δημόσιες υπηρεσίες των πόλεων, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τις ενώσεις των μεταναστών. Πιστεύουμε ότι μόνο αν συνεργαστούν όλες αυτές οι ομάδες, θα κατορθώσουμε να έχουμε πραγματικά πολύγλωσσες κοινωνίες, στις οποίες θα αναγνωρίζεται η σημασία των γλωσσών για τη συνοχή και την ευημερία των κοινοτήτων και των κοινωνιών, αλλά και την οικονομική άνθηση.

Το έργο που έχουμε φέρει εις πέρας μέχρι σήμερα δεν θα μπορούσε να έχει επιτευχθεί χωρίς τη σύμπραξη εταίρων και ερευνητών, τους οποίους θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα για την αφοσίωση και την υπομονή που επέδειξαν. Ειδικότερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την ομάδα των Guus Extra, Kutlay Yağmur και Marlies Swinkels, με τη στήριξη της Karin Berkhou, στο Κέντρο Σπουδών για την Πολυπολιτισμική Κοινωνία Babylon του Πανεπιστημίου του Tilburg, που έφερε εις πέρας το τεράστιο έργο του σχεδιασμού της, μελέτης, συγκέντρωσης των δεδομένων και της παρουσίασης των ευρημάτων που περιλαμβάνονται σε αυτή τη δημοσίευση.

Ελπίζω τα αποτελέσματα της πρώτης μας έρευνας να σας κεντρίσουν το ενδιαφέρον και να συμβάλουν στη διεξαγωγή συζητήσεων για τη χρησιμότητα των γλωσσών στη χώρα σας. Η Ευρώπη διαθέτει αναμφισβήτητη γλωσσική ποικιλομορφία και η πρόκληση που αντιμετωπίζουμε σήμερα είναι πώς να αξιοποιήσουμε αυτή τη γλωσσική ποικιλομορφία προς όφελος όλων.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣΤΕ)

Το πρόγραμμα Language Rich Europe έχει επιλέξει να χρησιμοποιήσει τα αποτελέσματα της μακράς παράδοσης και εκτεταμένης έρευνας του Συμβουλίου της Ευρώπης στο πεδίο της γλωσσικής πολιτικής στα σαράντα εφτά κράτη-μέλη του. Στο πλαίσιο αυτό το Συμβούλιο της Ευρώπης αποδέχτηκε την πρόσκληση των υπευθύνων του προγράμματος, δηλαδή του Βρετανικού Συμβουλίου σε συνεργασία με την EUNIC, να γίνει εταίρος στην αρχική και την πιλοτική φάση, ιδιαίτερα όσον αφορά τη χρήση των οργάνων άσκησης πολιτικής του.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης παρέχει ένα πανευρωπαϊκό φόρουμ για την ανταλλαγή εξειδικευμένης γνώσης και εμπειρίας με βάση τις κοινές αξίες και τον σεβασμό απέναντι στην ποικιλομορφία του περιβάλλοντος κάθε χώρας. Σε αυτό το πνεύμα στηρίζει τους γενικούς στόχους του προγράμματος: την ανταλλαγή καλών πρακτικών για την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου και την κοινωνική ένταξη, την προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας για την ανάπτυξη γλωσσικών πολιτικών και πρακτικών και την αφύπνιση της ευαισθητοποίησης για τις ευρωπαϊκές αξίες και τις βασικές αρχές. Σκοπός το Συμβουλίου της Ευρώπης είναι να χρησιμοποιήσει τα αποτελέσματα του προγράμματος LRE για να εξετάσει με ποιον τρόπο μπορούν να ενισχυθούν οι επιρροές των οργάνων άσκησης πολιτικής του και των δράσεών του για την προώθηση της γλωσσικής ποικιλομορφίας και της πολύγλωσσας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης θα ήθελε να εκφράσει τις ευχαριστίες του στους συγγραφείς και τους υπεύθυνους του προγράμματος, καθώς και την εκτίμησή του για την τεράστια πρόκληση με την οποία ήρθε αντιμέτωπο το πρόγραμμα στην προσπάθειά του να χαρτογραφήσει ένα εξαιρετικά πολύπλοκο και σύνθετο οικοδόμημα και να το εφαρμόσει σε περισσότερα από 20 διαφορετικά περιβάλλοντα. Η χρήση αυτού του προσχεδίου ως σημείου αναφοράς αναμένεται να παράσχει σημαντικές πληροφορίες γι' το επόμενο στάδιο της τελειοποίησης.

Ενώ το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει προσφέρει καθοδήγηση για την πολιτική του και τις σχετικές δράσεις του, δεν μπορεί να αναλάβει ευθύνη για το περιεχόμενο αυτής της αναφοράς ή άλλων σχετικών εγγράφων, σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή, για τα οποία την αποκλειστική ευθύνη φέρουν οι συγγραφείς τους.

Οι αναγνώστες παραπέμπονται στην ιστοσελίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης για πληρέστερες και επικαιροποιημένες πληροφορίες όσον αφορά τις συμφωνίες, τις συστάσεις, τα όργανά του και τις διακυβερνητικές δραστηριότητες συνεργασίας.

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ
ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ-ΤΜΗΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Τμήμα Γλωσσικής Πολιτικής

www.coe.int/lang

Πλατφόρμα πηγών και παραπομπών για την πολυγλωσσική και διαπολιτισμική εκπαίδευση

Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών

www.ecml.at

Βασικά ευρήματα και ανάλυση

Guus Extra και Kutlay Yağmur

Παρά τις προκλήσεις που ενέχει η σύγκριση των πολιτικών και πρακτικών για την πολυγλωσσία και την πολλαπλογλωσσία στα διάφορα εθνικά ή περιφερειακά περιβάλλοντα, τα συγκριτικά στοιχεία που παρουσιάζονται σε αυτή τη μελέτη αποτελούν πλούσια πηγή για να αποκτηθεί βαθιά γνώση σε ένα επίπεδο που διατρέχει τις εθνικές πολιτικές. Ανεξάρτητα από τον βαθμό στον οποίο αναγνωρίζονται η πολυγλωσσία και η πολλαπλογλωσσία σε αυτές, και οι είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες που διερευνήθηκαν εφαρμόζουν πολιτικές και πρακτικές για την πολυγλωσσία/ πολλαπλογλωσσία, ακολουθώντας πολλές από τις συστάσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣτΕ). Τόσο τα συγκριτικά ευρήματα σε διεθνικό επίπεδο που παρουσιάζονται εδώ, όσο και οι λεπτομέρειες που παρέχονται από τους ερευνητές στο προφίλ κάθε χώρας στο 3ο Μέρος αυτής της μελέτης, ελπίζουμε να βοηθήσουν τους φορείς χάραξης και εφαρμογής πολιτικής, καθώς και τους ειδικούς που ασχολούνται με αυτό το; ντικείμενο να αναγνωρίσουν τις καλές πρακτικές—πράγμα το οποίο μπορεί με τη σειρά του να αποτελέσει τη βάση για περαιτέρω ανάπτυξη και ανταλλαγή γνώσης. Παρακάτω, περιγράφονται περιληπτικά τα βασικά ευρήματα για κάθε γλωσσικό πεδίο που διερευνήθηκε.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και τις βάσεις δεδομένων

- Νομοθετικό πλαίσιο για την εθνική και τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες παρέχεται σχεδόν σε όλες τις χώρες/περιφέρειες· για τις ξένες γλώσσες σε δεκατέσσερις χώρες/περιφέρειες και για τις γλώσσες των μεταναστών σε έξι μόνο χώρες/περιφέρειες.
- Επίσημα έγγραφα γλωσσικής πολιτικής για την προώθηση της εθνικής γλώσσας και των ξένων γλωσσών υπάρχουν σχεδόν σε όλες τις χώρες/περιφέρειες· για τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες σε δεκαοκτώ χώρες/περιφέρειες και για τις γλώσσες των μεταναστών σε τέσσερις μόνο χώρες/περιφέρειες.
- Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές/Μειονοτικές Γλώσσες* (ΕΧΠΜΓ) έχει επικυρωθεί από το κοινοβούλιο σε έντεκα από τις δεκαοκτώ χώρες που εξετάστηκαν, και έχει υπογραφεί από τις κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Ιταλίας,. Δεν έχει επικυρωθεί ούτε και έχει υπογραφεί από τη Βουλγαρία, την Εσθονία, τη Γαλλία, την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Λιθουανία και την Πορτογαλία.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών που προσφέρονται επισήμως στην εκπαίδευση εντοπίζεται στις χώρες της Νοτιοανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Στη Δυτική Ευρώπη, η Ιταλία και η Γαλλία αποτελούν τη χρυσή εξαίρεση σε αυτό τον γενικό κανόνα, καθώς προσφέρουν ευρεία ποικιλία γλωσσών. Οι έννοιες «περιφερειακή» και «μειονοτική» γλώσσα δεν ορίζονται στον ΕΧΠΜΓ, ενώ οι γλώσσες των μεταναστών ούτε καν περιλαμβάνονται σε αυτόν. Στις χώρες της

Δυτικής Ευρώπης, οι γλώσσες των μεταναστών συχνά απαντώνται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, αλλά αναγνωρίζονται, προστατεύονται ή/και προωθούνται σε μικρότερο βαθμό από αυτές.

- Οι περισσότερες χώρες/περιφέρειες είναι εξοικειωμένες με τους επίσημους μηχανισμούς συλλογής γλωσσικών δεδομένων· στην πλειοψηφία τους μέσω αυτών των μηχανισμών διερευνούν τις εξής τρεις κατηγορίες γλωσσών: τις εθνικές, τις περιφερειακές/μειονοτικές και τις γλώσσες των μεταναστών. Μόνο πέντε από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες δεν διαθέτουν τέτοιου είδους μηχανισμούς και αυτές είναι η Αυστρία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Δανία, η Ελλάδα και η Ολλανδία. Η Πορτογαλία διαθέτει μηχανισμό συλλογής δεδομένων μόνο για την εθνική γλώσσα.
- Επίσης, παρατηρούνται διαφορές όσον αφορά στη βασική ερώτηση (ή στις βασικές ερωτήσεις) για τη γλώσσα που τίθεται/τίθενται στο πλαίσιο της διεξαγωγής αυτών των ερευνών όταν συλλέγονται δεδομένα σε επίσημο εθνικό/ περιφερειακό επίπεδο. Πάνω από τις μισές χώρες/ περιφέρειες που ερευνήθηκαν θέτουν μία ερώτηση σχετικά με για τη γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι, ενώ άλλες θέτουν ερωτήσεις για τη κύρια ή/και τη μητρική γλώσσα.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

- Πολλά έγγραφα της ΕΕ και του ΣτΕ τονίζουν τη σημασία της εκμάθησης γλωσσών από νεαρή ηλικία. Στην προσχολική εκπαίδευση, δεκατέσσερις από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες που ερευνήθηκαν παρέχουν επιπρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα για όλα τα παιδιά, η οποία και χρηματοδοτείται από το κράτος. Η Ολλανδία και η Ουκρανία, μάλιστα, είναι οι χώρες που αφιερώνουν τον περισσότερο χρόνο στη διδασκαλία της εθνικής γλώσσας.
- Ξένες γλώσσες σε αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα προσφέρονται από επτά χώρες/περιφέρειες: τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Χώρα των Βάσκων, τη Βουλγαρία, την Καταλονία, την Εσθονία, την Ισπανία και την Ουκρανία, παρόλο που είναι δυνατόν αυτού του είδους η εκπαίδευση να χρηματοδοτείται είτε εξολοκλήρου είτε εν μέρει από τους γονείς/κηδεμόνες. Τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά είναι οι πιο κοινές προσφερόμενες γλώσσες.
- Οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες προσφέρονται σε δεκαεπτά χώρες/περιφέρειες και χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο από το κράτος/την περιφέρεια. Σε μερικές χώρες τίθενται προϋποθέσεις για τον ελάχιστο απαιτούμενο αριθμό μαθητών για τον σχηματισμό τμήματος. Η ευρύτερη ποικιλία γλωσσών προσφέρεται στην Αυστρία, στην Ουγγαρία, στην Ιταλία, στη Ρουμανία και στην Ουκρανία.

- Η διδασκαλία των γλωσσών των μεταναστών στην προσχολική εκπαίδευση δεν είναι διαδεδομένη ακόμη. Ωστόσο, παρά τις δυσκολίες να βρεθεί το κατάλληλο διδακτικό προσωπικό και το αντίστοιχο μαθησιακό υλικό, τρεις χώρες (η Δανία, η Ισπανία και η Ελβετία) προσφέρουν στήριξη σε παιδιά πολύ νεαρής ηλικίας προκειμένου να διατηρήσουν και να αναπτύξουν τη γλώσσα και τον πολιτισμό της χώρας καταγωγής τους. Στη Δανία, εθνικοί, περιφερειακοί και τοπικοί φορείς καλύπτουν εξολοκλήρου το κόστος αυτών των προγραμμάτων, ενώ στην Ισπανία και στην Ελβετία οι χώρες καταγωγής των μεταναστών καλύπτουν μέρος του κόστους μέσα από διμερείς συμφωνίες.
- Η μοναδική χώρα που προσφέρει εκμάθηση γλωσσών από νεαρή ηλικία για όλες τις κατηγορίες γλωσσών είναι η Ισπανία.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

- Σύμφωνα με την ΕΕ και το ΣτΕ, όλα τα παιδιά νεαρής ηλικίας στην Ευρώπη θα πρέπει να μαθαίνουν δύο γλώσσες εκτός από την/τις εθνική/ές γλώσσα/ες της χώρας στην οποία διαμένουν. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όλες οι χώρες/περιφέρειες, με εξαίρεση την Ιταλία και την Ουκρανία, προσφέρουν επιπρόσθετη στήριξη για την εκμάθηση της εθνικής γλώσσας από τους νεοαφιχθέντες.
- Όλες οι χώρες/περιφέρειες, με εξαίρεση την Ουαλία, αναφέρουν ότι παρέχουν ξένες γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η Δανία και η Ελλάδα ορίζουν ως υποχρεωτική την εκμάθηση δύο γλωσσών, ενώ δεκαοκτώ χώρες/περιφέρειες μιας γλώσσας. Στην Αγγλία, στη Βόρεια Ιρλανδία και στη Σκωτία, οι ξένες γλώσσες είναι προαιρετικές.
- Η διδασκαλία των ξένων γλωσσών σε δώδεκα από τις χώρες που ερευνήθηκαν ξεκινά από τον πρώτο χρόνο, σε επτά από τον τέταρτο χρόνο και από τον τελευταίο χρόνο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μόνο στην Ολλανδία, τη Σκωτία και την Ελβετία.
- Οι πιο κοινές διδασκόμενες ξένες γλώσσες είναι τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά. Σε πολλές περιπτώσεις, μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτικό μάθημα για όλους τους/τις μαθητές/τριες. Τα ιταλικά, τα ρωσικά και τα ισπανικά είναι άλλες ξένες γλώσσες που προσφέρονται είτε ως υποχρεωτικά είτε ως μαθήματα επιλογής.
- Η *Ολοκληρωμένη Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας* (ΟΕΠΓ· CLIL/EMILE) είναι διαδεδομένη για τις ξένες γλώσσες μόνο στην Ισπανία, ενώ η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται σε δεκατρείς άλλες χώρες/περιφέρειες, αλλά όχι συστηματικά.
- Επτά χώρες/περιφέρειες αναφέρουν ρητά τη χρήση του *Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις Γλώσσες* (ΚΕΠΑ CEFR) στην εκμάθηση ξένων γλωσσών, παρόλο που οι χώρες που μπορεί να βασίζονται τα εθνικά τους πρότυπα στις αρχές και τις μεθόδους του ΚΕΠΑ ενδέχεται να είναι περισσότερες. Τα επίπεδα γλωσσομάθειας A1/A2 του ΚΕΠΑ είναι ο στόχος για την συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα.
- Οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες προσφέρονται σε είκοσι δύο χώρες/περιφέρειες, με εξαίρεση τη Δανία και την Εσθονία. Στις τάξεις όπου τα μαθήματα γίνονται στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες είναι ευπρόσδεκτοι όλοι οι μαθητές ανεξάρτητα από τη μητρική τους γλώσσα σε είκοσι χώρες/περιφέρειες, αν και στη Βουλγαρία και την Ελλάδα αυτά τα μαθήματα απευθύνονται μόνο στους φυσικούς ομιλητές αυτών των γλωσσών. Η προσφορά είναι πλούσια σε αρκετές χώρες/περιφέρειες, με την Αυστρία, τη Βουλγαρία, την Ουγγαρία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία και την Ουκρανία να προσφέρουν τέσσερις ή και περισσότερες περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες είτε ως μαθήματα είτε στην πλειοψηφία των περιπτώσεων ως μέσο διδασκαλίας. Δώδεκα χώρες/περιφέρειες αναφέρουν τη διαδεδομένη χρήση της ΟΕΠΓ, και άλλες έξι τη χρήση αυτής της μεθόδου σε ορισμένες περιοχές.
- Μόνο πέντε χώρες/περιφέρειες αναφέρουν ότι προσφέρουν γλώσσες των μεταναστών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτές είναι η Αυστρία, η Δανία, η Γαλλία, η Ισπανία και η Ελβετία (στο καντόνι της Ζυρίχης). Στη Γαλλία και στην Ελβετία, στις τάξεις όπου τα μαθήματα γίνονται στις γλώσσες των μεταναστών είναι ευπρόσδεκτοι όλοι οι μαθητές ανεξάρτητα από τη μητρική τους γλώσσα, ενώ στην Αυστρία, τη Δανία και την Ισπανία αυτά τα μαθήματα απευθύνονται μόνο στους φυσικούς αυτών των γλωσσών. Η Ισπανία και η Ελβετία προσφέρουν μαθήματα εν μέρει σε ώρες σχολείου, ενώ στις υπόλοιπες χώρες προσφέρονται ως δραστηριότητες εκτός του σχολικού προγράμματος. Για το επίπεδο επάρκειας στις γλώσσες των μεταναστών δεν υφίστανται εθνικές, περιφερειακές ή σχολικές νόρμες, αν και η ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων παρακολουθείται σε όλες τις χώρες εκτός από την Αυστρία. Η διεξαγωγή μαθημάτων στις γλώσσες των μεταναστών χρηματοδοτείται πλήρως από το κράτος στην Αυστρία και τη Δανία, ενώ στη Γαλλία, στην Ισπανία και στην Ελβετία τα μαθήματα στηρίζονται οικονομικά από την εκάστοτε χώρα καταγωγής.
- Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση το διδακτικό προσωπικό με τα απαραίτητα τυπικά προσόντα για τη διδασκαλία γλωσσών απασχολείται ως εξής: στις δεκαέξι από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες στη διδασκαλία της εθνικής γλώσσας· στις δεκαεπτά από τις είκοσι δύο χώρες/περιφέρειες στη διδασκαλία των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών· στις δεκατέσσερις από τις είκοσι τρεις χώρες/περιφέρειες στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών και σε δύο από τις πέντε χώρες/περιφέρειες στη διδασκαλία των γλωσσών των μεταναστών. Στην Αυστρία, την Αγγλία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ολλανδία, τη Βόρεια Ιρλανδία, τη Σκωτία και την Ελβετία οι ξένες γλώσσες διδάσκονται από καθηγητές γενικής εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους αλλά και κατά τη διάρκεια της θητείας τους είναι διαδεδομένη ευρέως στις περισσότερες χώρες/περιφέρειες, αλλά όχι για τις γλώσσες των μεταναστών.
- Ένα πεδίο στη διδασκαλία ξένων γλωσσών, το οποίο σαφέστατα χρήζει ανάπτυξης, είναι η κινητικότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού: εννέα χώρες/περιφέρειες από τις είκοσι τέσσερις αναφέρουν την παντελή απουσία τέτοιου είδους προγραμμάτων και μόνο η Καταλονία και η Ελβετία αναφέρουν την ύπαρξη δομημένων προγραμμάτων κινητικότητας του διδακτικού προσωπικού. Θα πρέπει να γίνουν περισσότερα ώστε να δοθούν κίνητρα στους καθηγητές

γλωσσών να περνάνε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στη χώρα που μιλιέται η γλώσσα που διδάσκουν, προκειμένου να βελτιώσουν το επίπεδο των γλωσσικών και πολιτισμικών τους δεξιοτήτων.

- Αρκετές χώρες/περιφέρειες λαμβάνουν δραστικά μέτρα ώστε να αυξήσουν τους καθηγητές γλωσσών, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των σχολείων. Η Χώρα των Βάσκων, η Δανία, η Εσθονία και η Ελβετία προσλαμβάνουν ως καθηγητές της εθνικής γλώσσας φυσικούς ομιλητές. Η Βουλγαρία, η Δανία, η Αγγλία, το Φρίσλαντ, η Ουγγαρία, η Λιθουανία και η Ουκρανία προσλαμβάνουν επιπλέον αλλοδαπούς καθηγητές γλωσσών. Η Χώρα των Βάσκων, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Δανία, η Βόρεια Ιρλανδία, η Σκωτία, η Ισπανία και η Ουκρανία προσλαμβάνουν ως καθηγητές φυσικούς ομιλητές των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών. Καμία από τις χώρες/περιφέρειες που ερευνήθηκαν δεν προσλαμβάνει ως καθηγητές φυσικούς ομιλητές των γλωσσών των μεταναστών.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

- Επιπρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα παρέχεται στους νεοαφιχθέντες είτε πριν από την έναρξη της φοίτησης στην κανονική εκπαίδευση είτε κατά τη διάρκεια αυτής σε είκοσι μία χώρες/περιφέρειες. Εξαιρούνται η Δανία, η Ιταλία και η Ουκρανία, οι οποίες αναφέρουν την απουσία τέτοιου είδους παροχής.
- Όπως είναι αναμενόμενο, όλες οι χώρες/περιφέρειες που ερευνήθηκαν προσφέρουν ξένες γλώσσες τόσο στην κατώτερη όσο και στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σημαντικές διαφορές, ωστόσο, παρατηρούνται στον αριθμό των υποχρεωτικών ξένων γλωσσών που προσφέρονται, στην ποικιλία των γλωσσών, στην παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων, στη χρήση της ΟΕΠΓ και στον βαθμό που χρησιμοποιείται το ΚΕΠΑ για να αξιολογηθεί το επίπεδο της γλωσσομάθειας.
- Οι μόνες χώρες/περιφέρειες που επιβάλλουν την υποχρεωτική εκμάθηση δύο γλωσσών τόσο στην κατώτερη όσο και στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι η Αυστρία, η Εσθονία, η Γαλλία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία και η Ελβετία.
- Όπως είναι αναμενόμενο, το επιθυμητό επίπεδο γλωσσομάθειας βάσει του ΚΕΠΑ για τις ξένες γλώσσες είναι σαφέστερα προσδιορισμένο στα σχολεία της δευτεροβάθμιας απ' ό,τι στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις συμμετέχουσες χώρες/περιφέρειες, με δεκατρείς από αυτές να αναφέρουν ρητά το επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί. Το B2 φαίνεται να είναι το κοινώς αποδεκτό επίπεδο γλωσσομάθειας για την πρώτη ξένη γλώσσα και το B1 για τη δεύτερη.
- Δεκαεννέα χώρες/περιφέρειες προσφέρουν περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι χώρες/περιφέρειες που δεν παρέχουν τέτοιου είδους εκπαίδευση είναι η Δανία, η Αγγλία, η Εσθονία, η Ελλάδα και η Πολωνία.
- Δεκαοχτώ χώρες/περιφέρειες παρακολουθούν τις γλωσσικές δεξιότητες που αποκτώνται μέσω τεστ είτε σε εθνικό/περιφερειακό είτε σε σχολικό επίπεδο με

εξαίρεση την Ιταλία, η οποία δεν αναφέρει κάποιο είδος παρακολούθησης. Η Αυστρία και η Ουαλία δεν θέτουν στόχους για το αναμενόμενο επίπεδο γλωσσομάθειας, ενώ όλες οι άλλες χώρες θέτουν. Όλες οι χώρες/περιφέρειες προσφέρουν τις γλώσσες δωρεάν σε όλους τους μαθητές.

- Λίγες χώρες/περιφέρειες παρέχουν συστηματικά εκπαίδευση στις γλώσσες των μεταναστών (τρεις στην προσχολική και πέντε στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Όσον αφορά στη δευτεροβάθμια, οχτώ χώρες/περιφέρειες από τις είκοσι τέσσερις απάντησαν θετικά· συγκεκριμένα, η Αυστρία, η Δανία, η Αγγλία, η Εσθονία, η Γαλλία, η Ολλανδία, η Σκωτία και η Ελβετία.
- Πλήρης κρατική χρηματοδότηση για τις γλώσσες των μεταναστών παρέχεται στην Αυστρία, τη Δανία, την Αγγλία, την Ολλανδία και τη Σκωτία. Στη Γαλλία και την Ελβετία η χρηματοδότηση παρέχεται από τις χώρες καταγωγής των μεταναστών, ενώ στην Εσθονία το κόστος βαρύνει τους γονείς. Οι μόνες χώρες/περιφέρειες που προσφέρουν γλώσσες των μεταναστών τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι η Αυστρία, η Δανία, η Γαλλία και η Ελβετία.
- Οι πιο κοινές ξένες γλώσσες που προσφέρονται είναι τα αγγλικά, τα γερμανικά και τα γαλλικά, αν και προσφέρονται και άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες, όπως τα ισπανικά και τα ιταλικά. Κάποιες γλώσσες των μεταναστών, όπως τα αραβικά, τα κροατικά, τα πολωνικά, τα ρωσικά και τα τουρκικά προσφέρονται ως προαιρετικές ξένες γλώσσες, ενώ στη Γαλλία και την Ολλανδία τα αραβικά και τα τουρκικά εντάσσονται σταθερά στα εξεταζόμενα μαθήματα στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα ρωσικά προσφέρονται ευρέως στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης είτε ως περιφερειακή/μειονοτική είτε ως ξένη γλώσσα.
- Όπως στην πρωτοβάθμια, έτσι και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η ΟΕΠΓ είναι ευρέως διαδεδομένη στη διδασκαλία των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών, αλλά λιγότερο στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών. Μόνο η Γαλλία αναφέρει τη διαδεδομένη εφαρμογή αυτής της μεθόδου, ενώ δεκατέσσερις άλλες χώρες/περιφέρειες την εφαρμογή της σε τοπικό επίπεδο.
- Οι καθηγητές ξένων γλωσσών διαθέτουν εξειδικευμένη εκπαίδευση· μόνο στην Εσθονία και τη Βόρεια Ιρλανδία οι ξένες γλώσσες διδάσκονται από καθηγητές γενικής εκπαίδευσης.
- Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η υποστήριξη της κινητικότητας του διδακτικού προσωπικού είναι σε λίγο μεγαλύτερο βαθμό δομημένη απ' ό,τι στην πρωτοβάθμια, με την Αυστρία και την Καταλονία να αναφέρουν τη διαμονή των καθηγητών γλωσσών για ένα εξάμηνο στο εξωτερικό είτε ως μέρος της ακαδημαϊκής τους εκπαίδευσης είτε ως μέρος της επιμόρφωσής τους κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Άλλες δεκαεπτά χώρες/περιφέρειες ενθαρρύνουν και στηρίζουν οικονομικά την κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού, με εξαίρεση την Εσθονία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία· όσοι διδάσκουν ξένες γλώσσες σε αυτές τις χώρες είναι λιγότερο πιθανό να περάσουν ένα χρονικό διάστημα στη χώρα όπου μιλιέται η γλώσσα που διδάσκουν.

- Σύμφωνα με τις συστάσεις της ΕΕ και του ΣτΕ, οι καθηγητές ξένων γλωσσών στις περισσότερες χώρες απαιτείται να κατέχουν συγκεκριμένο επίπεδο επάρκειας στην ξένη γλώσσα, το οποίο σε οχτώ χώρες/περιφέρειες καταμετράται με βάση το ΚΕΠΑ. Το Γ1 φαίνεται ότι είναι το πιο κοινό επίπεδο που απαιτείται, παρόλο που και το Β2 θεωρείται κατάλληλο στη Χώρα των Βάσκων.
- Σε μερικές χώρες/περιφέρειες παρατηρείται έλλειψη καθηγητών γλωσσών και για τον λόγο αυτό λαμβάνονται ειδικά μέτρα τόσο για τον διορισμό επαγγελματιών με την κατάλληλη κατάρτιση όσο και για την ενθάρρυνση των νέων να επιλέξουν αυτό τον επαγγελματικό κλάδο. Οι χώρες/περιφέρειες που λαμβάνουν δραστικά μέτρα για τον διορισμό καθηγητών γλωσσών είναι η Σκωτία, η Χώρα των Βάσκων, η Αγγλία, η Ρουμανία και η Ελβετία, οι οποίες προσλαμβάνουν καθηγητές για τουλάχιστον τρεις από τις τέσσερις κατηγορίες γλωσσών.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

- Νέα/πρωτογενή δεδομένα συνελέγησαν απευθείας από τα εξήντα εννέα μεγαλύτερα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης και Εκπαίδευσης (ΚΕΚ) στις εξήντα επτά πόλεις που συμμετείχαν: η παροχή στήριξης στην εθνική γλώσσα είναι αρκετά ικανοποιητική, με τριάντα από τα εξήντα εννέα ΚΕΚ που ερευνήθηκαν να παρέχουν ευρεία ποικιλία προγραμμάτων στήριξης για την εθνική γλώσσα, τα οποία αναπτύσσονται από βασικές μέχρι προηγμένες επικοινωνιακές δεξιότητες. Είκοσι τέσσερα ΚΕΚ προσφέρουν περιορισμένη ποικιλία προγραμμάτων, ενώ σε δεκαπέντε από τα ιδρύματα που ερευνήθηκαν δεν προσφέρεται τέτοιου είδους υποστήριξη.
- Εξήντα δύο από τα εξήντα εννέα ΚΕΚ που ερευνήθηκαν προσφέρουν ξένες γλώσσες, με δεκαπέντε να αναφέρουν ότι διδάσκονται περισσότερες από τέσσερις, είκοσι δύο να προσφέρουν τρεις με τέσσερις και είκοσι πέντε μία με δύο. Σαράντα ένα ιδρύματα προσφέρουν ευρεία ποικιλία προγραμμάτων στα οποία αναπτύσσονται από βασικές μέχρι προηγμένες δεξιότητες, ενώ δεκαοκτώ προσφέρουν προγράμματα μόνο για την ανάπτυξη των βασικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Είκοσι έξι ιδρύματα εναρμονίζουν τα προγράμματά τους με το ΚΕΠΑ.
- Είκοσι πέντε ΚΕΚ προσφέρουν περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, με δεκατρία να καλύπτουν εξολοκλήρου το κόστος. Οι χώρες/περιφέρειες που προσφέρουν μαθήματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και στα τρία ΚΕΚ που ερευνήθηκαν είναι η Χώρα των Βάσκων, η Καταλονία, η Ουγγαρία, η Βόρεια Ιρλανδία και η Ουαλία. Οι γλώσσες των μεταναστών προσφέρονται μόνο σε τέσσερα από τα ΚΕΚ που ερευνήθηκαν συνολικά και αυτά βρίσκονται στην Αυστρία, την Αγγλία, την Ιταλία και την Ουαλία.
- Όπως είναι αναμενόμενο, εξέχουσα θέση μεταξύ των ξένων γλωσσών κατέχουν τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά και τα ισπανικά, ενώ τα ρωσικά προσφέρονται ως περιφερειακή/μειονοτική γλώσσα σε ορισμένες χώρες/περιφέρειες και ως ξένη σε άλλες. Σε αρκετά ΚΕΚ προσφέρονται, επίσης, τα αραβικά. Οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες προσφέρονται κατά κύριο λόγο στις χώρες/περιφέρειες που έχουν περισσότερες από μία επίσημες γλώσσες.

- Νέα/πρωτογενή δεδομένα συνελέγησαν από εξήντα πέντε γενικά/δημόσια πανεπιστήμια σε όλες τις χώρες/περιφέρειες. Όπως ήταν αναμενόμενο, όλα τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια που εξετάστηκαν στις πόλεις που επελέγησαν κατά την έρευνα παρέχουν διδασκαλία στην εθνική γλώσσα, επειδή στις περισσότερες περιπτώσεις είναι η κύρια γλώσσα του φοιτητικού πληθυσμού και η επίσημη γλώσσα του κράτους. Ωστόσο, στην πλειοψηφία των ιδρυμάτων που ερευνήθηκαν είναι δυνατόν να χρησιμοποιούνται και άλλες γλώσσες.
- Τόσο η διεθνής κινητικότητα των φοιτητών και του εκπαιδευτικού προσωπικού όσο και η επιθυμία προσέλκυσης φοιτητών διαφορετικής προέλευσης απ'όλο τον κόσμο, φαίνεται να καθιστούν τα αγγλικά τη δεύτερη γλώσσα πολλών ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, ενώ πολλά ακαδημαϊκά συγγράμματα συντάσσονται, επίσης, στην αγγλική γλώσσα.
- Ένας πολύ υψηλός αριθμός πανεπιστημίων προσφέρει προγράμματα γλωσσών στους φοιτητές άλλων ειδικοτήτων, σύμφωνα με τις συστάσεις των ευρωπαϊκών οργάνων. Η προσφορά είναι ευρεία, με τριάντα ένα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (σχεδόν τα μισά) να δίνουν στους φοιτητές τη δυνατότητα επιλογής από μία λίστα με περισσότερες από τέσσερις γλώσσες. Μόνο οχτώ πανεπιστήμια από το συνολικό δείγμα δεν δίνουν στους φοιτητές άλλων ειδικοτήτων την ευκαιρία εκμάθησης άλλων γλωσσών. Ο πραγματικός αριθμός των φοιτητών που επιλέγουν και παρακολουθούν προγράμματα γλωσσών υπερβαίνει τους στόχους αυτής της έρευνας.
- Σχεδόν όλα τα πανεπιστήμια καταβάλλουν ιδιαίτερες προσπάθειες για την προσέλκυση διεθνών φοιτητών. Τα μισά αναφέρουν, επίσης, την καταβολή συνειδητής προσπάθειας για την προσέλκυση φοιτητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στη χώρα καταγωγής τους.
- Η κινητικότητα των φοιτητών στηρίζεται οικονομικά από τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, αλλά μόνο δέκα από τα πανεπιστήμια που ερευνήθηκαν εντάσσουν υποχρεωτικά προγράμματα κινητικότητας στο πρόγραμμα σπουδών των φοιτητών γλωσσών.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

- Προκειμένου να διερευνηθεί η ποικιλία των γλωσσών που χρησιμοποιούνται στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ζητήθηκε από τους ερευνητές να καταγράψουν τις γλώσσες που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια μιας εβδομάδας στην κρατική ραδιοτηλεόραση, σύμφωνα με τις εφημερίδες που παρουσιάζουν τις περισσότερες πωλήσεις στις πόλεις που ερευνήθηκαν. Οι περισσότερες χώρες/περιφέρειες που συμμετείχαν στην έρευνα περιλαμβάνουν στο πρόγραμμά τους κάποιες ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές σε άλλες γλώσσες εκτός από την εθνική. Στην Καταλονία υπάρχουν τηλεοπτικές εκπομπές σε ευρεία ποικιλία ξένων, περιφερειακών/μειονοτικών και γλωσσών των μεταναστών. Στην Ουγγαρία και την Ιταλία προσφέρονται ραδιοφωνικές εκπομπές σε περισσότερες από δέκα γλώσσες.

- Όσον αφορά στην πρακτική της μεταγλώττισης και του υποτιτλισμού, τα ευρήματα της έρευνας μπορούν να συγκριθούν με προγενέστερες μελέτες: οι μισές περίπου χώρες/περιφέρειες χρησιμοποιούν συνήθως την πρακτική της μεταγλώττισης και οι άλλες μισές την πρακτική του υποτιτλισμού. Οι χώρες/περιφέρειες οι οποίες υιοθετούν τη μεταγλώττιση στην τηλεόραση και τον κινηματογράφο είναι η Αυστρία, η Καταλονία, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Βόρεια Ιρλανδία, η Πολωνία και η Ισπανία. Οι χώρες/περιφέρειες οι οποίες χρησιμοποιούν τον υποτιτλισμό αντιστοίχως είναι η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Δανία, η Αγγλία, η Εσθονία, το Φρίσλαντ, η Ελλάδα, η Ολλανδία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σκωτία, η Ελβετία και η Ουαλία. Άλλες χώρες/περιφέρειες χρησιμοποιούν υβριδικά και τις δύο μεθόδους, υιοθετώντας τον υποτιτλισμό στο ένα μέσο και τη μεταγλώττιση στο άλλο.
- Όσον αφορά στη διαθεσιμότητα των εφημερίδων στα μεγαλύτερα περίπτερα και στους μεγαλύτερους σιδηροδρομικούς σταθμούς των πόλεων που ερευνήθηκαν σε κάθε χώρα/περιφέρεια, όλοι οι ερευνητές επισκέφθηκαν αυτά τα σημεία και κατέγραψαν τις εφημερίδες που διατίθενται σε διάφορες γλώσσες, εφαρμόζοντας τη μεθοδολογία της Γλωσσολογίας του Πεδίου [linguistic landscaping] προσφέροντας έτσι ένα «γλωσσικό στιγμιότυπο» σε δεδομένο τόπο και χρόνο. Σε γενικές γραμμές, οι περισσότερες ξενόγλωσσες εφημερίδες ήταν στα αγγλικά και ακολουθούσαν οι εφημερίδες στα γερμανικά και, σε μεγαλύτερη απόσταση, στα γαλλικά, στα ρωσικά και στα ιταλικά, ενώ εξίσου ικανοποιητικός ήταν και ο αριθμός των προσφερόμενων εφημερίδων στα αραβικά και στα τουρκικά.
- Επίσης, διερευνήθηκε εάν αναγνωρίζονται οι νοηματικές γλώσσες και εάν αυτές χρησιμοποιούνται για να μεταδοθούν σημαντικά γεγονότα. Οι νοηματικές γλώσσες αναγνωρίζονται/προωθούνται σε όλες τις χώρες/περιφέρειες με εξαίρεση τη Χώρα των Βάσκων, τη Δανία, την Ελλάδα, την Ιταλία και την Πολωνία. Οι κωφοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη νοηματική γλώσσα στις συναλλαγές τους με τις επίσημες αρχές, πάντα στις μισές από τις χώρες/περιφέρειες που ερευνήθηκαν. Η Εσθονία παρέχει πάντοτε διευκολύνσεις ώστε να μεταδοθούν σημαντικά γεγονότα από τα ΜΜΕ σε νοηματική γλώσσα, ενώ άλλες εννέα χώρες/περιφέρειες δίνουν αυτή τη δυνατότητα τακτικά. Ωστόσο, στην Ιταλία, στην Πολωνία και στη Ρουμανία οι ερευνητές ανέφεραν την απουσία τέτοιων διευκολύνσεων.
- Ερευνήθηκαν συνολικά εξήντα τρεις πόλεις. Βασικό κριτήριο για την επιλογή των πόλεων αποτέλεσε ότι θα έπρεπε να συμπεριληφθεί η πρωτεύουσα, η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη και μια πόλη/περιφέρεια στην οποία μιλιέται μία περιφερειακή/μειονοτική γλώσσα. Σύμφωνα με τις εκθέσεις των ερευνητών, όλες οι πόλεις από κοινού παρέχουν υπηρεσίες σε 140 άλλες γλώσσες εκτός από την εθνική.
- Περίπου το ένα τρίτο των πόλεων που ερευνήθηκαν διαθέτουν μια ευρέως εφαρμοζόμενη θεσμοθετημένη στρατηγική για την προώθηση της πολυγλωσσίας και οι μισές από τις πόλεις που ερευνήθηκαν αναφέρουν ότι η προσφορά πολύγλωσσων υπηρεσιών είναι ευρέως διαδεδομένη. Μόνο δέκα από τις εξήντα τρεις πόλεις που ερευνήθηκαν δεν παρέχουν πολύγλωσσες υπηρεσίες. Στο πλαίσιο της πολιτικής είκοσι τριών πόλεων περιλαμβάνονται οι γλωσσικές δεξιότητες στις περιγραφές των θέσεων εργασίας του προσωπικού και δεκαοκτώ πόλεις παρέχουν ευρεία γλωσσική εκπαίδευση στο προσωπικό τους. Οι πέντε πόλεις με τις πιο προηγμένες πολιτικές σύμφωνα με τα στοιχεία είναι, με σειρά κατάταξης, η Βιέννη, η Βαρκελώνη, το Λονδίνο, το Μιλάνο και η Κρακοβία.
- Η μεγαλύτερη παροχή πολύγλωσσων υπηρεσιών εντοπίζεται στον τουρισμό, στις υπηρεσίες μετανάστευσης και ένταξης, στις νομικές υπηρεσίες (προφορική επικοινωνία) και στις υπηρεσίες συγκοινωνιών (γραπτή επικοινωνία). Οι υπηρεσίες υγείας προσφέρονται, επίσης, σε αρκετές γλώσσες. Το χαμηλότερο επίπεδο από άποψη παροχής πολύγλωσσων υπηρεσιών εντοπίζεται στον πολιτιστικό τομέα (θέατρο) και στις πολιτικές συζητήσεις/στη λήψη αποφάσεων. Οι υπηρεσίες εκπαίδευσης δεν καταλαμβάνουν τόσο υψηλή θέση στην κατάταξη για την παροχή πολύγλωσσων υπηρεσιών όσο θα ανέμενε κανείς, δεδομένου του μεγάλου αριθμού μαθητών (και των γονέων τους) που φοιτούν στα σχολεία σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι οποίοι δεν διαθέτουν επαρκή γνώση της επίσημης γλώσσας της χώρας όπου σπουδάζουν.
- Δεκαεπτά πόλεις προσφέρουν τις περισσότερες από τις υπηρεσίες που προαναφέρθηκαν σε περισσότερες από τέσσερις γλώσσες, ενώ είκοσι τρεις τις προσφέρουν σε τρεις έως τέσσερις. Οι πόλεις που αναφέρουν ότι προσφέρουν τις περισσότερες υπηρεσίες προφορικής επικοινωνίας στις περισσότερες γλώσσες είναι, με σειρά κατάταξης, το Λονδίνο, το Aberdeen, η Γλασκόβη, η Μαδρίτη, η Valencia, η Ζυρίχη, το Μιλάνο, το Belfast, η Βαρκελώνη και το Λουγκάνο.
- Χαμηλότερος ήταν ο αριθμός των πόλεων που ανταποκρίθηκαν θετικά σχετικά με την παροχή πολύγλωσσων υπηρεσιών γραπτής επικοινωνίας: έξι μόνο αναφέρουν την παροχή της πλειοψηφίας των υπηρεσιών σε περισσότερες από τέσσερις γλώσσες και είκοσι επτά σε τρεις έως τέσσερις. Το γεγονός αυτό ίσως υποδηλώνει ότι οι πόλεις θεωρούν λιγότερο σημαντικό να παρέχουν έγγραφα σε πολλές γλώσσες και ότι δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην παροχή άμεσης προφορικής διερμηνείας και διαμεσολάβησης.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους

- Διερευνήθηκαν οι γλωσσικές πολιτικές και στρατηγικές σε επίπεδο πόλης, καθώς και ο αριθμός γλωσσών στις οποίες προσφέρονται οι δημόσιες υπηρεσίες. Επιπλέον, οι εκπρόσωποι των πόλεων ανέφεραν τις γλώσσες που όντως διατίθενται για την προφορική και γραπτή επικοινωνία στις υπηρεσίες εκπαίδευσης, έκτακτης ανάγκης και υγείας, στις κοινωνικές και νομικές υπηρεσίες, στις υπηρεσίες μεταφορών, μετανάστευσης και τουρισμού, καθώς και στα θεατρικά προγράμματα.

- Τα αγγλικά είναι μακράν η πιο ευρέως προσφερόμενη γλώσσα εκτός από την εθνική, στις προφορικές και γραπτές υπηρεσίες σε όλες τις πόλεις που ερευνήθηκαν και ακολουθούν τα γερμανικά, τα ρωσικά, τα γαλλικά και τα ισπανικά. Επίσης, μεγάλη προτεραιότητα σε αρκετές πόλεις δίνεται στα κινεζικά και στα αραβικά. Τα ουαλικά, τα καταλανικά και τα βασικά χρησιμοποιούνται ευρέως στις δημόσιες υπηρεσίες στις περιφέρειες που μιλιούνται. Τα αποτελέσματα για τις γλώσσες που χρησιμοποιούνται συχνότερα στις δημόσιες υπηρεσίες παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες με τα αποτελέσματα για τις γλώσσες που χρησιμοποιούνται στις εφημερίδες.
- Θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι υπάρχουν τρεις κατηγορίες ομάδων-στόχος για υπηρεσίες προφορικής και γραπτής επικοινωνίας στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους: α) οι διεθνείς ταξιδιώτες, οι επιχειρηματίες και οι τουρίστες, β) οι ομάδες μεταναστών και γ) οι ομιλητές των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και όσοι έχουν την ικανότητα ανάγνωσης αυτών των γλωσσών.
- Στην πλειοψηφία των ιστοσελίδων των πόλεων, η κυρίαρχη γλώσσα εκτός από την εθνική είναι η αγγλική, ενώ στις πόλεις που διεξήχθη η έρευνα συχνά απαντώνται, επίσης, τα γερμανικά και τα γαλλικά. Ορισμένες από τις αμέσως μεγαλύτερες πόλεις μετά την πρωτεύουσα διαθέτουν περισσότερες πολύγλωσσες ιστοσελίδες απ' ό,τι η πρωτεύουσα στο ίδιο εθνικό περιβάλλον. Για παράδειγμα, ενώ η Ρώμη προσφέρει πληροφορίες μόνο στα ιταλικά και στα αγγλικά, η αναπτυσσόμενη βιομηχανικά πόλη του Μιλάνου προσφέρει πληροφορίες σε οκτώ ακόμα γλώσσες εκτός από τα ιταλικά. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται στην Πολωνία, όπου η Κρακοβία υπερτερεί στον τομέα αυτό σε σχέση με την πρωτεύουσα, τη Βαρσοβία. Στις περιφερειακές πόλεις που ερευνήθηκαν, η πιο ευρέως χρησιμοποιούμενη γλώσσα στις ιστοσελίδες των πόλεων είναι και πάλι τα αγγλικά, πλάι πάντα στην/στις εθνική/ές γλώσσα/ες.
- Στο πεδίο των γενικών γλωσσικών στρατηγικών, το ένα τέταρτο των εταιρειών που ερευνήθηκαν διαθέτει σαφείς γλωσσικές στρατηγικές και πάνω από τις μισές λαμβάνουν υπόψη τους τις γλώσσες για την πρόσληψη προσωπικού. Το ένα τέταρτο ενθαρρύνει τακτικά την κινητικότητα του προσωπικού, με σκοπό την εκμάθηση γλωσσών και την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επίγνωσης. Ωστόσο, το 70% δεν τηρεί αρχείο για τις γλωσσικές δεξιότητες του προσωπικού και ελάχιστες αξιοποιούν τα ευρωπαϊκά προγράμματα για την εκμάθηση γλωσσών.
- Το 27% των εταιρειών που ερευνήθηκαν αναφέρει διαδεδομένη παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης για αγγλικά των επιχειρήσεων, ενώ το 14% προσφέρει στήριξη για την εθνική γλώσσα σε μη φυσικούς ομιλητές και το 12% για άλλες γλώσσες. Ένα σχετικά χαμηλό ποσοστό εταιρειών διαθέτει σύστημα επιβράβευσης ή προαγωγής για την εκμάθηση γλωσσών, με το 11% των εταιρειών να αναφέρει ότι αυτού του είδους τα συστήματα είναι διαδεδομένα για τα αγγλικά των επιχειρήσεων και το 5% μόνο για την εθνική και τις άλλες γλώσσες. Ο αριθμός των εταιρειών που αναπτύσσουν συνεργασίες με τον εκπαιδευτικό τομέα για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού είναι χαμηλός, με το ένα τέταρτο να αναφέρει την υλοποίηση τέτοιων συνεργασιών είτε τακτικά είτε περιστασιακά για τα αγγλικά, το 17% για την εθνική γλώσσα για μη φυσικούς ομιλητές και το 14% για άλλες γλώσσες.
- Στους επιχειρηματικούς κλάδους που ερευνήθηκαν, λιγότερες από τις μισές εταιρείες χρησιμοποιούν ευρέως τα αγγλικά των επιχειρήσεων εκτός από την εθνική γλώσσα στις εξωτερικές επικοινωνίες, και το 30% των εταιρειών χρησιμοποιούν άλλες γλώσσες εκτός από τα αγγλικά και την εθνική γλώσσα στις ιστοσελίδες τους.
- Κατά σειρά, τα γερμανικά, τα ρωσικά, τα γαλλικά και τα ισπανικά είναι οι πιο κοινές γλώσσες, εκτός από τα αγγλικά, που χρησιμοποιούν οι εταιρείες που ερευνήθηκαν, γεγονός που αντικατοπτρίζει την ισχυρή εσωτερική αγορά της Ευρώπης. Ορισμένες από τις εταιρείες που ερευνήθηκαν αξιολογούν θετικά και υποστηρίζουν τα κινέζικα, τα ιαπωνικά, τα αραβικά και τα τουρκικά, παρόλο που ίσως θα αναμενόταν η απόδοση υψηλότερης προτεραιότητας σε αυτές τις γλώσσες.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις

- Το LRE ανέπτυξε μια έρευνα για να εξετάσει τις γλωσσικές στρατηγικές των εταιρειών, με σκοπό να διαπιστωθεί εάν δίνεται προτεραιότητα και εάν παρέχεται στήριξη στη γλωσσική εκπαίδευση των υπαλλήλων τους· επίσης, ποιο είναι το εύρος των γλωσσών που χρησιμοποιούνται στην επικοινωνία με τους πελάτες και στο υλικό προώθησης. Τα κριτήρια που διερευνήθηκαν κατηγοριοποιούνται σε τρεις ομάδες: γενικές γλωσσικές στρατηγικές της εταιρίας, εσωτερικές γλωσσικές στρατηγικές και εξωτερικές γλωσσικές στρατηγικές.
- Συνελέγησαν στοιχεία από μια επιλεγμένη ομάδα εταιρειών που εδρεύουν σε πόλεις όλων των χωρών/περιφερειών· και συνολικά συμμετείχαν στην έρευνα 484 εταιρείες. Στόχος ήταν η διερεύνηση τεσσάρων επιχειρηματικών κλάδων (τράπεζες, ξενοδοχεία, κατασκευαστικές εταιρείες και σουπερμάρκετ). Γενικά, παρόλο που ο αριθμός των ξενοδοχείων που ερευνήθηκαν ήταν σχετικά υψηλός σε σύγκριση με τους υπόλοιπους κλάδους, η ισορροπία μεταξύ των επιχειρηματικών κλάδων ήταν σε γενικές γραμμές ικανοποιητική.

Ανάλυση

Τα συγκριτικά ευρήματα που παρουσιάστηκαν παραπάνω αναδεικνύουν μια σειρά από ενδιαφέρουσες τάσεις στις πολιτικές και τις πρακτικές για την πολυγλωσσία και την πολλαπλογλωσσία στο ευρωπαϊκό περιβάλλον. Ενώ μερικές χώρες/περιφέρειες έχουν αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό πολιτικές και πρακτικές σε ορισμένους τομείς, σε άλλες επιβάλλεται περαιτέρω ανάπτυξη εάν επιθυμούν να εναρμονιστούν με τις συστάσεις της ΕΕ και του ΣτΕ και να δημιουργήσουν πιο πλούσιες γλωσσικά κοινωνίες. Από όλα τα γλωσσικά πεδία που ερευνήθηκαν, η μεγαλύτερη προσπάθεια για την προώθηση της πολυγλωσσίας και της πολλαπλογλωσσίας διαπιστώθηκε ότι καταβάλλεται στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, τα ευρήματα της έρευνας για την εκμάθηση γλωσσών από νεαρή ηλικία και για τους τομείς της επαγγελματικής και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των μέσων μαζικής ενημέρωσης, των δημόσιων υπηρεσιών και δημόσιων χώρων υποδεικνύουν ότι η επίσημη δέσμευση των ευρωπαϊκών χωρών/περιφερειών για την στήριξη της πολυγλωσσίας και της πολλαπλογλωσσίας πρέπει να περάσει από τη θεωρία στην πράξη με την εφαρμογή σχεδίων δράσης σε τοπικό και θεσμικό επίπεδο.

Από όλες τις μη εθνικές γλωσσικές ποικιλίες που ερευνήθηκαν, οι γλώσσες των μεταναστών είναι αυτές που αναγνωρίζονται, προστατεύονται ή/και προωθούνται στο ελάχιστο, παρ' όλη τη θετική δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η απόδοση μεγαλύτερης προσοχής σε άλλες γλώσσες εκτός από την εθνική θα επέτρεπε στις ευρωπαϊκές πόλεις και επιχειρήσεις να συμπεριλάβουν στους κόλπους τους περισσότερα και διαφορετικά άτομα στο πλαίσιο της αυξανόμενης κινητικότητας και μετανάστευσης στην Ευρώπη.

Τα ευρήματα που παρουσιάζονται εδώ πιστεύουμε ότι παρέχουν στοιχεία που υπερβαίνουν τη γνώση που διαθέτουμε σήμερα για τις γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές στην Ευρώπη για τέσσερις λόγους: i) εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των ευρωπαϊκών χωρών και περιφερειών που συμμετέχουν, ii) εξαιτίας του ευρέος φάσματος των γλωσσικών ποικιλιών που έχουν επιλεγεί από το σύνολο των γλωσσών της Ευρώπης και iii) εξαιτίας της ποικιλίας των γλωσσικών πεδίων που έχουν επιλεγεί εντός και πέραν της εκπαίδευσης και iv) εξαιτίας του ότι η δημοσίευση και η διάδοση των αποτελεσμάτων της μελέτης θα γίνει σε είκοσι τρεις γλώσσες. Το εύρος και η έκταση της έρευνας LRE, η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας τεράστιας βάσης δεδομένων για την ποικιλία των γλωσσικών πολιτικών και πρακτικών εντός και πέραν της εκπαίδευσης, μπορεί να εκφραστεί σε μια φόρμουλα 260 ερωτήσεων συνολικά, οι οποίες τέθηκαν σε είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες και εξήντα επτά πόλεις, και αντιστοιχούν σε 6.240 βαθμολογήσιμες και αναλύσιμες τιμές (εκτός μόνο από τα αποσπασματικά δεδομένα του Φρίσλαντ).

Όπως θα αναφερθεί στην Εισαγωγή στο Πρώτο Μέρος της δημοσίευσης, σκοπός του προσχεδίου δεικτών οι οποίοι αναπτύχθηκαν μέσω του προγράμματος LRE, είναι να λειτουργήσουν ως εργαλεία για να στηρίξουν τις χώρες και τις περιφέρειες στην αυτοαξιολόγησή τους σε σχέση με τα έγγραφα της ΕΕ και του ΣτΕ για την πολυγλωσσία και την πολλαπλογλωσσία. Μέσα από αυτή τη διαδικασία επιδιώκουμε να ευαισθητοποιήσουμε, τόσο σε δημόσιο όσο και σε πολιτικό μακροεπίπεδο, τους ευρωπαϊκούς, εθνικούς και περιφερειακούς φορείς χάραξης γλωσσικής πολιτικής και να κινητοποιήσουμε τους βασικούς παράγοντες σε διάφορους τομείς, γλώσσες και χώρες/περιφέρειες να αναλάβουν δράση. Τυχόν προτάσεις για επιπλέον δείκτες είναι ευπρόσδεκτες, καθώς αποτελούν μια ενεργή αντίδραση στα ευρήματά μας.

ΜΕΡΟΣ 1

Προς την καθιέρωση ευρωπαϊκών δεικτών για τις γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές

Guus Extra και Kutlay Yağmur

Εισαγωγή

Η παρούσα δημοσίευση αποτελεί μέρος του προγράμματος Language Rich Europe (LRE), *Για μια Ευρώπη της πολυγλωσσίας*, το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕΠ) ως μέρος του κοινοτικού προγράμματος *Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση* και πραγματοποιείται με πρωτοβουλία του Βρετανικού Συμβουλίου, του διεθνούς οργανισμού του Ηνωμένου Βασιλείου για τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες και τις πολιτιστικές σχέσεις. Τη διαχείριση του προγράμματος την έχει αναλάβει το Βρετανικό Συμβούλιο και την επίβλεψη η Ομάδα Εποπτείας, η οποία αποτελείται από αντιπροσώπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης Εθνικών Φορέων για τον Πολιτισμό (EUNIC) και των εταίρων οργανισμών.

Το *Babylon*, το Κέντρο Σπουδών της Πολυπολιτισμικής Κοινωνίας στο Πανεπιστήμιο Tilburg, έχει αναλάβει το ερευνητικό κομμάτι του προγράμματος: έχει αναπτύξει προσχέδιο δεικτών οι οποίοι βασίζονται στα ψηφίσματα, τις συμβάσεις και τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης, προκειμένου να εξεταστούν οι γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές σε είκοσι τέσσερις χώρες και περιφέρειες· έχει καταρτίσει και έχει διανείμει το ερωτηματολόγιο της έρευνας στο δίκτυο των συνεργατών μας· επεξεργάζεται και αναλύει τα δεδομένα, και καταγράφει τα αποτελέσματα της συλλογής δεδομένων σε διεθνικό επίπεδο. Οι φορείς που συνεργάζονται στη διεξαγωγή της έρευνας σε κάθε χώρα/περιφέρεια έχουν συμπληρώσει τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν με τις δικές τους αναλύσεις των ευρημάτων, οι οποίες πλαισιώνονται από παραδείγματα καλών πρακτικών και πολλά υποσχόμενων πρωτοβουλιών.

Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος LRE είναι:

- Να διευκολύνει την ανταλλαγή καλών πρακτικών ώστε να προωθηθεί ο διαπολιτισμικός διάλογος και η κοινωνική ένταξη μέσα από τη διδασκαλία και την εκμάθηση γλωσσών
- Να προωθηθεί η ευρωπαϊκή συνεργασία ώστε να αναπτυχθούν γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές σε διάφορους τομείς της εκπαίδευσης και της ευρύτερης κοινωνίας
- Να ευαισθητοποιήσει τα κράτη απέναντι στις συστάσεις της ΕΕ και του ΣτΕ για την προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής ποικιλομορφίας στην Ευρώπη.

Σκοπός του προσχεδίου δεικτών οι οποίοι αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος είναι να λειτουργήσουν ως εργαλεία για να στηρίξουν τις χώρες και τις περιφέρειες στην αυτοαξιολόγησή τους σε σχέση με τα έγγραφα της ΕΕ και του ΣτΕ για την πολυγλωσσία και την πολλαπλογλωσσία. Μέσα από αυτή τη διαδικασία επιδιώκουμε να ευαισθητοποιήσουμε, τόσο σε δημόσιο όσο και σε πολιτικό μακροεπίπεδο, ευρωπαϊκούς, εθνικούς και περιφερειακούς φορείς διαμόρφωσης γλωσσικής πολιτικής και να κινητοποιήσουμε τους βασικούς παράγοντες σε ποικίλους τομείς, γλώσσες και χώρες/περιφέρειες να αναλάβουν δράση. Προτάσεις και για άλλους δείκτες είναι ευπρόσδεκτες, καθώς αποτελούν μια ενεργή αντίδραση στα ευρήματά μας. Ελπίζουμε τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται εδώ να δώσουν το έναυσμα για σχετικές επακόλουθες μελέτες περιπτώσεων και ενδελεχή έρευνα στο μικροεπίπεδο των πολιτικών και πρακτικών πολυγλωσσίας και πολλαπλογλωσσίας.

Υπάρχουν προφανείς περιορισμοί στο τί μπορεί να επιτευχθεί σε μια έρευνα σαν κι αυτή. Αυτοί οι περιορισμοί αναφέρονται στην Ενότητα 1.6 όπου συζητώνται ζητήματα εγκυρότητας. Πιστεύουμε, ωστόσο, ότι τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται, παρέχουν στοιχεία που υπερβαίνουν τη γνώση που διαθέτουμε σήμερα για τις γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές στην Ευρώπη για τέσσερις λόγους:

- Εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των χωρών και περιφερειών που συμμετέχουν: είκοσι πέντε
- Εξαιτίας του φάσματος των γλωσσικών ποικιλιών που έχουν επιλεγεί από το σύνολο των γλωσσών στην Ευρώπη: εξετάζονται οι ξένες, οι περιφερειακές, οι μειονοτικές, οι γλώσσες των μεταναστών και οι εθνικές γλώσσες· οι εθνικές γλώσσες, μάλιστα, εξετάζονται ιδιαίτερα ως μέσο στήριξης για την ένταξη των νεοαφιχθέντων μεταναστών.
- Εξαιτίας του εύρους των γλωσσικών πεδίων που έχουν επιλεγεί εντός και πέραν της εκπαίδευσης, τα οποία συμπεριλαμβάνουν τις επιχειρήσεις, τις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους στις πόλεις καθώς και τα ΜΜΕ.
- Εξαιτίας του ότι η δημοσίευση και η διασπορά των αποτελεσμάτων της έρευνας θα γίνει σε είκοσι γλώσσες

Οι Ενότητες 1.1 και 1.2 παρέχουν πληροφορίες για τον ρόλο των ευρωπαϊκών οργάνων στην προώθηση της πολυγλωσσίας και της πολλαπλογλωσσίας και για την τρίγλωσση φόρμουλα. Οι Ενότητες 1.3 και 1.4 εστιάζουν στις γλωσσικές ποικιλίες και τα γλωσσικά πεδία που διερευνώνται στο πλαίσιο του προγράμματος. Η Ενότητα 1.5 περιγράφει τη διαδικασία συλλογής δεδομένων και την προσέγγιση των τριών πόλων. Η μεθοδολογία της έρευνας αναλύεται στην Ενότητα 1.6.

1.1. Ευρωπαϊκοί φορείς δράσης για την προώθηση της πολυγλωσσίας και της πολλαπλογλωσσίας

Η γλωσσική ποικιλομορφία αποτελεί βασική ιδιότητα της ευρωπαϊκής ταυτότητας και τόσο τα όργανα της ΕΕ με έδρα τις Βρυξέλλες όσο και το ΣτΕ με έδρα το Στρασβούργο έχουν δραστηριοποιηθεί για την προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της πολυγλωσσίας/πολλαπλογλωσσίας. Οι βασικοί φορείς διαμόρφωσης της γλωσσικής πολιτικής στα όργανα της ΕΕ και στο ΣτΕ είναι η Μονάδα για την Πολιτική Πολυγλωσσίας της Γενικής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και το Τμήμα Γλωσσικής Πολιτικής της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης αντίστοιχα. Η δράση αυτών των φορέων στηρίζει τα σημαντικά ψηφίσματα, τους χάρτες και τις συμβάσεις που συντίθενται από τα αντίστοιχα σώματα. Ο Baetens Beardsmore (2008) δίνει μια εκ των έσω εικόνα των δραστηριοτήτων της ΕΕ και του ΣτΕ για την προώθηση των γλωσσών κατά το παρελθόν.

Η αναζήτηση δημοσιεύσεων σχετικών με την πολυγλωσσία στην ιστοσελίδα <http://europa.eu> προσφέρει πρόσβαση σε σημαντικά έγγραφα της ΕΕ σε πολλές γλώσσες, τα οποία κατηγοριοποιούνται σε πέντε ομάδες: έγγραφα για την πολιτική της ΕΕ, ενημερωτικά φυλλάδια, εκθέσεις, μελέτες και έρευνες. Στην ιστοσελίδα του ΣτΕ, <http://www.coe.int/lang>, διατίθενται δημοσιεύσεις στους εξής τομείς: ανάπτυξη πολιτικής, όργανα και πρότυπα, γλώσσες στη σχολική εκπαίδευση, μετανάστες, αναφορές συνεδρίων και επιλεγμένες μελέτες

Το ΣτΕ κάνει διάκριση ανάμεσα στην πολλαπλογλωσσία, την ικανότητα ενός ομιλητή να χρησιμοποιεί παραπάνω από μία γλώσσες, και την πολυγλωσσία, την παρουσία διάφορων γλωσσών σε μια δεδομένη γεωγραφική περιοχή. Η ΕΕ χρησιμοποιεί τον όρο *πολυγλωσσία* και για τα δυο (ορισμένες φορές χρησιμοποιώντας τον όρο *ατομική πολυγλωσσία*). Στα πλαίσια της παρούσας έκθεσης χρησιμοποιούνται και οι δύο αυτοί όροι (*πολυγλωσσία/πολλαπλογλωσσία*).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

Στην ΕΕ η γλωσσική πολιτική αποτελεί αρμοδιότητα του εκάστοτε κράτους-μέλους. Οι φορείς της ΕΕ έχουν, αναλάβει ένα υποστηρικτικό ρόλο σε αυτό το πεδίο που βασίζεται στην «αρχή της επικουρικότητας». Ο ρόλος τους είναι να προωθήσουν τόσο τη συνεργασία ανάμεσα στα κράτη-μέλη όσο και την ευρωπαϊκή διάσταση στις εθνικές γλωσσικές πολιτικές. Στα τρία θεσμικά όργανα της ΕΕ, δηλαδή στο

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕπ) και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η πολυγλωσσία βρίσκεται εδώ και αρκετά χρόνια στο επίκεντρο.

Οι γλωσσικές πολιτικές της ΕΕ αποσκοπούν στην προστασία της γλωσσικής ποικιλομορφίας και την προώθηση της γλωσσομάθειας για λόγους που σχετίζονται με την πολιτιστική ταυτότητα και την κοινωνική ένταξη, αλλά και επειδή οι πολυγλωσσοί πολίτες έχουν περισσότερες δυνατότητες να αξιοποιήσουν τις εκπαιδευτικές, επαγγελματικές και οικονομικές ευκαιρίες που δημιουργεί η ολοκληρωμένη Ευρώπη. Η πολιτική για την πολυγλωσσία καθορίζεται από τον στόχο που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Βαρκελώνη το 2002: τη βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων, ιδιαίτερα με τη διδασκαλία τουλάχιστον δύο άλλων γλωσσών από πολύ μικρή ηλικία. Αυτή η θέση με τη σειρά της είχε στηριχτεί στη σημαντική Λευκή Βίβλο για τη Διδασκαλία και τη Μάθηση του 1995, η οποία πρέσβευε ότι όλοι θα πρέπει να μάθουν δύο ευρωπαϊκές γλώσσες. Επιπλέον, η Βαρκελώνη πρότεινε την καθιέρωση ενός δείκτη γλωσσικής ικανότητας.

Το 2003 η ΕΕπ δεσμεύτηκε να αναλάβει σαράντα πέντε νέες δράσεις προκειμένου να ενθαρρύνει τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές να αναλάβουν πρωτοβουλίες για να «κάνουν ένα σημαντικό βήμα για την προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής ποικιλομορφίας». Η πρώτη Ανακοίνωση της ΕΕπ για την Πολυγλωσσία, *Ένα Νέο Στρατηγικό Πλαίσιο για την Πολυγλωσσία*, εγκρίθηκε το Νοέμβριο του 2005, και συμπλήρωσε τον σχέδιο δράσης *Η Προώθηση της Εκμάθησης Γλωσσών και της Γλωσσικής Ποικιλομορφίας*. Η Ανακοίνωση της ΕΕπ (2005) όρισε τρία βασικά σημεία στην πολιτική της ΕΕ για την πολυγλωσσία:

1. τη διασφάλιση της πρόσβασης των πολιτών στη νομοθεσία, τις διαδικασίες και τις πληροφορίες της ΕΕ στη δική τους γλώσσα
2. την υπογράμμιση του κεντρικού ρόλου που παίζουν οι γλώσσες και η πολυγλωσσία στην ευρωπαϊκή οικονομία και την εξεύρεση τρόπων για περαιτέρω προώθηση της πολυγλωσσίας
3. την ενθάρρυνση όλων των πολιτών να μαθαίνουν και να μιλούν περισσότερες γλώσσες με σκοπό τη βελτίωση της αμοιβαίας κατανόησης και επικοινωνίας

Η σημασία της πολυγλωσσίας για την ΕΕπ τονίστηκε με τον διορισμό ενός ειδικού Ευρωπαϊκού Επιτρόπου, του Λεονάρντ Όρμπαν, ο οποίος ανέλαβε το εν λόγω χαρτοφυλάκιο για πρώτη φορά στις αρχές του 2007, παρόλο που με τον ανασχηματισμό του 2009 από τον Μπαρόζο το χαρτοφυλάκιο κατέστη μέρος των αρμοδιοτήτων του Επιτρόπου για την Εκπαίδευση, τον Πολιτισμό, την Πολυγλωσσία και τη Νεολαία. Υπό τον Επίτροπο Όρμπαν, η ΕΕπ εξέδωσε το 2008 την Ανακοίνωση *Πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση*, η οποία καθιέρωσε τη γλωσσική πολιτική ως θέμα με εγκάρσιο χαρακτήρα, το οποίο συνέβαλε σε όλες τις υπόλοιπες πολιτικές της ΕΕ. Η Ανακοίνωση περιέγραφε τί έπρεπε να γίνει για να μετατραπεί η γλωσσική ποικιλομορφία σε πλεονέκτημα για την αλληλεγγύη και την ευημερία. Οι δύο βασικοί στόχοι της πολιτικής για την πολυγλωσσία ήταν:

- η αύξηση της συνειδητοποίησης για την αξία και τις ευκαιρίες που προσφέρει η γλωσσική ποικιλομορφία της ΕΕ καθώς και η προτροπή για την άρση των εμποδίων στον διαπολιτισμικό διάλογο
- η παροχή πραγματικών ευκαιριών σε όλους τους πολίτες, ώστε να μάθουν να επικοινωνούν σε δύο γλώσσες επιπλέον της μητρικής τους γλώσσας.

Τα κράτη-μέλη κλήθηκαν να προσφέρουν μεγαλύτερη ποικιλία γλωσσών πιο αποτελεσματικά εντός του εκπαιδευτικού τους συστήματος από νεαρή ηλικία μέχρι την εκπαίδευση των ενηλίκων και να αξιοποιήσουν και να αναπτύξουν περαιτέρω τις γλωσσικές δεξιότητες που αποκτώνται εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος. Επιπλέον, η ΕΕπ δήλωσε την απόφασή της να χρησιμοποιήσει στρατηγικά τα σχετικά προγράμματα και τις πρωτοβουλίες της ΈΕ, ώστε να φέρει την πολυγλωσσία «πιο κοντά στους πολίτες».

Το Έγγραφο Εργασίας Προσωπικού (2008) που συνοδεύει την προαναφερθείσα Ανακοίνωση της ΕΕπ, παρουσιάζει μια καλή επισκόπηση των δραστηριοτήτων της ΕΕ για την στήριξη της πολυγλωσσίας. Η Ανακοίνωση της ΕΕπ (2008) έγινε δεκτή και εγκρίθηκε με ψηφίσματα τόσο του Συμβουλίου της ΕΕ (2008) όσο και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2009) με ιδιαίτερη έμφαση στη διά βίου μάθηση, την ανταγωνιστικότητα, την κινητικότητα και την απασχολησιμότητα. Το 2011 η ΕΕπ συνέταξε έκθεση για την πρόοδο που είχε σημειωθεί από το 2008, στην οποία περιλαμβάνονταν και ένας πλήρης κατάλογος των ενεργειών της ΕΕ στο εν λόγω πεδίο. Επίσης, κατόρθωσε το *Στρατηγικό Πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία στον Τομέα της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης* (ΕΕπ 2020), στο οποίο η εκμάθηση γλωσσών αναγνωρίζεται ως προτεραιότητα, με την επικοινωνία στις ξένες γλώσσες να θεωρείται μία από τις οκτώ βασικές δεξιότητες για τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Στις βασικές δεξιότητες συμπεριλαμβάνονται η επικοινωνία στη μητρική γλώσσα, η διαμεσολάβηση και η διαπολιτισμική κατανόηση.

Η έκθεση τονίζει ότι οι γλωσσικές δεξιότητες είναι ζωτικής σημασίας για την πρωτοβουλία *Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας*, καθώς ενισχύουν την απασχολησιμότητα. Αποτελούν, επίσης, αναγκαία προϋπόθεση για την κινητικότητα και, συνεπώς, για την επιτυχή εφαρμογή της νέας πρωτοβουλίας *Νεολαία σε κίνηση*. Γενικότερα, οι γλωσσικές δεξιότητες ενθαρρύνουν δύναμη και διευκολύνουν την άσκηση του δικαιώματος των πολιτών της ΕΕ να κινούνται ελεύθερα και να εγκαθίστανται στο έδαφος άλλων κρατών-μελών, και ευνοούν την άσκηση των δικαιωμάτων των πολιτών που απορρέουν από τους ευρωπαϊκούς νόμους.

Στα πλαίσια ερευνών του *Ευρωβαρομέτρου* και του *Ευρυδίκην* συλλέχθηκαν κομβικές στατιστικές για τη γλωσσική εκμάθηση και τη γλωσσική διδασκαλία στην ΕΕ. Μείζονος σημασίας για τα ερωτηματολόγια της έρευνάς μας και ειδικά για τους τομείς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι οι εξής αναφορές: *Βασικά δεδομένα στη διδασκαλία γλωσσών σε σχολεία της Ευρώπης* (Ευρυδίκην 2008, επικαιροποιημένη έκδοση της αναφοράς του 2005) και *Ένταξη των παιδιών των μεταναστών σε σχολεία της Ευρώπης* (Ευρυδίκην 2009). Επιπλέον, δύο αναφορές του Ευρωβαρομέτρου σχετικά με

τις γλωσσικές δεξιότητες των Ευρωπαίων πολιτών και τη στάση τους απέναντι στις γλώσσες (Ευρωβαρομέτρα 2001 και 2006). Η προαναφερθείσα αναφορά στην ΕΕπ από τους Strubell et al. (2007) περιέχει επίσης βασικά δεδομένα σχετικά με τις εγγραφές των μαθητών στις γλωσσικές τάξεις της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις χώρες της ΕΕ. Επιπρόσθετα, η αναφορά περιέχει μια ανάλυση των αποτελεσμάτων και των τάσεων σε διαθετικό επίπεδο και καταλήγει με ένα εύρος συστάσεων.

Μια επακόλουθη εκδοχή του ερωτηματολογίου του LRE μπορεί να διερευνήσει τον συγκεκριμένο αριθμό μαθητών και τις ενδοσχολικές εξετάσεις καθώς και τα είδη γλωσσικών ικανοτήτων. Θα διερευνήσουμε τις ευκαιρίες για συνέργειες ανάμεσα στα δεδομένα του προγράμματος LRE και στο Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Πολυγλωσσίας (ΕΠΠ· ELM) και την Ευρωπαϊκή Έρευνα για τις Γλωσσικές Δεξιότητες (ΕΕΓΔ· ECLS) αντίστοιχα (περισσότερες πληροφορίες για την εξέλιξη των εργασιών μπορούν να βρεθούν στις ιστοσελίδες των δύο οργανισμών). Το πρόγραμμα του ΕΠΠ εστιάζει στις επίσημες εθνικές γλώσσες. Εμπεριέχει έναν ειδικό τομέα σχετικά με τη διδασκαλία και τη χρήση των επίσημων εθνικών γλωσσών σε σύγκριση με την αντίστοιχη διδασκαλία και χρήση της αγγλικής γλώσσας σε πανεπιστημιακό επίπεδο. Το πρόγραμμα της ΕΕΓΔ εστιάζει αρχικά στην ικανότητα των μαθητών στα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά, τα ιταλικά και τα ισπανικά ως πρώτη ή δεύτερη ξένη γλώσσα στην τελευταία τάξη του Γυμνασίου ή στη δεύτερη τάξη του Λυκείου, ανάλογα με το εκπαιδευτικό πλαίσιο. Η πρώτη αναφορά της ΕΕΓΔ έγινε πρόσφατα διαθέσιμη από την ΕΕπ (2012) και περιέχει δεδομένα από περίπου 54.000 μαθητές εγγεγραμμένους σε σχολεία δεκαεσσάρων χωρών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Διαγωνίσματα εκτός σχολικού προγράμματος σχεδιάστηκαν, τυποποιήθηκαν και δημιουργήθηκαν εφαρμογές για την ανάγνωση, την κατανόηση προφορικού λόγου και την παραγωγή γραπτού λόγου κάθε μίας από τις πέντε γλώσσες που αναφέρονται στο Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες (ΚΕΠΑ). Τα αποτελέσματα της ΕΕΓΔ δείχνουν ένα γενικότερο χαμηλό επίπεδο γνώσης και για την πρώτη αλλά και για τη δεύτερη ξένη γλώσσα. Ακόμα, τα αποτελέσματα διαφέρουν αισθητά ανάλογα με τις χώρες, τις γλώσσες που έχουν επιλεγεί και τις καταμετρώμενες δεξιότητες.

Το βασικό πρόγραμμα της ΕΕπ για την περίοδο 2007-13, που χρηματοδοτεί τη στήριξη της πολυγλωσσίας, είναι το Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση (ΕΚΔιΒιΜ), το οποίο συστεγάζει τις διάφορες ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για την εκπαίδευση και την κατάρτιση με ένα προϋπολογισμό περίπου 7 δις. ευρώ για μια επταετία. Το πρόγραμμα ΕΚΔιΒιΜ, διάδοχος του προγράμματος *Σωκράτης*, το οποίο διήρκεσε από το 1994 έως το 2006, ενσωματώνει τέσσερα επιμέρους προγράμματα, καθένα από τα οποία απευθύνεται σε συγκεκριμένη εκπαιδευτική βαθμίδα: το *Comenius* (προσχολική και σχολική εκπαίδευση), το *Erasmus* (ανώτατη εκπαίδευση), το *Leonardo da Vinci* (επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση) και το *Grundtvig* (εκπαίδευση ενηλίκων). Ένα εγκάρσιο πρόγραμμα συμπληρώνει αυτά τα τέσσερα επιμέρους προγράμματα και περιλαμβάνει την επονομαζόμενη *Κύρια Δραστηριότητα Γλωσσών* (ΚΔ). Τέλος, το πρόγραμμα *Jean Monnet* προωθεί τη διδασκαλία, τη σκέψη και τη συζήτηση για τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης σε πανεπιστημιακό επίπεδο ανά τον κόσμο.

Έναν από τους συγκεκριμένους στόχους του προγράμματος ΕΚΔιΒΙΜ αποτελεί η προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής ποικιλομορφίας. Προτάσεις για γλωσσικά προγράμματα, δίκτυα και άλλες δραστηριότητες προσανατολισμένες στις γλώσσες (για παράδειγμα σε σχέση με την κινητικότητα μαθητών, καθηγητών και εργαζομένων) μπορούν να ενταχθούν στα διάφορα μέρη του Προγράμματος για ευρωπαϊκή συγχρηματοδότηση. Όλες οι γλώσσες -επίσημες, εθνικές, περιφερειακές, μειονοτικές και γλώσσες των μεταναστών- είναι αποδεκτές σε αυτό το Πρόγραμμα. Το πρόγραμμα *Για μία Ευρώπη της Πολυγλωσσίας* συγχρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα ΚΔ 2 (Δίκτυα).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣΤΕ)

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, το οποίο ιδρύθηκε στις 5 Μαΐου του 1949, είναι ένας διακυβερνητικός οργανισμός που αριθμεί σήμερα σαράντα επτά κράτη-μέλη, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα είκοσι επτά κράτη-μέλη της ΕΕ.

Η αποστολή του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και των νόμων. Αυτές οι βασικές αξίες υπαγορεύουν τις δράσεις του σε κάθε τομέα, συμπεριλαμβανόμενης της γλωσσικής πολιτικής, η οποία αντλεί από τρεις διακριτές αλλά συμπληρωματικές διαστάσεις του έργου του Οργανισμού: τις *συμβάσεις, τις συστάσεις και τα τεχνικά μέσα*.

Η *Ευρωπαϊκή Μορφωτική Σύμβαση* ενθαρρύνει τα κράτη να στηρίζουν την αμοιβαία μελέτη της γλώσσας, της ιστορίας και του πολιτισμού των άλλων κρατών. Ο *Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης εξασφαλίζει* το δικαίωμα στους μετακινούμενους εργαζόμενους και στις οικογένειές τους να μάθουν τη/τις γλώσσα/ες του κράτους υποδοχής και στηρίζει την εκμάθηση τις μητρικής τους γλώσσας από τα παιδιά τους.

Δύο από τις *συμβάσεις* του Συμβουλίου της Ευρώπης συνδέονται άμεσα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα για την προώθηση και τη διασφάλιση της γλωσσικής ποικιλίας και των γλωσσικών δικαιωμάτων: ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* και η *Σύμβαση-Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων*. Ο *Χάρτης* είναι ένα πολιτιστικό όργανο σχεδιασμένο να προστατεύει και να προωθεί τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες ως απειλούμενη όψη της ευρωπαϊκής πολιτισμικής κληρονομιάς. Προβλέπει ειδικά μέτρα για να στηριχθεί η χρήση αυτής της κατηγορίας γλωσσών στην εκπαίδευση και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και για επιτραπεί η χρήση τους σε δικαστικές και διοικητικές ρυθμίσεις, καθώς και σε οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες. Η *Σύμβαση-Πλαίσιο* καθορίζει τις αναγκαίες συνθήκες για τη διατήρηση και την καλλιέργεια του πολιτισμού των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες και για τη διάσωση των συστατικών στοιχείων της ταυτότητάς τους, κυρίως της θρησκείας, της γλώσσας, των παραδόσεων και της πολιτιστικής τους κληρονομιάς.

Τα κράτη που έχουν επικυρώσει αυτές τις *συμβάσεις* ελέγχονται ως προς την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που ανέλαβαν.

Οι *συστάσεις* του Συμβουλίου της Ευρώπης αποτελούν επίσημες οδηγίες προς τις εθνικές αρχές σχετικά με τις βασικές αρχές και τα σχετικά μέτρα εφαρμογής αλλά δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Οι παρακάτω συστάσεις είναι από τις πιο σχετικές με τους σκοπούς αυτού του προγράμματος:

- Η *Σύσταση 98 (6) της Επιτροπής των Υπουργών για τις Σύγχρονες Γλώσσες* (Συμβούλιο της Ευρώπης, 1998) δίνει έμφαση στη διαπολιτισμική επικοινωνία και την πολλαπολογισία ως βασικούς στόχους πολιτικής, και προτείνει συγκεκριμένα μέτρα για κάθε εκπαιδευτικό τομέα και για την αρχική και εντός υπηρεσίας επιμόρφωση των δασκάλων. Το παράρτημα της συγκεκριμένης σύστασης καθορίζει συνολικά, για κάθε εκπαιδευτικό τομέα, τους τρόπους με τους οποίους η πολλαπολογισία μπορεί να καταστεί πρωταρχικός στόχος στο πλαίσιο μιας συνεκτικής αντίληψης για τη γλωσσική εκπαίδευση σε όλα τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.
- Η *Σύσταση 1383 (1998) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Γλωσσική Διαφοροποίηση* δηλώνει ότι «η ευρωπαϊκή γλωσσική ποικιλομορφία είναι ένας πολύτιμος πολιτιστικός πόρος ο οποίος πρέπει να διασωθεί και να προστατευθεί» και ότι «γι' αυτό τον λόγο θα έπρεπε να υπάρχει μεγαλύτερη ποικιλία στη διδασκαλία των σύγχρονων γλωσσών στα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης· αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα την γνώση όχι μόνο της αγγλικής αλλά και άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών –και όχι μόνο– από όλους τους ευρωπαίους πολίτες, παράλληλα με την τελειοποίηση της δικής τους εθνικής γλώσσας και, όπου ενδείκνυται, της αντίστοιχης περιφερειακής».
- Η *Σύσταση 1539 (2001) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το Ευρωπαϊκό Έτος Γλωσσών* καλεί τα κράτη-μέλη «να διατηρήσουν και να αναπτύξουν περαιτέρω τις πρωτοβουλίες της γλωσσικής πολιτικής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προώθηση της πολλαπολογισίας, της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και της αμοιβαίας κατανόησης ανθρώπων και εθνών» και «να ενθαρρύνουν όλους τους Ευρωπαίους να αποκτήσουν ικανότητα επικοινωνίας σε διάφορες γλώσσες, προωθώντας για παράδειγμα ποικίλες νεότερες προσεγγίσεις προσαρμοσμένες στις επιμέρους ανάγκες του κάθε ατόμου».
- Η *Σύσταση 2005 (3) της Επιτροπής των Υπουργών του ΣΤΕ για τη Διδασκαλία των Γλωσσών των Γειτονικών Χωρών στις Παραμεθόριες Περιοχές* προτρέπει τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών «να εφαρμόσουν τις αρχές της πολυγλωσσικής εκπαίδευσης δημιουργώντας ειδικότερα τις κατάλληλες συνθήκες για τα παραμεθόρια εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των επιπέδων ώστε να διασφαλιστεί ή, αν προκύψει αναγκαιότητα, να εισαχθεί η διδασκαλία και η χρήση των γλωσσών των γειτονικών τους χωρών, σε συνδυασμό με τη μελέτη του πολιτισμού αυτών των χωρών ως άμεσα συνδεδεμένου με τη γλωσσική διδασκαλία».

- Η Σύσταση 1740 (2006) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Θέση της Μητρικής Γλώσσας στη Σχολική Εκπαίδευση ενθαρρύνει τους νεαρούς Ευρωπαίους να μάθουν τη μητρική τους γλώσσα (ή την κύρια γλώσσα), όταν αυτή δεν είναι μία από τις επίσημες γλώσσες της χώρας τους, ενώ επισημαίνει ότι έχουν το καθήκον να μάθουν μία από τις επίσημες γλώσσες της χώρας της οποίας είναι πολίτες.
- Η Σύσταση 2008 (7) της Επιτροπής των Υπουργών του ΣτΕ για τη χρήση του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις Γλώσσες (ΚΕΠΑ) και την Προώθηση της Πολλαπλογλωσσίας σκιαγραφεί τις γενικές αρχές και τα μέτρα που πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή από τις αρμόδιες αρχές για τη γλωσσική εκπαίδευση σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο καθώς και συγκεκριμένα μέτρα που στοχεύουν στη χάραξη πολιτικής, τη διαμόρφωση προγράμματος σπουδών και τη συγγραφή σχολικών εγχειριδίων, την εκπαίδευση και την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών.

Κάτι που θα μπορούσε να περιγραφεί ως «τεχνικά» εργαλεία στο πεδίο της γλωσσικής εκπαίδευσης είναι κυρίως γενικότερα εργαλεία αναφοράς, που δεν έχουν κανονιστικό χαρακτήρα, τα οποία μπορούν να συμβουλευθούν και να τα υιοθετούν ως κατάλληλα για το ιδιαίτερο εκπαιδευτικό τους περιβάλλον και τις ανάγκες τους όσοι χαράσσουν ή εφαρμόζουν πολιτικές. Αυτά τα εργαλεία περιλαμβάνουν το ευρέως χρησιμοποιούμενο Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες (ΚΕΠΑ), το Ευρωπαϊκό Γλωσσικό Χαρτοφυλάκιο (ELP), οδηγούς πολιτικής και μια ποικιλία από άλλα πρακτικά εργαλεία που έχουν αναπτυχθεί μέσω προγραμμάτων του Τμήματος Γλωσσικής Πολιτικής (LPD) στο Στρασβούργο και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Σύγχρονων Γλωσσών (ΕΚΣΓ) στο Γκρατς (Αυστρία).

Το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες (2001) σχεδιάστηκε για να προωθήσει την πολλαπλόγλωσση εκπαίδευση και για να προσαρμόζεται σε ιδιαίτερα περιβάλλοντα χρήσης. Το ΚΕΠΑ προσφέρει μια κοινή βάση για ανάπτυξη και σύγκριση των αναλυτικών προγραμμάτων, των εγχειριδίων, των μαθημάτων και των εξετάσεων της δεύτερης/ξένης γλώσσας σε μια προοπτική δυναμικής πολλαπλόγλωσσης διά βίου μάθησης. Το ΚΕΠΑ, αποτέλεσμα επιστημονικής έρευνας και εκτεταμένων συσκέψεων, αποτελεί ένα πρακτικό εργαλείο με το οποίο τίθενται σαφείς διαδοχικοί στόχοι γλωσσομάθειας που μέλλει να κατακτηθούν και με το οποίο αξιολογούνται τα αποτελέσματα με βάση μια διεθνώς συγκρίσιμη κλίμακα. Αποτελεί τη βάση για την αμοιβαία αναγνώριση του επιπέδου γλωσσομάθειας, διευκολύνοντας έτσι την εκπαιδευτική και εργασιακή κινητικότητα. Χρησιμοποιείται όλο και πιο ευρέως στις μεταρρυθμίσεις των εθνικών αναλυτικών προγραμμάτων και από τους διεθνείς ομίλους μορφωτικών ινστιτούτων για τη σύγκριση των πιστοποιητικών γλωσσομάθειας, στην Ευρώπη αλλά και πέρα από αυτή· είναι διαθέσιμο, τέλος, σε παραπάνω από τριάντα πέντε γλώσσες.

Το Ευρωπαϊκό Χαρτοφυλάκιο Γλωσσών (2001) είναι ένα προσωπικό έγγραφο, στο οποίο όσοι μαθαίνουν ή έχουν μάθει οποιαδήποτε γλώσσα –είτε στο σχολείο είτε εκτός σχολείου – μπορούν να καταγράψουν και να κάνουν μια ανασκόπηση των γνώσεων τους και των πολιτιστικών εμπειριών τους. Αποτελεί περιουσία αυτού που μαθαίνει. Στο Χαρτοφυλάκιο κάθε ικανότητα αξιολογείται, ανεξάρτητα από το επίπεδο ή από το αν κερδήθηκε εντός ή εκτός επίσημης εκπαίδευσης. Συνδέεται με το Κοινό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες.

Ο Οδηγός για την Ανάπτυξη των Γλωσσικών Πολιτικών Εκπαίδευσης στην Ευρώπη (2007) είναι ένα αναλυτικό εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως έγγραφο αναφοράς για τη διαμόρφωση ή την επαναοργάνωση των γλωσσικών πολιτικών διδασκαλίας για την προώθηση της πολλαπλογλωσσίας και της διαφοροποίησης με έναν τρόπο έτσι προσχεδιασμένο, ώστε οι αποφάσεις να είναι συνεκτικά συνδεδεμένες. Ο Οδηγός θεωρεί την πολλαπλογλωσσία ως μοναδική ικανότητα, που περιλαμβάνει–δυνάμει–διάφορες γλώσσες με συνήθως διαφορετικά επίπεδα επάρκειας, «μια επικοινωνιακή ικανότητα στην οποία συνεισφέρουν όλη η γνώση και η εμπειρία μιας γλώσσας και με την οποία οι γλώσσες συσχετίζονται και διεπιδρούν»

Τα εργαλεία πολιτικής που αναφέρθηκαν παραπάνω αναπτύχθηκαν από τη Διεύθυνση Γλωσσικής Πολιτικής (πλέον Τμήμα Γλωσσικής Πολιτικής), η οποία πρόσφατα ξεκίνησε μια Πλατφόρμα Πηγών και Αναφορών για την Πολλαπλογλωσσία και την Διαπολιτισμική Εκπαίδευση (<http://www.coe.int/lang>). Αυτή η ιστοσελίδα διευρύνει το τοπίο πέρα από το πεδίο των σύγχρονων ξένων γλωσσών και συμπεριλαμβάνει τις κλασικές γλώσσες, τις γλώσσες των μεταναστών και, αξιοσημείωτα, τις γλώσσες του σχολείου. Αναφέρεται σε γλώσσες όπως τα γερμανικά στη Γερμανία, τα σουηδικά στη Σουηδία, κλπ. – δηλαδή γλώσσες που διδάσκονται ως σχολικά μαθήματα και χρησιμοποιούνται ως μέσο διδασκαλίας άλλων σχολικών μαθημάτων (λαμβάνοντας υπόψη τον κομβικό ρόλο της γλώσσας στην οικοδόμηση της γνώσης σε όλα τα μαθήματα). Η Πλατφόρμα προσφέρει μια ανοιχτή και δυναμική πηγή πληροφοριών με σύστημα ορισμών, σημεία αναφοράς, περιγραφές και περιγραφητές, μελέτες και καλές πρακτικές, τα οποία τα κράτη-μέλη καλούνται να συμβουλευθούν και να χρησιμοποιήσουν για να υποστηρίξουν την πολιτική της προώθησης της ίσης προσβασιμότητας στην ποιοτική εκπαίδευση σύμφωνα με τις ανάγκες, τους πόρους και την εκπαιδευτική κουλτούρα του καθενός.

Ο Οδηγός για την Ανάπτυξη και την Εφαρμογή των Αναλυτικών Προγραμμάτων για την Πολλαπλογλωσσία και τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση συνοδεύει την Πλατφόρμα και εφαρμόζεται πιλοτικά προς το παρόν σε διαφορετικούς τομείς της επίσημης εκπαίδευσης. Ο Οδηγός προορίζεται να διευκολύνει τη βέλτιστη εφαρμογή των αξιών και των αρχών της πολλαπλογλωσσίας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στη διδασκαλία όλων των γλωσσών – ξένων, περιφερειακών ή μειονοτικών, κλασικών και γλωσσών του σχολείου. Παρέχει μια γενική εικόνα των θεμάτων και των αρχών που περιλαμβάνονται στον σχεδιασμό ή/και στη βελτίωση τόσο των προγραμμάτων σπουδών όσο και των παιδαγωγικών και διδακτικών προσεγγίσεων, οι οποίες ανοίγουν τον δρόμο για μια πληρέστερη πραγματοποίηση του γενικότερου σκοπού της πολλαπλόγλωσσης και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Στο έργο του Συμβουλίου της Ευρώπης η πολλαπλόγλωσση και διαπολιτισμική ικανότητα είναι η ικανότητα να χρησιμοποιεί κανείς ένα πλούσιο ρεπερτόριο γλωσσικών και πολιτισμικών πηγών για να καλύψει τις επικοινωνιακές του ανάγκες ή για να διεπιδράσει με άλλους ανθρώπους που έχουν διαφορετικό υπόβαθρο και προέρχονται από άλλο περιβάλλον, καθώς και η ικανότητα να εμπλουτίζει αυτό το ρεπερτόριο ενώ δρα με αυτό τον τρόπο. Η πολλαπλόγλωσση και διαπολιτισμική εκπαίδευση λαμβάνει υπόψη το ρεπερτόριο των γλωσσών αλλά και των πολιτισμών που σχετίζονται με αυτές, τις οποίες έχουν αποκτήσει οι σπουδαστές – είτε αναγνωρίζεται από το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα είτε όχι: το ρεπερτόριο αυτό περιλαμβάνει τις γλώσσες του σχολείου (καθεαυτές ως μαθήματα αλλά και ως μέσα διδασκαλίας), τις περιφερειακές/μειονοτικές, τις σύγχρονες ξένες και κλασικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών. Το Συμβούλιο της Ευρώπης ενθαρρύνει μια ολιστική προσέγγιση που ευνοεί την ανάπτυξη συνεργιών ανάμεσα στις γλώσσες, μεγαλύτερο συντονισμό ανάμεσα στους δασκάλους και την καλύτερη δυνατή εκμετάλλευση των εγκάρσιων ικανοτήτων των διδασκόμενων.

Το έργο του ΣτΕ σχετικά με τη γλωσσική εκπαίδευση συντονίζεται από το Τμήμα Γλωσσικής Πολιτικής (LPU· ΜΓΠ) στο Στρασβούργο και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών (ΕΚΣΓ) στο Γκρατς (Αυστρία).

Το Τμήμα Γλωσσικής Πολιτικής εκπονεί προγράμματα διακυβερνητικής συνεργασίας μέσω του προγράμματος της Συντονιστικής Επιτροπής για την Εκπαιδευτική Πολιτική και Πρακτική (CDPPE).

Το Τμήμα Γλωσσικής Πολιτικής υπήρξε πρωτοπόρο σε διεθνείς συνεργασίες για τη γλωσσική εκπαίδευση από το 1957, δρώντας ως καταλύτης σε ζητήματα καινοτομίας και παρέχοντας ένα μοναδικό πανευρωπαϊκό φόρουμ στο οποίο δημοσιοποιούνται οι προτεραιότητες της γλωσσικής πολιτικής όλων των κρατών-μελών. Τα προγράμματα της ΜΓΠ έχουν ως αποτέλεσμα μια σειρά συστάσεων και ψηφισμάτων της Επιτροπής Υπουργών και της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του ΣτΕ, τα οποία παρέχουν πολιτική στήριξη στα όργανα γλωσσικής πολιτικής και στις αντίστοιχες πρωτοβουλίες. Στη συνέχεια, η ΜΓΠ

διοργάνωσε το Ευρωπαϊκό Έτος Γλωσσών 2001 σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι στόχοι αυτής της πρωτοβουλίας εξακολουθούν να προωθούνται με την ετήσια Ευρωπαϊκή Ημέρα Γλωσσών (www.coe.int/edl).

Το ΤΓΠ προσφέρει επίσης τη βοήθεια εμπειρογνομών στα κράτη-μέλη για την αναθεώρηση της γλωσσικής εκπαιδευτικής πολιτικής τους και συμμετέχει στην ανάπτυξη πολιτικής για την εκπαίδευση των μειονοτήτων. Το πρόσφατο έργο του αφορά ιδιαίτερα τις γλώσσες του σχολείου (συμπεριλαμβάνοντας τις ανάγκες των μη προνομιούχων μαθητών) στο ευρύτερο πλαίσιο της πολλαπλόγλωσσης και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, όπως επίσης τις γλωσσικές πολιτικές για την ένταξη των ενήλικων μεταναστών.

Τα προγράμματα του Τμήματος Γλωσσικής Πολιτικής συμπληρώνονται από τα αντίστοιχα του Ευρωπαϊκού Κέντρου Σύγχρονων Γλωσσών (ΕΚΓΣ). Πρόκειται για μια Διευρυμένη Μερική Συμφωνία του Συμβουλίου της Ευρώπης που εγκαινιάστηκε το 1994 στο Γκρατς. Τριάντα ένα κράτη έχουν υπογράψει προς το παρόν τη Μερική Συμφωνία.¹

Αποστολή του ΕΚΣΓ είναι η προώθηση καινοτόμων προσεγγίσεων και η διάδοση καλών πρακτικών για την εκμάθηση και τη διδασκαλία γλωσσών. Το Κέντρο εκπονεί τετραετή προγράμματα σε συνεργασία με ευρωπαίους ειδικούς στο πεδίο της γλωσσικής εκπαίδευσης. Τα έργα αυτά έχουν παραγάγει εκπαιδευτικά πακέτα με πρακτική εφαρμογή, οδηγίες και διαδραστικές ιστοσελίδες όπως το Ευρωπαϊκό Χαρτοφυλάκιο για Υποψήφιους Δασκάλους Ξένων Γλωσσών (EPOSTL) που έχει μεταφραστεί σε δεκατρείς γλώσσες και έχει ενσωματωθεί σε πολλά προγράμματα εκπαίδευσης δασκάλων στην Ευρώπη (<http://epostl.ecml.at>), καθώς και το Πλαίσιο Αναφοράς για Πλουραλιστικές Προσεγγίσεις σε Γλώσσες και Κουλτούρες (CARAP) το οποίο παρουσιάζει τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να υποστηριχθεί η ανάπτυξη των πολλαπλόγλωσσων και διαπολιτισμικών ικανοτήτων σε μια σχολική αίθουσα (<http://carap.ecml.at>). Το ΕΚΓΣ έχει αναπτύξει διάφορα εργαλεία για το πώς χρησιμοποιούνται στην πράξη το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς (ΚΕΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Χαρτοφυλάκιο Γλωσσών (ELP), τα οποία ως στόχο έχουν την κάλυψη των αναγκών των επαγγελματιών του γλωσσικού τομέα που δρουν σε πολύγλωσσα περιβάλλοντα. Όλες οι δημοσιεύσεις του ΕΚΓΣ διατίθενται δωρεάν στην ιστοσελίδα του Κέντρου (www.ecml.at).

Κατά την κατάρτιση του ερωτηματολογίου του LRE για την έρευνά μας, λάβαμε υπόψη μας τα κομβικά ψηφίσματα, τις συμβάσεις, τις συστάσεις και τις ανακοινώσεις της ΕΕ και του ΣτΕ που έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη πολιτικών και πρακτικών για την πολυγλωσσία και την πολλαπλογλωσσία. Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει επιγραμματικά τα έγγραφα που συμβουλευτήκαμε. Η περίληψη των βασικών σημείων κάθε εγγράφου και το ερωτηματολόγιο διατίθενται στην ιστοσελίδα του LRE. Παρακαλούμε να σημειωθεί η διαφορά μεταξύ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (αρχηγό κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ) και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

¹ Αλβανία, Ανδόρα, Αρμενία, Αυστρία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχία, Εσθονία, Φιλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Λετονία, Λίχτενσταϊν, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Μαυροβούνιο, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Πίνακας 1. Συνοπτική παρουσίαση των εγγράφων της ΕΕ και του ΣΤΕ που χρησιμοποιήθηκαν για την κατάρτιση του ερωτηματολογίου LRE

Έγγραφα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	Έγγραφα του Συμβουλίου της Ευρώπης
Ψηφίσματα Συμπεράσματα του Συμβουλίου <ul style="list-style-type: none"> Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το Ευρωπαϊκό Έτος Γλωσσών 2001 (2000) Συμπεράσματα της Προεδρίας του ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης (2002) Συμπεράσματα για την πολυγλωσσία (Μάιος 2008) Ψήφισμα για την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Πολυγλωσσία (Νοέμβριος 2008) Συμπεράσματα για ένα στρατηγικό πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση και την κατάρτιση 2020 (2009) Συμπεράσματα για τις γλωσσικές ικανότητες με σκοπό την ενίσχυση της κινητικότητας (2011) 	Συμβάσεις <ul style="list-style-type: none"> Ευρωπαϊκή Μορφωτική Σύμβαση (1954) Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες (ECRML) (1992) Σύμβαση-Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (1995)
Ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου <ul style="list-style-type: none"> Ψήφισμα για την προώθηση της γλωσσικής ποικιλομορφίας και της εκμάθησης γλωσσών (2001) Ψήφισμα για τις ευρωπαϊκές περιφερειακές και λιγότερο χρησιμοποιούμενες γλώσσες (2003) Ψήφισμα για την πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση (2009) 	Συστάσεις της Επιτροπής Υπουργών <ul style="list-style-type: none"> Σύσταση Αρ R(2005) 3 για τη διδασκαλία των γειτονικών γλωσσών στις παραμεθόριες περιοχές Σύσταση Αρ. R(82) 18 για τις σύγχρονες γλώσσες (1982) Σύσταση Αρ. R(98) 6 για τις σύγχρονες γλώσσες (1998) Σύσταση CM/Rec(2008) 7 για τη χρήση του ΚΕΠΑ και την προώθηση της πολυγλωσσίας
Ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής <ul style="list-style-type: none"> Ανακοίνωση 2005: Νέο στρατηγικό πλαίσιο για την πολυγλωσσία Ανακοίνωση 2008: Πολυγλωσσία: Πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση Πράσινη Βίβλος 2008: Μετανάστευση και Κινητικότητα: Προκλήσεις και ευκαιρίες για τα εκπαιδευτικά συστήματα της ΕΕ 	Συστάσεις της Κοινοβουλευτικής Συνεδρίασης <ul style="list-style-type: none"> Σύσταση 1383 (1998) για τη διεύρυνση της γλωσσικής ποικιλομορφίας Σύσταση 1539 (2001) για το Ευρωπαϊκό Έτος Γλωσσών 2001 Σύσταση 1598 (2003) για την προστασία των νοηματικών γλωσσών στα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης Σύσταση 1740 (2006) για την ένταξη της μητρικής γλώσσας στη σχολική εκπαίδευση
Εξωτερικές εκθέσεις <ul style="list-style-type: none"> Τελική Έκθεση της Ομάδας Υψηλού Έπιπέδου για την Πολυγλωσσία (2007) Γλώσσα σημαίνει επιχειρείν: οι εταιρείες λειτουργούν καλύτερα με τις γλώσσες, Επιχειρηματικό φόρουμ για την Πολυγλωσσία (2008) 	Εξωτερικές εκθέσεις <ul style="list-style-type: none"> Από τη γλωσσική ποικιλομορφία στην πολλαπλόγλωσση εκπαίδευση: Οδηγός για την ανάπτυξη γλωσσικών εκπαιδευτικών πολιτικών στην Ευρώπη: Beacco και Byram (2007) Οδηγός για την ανάπτυξη και την εφαρμογή αναλυτικών προγραμμάτων για την πολλαπλόγλωσση και διαπολιτισμική εκπαίδευση, Beacco et al. (2010)
	Εργαλεία για τη Διδασκαλία και τη Μάθηση <ul style="list-style-type: none"> Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες (ΚΕΠΑ) (2001)² Ευρωπαϊκό Χαρτοφυλάκιο Γλωσσών (ELP) (2001) Πλαίσιο αναφοράς για πλουραλιστικές προσεγγίσεις σε γλώσσες και κουλτούρες (FREPA) (2012): http://carap.ecml.at Ευρωπαϊκό Πορτφόλιο για Εκπαιδευόμενους Καθηγητές Γλωσσών (2007): http://epostl2.ecml.at

²Το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες (2001) σχεδιάστηκε για να προωθήσει την πολλαπλόγλωσση εκπαίδευση και για να υιοθετηθεί σε καθορισμένα πλαίσια χρήσης. Το ΚΕΠΑ προσφέρει μια κοινή βάση για ανάπτυξη και σύγκριση των αναλυτικών προγραμμάτων, των εγχειριδίων, των μαθημάτων και των εξετάσεων δεύτερης/ξένης γλώσσας με την οπτική μιας δυναμικής πολλαπλόγλωσσης δια βίου μάθησης.

1.2. Η τρίγλωσση φόρμουλα και η πολλαπλογλωσσία

Δεν ήταν μόνο η ΕΕ που συνηγόρησε υπέρ της προώθησης της πολυγλωσσίας με όρους τριγλωσσίας. Η UNESCO υιοθέτησε τον όρο 'πολύγλωσση εκπαίδευση' το 1999 (Ψήφισμα Γενικής Συνέλευσης 12) για να αναφερθεί στη χρήση τουλάχιστον τριών γλωσσών στην εκπαίδευση, δηλαδή της μητρικής, μιας περιφερειακής ή εθνικής και μιας διεθνούς γλώσσας. Ήδη από τη δεκαετία του 1950 η κυβέρνηση της Ινδίας είχε προτείνει ένα σχέδιο πολύγλωσσης εκπαιδευτικής πολιτικής, στην οποία περιλαμβανόταν η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας, της περιφερειακής (ή κρατικής) γλώσσας και της χίντι ως γλώσσας που χρησιμοποιείται στη γενική επικοινωνία, καθώς και μιας από τις κλασικές γλώσσες: σανσκριτικά, πάλι, αραβικά ή περσικά. Η πρόταση, η οποία αναθεωρήθηκε το 1961, ονομάστηκε *φόρμουλα των τριών γλωσσών* (TLF) και περιλάμβανε διδασκαλία στην περιφερειακή γλώσσα, στη χίντι σε περιοχές όπου δεν μιλιόταν αυτή ή σε κάποια άλλη ινδική γλώσσα στις περιοχές όπου μιλιόταν η χίντι, καθώς και στα αγγλικά ή σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή γλώσσα.

Η ΕΕπ (1995) στην επονομαζόμενη *Λευκή Βίβλο* αποφάσισε να εντάξει την τριγλωσσία στους στόχους της γλωσσικής πολιτικής για όλους τους ευρωπαίους πολίτες. Κάθε πολίτης θα έπρεπε να μάθει τουλάχιστον δύο «κοινοτικές γλώσσες» εκτός από τη μητρική του. Η υλοποίηση αυτού του στόχου της γλωσσικής πολιτικής επιδιώχθηκε με το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης το 2002. Σε αυτό το στάδιο ο όρος 'μητρική γλώσσα' χρησιμοποιούνταν για τις επίσημες γλώσσες των κρατών-μελών παραβλέποντας το γεγονός, ότι για πολλούς κατοίκους της Ευρώπης η 'μητρική γλώσσα' και η 'επίσημη γλώσσα του κράτους' δεν είναι έννοιες ταυτόσημες (Extra και Gorter 2008: 44). Παράλληλα, ως 'κοινοτικές γλώσσες' νοούνταν οι επίσημες γλώσσες δύο άλλων κρατών-μελών της ΕΕ. Στα μεταγενέστερα έγγραφα της ΕΕπ γινόταν αναφορά σε μία ξένη γλώσσα με υψηλό διεθνές κύρος (εσκεμμένα δεν αναφερόταν ρητά η αγγλική) και σε μία επονομαζόμενη 'γειτονική γλώσσα', όρος ο οποίος αναφερόταν στις γειτονικές χώρες και όχι στη γλώσσα των γειτόνων κάποιου ατόμου. Προσφάτως η συλλογιστική της ΕΕπ σε αυτό τον τομέα έχει βελτιωθεί και η παράγραφος 4.1 της Ανακοίνωσης του (2008) έχει τον τίτλο «Αξιοποίηση όλων των γλωσσών»:

Στο σημερινό πλαίσιο της αυξημένης κινητικότητας και μετανάστευσης, η γνώση της/των εθνικής/ών γλώσσας/ών έχει θεμελιώδη σημασία για την επιτυχημένη ενσωμάτωση και την ανάληψη ενεργού ρόλου στην κοινωνία. Επομένως, οι μη φυσικοί ομιλητές θα πρέπει να συμπεριλάβουν τη γλώσσα της χώρας υποδοχής στον γλωσσικό συνδυασμό τους «μία συν δύο γλώσσες».

Υπάρχουν επίσης αναξιοποίητοι γλωσσικοί πόροι στην κοινωνία μας: οι διαφορετικές μητρικές γλώσσες και οι άλλες γλώσσες που μιλιούνται στο σπίτι, στα τοπικά και γειτονικά περιβάλλοντα, πρέπει να αποτιμηθούν θετικότερα. Για παράδειγμα, τα παιδιά με διαφορετικές μητρικές γλώσσες –είτε προέρχονται από την ΕΕ είτε από τρίτες χώρες – φέρνουν τα σχολεία αντιμέτωπα με την πρόκληση να διδαχθεί η γλώσσα διδασκαλίας ως δεύτερη γλώσσα, αλλά μπορούν επίσης και να παρακινήσουν τους/τις συμμαθητές/τριές τους να μάθουν άλλες γλώσσες και να ανοικτούν σε άλλους πολιτισμούς.

Για να διευκολυνθεί η σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των κοινοτήτων, η συμβουλευτική ομάδα της Επιτροπής για την Πολυγλωσσία και τον Διαπολιτισμικό Διάλογο (2008) ανέπτυξε την έννοια της «γλώσσας προσωπικής επιλογής», η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο περαιτέρω ανάλυσης.

Παρόλο που δεν προσδιορίζεται σαφώς ο αριθμός των γλωσσών που πρέπει να αποκτηθούν, το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει παίξει πρωτοποριακό ρόλο στην προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και την ανάπτυξη της πολλαπλογλωσσίας από νεαρή ηλικία, και έχει υπογραμμίσει επανειλημμένως την ανάγκη θετικής αποτίμησης όλων των γλωσσών. Επίσης, έχει προσθέσει μια ενδιαφέρουσα οπτική εισάγοντας την ιδέα των μεταβλητών και μερικών ικανοτήτων.

Προεκτείνοντας τόσο το Ψήφισμα του 1969 για ένα εντατικό πρόγραμμα διδασκαλίας των σύγχρονων γλωσσών στην Ευρώπη όσο και τη Σύσταση 814 (1977), η Σύσταση του ΣΤΕ το 1982, R/M (82) 18, καλούσε τα κράτη-μέλη να διασφαλίσουν, στο μέτρο του δυνατού, ότι όλα τα τμήματα του πληθυσμού έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματικά μέσα απόκτησης γνώσης των γλωσσών των άλλων κρατών-μελών (ή άλλων κοινοτήτων εντός της χώρας τους)· επίσης, να προωθήσουν τη διδασκαλία τουλάχιστον μιας ευρωπαϊκής γλώσσας εκτός από την εθνική γλώσσα τους ή τη διάλεκτο που μιλιέται στην περιοχή, σε μαθητές από την ηλικία των δέκα ετών ή από την εισαγωγή τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η Σύσταση καλούσε, επίσης, τα κράτη να παράσχουν διευκολύνσεις για την εκμάθηση «όσο το δυνατόν ευρύτερου φάσματος γλωσσών». Το ΣΤΕ έλαβε, επίσης, υπόψη του σε αυτή τη σύσταση τις ανάγκες των μεταναστών εργαζομένων, ζητώντας να τους παρασχεθούν ικανοποιητικές διευκολύνσεις:

για να αποκτήσουν επαρκή γνώση της γλώσσας της κοινότητας-υποδοχής, ώστε να παίξουν ενεργό ρόλο στην εργασιακή, πολιτική και κοινωνική ζωή της κοινότητας και ιδιαίτερα, για να δοθεί η δυνατότητα στα παιδιά των μεταναστών να αποκτήσουν μια αξιοπρεπή εκπαίδευση και να προετοιμαστούν για τη μετάβαση από την πλήρη εκπαίδευση στην απασχόληση· τέλος, για να καλλιεργηθούν οι μητρικές τους γλώσσες τόσο ως εκπαιδευτικά όσο και ως πολιτιστικά όργανα προκειμένου να διατηρήσουν και να βελτιώσουν τους δεσμούς τους με τον πολιτισμό του τόπου καταγωγής τους.

Στην επακόλουθη Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών, 98 (6), το ΣτΕ κάλεσε τους Ευρωπαίους να επιτύχουν ένα βαθμό επικοινωνιακής ικανότητας σε έναν αριθμό γλωσσών. Για την επίτευξη αυτού του στόχου ζήτησε από τα κράτη-μέλη να προσφέρουν μια ποικιλία γλωσσών και να θέσουν στόχους κατάλληλους για κάθε γλώσσα, περιλαμβάνοντας μαθήματα που διαρθρώνονται σε διακριτές ενότητες αλλά και μαθήματα που αποσκοπούν στην ανάπτυξη των μερικών ικανοτήτων.

Η πιο πρόσφατη Σύσταση του ΣτΕ είναι η CM/Rec (2008) 7E στα κράτη-μέλη και αφορά στη χρήση του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις Γλώσσες (ΚΕΠΑ) και την προώθηση της πολλαπλογλωσσίας.

Οι Cullen et al. (2008) σε μια λεπτομερή επισκόπηση και ανάλυση των πολιτικών πολυγλωσσίας της ΕΕ υποστηρίζουν ότι υπάρχει ακόμα και σήμερα αξιοσημείωτη απροθυμία ή αντίσταση στην εκμάθηση επιπλέον γλωσσών – εκτός από την εκμάθηση της αγγλικής. Αυτή η άποψη υποστηρίζεται από τα στοιχεία της Eurostat 2009, τα οποία καταδεικνύουν μια σημαντική αύξηση της εκμάθησης της αγγλικής, αλλά όχι όμως άλλων γλωσσών. Μόνο ένας στους πέντε Ευρωπαίους, αναφέρουν οι Cullen et al., μπορεί να θεωρηθεί ως ενεργός μαθητής μιας επιπλέον γλώσσας, ενώ και οι γλωσσικές δεξιότητες είναι άνισα κατανεμημένες τόσο σε γεωγραφικό όσο και σε πολιτισμικό επίπεδο. Οι περισσότερες δραστηριότητες που αποσκοπούν στην προώθηση της πολυγλωσσίας πραγματοποιούνται στον τομέα της επίσημης εκπαίδευσης, και πιο συγκεκριμένα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι Cullen et al. (2008: iii-iv) εξάγουν τα εξής βασικά συμπεράσματα για το πολιτικό και στρατηγικό πλαίσιο προώθησης της πολυγλωσσίας στην ΕΕ:

- Η πολυγλωσσία και η γλωσσική ποικιλομορφία είναι μερικές φορές αντικρουόμενες ατζέντες πολιτικής. Η πολιτική εκμάθησης γλωσσών τείνει να επηρεάζεται από «ισχυρότερες» προτεραιότητες, όπως η οικονομική ανταγωνιστικότητα και η κινητικότητα της αγοράς εργασίας, ενώ οι πολιτικές γλωσσικής ποικιλομορφίας από «ελάσσονα» ζητήματα, όπως η ένταξη και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η πολιτική πολυγλωσσίας έχει τεθεί σε υψηλότερη προτεραιότητα από την πολιτική γλωσσικής ποικιλομορφίας με όρους συγκεκριμένων δράσεων.
- Η δράση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αντανάκλα μια συνεπή και επίμονη προσπάθεια διατήρησης της προστασίας των μειονοτικών γλωσσών και στήριξης της γλωσσικής ποικιλομορφίας. Από το τέλος της δεκαετίας του 1970, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εκδώσει μια σειρά ανακοινώσεων και ψηφισμάτων που καλούν την Επιτροπή να αναλάβει δράση για την προώθηση της χρήσης των μειονοτικών γλωσσών και να αναθεωρήσει όλη την κοινοτική νομοθεσία ή τις πρακτικές που κάνουν διακρίσεις απέναντι στις μειονοτικές γλώσσες. Ωστόσο, το βασικό πρόβλημα είναι ότι καμία από αυτές τις πρωτοβουλίες δεν είναι δεσμευτική για τα κράτη-μέλη.

■ Οι απόψεις των πολιτών της ΕΕ για την πολυγλωσσία/πολλαπλογλωσσία

Ένα από τα περιοδικά Ευρωβαρόμετρα της ΕΕπ, το Ειδικό Βαρόμετρο 243 (2006), προσφέρει μια διασταύρωση της κοινής γνώμης για ζητήματα σχετικά με την πολυγλωσσία. Αναλύεται η στήριξη μερικών θεμελιωδών αρχών της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πολυγλωσσία, καθώς επίσης και οι απόψεις των ερωτηθέντων για την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα ή την περιφέρειά τους και για τη στήριξη των πολιτικών πολυγλωσσίας σε εθνικό επίπεδο. Στους ερωτηθέντες παρουσιάστηκαν πέντε δηλώσεις, που απεικονίζουν τις βασικές αρχές των πολιτικών που αποσκοπούν στην προώθηση της πολυγλωσσίας στην Ευρώπη. Όλες οι δηλώσεις στηρίζονται από την πλειοψηφία των Ευρωπαίων, αλλά σε διαφορετικό βαθμό, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.

Πίνακας 2. Στάσεις απέναντι στην πολυγλωσσία στην Ευρώπη (Πηγή: Αναφορά Ειδικού Ευρωβαρομέτρου 243:53, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2006)

Δηλώσεις	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Δεν γνωρίζω
1. Όλοι στην ΕΕ θα πρέπει να μιλάνε μία επιπλέον γλώσσα	84%	12%	4%
2. Όλες οι γλώσσες που μιλιούνται στην ΕΕ θα πρέπει να χαίρουν ίσης μεταχείρισης.	72%	21%	7%
3. Όλοι στην ΕΕ θα πρέπει να μπορούν να μιλάνε μία κοινή γλώσσα	70%	25%	5%
4. Όλα τα όργανα της ΕΕ θα πρέπει να χρησιμοποιούν μία μόνο γλώσσα για την επικοινωνία με τους ευρωπαίους πολίτες	55%	40%	5%
5. Όλοι στην ΕΕ θα πρέπει να μπορούν να μιλάνε δύο επιπλέον γλώσσες	50%	44%	6%

Τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών της ΕΕ πιστεύει ότι η γνώση μιας επιπλέον γλώσσας είναι εφικτή, μόνο το 50% πιστεύει ότι η γνώση δύο γλωσσών αποτελεί ρεαλιστικό στόχο. Υπάρχει ένα ισχυρό αίσθημα οι γλώσσες θα πρέπει να γίνονται αντικείμενο ίσης μεταχείρισης αλλά και ένα εξίσου ισχυρό αίσθημα ότι θα πρέπει όλοι να μιλάμε μία κοινή γλώσσα. Οι απόψεις δίστανται ως προς το εάν τα όργανα της ΕΕ θα πρέπει να χρησιμοποιούν μία γλώσσα για την επικοινωνία με τους πολίτες.

Η πρόσφατα δημοσιευμένη επακόλουθη έκδοση του Ειδικού Βαρόμετρου 386, που διεξήχθη εκ μέρους της ΕΕΠ (2012), δείχνει σχεδόν παρόμοια αποτελέσματα για την κάθε μία από τις πέντε δηλώσεις που αναφέρονται στον Πίνακα 2 σε σχέση με τα ποσοστά αυτών που Συμφωνούν (εντελώς) – Διαφωνούν (εντελώς) – δεν γνωρίζουν: (1) 84-13-3, (2) 81-25-4, (3) 69-27-4, (4) 53-42-5, και (5) 72-25-3. Η μεγαλύτερη αλλαγή που εμφανίζεται με τον καιρό είναι ότι περισσότερα άτομα συμφωνούν με τις δηλώσεις (2) και (5). Ειδικότερα, ο αυξημένος αριθμός αυτών που συμφωνούν με τη δήλωση (5) δείχνει ότι υπάρχει μεγαλύτερη στήριξη της τρίγλωσσης φόρμουλας της ΕΕΠ. Πέρα από τα βασικά στοιχεία στάσεων που αναφέρονται, το Ειδικό Βαρόμετρο 386 προσφέρει μια ποικιλία πρόσφατων ερευνητικών δεδομένων σχετικά με την πολυγλωσσία στην Ευρώπη σήμερα, τη χρήση των γλωσσών και τις στάσεις απέναντι σε αυτές.

Το πρόγραμμα LRE προσφέρει ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τον βαθμό στον οποίο εφαρμόζονται οι αρχές της Βαρκελώνης στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών/περιφερειών που ερευνήθηκαν. Περιέχει, επίσης, ευρήματα για τον τρόπο με τον οποίο όλες οι γλώσσες – εθνικές, ξένες, γλώσσες των μεταναστών και περιφερειακές ή μειονοτικές – αποτιμώνται τόσο εντός όσο και εκτός του σχολείου.

1.3. Οι κατηγορίες γλωσσών που ερευνήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος LRE

Το πρόγραμμα LRE φιλοδοξεί να απεικονίσει τον πλούτο των γλωσσών που υπάρχουν στην ευρωπαϊκή κοινωνία και τον βαθμό στον οποίο όλες αυτές οι γλώσσες αποτελούν μέρος των πολιτικών και πρακτικών πολυγλωσσίας. Η πρόκληση που αντιμετωπίσαμε ήταν να διακρίνουμε τις κατηγορίες των γλωσσών και να τις κατηγοριοποιήσουμε κατάλληλα.

Στην Ανακοίνωσή της το 2008, η ΕΕΠ αναφέρεται αφενός στις πολλές «εθνικές, περιφερειακές, μειονοτικές γλώσσες και γλώσσες των μεταναστών» που μιλιούνται στην Ευρώπη «προσθέτοντας ένα λιθαράκι στο ψηφιδωτό της κοινής μας καταγωγής» και αφετέρου στις «ξένες γλώσσες», όρος που χρησιμοποιείται κυρίως τόσο για τις ευρωπαϊκές όσο και για τις μη ευρωπαϊκές γλώσσες με παγκόσμια εμβέλεια.

Η αξία της άριστης εκμάθησης της εθνικής γλώσσας ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την επιτυχημένη λειτουργία εντός της κοινωνίας και την άντληση κάθε οφέλους από την εκπαίδευση είναι ευρέως αναγνωρισμένη. Η εκμάθηση ξένων γλωσσών είναι σύνθηρος φαινόμενο στην Ευρώπη. Τα είδη των γλωσσών στα οποία έχει αποδοθεί μικρότερη έμφαση είναι οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών. Η αξία τους όμως έχει αναγνωριστεί ανά τα κράτη-μέλη της ΕΕ και υποστηρίζεται τόσο από το ΣτΕ όσο και από την ΕΕ, καθώς και οι δύο φορείς τονίζουν το γεγονός ότι και δύο αυτές κατηγορίες γλωσσών έχουν ανάγκη στήριξης, καθώς αποτελούν σημαντικό μέσο επικοινωνίας μεταξύ των ομάδων και μέρος της προσωπικής, πολιτισμικής και κοινωνικής ταυτότητας πολλών πολιτών της ΕΕ.

Στη Σύσταση 98(6), το ΣτΕ (1998) είχε ήδη ζητήσει από τα κράτη-μέλη να διασφαλίσουν ότι οι διατάξεις του *Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* και της *Σύμβασης-Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων* θα ληφθούν υπόψη, καθώς υποδεικνύουν επιθυμητές παραμέτρους για την πολιτική των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών και πολιτισμών. Επίσης, το ΣτΕ ζήτησε όλες οι γλώσσες να απολαμβάνουν την ίδια εκτίμηση και κάλεσε τις χώρες να «συνεχίσουν να προάγουν τη διγλωσσία στις περιοχές ή τις γειτονιές των μεταναστών και να στηρίζουν τους μετανάστες στην εκμάθηση της γλώσσας της περιοχής όπου διαμένουν».

Η Τελική Έκθεση της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για την Πολυγλωσσία (2007) αναφέρει, επίσης, ότι είναι αναγκαίο να χρησιμοποιηθούν οι δυνατότητες των μεταναστών ως πηγή γλωσσικής γνώσης και ως καλή ευκαιρία για τις εταιρείες να επωφεληθούν από τις πολιτιστικές και γλωσσικές ικανότητες των μεταναστών, ώστε να αποκτήσουν πρόσβαση στις αγορές των χωρών καταγωγής τους.

Πολύ συχνά οι μετανάστες αντιμετωπίζονται μόνο ως πρόβλημα – τα παιδιά των μεταναστών έχουν κακές επιδόσεις στο σχολείο ή οι ενήλικοι μετανάστες γνωρίζουν ελάχιστα τη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Αυτό που συχνά παραβλέπεται είναι το γεγονός ότι οι μετανάστες αποτελούν πολύτιμη πηγή. Δίνοντας αξία στις γλώσσες των μεταναστών που ζουν ανάμεσά μας, ίσως τους δίνουμε αφενός κίνητρο να μάθουν τη γλώσσα της χώρας υποδοχής ή ακόμα και άλλες γλώσσες, και αφετέρου τη δυνατότητα να γίνουν ικανοί διαμεσολαβητές ανάμεσα στους διαφορετικούς πολιτισμούς.

Πολύ συχνά οι νέοι μετανάστες δεύτερης και τρίτης γενιάς διαθέτουν καλά αναπτυγμένες ακουστικές/προφορικές δεξιότητες στις κληρονομημένες γλώσσες τους ή στις γλώσσες των κοινοτήτων τους, αλλά δεν μπορούν να γράψουν ή να διαβάσουν σε αυτές τις γλώσσες. Πολλοί έχουν ισχυρό κίνητρο να γίνουν εγγράμματοι σε αυτές τις γλώσσες. Τα σχολεία, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων θα πρέπει να φροντίσουν για την παροχή ειδικών ευκαιριών εκμάθησης σε αυτές τις ομάδες-στόχο. Σαφέστατα πρόκειται για μια ασφαλή επένδυση, καθώς οι άνθρωποι αυτοί θα μπορούσαν να συμβάλουν στη δημιουργία οικονομικών επαφών με τις χώρες προέλευσής τους και να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη του διαπολιτισμικού διαλόγου και των προγραμμάτων ένταξης για τους νεοαφιχθέντες μετανάστες.

Με βάση τα παραπάνω, ο αστερισμός των γλωσσών (βλ. Extra και Gorter 2008: 3- 60) που θα εξεταστούν στο Ερωτηματολόγιο του LRE θα συμπεριλάβει τις *εθνικές, τις ξένες, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών*. Έχουμε πλήρη επίγνωση ότι στις ευρωπαϊκές χώρες οι συνδηλώσεις είναι διαφορετικές όταν αναφερόμαστε σε ανθρώπους (και τις γλώσσες τους) με λιγότερο ή περισσότερο μακρόχρονη ιστορία παραμονής που απορρέει από το εξωτερικό (βλ. Extra και Gorter 2008: 10 για την ονοματολογία του πεδίου). Γι' αυτό τον λόγο, στο πλαίσιο του προγράμματος LRE θα διερευνήσουμε και θα χρησιμοποιήσουμε τις παρακάτω κατηγορίες γλωσσών με τους εξής ορισμούς (βλέπε επίσης το Γλωσσάρι στο Παράρτημα του Πρώτου Μέρους (I)):

- **Εθνικές γλώσσες:** Οι επίσημες γλώσσες ενός έθνους-κράτους.
- **Ξένες γλώσσες:** Οι γλώσσες που δεν μαθαίνονται ούτε χρησιμοποιούνται στο σπίτι, αλλά μαθαίνονται και διδάσκονται στο σχολείο ή χρησιμοποιούνται ως γλώσσες ευρύτερης επικοινωνίας σε τομείς εκτός της εκπαίδευσης.
- **Περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες:** Οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται παραδοσιακά σε μια δεδομένη περιοχή ενός κράτους από υπηκόους αυτού του κράτους, οι οποίοι αποτελούν μια ομάδα αριθμητικά μικρότερη από τον υπόλοιπο πληθυσμό του κράτους.
- **Γλώσσες των μεταναστών:** Οι γλώσσες που μιλιούνται από μετανάστες και τους απογόνους τους στην χώρα παραμονής, και προέρχονται από ένα τεράστιο εύρος (πρώην) χωρών προέλευσης.

Για ανάλογες οπτικές, αναφέρουμε τους McPake και Tinsley (2007). Σε αυτό το πλαίσιο, επιθυμούμε να εκφράσουμε την επίγνωση μας για το ότι σκόπιμα συμπεριληφθήκαν οι γλώσσες των μεταναστών στο ευρωπαϊκό ρεπερτόριο γλωσσών, ενώ την ίδια στιγμή σε αυτή την πρώτη φάση συλλογής δεδομένων για τις πολύγλωσσες πολιτικές και πρακτικές έχει γίνει μικρή αναφορά στις νοηματικές γλώσσες. Στις δυτικές κοινωνίες, όπου υπάρχει αξιοσημείωτη μετανάστευση, ή στις γλωσσικές μειονότητες σε μονοεθνικά κράτη υπάρχουν κωφοί άνθρωποι που στην πραγματικότητα είναι μειονότητες μέσα στις μειονότητες. Δεδομένης της ηγεμονίας της προφορικότητας, οι περισσότεροι από αυτούς τους κωφούς ανθρώπους έχουν αποκοπεί όχι μόνο από τον κυρίαρχο πολιτισμό αλλά και από τους δικούς τους «γηγενείς» πολιτισμούς, μια μορφή διπλής καταπίεσης (Schermmer 2011). Υπάρχει μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στις κοινότητες των κωφών και τις άλλες γλωσσικές μειονότητες. Οι νοηματικές γλώσσες περνάνε από τη μια γενιά στην άλλη σε πολύ περιορισμένο ποσοστό. Ο βασικός λόγος γι' αυτό είναι ότι το 95% των κωφών ανθρώπων έχουν γονείς με πλήρη ακοή, για τους οποίους η νοηματική δεν είναι μητρική γλώσσα τους. Οι περισσότεροι κωφοί άνθρωποι μαθαίνουν τη νοηματική από άλλους κωφούς, από κωφούς ενήλικες εκτός της οικογένειας ή/και από γονείς που έμαθαν τη νοηματική γλώσσα ως δεύτερη γλώσσα.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ομόφωνα ένα ψήφισμα για τις νοηματικές γλώσσες στις 17 Ιουνίου 1988. Το ψήφισμα ζητούσε από όλα τα κράτη-μέλη να αναγνωρίσουν την εθνική τους νοηματική γλώσσα ως επίσημη γλώσσα των κωφών. Μέχρι στιγμής αυτό το ψήφισμα είχε περιορισμένο αποτέλεσμα. Το 2003 οι νοηματικές γλώσσες αναγνωρίστηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης ως μειονοτικές γλώσσες στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες. Στην πρώτη φάση συλλογής δεδομένων για το πρόγραμμά μας, συμπεριλαμβάνουμε μια αναφορά στη/ς νοηματική/ές γλώσσα/ες στις ενότητες του Ερωτηματολογίου: Γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και στις βάσεις δεδομένων και Γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον τύπο.

Η διάκριση μεταξύ 'περιφερειακών/ μειονοτικών γλωσσών' και 'γλωσσών των μεταναστών' που παρουσιάστηκε παραπάνω χρησιμοποιείται ευρέως και είναι κατανοητή στην ηπειρωτική Ευρώπη, ενώ ο ελκυστικός όρος 'κοινοτικές γλώσσες' που αναφέρθηκε παραπάνω και στηρίζεται σε αναλύσεις του τύπου «από κάτω προς τα πάνω», είναι διαδεδομένος στο Ηνωμένο Βασίλειο και χρησιμοποιείται για τις εθνικές, περιφερειακές ή/και τις γλώσσες των μεταναστών. Επιπλέον η έννοια 'κοινοτικές' γλώσσες συχνά χρησιμοποιείται για τις εθνικές γλώσσες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα έγγραφα της ΕΕ και υπό αυτήν την έννοια το πεδίο είναι κατειλημμένο, τουλάχιστον στην ορολογία της ΕΕ (βλ. Extra και Gorter, 2008: 7-11 για την ονοματολογία του πεδίου). Ένα τελευταίο επιχείρημα υπέρ της χρήσης του όρου γλώσσες 'των μεταναστών' είναι η ευρέως διαδεδομένη χρήση του στον ιστότοπο του *Ethnologue, Γλώσσες το Κόσμου*, μιας πολύτιμης και ευρέως διαδεδομένης πρότυπης πηγής για πληροφορίες σχετικά με αυτό το ζήτημα σε διεθνικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος θα θεωρήσουμε τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες ως 'επίσημα αναγνωρισμένες', αν αυτή η αναγνώριση προέρχεται από την πολιτεία έπειτα από εξέταση. Επιπροσθέτως μια τέτοια αναγνώριση μπορεί επίσης να προέλθει από τον *Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή τις Μειονοτικές Γλώσσες* του Συμβουλίου της Ευρώπης. Ο Χάρτης τέθηκε σε ισχύ τον Μάρτιο του 1998. Λειτουργεί ως ένα ευρωπαϊκό σημείο αναφοράς για τη σύγκριση των νομικών μέτρων και των υπηρεσιών των κρατών-μελών σε αυτόν τον τομέα πολιτικής (Nic Craith 2003) και στοχεύει στην προστασία και την προώθηση των «ιστορικών περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών της Ευρώπης». Οι έννοιες των 'περιφερειακών' και 'μειονοτικών' γλωσσών δεν είναι καθορισμένες στον Χάρτη («τα κράτη αποφασίζουν για τον ορισμό»), ενώ οι γλώσσες των μεταναστών αποκλείονται ρητά από αυτόν. Τα κράτη είναι ελεύθερα να επιλέξουν ποιες περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες θα συμπεριλάβουν. Επίσης, ο βαθμός προστασίας δεν είναι προδιαγεγραμμένος: ένα κράτος μπορεί να επιλέξει να ακολουθήσει χαλαρές ή αυστηρές πολιτικές. Το αποτέλεσμα είναι μια ευρεία ποικιλία διατάξεων ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ (Grin 2003).

Γνωρίζουμε ότι υπάρχει μια σειρά πολύπλοκων παραγόντων που καθιστούν ουσιαστικά αδύνατη τη σαφή διάκριση των προτεινόμενων κατηγοριών γλωσσών. Πρώτα απ' όλα, στα κράτη-μέλη της ΕΕ οι ομιλητές πολλών περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών είναι περισσότεροι από τους ομιλητές των επίσημων γλωσσών. Επιπλέον, τόσο οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες όσο και οι γλώσσες των μεταναστών σε μια χώρα της ΕΕ μπορεί να είναι επίσημες γλώσσες σε κάποια άλλη χώρα, όπως για παράδειγμα τα γερμανικά στη Δανία ή τα ρωσικά στην Ουκρανία. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολλές, εάν όχι οι περισσότερες, γλώσσες των μεταναστών στα έθνη-κράτη της Ευρώπης προέρχονται από χώρες εκτός αυτής. Το περιβάλλον της μετανάστευσης και ιδιαίτερα της μειονοτικότητας είναι που καθιστούν την προτεινόμενη διάκριση μεταξύ των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και των γλωσσών των μεταναστών αμφίσημη. Ωστόσο, πιστεύουμε ότι δεν υπάρχει ακριβέστερη εναλλακτική λύση. Κατά την άποψή μας, η προτεινόμενη διάκριση θα ευαισθητοποιήσει, αν μη τι άλλο, και ίσως τελικά οδηγήσει σε μια συμπεριεκτική προσέγγιση της ευρωπαϊκής αντίληψης για την έννοια των μειονοτικών γλωσσών.

1.4. Γλωσσικά πεδία που εξετάστηκαν στην έρευνα.

Στην έρευνα LRE καλύπτονται οκτώ γλωσσικά πεδία. Ως πρώτο πεδίο περιλαμβάνουμε ένα μεταπεδίο, το οποίο εξετάζει τη διαθεσιμότητα των εθνικών/περιφερειακών εγγράφων και βάσεων δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία. Δεδομένου του σημαντικού ρόλου της εκμάθησης γλωσσών στην εκπαίδευση, τέσσερα πεδία εστιάζουν στα βασικά στάδια της δημόσιας εκπαίδευσης από την προσχολική έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον, εξετάζονται τρία γλωσσικά πεδία εκτός και πέραν της εκπαίδευσης προκειμένου να απεικονιστεί το επίπεδο των υπηρεσιών πολυγλωσσίας στην κοινωνία και τις επιχειρήσεις. Εν κατακλείδι, τα οκτώ πεδία του ερωτηματολογίου καλύπτονται από συνολικά 260 ερωτήσεις, οι οποίες κατανέμονται σε αυτά τα πεδία, όπως περιγράφεται στον Πίνακα 3. Οι ερωτήσεις για τα γλωσσικά πεδία 2-8 βασίζονται στα ευρωπαϊκά έγγραφα που αναφέρθηκαν στην Παράγραφο 1.1.

Πίνακας 3. Κατανομή των ερωτήσεων ανά γλωσσικό πεδίο

Αρ.	Τομείς χρήσης των γλωσσών	Ν ερωτήσεις
1	Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και τις βάσεις δεδομένων	15
2	Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση	34
3	Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση	58
4	Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	60
5	Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση	30
6	Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο	14
7	Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους	31
8	Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις	18
Σύνολο ερωτήσεων		260

Το πρώτο πεδίο εξετάζει τη διαθεσιμότητα επίσημων εγγράφων και βάσεων δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο σε κάθε συμμετέχουσα χώρα/περιφέρεια. Η διαθεσιμότητα τέτοιων εγγράφων και βάσεων δεδομένων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ευαισθητοποίηση για την πολυγλωσσία σε μια δεδομένη χώρα και να πληροφορήσει τη γλωσσική εκπαιδευτική πολιτική. Η διαίρεση αυτού του πεδίου σε επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων σχετίζεται άμεσα με την κοινή διάκριση που υιοθετείται στις μελέτες για τον γλωσσικό σχεδιασμό, ανάμεσα στο σχεδιασμό επί της υπόστασης της γλώσσας και σχεδιασμό επί της ύλης της γλώσσας. Στην μελέτη μας η Ενότητα που αναφέρεται στα έγγραφα περιγράφει τις προσπάθειες που έχουν γίνει για τη ρύθμιση της χρήσης και της λειτουργίας διαφορετικών γλωσσών σε μια δεδομένη κοινωνία, ενώ η Ενότητα που αναφέρεται στις βάσεις δεδομένων περιγράφει τις προσπάθειες που έχουν γίνει για την *χαρτογράφηση* της κατανομής και της βιωσιμότητας του φάσματος των γλωσσών σε μια δεδομένη κοινωνία.

Τα πεδία 2-4 της έρευνας εστιάζουν στη δημόσια εκπαίδευση ανήλικων μαθητών. Ορισμοί για κάθε πεδίο παρέχονται στο Γλωσσάρι στα Μέρη 1 και 2 της παρούσας δημοσίευσης, όπου συμπεριλαμβάνεται η κοινή διάκριση μεταξύ της κατώτερης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία μπορεί να αναφέρεται σε διαφορές που σχετίζονται με την ηλικία ή/και σε διαφορές που σχετίζονται με το είδος της σχολικής εκπαίδευσης. Σε κάθε ένα από αυτά τα πεδία εξετάζεται η οργάνωση της διδασκαλίας γλωσσών επιπροσθέτως των τυπικών προσόντων και της κατάρτισης των διδασκόντων, για καθεμία από τις τέσσερις κατηγορίες γλωσσών. Η βασική διάκριση μεταξύ της οργάνωσης και των διδασκόντων χρησιμοποιείται ευρέως στο ευρωπαϊκό περιβάλλον (βλέπε π.χ. Ευρυδική 2008). Τα αποτελέσματα γι' αυτά τα πεδία βασίζονται σε δεδομένα που βρίσκονται στη διάθεση του κοινού, καθώς επίσης και σε επίσημες πηγές.

Δεδομένης της σημαντικής διαφοροποίησης της μεταλυκειακής εκπαίδευσης σε εθνικό και διεθνικό επίπεδο, το πεδίο 5 επικεντρώνεται στη βασική (επαγγελματική) εκπαίδευση έναντι της υψηλής (πανεπιστημιακής) εκπαίδευσης. Ως αποτέλεσμα, αυτό το πεδίο παρέχει έντονα δυαδικά και συμπληρωματικά στοιχεία για τη μεταλυκειακή εκπαίδευση. Τα πεδία 6-8 καλύπτουν τρεις κομβικούς τομείς εκτός και πέραν της εκπαίδευσης.

Τα αποτελέσματα για τα πεδία 5-8 βασίζονται σε αναφορές και δεδομένα που συνελέγησαν στο αστικό περιβάλλον τριών πόλεων ανά χώρα ή περιφέρεια (βλέπε Ενότητα 1.5 για λεπτομέρειες). Το πεδίο 5 εξετάζει την παροχή γλωσσών σε ένα μικρό δείγμα ιδρυμάτων της επαγγελματικής (κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης) και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (πανεπιστήμια). Το πεδίο 6 εστιάζει στις γλώσσες που χρησιμοποιούνται στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο. Το πεδίο 7 επικεντρώνεται στις γλώσσες που χρησιμοποιούνται στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους και συγκεκριμένα σε ό,τι αφορά στην εφαρμογή θεσμοθετημένων γλωσσικών πολιτικών και υπηρεσιών προφορικής και γραπτής επικοινωνίας. Το πεδίο 8, δηλαδή το πεδίο των επιχειρήσεων, εστιάζει στη γλωσσική στρατηγική των εταιρειών, σε στρατηγικές εσωτερικής και εξωτερικής επικοινωνίας. Εξετάστηκε ένα δείγμα είκοσι τεσσάρων εταιρειών σε κάθε χώρα/περιφέρεια.

1.5 Συλλογή δεδομένων και η προσέγγιση των τριών πόλεων

Όπως προαναφέρθηκε, τα αποτελέσματα για τα πεδία 1-4 της έρευνας LRE βασίστηκαν σε *επίσημα/δευτερογενή στοιχεία* και αντανακλούν τις πολιτικές και τις συνήθειες πρακτικές σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Τα πεδία 5-8, από την άλλη, βασίζονται σε αποτελέσματα συλλογής πρωτογενών δεδομένων και της ανάλυσής τους. Η συλλογή αυτών των πρωτογενών στοιχείων διεξήχθη σε τρεις πόλεις σε κάθε χώρα, που επιλέχθηκαν για τους εξής λόγους:

- Η πολυγλωσσία κυριαρχεί κυρίως στα αστικά περιβάλλοντα, καθώς οι επί μακρόν διαμένοντες και οι νεοαφιχθέντες τείνουν να συγκεντρώνονται εκεί προς αναζήτηση εργασίας
- Οι πόλεις ενισχύουν την εθνική δυναμική ως αντίδραση στη γλωσσική ποικιλομορφία
- Τα μεγάλα ιδρύματα επαγγελματικής και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στις πόλεις (πεδίο 5)
- Ο διεθνής τύπος, οι κινηματογράφοι και οι τηλεοπτικοί σταθμοί βρίσκονται στις πόλεις (πεδίο 6)
- Ως εκ τούτου, οι διοικήσεις των πόλεων και οι φορείς αστικού σχεδιασμού πρέπει να αναπτύξουν τοπικές πολιτικές πολυγλωσσίας (πεδίο 7)
- Τα κεντρικά γραφεία πολλών επιχειρήσεων βρίσκονται στις πόλεις (πεδίο 8)

Τα κριτήρια επιλογής των πόλεων ήταν ίδια για τις πόλεις 1-14, που περιλαμβάνονται στον Πίνακα 4. Σε αυτή την περίπτωση η εστίαση ήταν στις δύο πόλεις με τον μεγαλύτερο πληθυσμό συν μία πόλη όπου μιλιέται η περιφερειακή/μειονοτική γλώσσα με το υψηλότερο κύρος, τη μεγαλύτερη βιωσιμότητα ή/και τον μεγαλύτερο αριθμό ομιλητών στη χώρα. Οι χώρες 15-18 αποτέλεσαν πρόκληση, καθώς δεν συνάδουν με το προαναφερθέν μοντέλο.

Η χώρα 15, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, έχει τρεις εθνικές γλώσσες: τα βοσνιακά, τα σερβικά και τα κροατικά. Οι πόλεις που επιλέχθηκαν για τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων ήταν το Σαράγεβο όπου τα βοσνιακά χρησιμοποιούνται περισσότερο, η Μπάνια-Λούκα όπου τα σερβικά χρησιμοποιούνται περισσότερο και η Mostar όπου τα βοσνιακά και τα κροατικά χρησιμοποιούνται περισσότερο.

Η χώρα 16, η Ελβετία, περιλαμβάνει είκοσι έξι καντόνια και έχει, επίσης, τέσσερις επίσημες γλώσσες: τα γερμανικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά και τα ρομανικά. Η έρευνα του LRE για όλα τα πεδία διεξήχθη σε ένα δείγμα τριών καντονιών: ένα γερμανόφωνο (Ζυρίχη), ένα γαλλόφωνο (Γενεύη) και ένα ιταλόφωνο (Τίσινο). Τα δεδομένα για τα πεδία 2-4 έχουν αθροιστεί για τους πίνακες που παρουσιάζονται σε αυτή τη δημοσίευση, ενώ για τα πεδία 5-8 παρουσιάζονται ανά πόλη.

Η χώρα 17, η Ισπανία, περιλαμβάνει δεκαεπτά αυτόνομες κοινότητες και δύο αυτόνομες πόλεις. Η έρευνα LRE για τους τα πεδία 2-4 διεξήχθη σε τρεις αυτόνομες κοινότητες -τη Μαδρίτη, τη Σεβίλλη, τη Valencia- και δύο «ιστορικές εθνικότητες» -τη Χώρα των Βάσκων και την Καταλονία. Έχουν δημιουργηθεί τρία προφίλ: ένα συνδυαστικό προφίλ για τη Μαδρίτη, τη Σεβίλλη και τη Valencia, και δύο ξεχωριστά προφίλ για τη Χώρα των Βάσκων και την Καταλονία. Η Χώρα των Βάσκων έχει δύο επίσημες γλώσσες: τα βασκικά και τα ισπανικά. Η Καταλονία έχει τρεις επίσημες γλώσσες: τα καταλανικά, τα ισπανικά και τα αραγονικά.

Η χώρα 18, το Ηνωμένο Βασίλειο, αποτελείται από τέσσερις χώρες με ξεχωριστές κυβερνήσεις και εκπαιδευτικά συστήματα. Για τα εκπαιδευτικά πεδία (2-4) συλλέχθηκαν δεδομένα για τις πολιτικές και την κοινή πρακτική σε κάθε χώρα/περιφέρεια. Για τα πεδία 5-8, οι πόλεις στην Ουαλία και τη Σκωτία επιλέχθηκαν με βάση το μέγεθος του πληθυσμού. Στην Αγγλία, μετά το Λονδίνο επιλέχθηκε το Sheffield για πρακτικούς λόγους. Δεν έχει καταστεί ακόμα δυνατή η διεξαγωγή έρευνας σε μια τρίτη πόλη, αλλά ελπίζουμε να έχουμε σύντομα και αυτά τα δεδομένα στη διάθεσή μας. Στη Βόρεια Ιρλανδία προς το παρόν έχει συμπεριληφθεί μόνο το Belfast στην έρευνά μας.

Η επιλογή των τριών πόλεων και η επιλογή των προτεινόμενων περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στις οποίες εστίασαμε καθορίστηκε εκ των προτέρων σε συνεργασία με όλες τις συμμετέχουσες εθνικές ή περιφερειακές ομάδες, βάσει στατιστικών του δήμου για τις δύο πρώτες πόλεις και για την τρίτη πόλη βάσει στατιστικών για τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες/ομάδες. Στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται συνοπτικά οι πόλεις που ερευνήθηκαν ανά χώρα.

Πίνακας 4. Η προσέγγιση των τριών πόλεων για όλες τις συμμετέχουσες χώρες/περιφέρειες

Αρ.	Χώρες με μία εθνική γλώσσα	Μεγαλύτερη πόλη	Δεύτερη/Τρίτη μεγαλύτερη πόλη	Επιπλέον πόλη	Κυρίαρχη περιφερειακή/ μειονοτική γλώσσα στην επιπλέον πόλη
1	Αυστρία	Βιέννη	Γκρατς	Klagenfurt	σλοβενικά
2	Βουλγαρία	Σόφια	Φιλιππούπολη (Plovdiv)	Shumen	τουρκικά
3	Δανία	Κοπεγχάγη	Aarhus	Aabenraa	γερμανικά
4	Εσθονία	Ταλίν	Tartu	Narva	ρωσικά
5	Γαλλία	Παρίσι	Μασσαλία	Corte	κορσικανικά
6	Ελλάδα	Αθήνα	Θεσσαλονίκη	Ξάνθη	τουρκικά
7	Ουγγαρία	Βουδαπέστη	Debrecen	Pécs	γερμανικά
8	Ιταλία	Ρώμη	Μιλάνο	Τεργέστη	σλοβενικά
9	Λιθουανία	Βίλνιους	Kaunas	Klaipeda	ρωσικά
10	Ολλανδία	Άμστερνταμ	Ρότερνταμ	Leeuwarden*	φριζικά
11	Πολωνία	Βαρσοβία	Κρακοβία	Gdańsk	κασουβιανά
12	Πορτογαλία	Λισαβόνα	Οπορτο	Miranda do Douro*	mirandese
13	Ρουμανία	Βουκουρέστι	Ιάσιο	Κλουζ	ουγγρικά
14	Ουκρανία	Κίεβο	Kharkiv	Lviv	ρωσικά
	Άλλες χώρες	Μεγαλύτερη πόλη	Δεύτερη πόλη στην περιφέρεια	Τρίτη πόλη στην περιφέρεια	Επίσημη(-ες) γλώσσα(-ες)
15	Βοσνία-Ερζεγοβίνη	Σαράγεβο	Μπάνια-Λούκα	Mostar	βοσνιακά/σερβικά/κροατικά
16	Ελβετία	Ζυρίχη	Γενεύη	Λουγκάνο	γερμανικά/γαλλικά/ιταλικά
17	Ισπανία: Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη, Καταλονία, Χώρα των Βάσκων	Μαδρίτη Βαρκελώνη Μπιλμπάο	Valencia Ταραγόνα Σαν Σεμπασιτιάν	Σεβίλλη L'Hospitalet Vitoria-Gasteiz	ισπανικά καταλανικά βασκικά
18	Ηνωμένο Βασίλειο: Αγγλία Ουαλία Σκωτία Βόρεια Ιρλανδία	Λονδίνο Κάρντιφ Γλασκόβη Belfast	Sheffield Σουόνσι Εδιμβούργο –	Newport Aberdeen	αγγλικά ουαλικά/ αγγλικά γαελικά/ σκωτσέζικα/ αγγλικά ιρλανδικά/ βόρεια (Ulster) σκωτσέζικα / αγγλικά

*Απουσία πανεπιστημίου, γεγονός που συνεπάγεται την απουσία δεδομένων για τα πανεπιστήμια

Τα εθνικά ή περιφερειακά προφίλ βασίζονται στη συλλογή πρωτογενών δεδομένων για τις 23+22+22=67 πόλεις που αναφέρονται στον Πίνακα 4. Όπως συμπεραίνεται από τον Πίνακα 4, οι περισσότερες κυρίαρχες περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες στις επιπλέον πόλεις που επιλέχσαν έχουν το κύρος της εθνικής γλώσσας σε γειτονικές χώρες. Η εστίαση της συλλογής πρωτογενών δεδομένων για τα γλωσσικά πεδία 5-8 σε καθεμία από τις είκοσι τέσσερις συμμετέχουσες χώρες/περιφέρειες αποδίδεται περιληπτικά ως εξής:

- Για το γλωσσικό πεδίο 5, η εστίαση είναι στην παροχή γλωσσών στα διάφορα είδη εκπαίδευσης ενηλίκων που παρέχονται από το κράτος. Εξετάζονται δύο συμπληρωματικά πεδία: η παροχή γλωσσών στην επαγγελματική εκπαίδευση για (νέους) ενήλικες ηλικίας 16 ετών και άνω και η παροχή γλωσσών στην ακαδημαϊκή/πανεπιστημιακή εκπαίδευση.
- Για το γλωσσικό πεδίο 6, η εστίαση είναι στην παροχή γλωσσών στα οπτικοακουστικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων του κρατικού ραδιοφώνου και της κρατικής τηλεόρασης, στους μεγαλύτερους κινηματογράφους και στον Τύπο όπως εκτίθεται, στους μεγαλύτερους σιδηροδρομικούς σταθμούς και στα περίπτερα των πόλεων που ερευνήθηκαν.

- Για το γλωσσικό πεδίο 7, η εστίαση είναι στην παροχή γλωσσών στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους σε επίπεδο πόλης, και ιδιαίτερα στις θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές, την παροχή υπηρεσιών προφορικής και γραπτής επικοινωνίας σε επίπεδο πόλης (δημοτικό συμβούλιο) στις πόλεις που ερευνήθηκαν.
- Για το γλωσσικό πεδίο 8, η εστίαση είναι σε τέσσερα διαφορετικά είδη επιχειρήσεων – σουπερμάρκετ, κατασκευαστικές εταιρείες, ξενοδοχεία και τράπεζες. Ζητήθηκε από τους ερευνητές να συλλέξουν δείγματα καταναμημένα όσο το δυνατόν πιο ισομερώς σε πολυεθνικές/διεθνείς, εθνικές και περιφερειακές ή τοπικές επιχειρήσεις. Στην πράξη, η πραγματοποίηση αυτής της φιλοδοξίας αποδείχτηκε δύσκολο να επιτευχθεί σε όλες τις χώρες/περιφέρειες.

Στον Πίνακα 5 παρέχεται μια περιληπτική επισκόπηση των γλωσσικών πεδίων και των στόχων της συλλογής πρωτογενών δεδομένων.

Πίνακας 5. Πεδία και στόχοι συλλογής πρωτογενών δεδομένων ανά πόλη

Αρ.	Γλωσσικό πεδίο	Στόχοι ανά πόλη (x3)
5	Οι γλώσσες στην επαγγελματική και πανεπιστημιακή εκπαίδευση	<ul style="list-style-type: none"> - Μεγαλύτερο κέντρο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΚΕΚ) με παροχή γλωσσών - Μεγαλύτερο δημόσιο πανεπιστήμιο
6	Οι γλώσσες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης	<ul style="list-style-type: none"> - Παροχή γλωσσών στα ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα, στον κινηματογράφο, όπως περιγράφεται στην εφημερίδα με τις περισσότερες πωλήσεις - Παροχή γλωσσών στον Τύπο όπως εκτίθεται στον μεγαλύτερο σιδηροδρομικό σταθμό και στο μεγαλύτερο περίπτερο της πόλης - Χρήση υπότιτλων ή μεταγλώττισης σε γλώσσες εκτός της εθνικής γλώσσας - Παροχή νοηματικής γλώσσας
7	Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους	<ul style="list-style-type: none"> - Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές, παροχή υπηρεσιών προφορικής και γραπτής επικοινωνίας στο επίπεδο της κεντρικής πόλης
8	Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις	<ul style="list-style-type: none"> - Μικρές/μεσαίες επιχειρήσεις και μεγάλες πολυεθνικές/διεθνείς, εθνικές και περιφερειακές/τοπικές επιχειρήσεις και συγκεκριμένα: σουπερμάρκετ, κατασκευαστικές εταιρείες, ξενοδοχεία και τράπεζες

1.6 Μεθοδολογία έρευνας

Διάφοροι τύποι έρευνας

Για τη διερεύνηση των γλωσσικών πολιτικών και πρακτικών που εφαρμόζονται σε μια δεδομένη κοινωνία, προσφέρεται πλήθος ερευνητικών μεθοδολογιών. Οι ερευνητές, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, μπορούν να υιοθετήσουν είτε μια μικροκοινωνιογλωσσολογική είτε μια μακροκοινωνιογλωσσολογική προσέγγιση των πολιτικών και πρακτικών των σχετικών με τα έγγραφα (Fishman και Garcia 2010). Εάν η έρευνα περιορίζεται σε μελέτες περιπτώσεων με λίγους πληροφορητές, οι ερευνητές επιλέγουν κατά κύριο λόγο τη μέθοδο της εθνογραφικής παρατήρησης και της ανάλυσης του λόγου. Η γλωσσική εθνογραφία (Heller 2007) είναι μια κοινή μεθοδολογία μέσω της οποίας διερευνάται το πώς και σε ποια γλώσσα οι άνθρωποι διεπιδρούν μεταξύ τους. Οι γλωσσολογικοί εθνογράφοι προσπαθούν να κατανοήσουν πώς οι άνθρωποι χρησιμοποιούν τους πόρους που έχουν κατά τη διεπίδρασή τους με τους άλλους.

Ωστόσο, οι εθνογραφικές μέθοδοι δεν είναι πάντα η βέλτιστη επιλογή για τη διερεύνηση των γλωσσικών πολιτικών και πρακτικών σε κοινωνικό επίπεδο. Το LRE εστιάζει κυρίως στην κοινωνική πολυγλωσσία και ιδιαίτερα στις θεσμικές πολιτικές και πρακτικές που προωθούν (ή περιορίζουν) την πολυγλωσσία. Η μεθοδολογία που υιοθετήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος LRE συνίσταται, ως εκ τούτου, στη συλλογή *ερευνητικών δεδομένων* για τις κοινές γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές σε μια ποικιλία γλωσσικών πεδίων σε δεδομένα εθνικά ή περιφερειακά περιβάλλοντα ανά την Ευρώπη.

Το ερωτηματολόγιο συγκροτήθηκε αφού μελετήθηκαν τα βασικά έγγραφα της ΕΕ και του ΣΤΕ για τις γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές που περιγράφηκαν παραπάνω και διαχωρίστηκαν οι σημαντικότερες συστάσεις. Ωστόσο, δεδομένου ότι οι γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές ανά την Ευρώπη είναι ένα σύνθετο φαινόμενο, δεν είναι δυνατόν να αναγνωριστούν όλες οι σχετικές μεταβλητές, να καταστούν λειτουργικές και να μετατραπούν σε μετρήσιμα στοιχεία.

Η κατάρτιση του ερωτηματολογίου

Όσον αφορά στην κατάρτιση του ερωτηματολογίου, τηρήθηκαν οι εξής αναγκαίες προϋποθέσεις για τη διατύπωση των ερωτήσεων:

- κάθε ερώτηση πρέπει να παράγει μετρήσιμα στοιχεία
- τα μετρήσιμα στοιχεία πρέπει να σταθμιστούν, ώστε να οδηγήσουν σε διαφοροποίηση των πολιτικών και πρακτικών που έχουν αναφερθεί
- ερωτήσεις τύπου ναι/όχι, όπου μία από τις απαντήσεις θα οδηγούσε κατά πάσα πιθανότητα σε απόλυτες τιμές της τάξεως του 100%, πρέπει να αποφεύγονται
- οι ερωτήσεις πρέπει να είναι αρκετά πλήρεις, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για επανελημμένες μετρήσεις ανά περιόδους.

Συνήθως, για κάθε ερώτηση υπήρχαν τρεις προτεινόμενες επιλογές και οι ερευνητές έπρεπε να επιλέξουν αυτή που ανταποκρίνεται περισσότερο στην πραγματικότητα σε σχέση με την κοινή πολιτική ή πρακτική στη χώρα/περιφέρειά τους. Σε κάθε επιλογή δόθηκε ένας βαθμός και ο υψηλότερος βαθμός για κάθε ερώτηση αντιστοιχούσε στην πολιτική ή την πρακτική που εναρμονίζεται περισσότερο με τις συστάσεις της ΕΕ ή του ΣΤΕ. Τα αποτελέσματα για κάθε χώρα/περιφέρεια παρουσιάζονται στο 2ο Μέρος της δημοσίευσης. Μια επισκόπηση όλων των εθνικών και περιφερειακών προφίλ δίνεται στο 3ο Μέρος.

Εγκυρότητα

Από άποψη εγκυρότητας, οι ανησυχίες μας όσον αφορά το ερωτηματολόγιο ήταν οι εξής:

Εσωτερική εγκυρότητα

- Είναι το ερωτηματολόγιο LRE αρκετά περιεκτικό στην εννοιακή του δομή και στα όρια δράσης που θέτει και, συνεπώς, κατάλληλο για τους σκοπούς που καλείται να υπηρετήσει;
- Είναι το ερωτηματολόγιο LRE αρκετά *σαφές και κατανοητό* στη διατύπωσή του;
- Είναι το ερωτηματολόγιο LRE αρκετά *πρακτικό* ως εργαλείο για τη συλλογή δεδομένων σε ό,τι αφορά τη σαφήνεια και τον διοικητικό φόρτο εργασίας;

Συγκρισιμότητα σε διεθνικό επίπεδο

- Είναι το ερωτηματολόγιο LRE αρκετά *έγκυρο* ως προς τη σχέση του με τα ευρωπαϊκά σημεία αναφοράς, που ορίζουν τη βαθμολογική του κλίμακα;

Διεθνική συγκρισιμότητα

- Είναι το ερωτηματολόγιο LRE *επαρκώς δίκαιο* στην απεικόνιση των τεσσάρων βασικών ποικιλιών των γλωσσών που διερευνώνται: εθνικών, ξένων, περιφερειακών/μειονοτικών και γλωσσών των μεταναστών;
- Περιέχει το ερωτηματολόγιο LRE *ίσες ερωτήσεις* σε όλες τις χώρες/περιφέρειες;
- Βασίζεται το ερωτηματολόγιο LRE σε *ίσες βαθμολογικές διαδικασίες* σε όλες τις χώρες/περιφέρειες;

Πιστεύουμε ότι το ερωτηματολόγιο, παρόλο που επιβάλλεται η βελτίωση και η εξέλιξή του τόσο από το δίκτυο που έχει συγκροτηθεί όσο και από τους αρμόδιους, προσπαθεί να ικανοποιήσει τα κριτήρια που εκτέθηκαν παραπάνω. Περιέχει, μάλιστα, ένα ικανοποιητικό σύνολο από προσχέδια δεικτών και αποτελεί ένα συνολικό πλαίσιο, πρώτον, για τη στήριξη των χωρών/περιφερειών στην αυτοαξιολόγησή τους σε σχέση με τα έγγραφα της ΕΕ και του ΣΤΕ για τις γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές· δεύτερον, για την ευαισθητοποίηση των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών φορέων διαμόρφωσης γλωσσικής πολιτικής τόσο σε δημόσιο όσο και σε πολιτικό μακροεπίπεδο· και τρίτον, για την κινητοποίηση των αρμοδίων σε πολλούς τομείς, γλώσσες και χώρες να αναλάβουν δράση.

Επίσης, πιστεύουμε ότι τα προσχέδια δεικτών που δημιουργήσαμε θα δώσουν στους χρήστες τη δυνατότητα να αντιπαραβάλουν τις δικές τους πολιτικές με τις πολιτικές των άλλων χωρών ή περιφερειών και, συνεπώς, να μοιραστούν πληροφορίες με ξεκάθαρους τρόπους αναγνωρίζοντας την καλή πρακτική. Ελπίζουμε ότι οι δείκτες θα μπορέσουν να συνεισφέρουν και σε νέες πρωτοβουλίες, που θα προσδιορίζονται από το ειδικότερο περιβάλλον, όσον αφορά τη γλωσσική πολιτική. Πρέπει να σημειωθεί ότι σκοπός των προσχεδίων των δεικτών δεν είναι να λειτουργήσουν ως όργανο για τη διεξαγωγή ενδελεχών αναλύσεων για τις πολιτικές ή τις πρακτικές πολυγλωσσίας σε μικροεπίπεδο. Τα αποτελέσματα της έρευνας, ωστόσο, ενδέχεται να δώσουν το έναυσμα για τη διεξαγωγή επακόλουθων μελετών περιπτώσεων, οι οποίες θα παράγουν συμπληρωματικές οπτικές και νέα δεδομένα, τα οποία θα προέρχονται από τη μακροεπίπεδη οπτική των δεικτών.

Συμπληρωματικές προσεγγίσεις

Επειδή όλα τα πεδία που καλύπτονται από την έρευνα LRE δεν υπάγονται στην ίδια ερευνητική μεθοδολογία, υιοθετήθηκε μια συμπληρωματική προσέγγιση για τα γλωσσικά πεδία 1-8 (βλέπε Πίνακα 3). Το τμήμα του ερωτηματολογίου LRE όπου υπάρχουν επίσημες εθνικές ή περιφερειακές πολιτικές και έγγραφα, βασίζεται σε *επίσημα/ δευτερογενή δεδομένα* (γλωσσικά πεδία 1-4). Αυτά τα δεδομένα συγκεντρώθηκαν από τους ερευνητές εταίρους και, όπου ήταν δυνατό, ελέγχθηκαν με τις σχετικές εθνικές υπηρεσίες. Όπου απουσιάζουν (στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση, στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους, στις επιχειρήσεις), τα αποτελέσματα βασίζονται σε *μεμονωμένα/ πρωτογενή δεδομένα* (γλωσσικά πεδία 5-8).

Τα πρωτογενή δεδομένα δεν είναι αντιπροσωπευτικά καμιάς χώρας/περιφέρειας, ούτε αρκετά για την εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων· σκοπός τους είναι να αποτελέσουν την αφετηρία για την δημιουργία αρχικών δεικτών για τις πολιτικές και πρακτικές για την πολυγλωσσία και την πολλαπλογλωσσία σε πεδία που διερευνήθηκαν λιγότερο στα έγγραφα της ΕΕπ και δεν εξετάστηκαν εκτεταμένα στην έρευνα. Δεδομένης της συνδυασμένης μεθοδολογίας που υιοθετήθηκε, αποφασίσαμε να μην παρουσιάσουμε τη γενική βαθμολογία ανά γλωσσικό πεδίο, αλλά ούτε μια αθροιστική γενική βαθμολογία ή δείκτη ανά χώρα/περιφέρεια.

Παρόλο που, όπως προαναφέρθηκε, η μεμονωμένη/ πρωτογενής βάση δεδομένων δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων, σίγουρα αποτελεί μια πολύτιμη βάση δεδομένων σε διεθνικό επίπεδο για περαιτέρω έρευνα. Πιστεύουμε ότι ο συνδυασμός της ανάλυσης δευτερογενών δεδομένων για τα γλωσσικά πεδία 1-4 και η ανάλυση/συλλογή πρωτογενών δεδομένων για τα γλωσσικά πεδία 5-8 είναι πρωτοποριακά στοιχεία του προγράμματος.

Διαδικασία

Η ακόλουθη διαδικασία συνοψίζει τα στάδια του σχεδιασμού και της εφαρμογής του Ερωτηματολογίου LRE, καθώς και της συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων:

- 2010 – Οι αρχικές ερωτήσεις και οι προτάσεις βαθμολόγησης για όλες τις απαντήσεις πολλαπλής επιλογής διατυπώθηκαν από το Πανεπιστήμιο Tilburg, το Βρετανικό Συμβούλιο και την Ομάδα Μεταναστευτικής Πολιτικής στις Βρυξέλλες. Ο τομέας των επιχειρήσεων ερευνήθηκε από το CILT του Λονδίνου με τη χρήση καταρχήν του ELAN (2006), το οποίο στη συνέχεια βελτιώθηκε από τη γαλλική ερευνητική ομάδα. Συμβουλές για το επίπεδο των δημόσιων υπηρεσιών παρείχε η Ομάδα Γλωσσών Metropolitan Police και άλλες δημόσιες υπηρεσίες του Λονδίνου.
- Το προσχέδιο του Ερωτηματολογίου LRE ελέγχθηκε προηγουμένως σε τρεις πιλοτικές μελέτες στην Πολωνία, την Ισπανία και την περιφέρεια της Καταλονίας στις αρχές του 2011. Οι πιλοτικές μελέτες αποσκοπούσαν στον έλεγχο της εγκυρότητας του περιεχομένου και της δομής του, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές στις γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές τόσο μεταξύ όσο και εντός των χωρών.
- Βάσει των αποτελεσμάτων των πιλοτικών μελετών, το Ερωτηματολόγιο LRE, το Εγχειρίδιο Πεδίου για τους Ερευνητές και οι διαδικασίες βαθμολόγησης υπέστησαν περαιτέρω προσαρμογές και στη συνέχεια ελέγχθηκαν από την Ομάδα Εποπτείας του LRE και από εξωτερικούς ειδικούς επιστήμονες. Το τελικό Ερωτηματολόγιο LRE στάλθηκε την άνοιξη του 2011 σε όλες τις εθνικές και περιφερειακές ομάδες για τη συλλογή δεδομένων.
- Διαφορετικές εκδοχές του ερωτηματολογίου δημιουργήθηκαν για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Ισπανία, την Ελβετία και το Ηνωμένο Βασίλειο (βλέπε Πίνακα 4).
- Οι ερευνητές έλαβαν ένα λεπτομερές Εγχειρίδιο Πεδίου, στο οποίο επεξηγούνταν τα γενικά χαρακτηριστικά του προγράμματος και ο ορθός τρόπος διεξαγωγής της συλλογής δεδομένων. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε μια διήμερη συνάντηση με σκοπό τη συζήτηση της μεθοδολογίας, ενώ ανταλλάχθηκαν ηλεκτρονικά μηνύματα και τηλεφωνήματα με κάθε ερευνητική ομάδα.
- Μετά την απάντηση όλων των ερωτημάτων από τις εθνικές και περιφερειακές ομάδες, όλα τα δεδομένα που συλλέχθηκαν επανεξετάστηκαν από ειδικούς στο αντικείμενο που δεν συμμετείχαν στο πρόγραμμα, προκειμένου να διασφαλιστεί μια διπλά ελεγμένη και ερμηνεία.
- Στη συνέχεια, όλα τα δεδομένα που ελέγχθηκαν από τους ειδικούς υπέστησαν επεξεργασία, αναλύθηκαν και επανεξετάστηκαν από την ομάδα του LRE στο Πανεπιστήμιο Tilburg.

- Μέσα από τη διαδικασία διαπιστώθηκε ότι μερικές ερωτήσεις είχαν ερμηνευτεί διαφορετικά από διαφορετικούς ερευνητές, ενώ άλλες δεν είχαν γίνει πλήρως κατανοητές. Η διαδικασία της διασαφήνσης, της τυποποίησης των απαντήσεων και της οριστικοποίησης των ερμηνειών ολοκληρώθηκε στις αρχές του 2012. Αποφασίστηκε μερικές ερωτήσεις να μην βαθμολογηθούν εξαιτίας της αδυναμίας συλλογής δεδομένων. Επίσης, σε ορισμένες χώρες αποδείχτηκε αδύνατη η συλλογή δεδομένων για τις ερωτήσεις σχετικά με εάν υπάρχουν συλλογές βιβλίων σε άλλες γλώσσες εκτός από την εθνική γλώσσα στις δημόσιες βιβλιοθήκες και τα βιβλιοπωλεία. Οι ερωτήσεις για τις γλώσσες που απαιτούνται για σπουδές σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο αποδείχτηκαν αμφίσημες και, ως εκ τούτου, δεν βαθμολογήθηκαν.
- Τα αποτελέσματα για κάθε χώρα/περιφέρεια στάλθηκαν ξανά σε όλους τους ερευνητές, δίνοντας έτσι μια επιπλέον ευκαιρία για ανατροφοδότηση. Τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν αρχικά στο επίπεδο των πεδίων ως συνόλου, αλλά στη συνέχεια αποφασίστηκε να παρουσιαστούν πιο λεπτομερώς σε επίπεδο ερωτήσεων, με σκοπό τη λεπτομερέστερη απεικόνιση των πολιτικών και πρακτικών των χωρών/περιφερειών.

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται σε αυτό το βιβλίο βασίζονται σε αυτή την πρώτη εμπειριστατωμένη έρευνα σε διεθνικό επίπεδο για τις πολιτικές και τις πρακτικές της πολυγλωσσίας και της πολλαπλογλωσσίας στην Ευρώπη και αποτελούν προϊόν εκθέσεων ειδικών επιστημόνων, οι οποίες έχουν διπλά ελεγχθεί από άλλους ειδικούς στο πεδίο με βάση ένα σύνολο 260 ερωτήσεων. Όλες οι ερωτήσεις δεν έδωσαν αποτελέσματα που μπορούν να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας και να αναλυθούν με προβλέψιμες μεθόδους. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, για κάποιες από τις ερωτήσεις σχετικά με τις γλώσσες που χρησιμοποιούνται στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Τα εθνικά ή περιφερειακά προφίλ που παρουσιάζονται στο 3ο Μέρος της παρούσας μελέτης αποτελούν προϊόν της διαδικασίας που περιγράφηκε προηγουμένως· το ίδιο ισχύει και για τα στοιχεία σε ένα επίπεδο που διατρέχει τις

εθνικές γλωσσικές πολιτικές και τα γλωσσικά πεδία, τα οποία παρουσιάζονται στο 2ο Μέρος. Για κάθε χώρα/περιφέρεια η περιγραφή βασίζεται σε ένα ποιοτικό και ποσοτικό προφίλ, καθώς περιλαμβάνεται ένα κείμενο αλλά και πίνακες που σχετίζονται άμεσα με τις ερωτήσεις του Ερωτηματολογίου LRE· η περιγραφή αυτή συνοδεύεται από σχολιαστικά υπομνήματα στα οποία οι ερευνητές σε κάθε χώρα/περιφέρεια επεξηγούν τα αποτελέσματα, τα τοποθετούν στο συγκεκριμένο, επιλέγουν τα βασικά ευρήματα και αναδεικνύουν ενδιαφέρουσες νέες πρωτοβουλίες και καλές πρακτικές. Φιλοδοξία μας ήταν η παροχή μιας ισορροπίας και διεπίδρασης μεταξύ των δύο τύπων πληροφοριών που λαμβάνει υπόψη της το συγκεκριμένο πλαίσιο.

Αναπόφευκτα, δεν είναι δυνατό να συμπεριλάβει κανείς όλες τις δυνατές μεταβλητές σε μια τέτοια έρευνα. Ωστόσο, πιστεύουμε ότι, ενώ ίσως υπάρχουν κάποια κενά, έχουμε καλύψει μεγάλο μέρος και έχουμε παρουσιάσει πολλά ζητήματα στο μακροεπίπεδο των γλωσσικών πολιτικών και πρακτικών. Πρέπει να σημειωθεί ότι εντός των επιλεγμένων πεδίων εκπαίδευσης η έρευνα LRE εστίασε στην παροχή γλωσσών και όχι στις γλωσσικές απαιτήσεις σεό, τι αφορά την ενεργό συμμετοχή των μαθητών, ούτε στη γλωσσική επάρκεια σε ό,τι αφορά το πραγματικό επίπεδο γλωσσομάθειας. Οι δύο τελευταίες φιλοδοξίες υπερβαίνουν τα όρια αυτής της πρώτης απόπειρας συλλογής δεδομένων.

Υπάρχουν δύο Παραρτήματα σε αυτή τη δημοσίευση. Στο Πρώτο Παράρτημα δημοσιεύεται το ερωτηματολόγιο LRE στην εκδοχή Α, την οποία μπορεί να βρει κανείς και στην ιστοσελίδα του προγράμματος. Η εκδοχή Β είναι μια προσαρμογή της εκδοχής Α, η οποία χρησιμοποιήθηκε στις χώρες του δείγματος στις οποίες υπάρχουν περισσότερες της μιας εθνικές γλώσσες, όπως η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και η Ελβετία. Στο δεύτερο Παράρτημα υπάρχει ένα *Γλωσσάρι* με ορισμούς των πιο σημαντικών όρων που χρησιμοποιούνται στη δημοσίευση. Και στα τρία μέρη όλες οι αναφορές στις γλώσσες βασίζονται σε μια εξονυχιστική διερεύνηση του ιστότοπου *Ethnologue: Γλώσσες του Κόσμου*, μιας πολύτιμης και ευρέως χρησιμοποιούμενης πρότυπης πηγής πληροφοριών για το ζήτημα.

ΜΕΡΟΣ 2

Ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας Language Rich Europe σε διεθνικό επίπεδο

Kutlay Yağmur, Guus Extra και Marlies Swinkels

Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο προσφέρονται στοιχεία σε διεθνικό επίπεδο για τον βαθμό στον οποίο οι εθνικές/περιφερειακές γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές στις είκοσι τέσσερις συμμετέχουσες χώρες/περιφέρειες συνάδουν με τα ευρωπαϊκά σημεία αναφοράς. Στα οχτώ γλωσσικά πεδία, στα οποία περιλαμβάνεται και ένα μεταπεδίο, παρουσιάζονται πίνακες που εκθέτουν τα αποτελέσματα για την εκπαίδευση, τις δημόσιες υπηρεσίες, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τις επιχειρήσεις ανά τα έθνη. Επίσης, παρουσιάζεται μια διασταύρωση των στοιχείων ανά τομέα, ώστε ο αναγνώστης να κατανοήσει καλύτερα τη διάδοση και κατανομή των γλωσσών στο ευρωπαϊκό περιβάλλον.

Στην Ενότητα 2.1 παρουσιάζονται οι πληροφορίες που καταγράφηκαν για τις γλώσσες που χρησιμοποιούνται στα επίσημα έγγραφα και σε βάσεις δεδομένων σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες/περιφέρειες. Η Ενότητα 2.2 εστιάζει στις γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση όσον αφορά στην παροχή της εθνικής γλώσσας, των ξένων, περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και των γλωσσών των μεταναστών. Στην Ενότητα 2.3 παρουσιάζονται συγκριτικά στοιχεία για τις γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τα οποία κατηγοριοποιούνται σε δύο επιμέρους ενότητες, στην οργάνωση και στους διδάσκοντες, καλύπτοντας και πάλι και τις τέσσερις κατηγορίες γλωσσών. Στην Ενότητα 2.4 γίνεται το ίδιο, για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυτή τη φορά. Στην Ενότητα 2.5 περιέχονται τρία είδη δεδομένων για την προσχολική, την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η Ενότητα 2.6 εστιάζει στις γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στην Ενότητα 2.7 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνάς μας για τις γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο, ενώ η Ενότητα 2.8 επικεντρώνεται στις γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους. Στην Ενότητα 2.9 παρουσιάζονται συγκριτικά στοιχεία για τις γλώσσες σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες/περιφέρειες. Η Ενότητα 2.10 παρέχει στοιχεία και πληροφορίες για την κατανομή των γλωσσών στα πεδία του Τύπου, των δημόσιων υπηρεσιών και χώρων και των επιχειρήσεων ανά τα έθνη. Τα βασικά ευρήματα και τα συμπεράσματα που απορρέουν από όλες τις προηγούμενες ενότητες παρουσιάζονται στην αρχή του βιβλίου κατά την κοινή πρακτική των ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων.

Η Γερμανία είναι ένα ομοσπονδιακό και εξαιρετικά αποκεντρωμένο κράτος, ιδίως στους τομείς της εκπαίδευσης και της κοινωνικοπολιτισμικής πρόνοιας. Με δεδομένη την έντονη ποικιλομορφία και την απόκλιση που εμφανίζεται στις γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές τόσο μέσα όσο και ανάμεσα στα τρία ομοσπονδιακά κρατίδια της αλλά και σε καθεμία από τις τρεις πόλεις που επιλέξαμε, δεν ήταν εφικτό να συγκεντρώσουμε δεδομένα για το πρόγραμμα στη Γερμανία με έναν συνεπή τρόπο. Σε ό,τι αφορά στα γλωσσικά πεδία που επιλέχθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος LRE, οι γλωσσικές πολιτικές και πρακτικές είναι ευθύνη των δήμων σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή ακόμα και των σχολείων. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις αυτονομίες, είναι σχεδόν αδύνατο να αναφερθεί κανείς σε «κοινές» πολιτικές και πρακτικές στο γερμανικό πλαίσιο. Γι' αυτούς τους λόγους, τα δεδομένα για τη Γερμανία δεν έχουν ενσωματωθεί στις αναλύσεις σε διεθνικό επίπεδο που παρουσιάζονται στο 2ο Μέρος της παρούσας μελέτης.

2.1 Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και τις βάσεις δεδομένων

Στο πρώτο μέρος της έρευνας εξετάσαμε εάν υπάρχουν επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων για τις γλώσσες στις χώρες/περιφέρειες που περιλήφθηκαν στην έρευνα. Πιστεύουμε ότι η ύπαρξη επίσημων εγγράφων για την στήριξη της γλωσσικής ποικιλομορφίας και η κατασκευή βάσεων δεδομένων για τη χαρτογράφηση των ομιλούμενων γλωσσών θα ενισχύσουν την ευαισθητοποίηση για την πολυγλωσσία σε κάθε εθνικό ή περιφερειακό περιβάλλον και θα οδηγήσουν σε καλύτερες γλωσσικές πολιτικές. Βάσει των δεδομένων του LRE και της μελέτης τόσο των επίσημων εγγράφων του Συμβουλίου της Ευρώπης όσο και του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες μπορέσαμε να χαρτογραφήσουμε τις πολιτικές και πρακτικές που καταγράφηκαν.

Ο Πίνακας 1 περιέχει τις απαντήσεις σε δύο βασικές ερωτήσεις, σχετικά με τη νομοθεσία για τις γλώσσες και τα επίσημα έγγραφα για τη γλωσσική πολιτική, στις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες που ερευνήθηκαν σύμφωνα με τις εκθέσεις των ερευνητών μας. Νομοθεσία για τις εθνικές και περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες υπάρχει σχεδόν σε όλες τις χώρες/περιφέρειες, για τις ξένες γλώσσες σε δεκατέσσερις και για τις γλώσσες των μεταναστών μόνο σε έξι. Επίσημα έγγραφα σχετικά με τη γλωσσική πολιτική για την εθνική και τις ξένες γλώσσες υπάρχουν σχεδόν σε όλες τις χώρες/περιφέρειες, για τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες σε δεκαοκτώ και για τις γλώσσες των μεταναστών μόνο σε τέσσερις.

Πίνακας 1. Νομοθεσία για τις γλώσσες και επίσημα έγγραφα για τη γλωσσική πολιτική σε 24 χώρες/περιφέρειες που ερευνήθηκαν

Χώρα/ Περιφέρεια	Υπάρχει εθνική ή περιφερειακή/ομοσπονδιακή νομοθεσία που περιέχει άρθρα για τη/τις γλώσσα/ες;				Υπάρχουν επίσημα έγγραφα για τη γλωσσική πολιτική με σκοπό την προώθηση της εκμάθησης και διδασκαλίας γλωσσών στη χώρα ή την περιφέρειά σας;			
	εθνικές γλώσσες	ξένες γλώσσες	περιφερειακές/μειονοτικές	γλώσσες των μεταναστών	εθνικές γλώσσες	ξένες γλώσσες	περιφερειακές/μειονοτικές	γλώσσες των μεταναστών
Αυστρία	√		√		√		√	
Χώρα των Βάσκων	√		√		√	√	√	
Βοσν.-Ερζ.	√		√		√	√	√	
Βουλγαρία	√	√	√	√	√	√	√	
Καταλονία	√		√		√	√	√	√
Δανία	√	√	√	√	√			
Αγγλία			√		√	√	√	
Εσθονία	√	√		√	√	√		
Γαλλία	√	√	√		√	√	√	√
Φρίσλαντ	√	√	√		√	√	√	
Ελλάδα	√				√	√		
Ουγγαρία	√	√	√		√	√	√	
Ιταλία			√		√	√	√	
Λιθουανία	√	√	√		√	√	√	
Ολλανδία	√	√	√		√	√	√	
Βόρεια Ιρλανδία	√	√	√		√	√	√	
Πολωνία	√		√					
Πορτογαλία	√		√		√	√		
Ρουμανία	√	√	√		√	√	√	
Σκωτία	√	√	√	√	√	√	√	
Ισπανία	√	√	√	√	√	√	√	√
Ελβετία	√		√		√	√	√	√
Ουκρανία	√	√	√		√	√	√	
Ουαλία	√	√	√			√	√	

Όπως αναφέρθηκε στην Παράγραφο 1.1, ένα από τα βασικά έγγραφα που στηρίζουν τη γλωσσική ποικιλομορφία στην Ευρώπη είναι ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* (ΕΧΠΜΓ). Ο Χάρτης είναι μια σύμβαση που έχει σχεδιαστεί από τη μια για την προστασία και προώθηση των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών ως όψεων της ευρωπαϊκής πολιτισμικής κληρονομιάς που βρίσκονται υπό απειλή και από την άλλη για να δώσει τη δυνατότητα στους ομιλητές των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών να χρησιμοποιούν τις γλώσσες αυτές στη δημόσια και ιδιωτική ζωή τους. Πρώτα απ' όλα, ο Χάρτης προσδιορίζει τους βασικούς στόχους και τις αρχές που τα κράτη δεσμεύονται να εφαρμόσουν για όλες τις υφιστάμενες εντός του εδάφους τους περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες. Δεύτερον, ο Χάρτης περιέχει μια σειρά συγκεκριμένων μέτρων που έχουν σχεδιαστεί με σκοπό τη διευκόλυνση και την ενθάρρυνση της χρήσης συγκεκριμένων περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στη δημόσια ζωή. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται παραδοσιακά εντός του εδάφους του κράτους, αλλά όχι αυτές που συνδέονται με πρόσφατες μεταναστευτικές κινήσεις ή οι διαλέκτοι της επίσημης

γλώσσας. Σκοπός είναι να διασφαλιστεί, όσο είναι δυνατόν, ότι οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ότι επιτρέπεται και ενθαρρύνεται η χρήση τους στο νομικό και διοικητικό περιβάλλον, καθώς και στην οικονομική και κοινωνική ζωή, για τη διεξαγωγή πολιτιστικών δραστηριοτήτων και διασυνοριακών ανταλλαγών.

Ο Χάρτης έχει επικυρωθεί από το Κοινοβούλιο σε έντεκα από τις δεκαοκτώ χώρες/περιφέρειες που ερευνήθηκαν, και έχει υπογραφεί από τις κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Ιταλίας. Στη Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ελλάδα, τη Λιθουανία και την Πορτογαλία δεν έχει επικυρωθεί ούτε και έχει υπογραφεί. Ένας από τους λόγους που οι χώρες αυτές δεν έχουν επικυρώσει τον Χάρτη είναι ότι η επικύρωση αντίκειται στο εθνικό τους σύνταγμα. Ο Πίνακας 2 απεικονίζει ποιες γλώσσες αναγνωρίζονται, προστατεύονται ή/και προωθούνται σε κάθε χώρα μέσω των εθνικών εγγράφων μόνο ή των εθνικών εγγράφων και του ΕΧΠΜΓ. Περισσότερες λεπτομέρειες μπορεί να βρει κανείς στην ιστοσελίδα του ΣτΕ για τον Χάρτη, η οποία ανανεώνεται συνεχώς.

Πίνακας 2. Επίσημη αναγνώριση, προστασία ή/και προώθηση των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών σε 18 χώρες

ΜΕ ΚΕΦΑΛΑΙΑ: ΜΟΝΟ ΣΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Με πλάγια: στα επίσημα έγγραφα της χώρας και στον ΕΧΠΜΓ

Χώρα	Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες που αναγνωρίζονται, προστατεύονται ή/και προωθούνται μέσω των επίσημων εγγράφων της χώρας/νομοθεσίας ή στον ΕΧΠΜΓ
Αυστρία	κροατικά (στο <i>Burgenland</i>), τσεχικά (στη Βιέννη), ουγγρικά (στο <i>Burgenland</i> και στη Βιέννη), ρομανί (στο <i>Burgenland</i>), σλοβακικά (στη Βιέννη), σλοβενικά (στην Καρινθία και τη Στυρία)
Βοσν.-Ερζ.	αλβανικά, τσεχικά, γερμανικά, ουγγρικά, ιταλικά, εβραϊκές γλώσσες (<i>Yiddish</i> και <i>Ladino</i>), σλαβομακεδονικά, μαυροβουναϊκά, πολωνικά, ROMANI, <i>gusyn</i> , σερβοκροατικά, σλοβακικά, σλοβενικά, τουρκικά, ουκρανικά
Βουλγαρία	ΑΡΜΕΝΙΚΑ, ΕΒΡΑΪΚΑ, ROMANI, ΤΟΥΡΚΙΚΑ
Δανία	γερμανικά (Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΕΣΚΙΜΩΩΝ-ΑΛΕΥΤ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ ΦΕΡΟΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ).
Εσθονία	Ο ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΛΩΣΣΕΣ (2011) ΘΕΩΡΕΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΣΘΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ
Γαλλία	ΒΑΣΚΙΚΑ, ΒΡΕΤΟΝΙΚΑ, ΚΑΤΑΛΑΝΙΚΑ, ΚΟΡΣΙΚΑΝΙΚΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ ΤΗΣ ΑΛΣΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΗΣ MOSELLE (ALSACIEN ΚΑΙ MOSELLAN), ΔΥΤΙΚΑ ΦΛΑΜΑΝΔΙΚΑ, ΓΑΛΛΟΠΡΟΒΗΓΚΙΑΝΑ, LANGUE D'OIL («ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΟΥ ΒΟΡΡΑ»: FRANCCOMTOIS, ΒΑΛΛΟΝΙΚΑ, CHAMPENOIS, ΠΙΚΑΡΔΙΚΑ, ΝΟΡΜΑΝΔΙΚΑ, GALLO, ΡΟΙΤΕΒΙΝ-SAINLONGEAI, LORRAIN, BOURGUIGNON-MORVANDIAU), ΟΞΙΤΑΝΙΚΑ («ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ»: GASCON, LANGUEDOCIEN, ΠΡΟΒΗΓΚΙΑΝΑ, ΑΥΒΕΡΓΝΑΤ, LIMOUSIN, VIVARO-ALPIN), ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ ΤΗΣ ΛΙΓΥΡΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ ΡΟΥΑ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΆΛΠΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΒΟΝΙΦΑΚΙΟ ΣΤΗΝ ΚΟΡΣΙΚΗ). ΕΠΙΠΛΕΟΝ 41 ΓΛΩΣΣΕΣ ΑΠΟ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΗΜΗ ΛΙΣΤΑ ΤΩΝ LANGUES DE FRANCE (ΓΛΩΣΣΩΝ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ) ΟΠΩΣ ΚΑΙ ΟΙ ΓΛΩΣΣΕΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ: ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ, ΔΥΤΙΚΑ ΑΡΜΕΝΙΚΑ, ΒΕΡΒΕΡΙΚΑ, ΙΟΥΔΑΙΟΪΣΠΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ROMANI
Ελλάδα	Προωθούνται, αλλά δεν προσδιορίζονται συγκεκριμένες γλώσσες
Ουγγαρία	αρμενικά, βουλγαρικά, ελληνικά, πολωνικά, <i>gusyn</i> , ουκρανικά, κροατικά, γερμανικά, ρομανί, <i>boyash</i> , ρουμανικά, σερβικά, σλοβακικά, σλοβενικά
Ιταλία	ΑΛΒΑΝΙΚΑ, ΚΑΤΑΛΑΝΙΚΑ, ΚΡΟΑΤΙΚΑ, ΓΑΛΛΟΠΡΟΒΗΓΚΙΑΝΑ, ΓΑΛΛΙΚΑ, ΦΡΙΟΥΛΙΚΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ, LADIN, ΟΞΙΤΑΝΙΚΑ, ΣΑΡΔΗΝΙΑΚΑ, ΣΛΟΒΕΝΙΚΑ
Λιθουανία	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΚΑ, ΕΒΡΑΪΚΑ, ΠΟΛΩΝΙΚΑ, ΡΩΣΙΚΑ
Ολλανδία	Λιμβουργιανά, κάτω σαξονικά, ρομανί, <i>yiddish</i> : προστατεύονται και αναγνωρίζονται. Φριζικά: προωθούνται
Πολωνία	αρμενικά, λευκορωσικά, τσεχικά, γερμανικά, εβραϊκά, <i>karaim</i> , κασουβιανά, <i>lemko</i> , λιθουανικά, ρομανί, ρωσικά, σλοβακικά, ταταρικά, ουκρανικά, <i>yiddish</i>
Πορτογαλία	MIRANDESE
Ρουμανία	αλβανικά, αρμενικά, βουλγαρικά, κροατικά, τσεχικά, γερμανικά, ελληνικά, ουγγρικά, ιταλικά, σλαβομακεδονικά, πολωνικά, ρομανί, ρωσικά, <i>gusyn</i> , σερβικά, σλοβακικά, ταταρικά, τουρκικά, ουκρανικά, <i>yiddish</i>
Ισπανία	Βασκικά, καταλανικά, γαλικιανά, βαλενσιανά, αραβικά, <i>Aranese Occitan</i> , αστουριανά/ <i>bable</i> , βερβερικές γλώσσες, <i>caló</i> , <i>fable aragonesa</i> , πορτογαλικά, ρομανί
Ελβετία	ιταλικά σε ομοσπονδιακό επίπεδο και στα καντόνια <i>Grisons</i> και <i>Τιτσίνο</i> , ρομανικά, γαλλικά στο καντόνι της <i>Βέρνης</i> , γερμανικά στα <i>Bosco-Gurin</i> και <i>Ederswiler</i> και στα καντόνια <i>Fribourg</i> και <i>Valais walsler</i> , <i>yenish</i> , <i>yiddish</i>
Ηνωμένο Βασίλειο	κορνουαλικά στην Αγγλία, ιρλανδικά και βόρεια σκωτσέζικα στη Βόρεια Ιρλανδία, γαελικά και <i>scots</i> στη Σκωτία, ουαλικά στην Ουαλία
Ουκρανία	λευκορωσικά, βουλγαρικά, ταταρικά Κριμαίας, <i>gagauz</i> , γερμανικά, ελληνικά, ουγγρικά, μολδαβικά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά, σλοβακικά, <i>yiddish</i>

Η αναγνώριση ή/και προστασία των γλωσσών από τον ΕΧΠΜΓ δεν συνεπάγεται απαραίτητα την προώθηση των γλωσσών στην εκπαίδευση. Ο Πίνακας 3 περιλαμβάνει τις γλώσσες που παρέχονται επίσημα σε κάθε χώρα στην εθνική ή περιφερειακή εκπαίδευση είτε σύμφωνα με επίσημα εθνικά έγγραφα είτε με τον ΕΧΠΜΓ.

Πίνακας 3. Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες που παρέχονται επίσημα στην εθνική ή περιφερειακή εκπαίδευση σε 18 χώρες
ΜΕ ΚΕΦΑΛΑΙΑ: ΠΑΡΟΧΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΣΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΟΝΟ
Με πλάγια: παροχή εκπαίδευσης που αναφέρεται στα επίσημα έγγραφα της χώρας και στον ΈΧΠΜΓ

Χώρα	Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες που διδάσκονται επίσημα σε επίπεδο εθνικής/περιφερειακής εκπαίδευσης	Συνολικός αριθμός
Αυστρία	<i>Burgenland</i> : κροατικά, ουγγρικά, ρομανί• σλοβενικά στην Καρινθία	4
Βοσν-Ερζ.	αλβανικά, τσεχικά, γερμανικά, ουγγρικά, ιταλικά, εβραϊκά (<i>yiddish</i> και <i>ladino</i>), σλαβομακεδονικά, μαυροβουνιακά, πολωνικά, ρομανί, ρουμανικά, <i>gusyn</i> , σλοβακικά, σλοβενικά, τουρκικά, ουκρανικά	17
Βουλγαρία	ΑΡΜΕΝΙΚΑ, ΕΒΡΑΪΚΑ, ΡΟΜΑΝΙ, ΤΟΥΡΚΙΚΑ	4
Δανία	γερμανικά	1
Εσθονία	ΥÖRU	1
Γαλλία	ΒΡΕΤΟΝΙΚΑ, ΒΑΣΚΙΚΑ, ΚΑΤΑΛΑΝΙΚΑ, ΚΟΡΣΙΚΑΝΙΚΑ, ΚΡΕΟΛ, ΓΑΛΛΙΚΗ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, GALLO, ΟΞΙΤΑΝΙΚΗ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΗΣ ΑΛΣΑΤΙΑΣ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΗΣ MOSELLE. ΟΙ ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΗΣ ΤΑΪΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΛΑΝΗΣΙΑΣ (ΑΙΕ, DREHU, MENGONE, ΡΑΙCΙ) προσφέρονται στην υπερπόντια Γαλλία	10 + 5
Ελλάδα	–	–
Ουγγαρία	κροατικά, γερμανικά, ΡΟΜΑΝΙ, ΒΟΥΥΑΗ, ρουμανικά, σερβικά, σλοβακικά, σλοβενικά	8
Ιταλία	ΑΛΒΑΝΙΚΑ, ΚΑΤΑΛΑΝΙΚΑ, ΚΡΟΑΤΙΚΑ, ΓΑΛΛΟΠΡΟΒΗΓΚΙΑΝΑ, ΓΑΛΛΙΚΑ, ΦΡΙΟΥΛΙΚΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ, LADIN, ΟΞΙΤΑΝΙΚΑ, ΣΑΡΔΗΝΙΑΚΑ, ΣΛΟΒΕΝΙΚΑ	12
Λιθουανία	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΚΑ, ΕΒΡΑΪΚΑ, ΠΟΛΩΝΙΚΑ, ΡΩΣΙΚΑ	4
Ολλανδία	φριζικά στο Φρίσαντ μόνο	1
Πολωνία	αρμενικά, λευκορωσικά, γερμανικά, εβραϊκά, κασουβιανά, <i>lemko</i> , λιθουανικά, ρωσικά, σλοβακικά, ουκρανικά τσεχικά, <i>karait</i> , ρομανί, ταταρικά, <i>yiddish</i>	15
Πορτογαλία	MIRANDESE στην περιφέρεια Miranda do Douro	1
Ρουμανία	βουλγαρικά, κροατικά, τσεχικά, γερμανικά, ελληνικά, ουγγρικά, ιταλικά, πολωνικά, ρομανί, ρωσικά, σερβικά, σλοβακικά, ταταρικά, τουρκικά, ουκρανικά, <i>yiddish</i>	15
Ισπανία	<i>aragonese-Occital</i> , βασκικά, καταλανικά, γαλικιανά, βαλενσιανά,	4
Ελβετία	ιταλικά, ρομανσικά	2
Ηνωμένο Βασίλειο	κορνουαλικά, ιρλανδικά, σκωσέζικα-γαελικά, ουαλικά	4
Ουκρανία	λευκορωσικά, βουλγαρικά, ταταρικά Κριμαίας, <i>gagauz</i> , γερμανικά, ελληνικά, ουγγρικά, μολδαβικά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά, σλοβακικά, <i>yiddish</i>	13

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 3, υπάρχει σημαντική ποικιλία στον αριθμό των γλωσσών που παρέχονται επίσημα στην εκπαίδευση. Γενικά, οι μεγαλύτεροι αριθμοί των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών που παρέχονται επίσημα στην εκπαίδευση εντοπίζονται στη Νοτιοανατολική και Κεντρική Ευρώπη. Στη Δυτική Ευρώπη η Ιταλία και η Γαλλία αποτελούν καθαρές εξαιρέσεις του γενικού αυτού κανόνα. Οι έννοιες «περιφερειακές» και «μειονοτικές» γλώσσες δεν ορίζονται στον ΈΧΠΜΓ αλλά οι γλώσσες των μεταναστών ξεκάθαρα εξαιρούνται από αυτόν (Extra και Gorter 2008:31). Στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης οι γλώσσες των μεταναστών είναι πιο εξέχουσες από τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αλλά αναγνωρίζονται, προσετατεύονται και/ή προωθούνται λιγότερο. Η Ελλάδα είναι η μοναδική από τις χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα LRE στην οποία δεν αναγνωρίζεται επίσημα ούτε διδάσκεται κάποια συγκεκριμένη περιφερειακή/μειονοτική γλώσσα, αν και διδάσκονται τα τουρκικά σε τουρκόφωνα παιδιά στα δημοτικά σχολεία του νομού της Θράκης. Στην πράξη, στα σχολεία δεν διδάσκονται όλες οι γλώσσες που αναφέρονται στα επίσημα έγγραφα ότι προσφέρονται: οι πληροφορίες για τις γλώσσες που όντως διδάσκονταν κατά την περίοδο συλλογής των δεδομένων και σύμφωνα με τις εκθέσεις των ερευνητών μας παρουσιάζονται στις Ενότητες 2.3-2.5.

Τόσο στην Ευρώπη όσο και εκτός αυτής, υπάρχουν αποκλίσεις στα είδη των βάσεων δεδομένων για τον προσδιορισμό και την αναγνώριση των πληθυσμιακών ομάδων στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Αυτές οι βάσεις δεδομένων μπορεί να περιλαμβάνουν γλωσσικά δεδομένα που προκύπτουν από μία ποικιλία ερωτήσεων – μιας ή πολλαπλής επιλογής – για τις γλώσσες. Στο ευρωπαϊκό περιβάλλον, ο Roulain (2008) διακρίνει τις απογραφές σε εθνικό επίπεδο, τα διοικητικά μητρώα και τις στατιστικές έρευνες ως διαφορετικά μέσα συλλογής δεδομένων. Οι απογραφές διεξάγονται ανά συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα (συνήθως ανά πέντε ή δέκα χρόνια) και από αυτές προκύπτουν οι βάσεις δεδομένων σε εθνικό επίπεδο. Τα διοικητικά μητρώα συνήθως συντάσσονται τόσο ανά δήμο όσο και σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης και ανανεώνονται σε ετήσια ή ακόμα και σε μηνιαία βάση (όπως για παράδειγμα στην Ολλανδία). Οι στατιστικές έρευνες μπορεί να διεξάγονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα σε ορισμένες επιμέρους ομάδες του πληθυσμού. Και τα τρία είδη συλλογής δεδομένων μπορεί να διεξάγονται με διάφορους συνδυασμούς. Στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται επιγραμματικά οι πολιτικές και πρακτικές στις είκοσι τέσσερις συμμετέχουσες χώρες.

Πίνακας 4. Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τις εθνικές, τις περιφερειακές/μειονοτικές και τις γλώσσες των μεταναστών σε εθνικό/περιφερειακό επίπεδο

Χώρα/περιφέρεια	Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τις εθνικές, τις περιφερειακές/μειονοτικές και τις γλώσσες των μεταναστών σε εθνικό/περιφερειακό επίπεδο.
Αυστρία	–
Χώρα των Βάσκων	Δεδομένα από την απογραφή και την έρευνα για τις εθνικές και περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες.
Βοσν.-Ερζ.	–
Βουλγαρία	Δεδομένα από την απογραφή για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Καταλονία	Δεδομένα από τα δημοτολόγια και από την απογραφή και την έρευνα για τις εθνικές και περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες.
Δανία	–
Αγγλία	Δεδομένα από τα δημοτολόγια και από την απογραφή και την έρευνα για τις εθνικές, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Εσθονία	Δεδομένα από την απογραφή για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Γαλλία	Δεδομένα από την απογραφή και την έρευνα για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Φρίσλαντ	Δεδομένα από την έρευνα για τις εθνικές και περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες.
Ελλάδα	–
Ουγγαρία	Δεδομένα από την απογραφή για τις εθνικές και περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες.
Ιταλία	Δεδομένα από την έρευνα για τις εθνικές και περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες
Λιθουανία	Δεδομένα από την απογραφή για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Ολλανδία	–
Βόρεια Ιρλανδία	Δεδομένα από την απογραφή για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Πολωνία	Δεδομένα από την απογραφή για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Πορτογαλία	Δεδομένα από την απογραφή για την εθνική γλώσσα μόνο.
Ρουμανία	Δεδομένα από την απογραφή για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Σκωτία	Δεδομένα από την απογραφή για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Ισπανία	Δεδομένα από την απογραφή και την έρευνα για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Ελβετία	Δεδομένα από τα δημοτολόγια και από την έρευνα για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.
Ουκρανία	Δεδομένα από την απογραφή και την έρευνα για τις εθνικές και περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες.
Ουαλία	Δεδομένα από την απογραφή και την έρευνα για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών.

Από τον Πίνακα 4 φαίνεται ότι οι περισσότερες χώρες/περιφέρειες είναι εξοικειωμένες με τους μηχανισμούς συλλογής δεδομένων για τις γλώσσες: στην πλειοψηφία τους συλλέγονται δεδομένα για τρεις κατηγορίες γλωσσών: τις εθνικές, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών. Μόνο πέντε από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες δεν διαθέτουν κανένα μηχανισμό συλλογής δεδομένων για τις γλώσσες: η Αυστρία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη (παρά τις πολλές περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες που προσφέρονται στην εκπαίδευση, όπως αναφέρεται στον Πίνακα 3), η Δανία, η Ελλάδα και η Ολλανδία. Η Πορτογαλία συλλέγει δεδομένα μόνο για την εθνική γλώσσα.

Ο Πίνακας 5 δείχνει τη/τις σημαντικότερη/ες ερώτηση/εις που τίθε(ν)ται σε πληθυσμιακές έρευνες μεγάλης ή εθνικής κλίμακας. Παρατηρούνται διαφορές στη/στις σημαντικότερη/ες ερώτηση/εις που τίθε(ν)ται. Ο Extra (2010) αναφέρεται στην εγκυρότητα των ερωτήσεων που τίθενται σε έρευνες εθνικής ή μεγάλης κλίμακας για τη μητρική γλώσσα, την κύρια γλώσσα και τη γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι. Με βάση τη διεθνή εμπειρία, και ιδιαίτερα στο μη ευρωπαϊκό περιβάλλον της Αυστραλίας, του Καναδά και των ΗΠΑ όπου κυριαρχεί η αγγλική, υποστηρίζει ότι η ερώτηση για τη μητρική γλώσσα διαθέτει

τη μικρότερη εμπειρική εγκυρότητα, ενώ η ερώτηση για τη γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι την υψηλότερη. Η Ευρώπη φαίνεται να συμφωνεί με αυτή την άποψη: πάνω από τις μισές χώρες/περιφέρειες που συμμετείχαν στην έρευνα θέτουν την ερώτηση για τη γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι. Οι ερωτήσεις που τίθενται στην Ελβετία σχετικά με τη γλώσσα είναι πιο αξιοπρόσεκτες, ειδικά η πρώτη: *Σε ποια γλώσσα σκέφτεστε και ποια γλώσσα ξέρετε καλύτερα;* Ένα τελευταίο σχόλιο που πρέπει να αναφερθεί είναι το εξής: μόνο σε έντεκα από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες τίθενται επιπλέον ερωτήσεις για τις γλωσσικές δεξιότητες, όπως π.χ. *Μπορείτε να...;* στις οποίες η απάντηση είναι τύπου *ναι/όχι*, ή/και ερωτήσεις που επιτρέπουν διαβαθμισμένες απαντήσεις του τύπου *Πόσο καλά μπορείτε να...;*

Εν κατακλείδι, η διαθεσιμότητα επίσημων βάσεων δεδομένων και μηχανισμών συλλογής δεδομένων παρουσιάζει σημαντικές διαφορές στις ευρωπαϊκές χώρες/περιφέρειες. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης και ανταλλαγής γνώσης σε αυτό τον τομέα με σκοπό την ευαισθητοποίηση για την πολυγλωσσία, την παροχή δεδομένων βάσει στοιχείων για τον γλωσσικό σχεδιασμό και την παροχή εκπαίδευσης, καθώς και τη διεξαγωγή συγκριτικών ερευνών στην Ευρώπη.

Πίνακας 5. Ερωτήσεις για τις γλώσσες σε επίσημους μηχανισμούς συλλογής δεδομένων σε 24 χώρες/περιφέρειες

Χώρα/περιφέρεια	Βασική/ές ερώτηση/εις που τίθε(ν)ται	Ερώτηση/εις για τις γλωσσικές δεξιότητες (X) παραγωγής και κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου
Αυστρία	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι	–
Χώρα των Βάσκων	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι + Κύρια γλώσσα + Μητρική γλώσσα	Μπορείτε να X; Πόσο καλά μπορείτε να X;
Βοσν.-Ερζ..	–	–
Βουλγαρία	Μητρική γλώσσα	–
Καταλονία	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι + Κύρια γλώσσα + Μητρική γλώσσα	Μπορείτε να X; Πόσο καλά μπορείτε να X;
Δανία	–	–
Αγγλία	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι + Κύρια γλώσσα	Μπορείτε να X; Πόσο καλά μπορείτε να X;
Εσθονία	Μητρική γλώσσα	Πόσο καλά μπορείτε να X;
Γαλλία	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι	Μπορείτε να X;
Φρίσαντ	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι	Μπορείτε να X; Πόσο καλά μπορείτε να X;
Ελλάδα	–	–
Ουγγαρία	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι + Μητρική γλώσσα	Μπορείτε να X;
Ιταλία	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι	–
Λιθουανία	Μητρική γλώσσα	–
Ολλανδία	–	–
Βόρεια Ιρλανδία	Κύρια γλώσσα	Μπορείτε να X; Πόσο καλά μπορείτε να X;
Πολωνία	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι	–
Πορτογαλία	Μητρική γλώσσα	–
Ρουμανία	Μητρική γλώσσα	–
Σκωτία	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι + Κύρια γλώσσα	Μπορείτε να X;
Ισπανία	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι	Μπορείτε να X; Πόσο καλά μπορείτε να X;
Ελβετία	Κύρια γλώσσα + Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι + Γλώσσα που χρησιμοποιείται στο σχολείο/την εργασία	–
Ουκρανία	Μητρική γλώσσα	–
Ουαλία	Γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι + Κύρια γλώσσα	Μπορείτε να X; Πόσο καλά μπορείτε να X;

2.2 Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

Πολλά έγγραφα της ΕΕ και του ΣτΕ, που αναφέρθηκαν στην Ενότητα 1.1, τονίζουν τη σημασία της εκμάθησης γλωσσών από νεαρή ηλικία. Ως εκ τούτου, στην έρευνά μας συμπεριλάβαμε μια Ενότητα για τη χρήση των γλωσσών στη προσχολική εκπαίδευση. Το *Ψήφισμα του Συμβουλίου* της Ευρώπης του 1997 υποστηρίζει την πρώιμη διδασκαλία των γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ στα *Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου* του 2002 και του 2008 συνεχίζεται να αποδίδεται έμφαση στην προώθηση της πολυγλωσσίας από όσο το δυνατόν νεαρότερη ηλικία. Η *Πράσινη Βίβλος για τη μετανάστευση και την κινητικότητα* της ΕΕπ (2009) υπογραμμίζει τη μεγάλη σημασία της εκμάθησης της γλώσσας της χώρας υποδοχής από τα παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο από όσο το δυνατόν μικρότερη ηλικία σε συνδυασμό με τη διατήρηση της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής τους.

Το ΣτΕ είναι σαφές σε σχέση με τα παιδιά που έχουν μεταναστευτικό υπόβαθρο: συστήνει στα κράτη-μέλη την παροχή επαρκών γλωσσικών δεξιοτήτων στην εθνική γλώσσα από την προσχολική ηλικία με σκοπό τη διευκόλυνση της ένταξής τους (*Σύσταση CM/Rec (2008) 4 για την ενδυνάμωση της ενσωμάτωσης των παιδιών των μεταναστών και των παιδιών με μεταναστευτικό υπόβαθρο*).

Ο Οδηγός για την ανάπτυξη και εφαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων για την πολλαπλόγλωσση και διαπολιτισμική εκπαίδευση (Beacco et al. 2010: 45) συνοψίζει επαρκώς αυτά που απαιτούνται:

Ως χώροι ανακάλυψης και κοινωνικοποίησης, τα σχολεία της προσχολικής εκπαίδευσης αποτελούν βασικό στάδιο της πολλαπλόγλωσσης και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, ειδικά για τα μη προνομιούχα παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο, καθώς οι γλωσσικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στο σπίτι τους ενδέχεται να έρχονται σε σύγκρουση με τις ποικιλίες και τις νόρμες που επιλέγονται και προωθούνται στα σχολεία. Σε αυτό το σημείο, και εφόσον το ζητούμενο είναι το δικαίωμα στην ποιοτική γλωσσική (και γενικότερη) εκπαίδευση, ένας από τους επιθυμητούς στόχους είναι να διασφαλιστεί η παροχή αυτού του είδους σχολικής εκπαίδευσης σε παιδιά πολύ μικρής ηλικίας σε βέλτιστες συνθήκες για όλες τις ομάδες-στόχο, δηλαδή και για τους μόνιμα διαμένοντες ντόπιους και για τις οικογένειες των νεοαφικθέντων μεταναστών.

Όσον αφορά τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, ο ΕΧΠΜΓ (1992) αναφέρεται στη σημασία της προσχολικής εκπαίδευσης στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες: «Τα κράτη-μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν την παροχή προσχολικής εκπαίδευσης στις σχετικές περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες τουλάχιστον στις οικογένειες που το ζητούν» (Μέρος III, Άρθρο 8 - Εκπαίδευση, Παράγραφος 1).

Η πιο πρόσφατη δημοσίευση για την πρώιμη εκμάθηση γλωσσών είναι το εγχειρίδιο πολιτικής της ΕΕπ του 2011 με τίτλο *Εκμάθηση γλωσσών σε προσχολικό επίπεδο: καθιστώντας την αποδοτική και βιώσιμη*. Το εγχειρίδιο ήταν αποτέλεσμα της συνεργασίας μιας ομάδας είκοσι οκτώ εθνικών εμπειρογνομητών και περιγράφει τις δυνατότητες και τις αδυναμίες της πρώιμης εκμάθησης γλωσσών σε κάθε χώρα καθώς επίσης και παραδείγματα καλής πρακτικής.

Η Ενότητα αυτή παρέχει μια εικόνα για την εκμάθηση γλωσσών από νεαρή ηλικία στα ιδρύματα της προσχολικής εκπαιδευτικής βαθμίδας σε όλες τις χώρες/περιφέρειες που συμμετέχουν στην έρευνά μας. Πρέπει να επισημανθεί ότι δεν παρέχεται σε όλες τις χώρες δημόσια προσχολική εκπαίδευση. Σκοπός της ανάλυσής μας είναι η επισήμανση των κωρών/περιφερειών που ευθυγραμμίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό με τις συστάσεις της ΕΕ με σκοπό την ευαισθητοποίηση και την παροχή ευκαιριών για ανταλλαγή γνώσεων. Επίσης, επισημαίνονται οι προκλήσεις που προκύπτουν από την έρευνά μας για την προσχολική γλωσσική εκπαίδευση.

Πρόσθετη στήριξη των εθνικών γλωσσών στην προσχολική εκπαίδευση

Στους ερευνητές μας τέθηκαν ερωτήσεις για το επίπεδο της πρόσθετης στήριξης της εθνικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση με επίκεντρο:

- τις ομάδες-στόχο στις οποίες απευθύνεται η επιπρόσθετη στήριξη
- τον αριθμό των ετών για τα οποία προσφέρεται
- τον αριθμό των ημερών ανά εβδομάδα
- τις προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης
- τις πηγές χρηματοδότησης.

Σε δεκαπέντε από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες που ερευνήθηκαν παρέχεται πρόσθετη διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση. Σε αυτές συγκαταλέγονται η Αυστρία, η Χώρα των Βάσκων, η Βουλγαρία, η Δανία, η Αγγλία, το Φρίλαντ, η Λιθουανία, η Ολλανδία, η Βόρεια Ιρλανδία, η Ρουμανία, η Σκωτία, η Ισπανία, η Ελβετία, η Ουκρανία και η Ουαλία. Τα αποτελέσματα για αυτές τις χώρες/περιφέρειες απεικονίζονται στον Πίνακα 6.

Πίνακας 6. Πρόσθετη στήριξη για τις εθνικές γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση σε 15 χώρες/περιφέρειες

Κριτήρια	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.
Ομάδες-στόχος	όλοι	14	μόνο παιδιά μεταναστών	1	καμία στήριξη	0
Διάρκεια	≥2 χρόνια	10	1 χρόνος	5	<1 χρόνο	0
Μέρες την εβδομάδα	<1 μέρα	3	0,5-1 μέρα	10	<0,5 μέρες	2
Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	καμία	13	5-10	2	>10	0
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	πλήρης	14	μερική	1	κανένα	0

Πρόσθετη διδασκαλία στην εθνική γλώσσα στη προσχολική εκπαίδευση παρέχεται σε όλα τα παιδιά στις δεκατέσσερις από τις δεκαπέντε χώρες/περιφέρειες με εξαίρεση την Ελβετία, όπου παρέχεται μόνο σε παιδιά μεταναστών. Οι τρεις χώρες/περιφέρειες που αφιερώνουν τον περισσότερο χρόνο την εβδομάδα στην πρόσθετη διδασκαλία της εθνικής γλώσσας είναι η Ολλανδία, το Φρίσλαντ και η Ουκρανία. Δέκα από τις χώρες που ερευνήθηκαν την προσφέρουν για δύο ή και περισσότερα χρόνια, ενώ πέντε χώρες/περιφέρειες -η Βουλγαρία, η Δανία, η Ολλανδία, η Σκωτία και η Ελβετία- την προσφέρουν για ένα χρόνο. Σε δεκατέσσερις χώρες/περιφέρειες αυτή η στήριξη προσφέρεται από το κράτος, ενώ στην Ελβετία οι γονείς καλύπτουν μέρος των εξόδων.

Η παροχή ξένων γλωσσών στην προσχολική εκπαίδευση

Όσον αφορά την παροχή ξένων γλωσσών στα σχολεία προσχολικής εκπαίδευσης οι ερευνητές ρωτήθηκαν για:

- τις διδασκόμενες γλώσσες
- τον χρόνο που αφιερώνεται στην εκπαίδευση για τις ξένες γλώσσες ανά εβδομάδα
- τον αριθμό των ετών
- τις προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης
- τις πηγές χρηματοδότησης

Πρέπει να σημειωθεί ότι στην έρευνα δεν εξετάστηκε η διδασκαλία των ξένων γλωσσών στον ιδιωτικό τομέα, όπου η προσφορά ενδέχεται να είναι μεγαλύτερη. Γενικά, επτά από τις είκοσι τέσσερις χώρες αναφέρουν ότι η διδασκαλία ξένων γλωσσών προσφέρεται σε δημόσιους παιδικούς σταθμούς. Τα αποτελέσματα απεικονίζονται στον Πίνακα 7.

Πίνακας 7. Παροχή ξένων γλωσσών στην προσχολική εκπαίδευση σε 9 χώρες/περιφέρειες (X/Π)

Κριτήρια	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.
Ομάδες-στόχος	όλοι	7	περιορισμένες	0	καμία στήριξη	0
Διάρκεια	≥2 χρόνια	6	1 χρόνο	0	<1 χρόνο	1
Μέρες την εβδομάδα	>1 μέρα	1	0,5-1 μέρα	6	<0,5 μέρες	0
Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	καμία	6	5-10	0	>10	1
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	πλήρης	2	μερική	3	κανένα	2

Οι εννέα χώρες/περιφέρειες που προσφέρουν ξένες γλώσσες σε αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα είναι η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Χώρα των Βάσκων, η Βουλγαρία, η Καταλονία, η Εσθονία, η Ισπανία και η Ουκρανία. Η Χώρα των Βάσκων προσφέρει διδασκαλία ξένων γλωσσών για περισσότερες από μία ημέρες την εβδομάδα και οι άλλες χώρες/περιφέρειες την προσφέρουν μισή με μία μέρα την εβδομάδα. Οι γλώσσες που προσφέρονται σε κάθε χώρα/περιφέρεια απεικονίζονται στον Πίνακα 8. Η Βουλγαρία προσφέρει τη μεγαλύτερη ποικιλία, παρόλο που τα διδάκτρα καταβάλλονται από τους γονείς. Τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά είναι οι πιο κοινές γλώσσες που προσφέρονται.

Πίνακας 8. Παροχή ξένων γλωσσών στην προσχολική εκπαίδευση σε 7 χώρες/περιφέρειες

Χώρα/περιφέρεια	Προσφερόμενες ξένες γλώσσες
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά
Χώρα των Βάσκων	αγγλικά
Βουλγαρία	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά, ισπανικά
Καταλονία	αγγλικά
Εσθονία	αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, ρωσικά
Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη)	αγγλικά στις κοινότητες της Μαδρίτης και της Valencia, αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά στη Σεβίλλη
Ουκρανία	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά

Το γενικό συμπέρασμα που εξάγεται από αυτή την επισκόπηση είναι ότι είναι αναγκαία η περαιτέρω ανάπτυξη και η εθνική/θεσμική στήριξη σε ορισμένες χώρες/περιφέρειες για την προώθηση της εκμάθησης ξένων γλωσσών από νεαρότερη ηλικία. Ωστόσο, η αναφορά της ΕΕπ του 2011 και το Εγχειρίδιο Πολιτικής για την Πρώιμη Εκμάθηση Γλωσσών αναφέρει ότι υπάρχει μεγαλύτερη δραστηριότητα στον τομέα αυτόν από ό,τι δείχνουν τα στοιχεία εδώ και ενδείκνυται η παραπομπή στο Εγχειρίδιο για ανάλυση σε μεγαλύτερο βάθος.

Η παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στην προσχολική εκπαίδευση

Όσον αφορά τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες τέθηκαν οι ίδιες ερωτήσεις στους ερευνητές όπως και για τις ξένες γλώσσες. Οι απαντήσεις απεικονίζονται στον Πίνακα 9, με 17 χώρες/περιφέρειες να αναφέρουν την παροχή αυτών των γλωσσών.

Πίνακας 9. Παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στην προσχολική εκπαίδευση σε 17 χώρες/περιφέρειες

Κριτήρια	Απαντήσεις	Αρ. Χ/Π	Απαντήσεις	Αρ. Χ/Π	Απαντήσεις	Αρ. Χ/Π
Ομάδες-στόχος	όλοι	14	φυσικοί ομιλητές μόνο	1	καμία υποστήριξη	2
Διάρκεια	≥2 χρόνια	15	1 χρόνος	2	<1 χρόνο	0
Ημέρες την εβδομάδα	>1 ημέρα	12	0,5-1 ημέρα	3	<0,5 ημέρα	2
Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	καμία	13	5-10	2	>10	2
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	πλήρης	15	μερική	2	κανένα	0

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα, δεκαπέντε από τις δεκαεπτά χώρες/περιφέρειες προσφέρουν περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες για περισσότερα από δύο χρόνια και δεκατρείς δεν ορίζουν προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τμήματος. Στη Βόρεια Ιρλανδία και στην Ουκρανία ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός για τον σχηματισμό τάξης είναι δέκα μαθητές ενώ στη Δανία και την Ουγγαρία πέντε. Σε δεκαπέντε από τις χώρες/περιφέρειες τα μαθήματα χρηματοδοτούνται από το κράτος, ενώ στην Καταλονία και την Αγγλία οι γονείς καταβάλλουν μέρος των εξόδων. Οι χώρες στις οποίες δεν προσφέρονται περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση είναι η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Βουλγαρία, η Εσθονία, η Γαλλία, η Ελλάδα, η Πολωνία και η Ελβετία.

Ο Πίνακας 10 περιέχει τις γλώσσες που αναφέρθηκε ότι προσφέρονται στις δεκαεπτά χώρες/περιφέρειες, όπου διδάσκονται σε δημόσια προσχολικά ιδρύματα.

Πίνακας 10. Παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στην προσχολική εκπαίδευση σε 17 χώρες/περιφέρειες

Χώρα/περιφέρεια	Προσφερόμενες περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες
Αυστρία	κροατικά στο Burgenland, τσεχικά, ουγγρικά, ιταλικά στο Τιρόλο, σλοβακικά, σλοβενικά
Χώρα των Βάσκων	βασκικά
Καταλονία	καταλανικά παντού, aranese οξιτανική (στην κοιλάδα του Aran)
Δανία	γερμανικά
Αγγλία	Κορνουαλικά στο Cornwall
Φρίσλαντ	φριζικά
Ουγγαρία	βουλγαρικά, κροατικά, γερμανικά, ελληνικά, ρομανί/boyash, ρουμανικά, gusyn, σερβικά, σλοβακικά, σλοβενικά
Ιταλία	αλβανικά, κροατικά, γαλλοπροβηγκιανά, γαλλικά, φριουλικά, γερμανικά, ελληνικά, ladín, οξιτανικά, σαρδηνιακά, σλοβενικά
Λιθουανία	λευκορωσικά, εβραϊκά, πολωνικά, ρωσικά
Κάτω Χώρες (Ολλανδία)	φριζικά, στο Φρίσλαντ
Βόρεια Ιρλανδία	ιρλανδικά
Πορτογαλία	mirandese
Ρουμανία	βουλγαρικά, κροατικά, τσεχικά, γερμανικά, ελληνικά, ουγγρικά, πολωνικά, σερβικά, σλοβακικά, τουρκικά, ουκρανικά
Σκωτία	γαελικά
Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη)	βαλενσιανά στη Valencia
Ουκρανία	ταταρικά Κριμαίας, γερμανικά, ουγγρικά, μολδαβικά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά
Ουαλία	ουαλικά

Η παροχή είναι διαδεδομένη σε μία ποικιλία περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών σύμφωνα με τις εκθέσεις των ερευνητών μας, με την Αυστρία, την Ουγγαρία, την Ιταλία και τη Ρουμανία να παρέχουν την πλουσιότερη ποικιλία.

Η παροχή των γλωσσών των μεταναστών στην προσχολική εκπαίδευση

Βάσει των δεδομένων της έρευνας LRE φαίνεται ότι η παροχή των γλωσσών των μεταναστών στην προσχολική εκπαίδευση δεν είναι ακόμα πολύ συνηθισμένο φαινόμενο. Ωστόσο, παρά τη δυσκολία εξεύρεσης κατάλληλα καταρτισμένου διδακτικού προσωπικού και μαθησιακού υλικού, υπάρχουν τρεις χώρες που υποστηρίζουν τη διδασκαλία των γλωσσών των μεταναστών σε παιδιά πολύ νεαρής ηλικίας, και αυτές είναι η Δανία, η Ισπανία και η Ελβετία. Είναι αξιοσημείωτο ότι το καντόνι της Ζυρίχης παρέχει όχι λιγότερες από δεκαεπτά γλώσσες. Σε καμία άλλη χώρα/περιφέρεια δεν παρέχεται διδασκαλία των γλωσσών των μεταναστών. Οι προσφερόμενες γλώσσες απεικονίζονται στον Πίνακα 11.

Πίνακας 11. Παροχή γλωσσών των μεταναστών στην προσχολική εκπαίδευση σε τρεις χώρες/περιφέρειες

Χώρα/περιφέρεια	Προσφερόμενες γλώσσες
Δανία	αλβανικά, αραβικά, βοσνιακά, ισλανδικά, σομαλικά, tamil, τουρκικά, Ουρντού/παντζάμπι
Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη)	(μαροκινά) αραβικά, πορτογαλικά, ρουμανικά
Ελβετία Καντόνι της Ζυρίχης	αλβανικά, αραβικά, βοσνιακά, βουλγαρικά, κινέζικα, κροατικά, φινλανδικά, γαλλικά, ελληνικά, ουγγρικά, ιταλικά, κορεατικά, πορτογαλικά, ρωσικά, ολδοβενικά, ισπανικά (Λατινικής Αμερικής), τουρκικά
Ελβετία Καντόνι της Γενεύης	αλβανικά, αραβικά, ιταλικά, πορτογαλικά, ισπανικά (Λατινικής Αμερικής), τουρκικά

Η Ελβετία, προκειμένου να προωθήσει τη γλωσσική ένταξη των παιδιών των μεταναστών, προσφέρει προγράμματα γλωσσικής στήριξης στη μητρική τους γλώσσα κατά την προσχολική εκπαίδευση. Στο πλαίσιο του *Στρατηγικού Σχεδίου περί Πολιτειότητας και Ένταξης 2007-2010*, στην Ισπανία προσφέρονται αρκετές γλώσσες των μεταναστών στην προσχολική εκπαίδευση για τη διατήρηση και καλλιέργεια των γλωσσών και των πολιτισμών καταγωγής των μεταναστών. Στη Δανία το κόστος αυτών των προγραμμάτων καλύπτεται από εθνικές, περιφερειακές και τοπικές πηγές χρηματοδότησης, ενώ στην Ισπανία και την Ελβετία τα έξοδα καλύπτονται από τις αντίστοιχες χώρες καταγωγής των μεταναστών μέσω διμερών συμφωνιών.

2.3 Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Τα *Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (2002)* τόνισαν τη σημασία της λήψης μέτρων ώστε να δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές, από νεαρή ηλικία, να μάθουν δύο ή, όπου αρμόζει, περισσότερες γλώσσες εκτός από τη μητρική τους και να υπάρξουν εγγυήσεις ότι η ποικιλία των γλωσσών είναι όσο πιο πλούσια γίνεται. Επίσης, υπογράμμισαν ότι είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι τα γλωσσικά προγράμματα δημιουργούν θετική στάση απέναντι σε άλλους πολιτισμούς.

Η ένταξη των μη φυσικών ομιλητών είχε σχεδιαστεί να επιτευχθεί μέσω μέτρων για τη βελτίωση της γνώσης της/των εθνικής/ών γλώσσας/ών διδασκαλίας, με τον απαιτούμενο πάντα σεβασμό στις γλώσσες και τους πολιτισμούς της χώρας προέλευσής τους. Επίσης, δόθηκε έμφαση στην κατάρτιση και την κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού, καθώς και στο ότι ο βαθμός ικανότητας στη γνώση μιας γλώσσας καταμετράται με βάση το *Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς* (ΚΕΠΑ) για τις γλώσσες, που δημιουργήθηκε από το ΣτΕ. Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (2008) επιβεβαίωσαν τα ίδια μηνύματα προσθέτοντας την προοπτική της διά βίου μάθησης και την επικαιροποίηση των γλωσσικών δεξιοτήτων όλων με τυπικά, μη τυπικά και άτυπα μέσα. Τα συμπεράσματα καλούσαν και πάλι να διευρυνθεί η ποικιλία των διδασκόμενων γλωσσών και να αξιολογούνται οι μαθητές με βάση αναγνωρισμένα μέσα. Υπογραμμίστηκε η αξία της κατάρτισης και των ανταλλαγών του εκπαιδευτικού προσωπικού, και για πρώτη φορά έγινε η σύσταση να διεξάγεται η διδασκαλία των μαθημάτων σε άλλες γλώσσες (CLIL: ΟΕΠΓ). Τα *Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (2011)* υπογραμμίζουν και πάλι τη σημασία της ποιοτικής διδασκαλίας των γλωσσών, της αξιολόγησης των επιδόσεων, της κατάρτισης και κινητικότητας των διδασκόντων, της ΟΕΠΓ, της διεύρυνσης της ποικιλίας των γλωσσών, της ενίσχυσης της διδασκαλίας της εθνικής γλώσσας, καθώς και της ανεύρεσης τρόπων για τη διατήρηση και καλλιέργεια της μητρικής γλώσσας των μεταναστών.

Το ΣτΕ υποστηρίζει, επίσης, ένθερμα τη γλωσσική ποικιλομορφία και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, και παρέχει συγκεκριμένη πολιτική και εργαλεία για τη διεξαγωγή του μαθήματος. Ο ΕΧΠΜΓ υπογραμμίζει την ανάγκη παροχής διδασκαλίας στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και διδασκαλίας αυτών των γλωσσών σε περίπτωση που το ζητούν οι γονείς, καθώς και την ανάγκη να μην υπάρχει μεροληψία υπέρ της διδασκαλίας της εθνικής γλώσσας. Ο ΕΧΠΜΓ παρέχει μια κοινή βάση για το αναλυτικό πρόγραμμα των μαθημάτων γλωσσών, κατευθυντήριες γραμμές για τη διαμόρφωση του σχολικού προγράμματος, τις εξετάσεις και τα διδακτικά βιβλία σε όλη την Ευρώπη. Ενισχύει επίσης τη διαφάνεια των μαθημάτων, του αναλυτικού προγράμματος και των τυπικών προσόντων του διδακτικού προσωπικού, συμβάλλοντας, ως εκ τούτου, στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας στο πεδίο των σύγχρονων γλωσσών. Η *Σύσταση 98 (6)* προέτρεψε τα κράτη-μέλη να εφαρμόσουν εκπαιδευτικές πολιτικές για την ευρεία προώθηση της πολλαπλογλωσσίας και την ενθάρρυνση της χρήσης των ξένων γλωσσών στη διδασκαλία των μη γλωσσικών μαθημάτων. Όπως η ΕΕ, το ΣτΕ ενθάρρυνε, επίσης, την ανάπτυξη επαφών και ανταλλαγών με ιδρύματα και άτομα σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες σε άλλες χώρες. Όσον αφορά τη θέση της γλώσσας που μιλιέται στο σπίτι, η *Σύσταση 1740 (2006)* του ΣτΕ υπογραμμίζει την επιθυμία να ενθαρρυνθούν οι νεαροί Ευρωπαίοι να μάθουν τη μητρική τους γλώσσα (ή την κύρια γλώσσα) σε περίπτωση που δεν είναι η επίσημη γλώσσα της χώρας τους. Παράλληλα, κάθε νεαρός Ευρωπαίος έχει καθήκον να μαθαίνει την/τις επίσημη/ες γλώσσα/ες της χώρας της οποίας είναι πολίτης.

Η Σύσταση του ΣΤΕ προσθέτει, επίσης, ότι η δίγλωσση εκπαίδευση αποτελεί τη βάση για την επιτυχία και ότι η δίγλωσσία και η πολλαπλογλωσσία είναι πλεονεκτήματα.

Δεδομένης της γλωσσικής ποικιλομορφίας των παιδιών σε πολλά ευρωπαϊκά σχολεία, δεν είναι πάντα εύκολο να τους προσφερθεί διδασκαλία στη γλώσσα που μιλούν στο σπίτι. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται από τους Extra και Yağmur (2004: 99-105), έχει αποδειχθεί ότι αυτό είναι δυνατόν σε κάποια πλαίσια. Οι πρωτοποριακές και ευρέως διαδεδομένες πολιτικές και πρακτικές στο *Βικτωριανό Σχολείο Γλωσσών (VSL)* στη Μελβούρνη αποτελούν μια εξαιρετικά «καλή πρακτική», η οποία μπορεί να υιοθετηθεί και στο ευρωπαϊκό περιβάλλον. Ένα σημαντικό επίτευγμα όσον αφορά την *αμεσότητα* και την *παροχή* εκμάθησης επιπλέον γλωσσών είναι το ορόσημο του VSL: η εκμάθηση και άλλων γλωσσών σε συνδυασμό με την αγγλική ως πρώτη ή δεύτερη γλώσσα προσφέρεται σε (και ζητείται από) όλους τους μαθητές στα βικτωριανά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που μιλάνε την αγγλική ως πρώτη γλώσσα· επιπλέον, η δυνατότητα αυτή προσφέρεται σήμερα σε πάνω από εξήντα γλώσσες *προσωπικής επιλογής* στα δημόσια σχολεία και στα επονομαζόμενα εθνοτικά σχολεία ενισχυτικής διδασκαλίας ανάλογα με τη ζήτηση.

Στην έρευνα LRE τέθηκαν ερωτήσεις με βάση τις συστάσεις και τις κατευθυντήριες γραμμές για τις εθνικές, περιφερειακές/μειονοτικές, τις ξένες γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών που προαναφέρθηκαν.

Στήριξη των εθνικών γλωσσών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Ο Πίνακας 12 παρουσιάζει επιγραμματικά την οργάνωση της στήριξης της εθνικής γλώσσας στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι ερευνητές ρωτήθηκαν για:

- τον βαθμό στον οποίο υφίσταται ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα
- τον βαθμό στήριξης της γλώσσας για νεοαφιχθέντες μετανάστες
- τη διεξαγωγή διαγνωστικών τεστ κατά την είσοδο των νεοαφιχθέντων μεταναστών στα σχολεία
- την παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων

Πίνακας 12. Στήριξη της εθνικής γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε 24 χώρες/περιφέρειες

Κριτήρια	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.
Αναλυτικό πρόγραμμα	ενιαίο και σαφές	19	γενικό	5	χωρίς κατευθυντήριες αρχές	0
Επιπλέον στήριξη για νεοαφιχθέντες μετανάστες	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	22	κατά τη διάρκεια της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	0	καθόλου	2
Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	για όλους	8	μόνο για παιδιά μεταναστών	7	καθόλου	9
Παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	16	ενδοσχολική	8	καθόλου	0

Σύμφωνα με τις εκθέσεις των ερευνητών, δεκαεννέα χώρες/περιφέρειες έχουν ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα για την εθνική γλώσσα στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ σε πέντε χώρες/περιφέρειες είναι γενικό. Εκτός από την Ιταλία και την Ουκρανία, όλες οι χώρες/περιφέρειες προσφέρουν επιπλέον στήριξη στους νεοαφικθέντες μετανάστες για την εκμάθηση της εθνικής γλώσσας. Η διεξαγωγή διαγνωστικών τεστ είναι ένας τομέας στον οποίο υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις, κάτι το οποίο πρέπει να προσέξουν ιδιαίτερα οι φορείς χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής. Οκτώ χώρες/περιφέρειες – η Αυστρία, η Βουλγαρία, η Δανία, η Αγγλία, η Λιθουανία, η Βόρεια Ιρλανδία, η Σκωτία και η Ουαλία – χρησιμοποιούν διαγνωστικά γλωσσικά τεστ για όλα τα παιδιά κατά την έναρξη της φοίτησής τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, επτά χώρες/περιφέρειες υποβάλλουν μόνο τα παιδιά των μεταναστών σε διαγνωστικά τεστ και εννέα χώρες/περιφέρειες δεν αναφέρουν κανένα διαγνωστικό τεστ κατά την είσοδο στην αντίστοιχη εκπαιδευτική βαθμίδα. Η τακτική παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων αποτελεί έναν άλλο τομέα στον οποίο παρουσιάζονται διαφορές στις εκπαιδευτικές πολιτικές, με δεκαέξι χώρες/περιφέρειες να χρησιμοποιούν τεστ σε εθνικό επίπεδο και οκτώ σε σχολικό. Γενικά, η Βουλγαρία, η Δανία, η Λιθουανία και η Σκωτία είναι οι χώρες/περιφέρειες που ευθυγραμμίζονται πλήρως με τα προαναφερθέντα κριτήρια του LRE για την στήριξη της εθνικής γλώσσας, ενώ η Ιταλία, η Πολωνία και η Ουκρανία δεν ευθυγραμμίζονται σε τόσο μεγάλο βαθμό.

Η εκμάθηση ξένων γλωσσών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Σε σχέση με τις ξένες γλώσσες οι ερευνητές ρωτήθηκαν για:

- τις ομάδες-στόχο
- τον αριθμό των υποχρεωτικών ξένων γλωσσών
- τον βαθμό στον οποίο υφίσταται ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα
- τη διάδοση της ΟΕΠΓ
- το πότε ξεκινάει η εκπαίδευση στην/στις ξένη/ξένες γλώσσα/ες
- το εάν η διδασκαλία των ξένων γλωσσών γίνεται εντός ή εκτός του σχολικού ωραρίου
- τις προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης
- την παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων
- το επίπεδο επίτευξης γλωσσομάθειας το οποίο πρέπει να αποκτηθεί και την εναρμόνιση με το ΚΕΠΑ
- τη διαθεσιμότητα κρατικής χρηματοδότησης.

Είκοσι τρεις από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες προσφέρουν ξένες γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, με εξαίρεση την Ουαλία. Τα αποτελέσματα γι' αυτές τις είκοσι τρεις χώρες/περιφέρειες απεικονίζονται στον Πίνακα 13.

Πίνακας 13. Οργάνωση της εκπαίδευσης των ξένων γλωσσών στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε 23 χώρες/περιφέρειες

Κριτήριο	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.
Ομάδες-στόχος	όλοι	23	περιορισμένες	0	καμία στήριξη	0
Αριθμός υποχρεωτικών ξένων γλωσσών	δύο	2	μία	18	μόνο προαιρετικά	3
Αναλυτικό πρόγραμμα	ενιαίο και σαφές	20	γενικό	3	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	0
Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	διαδεδομένη	1	σε τοπικό επίπεδο	13	δεν υφίσταται	9
Έναρξη της γλωσσικής εκπαίδευσης	από τον πρώτο χρόνο	12	από το μεσαίο στάδιο	7	μόνο στο τελικό στάδιο	4
Κατανομή διδακτικών ωρών στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα	στο σχολικό ωράριο	21	στο σχολικό ωράριο	1	σχολικού ωραρίου	1
Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	καμία	21	5-10 μαθητές	1	>10 μαθητές	1
Παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	10	σε σχολικό επίπεδο	13	δεν υφίσταται	0
Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	σύμφωνα με το ΚΕΠΑ	7	εθνικές ή σχολικές νόρμες	13	δεν ορίζεται	3
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	πλήρης	23	μερική	0	καμία	0

Η έρευνά μας δείχνει ότι οι ξένες γλώσσες προσφέρονται κατά κανόνα σε όλες τις χώρες/περιφέρειες που συμμετείχαν στην έρευνα, με εξαίρεση την Ουαλία. Δύο χώρες/περιφέρειες, η Ελλάδα και η Δανία, περιλαμβάνουν στο πρόγραμμά τους την υποχρεωτική εκμάθηση δύο γλωσσών, ενώ δεκαοκτώ μιας γλώσσας. Στην Αγγλία, τη Βόρεια Ιρλανδία και τη Σκωτία οι ξένες γλώσσες είναι προαιρετικές. Ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα υπάρχει σε είκοσι χώρες/περιφέρειες, ενώ στο Φρίσλαντ, την Ιταλία και την Ολλανδία είναι γενικό. Η Ισπανία είναι η μοναδική χώρα, η οποία αναφέρει τη διαδεδομένη εφαρμογή της ΟΕΠΓ, ενώ σε δεκατρείς χώρες/περιφέρειες αυτή η μέθοδος χρησιμοποιείται αλλά όχι συστηματικά. Οι ξένες γλώσσες διδάσκονται από την πρώτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε δώδεκα από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες, από το μεσαίο στάδιο σε επτά και από τον τελευταίο χρόνο της πρωτοβάθμιας

εκπαίδευσης μόνο στο Φρίσλαντ, την Ολλανδία, τη Σκωτία και την Ελβετία. Η παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων πραγματοποιείται με τη χρήση τυποποιημένων μέσων σε δέκα από τις χώρες/περιφέρειες και σε τοπικό επίπεδο σε δεκατρείς. Παρόλο που πολλές χώρες/περιφέρειες λαμβάνουν αναμφισβήτητα υπόψη τους το ΚΕΠΑ για τον σχεδιασμό του αναλυτικού τους προγράμματος, μόνο επτά αναφέρουν τη σαφή και συστηματική χρήση του μέσου για την αξιολόγηση του επιπέδου γλωσσομάθειας το οποίο πρέπει να κατακτηθεί. Αυτές οι χώρες είναι η Βουλγαρία, η Εσθονία, η Γαλλία, η Ρουμανία, η Σκωτία, η Ισπανία και η Ελβετία.

Ο Πίνακας 14 περιλαμβάνει τις ξένες γλώσσες, είτε υποχρεωτικές είτε προαιρετικές, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σύμφωνα με τους ερευνητές μας.

Πίνακας 14. Ξένες γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Χώρα/περιφέρεια	Προσφερόμενες ξένες γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
Αυστρία	κροατικά στο Burgenland, τσεχικά, αγγλικά, γαλλικά, ουγγρικά, ιταλικά, σλοβακικά, σλοβενικά: μία γλώσσα είναι υποχρεωτική
Χώρα των Βάσκων	αγγλικά: υποχρεωτική
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	αγγλικά ή γερμανικά: υποχρεωτικές· γαλλικά, ιταλικά, αραβικά: προαιρετικές
Βουλγαρία	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ισπανικά: μία γλώσσα από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική
Καταλονία	αγγλικά: υποχρεωτική
Δανία	αγγλικά και γαλλικά ή γερμανικά : υποχρεωτικές· ισπανικά, γερμανικά ή γαλλικά: προαιρετικές
Αγγλία	γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά, πολύ σπάνια επίσης κινέζικα, ιταλικά, ιαπωνικά, ουρντού: προαιρετικές
Εσθονία	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ρωσικά: μία γλώσσα είναι υποχρεωτική, οι υπόλοιπες προαιρετικές
Γαλλία	αγγλικά, γερμανικά, πολύ λιγότερο άλλες γλώσσες όπως τα αραβικά, τα κινέζικα, τα ιταλικά, το Πορτογαλικά, τα ρωσικά, τα ισπανικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική
Φρίσλαντ	αγγλικά: υποχρεωτική· γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά: προαιρετικές
Ελλάδα	αγγλικά και γαλλικά ή γερμανικά : υποχρεωτικές
Ουγγαρία	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική
Ιταλία	αγγλικά: υποχρεωτική
Λιθουανία	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά : μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική
Ολλανδία	αγγλικά: υποχρεωτική· γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά: προαιρετικές
Βόρεια Ιρλανδία	ισπανικά, γαλλικά : προαιρετικές
Πολωνία	αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική
Πορτογαλία	αγγλικά, γαλλικά : μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική
Ρουμανία	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά, ισπανικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική
Σκωτία	γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά: προαιρετικές
Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη)	αγγλικά, γερμανικά, πολύ λιγότερο άλλες γλώσσες όπως τα αραβικά, τα κινέζικα, τα ιταλικά, τα πορτογαλικά, τα ρωσικά, τα ισπανικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική
Ελβετία	Στο καντόνι της Ζυρίχης: αγγλικά: υποχρεωτική Στο καντόνι της Γενεύης: γερμανικά, υποχρεωτική Στο καντόνι Τιτσίνο: γαλλικά, υποχρεωτική
Ουκρανία	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική

Διαπιστώνεται ότι τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά είναι οι πιο κοινές διδασκόμενες ξένες γλώσσες. Σε πολλές περιπτώσεις μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτικό μάθημα για όλους τους μαθητές. Τα ιταλικά, τα ρωσικά και τα ισπανικά είναι οι άλλες ξένες γλώσσες που προσφέρονται είτε ως υποχρεωτικά είτε ως μαθήματα επιλογής. Σε μερικές χώρες ως μαθήματα επιλογής προσφέρονται και τα αραβικά, τα κινέζικα και τα ιαπωνικά.

Η ποικιλία των γλωσσών που προσφέρονται στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι καλός οίονος για την ευρωπαϊκή πολλαπλογλωσσία, αν και η εικόνα που παρουσιάζεται εδώ θα πρέπει να συσχετιστεί με τα στοιχεία της Ευρυδικής (Euridyce) του 2008, τα οποία τονίζουν την αυξανόμενη υπεροχή της διδασκαλίας των αγγλικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. http://eacea.ec.europa.eu/about/euridyce/documents/KDL2008_EN.pdf

Για να διευκολυνθεί η επιτυχημένη εκμάθηση γλωσσών, είναι σημαντική η επεξεργασία ενός σαφούς αναλυτικού προγράμματος καθώς και των στόχων που πρέπει να επιτευχθούν. Το ΚΕΠΑ αποτελεί ένα τυποποιημένο εργαλείο που στηρίζει αυτή την διαδικασία. Είναι ένα έγγραφο, το οποίο περιγράφει εμπειριστωμένα με ενδεικτικές κλίμακες περιγραφικές α) τις αναγκαίες ικανότητες για την επικοινωνία, β) τις σχετικές γλωσσικές γνώσεις και δεξιότητες και γ) τις περιστάσεις και τα πεδία επικοινωνίας. Από τις χώρες/περιφέρειες που διερευνήθηκαν, επτά αναφέρουν ρητά τη χρήση του ΚΕΠΑ στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών, παρόλο που ενδέχεται να είναι περισσότερες αυτές που βασίζουν τα εθνικά πρότυπά τους στις αρχές και τις μεθόδους του. Οι χώρες/περιφέρειες και οι στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν έτσι όπως ορίζονται σε καθεμία από αυτές παρουσιάζονται στον Πίνακα 15. Όπως είναι αναμενόμενο, το A1/A2 είναι το επίπεδο-στόχος που έχει επιλεγεί γι' αυτή την ηλικιακή ομάδα.

Πίνακας 15. Στόχοι ΚΕΠΑ που πρέπει να επιτευχθούν στην εκπαίδευση των ξένων γλωσσών στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε 7 χώρες/περιφέρειες

Χώρα/ περιφέρεια	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στις ξένες γλώσσες που πρέπει να κατακτηθεί στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
Βουλγαρία	A1-A2
Εσθονία	A1-A2
Γαλλία	A1
Ρουμανία	A1
Σκωτία	A1
Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη)	A2, «δεν ορίζεται» στη Valencia
Ελβετία	Στο καντόνι της Ζυρίχης: A2.1 για κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου και παραγωγή προφορικού λόγου, A1.2 για παραγωγή γραπτού λόγου

Η εκμάθηση των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Βάσει της μεθοδολογίας που υιοθετείται στην εκπαίδευση ξένων γλωσσών, οι ερευνητές ρωτήθηκαν για τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες που προσφέρονται στο εθνικό/περιφερειακό τους περιβάλλον και συγκεκριμένα για:

- τις ομάδες-στόχο
- τον βαθμό στον οποίο υφίσταται ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα
- τη διάδοση της ΟΕΠΓ
- το πότε ξεκινάει η διδασκαλία των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών
- το εάν η διδασκαλία των ξένων γλωσσών γίνεται εντός ή εκτός του σχολικού ωραρίου
- τις προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης
- την παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων
- το εάν υπάρχει ρητή απαίτηση σε σχέση το επίπεδο επάρκειας στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες κατά την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
- τη διαθεσιμότητα κρατικής χρηματοδότησης

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες προσφέρονται σε είκοσι δύο από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες που ερευνηθήκαν, με εξαίρεση τη Δανία και την Εσθονία. Τα αποτελέσματα γι' αυτές τις είκοσι δύο χώρες/περιφέρειες παρουσιάζονται στον Πίνακα 16.

Πίνακας 16. Οργάνωση της εκπαίδευσης των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε 22 χώρες/περιφέρειες

Κριτήρια	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.
Ομάδες-στόχος	όλοι	20	μόνο φυσικοί ομιλητές	2	καμία στήριξη	0
Αναλυτικό πρόγραμμα	ενιαίο και σαφές	16	γενικό	5	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	1
Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	διαδεδομένη	12	σε ορισμένες περιοχές	6	δεν υφίσταται	4
Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	από τον πρώτο χρόνο	19	από το μεσαίο στάδιο	3	μόνο στο τελικό στάδιο	0
Κατανομή διδακτικών ωρών στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα	στο σχολικό ωράριο	17	στο σχολικό ωράριο	4	εκτός σχολικού ωραρίου	1
Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	καμία	16	5-10 μαθητές	3	>10 μαθητές	3
Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	καθιερωμένη σε εθνικό επίπεδο	8	σε σχολικό επίπεδο	11	δεν υφίσταται	3
Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	14	σχολικές νόρμες	3	καμία	5
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	πλήρης	21	μερική	1	καμία	0

Στις τάξεις των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και στα μαθήματα άλλων αντικειμένων που διδάσκονται σε αυτές είναι ευπρόσδεκτοι όλοι οι μαθητές ανεξάρτητα από το γλωσσικό τους υπόβαθρο σε είκοσι χώρες/περιφέρειες, παρόλο που στη Βουλγαρία και την Ελλάδα απευθύνονται μόνο στους φυσικούς ομιλητές αυτών των γλωσσών. Όλες οι χώρες, με εξαίρεση την Αυστρία, έχουν κατευθυντήριες γραμμές για τη διαμόρφωση του αναλυτικού προγράμματος. Η ΟΕΠΓ είναι πολύ πιο διαδεδομένη στη διδασκαλία των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών παρά στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών, με δώδεκα χώρες/περιφέρειες να αναφέρουν την εφαρμογή της σε ευρεία κλίμακα και άλλες έξι σε τοπικό επίπεδο. Σε δεκαεννέα από τις είκοσι δύο χώρες στις οποίες διδάσκονται περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, η διδασκαλία ξεκινά από τον πρώτο χρόνο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ μόνο στη Γαλλία, την Πολωνία και την Ελβετία διδάσκεται από το μεσαίο στάδιο. Σε δεκαέξι χώρες/περιφέρειες δεν υφίστανται προϋποθέσεις για τον ελάχιστο αριθμό

μαθητών για τον σχηματισμό τάξης, ενώ στην Αγγλία (στην Κορνουάλη), την Ουγγαρία και την Πολωνία απαιτούνται τουλάχιστον πέντε μαθητές και στην Αυστρία, τη Βουλγαρία και τη Βόρεια Ιρλανδία τουλάχιστον δέκα. Όσον αφορά την παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων, σε δεκαεννέα χώρες/περιφέρειες αυτή διεξάγεται με τη χρήση κατάλληλων τυποποιημένων μέσων ανάλογα με την ηλικία ή με σχολικές νόρμες, με την Ιταλία και την Ολλανδία/Φρίσλαντ μόνο να αναφέρουν την παντελή απουσία τακτικής παρακολούθησης. Τα επίπεδα γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθούν στηρίζονται σε εθνικά/περιφερειακά πρότυπα σε δεκατέσσερις χώρες/περιφέρειες, ενώ σε τρεις χώρες βασίζονται σε σχολικές νόρμες. Πέντε χώρες/περιφέρειες, και συγκεκριμένα η Αυστρία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Βόρεια Ιρλανδία δεν έχουν θέσει σαφείς στόχους.

Ο Πίνακας 17 δείχνει τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες που προσφέρονται σύμφωνα με τους ερευνητές μας.

Πίνακας 17. Παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε 22 χώρες/περιφέρειες

Χώρα/περιφέρεια	Προσφερόμενες περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
Αυστρία	κροατικά στο Burgenland, τσεχικά, ουγγρικά, σλοβακικά, σλοβενικά, ρομανί,
Χώρα των Βάσκων	βασκικά
Βοσν.-Ερζ.	άλλες εθνικές γλώσσες: βοσνιακά, κροατικά και σερβικά
Βουλγαρία	αρμενικά, εβραϊκά, ρομανί, τουρκικά
Καταλονία	καταλανικά παντού, aranese occitan στην κοιλάδα του Aran
Αγγλία	κορνουαλικά στην Κορνουάλη
Γαλλία	βασκικά, βρετόνικα, καταλανικά, κορσικανικά, οξιτανικά Οι γλώσσες της Ταϊτή και της Μελανησίας (ajie, drehu, nengone, paici) προσφέρονται στην πέραν του Ωκεανού Γαλλία.
Φρίσλαντ	φριζικά
Ελλάδα	τουρκικά
Ουγγαρία	βουλγαρικά, κροατικά, γερμανικά, ελληνικά, πολωνικά, ρομανί,/boyash, ρουμανικά, russyh, σερβικά, σλοβακικά, σλοβενικά
Ιταλία	αλβανικά, καταλανικά, κροατικά, γαλλικά, γαλλοπροβηγκιανά, φριουλικά, γερμανικά, ελληνικά, ladín, οξιτανικά, σαρδονιακά, σλοβενικά
Λιθουανία	λευκορωσικά, εβραϊκά, πολωνικά, ρωσικά
Ολλανδία	φριζικά μόνο στο Φρίσλαντ
Βόρεια Ιρλανδία	ιρλανδικά
Πολωνία	κασουβιανά
Πορτογαλία	mirandese
Ρουμανία	βουλγαρικά, κροατικά, γερμανικά, ουγγρικά, ιταλικά, πολωνικά, ρομανί, ρωσικά-lironan, σερβικά, σλοβακικά, τουρκικά, ουκρανικά
Σκωτία	γαελικά
Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη)	βαλενσιανά μόνο στη Valencia
Ελβετία	άλλες εθνικές γλώσσες: γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά
Ουκρανία	λευκορωσικά, βουλγαρικά, ταταρικά Κριμαίας, gagauz, γερμανικά, ελληνικά, ουγγρικά, молδαβικά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά, σλοβακικά, yiddish
Ουαλία	ουαλικά

Η προσφορά είναι πλούσια σε αρκετές χώρες/περιφέρειες, με την Αυστρία, τη Βουλγαρία, τη Γαλλία, την Ουγγαρία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία και την Ουκρανία να προσφέρουν τέσσερις ή και περισσότερες περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες είτε ως μαθήματα είτε στην πλειοψηφία των περιπτώσεων ως μέσο διδασκαλίας.

Οι γλώσσες των μεταναστών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στους ερευνητές για τις γλώσσες των μεταναστών ήταν παρόμοιες με τις ερωτήσεις για τις περιφερειακές/μειονοτικές και τις ξένες γλώσσες. Μόνο πέντε χώρες αναφέρουν σημαντική προσφορά των γλωσσών των μεταναστών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, η Αυστρία, η Δανία, η Γαλλία, η Ισπανία (στη Μαδρίτη και τη Valencia) και η Ελβετία (στο καντόνι της Ζυρίχης). Τα αποτελέσματα γι' αυτές τις πέντε χώρες παρουσιάζονται στον Πίνακα 18.

Πίνακας 18. Η οργάνωση της διδασκαλίας των γλωσσών των μεταναστών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε 5 χώρες/περιφέρειες

Κριτήρια	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.
Ομάδες-στόχος	όλοι	2	μόνο φυσικοί ομιλητές	3	χωρίς στήριξη	0
Αναλυτικό πρόγραμμα	ενιαίο και σαφές	2	γενικό	3	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	0
Χρήση γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	διαδεδομένη	1	σε τοπικό επίπεδο	3	δεν υφίσταται	1
Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	από τον πρώτο χρόνο	2	από το μεσαίο στάδιο	1	από το τελευταίο στάδιο	2
Κατανομή διδακτικών ωρών στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα	στο σχολικό ωράριο	0	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	2	εκτός σχολικού ωραρίου	3
Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	καμία	2	5-10 μαθητές	1	>10 μαθητές	2
Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	0	σε σχολικό επίπεδο	5	δεν υφίσταται	0
Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να αποκτηθεί	εθνικές/περιφερειακές νόρμες	0	σχολικές νόρμες	0	δεν ορίζεται	5
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	πλήρως	2	εν μέρει	3	καθόλου	0

Στη Γαλλία και την Ελβετία, στις τάξεις στις οποίες διδάσκονται οι γλώσσες των μεταναστών είναι ευπρόσδεκτοι όλοι οι μαθητές, ενώ στην Αυστρία, τη Δανία και την Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη) απευθύνονται μόνο στους φυσικούς ομιλητές των γλωσσών των μεταναστών. Επίσης, στην Ελβετία και τη Γαλλία δεν προβλέπονται προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης, ενώ στην Ισπανία απαιτούνται τουλάχιστον πέντε και στην Αυστρία και τη Δανία δέκα μαθητές. Στην Αυστρία και τη Δανία υπάρχει ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα, ενώ στις υπόλοιπες χώρες το αναλυτικό πρόγραμμα είναι γενικό. Στην Ισπανία συνηθίζεται η χρήση της γλώσσας των μεταναστών ως μέσου διδασκαλίας, ενώ στην Αυστρία, τη Δανία και τη Γαλλία είναι λιγότερη διαδεδομένη και στην Ελβετία αυτές οι γλώσσες διδάσκονται μόνο ως μαθήματα. Η Ισπανία και η Ελβετία προσφέρουν μαθήματα εν μέρει σε ώρες σχολείου, ενώ στις υπόλοιπες χώρες προσφέρονται ως εξωδιδασκτικές δραστηριότητες. Το αναμενόμενο επίπεδο γλωσσομάθειας στις γλώσσες των μεταναστών δεν βασίζεται σε εθνικά, περιφερειακά ή σχολικά πρότυπα, παρόλο που η ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων παρακολουθείται σε όλες τις χώρες. Τα μαθήματα στις γλώσσες των μεταναστών χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου από το κράτος στην Αυστρία και τη Δανία, ενώ στη Γαλλία, την Ισπανία και την Ελβετία χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο από την χώρα προέλευσης των μεταναστών.

Οι γλώσσες των μεταναστών που προσφέρονται σε κάθε χώρα παρουσιάζονται στον Πίνακα 19.

Χώρα/περιφέρεια	Προσφερόμενες γλώσσες των μεταναστών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
Αυστρία	αλβανικά, βοσνιακά/κροατικά/σερβικά, πολωνικά, ρωσικά, τουρκικά
Δανία	αλβανικά, αραβικά, βοσνιακά, ισλανδικά, σομαλικά, tamil, τουρκικά, ουρντού/παντζάμπι
Γαλλία	αραβικά, κροατικά, ιταλικά, πορτογαλικά, σερβικά, ισπανικά, τουρκικά
Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη)	μαροκινά αραβικά και πορτογαλικά στη Μαδρίτη και τη Valencia
Ελβετία	Στη Ζυρίχη: αλβανικά, αραβικά, βοσνιακά/κροατικά/σερβικά, βουλγαρικά, κινέζικα, φινλανδικά, γαλλικά, ελληνικά, ουγγρικά, ιταλικά, κορεάτικα, κουρδικά, πορτογαλικά, τουρκικά, ρωσικά, ισπανικά, σλοβενικά, σουηδικά
	Στη Γενεύη: αλβανικά, αραβικά, ιταλικά, πορτογαλικά, ισπανικά, τουρκικά

Η κατάρτιση των διδασκόντων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Τόσο η ΕΕπ όσο και το ΣτΕ έχουν τονίσει με συνέπεια τη σημασία διορισμού και επιμόρφωσης των καθηγητών γλωσσών που διαθέτουν τα τυπικά προσόντα για την στήριξη της γλωσσικής ανάπτυξης και των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων των μαθητών. Και οι δύο υπογραμμίζουν την ανάγκη εξέλιξης των γλωσσικών δεξιοτήτων και των διαπολιτισμικών ικανοτήτων του εκπαιδευτικού προσωπικού, καθώς και της ευαισθητοποίησής του σχετικά με την πολυγλωσσία και την πολλαπλογλωσσία. Το σύστημα κινητικότητας του εκπαιδευτικού προσωπικού, μέσα από το οποίο οι δάσκαλοι ενθαρρύνονται να μείνουν για κάποιο χρονικό διάστημα στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στη χώρα όπου μιλιέται η γλώσσα που διδάσκουν, είναι ένας πολύτιμος τρόπος στήριξής τους στην προσπάθεια επίτευξης αυτών των στόχων (ΕΕ 2008: 11).

Στην έρευνά μας στο πλαίσιο του LRE, τέθηκαν ερωτήσεις για:

- τα τυπικά προσόντα των διδασκόντων
- την παροχή εκπαίδευσης πριν από την ανάληψη των καθηκόντων και κατά τη διάρκεια της θητείας τους
- την κινητικότητα των καθηγητών ξένων γλωσσών
- τα μέτρα για την αύξηση των δασκάλων, όπου παρατηρούνται ελλείψεις προσωπικού.

Στον Πίνακα 20 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και για τις τέσσερις κατηγορίες γλωσσών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε όλες τις χώρες/περιφέρειες. Πρέπει, βέβαια, να σημειωθεί ότι δεν προσφέρονται όλες οι κατηγορίες γλωσσών σε όλες τις χώρες/περιφέρειες, γεγονός το οποίο εξηγεί το χαμηλό ποσοστό των γλωσσών των μεταναστών, οι οποίες προσφέρονται μόνο από πέντε χώρες/περιφέρειες.

Πίνακας 20. Τα τυπικά προσόντα των διδασκόντων και η επιμόρφωσή τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε 24 χώρες/περιφέρειες

Διάσταση	Απαντήσεις	Αριθμός χωρών				Απαντήσεις	Αριθμός χωρών				Απαντήσεις	Αριθμός χωρών			
		ΕΓ	Π/ΜΓ	ΞΓ	ΓΜ		ΕΓ	Π/ΜΓ	ΞΓ	ΓΜ		ΕΓ	Π/ΜΓ	ΞΓ	ΓΜ
Τυπικά προσόντα διδασκόντων	καθηγητές γλωσσών με τυπικά προσόντα	16	17	14	2	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	8	5	9	3	χωρίς συγκεκριμένα τυπικά προσόντα	0	2	1	19
Εκπαίδευση πριν την ανάληψη καθηκόντων	με βάση το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο	20	18	17	1	γενικού περιεχομένου	4	3	4	2	καθόλου	0	3	3	21
Εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της θητείας τους	με βάση το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο	16	14	20	1	γενικού περιεχομένου	7	7	3	4	καθόλου	1	3	1	14
Μέτρα για την αύξηση του προσωπικού	δομικά μέτρα	3	7	8	0	καμπάνιες πρόσληψης στον Τύπο	1	2	2	0	δεν υφίστανται συγκεκριμένα μέτρα	20	15	14	24
Κινητικότητα διδασκόντων	Ενσωματωμένη στην εκπαίδευση			1		ανεπίσημη οικονομική στήριξη			14		καθόλου			9	

ΕΓ: Εθνική γλώσσα

Π/ΜΓ: Περιφερειακές/Μειονοτικές γλώσσες

ΞΓ: Ξένες γλώσσες

ΓΜ: Γλώσσες Μεταναστών

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνά μας, όσον αφορά στη διδασκαλία των γλωσσών προσλαμβάνονται καθηγητές γλωσσών με τα απαραίτητα τυπικά προσόντα στα δύο-τρίτα περίπου των χωρών/περιφερειών που ερευνηθήκαν· συγκεκριμένα, σε δεκαέξι από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες προσλαμβάνονται καθηγητές για να διδάξουν την εθνική γλώσσα, σε δεκαεπτά από τις είκοσι δύο για να διδάξουν περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, σε δεκατέσσερις από τις είκοσι τρεις ξένες γλώσσες και σε δύο από τις πέντε γλώσσες των μεταναστών. Φυσικά, όπου εφαρμόζεται η Ολιστική Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (ΟΕΠΓ), δεν έχει τόσο μεγάλη σημασία οι δάσκαλοι να είναι όντως καθηγητές γλωσσών με τα τυπικά προσόντα (παρόλο που το απαιτούμενο γλωσσικό επίπεδο είναι αρκετά υψηλό), ενώ σε πολλά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης θα ήταν ασυνήθιστο φαινόμενο καθηγητές γλωσσών με τα τυπικά προσόντα να διδάσκουν γενικά μαθήματα στην εθνική γλώσσα και στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες. Ωστόσο, σίγουρα αναμένεται οι καθηγητές ξένων γλωσσών να διαθέτουν τα επίσημα τυπικά προσόντα. Παρ' όλα αυτά, στην Αυστρία, την Αγγλία, τη Γαλλία, το Φρίσλαντ, την Ιταλία, την Ολλανδία, τη Βόρεια Ιρλανδία, τη Σκωτία και την Ελβετία, οι ξένες γλώσσες διδάσκονται από καθηγητές γενικής εκπαίδευσης.

Επιμορφωτικά προγράμματα –είτε εξειδικευμένης είτε γενικής φύσεως– για τους καθηγητές γλωσσών πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους και κατά τη διάρκεια της θητείας τους, είναι σύνθετες φαινόμενο σε όλες τις χώρες, παρόλο που στην Ιταλία και τη Βόρεια Ιρλανδία δεν προβλέπεται, όπως αναφέρεται, εκπαίδευση των καθηγητών ξένων γλωσσών πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους και στην Ελλάδα δεν προβλέπεται εκπαίδευση των διδασκόντων την εθνική γλώσσα κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Στην Αγγλία δεν παρέχεται επίσημη εκπαίδευση σε αυτούς που διδάσκουν κορνοουαλικά, η οποία είναι περιφερειακή/μειονοτική γλώσσα. Όσον αφορά στη διδασκαλία των γλωσσών των μεταναστών, μόνο η Αυστρία παρέχει εξειδικευμένη εκπαίδευση στους καθηγητές τόσο πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους όσο και κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Αναπόφευκτα μέσω της έρευνας δεν κατέστη δυνατή η εξαγωγή λεπτομερέστερης γνώσης για τη φύση των επιμορφωτικών προγραμμάτων για τους καθηγητές, το οποίο και αποτελεί πρόταση για περαιτέρω έρευνα.

Μια άλλη περιοχή που δεν εντάσσεται στα όρια της έρευνας ήταν το γεγονός ότι οι καθηγητές των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών καθώς και των γλωσσών των μεταναστών μπορεί τυπικά να οριστούν ως καθηγητές της μητρικής γλώσσας εάν διδάσκουν σε μειονοτικά σχολεία ή σχολεία για μετανάστες, ή ως καθηγητές ξένων γλωσσών εάν διδάσκουν μη φυσικούς ομιλητές οι οποίοι παρακολουθούν μαθήματα στο μειονοτικό σχολείο ή το τοπικό σχολείο των μεταναστών. Ως εκ τούτου, έχουν την ελευθερία να επιλέξουν εάν θα συμμετάσχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα για διδάσκοντες την μητρική ή την ξένη γλώσσα ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο διδάσκουν.

Η περιοχή η οποία αφορά σαφέστατα στην ανάπτυξη στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών είναι η κινητικότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού. Σε εννέα χώρες/περιφέρειες από τις είκοσι τέσσερις δεν αναφέρεται καμία στήριξη σε αυτό τον τομέα και μόνο η Καταλονία και η Ελβετία αναφέρουν την ύπαρξη δομημένων προγραμμάτων

κινητικότητας. Δεκατρείς άλλες χώρες ενθαρρύνουν την κινητικότητα και παρέχουν οικονομική στήριξη. Θα μπορούσαν να γίνουν περισσότερα τόσο για την παρότρυνση των καθηγητών γλωσσών να μένουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στη χώρα όπου μιλιέται η γλώσσα που διδάσκουν όσο και για την εναρμόνιση με τις συστάσεις της ΕΕ, οι οποίες αναδεικνύουν την κινητικότητα και την ανταλλαγή του διδακτικού προσωπικού ως σημαντικό μέσο για να αποκτήσουν οι διδάσκοντες υψηλότερο επίπεδο γλωσσικής και πολιτισμικής ικανότητας.

Ένα σημαντικό εύρημα είναι ότι σε αρκετές χώρες/περιφέρειες λαμβάνονται μέτρα για την αύξηση του αριθμού των καθηγητών γλωσσών, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην ανταλλαγή γνώσης. Τι σημαίνει αυτό; Ότι η ζήτηση αυξάνεται ή ότι ο αριθμός των καθηγητών μειώνεται; Στη Χώρα των Βάσκων, τη Δανία, την Εσθονία και την Ελβετία λαμβάνονται ειδικά μέτρα για τον διορισμό επιπλέον καθηγητών της εθνικής γλώσσας. Η Βουλγαρία, η Δανία, η Αγγλία, το Φρίσλαντ, η Ουγγαρία, η Λιθουανία και η Ουκρανία λαμβάνουν, επίσης, μέτρα προκειμένου να προωθήσουν και να διευκολύνουν τον διορισμό περισσότερων καθηγητών ξένων γλωσσών με τα τυπικά προσόντα καθώς και την επιπρόσθετη εκπαίδευσή τους. Η αναβίωση και η προώθηση πολλών περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών φαίνεται ότι έχει οδηγήσει στη λήψη ειδικών μέτρων για τον διορισμό καθηγητών των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στη Χώρα των Βάσκων, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Δανία, τη Βόρεια Ιρλανδία, τη Σκωτία, την Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη) και την Ουκρανία. Ωστόσο, σε καμία χώρα δεν αναφέρεται διορισμός καθηγητών των γλωσσών των μεταναστών, ένα πεδίο στο οποίο απαιτείται σαφέστατα περαιτέρω ανάπτυξη.

2.4 Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Τα έγγραφα της ΕΕ και του ΣτΕ για την πολυγλωσσία τονίζουν την ανάγκη να συνεχιστεί και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η βασική εκμάθηση γλωσσών που παρέχεται στην πρωτοβάθμια, τόσο αυξάνοντας τον αριθμό των διδασκομένων γλωσσών όσο και αναπτύσσοντας περαιτέρω την ικανότητα επικοινωνίας των μαθητών, με απώτερο σκοπό τη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης και συνέχισης στην επαγγελματική ή τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τη Σύσταση 98 (6) του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο στόχος της εκμάθησης γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να είναι:

η βελτίωση του επιπέδου των επικοινωνιακών δεξιοτήτων το οποίο αναμένεται να κατακτήσουν οι μαθητές, ώστε να χρησιμοποιούν τη γλώσσα που έμαθαν για να μπορούν να επικοινωνούν ικανοποιητικά με άλλους ομιλητές αυτής της γλώσσας στις καθημερινές συναλλαγές, να δημιουργούν κοινωνικές και προσωπικές σχέσεις και να μάθουν να κατανοούν και να σέβονται τους πολιτισμούς και τις πρακτικές άλλων ανθρώπων.

Τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει γενικά να προσφέρουν μια ευρύτερη ποικιλία γλωσσών και να δίνουν στους μαθητές την ευκαιρία να μάθουν περισσότερες από μία ευρωπαϊκές ή άλλες γλώσσες. Τα

επίπεδα γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθούν πρέπει να παρακολουθούνται με τη χρήση πρότυπων ευρωπαϊκών σημείων αναφοράς, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης των μερικών δεξιοτήτων, όπου αρμόζει. Προτείνεται η διεύρυνση της χρήσης της Ολιστικής Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας (ΟΕΠΓ). Η επιμόρφωση και η κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού, και η δημιουργία διεθνών δικτύων και συνεργασίας μεταξύ των χωρών για την κατάρτιση κοινών προγραμμάτων θεωρούνται απαραίτητο συστατικό για την επιτυχία. Η δομή της έρευνάς μας είναι τέτοια που επιτρέπει την εξέταση πολλών, αλλά όχι όλων των προαναφερθέντων παραγόντων.

Η σύγκριση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από χώρα σε χώρα είναι πιο δύσκολη από τη σύγκριση της πρωτοβάθμιας: υπάρχει μια ευρεία ποικιλία εξειδικευμένων σχολείων από τα οποία οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν το καταλληλότερο, η κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχουν διαφορετική δομή σε κάθε χώρα (βλέπε το Γλωσσάρι), ενώ σημαντικά ποικίλλει και ο τρόπος σχεδιασμού των προγραμμάτων για τις γλώσσες. Παρά τις προκλήσεις αυτές, οι ερευνητές μας συγκέντρωσαν δεδομένα για την οργάνωση της διδασκαλίας γλωσσών και την επιμόρφωση των καθηγητών για όλες τις κατηγορίες γλωσσών στις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες.

Στήριξη της εθνικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η στήριξη της εθνικής γλώσσας είναι εξίσου σημαντική και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τόσο για τους νεοαφιχθέντες όσο και για τους άλλους που δυσκολεύονται να κατανοήσουν την εθνική γλώσσα και να επικοινωνήσουν σε αυτή. Στους ερευνητές τέθηκαν οι ίδιες ερωτήσεις με αυτές που τέθηκαν και για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, και συγκεκριμένα για:

- τον βαθμό στον οποίο υφίσταται ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα
- τον βαθμό στήριξης για τους νεοαφιχθέντες
- τη διεξαγωγή διαγνωστικών τεστ κατά την είσοδο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- την παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων.

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 21.

Πίνακας 21. Οργάνωση της επιπρόσθετης στήριξης στην εθνική γλώσσα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε 24 χώρες/περιφέρειες

Κριτήρια	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.
Αναλυτικό πρόγραμμα	ενιαίο και σαφές	20	γενικό	4	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	0
Επιπλέον στήριξη για τους νεοαφιχθέντες	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	21	κατά τη διάρκεια της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	0	καθόλου	3
Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στα σχολεία	όλοι	9	μόνο μετανάστες	5	καθόλου	10
Παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	15	σε σχολικό επίπεδο	8	καθόλου	1

Σύμφωνα με τις εκθέσεις των ερευνητών μας, είκοσι χώρες/περιφέρειες έχουν ενιαίο και σαφές εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα για την εθνική γλώσσα, ενώ στο Φρίσλαντ, την Ιταλία, τη Βόρεια Ιρλανδία και την Ολλανδία είναι γενικό. Επιπρόσθετη διδασκαλία της εθνικής γλώσσας παρέχεται στους νεοαφιχθέντες μετανάστες είτε πριν από την έναρξη της φοίτησης στο δημόσιο σχολείο είτε κατά τη διάρκεια της σε είκοσι μία χώρες/περιφέρειες, με τη Δανία, την Ιταλία και την Ουκρανία να αναφέρουν την απουσία τέτοιου είδους στήριξης. Η ακριβής φύση της παρεχόμενης στήριξης και η διαφορά που επιφέρει στην ακαδημαϊκή επιτυχία των μαθητών είναι ένα πεδίο για το οποίο απαιτείται περαιτέρω έρευνα. Όπως και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ένας μικρός σχετικά αριθμός χωρών/περιφερειών υποβάλλουν όλους τους μαθητές κατά την είσοδό τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε διαγνωστικά τεστ στην εθνική γλώσσα για την εξακρίβωση του επιπέδου γλωσσομάθειας με απώτερο σκοπό τη διάγνωση των αναγκών των μαθητών. Σε αυτές συγκαταλέγονται η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Καταλονία, η Αγγλία, η Γαλλία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Σκωτία, η Ουκρανία και η Ουαλία. Άλλες πέντε χώρες/περιφέρειες, και συγκεκριμένα η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Λιθουανία, η Ισπανία και η Χώρα των Βάσκων, διεξάγουν διαγνωστικά τεστ μόνο για τα παιδιά των μεταναστών. Η φύση των τεστ και πώς χρησιμοποιείται η παρεχόμενη από αυτά πληροφορία στον σχεδιασμό του αναλυτικού προγράμματος και την παροχή συνεχούς στήριξης είναι ένα άλλο πεδίο για το οποίο απαιτείται περαιτέρω έρευνα. Όπως και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, πραγματοποιείται τακτική παρακολούθηση των γλωσσικών

δεξιοτήτων στην εθνική γλώσσα. Σε δεκαπέντε χώρες/περιφέρειες η παρακολούθηση διεξάγεται σε εθνικό επίπεδο και σε οκτώ σε τοπικό. Η Δανία αναφέρει την απουσία παρακολούθησης των γλωσσικών δεξιοτήτων στην εθνική γλώσσα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Οι ξένες γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Στον Πίνακα 22 παρουσιάζεται η γενική εικόνα της οργάνωσης της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι ερευνητές ρωτήθηκαν για:

- τις ομάδες-στόχο
- τον αριθμό των διδασκόμενων ξένων γλωσσών και για το εάν είναι υποχρεωτικές ή όχι
- τον βαθμό στον οποίο υφίσταται ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα
- τη διάδοση της ΟΕΠΓ
- την ένταξη της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών εντός ή εκτός σχολικού ωραρίου
- τις προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης
- την παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων
- το αναμενόμενο επίπεδο γλωσσομάθειας και την εναρμόνιση με το ΚΕΠΑ
- το επίπεδο διαθεσιμότητας κρατικής χρηματοδότησης.

Πίνακας 22. Οργάνωση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε 24 χώρες/περιφέρειες

Κριτήρια	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.
Ομάδες-στόχος	όλοι	24	περιορισμένες	0	καμία στήριξη	0
Αριθμός υποχρεωτικών ξένων γλωσσών (κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	δύο	14	μία	10	καμία	0
Αριθμός υποχρεωτικών ξένων γλωσσών (άνωτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	δύο	9	μία	10	καμία	5
Αναλυτικό πρόγραμμα	ενιαίο και σαφές	20	γενικό	4	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	0
Η χρήση της γλώσσας ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	διαδομένη	1	κατά τόπους περιοχές	14	δεν υφίσταται	9
Κατανομή διδακτικών ωρών στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα	στο σχολικό ωράριο	23	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	1	εκτός σχολικού ωραρίου	0
Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	καμία	19	5-10 μαθητές	5	>10 μαθητές	0
Παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	11	σε σχολικό επίπεδο	13	δεν υφίσταται	0
Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	σύμφωνα με το ΚΕΠΑ	13	εθνικές ή σχολικές νόρμες	7	δεν ορίζεται	4
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	πλήρης	24	μερική	0	καμία	0

Όπως ήταν αναμενόμενο, όλες οι χώρες/περιφέρειες που ερευνήθηκαν προσφέρουν ξένες γλώσσες τόσο στην κατώτερη όσο και στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, σημαντικές διαφορές παρατηρούνται στον αριθμό των προσφερόμενων υποχρεωτικών γλωσσών, στην ποικιλία των γλωσσών, την παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων, τη χρήση της ΟΕΠΓ και τον βαθμό στον οποίο χρησιμοποιείται το ΚΕΠΑ για την αξιολόγηση του επιπέδου γλωσσομάθειας.

Είκοσι χώρες/περιφέρειες αναφέρουν την ύπαρξη ενιαίου και σαφούς αναλυτικού προγράμματος, με την Ολλανδία, τη Βόρεια Ιρλανδία, τη Γαλλία και την Ιταλία μόνο να δηλώνουν την εφαρμογή γενικού αναλυτικού προγράμματος. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση μόνο μία χώρα, η Ισπανία, ανέφερε τη διαδεδομένη εφαρμογή της ΟΕΠΓ. Σε σχέση με την εφαρμογή της ΟΕΠΓ στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα εύσημα ανήκουν στη Γαλλία, ενώ δεκατέσσερις χώρες/περιφέρειες αναφέρουν τοπικές πρωτοβουλίες και εννέα την παντελή απουσία της. Η εφαρμογή της ΟΕΠΓ για όλες τις κατηγορίες γλωσσών αναλύεται πιο συγκεκριμένα στην Ενότητα 2.5. Γενικά, δεν προβλέπονται προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης στην ξενόγλωσση εκπαίδευση, παρόλο που η Βουλγαρία, η Δανία, η Ελλάδα, η Λιθουανία και η Ρουμανία αναφέρουν ως ελάχιστο απαιτούμενο αριθμό τους πέντε μαθητές για την έναρξη μερικών μαθημάτων, ιδίως μαθημάτων επιλογής για τις λιγότερο χρησιμοποιούμενες γλώσσες. Έντεκα χώρες/περιφέρειες παρακολουθούν τις γλωσσικές δεξιότητες σε εθνικό και δεκατρείς σε σχολικό επίπεδο.

Ο Πίνακας 23 δείχνει τον βαθμό στον οποίο οι χώρες/περιφέρειες προσφέρουν υποχρεωτικά μαθήματα γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ενώ δεκατέσσερις χώρες/περιφέρειες ορίζουν ως υποχρεωτική την εκμάθηση δύο ξένων γλωσσών στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ο αριθμός μειώνεται στις εννέα στην ανώτερη δευτεροβάθμια, με τη Δανία, το Φρίσλαντ, την Ιταλία, τη Λιθουανία, την Ολλανδία και την Ουκρανία να μειώνουν τις υποχρεωτικές γλώσσες από δύο σε μία και την Ελλάδα από δύο σε καμία. Η Ουγγαρία αυξάνει τον αριθμό των υποχρεωτικών ξένων γλωσσών από μία σε δύο. Οι μόνες χώρες/περιφέρειες που ορίζουν ως υποχρεωτική την εκμάθηση δύο ξένων γλωσσών τόσο στην κατώτερη όσο και στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι η Αυστρία, η Εσθονία, η Γαλλία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία και η Ελβετία. Στην Αγγλία, τη Βόρεια Ιρλανδία, τη Σκωτία και την Ουαλία υποχρεωτική είναι μία ξένη γλώσσα στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά στην ανώτερη είναι οι μόνες χώρες/περιφέρειες από αυτές οι οποίες ερευνήθηκαν, μαζί με την Ελλάδα, όπου καμία ξένη γλώσσα δεν είναι υποχρεωτική. Στη Σκωτία η εκμάθηση γλωσσών αποτελεί δικαίωμα και της κατώτερης και της ανώτερης εκπαίδευσης, και επομένως τεχνικά δεν θεωρείται υποχρεωτική – παρόλο που πρακτικά τα περισσότερα παιδιά μαθαίνουν μία ξένη γλώσσα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 23. Αριθμός υποχρεωτικών γλωσσών στα σχολεία κατώτερης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε 24 χώρες/περιφέρειες.

Αριθμός υποχρεωτικών γλωσσών	Δύο υποχρεωτικές γλώσσες	Μία υποχρεωτική γλώσσα	Καμία υποχρεωτική γλώσσα
Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Αυστρία, Δανία, Έσθονία, Γαλλία, Φρίσλαντ, Ελλάδα, Ιταλία, Λιθουανία, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ελβετία, Ουκρανία	Χώρα των Βάσκων, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Καταλονία, Αγγλία, Ουγγαρία, Βόρεια Ιρλανδία, Σκωτία, Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη), Ελβετία, Ουαλία	Σκωτία
Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Αυστρία, Βουλγαρία, Εσθονία, Γαλλία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ελβετία	Χώρα των Βάσκων, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Καταλονία, Αγγλία, Ουγγαρία, Βόρεια Ιρλανδία, Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη), Ουαλία	Αγγλία, Ελλάδα, Βόρεια Ιρλανδία, Σκωτία, Ουαλία

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν ως προς το επίπεδο γλωσσομάθειας και οι οποίοι εναρμονίζονται με το ΚΕΠΑ για τις ξένες γλώσσες είναι σαφέστερα προσδιορισμένοι για τα σχολεία της δευτεροβάθμιας απ' ό,τι για τα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις συμμετέχουσες χώρες/περιφέρειες, με δεκατρείς από αυτές να δηλώνουν ρητά το επίπεδο που πρέπει να αποκτηθεί. Τα πρότυπα παρουσιάζονται στον Πίνακα 24.

Πίνακας 24. Αναμενόμενα επίπεδα επάρκειας ΚΕΠΑ στην ξενόγλωσση εκπαίδευση στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε 13 χώρες/περιφέρειες

Χώρα/ περιφέρεια	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στο τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
Αυστρία	B2
Χώρα των Βάσκων	B1
Βουλγαρία	B1-B2 για την πρώτη ξένη γλώσσα· A1 για τη δεύτερη ξένη γλώσσα
Δανία	B2
Εσθονία	Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: πρώτη ξένη γλώσσα: B1, δεύτερη ξένη γλώσσα: A2 Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: δύο ξένες γλώσσες στο επίπεδο B (είτε B1 ή B2)
Γαλλία	Επίπεδο B2 για την πρώτη ξένη γλώσσα· επίπεδο B1 για τη δεύτερη ξένη γλώσσα A2/B1 για την τρίτη ξένη γλώσσα
Φρίσλαντ	Ανάλογα με το είδος του σχολείου, τα επίπεδα ποικίλλουν από το A1 μέχρι το B2 (ή Γ1 για δεξιότητες ανάγνωσης)
Ουγγαρία	Πρώτη ξένη γλώσσα: B1 ή B2· δεύτερη ξένη γλώσσα B1
Λιθουανία	Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: πρώτη ξένη γλώσσα B1· δεύτερη ξένη γλώσσα A2· Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Ανάλογα με το επίπεδο επάρκειας στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: B2, B1 ή A2
Ολλανδία	Ανάλογα με το είδος του σχολείου, τα επίπεδα ποικίλλουν από το A1 μέχρι το B2 (ή Γ1 για δεξιότητες ανάγνωσης)
Πορτογαλία	Τα επίπεδα ποικίλλουν από το A.2.2 μέχρι το B.1.2
Ρουμανία	B2
Ελβετία	Στα καντόνια της Ζυρίχης και της Γενεύης: B2.

Το επίπεδο B2 φαίνεται να είναι το κοινώς αποδεκτό επίπεδο επάρκειας για την πρώτη ξένη γλώσσα και το B1 για τη δεύτερη ξένη γλώσσα. Αυτές οι περιγραφές επιπέδων πιθανόν προσαρμόζονται στις ομάδες-στόχος, το οποίο είναι σωστό για την εναρμόνιση με τις αρχές του ΚΕΠΑ. Τα αποτελέσματα της έρευνας *SurveyLang* που θα είναι διαθέσιμα αργότερα εντός του τρέχοντος έτους θα αποκαλύψουν το βαθμό στον οποίο ικανοποιείται αυτή η φιλοδοξία.

Οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Βάσει του ΕΧΠΜΓ και της εθνικής νομοθεσίας, οι χώρες/περιφέρειες δεσμεύονται, επίσης, για την προσφορά διδασκαλίας στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αλλά και για τη διδασκαλία αυτών των γλωσσών. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στους ερευνητές είναι παρόμοιες με αυτές για τις ξένες γλώσσες, και συγκεκριμένα για:

- τις ομάδες-στόχο
- τον βαθμό στον οποίο υφίσταται ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα
- τη διάδοση της ΟΕΠΓ
- την ένταξη των μαθημάτων εντός ή εκτός σχολικού ωραρίου
- τις προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης
- την παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων
- το αναμενόμενο επίπεδο γλωσσομάθειας
- το επίπεδο διαθεσιμότητας κρατικής χρηματοδότησης.

Δεκαεννέα χώρες/περιφέρειες προσφέρουν περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 25.

Πίνακας 25. Οργάνωση της διδασκαλίας των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε 19 χώρες/περιφέρειες

Κριτήρια	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ
Ομάδες-στόχος	όλοι	18	μόνο φυσικοί ομιλητές	1	καμία στήριξη	0
Αναλυτικό πρόγραμμα	ενιαίο και σαφές	16	γενικό	3	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	0
Χρήση γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	διαδεδομένη	10	σε τοπικό επίπεδο	8	δεν υφίσταται	1
Κατανομή διδακτικών ωρών στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα	στο σχολικό ωράριο	15	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	3	εκτός σχολικού ωραρίου	1
Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	καμία	13	5-10 μαθητές	1	>10 μαθητές	5
Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	10	σε σχολικό επίπεδο	8	δεν υφίσταται	1
Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	εθνικές/περιφερειακές νόρμες	14	σχολικές νόρμες	3	δεν ορίζεται	2
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	πλήρης	19	μερική	0	καμία	0

Οι χώρες/περιφέρειες που δεν προσφέρουν εκπαίδευση στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες είναι η Δανία, η Αγγλία, η Εσθονία, η Ελλάδα και η Πολωνία. Από τις υπόλοιπες δεκαεννέα στις οποίες προσφέρεται αυτού του είδους η εκπαίδευση, η εφαρμογή της ΟΕΠΓ είναι διαδεδομένη σε δέκα, σε οκτώ εφαρμόζεται σε ορισμένες περιοχές, ενώ μόνο η Γαλλία και η Βουλγαρία δηλώνουν τη διδασκαλία αυτών των γλωσσών μόνο ως μαθημάτων. Τα μαθήματα είναι ανοιχτά για όλους τους μαθητές με μοναδική εξαίρεση τη Βουλγαρία, όπου απευθύνονται αποκλειστικά σε φυσικούς ομιλητές. Η διεξαγωγή των μαθημάτων εντάσσεται στο πλαίσιο του εβδομαδιαίου σχολικού προγράμματος με εξαίρεση την Αυστρία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και τη Βουλγαρία, όπου τα μαθήματα διεξάγονται εν μέρει σε ώρες σχολείου και εν μέρει εκτός σχολικού ωραρίου. Δεν προβλέπονται προϋποθέσεις για τον ελάχιστο αριθμό μαθητών σε δεκατρείς χώρες/περιφέρειες, ενώ στη Σκωτία απαιτούνται τουλάχιστον πέντε μαθητές για τον σχηματισμό τάξης και στην Αυστρία, τη Βουλγαρία, τη Γαλλία, τη Βόρεια Ιρλανδία και τη Ρουμανία τουλάχιστον δέκα. Δεκαοκτώ χώρες/περιφέρειες παρακολουθούν τις γλωσσικές δεξιότητες που αποκτώνται είτε με εθνικά/περιφερειακά είτε με σχολικά τεστ, με εξαίρεση την Ιταλία, όπου δεν υφίσταται παρακολούθηση. Μόνο η Αυστρία και η Ουαλία δεν έχουν θέσει κάποιους στόχους για το επίπεδο γλωσσομάθειας σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες. Όλες οι χώρες/περιφέρειες προσφέρουν τις γλώσσες δωρεάν στους μαθητές.

Οι γλώσσες των μεταναστών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Λόγω της αυξημένης κινητικότητας και μετανάστευσης εντός της Ευρώπης και προς την Ευρώπη από χώρες εκτός αυτής έχει αυξηθεί θεαματικά και ο αριθμός των γλωσσών των μεταναστών που μιλιούνται στα ευρωπαϊκά σχολεία, και για πολλά παιδιά η γλώσσα διδασκαλίας στο σχολείο είναι η δεύτερη γλώσσα τους. Στα ευρωπαϊκά έγγραφα υπογραμμίζεται η σημασία της θετικής αποτίμησης όλων των γλωσσών και πολιτισμών της τάξης, ενώ η Σύσταση 98 (6) του ΣΤΕ προτρέπει άμεσα τα κράτη-μέλη να διασφαλίσουν:

ότι όλες οι γλώσσες και οι πολιτισμοί εκτιμώνται εξίσου, ώστε τα παιδιά σε κάθε κοινότητα να έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν τις προφορικές και εγγράμματες δεξιότητες επικοινωνίας στη γλώσσα της κοινότητάς τους, καθώς και να μάθουν να κατανοούν και να εκτιμούν τη γλώσσα και τον πολιτισμό των άλλων.

Η Πράσινη Βίβλος για τη Μετανάστευση και την Κινητικότητα της ΕΕπ (2008) παρέπεμπε στην παλαιότερη Οδηγία 77/486/ΕΟΚ, σύμφωνα με την οποία τα κράτη-μέλη θα έπρεπε:

να προωθήσουν τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής σε συντονισμό με την επίσημη εκπαίδευση και σε συνεργασία με το εκάστοτε κράτος-μέλος καταγωγής.

Στην έρευνά μας στο πλαίσιο του LRE σκοπός μας ήταν να διερευνήσουμε κατά πόσο τα κράτη-μέλη προσφέρουν τόσο στους μετανάστες όσο και σε άλλους την ευκαιρία εκμάθησης αυτών των γλωσσών. Όπως διαπιστώθηκε στους τομείς της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, λίγες χώρες/περιφέρειες προσφέρουν συστηματικά διδασκαλία των γλωσσών των μεταναστών (τρεις στην προσχολική και πέντε στην πρωτοβάθμια), ενώ για τη δευτεροβάθμια θετικά απάντησαν οκτώ από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες. Αυτές είναι η Αυστρία, η Δανία, η Αγγλία, η Εσθονία, η Γαλλία, η Ολλανδία, η Σκωτία και η Ελβετία.

Στον Πίνακα 26 παρουσιάζεται η γενική εικόνα για τις γλώσσες των μεταναστών με επίκεντρο:

- τις ομάδες-στόχο
- τον βαθμό στον οποίο υφίσταται ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα
- τη διάδοση της ΟΕΠΓ
- την ένταξη του μαθήματος εντός ή εκτός σχολικού ωραρίου
- τις προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης
- την παρακολούθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων
- το αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας
- το επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να αποκτηθεί.

Πίνακας 26. Οργάνωση της διδασκαλίας των γλωσσών των μεταναστών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε 8 χώρες/περιφέρειες

Κριτήρια	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.
Ομάδες-στόχος	όλοι	4	μόνο φυσικοί ομιλητές	3	καμία στήριξη	1
Αναλυτικό πρόγραμμα	ενιαίο και σαφές	3	γενικό	3	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	2
Χρήση γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	διαδεδομένη	1	σε τοπικό επίπεδο	2	δεν υφίσταται	5
Κατανομή διδακτικών ωρών στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα	στο σχολικό ωράριο	1	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	1	εκτός σχολικού ωραρίου	6
Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	καμία	4	5-10 μαθητές	2	>10 μαθητές	2
Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	1	σε σχολικό επίπεδο	5	δεν υφίσταται	3
Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	εθνικές ή σχολικές νόρμες	2	σχολικές νόρμες	3	καμία νόρμα	3
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	πλήρης	5	μερική	2	καμία	1

Από τις οκτώ χώρες/περιφέρειες στις οποίες αναφέρεται παροχή των γλωσσών των μεταναστών, η Αγγλία, η Δανία και η Ολλανδία προσφέρουν γλώσσες όπως τα τουρκικά και τα αραβικά ως ξένες γλώσσες όχι μόνο σε μαθητές αντίστοιχης καταγωγής, αλλά σε όλους τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – ένα μοντέλο το οποίο μπορεί να υποδειχθεί ως καλή πρακτική που θα μπορούσαν να υιοθετήσουν και άλλες χώρες/περιφέρειες. Η Γαλλία είναι η μοναδική χώρα/περιφέρεια που εφαρμόζει ευρέως την ΟΕΠΓ, ενώ η Αυστρία και η Ελβετία την εφαρμόζουν σε μερικές μόνο περιοχές. Η Ολλανδία προσφέρει τις γλώσσες των μεταναστών ως μέρος του αναλυτικού προγράμματος εντός του σχολικού ωραρίου, η Αγγλία και η Ελβετία (μόνο η Ζυρίχη) τις προσφέρουν εν μέρει εντός, ενώ οι άλλες χώρες ως εξωδιδακτικές δραστηριότητες. Δεν υπάρχει ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός μαθητών για τον σχηματισμό τάξης στην Αγγλία, τη Γαλλία, την Ολλανδία και τη Σκωτία, ενώ στη Δανία και την Ελβετία απαιτούνται τουλάχιστον πέντε μαθητές και στην Αυστρία και την Εσθονία τουλάχιστον δέκα.

Οι γλωσσικές δεξιότητες παρακολουθούνται με τη χρήση τυποποιημένων εθνικών τεστ στην Αγγλία, με τη χρήση εργαλείων σε σχολικό επίπεδο στην Αυστρία, τη Δανία, τη Γαλλία, την Ολλανδία και την Ελβετία, ενώ καμία παρακολούθηση δεν υφίσταται στην Εσθονία και τη Σκωτία. Η Εσθονία και η Ολλανδία είναι οι μόνες χώρες/περιφέρειες που προσδιορίζουν ακριβώς το επίπεδο επάρκειας που πρέπει να κατακτηθεί σε εθνικό επίπεδο. Πλήρης κρατική χρηματοδότηση παρέχεται για τις γλώσσες των μεταναστών στην Αυστρία, τη Δανία, την Αγγλία, την Ολλανδία και τη Σκωτία. Στη Γαλλία και την Ελβετία η χρηματοδότηση παρέχεται από τις χώρες καταγωγής των μεταναστών, ενώ στην Εσθονία τα έξοδα καταβάλλονται από τους γονείς. Οι μόνες χώρες που προσφέρουν τις γλώσσες των μεταναστών και στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι η Αυστρία, η Δανία, η Γαλλία και η Ελβετία.

Παρουσίαση των γλωσσών, εκτός της εθνικής, που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Στις υπόλοιπες εκπαιδευτικές βαθμίδες εκτός της πρωτοβάθμιας είναι ακόμη πιο δύσκολο να διακρίνει κανείς αν παρέχονται ξένες, περιφερειακές/μειονοτικές ή γλώσσες των μεταναστών, επειδή δεν είναι πλέον τόσο συγκεκριμένες οι ομάδες-στόχος στις οποίες απευθύνεται αυτή η παροχή και επειδή παρατηρείται μια τάση να προσφέρονται περισσότερο γλώσσες εκτός της εθνικής στους μαθητές ανεξάρτητα από τη γλώσσα της χώρας

καταγωγής τους. Παρά την πολυπλοκότητα αυτή, διατηρήθηκε η αρχική διάκριση σε ξένες, περιφερειακές/μειονοτικές και γλώσσες των μεταναστών, που χρησιμοποιήθηκε για την περιγραφή της παροχής γλωσσών στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αναγνωρίζοντας παράλληλα ότι η κατηγοριοποίηση αυτή δεν είναι απόλυτη. Ο Πίνακας 27 παρουσιάζει μια συγκριτική εικόνα της παροχής εκπαίδευσης (κυρίως) στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, (κυρίως) στις ξένες γλώσσες και (κυρίως) στις γλώσσες των μεταναστών στις είκοσι τέσσερις χώρες/ περιφέρειες σύμφωνα με τις εκθέσεις των ερευνητών μας.

Πίνακας 27. Συγκριτική παρουσίαση της παροχής (κυρίως) Π/Μ γλωσσών, (κυρίως) ξένων γλωσσών και (κυρίως) γλωσσών των μεταναστών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (οι ξένες γλώσσες που είναι με πλάγια γράμματα προσφέρονται μόνο στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαιδευτική βαθμίδα) σε είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες

Χώρα/περιφέρεια	(Κυρίως) Π/Μ γλώσσες	(Κυρίως) ξένες γλώσσες	(Κυρίως) γλώσσες των μεταναστών
Αυστρία	κροατικά στο Burgenland, τσεχικά, ουγγρικά, ρομανί, σλοβακικά, σλοβενικά	υποχρεωτικές: δύο από αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά, ισπανικά	αλβανικά, βοσνιακά/κροατικά/σερβικά, πολωνικά, ρωσικά, τουρκικά
Χώρα των Βάσκων	βασκικά	υποχρεωτικές: αγγλικά, γερμανικά προαιρετικές: αραβικά, γαλλικά, ιταλικά, ρωσικά, τουρκικά	–
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	βοσνιακά/κροατικά/σερβικά ως άλλες εθνικές γλώσσες	υποχρεωτικές: αγγλικά, γερμανικά Προαιρετικές: αραβικά, γαλλικά, ιταλικά, ρωσικά, τουρκικά	–
Βουλγαρία	αρμενικά, εβραϊκά, ρομανί, τουρκικά	υποχρεωτικές: 1-2 από κροατικά, τσεχικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ιαπωνικά, κορεατικά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά, σερβικά, σλοβακικά, ισπανικά προαιρετικές: άλλες από την ίδια λίστα	–
Καταλονία	καταλανικά παντού, aranese-occitan στην κοιλάδα του Aran	υποχρεωτικές: μία από αγγλικά, γαλλικά, κατά περιπτώσεις γερμανικά και ιταλικά προαιρετικές: αρχαία ελληνικά, λατινικά και άλλες	–
Δανία	–	υποχρεωτικές: αγγλικά προαιρετικές: αρχαία ελληνικά, κινέζικα, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ιαπωνικά, λατινικά, ρωσικά, ισπανικά	αραβικά, τουρκικά
Αγγλία	–	υποχρεωτικές: μία γλώσσα μέχρι την ηλικία των 14. Αυτή μπορεί να είναι οποιαδήποτε ζωντανή γλώσσα (με την κατάλληλη διαπίστευση)· οι κύριες γλώσσες είναι γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά αλλά συμπεριλαμβάνονται επίσης τα: αραβικά, ιταλικά, ιαπωνικά, μανδαρινικά, πολωνικά, πορτογαλικά, ρωσικά, τουρκικά και ουρντού	αραβικά, κινέζικα, ουρντού
Εσθονία	–	υποχρεωτικές: δύο από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ρωσικά	κινέζικα, φινλανδικά, σουηδικά
Γαλλία	αλσατικά/γερμανικά, βασκικά, βρετόνικα, καταλανικά, κορσικανικά, οξιτανικά, μοσελανικά, κρεολική, γλώσσα της Ταϊτής, γλώσσες της Μελανησίας (ajjé, drehu, nengone, paid)	υποχρεωτικές: δύο από αγγλικά, ισπανικά, γερμανικά, αραβικά, κινέζικα, ιταλικά, πορτογαλικά, ρωσικά, δανέζικα, ολλανδικά, ελληνικά, εβραϊκά, ιαπωνικά, νορβηγικά, πολωνικά, σουηδικά, τουρκικά, αρχαία ελληνικά και λατινικά· άλλες γλώσσες όπως οι περιφερειακές είναι προαιρετικές	αραβικά, κροατικά, ιταλικά, πορτογαλικά, σερβικά, ισπανικά και τουρκικά
Φρίσλαντ	φριζικά μόνο στο Φρίσλαντ	Βλέπε Ολλανδία	–
Ελλάδα	–	υποχρεωτική: αγγλικά προαιρετικές: γαλλικά, γερμανικά	–

Χώρα/περιφέρεια	(Κυρίως) Π/Μ γλώσσες	(Κυρίως) ξένες γλώσσες	(Κυρίως) γλώσσες των μεταναστών
Ουγγαρία	ρομανί, boyash	υποχρεωτικές: 1-2 από κινέζικα, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά, ισπανικά, λατινικά	–
Ιταλία	αλβανικά, καταλανικά, κροατικά, γαλλοπροβηγκιανά, γαλλικά, φριουλικά, γερμανικά, ελληνικά, ladín, οξιτανικά, σαρδηνιακά, σλοβενικά	υποχρεωτικές: αγγλικά και μία άλλη ξένη γλώσσα	–
Λιθουανία	ρωσικά, πολωνικά, εβραϊκά, λευκορωσικά	υποχρεωτικές: μία από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά προαιρετικές: άλλες γλώσσες	–
Ολλανδία	φριζικά μόνο στο Φρίσλαντ	υποχρεωτικές: αγγλικά <i>συν μία ακόμα γλώσσα στο τελευταίο επίπεδο της δευτεροβάθμιας.</i> προαιρετικές: αρχαία ελληνικά, κινεζικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, λατινικά, ρωσικά, ισπανικά	αραβικά, τουρκικά
Βόρεια Ιρλανδία	ιρλανδικά	υποχρεωτικές: μία γλώσσα μέχρι την ηλικία των 14, συνήθως γαλλικά, γερμανικά ή ισπανικά	–
Πολωνία	–	υποχρεωτικές: δύο από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά, ισπανικά	–
Πορτογαλία	mirandese	υποχρεωτικές: δύο από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά, λατινικά, ελληνικά	–
Ρουμανία	βουλγαρικά, κροατικά, ουγγρικά, ιταλικά, πολωνικά, ρομανί, ρωσικά -lírona, σλοβακικά, σερβικά, τουρκικά, ουκρανικά	υποχρεωτικές: δύο από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά πορτογαλικά, ρωσικά, ισπανικά	–
Σκωτία	σκωτσέζικα γαελικά	υποχρεωτικές/προαιρετικές: μία από γαλλικά, γερμανικά ή ισπανικά, ιταλικά και κινεζικά	κινέζικα, ρωσικά, ουρντού
Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη)	βαλενσιανά μόνο στη Valencia	υποχρεωτικές: Μία από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά	–
Ελβετία	αγγλικά, γερμανικά, ιταλικά ως άλλες εθνικές γλώσσες	υποχρεωτικές: 1-2 από αγγλικά, ελληνικά, λατινικά, ισπανικά	στη Ζυρίχη: αλβανικά, βοσνιακά, κινέζικα, κροατικά, φινλανδικά, γαλλικά, ελληνικά, ουγγρικά, ιταλικά, κορεάτικα, κουρδικά, πορτογαλικά, ρωσικά, σερβικά, σλοβενικά, ισπανικά, σουηδικά, τουρκικά. στη Γενεύη: αλβανικά, αραβικά, ιταλικά, πορτογαλικά, ισπανικά, τουρκικά
Ουκρανία	λευκορωσικά, βουλγαρικά, ταταρικά Κριμαίας, gagauz, γερμανικά, ελληνικά, εβραϊκά, ουγγρικά, молδαβικά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά, σλοβακικά	υποχρεωτικές: 1-2 από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά ή ισπανικά ανάλογα με το σχολείο προαιρετικές: αρμενικά, τσεχικά, κορεάτικα, τουρκικά, βιετναμέζικα ως εξωδιδακτικές γλώσσες	–
Ουαλία	ουαλικά	υποχρεωτικές: μία γλώσσα μέχρι την ηλικία των 14, από γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά	–

Οι πιο κοινές προσφερόμενες ξένες γλώσσες είναι τα αγγλικά, τα γερμανικά και τα γαλλικά, παρόλο που προσφέρονται και άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες, όπως τα ισπανικά και τα ιταλικά. Μερικές γλώσσες των μεταναστών, όπως τα αραβικά, τα κροατικά, τα πολωνικά, τα ρωσικά και τα τουρκικά, προσφέρονται και ως μαθήματα επιλογής, ενώ τα αραβικά και τα τουρκικά συμπεριλαμβάνονται σταθερά στα εξεταζόμενα μαθήματα στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Γαλλία και την Ολλανδία. Η Γαλλία προσφέρει τον μεγαλύτερο αριθμό γλωσσών και όλοι οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν από μια μεγάλη ποικιλία γλωσσών στις οποίες περιλαμβάνονται σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες, δημοφιλείς ασιατικές γλώσσες, όπως τα ιαπωνικά και τα κινέζικα, καθώς επίσης και περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και γλώσσες των μεταναστών. Η Αυστρία και η Ολλανδία προσφέρουν, επίσης, πλούσια ποικιλία γλωσσών σύμφωνα με τις αναφορές των ερευνητών μας. Η ρωσική γλώσσα προσφέρεται, φυσικά, ευρέως στις ανατολικές ευρωπαϊκές χώρες είτε ως περιφερειακή/μειονοτική είτε ως ξένη γλώσσα. Στην Αγγλία, τη Βόρεια Ιρλανδία, τη Σκωτία και την Ουαλία οι πιο κοινές προσφερόμενες γλώσσες είναι τα γαλλικά, τα γερμανικά και τα ισπανικά, ενώ προσφέρονται και γλώσσες των μεταναστών, μερικές φορές μάλιστα στη γενική εκπαίδευση, αλλά πιο συχνά στην επονομαζόμενη *συμπληρωματική* εκπαίδευση.

Τα τυπικά προσόντα και η επιμόρφωση των διδασκόντων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Όσον αφορά τα τυπικά προσόντα και την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού, όπως είναι αναμενόμενο, τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θέτουν υψηλότερες απαιτήσεις από αυτά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με τις εκθέσεις των ερευνητών μας. Στην έρευνα στο πλαίσιο του LRE οι ερευνητές ρωτήθηκαν για:

- τα τυπικά προσόντα των διδασκόντων
- την παροχή εκπαίδευσης πριν από την ανάληψη των καθηκόντων και κατά τη διάρκεια της θητείας τους
- την κινητικότητα των καθηγητών ξένων γλωσσών
- το απαιτούμενο επίπεδο γλωσσικής επάρκειας
- τα μέτρα για την αύξηση του διορισμού καθηγητών, όπου παρατηρούνται ελλείψεις προσωπικού.

Στον Πίνακα 28 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και για τις τέσσερις κατηγορίες γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε όλες τις χώρες/περιφέρειες. Πρέπει, βέβαια, να σημειωθεί ότι δεν προσφέρονται όλες οι κατηγορίες γλωσσών σε όλες τις χώρες, γεγονός στο οποίο οφείλεται ο μικρός αριθμός χωρών που προσφέρουν τις γλώσσες των μεταναστών, οι οποίες είναι μόνο οκτώ.

Πίνακας 28. Τα τυπικά προσόντα των διδασκόντων και η επιμόρφωσή τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε 24 χώρες/περιφέρειες

Κριτήρια	Απαντήσεις	ΕΓ	Π/ΜΓ	ΞΓ	ΓΜ	Απαντήσεις	ΕΓ	Π/ΜΓ	ΞΓ	ΓΜ	Απαντήσεις	ΕΓ	Π/ΜΓ	ΞΓ	ΓΜ
Τυπικά προσόντα διδασκόντων	καθηγητές γλωσσών	23	16	22	3	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	1	3	2	3	χωρίς τυπικά προσόντα	0	5	0	18
Εκπαίδευση πριν την ανάληψη καθηκόντων	με βάση το γνωστικό τους αντικείμενο	22	17	22	3	γενικού περιεχομένου	2	2	2	2	καθόλου	0	5	0	19
Εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της θητείας	με βάση το γνωστικό τους αντικείμενο	19	14	20	3	γενικού περιεχομένου	5	5	4	5	καθόλου	0	5	0	16
Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας	με βάση το ΚΕΠΑ	4		8		εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	13		13		καθόλου	7		4	
Μέτρα για την αύξηση διορισμού διδακτικού προσωπικού, όπου υπάρχουν ελλείψεις	δομικά μέτρα	7	8	10	1	καμπάνιες	2	0	1	1	χωρίς συγκεκριμένα μέτρα	15	16	13	22
Κινητικότητα διδασκόντων	ενσωματωμένη στην κατάρτιση	N/A	N/A	2		ανεπίσημη οικονομική χρηματοδότηση	N/A	N/A	17		καθόλου			5	

ΕΓ: Εθνική γλώσσα

Π/ΜΓ: Περιφερειακές/Μειονοτικές γλώσσες

ΞΓ: Ξένες γλώσσες

ΓΜ: Γλώσσες Μεταναστών

Σε είκοσι τρεις από τις είκοσι τέσσερις χώρες/περιφέρειες, η πρόσθετη στήριξη της εθνικής γλώσσας (ΕΓ) παρέχεται από καθηγητές γλωσσών που διαθέτουν τα τυπικά προσόντα, με εξαίρεση την Εσθονία στην οποία παρέχεται από καθηγητές γενικής εκπαίδευσης. Επίσης, προσφέρεται εκπαίδευση των διδασκόντων τόσο πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους όσο και κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Οι καθηγητές που δεν έχουν ως μητρική την εθνική γλώσσα απαιτείται να διαθέτουν ένα συγκεκριμένο επίπεδο επάρκειας στην εθνική γλώσσα σε δεκαεπτά χώρες/περιφέρειες, παρόλο που μόνο τέσσερις ορίζουν ρητά τα επίπεδα ΚΕΠΑ: η Χώρα των Βάσκων (Β2), η Εσθονία (Γ1), η Ιταλία (Γ2) και η Ελβετία (στη Ζυρίχη και το Τιτσίνο) (Γ2). Σε επτά χώρες/περιφέρειες δεν ορίζονται ρητά πρότυπα.

Οι καθηγητές ξένων γλωσσών διαθέτουν αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο εκπαίδευσης και μόνο στην Εσθονία και τη Βόρεια Ιρλανδία οι ξένες γλώσσες διδάσκονται από καθηγητές γενικής εκπαίδευσης, ενώ στην Ιταλία και την Ελλάδα αναφέρεται ότι η εκπαίδευση των καθηγητών πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους είναι μάλλον γενική παρά εξειδικευμένη στη γλώσσα. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η υποστήριξη της κινητικότητας είναι λίγο περισσότερο δομημένη απ' ό,τι στην πρωτοβάθμια, με την Αυστρία και την Καταλονία να αναφέρουν τη διαμονή των καθηγητών για ένα εξάμηνο στο εξωτερικό στο πλαίσιο της κατάρτισής τους ως μέρος είτε της ακαδημαϊκής τους εκπαίδευσης είτε της μετεκπαίδευσής τους κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Δεκαεπτά άλλες χώρες/περιφέρειες στηρίζουν οικονομικά πρωτοβουλίες κινητικότητας των διδασκόντων, ενώ η Εσθονία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Ρουμανία κατατάσσονται στις χώρες εκείνες που η διαμονή των δασκάλων στη χώρα όπου μιλιέται η γλώσσα που διδάσκουν δεν είναι και τόσο συχνό φαινόμενο. Σύμφωνα με τις συστάσεις της ΕΕ και του ΣτΕ, οι καθηγητές ξένων γλωσσών στις περισσότερες χώρες/περιφέρειες απαιτείται να έχουν ένα συγκεκριμένο επίπεδο επάρκειας στην ξένη γλώσσα, το οποίο αξιολογείται με βάση τα επίπεδα ΚΕΠΑ σε οκτώ χώρες/περιφέρειες, οι οποίες παρουσιάζονται στον Πίνακα 29.

Πίνακας 29. Απαιτούμενο επίπεδο επάρκειας για τους καθηγητές ξένων γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε 8 χώρες/περιφέρειες

Χώρες/περιφέρειες	Απαιτούμενο επίπεδο επάρκειας για τους καθηγητές ξένων γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
Αυστρία	Γ1
Χώρα των Βάσκων	Β2
Βουλγαρία	Β2-Γ1
Καταλονία	Γ1-Γ2
Εσθονία	Γ1
Ουγγαρία	Γ1
Ρουμανία	Γ1
Ελβετία	Στο καντόνι της Ζυρίχης: Γ2

Το Γ1 φαίνεται να είναι το πιο κοινό επίπεδο επάρκειας που απαιτείται, ενώ οι απαιτήσεις είναι υψηλότερες στην Καταλονία και την Ελβετία (Ζυρίχη), όπου το απαιτούμενο επίπεδο επάρκειας για τους καθηγητές είναι το Γ2.

Οι καθηγητές των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών διαθέτουν τα τυπικά προσόντα σε όλες τις χώρες/περιφέρειες, με εξαίρεση το Φρίσλαντ, όπου τα μαθήματα διδάσκονται από καθηγητές γενικής εκπαίδευσης. Επίσης, σε όλες τις χώρες/περιφέρειες παρέχεται κατάρτιση των διδασκόντων τόσο κατά την ακαδημαϊκή τους εκπαίδευση όσο και κατά τη διάρκεια της θητείας τους.

Μόνο στην Αυστρία, τη Δανία και την Ολλανδία διδάσκουν καθηγητές εξειδικευμένοι στις γλώσσες των μεταναστών, ενώ στην Εσθονία, τη Γαλλία και την Ελβετία το έργο αυτό αναλαμβάνουν καθηγητές γενικής εκπαίδευσης.

Όπως και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, σε μερικές χώρες παρατηρείται έλλειψη διδακτικού προσωπικού, γι' αυτό και λαμβάνονται ειδικά μέτρα για τον διορισμό επαγγελματιών με τα κατάλληλα τυπικά προσόντα αλλά και για την ενθάρρυνση της νεολαίας να επιλέξει το επάγγελμα του καθηγητή γλωσσών. Οι χώρες/περιφέρειες που αναφέρουν την διεξαγωγή σχετικής καμπάνιας για τον διορισμό καθηγητών παρουσιάζονται στον Πίνακα 30.

Πίνακας 30. Χώρες που διορίζουν καθηγητές γλωσσών, όπου υπάρχουν ελλείψεις

Καθηγητές εθνικής γλώσσας	Καθηγητές ξένων γλωσσών	Καθηγητές περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών	Καθηγητές γλωσσών των μεταναστών
Χώρα των Βάσκων	Χώρα των Βάσκων	Χώρα των Βάσκων	Αγγλία
Αγγλία	Βουλγαρία	Φρίσλαντ	Σκωτία
Εσθονία	Αγγλία	Βόρεια Ιρλανδία	
Φρίσλαντ	Φρίσλαντ	Ρουμανία	
Ολλανδία	Ουγγαρία	Σκωτία	
Βόρεια Ιρλανδία	Λιθουανία	Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη)	
Ρουμανία	Ολλανδία	Ελβετία	
Σκωτία	Ρουμανία	Ουαλία	
Ελβετία	Σκωτία		
	Ελβετία		
	Ουαλία		

Η Σκωτία είναι η μόνη χώρα/περιφέρεια που αναφέρει τον διορισμό καθηγητών γλωσσών για όλες τις κατηγορίες, ενώ η Χώρα των Βάσκων, η Αγγλία, η Ρουμανία, και η Ελβετία παίρνουν μέτρα για την αύξηση της παροχής καθηγητών σε τρεις από τις τέσσερις κατηγορίες γλωσσών.

2.5 Διατομεακές προοπτικές στην (προσχολική) πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται οι διατομεακές προοπτικές σε τρεις σημαντικές περιοχές που υπογραμμίζονται στα έγγραφα της ΕΕ και του ΣΤΕ:

- η ολιστική εκμάθηση περιεχομένου και γλώσσας (ΟΕΠΓ)
- η κινητικότητα των καθηγητών ξένων γλωσσών
- η γενική εικόνα για την αναγνώριση της πολυγλωσσίας και της πολλαπλογλωσσίας στα σχολεία.

Ολιστική Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (ΟΕΠΓ)

Η ΟΕΠΓ περιλαμβάνει την εκμάθηση γνωστικών αντικειμένων όπως η φυσική ή η γεωγραφία μέσω κάποιας άλλης γλώσσας. Η εφαρμογή της μεθόδου αυτής συνιστάται ευρέως ως αποτελεσματικός και αποδοτικός τρόπος ανάπτυξης της επικοινωνιακής ικανότητας. Έχει ήδη γίνει μνεία για τη χρήση της ΟΕΠΓ στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ξεχωριστά, ενώ στον Πίνακα 31 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και για τις δύο βαθμίδες μαζί. Οι ερευνητές ρωτήθηκαν για τον βαθμό στον οποίο η ΟΕΠΓ είναι διαδεδομένη, ή εφαρμόζεται σε τοπικό επίπεδο, ή απουσιάζει παντελώς στις χώρες/περιφέρειές τους. Ο συνολικός αριθμός των χωρών/περιφερειών που προσφέρουν κάθε κατηγορία γλωσσών αναφέρεται σε παρένθεση.

Πίνακας 31. Αριθμός χωρών/περιφερειών που αναφέρουν τη χρήση της ΟΕΠΓ στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Χώρα/ περιφέρεια	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση			Δευτεροβάθμια εκπαίδευση		
	ΞΓ	Π/Μ Γ	ΓΜ	ΞΓ	Π/Μ Γ	ΓΜ
Διαδεδομένη	1	12	1	1	10	1
Σε τοπικό επίπεδο	13	6	3	14	8	2
Καθόλου	9	4	1	9	1	5

ΞΓ: Εθνική Γλώσσα

Π/ΜΓ: Περιφερειακές/Μειονοτικές γλώσσες

ΞΓ: Ξένες γλώσσες

ΓΜ: Γλώσσες Μεταναστών

Όπως είναι αναμενόμενο, η ΟΕΠΓ είναι διαδεδομένη κυρίως στη διδασκαλία των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών, επειδή αυτές οι γλώσσες είναι συνήθως οι γλώσσες που χρησιμοποιούν οι μαθητές στο σπίτι και, ως εκ τούτου, είναι ήδη σε θέση να επικοινωνούν με ευχέρεια σε αυτές. Στις τάξεις των ξένων γλωσσών ελάχιστες χώρες αναφέρουν τη διαδεδομένη εφαρμογή της, γεγονός το οποίο οφείλεται στο χαμηλότερο επίπεδο επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών σε αυτές τις γλώσσες: πιο συγκεκριμένα, η ΟΕΠΓ εφαρμόζεται μόνο στη Ισπανία και τη Γαλλία στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντίστοιχα. Ωστόσο, το γεγονός ότι δεκατρείς χώρες/περιφέρειες

αναφέρουν τοπικές πρωτοβουλίες για την εφαρμογή της ΟΕΠΓ στην πρωτοβάθμια και δεκατέσσερις στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση υποδεικνύει ότι υπάρχουν θύλακες καλής πρακτικής και ως εκ τούτου θα ήταν πολύτιμη η περαιτέρω έρευνα για τη σύγκριση των μεθόδων και τη διερεύνηση της επιμόρφωσης των καθηγητών καθώς και του σχεδιασμού του μαθησιακού υλικού. Από τις λίγες χώρες/περιφέρειες που προσφέρουν γλώσσες των μεταναστών, η Ισπανία και η Γαλλία είναι και πάλι αυτές που εφαρμόζουν την ΟΕΠΓ σε ευρεία κλίμακα στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια αντίστοιχα, γεγονός που υποδεικνύει την εξειδικευμένη γνώση που έχουν αποκτήσει αυτές οι χώρες στη μέθοδο αυτή.

Η κινητικότητα των καθηγητών ξένων γλωσσών

Η κινητικότητα των καθηγητών ενθαρρύνεται σε μεγάλο βαθμό από το Πρόγραμμα Διά Βίου Μάθησης της ΕΕ. Στο πλαίσιο της έρευνας LRE οι ερευνητές ρωτήθηκαν για τις ευκαιρίες που δίνονται στους καθηγητές στη χώρα/περιφέρειά τους να διαμείνουν στη χώρα όπου μιλιέται η γλώσσα που διδάσκουν είτε κατά τη διάρκεια της ακαδημαϊκής τους εκπαίδευσης είτε ως μέρος της επιμόρφωσης κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Οι ερευνητές ρωτήθηκαν για το εάν οι χώρες/περιφέρειες:

α) ενσωματώνουν τέτοια προγράμματα στη δομή των προγραμμάτων κατάρτισης των καθηγητών, κατά τα οποία επιβάλλεται η παραμονή για μία σχολική περίοδο στη χώρα-στόχο,

β) δεν τα ενσωματώνουν, αλλά ενθαρρύνουν και χρηματοδοτούν πρωτοβουλίες μεμονωμένων καθηγητών ή

γ) δεν κάνουν τίποτα από τα παραπάνω.

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 32.

Πίνακας 32. Γενική εικόνα της κινητικότητας των καθηγητών ξένων γλωσσών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε 24 χώρες/περιφέρειες

	Πρωτοβάθμια	Δευτεροβάθμια
Δομημένα προγράμματα – διαμονή τουλάχιστον για μία σχολική περίοδο στη χώρα-στόχο	Καταλονία, Ελβετία	Αυστρία, Καταλονία, Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη), Ελβετία
Στήριξη μεμονωμένων πρωτοβουλιών	Αυστρία, Χώρα των Βάσκων, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Δανία, Αγγλία, Εσθονία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Λιθουανία, Πολωνία, Σκωτία, Ισπανία, Ουκρανία	Χώρα των Βάσκων, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Δανία, Αγγλία, Φρίσλαντ, Ελλάδα, Ουγγαρία, Λιθουανία, Ολλανδία, Βόρεια Ιρλανδία, Πολωνία, Σκωτία, Ουκρανία, Ουαλία
Καθόλου	Βουλγαρία, Γαλλία, Φρίσλαντ, Ιταλία, Ολλανδία, Βόρεια Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ουαλία	Εσθονία, Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ρουμανία

Η Καταλονία και η Ελβετία είναι οι μόνες χώρες/περιφέρειες που παρέχουν δομημένα προγράμματα κινητικότητας τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αν και στις μισές χώρες από αυτές που ερευνηθήκαν παρέχεται οικονομική στήριξη για μεμονωμένες πρωτοβουλίες καθηγητών και στις δύο εκπαιδευτικές βαθμίδες. Ένας εντυπωσιακά μεγάλος αριθμός χωρών φαίνεται να μην στηρίζει καθόλου την κινητικότητα σε καμία από τις δύο εκπαιδευτικές βαθμίδες. Οι πιθανοί λόγοι απουσίας αυτής της στήριξης αποτελούν πεδίο για περαιτέρω έρευνα.

Η γενικότερη αναγνώριση της πολυγλωσσίας/πολλαπλογλωσσίας στα σχολεία

Η οργάνωση της πολυγλωσσικής και πολλαπλογλωσσικής εκπαίδευσης και η επιμόρφωση καθηγητών για τη διαχείριση τάξεων με γλωσσική και πολιτισμική

ποικιλομορφία αποτελούν εντεινόμενες προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η ευρωπαϊκή δημόσια εκπαίδευση. Με τόσες πολλές διαφορετικές γλώσσες να εντοπίζονται σήμερα σχεδόν σε όλες τις τάξεις, τα έγγραφα της ΕΕ και του ΣΤΕ έχουν υπογραμμίσει πόσο μεγάλη σημασία έχει να αναγνωριστεί το υφιστάμενο πολλαπλογλωσσικό ρεπερτόριο των μαθητών για την εκμάθηση και διδασκαλία των γλωσσών, και πόσο σημαντικό είναι οι καθηγητές να είναι έτσι εκπαιδευμένοι ώστε να αποτιμούν και να χρησιμοποιούν το πολλαπλογλωσσικό ρεπερτόριο των μαθητών στις πρακτικές της τάξης. Ο βαθμός στον οποίο αυτό όντως εφαρμόζεται είναι δύσκολο να εξακριβωθεί και θα απαιτούσε τη διεξαγωγή έρευνας αποκλειστικά γι' αυτό το θέμα. Ωστόσο, ενδεικτικά ζητήθηκε από τους ερευνητές να εκτιμήσουν τον βαθμό στον οποίο τέτοιου είδους πρακτικές λαμβάνουν χώρα στη χώρα/περιφέρειά τους. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 33.

Πίνακας 33. Αναγνώριση του πολυγλωσσού/πολλαπλογλωσσού ρεπερτορίου στα σχολεία προσχολικής (ΠΣΕ), πρωτοβάθμιας (ΠΕ) και δευτεροβάθμιας (ΔΕ) εκπαίδευσης σε 24 χώρες/περιφέρειες (τα αριθμητικά στοιχεία αναφέρονται στον αριθμό των χωρών/περιφερειών)

Επίπεδο αναγνώρισης	Ενιαία ολοκληρωμένη προσέγγιση			Ανεπίσημη προσέγγιση			Καμία		
	ΠρΕ	ΠΕ	ΔΕ	ΠρΕ	ΠΕ	ΔΕ	ΠρΕ	ΠΕ	ΔΕ
Αναγνώριση του πολυγλωσσού και πολλαπλόγλωσσου ρεπερτορίου των μαθητών	8	11	9	15	11	11	1	2	4
Εκπαίδευση καθηγητών για την αξιοποίηση του πολλαπλόγλωσσου ρεπερτορίου των μαθητών	7	8	4	14	12	16	3	4	4

Η πλειοψηφία των χωρών/περιφερειών αναφέρουν ότι η πολυγλωσσία στην κοινωνία και το πολλαπλόγλωσσο ρεπερτόριο των μαθητών αναγνωρίζονται επίσημα ή ανεπίσημα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, παρόλο που η εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού είναι συνήθως πιο ανεπίσημη, ειδικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι χώρες/περιφέρειες που ανέφεραν μια ενιαία ολοκληρωμένη προσέγγιση και στις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες ήταν η Ρουμανία, η Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη) και η Ουαλία. Στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Αγγλία, τη Γαλλία και τη Σκωτία το επίπεδο αναγνώρισης της πολυγλωσσίας/πολλαπλογλωσσίας είναι υψηλότερο στα σχολεία της προσχολικής και της πρωτοβάθμιας απ' ό,τι σε αυτά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ στην Ολλανδία και την Ελβετία το επίπεδο αναγνώρισης είναι υψηλότερο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

2.6 Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Οι γλώσσες στην επαγγελματική εκπαίδευση

Η περαιτέρω εκπαίδευση, η οποία είναι κοινώς γνωστή ως *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ)*, αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό συστατικό της στρατηγικής *Ευρώπη 2020* της ΕΕ. Η ΕΕπ συνεργάζεται ήδη στενά με τα κράτη-μέλη για την ενίσχυση αυτής της παροχής σε ολόκληρη την Ευρώπη με τη *Διαδικασία της Κοπεγχάγης*, η οποία κατακυρώθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2002. Στην Ανακοίνωσή του το 2008, το ΣτΕ τόνισε τη σημασία της διά βίου μάθησης, τον ρόλο της ΕΕΚ για το μέλλον της Ευρώπης και την ανάγκη παροχής περισσότερων ευκαιριών για την εκμάθηση γλωσσών σε αυτά τα ιδρύματα. Τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ έχουν διαθέσει χρήματα για μαθήματα γλωσσών που αφορούν σε εξειδικευμένους εργασιακούς τομείς.

Η Ανακοίνωση του 2010 της ΕΕπ, *Μια νέα ώθηση για ευρωπαϊκή συνεργασία στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση για την υποστήριξη της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»*, προσκαλεί σε μια στρατηγική προσέγγιση της κινητικότητας στην ΕΕΚ και προτείνει να συμπεριλαμβάνονται σε όλους τους κύκλους μαθημάτων περίοδοι σπουδών ή εκπαίδευσης σε άλλες χώρες με στόχο την εκμάθηση γλωσσών. Αυτό είναι πολύ σημαντικό γι' αυτούς που εκπαιδεύονται για να εργαστούν στον βιομηχανικό τομέα ή σε άλλους κλάδους, όπως οι τράπεζες, ο τουρισμός ή το διεθνές εμπόριο. Επίσης, καθώς τα περισσότερα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ) προσφέρουν προγράμματα εκπαίδευσης για τους ανέργους και τους νεοαφιχθέντες μετανάστες, εξίσου μεγάλη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί και στην στήριξη της εθνικής γλώσσας.

Με τη *Σύσταση 98 (6)* του 1998 το ΣτΕ κάλεσε σε μια γλωσσική διδασκαλία προσανατολισμένη στην επαγγελματική εκπαίδευση και προέτρεψε τους φορείς να παρέχουν μαθήματα γλωσσών, τα οποία διασφαλίζουν την ισορροπία μεταξύ της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και δίνουν στους εκπαιδευόμενους τη δυνατότητα συμμετοχής σε διεθνή προγράμματα προετοιμάζοντας τους, ως εκ τούτου, για την άσκηση του επαγγέλματος και αυξάνοντας παράλληλα την κινητικότητά τους.

Στόχος της έρευνας LRE ήταν η εξακρίβωση της ποικιλίας γλωσσών και του είδους των προγραμμάτων που προσφέρονται στα ΚΕΚ σε ολόκληρη την Ευρώπη. Για το λόγο αυτό, το δίκτυο των ερευνητών μας συνέλεξε πρωτογενή στοιχεία απευθείας από τα μεγαλύτερα ΚΕΚ (69 συνολικά) στις 67 συμμετέχουσες πόλεις (Βλέπε Πίνακα 4, Πεδίο 1.5).

Πρόσθετη στήριξη για τις εθνικές γλώσσες στην ΕΕΚ

Για την εξακρίβωση του επιπέδου της διαθέσιμης πρόσθετης στήριξης της εθνικής γλώσσας, οι ερευνητές μας ρώτησαν τους φορείς για:

- την ποικιλομορφία των ομάδων-στόχους
- την ποικιλία των προσφερόμενων προγραμμάτων στους εκπαιδευόμενους
- το βαθμό στον οποίο χρησιμοποιείται σαφές αναλυτικό πρόγραμμα
- την υποστήριξη των δεξιοτήτων που σχετίζονται με το επάγγελμα και της γενικότερης αναβάθμισης των δεξιοτήτων
- τα είδη των πηγών χρηματοδότησης
- τις ευκαιρίες εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της εργασίας
- τη χρήση των οργάνων της ΕΕ

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 34.

Πίνακας 34. Πρόσθετη στήριξη της εθνικής γλώσσας στην ΕΕΚ (Αρ=69 ΚΕΚ)

Παράμετρος	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.	Απαντήσεις	Αρ.
Ομάδες-στόχος	όλοι	37	περιορισμένες	9	δεν ορίζεται	23
Ποικιλία προγραμμάτων στήριξης της γλώσσας	ευρεία ποικιλία	30	περιορισμένη ποικιλία	24	καμία	15
Αναλυτικό πρόγραμμα	ενιαίο και σαφές	43	γενικό	8	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	18
Είδη προγραμμάτων μαθημάτων	μαθήματα εργασιακής εξειδίκευσης και μαθήματα γενικής εκπαίδευσης	34	μόνο μαθήματα γενικής εκπαίδευσης	13	μόνο μαθήματα που αφορούν ειδικά τη θέση εργασίας	7
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	πλήρης	39	μερική	10	καμία	19
Πρακτική άσκηση σε εταιρείες	ενσωματωμένη στο πρόγραμμα μαθημάτων	13	προαιρετική	3	καμία	53
Χρήση ευρωπαϊκών οργάνων	ναι	0			όχι	69

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που συνέλεξαν οι ερευνητές μας, τριάντα από τα εξήντα εννέα ΚΕΚ που ερευνήθηκαν προσφέρουν ευρεία ποικιλία προγραμμάτων στήριξης της εθνικής γλώσσας, στα οποία διδάσκονται από βασικές επικοινωνιακές δεξιότητες μέχρι πιο προηγμένες. Είκοσι τέσσερα ΚΕΚ προσφέρουν περιορισμένη ποικιλία και δεκαπέντε δεν παρέχουν καμία στήριξη. Πάνω από τα μισά ΚΕΚ που ερευνήθηκαν διαθέτουν ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα και τριάντα τέσσερα ΚΕΚ (σχεδόν τα μισά) προσφέρουν προγράμματα γλωσσών εργασιακής εξειδίκευσης για την εκάστοτε θέση εργασίας όσο και γενικά, ενώ επτά προσφέρουν μόνο προγράμματα γλωσσών που αφορούν ειδικά τη θέση εργασίας. Σε τριάντα εννέα ΚΕΚ η πρόσθετη στήριξη της εθνικής γλώσσας χρηματοδοτείται εξολοκλήρου και σε δέκα εν μέρει από το κράτος. Παρόλο που η παροχή ευκαιριών για πρακτική άσκηση σε εταιρείες συνιστάται στα έγγραφα της ΕΕ τόσο για την απόκτηση εργασιακής πείρας όσο και για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων, μόνο δεκατρία από τα εξήντα εννέα ΚΕΚ αναφέρουν την ύπαρξη συνεργασίας με επιχειρήσεις για την παροχή αυτή. Κανένα ΚΕΚ δε φαίνεται να χρησιμοποιεί τα ευρωπαϊκά εργαλεία, όπως το *Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Ακαδημαϊκών Μονάδων για την ΕΕΚ* ή *Europass*, για τον προσδιορισμό και την εφαρμογή των αποτελεσμάτων που απορρέουν από τα προγράμματα εκμάθησης της εθνικής γλώσσας. Κατά συνέπεια, εύλογα εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι φορείς που ερευνήθηκαν δεν γνωρίζουν το εργαλείο αυτό.

Οι γλώσσες εκτός της εθνικής στην επαγγελματική εκπαίδευση

Για τη διερεύνηση της παροχής των ξένων, των περιφερειακών/μειονοτικών και των γλωσσών των μεταναστών, τα ιδρύματα ρωτήθηκαν για:

- τον αριθμό των προσφερόμενων γλωσσών
- τα είδη των διαθέσιμων προγραμμάτων
- το βαθμό στον οποίο υφίσταται σαφές αναλυτικό πρόγραμμα
- το βαθμό εναρμόνισης με το ΚΕΠΑ (για τις ξένες γλώσσες)
- τη διαθεσιμότητα κρατικής χρηματοδότησης

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 35.

Πίνακας 35. Οργάνωση της διδασκαλίας των ξένων, των Π/Μ και των γλωσσών των μεταναστών στην επαγγελματική εκπαίδευση (Αρ.=69 ιδρύματα)

Κριτήρια	Απαντήσεις	ΞΓ	Π/ΜΓ	ΓΜ	Απαντήσεις	ΞΓ	Π/ΜΓ	ΓΜ	Απαντήσεις	ΞΓ	Π/ΜΓ	ΓΜ
Αριθμός προσφερόμενων γλωσσών	> 4 γλώσσες	15	0	1	3-4 γλώσσες	22	3	1	1-2 γλώσσες	25	22	2
Ποικιλία προγραμμάτων	ευρεία ποικιλία	41	17	2	περιορισμένη ποικιλία	18	7	2	δεν ορίζεται	10	45	65
Αναλυτικό πρόγραμμα	πλήρες και σαφές	50	18	1	γενικό	11	5	3	δεν ορίζεται	8	46	65
Εναρμόνιση με το ΚΕΠΑ	πλήρης	26			εθνικά πρότυπα	27			δεν ορίζεται	16		
Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	χωρίς δίδακτρα	38	13	1	μειωμένα δίδακτρα	22	11	1	πλήρη δίδακτρα	9	45	67

Π/ΜΓ: Περιφερειακές/Μειονοτικές γλώσσες

ΞΓ: Ξένες γλώσσες

ΓΜ: Γλώσσες Μεταναστών

Όσον αφορά στην οργάνωση της εκμάθησης γλωσσών στο σύνολό της, η εικόνα που παρουσιάζεται είναι παρόμοια με αυτή που επικρατεί και στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης, όπου η μεγαλύτερη βαρύτητα αποδίδεται στην εθνική και στις ξένες γλώσσες, και ακολουθούν οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών στις οποίες, ωστόσο, αποδίδεται εξαιρετικά μικρή σημασία.

Εξήντα δύο από τα εξήντα εννέα ιδρύματα που ερευνήθηκαν προσφέρουν ξένες γλώσσες, με δεκαπέντε να αναφέρουν ότι διδάσκονται περισσότερες από τέσσερις, είκοσι δύο να προσφέρουν τρεις με τέσσερις και είκοσι πέντε να προσφέρουν μία με δύο γλώσσες. Σαράντα ένα ιδρύματα προσφέρουν ευρεία ποικιλία προγραμμάτων, στα οποία διδάσκονται από βασικές γλωσσικές δεξιότητες μέχρι πιο προηγμένες, ενώ δεκαοκτώ προσφέρουν μόνο προγράμματα εκμάθησης των βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων. Ένας αρκετά υψηλός αριθμός ιδρυμάτων, πενήντα, διαθέτουν ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα, και είκοσι έξι εναρμονίζουν τα μαθήματα με το ΚΕΠΑ. Σε τριάντα οκτώ ιδρύματα δεν απαιτείται καταβολή διδασκτρών γι' αυτά τα μαθήματα, ενώ σε είκοσι δύο άλλα καλύπτεται μέρος των διδασκτρών.

Η εικόνα για τις ξένες γλώσσες έρχεται σε αντίθεση με την εικόνα για τις Π/Μ γλώσσες, καθώς μόνο είκοσι τέσσερα ιδρύματα αναφέρουν την προσφορά αυτών των μαθημάτων και μόνο δεκατρία από αυτά καλύπτουν εξολοκλήρου το κόστος. Οι χώρες/περιφέρειες που προσφέρουν μαθήματα Π/Μ γλωσσών και στα τρία ΚΕΚ που ερευνήθηκαν σε κάθε χώρα είναι η Χώρα των Βάσκων, η Καταλονία, η Ουγγαρία, η Βόρεια Ιρλανδία και η Ουαλία. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και η Ελβετία προσφέρουν μαθήματα στις άλλες επίσημες γλώσσες και στα τρία ΚΕΚ που ερευνήθηκαν. Οι γλώσσες των μεταναστών προσφέρονται μόνο σε τέσσερα από τα ιδρύματα που ερευνήθηκαν συνολικά, τα οποία βρίσκονται στην Αυστρία, την Αγγλία, την Ιταλία και την Ουαλία.

Οι γλώσσες των μεταναστών προσφέρονται μόνο σε τέσσερα από τα ιδρύματα που ερευνήθηκαν συνολικά, τα οποία βρίσκονται στην Αυστρία, την Αγγλία, την Ιταλία και την Ουαλία.

Ο Πίνακας 36 παρουσιάζει τη συγκριτική εικόνα παροχής των Π/Μ γλωσσών, (κυρίως) των ξένων γλωσσών και (κυρίως) των γλωσσών των μεταναστών στα εξήντα εννέα ΚΕΚ που ερευνήθηκαν στις εξήντα επτά πόλεις που επιλέχθηκαν σύμφωνα με τις εκθέσεις των ερευνητών μας.

Πίνακας 36. Συγκριτική εικόνα της παροχής (κυρίως) των Π/Μ γλωσσών, (κυρίως) των ξένων γλωσσών, και (κυρίως) των γλωσσών των μεταναστών στα ΚΕΚ (τρεις σε κάθε χώρα)

Χώρα/ περιφέρεια	(Κυρίως) Π/Μ γλώσσες	(Κυρίως) ξένες γλώσσες	(Κυρίως) γλώσσες των μεταναστών
Αυστρία	–	αραβικά, κινεζικά, τσεχικά, ολλανδικά (μόνο ηλεκτρονικά μαθήματα), αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ουγγρικά, ιταλικά, ιαπωνικά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά, σλοβακικά, σλοβενικά, ισπανικά	βοσνιακά, σερβικά, κροατικά, τουρκικά
Χώρα των Βάσκων	βασκικά	αγγλικά, γαλλικά	–
Βοσν.-Ερζ.	βοσνιακά, σερβικά, κροατικά, ως άλλες εθνικές γλώσσες	αραβικά, τσεχικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, λατινικά, περσικά, ρωσικά, τουρκικά	–
Βουλγαρία	–	κροατικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρουμανικά, ρωσικά, ισπανικά, τουρκικά	–
Καταλονία	καταλανικά	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά	–
Δανία	–	αγγλικά ως ΟΕΠΓ, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά	–
Αγγλία	–	γαλλικά, γερμανικά, ελληνικά, ιταλικά, ιαπωνικά, πορτογαλικά, ρωσικά, ισπανικά	αραβικά, κινέζικα, τουρκικά, ούρντου
Εσθονία	–	αγγλικά, γαλλικά, φινλανδικά, γερμανικά, ρωσικά	–
Γαλλία	κορσικανικά	αραβικά, κινέζικα, αγγλικά, γερμανικά, ιταλικά, ισπανικά, ρωσικά	–
Ελλάδα	–	αγγλικά	–
Ουγγαρία	γερμανικά	αγγλικά	–
Ιταλία	σλοβενικά	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά	αραβικά
Λιθουανία	πολωνικά, ρωσικά	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά	–
Ολλανδία	–	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά	–
Βόρεια Ιρλανδία	ιρλανδικά, βόρεια σκωτσέζικα	γαλλικά, γερμανικά, ελληνικά, ιταλικά, ιαπωνικά, πολωνικά, πορτογαλικά, ρωσικά, ισπανικά	αραβικά, τουρκικά, κινεζικά
Πολωνία	–	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ρωσικά	–
Πορτογαλία	mirandese	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά	–
Ρουμανία	ουγγρικά, ρομανί	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά	–
Σκωτία	–	γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, πολωνικά, ισπανικά	–
Ισπανία	–	αγγλικά, γαλλικά	–
Ελβετία	γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά ως άλλες εθνικές γλώσσες	αγγλικά, Ισπανικά	–
Ουκρανία	ρωσικά και ουκρανικές γλώσσες	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά	–
Ουαλία	ουαλικά	κινέζικα, γαλλικά, γερμανικά, ελληνικά, ιταλικά, ισπανικά	αραβικά

Όπως είναι αναμενόμενο, τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά και τα ισπανικά κατέχουν τα πρωτεία στις ξένες γλώσσες, ενώ τα ρωσικά προσφέρονται ως Π/Μ γλώσσα σε μερικές χώρες/περιφέρειες και ως ξένη γλώσσα σε άλλες. Τα αραβικά προσφέρονται, επίσης, σε αρκετά ΚΕΚ. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι Π/Μ γλώσσες προσφέρονται κατεχοχίν σε χώρες/περιφέρειες με περισσότερες από μία επίσημες γλώσσες. Τα βασικά, τα καταλανικά, τα ιρλανδικά/βόρεια σκωτσέζικα και τα ουαλικά είναι το μέσο διδασκαλίας στα ιδρύματα που ερευνήθηκαν, αλλά προσφέρονται, επίσης, και ως μαθήματα.

Οι γλώσσες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Τόσο η ΕΕ όσο και το ΣτΕ τονίζουν στα έγγραφά τους τη σημασία της γλωσσικής ποικιλομορφίας και της ανάπτυξης των πολυγλωσσων ικανοτήτων σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς είναι το τελευταίο στάδιο πριν να ξεκινήσει κανείς την καριέρα του. Οι απόφοιτοι του πανεπιστημίου είναι πολύ πιθανό κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας να ταξιδεύουν και να έχουν συναλλαγές με αλλόγλωσσους ομιλητές. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη η απόκτηση γλωσσικών δεξιοτήτων η στήριξη αυτών των δραστηριοτήτων όπως επίσης και για την εξέλιξη της εξειδικευμένης ακαδημαϊκής τους γνώσης και των αντίστοιχων δεξιοτήτων. Μερικά πανεπιστήμια στην Ευρώπη ορίζουν ήδη τις γλωσσικές δεξιότητες ως απαραίτητο τυπικό προσόν για την αποδοχή σε όλους τους κύκλους μαθημάτων, ενώ άλλα ενθαρρύνουν όλους τους φοιτητές να παρακολουθούν κάποιες ώρες την εβδομάδα προγράμματα γλωσσών.

Η Σύσταση 98(6) του ΣτΕ το 1998 υποστηρίζει την ανάπτυξη της δημιουργίας επαφών και ανταλλαγών μεταξύ ιδρυμάτων και φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από άλλες χώρες, ώστε να δοθεί σε όλους η δυνατότητα να βιώσουν μια αυθεντική εμπειρία, γνωρίζοντας από κοντά τη γλώσσα και τον πολιτισμό των άλλων. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνεται επίσης στον ΕΧΠΜΓ, και η εκπαίδευση στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και η διδασκαλία αυτών των γλωσσών πρέπει να προσφέρονται στους φοιτητές που το ζητούν. Όσον αφορά στις ξένες

γλώσσες, τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναμένεται να χρησιμοποιήσουν το ΚΕΠΑ ως το βασικό έγγραφο για την ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών τους και για την αξιολόγηση.

Τα έγγραφα της ΕΕ τονίζουν εξίσου την ανάγκη αύξησης και διεύρυνσης της ποικιλίας της γλωσσικής εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (2011) καλούσαν τα κράτη-μέλη να προάγουν τις προσπάθειές τους για την επίτευξη του στόχου της Βαρκελώνης ενισχύοντας την παροχή, την ποιότητα και τη συμπερίληψη της εκμάθησης γλωσσών στη γενική εκπαίδευση, την ΕΕΚ και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς επίσης και στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης. Η Ανακοίνωση της ΕΕΠ το 2008 καλούσε επίσης σε αύξηση της κινητικότητας και των ανταλλαγών, και προέτρεπε τα πανεπιστήμια να διδάξουν γλώσσες σε όλους τους φοιτητές ανεξάρτητα από την ειδικότητά τους.

Με βάση τα παραπάνω, ζητήθηκε από τους ερευνητές να θέσουν στους εκπροσώπους τριών γενικών/κρατικών πανεπιστημίων σε καθεμία από τις πόλεις-στόχους ερωτήσεις για:

- τις γλώσσες διδασκαλίας
- τις γλώσσες στις οποίες έχουν συνταχθεί οι ιστοσελίδες
- Τις ομάδες-στόχο για πρόσθετη στήριξη της εθνικής γλώσσας
- τις γλώσσες που προσφέρονται στους φοιτητές άλλων ειδικοτήτων
- τον βαθμό στον οποίο χρησιμοποιείται το ΚΕΠΑ για την σύνταξη του αναλυτικού προγράμματος και την αξιολόγηση
- τον αριθμό των αλλοδαπών φοιτητών
- την κινητικότητα των φοιτητών γλωσσών
- την κινητικότητα των φοιτητών άλλων ειδικοτήτων.

Συγκεντρώθηκαν στοιχεία για εξήντα πέντε γενικά/δημόσια πανεπιστήμια και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 37.

Πίνακας 37. Πρακτικές πολυγλωσσίας στα 65 γενικά/κρατικά πανεπιστήμια που ερευνήθηκαν

Παράμετρος	Αρ. χωρών/περιφερειών	Αρ. χωρών/περιφερειών	Αρ. χωρών/περιφερειών
Γλώσσα/ες	23 εθνική, ξένες, Π/Μ	31 εθνική και ξένες	11 μόνο εθνική
Γλώσσες στην ιστοσελίδα	17 εθνική, ξένες, Π/Μ	38 εθνική και ξένες	10 μόνο εθνική
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	24 όλοι οι φοιτητές	38 περιορισμένες	3 καμία
Αριθμός προσφερόμενων γλωσσών στους φοιτητές άλλων ειδικοτήτων	31 >4	10 3-4	14 1-2
Επίπεδο γλωσσομάθειας για τους φοιτητές γλωσσών	34 βάσει ΚΕΠΑ	22 εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	9 κανένα
Αλλοδαποί φοιτητές	33 διεθνείς και μετανάστες	31 μόνο διεθνείς	1 μόνο φυσικοί ομιλητές της εθνικής γλώσσας
Κινητικότητα για τους φοιτητές ξένων γλωσσών	10 υποχρεωτική	51 προαιρετική	4 δεν προσφέρεται
Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων	1 υποχρεωτική	60 προαιρετική	4 δεν προσφέρεται

Όπως είναι αναμενόμενο, όλα τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια στις πόλεις του δείγματος παρέχουν διδασκαλία στην εθνική γλώσσα, επειδή στην πλειοψηφία των περιπτώσεων είναι η κύρια γλώσσα του φοιτητικού πληθυσμού τους και η επίσημη κρατική γλώσσα. Ωστόσο, στην πλειοψηφία των ιδρυμάτων που ερευνήθηκαν υφίσταται η δυνατότητα χρήσης και άλλων γλωσσών. Μια λεπτομερέστερη ανάλυση για το ποιες γλώσσες χρησιμοποιούνται ως μέσο διδασκαλίας και για την ακριβή εικόνα του τρόπου με τον οποίο αλλάζει η γλώσσα διδασκαλίας στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και της ακαδημαϊκής έρευνας, αποτελεί θέμα που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης. Η διεθνής κινητικότητα των φοιτητών και του προσωπικού και η επιθυμία τόσο προσέλκυσης φοιτητών από όλο τον κόσμο όσο και δημιουργίας φοιτητικού πληθυσμού με μεγάλη ποικιλομορφία φαίνεται ότι καθιστούν τα αγγλικά τη δεύτερη γλώσσα πολλών ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, ενώ πολλά συγγράμματα συντάσσονται, επίσης, στην αγγλική.

Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι πενήντα πέντε από τις εξήντα πέντε ιστοσελίδες των πανεπιστημίων που ερευνήθηκαν είναι πολύγλωσσες, με μόνο δέκα πανεπιστήμια να παρέχουν πληροφορίες αποκλειστικά στην εθνική γλώσσα. Αυτό αποτελεί ένδειξη ότι τα περισσότερα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια στις μεγάλες πόλεις καταβάλλουν μεγάλη προσπάθεια για την προώθηση της ποικιλομορφίας και την προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών. Η έρευνα του LRE δεν εντόπισε τις ακριβείς γλώσσες στις οποίες είναι συντεταγμένες οι ιστοσελίδες, το οποίο και αποτελεί πεδίο περαιτέρω έρευνας.

Όσον αφορά την πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα, είναι σημαντικό ακόμα και σε αυτή τη βαθμίδα να δίνεται σε όλους τους φοιτητές η ευκαιρία επίτευξης ενός καλού επιπέδου επάρκειας. Είκοσι τέσσερα από τα εξήντα πέντε πανεπιστήμια που ερευνήθηκαν παρέχουν στήριξη σε όλους, ενώ τριάντα οκτώ μόνο σε μη φυσικούς ομιλητές, ένας αριθμός που θεωρείται ικανοποιητικός σε γενικές γραμμές όσον αφορά στο σύνολο της παροχής αυτής.

Ένας πολύ μεγάλος αριθμός πανεπιστημίων προσφέρει γλωσσικά μαθήματα σε φοιτητές άλλων ειδικοτήτων, σύμφωνα με τις συστάσεις των ευρωπαϊκών οργάνων. Η προσφορά είναι ευρεία, με τριάντα ένα ιδρύματα (σχεδόν τα μισά) να δίνουν στους φοιτητές τη δυνατότητα επιλογής από μια λίστα με περισσότερες από τέσσερις γλώσσες. Μόνο οκτώ πανεπιστήμια από το δείγμα μας δεν δίνουν την ευκαιρία εκμάθησης άλλων γλωσσών σε φοιτητές άλλων ειδικοτήτων. Είναι θετικό ότι το ΚΕΠΑ χρησιμοποιείται για τη σύνταξη του αναλυτικού προγράμματος και την αξιολόγηση σε πάνω από τα μισά πανεπιστήμια που ερευνήθηκαν. Φυσικά, το πραγματικό ποσοστό προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών που παρακολουθούν γλωσσικά μαθήματα είναι ένα άλλο ζήτημα, το οποίο δεν εντάσσεται στα πλαίσια της παρούσας έρευνας.

Δεδομένου του σκληρού ανταγωνισμού των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων για την εξεύρεση ταλέντων και την εξασφάλιση επιπλέον χρηματοδότησης, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι όλα τα πανεπιστήμια, εκτός από ένα, καταβάλλουν μεγάλη προσπάθεια για την προσέλκυση διεθνών φοιτητών, ενώ εξίσου ενδιαφέρον είναι και το γεγονός ότι τα μισά ιδρύματα αναφέρουν, επίσης, τη διεξαγωγή συνειδητής προσπάθειας για την προσέλκυση φοιτητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στη χώρα καταγωγής τους. Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται αυτή η προσπάθεια θα αποτελούσε ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον θέμα για περαιτέρω διερεύνηση.

Η κινητικότητα των φοιτητών στηρίζεται οικονομικά από τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, αλλά μόνο δέκα από αυτά που ερευνήθηκαν περιλαμβάνουν υποχρεωτικά προγράμματα κινητικότητας για τους φοιτητές γλωσσών, με την ευρεία πλειοψηφία απλώς να τα «ενθαρρύνει». Όπως είναι αναμενόμενο, η κινητικότητα είναι περισσότερο προαιρετική παρά υποχρεωτική για τους φοιτητές άλλων ειδικοτήτων σε όλα τα πανεπιστήμια που ερευνήθηκαν, εκτός από ένα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία για την κινητικότητα των φοιτητών με το πρόγραμμα Erasmus, τα οποία θα πρέπει να μελετηθούν για την εξακρίβωση του πραγματικού αριθμού των φοιτητών ανά χώρα που περνούν κάποιο χρονικό διάστημα σε κάποια άλλη χώρα ως μέρος των σπουδών τους: http://ec.europa.eu/education/erasmus/statistics_en.htm.

2.7 Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τα έγγραφα της ΕΕ και του ΣτΕ προσδιορίζουν με σαφήνεια τα χαρακτηριστικά των καλών πολιτικών για την πολυγλωσσία και την πολλαπλογλωσσία στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο. Η Ανακοίνωση της ΕΕπ το 2008 υπογράμμισε την ανάγκη να ικανοποιηθούν οι ανάγκες των ανθρώπων που δεν μιλούν πολλές γλώσσες μέσα από τα ΜΜΕ, τις νέες τεχνολογίες και τη μετάφραση:

Τα ΜΜΕ μπορούν να αποτελέσουν πηγή άτυπης εκμάθησης γλωσσών μέσα από την εκπαιδευτική ψυχαγωγία [edutainment] και τις υποτιτλισμένες ταινίες.

Με αυτή την ανακοίνωση τα κράτη-μέλη κλήθηκαν να υποστηρίξουν τον υποτιτλισμό και την κυκλοφορία πολιτισμικών έργων. Το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2009 ενθάρρυνε τη χρήση υπότιτλων στα τηλεοπτικά προγράμματα. Η Ομάδα Υψηλού Επιπέδου για την Πολυγλωσσία (2007) είχε αφιερώσει ένα μέρος της έκθεσής της σε αυτό τον τομέα, υπογραμμίζοντας τη σημασία του ρόλου των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη διαμόρφωση της στάσης των ανθρώπων απέναντι σε άλλες γλώσσες και πολιτισμούς, και ενθαρρύνοντας τη μετάβαση από τη μεταγλώττιση στον υποτιτλισμό:

Οι τηλεοπτικές εταιρείες που χρησιμοποιούν συνήθως τη μεταγλώττιση πρέπει να ενθαρρυνθούν να προσφέρουν και υποτιτλισμό εκτός από την παραδοσιακή μεταγλώττιση, ώστε οι τηλεθεατές να έχουν επιλογές.

Όσον αφορά τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, το Άρθρο 11 του ΕΧΠΜΓ εστιάζει στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ορίζει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν τη δημιουργία τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών που χρησιμοποιούν περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και να ενθαρρύνουν την παραγωγή και μετάδοση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων και την κυκλοφορία εφημερίδων σε αυτές. Επίσης, ορίζει ρητά ότι πρέπει να υπάρχει ελευθερία άμεσης πρόσβασης σε ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές από τις γειτονικές χώρες που χρησιμοποιούν μια γλώσσα με την ίδια ακριβώς ή παρόμοια μορφή όπως οι Π/Μ γλώσσες.

Στην έρευνα LRE σκοπός ήταν η ανάδειξη των συστάσεων και κατευθυντήριων γραμμών που προαναφέρθηκαν. Για τον λόγο αυτό, ζητήθηκε από τους ερευνητές να συλλέξουν στοιχεία από τις πόλεις-στόχος σε κάθε εθνικό ή περιφερειακό περιβάλλον. Συμπεριλήφθηκαν οι εξής μεταβλητές:

- η ποικιλία των γλωσσών στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση
- η πρακτική υποτιτλισμού στον κινηματογράφο και στην τηλεόραση
- η πρόσβαση σε περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες έξω από την περιφέρεια καταγωγής
- η διαθέσιμη παροχή νοηματικών γλωσσών
- η ποικιλία των γλωσσών στις οποίες διατίθενται οι εφημερίδες σε μεγάλα περίπτερα και σε μεγάλους σιδηροδρομικούς σταθμούς.

Για τη συγκέντρωση στοιχείων σχετικά με το εύρος των γλωσσών που χρησιμοποιούνται στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση ζητήθηκε από τους ερευνητές να καταγράψουν τις γλώσσες που προσφέρονται κατά τη διάρκεια μιας εβδομάδας στην κρατική ραδιοτηλεόραση, σύμφωνα με τις εφημερίδες με τις μεγαλύτερες πωλήσεις στις πόλεις που ερευνήθηκαν. Αυτή η μεθοδολογία είναι γνωστή ως Γλωσσολογία του τοπίου. Γνωρίζοντας τους περιορισμούς μιας τέτοιας έρευνας, είχαμε ως στόχο να πάρουμε σε δεδομένο χρόνο και τόπο ένα στιγμιότυπο της πραγματικής κατάστασης σχετικά με τα προγράμματα της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου όπως αυτή αποτυπώνεται σε διαφορετικές εφημερίδες. Βάσει των αναφορών των ερευνητών μας γίνεται ξεκάθαρο ότι σε έναν αριθμό χωρών υπάρχουν διαθέσιμα πολύγλωσσα προγράμματα στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση. Οι ερευνητές μας κατέγραψαν προγράμματα αποκλειστικά στην εθνική γλώσσα στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο σύμφωνα με τις λίστες των εφημερίδων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Ελλάδα και την Πολωνία. Οι περισσότερες από τις υπόλοιπες συμμετέχουσες χώρες πρόσφεραν προγράμματα στα αγγλικά, τα γερμανικά και τα γαλλικά τόσο στην τηλεόραση όσο και στο ραδιόφωνο. Μετά την εθνική γλώσσα, τα αγγλικά είναι η πιο κοινή γλώσσα στην τηλεόραση στην Αυστρία, τη Χώρα των Βάσκων, την Καταλονία, τη Δανία, την Εσθονία, την Ιταλία, την Ολλανδία/Φρίσλαντ, την Πορτογαλία, την Ισπανία, την Ελβετία και την Ουκρανία. Γερμανικά τηλεοπτικά προγράμματα καταγράφηκαν στην Καταλονία, τη Δανία, την Εσθονία, τη Γαλλία, την Ουγγαρία, την Ολλανδία/Φρίσλαντ και τη Ρουμανία. Τα γαλλικά είναι στη λίστα της Καταλονίας, της Δανίας, της Αγγλίας και της Εσθονίας. Σε έναν αριθμό χωρών υπάρχει μια πλούσια ποικιλία προγραμμάτων στις Π/Μ γλώσσες: για παράδειγμα, η Βουλγαρία προσφέρει τηλεοπτικά προγράμματα στα αρμενικά, τα εβραϊκά, τα ρομανί και τα τουρκικά. Η Γαλλία, η Ουγγαρία και η Ρουμανία εμφανίζουν παρόμοιες τάσεις σχετικά με τις Π/Μ γλώσσες. Σε κάποιες χώρες/περιοχές όπως η Καταλονία, η Αγγλία, η Ολλανδία και η Ελβετία, υπάρχουν και προγράμματα στις γλώσσες των μεταναστών. Τα ραδιοφωνικά προγράμματα ακολουθούν παρόμοια σχήματα με τα τηλεοπτικά προγράμματα. Ενώ η ραδιοφωνική προσφορά είναι πολύ μεγαλύτερη σε σύγκριση με την τηλεοπτική στη Βουλγαρία, τη Γαλλία, την Ουγγαρία, την Ιταλία και τη Λιθουανία, η ποικιλία είναι πολύ μικρότερη στην Καταλονία, την Εσθονία και την Ολλανδία.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Δανία, η Εσθονία, η Λιθουανία, η Πορτογαλία, η Ελβετία και η Ουαλία αναφέρουν ότι υπάρχει πάντα η δυνατότητα πρόσβασης σε τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές σε περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες από άλλες χώρες/περιφέρειες, ενώ η Γαλλία και η Καταλονία αναφέρουν ότι αυτή η δυνατότητα δεν υφίσταται ποτέ. Οι ερευνητές στις υπόλοιπες χώρες/περιφέρειες ανέφεραν ότι κάποιες φορές προγράμματα σε περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες γίνονται προσβάσιμα σε περιοχές κοντά στα σύνορα. Οι λόγοι που κρύβονται πίσω από αυτά τα ευρήματα χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης.

Σύμφωνα με την έρευνα που διεξήχθη από τη Συμβουλευτική Ομάδα MME (2007) και σύμφωνα με τις επανειλημμένες συστάσεις της ΕΕ, η πρακτική του υποτιτλισμού γίνεται ολοένα και πιο δημοφιλής στις ευρωπαϊκές χώρες. Ωστόσο, οι πρακτικές της μεταγλώττισης και του αφανούς αφηγητή είναι ακόμα ευρέως διαδεδομένες. Οι χώρες κατηγοριοποιούνται σε δύο μεγάλες ομάδες (χώρες της μεταγλώττισης και χώρες του υποτιτλισμού), παρόλο που η κατάσταση που επικρατεί στην πραγματικότητα στην Ευρώπη είναι πολύ πιο σύνθετη. Τα ευρήματα του LRE που παρουσιάζονται στον Πίνακα 38 μπορούν να συγκριθούν με παλαιότερες μελέτες, με τις μισές περίπου χώρες/περιφέρειες να χρησιμοποιούν συνήθως τη μεταγλώττιση και τις άλλες μισές τον υποτιτλισμό.

Πίνακας 38. Υποτιτλισμός vs μεταγλώττιση στην τηλεόραση και στον κινηματογράφο

Χώρα/περιφέρεια	Τηλεοπτικές παραγωγές		Κινηματογραφικές παραγωγές	
	Συνήθως μεταγλωττίζονται	Συνήθως υποτιτλίζονται	Συνήθως μεταγλωττίζονται	Συνήθως υποτιτλίζονται
Αυστρία	√		√	
Χώρα των Βάσκων	√		√	
Βοσνία-Ερζεγοβίνη		√		√
Βουλγαρία	√			√
Καταλονία	√		√	
Δανία		√		√
Αγγλία		√		√
Εσθονία		√		√
Γαλλία	√			√
Φρίσαντ		√		√
Ελλάδα		√		√
Ουγγαρία	√		√	
Ιταλία	√		√	
Λιθουανία	√			√
Ολλανδία		√		√
Βόρεια Ιρλανδία		√		√
Πολωνία	√		√	
Πορτογαλία		√		√
Ρουμανία		√		√
Σκωτία		√		√
Ισπανία	√		√	
Ελβετία		√		√
Ουκρανία		√	√	
Ουαλία		√		√

Οι χώρες/περιφέρειες που χρησιμοποιούν μεταγλώττιση στην τηλεόραση και τον κινηματογράφο είναι η Αυστρία, η Καταλονία, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Πολωνία και η Ισπανία. Οι χώρες/περιφέρειες που χρησιμοποιούν υποτιτλισμό στην τηλεόραση και τον κινηματογράφο είναι η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Δανία, η Αγγλία, η Εσθονία, το Φρίσλαντ, η Ελλάδα, η Ολλανδία, η Βόρεια Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σκωτία, η Ελβετία και η Ουαλία. Σε άλλες χώρες/περιφέρειες η προσέγγιση είναι ανάμικτη, δηλαδή τα προγράμματα υποτιτλίζονται στο ένα μέσο και μεταγλωττίζονται στο άλλο.

Όσον αφορά τη διαθεσιμότητα των εφημερίδων στα μεγαλύτερα περίπτερα και στους μεγαλύτερους σιδηροδρομικούς σταθμούς στις πόλεις που ερευνήθηκαν σε κάθε χώρα/περιφέρεια, οι ερευνητές επισκέφθηκαν αυτά τα σημεία και κατέγραψαν σε μια λίστα όλες τις εφημερίδες που διατίθενται σε διάφορες άλλες γλώσσες: εφάρμοσαν και πάλι τη μέθοδο της Γλωσσολογίας του τοπίου για να μπορέσουν να πάρουν ένα γλωσσικό στιγμιότυπο σε δεδομένο τόπο και χρόνο. Στον Πίνακα 39 παρουσιάζεται η λίστα με τις είκοσι πιο κοινές μη εθνικές/μη περιφερειακές γλώσσες στις οποίες διατίθενται εφημερίδες, στις πόλεις του δείγματος έξω από την χώρα/περιοχή αναφοράς.

Πίνακας 39. Πίνακας 39. Το πολύγλωσσο φάσμα των εφημερίδων σε επίπεδο πόλης (20 δημοφιλέστερες σε διαφορετικές εφημερίδες έξω από τη χώρα ή την περιοχή αναφοράς)

Γλώσσες στις εφημερίδες	Σύνολο εφημερίδων
1. αγγλικά	408
2. γερμανικά	270
3. γαλλικά	181
4. ρωσικά	162
5. ιταλικά	127
6. αραβικά	77
7. τουρκικά	54
8. ισπανικά	51
9. ολλανδικά	46
10. αλβανικά	40
11. σερβικά	36
12. κινεζικά	27
13. κροατικά	23
14. βουλγαρικά	12
15. ιαπωνικά	11
16. πολωνικά	10
17. ελληνικά	8
18. βοσνιακά	7
19. ουγγρικά	7
20. σουηδικά	6

Γενικά, τα αγγλικά είναι η πιο κοινή γλώσσα και ακολουθούν σε απόσταση τα γερμανικά, τα γαλλικά, τα ρωσικά και τα ιταλικά. Ουσιαστικά μπορεί να υποθέσει κανείς ότι κατά βάση υπάρχουν τρία είδη κοινού-στόχος γι' αυτές τις εφημερίδες: α) οι εφημερίδες που απευθύνονται σε διεθνείς ταξιδιώτες, επιχειρηματίες και τουρίστες, όπως είναι οι εφημερίδες στα αγγλικά, στα γερμανικά, στα γαλλικά ή στα ιαπωνικά· β) εφημερίδες που απευθύνονται σε ομάδες μεταναστών σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις, όπως είναι οι εφημερίδες στα αραβικά, στα τουρκικά, στα αλβανικά ή στα κινεζικά. Φυσικά οι διακρίσεις αυτές δεν είναι απόλυτες.

Το άλλο πεδίο που ερευνήθηκε στον τομέα των οπτικοακουστικών μέσων ήταν ο βαθμός στον οποίο προσφέρεται η νοηματική γλώσσα στα τηλεοπτικά προγράμματα για τη μετάδοση σημαντικών γεγονότων. Η Κοινοβουλευτική Εтноσυνέλευση του ΣΤΕ στη Σύστασή της το 2003 για την προστασία των νοηματικών γλωσσών προς τα κράτη-μέλη επισήμανε ότι οι νοηματικές γλώσσες αποτελούν χαρακτηριστικό του ευρωπαϊκού πολιτισμικού πλούτου, ότι αυτές οι γλώσσες αποτελούν φυσικό μέσο επικοινωνίας για τους κωφούς και ότι είναι απαραίτητη η επίσημη αναγνώρισή τους. Επίσης, υπογραμμίστηκε ότι η μετάδοση τηλεοπτικών προγραμμάτων στη νοηματική γλώσσα ή με υποτιτλισμό θα προωθούσε τη διαδικασία ενσωμάτωσης της κοινότητας των κωφών στο κοινωνικό σύνολο.

Στον Πίνακα 40 απεικονίζονται οι απαντήσεις των ερευνητών όχι μόνο στην ερώτηση για τη νοηματική γλώσσα στην τηλεόραση αλλά και σε δύο ακόμα ερωτήσεις που τέθηκαν στα πλαίσια της έρευνας LRE για τη νοηματική γλώσσα: συγκεκριμένα, για τον βαθμό στον οποίο υφίστανται επίσημα έγγραφα γλωσσικής πολιτικής στα οποία αναγνωρίζεται επίσημα ή προωθείται η νοηματική γλώσσα σε μια χώρα/περιφέρεια και για τον βαθμό στον οποίο υφίσταται η δυνατότητα χρήσης της νοηματικής γλώσσας από τους κωφούς κατά τις συναλλαγές τους με τις επίσημες αρχές στις δημόσιες υπηρεσίες. Ο Πίνακας 40 απεικονίζει τη γενική εικόνα σχετικά με την παροχή της νοηματικής γλώσσας.

Πίνακας 40. Παροχή της νοηματικής γλώσσας σε 24 χώρες/περιφέρειες

Χώρα/περιφέρεια	Η νοηματική γλώσσα αναγνωρίζεται επίσημα ή προωθείται	Δυνατότητα χρήσης της νοηματικής γλώσσας από τους κωφούς κατά τις συναλλαγές τους με τις επίσημες αρχές	Παροχή νοηματικής γλώσσας από τα ΜΜΕ σε σημαντικά γεγονότα
Αυστρία	ναι	πάντα	μερικές φορές
Χώρα των Βάσκων	–	–	μερικές φορές
Βοσν.-Ερζ.	ναι	πάντα	μερικές φορές
Βουλγαρία	ναι	μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις	τακτικά
Καταλονία	ναι	πάντα	μερικές φορές
Δανία	–	πάντα	τακτικά
Αγγλία	ναι	–	τακτικά
Εσθονία	ναι	μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις	πάντα
Γαλλία	ναι	πάντα	τακτικά
Φρίσαντ	–	μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις	μερικές φορές
Ελλάδα	–	–	μερικές φορές
Ουγγαρία	ναι	πάντα	μερικές φορές
Ιταλία	–	–	–
Λιθουανία	ναι	πάντα	μερικές φορές
Ολλανδία	ναι	μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις	μερικές φορές
Βόρεια Ιρλανδία	ναι	μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις	τακτικά
Πολωνία	–	–	–
Πορτογαλία	ναι	πάντα	τακτικά
Ρουμανία	ναι	πάντα	–
Σκωτία	ναι	μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις	τακτικά
Ισπανία (Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη)	ναι	πάντα	τακτικά
Ελβετία	ναι	πάντα	τακτικά
Ουκρανία	ναι	πάντα	μερικές φορές
Ουαλία	ναι	μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις	μερικές φορές

Οι νοηματικές γλώσσες αναγνωρίζονται επίσημα/ προωθούνται σε όλες τις χώρες/περιφέρειες με εξαίρεση τη Χώρα των Βάσκων, τη Δανία, την Ελλάδα, την Ιταλία και την Πολωνία. Οι κωφοί μπορούν πάντοτε να χρησιμοποιούν τη νοηματική γλώσσα κατά τις συναλλαγές τους με τις επίσημες αρχές στις μισές από τις χώρες/περιφέρειες που ερευνήθηκαν. Η Εσθονία παρέχει πάντοτε διευκολύνσεις ώστε να μεταδοθούν σημαντικά γεγονότα από τα ΜΜΕ σε νοηματική γλώσσα, ενώ άλλες εννέα χώρες/περιφέρειες δίνουν αυτή τη δυνατότητα σε μόνιμη βάση.

2.8 Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους

Η Ανακοίνωση της ΕΕπ (2008) είναι ένα από τα πολλά έγγραφά της με τα οποία υπογραμμίζεται η σημασία της ύπαρξης πολυγλωσσων δημόσιων υπηρεσιών για τους πολίτες και τους επισκέπτες που δεν μιλούν την τοπική γλώσσα:

Οι μητροπολιτικές περιοχές και τα τουριστικά θέρετρα στην Ευρώπη πρέπει να διαθέτουν τις πληροφορίες σε διάφορες γλώσσες και να βασίζονται σε πολυγλωσσους ανθρώπους, οι οποίοι θα δρουν ως πολιτισμικοί διαμεσολαβητές και διερμηνείς. Αυτό απαιτείται για την ικανοποίηση των αναγκών των αλλοδαπών που δεν μιλούν την τοπική γλώσσα. Ιδιαίτέρως σημαντικές είναι η νομική μετάφραση και διερμηνεία.

Ο ΕΧΠΜΓ καλύπτει, επίσης, τις δημόσιες υπηρεσίες περισσότερο από την πλευρά του πολίτη. Το Άρθρο 9 εστιάζει στις νομικές διαδικασίες και εγγυάται ότι ποινικές και αστικές υποθέσεις μπορούν να εκδικασθούν στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες με τη χρήση διερμηνέων και μεταφραστών χωρίς την πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση του ενδιαφερομένου· επιπλέον, επιτρέπει στους πολίτες την υποβολή νομικών εγγράφων σε αυτές τις γλώσσες. Το Άρθρο 10 αναφέρεται στις διοικητικές αρχές και τις δημόσιες υπηρεσίες και ορίζει ότι, όπου επιβάλλεται από τον αριθμό των κατοίκων, οι δημόσιοι υπάλληλοι θα πρέπει να μιλάνε τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και ότι θα πρέπει να διατίθενται έγγραφα σε αυτές τις γλώσσες. Επίσης, πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα χρήσης αυτών των γλωσσών σε συζητήσεις με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές. Από αυτή την παροχή, φυσικά, δεν πρέπει να εξαιρούνται οι επίσημες γλώσσες του κράτους.

Τόσο τα έγγραφα της ΕΕπ όσο και του ΣτΕ, ενώ πιέζουν για την αύξηση της πολυγλωσσίας στις πόλεις και στις δημόσιες αρχές, τις ενθαρρύνουν παράλληλα να προσφέρουν στους πολίτες ευκαιρίες εκμάθησης της τοπικής γλώσσας με χαμηλό κόστος.

Εστιάζουμε στις γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους στο επίπεδο της κεντρικής πόλης, και όχι στις αποκεντρωμένες περιοχές των διαφορετικών γειτονιών. Χρησιμοποιήσαμε τις συστάσεις του Δικτύου Eurocities για τις μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις και τις πρόσφατες συστάσεις ενός ευρωπαϊκού πρωτοπόρου σε αυτόν τον τομέα, της πόλης του Sheffield στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η *Γλωσσική Στρατηγική του Δήμου του Sheffield* δημοσιεύθηκε το 2004 και επιδίωκε να δημιουργήσει μια σύνδεση ανάμεσα στην εκμάθηση γλωσσών και στην ευρύτερη ατζέντα της πόλης. Το 2008 το Sheffield έγινε η πρώτη πόλη στην Ευρώπη που έδωσε τις γλωσσικές της πολιτικές για επισκόπηση στο Συμβούλιο της Ευρώπης, το οποίο προσφέρει τη βοήθεια ειδικών καθώς και τη δυνατότητα σε χώρες, περιοχές και πόλεις να αυτοαξιολογήσουν τις πολιτικές τους. Μια δημοτική αναφορά που κάλυπτε την προώθηση της πολυγλωσσίας στην εκπαίδευση και πέρα από αυτήν, συμπεριλαμβανόμενων των επιχειρήσεων, συντάχθηκε από τον Reynolds (2008).

Στην έρευνα LRE σκοπός μας ήταν η διερεύνηση των γλωσσικών στρατηγικών και πολιτικών σε επίπεδο πόλης· για τον λόγο αυτό εξετάστηκαν οι εξής παράμετροι:

- ο βαθμός στον οποίο η πόλη διαθέτει θεσμοθετημένη στρατηγική για την προώθηση της πολυγλωσσίας
- εάν οι υπηρεσίες και τα έγγραφα παρέχονται σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής
- η σύνταξη ιστοσελίδων σε άλλες γλώσσες
- η χρήση διερμηνέων και μεταφραστών στις δημόσιες υπηρεσίες
- οι γλώσσες που περιλαμβάνονται στις περιγραφές των θέσεων εργασίας, εάν παρέχεται γλωσσική εκπαίδευση σε ομιλητές άλλων γλωσσών κατά την πρόσληψή τους και εάν τηρείται αρχείο με τις γλωσσικές ικανότητες του προσωπικού.
- η αναγνώριση των πολυγλωσσων δεξιοτήτων του προσωπικού

Επίσης, ζητήθηκε από τους εκπροσώπους της πόλης να δηλώσουν τον αριθμό των γλωσσών για τις οποίες εφαρμόζονται οι πολιτικές που αναφέρθηκαν παραπάνω. Επιπλέον, ερευνήθηκαν οι γλώσσες που προσφέρονται στην πραγματικότητα στα μέσα *προφορικής και γραπτής επικοινωνίας* των πόλεων και συγκεκριμένα στις υπηρεσίες εκπαίδευσης, έκτακτης ανάγκης και υγείας, στις κοινωνικές και νομικές υπηρεσίες, στις υπηρεσίες μεταφορών, μετανάστευσης και τουρισμού καθώς και στα θεατρικά προγράμματα.

Τα στοιχεία του LRE συγκεντρώθηκαν μέσα από ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις και έρευνες δευτερογενών στοιχείων, και στο μεγαλύτερο μέρος τους υποβλήθηκαν από εκπροσώπους των δημοτικών αρχών. Αναπόφευκτα η φύση του ερωτηματολογίου συνεπάγεται την αδυναμία αποτύπωσης των λεπτομερειών, αλλά σίγουρα τα στοιχεία είναι χρήσιμα ως ενδεικτικά ευρήματα για μελλοντική συζήτηση και διερεύνηση.

Συνολικά ερευνήθηκαν εξήντα τέσσερις πόλεις. Ο πλήρης κατάλογος των πόλεων και τα κριτήρια για την επιλογή τους περιέχονται και αναλύονται στο εισαγωγικό κεφάλαιο. Η βασική ιδέα για την επιλογή των τριών πόλεων σε κάθε χώρα/περιφέρεια ήταν ότι έπρεπε να συμπεριλάβουμε την πρωτεύουσα, τη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη και μια πόλη/κωμόπολη όπου μιλιέται κάποια περιφερειακή γλώσσα. Τα στοιχεία τα σχετικά με τις γλωσσικές πολιτικές και στρατηγικές σε θεσμικό επίπεδο παρουσιάζονται στον Πίνακα 41.

Πίνακας 41. Οι γλωσσικές πολιτικές και στρατηγικές που αναφέρθηκαν σε 64 συμμετέχουσες πόλεις

Παράμετρος	Ευρέως εφαρμοζόμενη	Περιστασιακά εφαρμοζόμενη	Μη εφαρμοζόμενη
Ύπαρξη θεσμοθετημένης πολιτικής για την προώθηση της πολυγλωσσίας	20	25	19
Πολύγλωσσες υπηρεσίες	30	24	10
Παρουσίαση ιστοσελίδας σε άλλες γλώσσες	27	18	19
Ετήσιες εκθέσεις του δήμου σε άλλες γλώσσες	15	10	39
Χρήση διερμνένων και μεταφραστών	35	24	5
Γλωσσικές ικανότητες του προσωπικού σε περιγραφές θέσεων εργασίας	23	27	14
Προσφορά γλωσσικής εκπαίδευσης στους υπαλλήλους	18	24	22
Πρόσληψη ομιλητών άλλων γλωσσών	11	30	23
Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	17	9	38

Σύμφωνα με τις εκθέσεις των ερευνητών μας, οι πόλεις παρέχουν υπηρεσίες σε 140 άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής. Περισσότερες πληροφορίες για τις γλώσσες που προσφέρονται υπάρχουν στον Πίνακα 46.

Η γενική εικόνα είναι η εξής: περίπου οι μισές από τις πόλεις που ερευνήθηκαν αναφέρουν ότι προσφέρονται ευρέως πολύγλωσσες υπηρεσίες σε αυτές, ενώ το ένα τρίτο διαθέτει μια ευρέως εφαρμοζόμενη θεσμοθετημένη στρατηγική για την προώθηση της πολυγλωσσίας. Μόνο δέκα πόλεις από τις εξήντα τέσσερις που ερευνήθηκαν δεν παρέχουν πολύγλωσσες υπηρεσίες. Σε είκοσι επτά πόλεις υπάρχουν πλήρεις διαδικτυακές υπηρεσίες σε άλλες γλώσσες, ενώ δεκαοκτώ αναφέρουν ότι αυτή η πρακτική εφαρμόζεται μεν, περιστασιακά δε. Η χρήση διερμνένων και μεταφραστών είναι μια σημαντική πηγή πληροφόρησης για τους μη φυσικούς ομιλητές των τοπικών γλωσσών. Αυτού του είδους οι υπηρεσίες παρέχονται ευρέως σε τριάντα πέντε πόλεις και εν μέρει σε είκοσι τέσσερις, με πέντε μόνο πόλεις να αναφέρουν την απουσία αυτής της προσφοράς. Σε είκοσι τρεις πόλεις (δηλαδή πάνω από το ένα τρίτο) η πρακτική να περιλαμβάνονται γλώσσες στις περιγραφές των θέσεων εργασίας είναι ευρέως διαδεδομένη, ενώ είκοσι επτά αναφέρουν ότι αυτό συμβαίνει μόνο περιστασιακά. Δέκα οκτώ πόλεις παρέχουν ευρεία γλωσσική εκπαίδευση στο προσωπικό, ενώ είκοσι τέσσερις αναφέρουν ότι αυτό συμβαίνει μόνο περιστασιακά. Μόνο σε έντεκα πόλεις είναι ευρέως διαδεδομένη η πρακτική να προσλαμβάνονται ομιλητές άλλων γλωσσών. Σε λιγότερο από το ένα τρίτο των πόλεων είναι κοινή πρακτική η τήρηση αρχείων για τις γλωσσικές ικανότητες του προσωπικού, ενώ πάνω από τις μισές δεν εφαρμόζουν κάτι τέτοιο.

Οι εκπρόσωποι των πόλεων δεν ρωτήθηκαν μόνο για τον βαθμό στον οποίο εφαρμόζουν τις πολιτικές πολυγλωσσίας που αναφέρθηκαν, αλλά και για τον αριθμό των γλωσσών για τις οποίες εφαρμόζονται αυτές οι πολιτικές.

Ο Πίνακας 42 απεικονίζει την κατανομή των πόλεων, λαμβάνοντας υπόψη και τις δύο αυτές παραμέτρους.

Πίνακας 42. Πολιτικές πολυγλωσσίας και αριθμός των γλωσσών για τις οποίες εφαρμόζονται σε 64 συμμετέχουσες πόλεις

Απουσία πολιτικής	1 πόλη
Ελάχιστα αναπτυγμένες πολιτικές σε πολύ περιορισμένο αριθμό γλωσσών	6 πόλεις
Εν μέρει ανεπτυγμένες πολιτικές σε λίγες γλώσσες	21 πόλεις
Αναπτυγμένες πολιτικές σε αρκετές γλώσσες	31 πόλεις
Καλά αναπτυγμένες πολιτικές σε πολλές γλώσσες	3 πόλεις
Πολύ καλά αναπτυγμένες πολιτικές σε πολλές γλώσσες	2 πόλεις

Οι πέντε πόλεις που προσφέρουν τις πιο ανεπτυγμένες πολιτικές στις περισσότερες γλώσσες σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας είναι με σειρά: η Βιέννη, η Βαρκελώνη, το Λονδίνο, το Μιλάνο και η Κρακοβία. Άλλες πόλεις τείνουν να προσφέρουν ορισμένες υπηρεσίες σε πολλές γλώσσες, αλλά κάποιες άλλες μόνο στην εθνική γλώσσα ή σε περιορισμένη ποικιλία γλωσσών. Στον Πίνακα 43 κατατάσσονται οι ίδιες οι υπηρεσίες σύμφωνα με τον αριθμό των γλωσσών στις οποίες προσφέρονται.

Πίνακας 43. Κατάταξη των δημοσίων υπηρεσιών σε φθίνουσα σειρά σύμφωνα με τον αριθμό των γλωσσών στις οποίες προσφέρονται επικοινωνιακές διευκολύνσεις σε 64 συμμετέχουσες πόλεις

Προφορική επικοινωνία	Γραπτή επικοινωνία
1 Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες τουρισμού
2 Υπηρεσίες μετανάστευσης και ένταξης	Υπηρεσίες μετανάστευσης και ένταξης
3 Νομικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες μεταφορών
4 Υπηρεσίες υγείας	Υπηρεσίες υγείας
5 Κοινωνικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης
6 Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	Κοινωνικές υπηρεσίες
7 Υπηρεσίες εκπαίδευσης	Νομικές υπηρεσίες
8 Υπηρεσίες μεταφορών	Υπηρεσίες εκπαίδευσης
9 Θεατρικά προγράμματα	Θεατρικά προγράμματα
10 Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων	Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων

Η καλύτερη παροχή παρατηρείται στις υπηρεσίες τουρισμού, μετανάστευσης και ένταξης, στις νομικές υπηρεσίες (προφορική επικοινωνία) και στις υπηρεσίες μεταφορών (γραπτή επικοινωνία). Οι υπηρεσίες υγείας προσφέρονται, επίσης, συνήθως σε αρκετές γλώσσες. Το χαμηλότερο επίπεδο πολύγλωσσων υπηρεσιών εντοπίζεται στον πολιτιστικό τομέα (θέατρο) και στις πολιτικές συζητήσεις/στη λήψη αποφάσεων. Οι υπηρεσίες εκπαίδευσης δεν καταλαμβάνουν, επίσης, τόσο υψηλή θέση στην κατάταξη όσο θα περίμενε κανείς, δεδομένου του μεγάλου αριθμού μαθητών (και των γονέων τους) που φοιτούν στα σχολεία σε ολόκληρη την Ευρώπη και δεν έχουν ευχέρεια λόγου στην επίσημη γλώσσα της χώρας/περιφέρειας όπου φοιτούν. Το χαμηλότερο επίπεδο, το οποίο αφορά τις πολιτικές συζητήσεις και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, ενδέχεται να επηρεάζει αρνητικά την παροχή ίσων ευκαιριών για την ενεργή συμμετοχή όλων των άμεσα ενδιαφερομένων, ειδικά των μειονοτήτων, των νεοαφιχθέντων και των μεταναστών, στα κοινά.

Όσον αφορά στον πραγματικό αριθμό και την ποικιλία των γλωσσών που προσφέρονται σε κάθε πόλη, θα πρέπει να επισημανθεί και πάλι ότι τα στοιχεία βασίζονται σε ερωτηματολόγια και γραπτές απαντήσεις από τους εκπροσώπους των πόλεων. Θα χρειαζόταν περαιτέρω εις βάθος παρατήρηση για να διαπιστωθεί εάν οι γλώσσες που αναφέρονται στις απαντήσεις ότι προσφέρονται όντως προσφέρονται, σε συνδυασμό με τη συνέπεια και τα επίπεδα γλωσσικής ικανότητας. Ωστόσο, τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας LRE αποτελούν καλό δείκτη και μια καλή βάση για περαιτέρω έρευνα.

Η κατανομή των πόλεων σύμφωνα με τον αριθμό των γλωσσών στις οποίες παρέχονται υπηρεσίες προφορικής επικοινωνίας απεικονίζεται στον Πίνακα 44.

Πίνακας 44. Κατανομή των πόλεων σύμφωνα με τον αριθμό των γλωσσών στις οποίες προσφέρεται προφορική επικοινωνία σε 10 δημόσιες υπηρεσίες

Ο βαθμός των πολύγλωσσων υπηρεσιών προφορικής επικοινωνίας	Αριθμός πόλεων
Υπηρεσίες μόνο στην εθνική γλώσσα	1
Υπηρεσίες σε 1 ή 2 γλώσσες κατά μέσο όρο	23
Υπηρεσίες σε 3 ή 4 γλώσσες κατά μέσο όρο	23
Υπηρεσίες σε περισσότερες από 4 γλώσσες κατά μέσο όρο	17

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, δεκαεπτά πόλεις παρέχουν τις περισσότερες υπηρεσίες σε περισσότερες από τέσσερις γλώσσες, ενώ είκοσι τρεις σε τρεις με τέσσερις γλώσσες. Οι πόλεις που αναφέρουν ότι προσφέρουν τις περισσότερες υπηρεσίες προφορικής επικοινωνίας στις περισσότερες γλώσσες είναι με σειρά κατάταξης το Λονδίνο, το Aberdeen, η Γλασκόβη, η Μαδρίτη, η Valencia, η Ζυρίχη, το Μιλάνο, το Belfast, η Βαρκελώνη και το Λουγκάνο.

Για τη γραπτή επικοινωνία, η κατανομή των υπηρεσιών με το ίδιο σύστημα απεικονίζεται στον Πίνακα 45.

Πίνακας 45. Κατανομή των πόλεων με βάση τον αριθμό των γλωσσών στις οποίες προσφέρεται γραπτή επικοινωνία σε 10 δημόσιες υπηρεσίες

Ο βαθμός των πολύγλωσσων υπηρεσιών γραπτής επικοινωνίας	Αριθμός πόλεων
Υπηρεσίες μόνο στην εθνική γλώσσα	1
Υπηρεσίες σε 1 ή 2 γλώσσες κατά μέσο όρο	30
Υπηρεσίες σε 3 ή 4 γλώσσες κατά μέσο όρο	27
Υπηρεσίες σε περισσότερες από 4 γλώσσες κατά μέσο όρο	6

Ο χαμηλότερος αριθμός των πόλεων που εμφανίζεται στις υψηλές κατηγορίες παροχής γραπτής επικοινωνίας υποδηλώνει ότι αποδίδεται μικρότερη έμφαση στην παροχή εγγράφων σε πολλές γλώσσες απ' ό,τι στην παροχή υπηρεσιών άμεσης προφορικής διερμνείας και διαμεσολάβησης. Ενώ σαράντα πόλεις ανέφεραν ότι προσφέρουν υπηρεσίες προφορικής επικοινωνίας σε περισσότερες από τρεις γλώσσες, οι πόλεις που παρέχουν υπηρεσίες γραπτής επικοινωνίας σε περισσότερες από τρεις γλώσσες είναι τριάντα τρεις.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που αναφέρθηκαν, οι πόλεις που προσφέρουν τις περισσότερες υπηρεσίες γραπτής επικοινωνίας στις περισσότερες γλώσσες είναι με σειρά κατάταξης το Λονδίνο, η Γλασκόβη, το Aberdeen, το Belfast, η Valencia, η Σεβίλλη, το Λουγκάνο, η Ζυρίχη, η Μαδρίτη και το Μιλάνο.

Το υψηλό επίπεδο των στοιχείων υποδηλώνει την ευαισθητοποίηση των πόλεων απέναντι στις γλωσσικές ανάγκες των πολιτών, τουλάχιστον όσον αφορά στις πιο απαραίτητες υπηρεσίες, αλλά παράλληλα καθίσταται σαφές ότι υπάρχουν πολλά περιθώρια για ανάπτυξη και διεύρυνση της ποικιλίας των πολύγλωσσων υπηρεσιών. Όσον αφορά στον πραγματικό αριθμό των προσφερόμενων γλωσσών στις πόλεις, ο Πίνακας 46 απεικονίζει τις είκοσι γλώσσες που αναφέρονται πιο συχνά στις πολιτικές και τις δημόσιες υπηρεσίες που ερευνήθηκαν.

Πίνακας 46. Το φάσμα των γλωσσών που προσφέρονται στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους σε 64 πόλεις (20 δημοφιλέστερες εκτός της χώρας ή της περιοχής αναφοράς)

Γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους	Συχνότητα
1. αγγλικά	771
2. γερμανικά	290
3. ρωσικά	285
4. γαλλικά	255
5. ισπανικά	153
6. κινεζικά	117
7. αραβικά	117
8. ιταλικά	98
9. πολωνικά	69
10. τουρκικά	67
11. ρουμανικά	60
12. κροατικά	58
13. πορτογαλικά	55
14. βοσνιακά	37
15. ιαπωνικά	36
16. ουγγρικά	34
17. ουρντού	34
18. αλβανικά	27
19. σερβικά	27
20. περσικά	21

Τα αγγλικά είναι η πιο ευρέως προσφερόμενη γλώσσα εκτός από την εθνική στις προφορικές και γραπτές υπηρεσίες σε όλες τις πόλεις που ερευνήθηκαν, και ακολουθούν τα γερμανικά, τα ρωσικά, τα γαλλικά και τα ισπανικά. Τα κινεζικά και τα αραβικά αναδεικνύονται ως υψηλή προτεραιότητα και προσφέρονται σε αρκετές πόλεις. Τα αποτελέσματα για τις δημοφιλέστερες πέντε γλώσσες στις εφημερίδες και τις δημόσιες υπηρεσίες/δημόσιους χώρους σε επίπεδο πόλης είναι πολύ παρόμοια. Όπως και στην περίπτωση των

γλωσσών που χρησιμοποιούνται στις εφημερίδες, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι υπάρχουν δύο είδη κοινού-στόχος για τις υπηρεσίες προφορικής και γραπτής επικοινωνίας στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δημόσιους χώρους: α) υπηρεσίες στα αγγλικά, στα γερμανικά, στα ρωσικά, στα γαλλικά, στα ισπανικά και στα ιταλικά, που απευθύνονται σε διεθνείς ταξιδιώτες, επιχειρηματίες και τουρίστες· β) υπηρεσίες στα αραβικά, στα τουρκικά, στα κροατικά, στα κινεζικά κ.ο.κ., που απευθύνονται στις ομάδες των μεταναστών. Η προτεραιότητα που δίνουν οι πόλεις σε ορισμένες γλώσσες έναντι άλλων μπορεί να οφείλεται σε πολλούς λόγους, το οποίο χρήζει περαιτέρω διερεύνησης σε συνεργασία με τους διοικητικούς φορείς των πόλεων και τις επικοινωνιακές τους ομάδες.

2.9 Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις

Τα όργανα της ΕΕ έχουν προωθήσει με συνέπεια την πολυγλωσσία ως παράγοντα της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, καθώς και της κινητικότητας και της απασχολησιμότητας των πολιτών. Το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (2008) κάλεσε τις επιχειρήσεις να αναπτύξουν την ικανότητά τους σε μια ευρεία ποικιλία γλωσσών με σκοπό τη διεύρυνση της πρόσβασής τους στις αγορές και τις ενθάρρυνε να αποδώσουν μεγαλύτερη βαρύτητα στις γλωσσικές δεξιότητες για την εξέλιξη της επαγγελματικής σταδιοδρομίας του προσωπικού. Η Ανακοίνωση της ΕΕπ την ίδια χρονιά αναφερόταν στη μελέτη ELAN του 2006, η οποία είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι γλωσσικές και διαπολιτισμικές δεξιότητες σχετίζονται με την επιτυχία στις εξαγωγές και ότι μεγάλος όγκος επιχειρηματικών δραστηριοτήτων είχε χαθεί στην Ευρώπη εξαιτίας της έλλειψης αυτού του είδους των δεξιοτήτων.

Η Ομάδα Υψηλού Επιπέδου για την Πολυγλωσσία (2007) αφιέρωσε, επίσης, μέρος της έκθεσής της στις επιχειρήσεις, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι, παρόλο που τα αγγλικά είναι η κυρίαρχη γλώσσα στον επαγγελματικό τομέα, άλλες θα ήταν οι γλώσσες που θα έδιναν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις εταιρείες της ΕΕ. Πρότεινε ότι οι εταιρείες θα έπρεπε να επενδύσουν στις γλώσσες, να χρησιμοποιούν γλωσσικούς πόρους του προσωπικού τους, να αναπτύξουν στρατηγικές για τη διαχείριση των γλωσσών και να δημιουργήσουν συνεργασίες στον τομέα τόσο της δημόσιας όσο και της ιδιωτικής εκπαίδευσης, με σκοπό τη διασφάλιση της εκμάθησης των κατάλληλων για τον επαγγελματικό τομέα γλωσσών.

Το *Επιχειρηματικό Φόρουμ για την Πολυγλωσσία* (2008), το οποίο δημιουργήθηκε από την ΕΕΠ, δημοσίευσε μια νέα σειρά συστάσεων για τις γλωσσικές στρατηγικές στις επιχειρήσεις. Στα συμπερασματικά του σχόλια επισήμανε ότι:

Οι εταιρείες πρέπει να εκτιμήσουν τις υφιστάμενες εντός της εταιρείας γλωσσικές δεξιότητες και να τις χρησιμοποιήσουν στρατηγικά. Πρέπει να επανεξετάσουν την πολιτική προσλήψεων, τις στρατηγικές εκπαίδευσης και τις αρχές τους για την κινητικότητα. Μπορούν να ενθαρρύνουν το προσωπικό να χρησιμοποιεί και να αναπτύξει τις δεξιότητες που έχει ήδη αποκτήσει και να προσφέρει γλωσσική εκπαίδευση με τρόπο που να παρακινεί τους υπαλλήλους και να είναι συμβατός με τις εργασιακές απαιτήσεις (2008:13).

Σύμφωνα με αυτές τις συστάσεις, στο πλαίσιο του LRE διεξήχθη έρευνα για τις γλωσσικές στρατηγικές των εταιρειών, ώστε να εξακριβωθεί εάν δίνουν προτεραιότητα στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη υπαλλήλων και εάν υποστηρίζουν τη γλωσσική τους εκπαίδευση, καθώς και για να διαπιστωθεί το επίπεδο πολυγλωσσίας στις εταιρείες και η ποικιλία των γλωσσών που χρησιμοποιούνται για την επικοινωνία με τους πελάτες και στα υλικά προώθησης. Τα κριτήρια που ερευνηθήκαν διακρίνονται σε τρεις βασικές κατηγορίες: *γενικές γλωσσικές στρατηγικές, εσωτερικές γλωσσικές στρατηγικές και εξωτερικές γλωσσικές στρατηγικές, των εταιρειών.*

Οι ερευνητές του LRE συνέλεξαν στοιχεία από μια επιλεγμένη ομάδα εταιρειών, οι οποίες βρίσκονται σε πόλεις όλων των χωρών/περιφερειών· συνολικά ερευνηθήκαν 484 εταιρείες. Η έρευνα διεξήχθη συγκεκριμένα σε τέσσερις κατηγορίες επιχειρήσεων (τράπεζες, ξενοδοχεία, κατασκευαστικές εταιρείες και σουπερμάρκετ), όπως διευκρινίστηκε και στο εισαγωγικό κεφάλαιο στον Πίνακα 5. Η επιλογή αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι σκοπός ήταν η συλλογή στοιχείων για εταιρείες, οι οποίες, εκτός από το ότι διατηρούν εμπορικές σχέσεις με άλλες χώρες, έρχονται κατεξοχήν σε επαφή με τους πελάτες. Ζητήθηκε από τους ερευνητές να διεξάγουν

Πίνακας 48. Εταιρείες που αναφέρουν πολιτικές και πρακτικές εφαρμογές για την πολυγλωσσία σε τέσσερις κλάδους (484 εταιρείες, σε ποσοστό %)

Πολιτική	Ευρέως εφαρμοζόμενη	Περιστασιακά εφαρμοζόμενη	Μη εφαρμοζόμενη
Στρατηγική για τις γλώσσες	24	28	48
Γλωσσικές δεξιότητες για την πρόσληψη	55	28	17
Κινητικότητα	23	27	50
Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	22	35	43
Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	1	29	70
Χρήση δικτύων για τη γλωσσική εκπαίδευση	10	15	75
Χρήση προγραμμάτων/ χρηματοδότησης της ΕΕ	5	8	87
Γνώση των προγραμμάτων	0	27	73

έρευνα σε τουλάχιστον είκοσι τέσσερις εταιρείες στη χώρα/περιφέρειά τους, με μια όσο το δυνατόν πιο ισομερή κατανομή των δειγμάτων σε πολυεθνικές/διεθνείς, εθνικές και περιφερειακές ή τοπικές επιχειρήσεις και σε επιχειρηματικούς κλάδους. Η πραγματοποίηση αυτής της φιλοδοξίας αποδείχτηκε δύσκολη σε όλες τις χώρες/περιφέρειες. Ο Πίνακας 47 παρουσιάζει την κατανομή των ειδών των επιχειρήσεων που ερευνηθήκαν. Σε γενικές γραμμές, παρόλο που ο αριθμός των ξενοδοχείων που συμμετείχαν ήταν σχετικά υψηλός σε σχέση με τους άλλους κλάδους επιχειρήσεων, η ισορροπία ήταν ικανοποιητική.

Πίνακας 47. Κατανομή των εταιρειών στους διάφορους τομείς (Αρ.=463)

Ξενοδοχεία	Τράπεζες	Κατασκευαστικές εταιρείες	Σουπερμάρκετ	Σύνολο
140	120	116	108	484

Στην κατηγορία *Γενικές γλωσσικές στρατηγικές των εταιρειών*, οι εκπρόσωποι των εταιρειών ρωτήθηκαν για το:

- εάν η εταιρεία έχει μια ρητή γλωσσική στρατηγική
- εάν δίνει έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη των υπαλλήλων
- εάν παρέχει στο προσωπικό τη δυνατότητα διεθνούς κινητικότητας για την εκμάθηση γλωσσών και την διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση
- εάν χρησιμοποιεί εξωτερικούς μεταφραστές/διερμηνείς
- εάν τηρεί αρχεία για τις γλωσσικές δεξιότητες του προσωπικού
- εάν χρησιμοποιεί δίκτυα για τη γλωσσική εκπαίδευση
- εάν έχει γνώση των προγραμμάτων/ της χρηματοδότησης της ΕΕ
- εάν χρησιμοποιεί τα προγράμματα/ της χρηματοδότησης της ΕΕ.

Τα αποτελέσματα για τις 484 εταιρείες που ερευνηθήκαν παρουσιάζονται στον Πίνακα 48.

Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι το ένα τέταρτο των εταιρειών σε αυτούς τους κλάδους διαθέτει σαφή γλωσσική πολιτική και πάνω από τις μισές λαμβάνουν υπόψη τις γλώσσες για την πρόσληψη νέου προσωπικού. Το ένα τέταρτο των εταιρειών ενθαρρύνει τακτικά την κινητικότητα του προσωπικού με σκοπό την εκμάθηση γλωσσών και την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης. Ωστόσο, το 70% δεν τηρεί αρχείο για τις γλωσσικές δεξιότητες του προσωπικού, ενώ ελάχιστες αξιοποιούν τα προγράμματα της ΕΕ για την εκμάθηση γλωσσών.

Για τις *εσωτερικές γλωσσικές στρατηγικές*, οι επιχειρήσεις ρωτήθηκαν για τον τρόπο με τον οποίο προωθούν τις γλωσσικές δεξιότητες στον τόπο εργασίας και τί είδους προσέγγιση υιοθετούν σε σχέση με τις γλώσσες την χρησιμοποιούν στα έγγραφα της εταιρείας και εσωτερική επικοινωνία. Για να διαπιστωθεί η βαρύτητα που αποδίδεται στην εθνική γλώσσα, στα αγγλικά, στις περιφερειακές/μειονοτικές, τις ξένες γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών σε αυτές τις εταιρείες, ζητήθηκε από τους εκπροσώπους να ορίσουν την πρακτική που

εφαρμόζουν για κάθε κατηγορία γλώσσας και να αναφέρουν σε ποιες άλλες γλώσσες εκτός από την εθνική και τα αγγλικά αποδίδεται η μεγαλύτερη έμφαση. Οι τομείς που καλύφθηκαν ήταν οι εξής:

- οι συνεργασίες με τον εκπαιδευτικό τομέα για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
- τα συστήματα επιβράβευσης/προαγωγής με βάση τις γλωσσικές δεξιότητες
- η παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης
- η χρήση του ΚΕΠΑ στη γλωσσική εκπαίδευση
- οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται για τα εταιρικά έγγραφα και το ενδοδίκτυο
- οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται για τα λογισμικά προγράμματα και το διαδίκτυο.

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 49 σύμφωνα με τη κατηγορία των γλωσσών.

Πίνακας 49. Εταιρείες που αναφέρουν καλή πρακτική ανάλογα με την κατηγορία των γλωσσών: ΕΓ = Εθνική/ές Γλώσσα/ες, ΑΕ = Αγγλικά των Επιχειρήσεων, ΑΛΓ = άλλες γλώσσες (484 εταιρείες, σε ποσοστό %)

Πολιτική	Ευρέως εφαρμοζόμενη			Περιστασιακά εφαρμοζόμενη			Μη εφαρμοζόμενη		
	ΕΓ	ΑΕ	ΑΛΓ	ΕΓ	ΑΕ	ΑΛΓ	ΕΓ	ΑΕ	ΑΛΓ
Συνεργασίες με τον εκπαιδευτικό τομέα	7	10	7	10	17	7	83	73	86
Συστήματα επιβράβευσης/προαγωγής	5	11	5	9	12	6	86	77	89
Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	14	27	12	18	23	12	68	50	76
Χρήση ΚΕΠΑ στη γλωσσική εκπαίδευση	4	7	3	7	9	6	89	84	91
Γλώσσες που χρησιμοποιούνται στα εταιρικά έγγραφα και το ενδοδίκτυο	96	41	14	3	21	10	1	38	76
Γλώσσες που χρησιμοποιούνται για λογισμικά προγράμματα και ιστοσελίδες	88	46	11	6	22	5	6	32	84

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 49, σύμφωνα με τις αναφορές παρέχεται ευρέως γλωσσική εκπαίδευση για αγγλικά των επιχειρήσεων στο 27% των εταιρειών που ερευνήθηκαν, με το 14% να προσφέρει στήριξη στην εθνική γλώσσα για μη φυσικούς ομιλητές και το 12% στήριξη σε άλλες γλώσσες. Ένα σχετικά μικρό ποσοστό διαθέτει συστήματα επιβράβευσης/προαγωγής, με το 11% να αναφέρει ότι τέτοιου είδους συστήματα είναι διαδεδομένα για τα αγγλικά των επιχειρήσεων και μόνο το 5% ότι υφίστανται για την εθνική και άλλες γλώσσες. Ο αριθμός των εταιρειών που δημιουργούν συνεργασίες με τον εκπαιδευτικό τομέα για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού τους είναι, επίσης, σχετικά χαμηλός, με το ένα τέταρτο των επιχειρήσεων να αναλαμβάνει τέτοιες πρωτοβουλίες είτε τακτικά είτε περιστασιακά για τα αγγλικά, το 17% για την εθνική γλώσσα για μη φυσικούς ομιλητές και το 14% για την ανάπτυξη άλλων γλωσσών. Το ΚΕΠΑ χρησιμοποιείται ευρέως για την σύνταξη του αναλυτικού προγράμματος και την αξιολόγηση της προόδου μόνο από ένα πολύ χαμηλό ποσοστό των εταιρειών που ερευνήθηκαν, γεγονός που υποδηλώνει την ανάγκη ανάπτυξης σχετικής ευαισθητοποίησης.

Όσον αφορά τις γλώσσες που χρησιμοποιούνται στην πράξη για τα εταιρικά έγγραφα και το εταιρικό ενδοδίκτυο, κυριαρχεί, όπως είναι αναμενόμενο, η εθνική γλώσσα, παρόλο που οι μισές από τις εταιρείες που ερευνήθηκαν αναφέρουν ότι εξίσου διαδεδομένη είναι και η χρήση των αγγλικών των επιχειρήσεων. Η ευρεία χρήση άλλων γλωσσών αναφέρεται μόλις από το 10% των εταιρειών.

Σε σχέση με τις *εξωτερικές γλωσσικές στρατηγικές* οι εταιρείες ρωτήθηκαν για το ποιες γλώσσες χρησιμοποιούν στην εξωτερική επικοινωνία:

- στις ετήσιες εκθέσεις τους
- στα υλικά προώθησης
- στην εταιρική επωνυμία/ταυτότητα
- στην ιστοσελίδα της εταιρείας.

Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 50 σύμφωνα με τις κατηγορίες γλωσσών.

Πίνακας 50. Οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται για την εξωτερική επικοινωνία:
ΕΓ= Εθνική/ές Γλώσσα/ες, ΑΕ= Αγγλικά των Επιχειρήσεων, ΑΛΓ= Άλλες Γλώσσες

Είδος επικοινωνίας	Ευρέως εφαρμοζόμενες			Περιστασιακά εφαρμοζόμενες			Μη εφαρμοζόμενες		
	ΕΓ	ΑΕ	ΑΛΓ	ΕΓ	ΑΕ	ΑΛΓ	ΕΓ	ΑΕ	ΑΛΓ
Ετήσιες εκθέσεις επιχειρήσεων	92	38	11	2	11	5	6	51	84
Υλικό προώθησης	95	40	19	2	17	11	3	42	70
Εταιρική επωνυμία	92	48	22	5	24	19	3	28	59
Ιστοσελίδα της εταιρείας	92	61	30	2	5	5	6	34	65

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι στους κλάδους που ερευνήθηκαν, λιγότερες από τις μισές εταιρείες χρησιμοποιούν ευρέως τα αγγλικά των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την εθνική γλώσσα για την εξωτερική επικοινωνία, και το 30% χρησιμοποιεί άλλες γλώσσες στις ιστοσελίδες.

Το Επιχειρηματικό Φόρουμ για την Πολυγλωσσία (2008:13) αναδεικνύει τις πολλαπλές γλωσσικές στρατηγικές ως μία από τις βασικές συνθήκες για την επιτυχία των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στη βιομηχανία και το εμπόριο:

Πραγματική πρόοδος θα σημειωθεί μόνο εάν οι επιχειρήσεις, από τις μικρές μέχρι τις πολυεθνικές, αναπτύξουν δημιουργικές και δυναμικές γλωσσικές στρατηγικές, προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες κάθε οργανισμού.

Με την έρευνα LRE έγινε μια απόπειρα να διαπιστωθεί κατά πόσο πραγματοποιείται αυτή η φιλοδοξία, θέτοντας στις εταιρείες ερωτήσεις για τις γλώσσες στις οποίες δίνουν προτεραιότητα και αυτές που προωθούν, εκτός από την εθνική γλώσσα και τα αγγλικά. Στον Πίνακα 51 κατηγοριοποιούνται οι άλλες γλώσσες με βάση τη συχνότητα αναφοράς τους από τους ερωτηθέντες και αναφέρονται οι είκοσι δημοφιλέστερες γλώσσες.

Πίνακας 51. Το φάσμα των γλωσσών τις οποίες 484 εταιρείες θέτουν σε προτεραιότητα σε τέσσερις κλάδους (Αρ. εταιρειών = 484)

Γλώσσες στον τομέα των επιχειρήσεων	Συνολικός αριθμός αναφορών	Κατανομή των γλωσσικών συχνοτήτων στις διαφορετικές χώρες (εάν υπάρχουν περισσότερες από 5 χώρες σε μια γλώσσα, τότε θα εμφανίζονται μόνο οι 5 χώρες με την υψηλότερη συχνότητα)
1. γερμανικά	430	Ελβετία, Διοικητικές περιοχές μόνο της Γενεύης και του Τίτσινο (57), Ισπανία* (38), Βοσνία – Ερζεγοβίνη (33), Ουγγαρία/ Λιθουανία/ Ολλανδία (27)
2. ρωσικά	333	Εσθονία (94), Ουκρανία (78), Λιθουανία (64), Ελλάδα (20), Πολωνία (15)
3. γαλλικά	322	Ελβετία, Διοικητικές περιοχές μόνο της Ζυρίχης και της Γενεύης (26), Αυστρία (24), Βοσνία-Ερζεγοβίνη (16), Ισπανία* (15), Ηνωμένο Βασίλειο (15)
4. ισπανικά	155	Πορτογαλία (31), Ελβετία (29), Ηνωμένο Βασίλειο (28), Γαλλία (16)
5. ιταλικά	134	Ελβετία, Διοικητικές περιοχές μόνο Ζυρίχης και της Γενεύης (26), Αυστρία (24), Βοσνία (16), Ισπανία* (15), Ηνωμένο Βασίλειο (15)
6. φινλανδικά	66	Εσθονία (59), Δανία (2), Λιθουανία (2), Ολλανδία/ Πολωνία/ Ηνωμένο Βασίλειο (1)
7. κινεζικά	55	Ηνωμένο Βασίλειο (34), Ελλάδα (9), Ισπανία* (4), Ολλανδία (3), Πολωνία (2)
8. πολωνικά	47	Ολλανδία (12), Ουκρανία (11), Λιθουανία (7), Αυστρία (6), Ηνωμένο Βασίλειο (5)
9. πορτογαλικά	35	Ισπανία* (13), Ελβετία (11), Ολλανδία (6), Ηνωμένο Βασίλειο (3), Αυστρία/ Γαλλία (2)
10. τουρκικά	29	Βοσνία – Ερζεγοβίνη (13), Ολλανδία (6), Ελβετία (4), Αυστρία (3), Ρουμανία (2)
11. αραβικά	26	Ηνωμένο Βασίλειο (10), Πορτογαλία/ Ελβετία (4), Ελλάδα (3), Ισπανία*(2)
12. κροατικά	26	Αυστρία (17), Ουγγαρία/ Ιταλία (3), Ελβετία (2), Βοσνία- Ερζεγοβίνη (1)
13. τσεχικά	26	Αυστρία (16), Ουγγαρία (6), Πολωνία (3), Ελβετία (1)
14. ουγγρικά	23	Αυστρία (11), Πολωνία (9), Ρουμανία (3)
15. καταλανικά	22	Ισπανία* (18), Ηνωμένο Βασίλειο (3), Πολωνία (1)
16. σουηδικά	22	Εσθονία (12), Δανία (4), Λιθουανία/ Ηνωμένο Βασίλειο (2), Πολωνία/ Ισπανία * (1)
17. ιαπωνικά	20	Ηνωμένο Βασίλειο (7), Πολωνία (5), Ιταλία (3), Ολλανδία (2), Ελλάδα/ Ελβετία/ Ουκρανία (1)
18. λετονικά	20	Εσθονία/ Λιθουανία (9), Δανία/ Ηνωμένο Βασίλειο (1)
19. ρουμανικά	19	Αυστρία (9), Ελλάδα (5), Ουγγαρία (3), Βουλγαρία (2)
20. δανέζικα	18	Ουγγαρία (6), Λιθουανία (5), Εσθονία/ Πολωνία (3), Ηνωμένο Βασίλειο (1)

Συχνότητα αναφορών από την Ισπανία: μόνο οι αναφορές στη Μαδρίτη, Σεβίλλη και Valencia

Οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον στις εταιρείες που ερευνήθηκαν είναι τα γερμανικά, τα ρωσικά, τα γαλλικά, τα ισπανικά και τα ιταλικά. Από τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν σχετικά με την κατανομή των γλωσσών γίνεται σαφές ότι κάποιες γλώσσες, όπως τα γερμανικά, τα γαλλικά και τα ιαπωνικά, χρησιμοποιούνται από ποικίλες εταιρείες σε ένα μεγάλο εύρος χωρών. Από την άλλη, κάποιες γλώσσες όπως τα ρωσικά και τα φινλανδικά, χρησιμοποιούνται κυρίως στις γειτονικές τους χώρες. Τα φινλανδικά τοποθετούνται ψηλά στη λίστα γιατί τα αναφέρουν οι περισσότερες εταιρείες στην Εσθονία.

Ορισμένες εταιρείες στην Ευρώπη αποδίδουν αξία στα κινέζικα, τα τουρκικά, τα αραβικά και τα ιαπωνικά, αν και ίσως θα αναμενόταν ότι αυτές οι γλώσσες θα έμπαιναν σε προτεραιότητα. Για την εξακρίβωση των λόγων που κρύβονται πίσω από τις επιλογές των συγκεκριμένων γλωσσών από την εκάστοτε εταιρεία, απαιτείται ενδελεχέστερη έρευνα και τα αποτελέσματα πρέπει να συγκριθούν με παρόμοιες μελέτες στους ίδιους αλλά και σε άλλους τομείς προκειμένου να διαπιστωθεί ποια σχήματα προκύπτουν από τα δεδομένα.

2.10 Οπτικές για τα προφίλ πολυγλωσσίας ανά τομέα εκτός της εκπαίδευσης

Για τη συγκριτική επισκόπηση της κατανομής των διαφορετικών γλωσσών ανά διαφορετικά γλωσσικά πεδία πέραν της εκπαίδευσης παρουσιάζονται στον Πίνακα 52 οι είκοσι δημοφιλέστερες γλώσσες εκτός της εθνικής στα γλωσσικά πεδία του Τύπου, των δημόσιων υπηρεσιών και των δημόσιων χώρων, καθώς και των επιχειρήσεων.

Πίνακας 52. Κατανομή των γλωσσών στις εφημερίδες, στις δημόσιες υπηρεσίες/δημόσιους χώρους και στον επαγγελματικό τομέα, εκτός της χώρας ή της περιφέρειας αναφοράς (20 δημοφιλέστερες)

Γλώσσες στις εφημερίδες	Συχνότητα	Γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες/δημόσιους χώρους	Συχνότητα	Γλώσσες στις επιχειρήσεις (εκτός των αγγλικών)	Συχνότητα
αγγλικά	408	αγγλικά	771	γερμανικά	430
γερμανικά	270	γερμανικά	290	ρωσικά	333
γαλλικά	181	ρωσικά	285	γαλλικά	322
ρωσικά	162	γαλλικά	255	ισπανικά	155
ιταλικά	127	ισπανικά	153	ιταλικά	134
αραβικά	77	κινεζικά	117	Φινλανδικά	66
τουρκικά	54	αραβικά	117	κινεζικά	55
ισπανικά	51	ιταλικά	98	πολωνικά	47
ολλανδικά	46	πολωνικά	69	πορτογαλικά	35
αλβανικά	40	τουρκικά	67	τουρκικά	29
σερβικά	36	ρουμανικά	60	αραβικά	26
κινεζικά	27	κροατικά	58	κροατικά	26
κροατικά	23	πορτογαλικά	55	τσεχικά	26
βουλγαρικά	12	βοσνιακά	37	ουγγρικά	23
ιαπωνικά	11	ιαπωνικά	36	καταλανικά	22
πολωνικά	10	ουγγρικά	34	σουηδικά	22
ελληνικά	8	ουρντού	34	ιαπωνικά	20
βοσνιακά	7	αλβανικά	27	λετονικά	20
ουγγρικά	7	σερβικά	27	ρουμανικά	19
σουηδικά	6	περσικά	21	δανέζικα	18

Γενικά, οι πιο ευρέως χρησιμοποιούμενες γλώσσες στο ευρωπαϊκό περιβάλλον είναι τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά και τα ρωσικά («οι πέντε μεγάλες»), με τα αγγλικά να καταλαμβάνουν την πρώτη θέση και τις υπόλοιπες γλώσσες να ακολουθούν με μεγάλη διαφορά. Οι εφημερίδες στην αγγλική γλώσσα διατίθενται στα περισσότερα περίπτερα και στους περισσότερους σιδηροδρομικούς σταθμούς των μεγαλουπόλεων. Όσον αφορά στις δημόσιες υπηρεσίες, και εδώ τα αγγλικά είναι η πιο ευρέως χρησιμοποιούμενη γλώσσα με διαφορά. Στον Πίνακα με τα συγκριτικά στοιχεία ανά τομέα παρατηρείται ότι χρησιμοποιούνται τρεις ομάδες γλωσσών σε

διαφορετικούς τομείς και για διαφορετικές υπηρεσίες: οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται ως κοινή γλώσσα επικοινωνίας όπως τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά και τα ρωσικά· οι γλώσσες που απαντώνται σε ορισμένες περιφέρειες, όπως τα αλβανικά, τα καταλανικά και τα σλοβενικά· και οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται από μεγάλες μεταναστευτικές ομάδες, όπως τα αραβικά και τα τουρκικά. Δύο από τις τρεις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες που στηρίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις χώρες/περιφέρειες, δηλαδή η ρομανί που στηρίζεται από έξι χώρες και τα σλοβακικά που στηρίζονται από πέντε χώρες, δεν εμφανίζονται σε κανένα από τα τρία πεδία.

Βιβλιογραφικές Αναφορές στα Κεφάλαια I και II

- Baetens Beardsmore, H. (2008). Language promotion by European supra-national institutions. Στο O. García (επιμ.), *Bilingual Education: Multilingual and Multicultural Children and Youths in 21st Century Schools*. Νέα Υόρκη: Blackwell.
- Ball, J. (2011). *Enhancing Learning of Children from Diverse Language Backgrounds: Mother tongue-based Bilingual or Multilingual Education in the Early Years*. Παρίσι: UNESCO.
- Beacco, J.C. and M. Byram (2007). *From Linguistic Diversity to Plurilingual Education. Guide for the development of language education policies in Europe*. Στρασβούργο: Language Policy Division. Council of Europe.
- Beacco, J.C. et al. (2010). *Guide for the Development and Implementation of Curricula for Plurilingual and Intercultural Education*. Στρασβούργο: Language Policy Division. Council of Europe.
- Business Forum for Multilingualism (2008). *Languages Mean Business. Companies Work Better with Languages*. Βρυξέλλες: European Communities.
- Business Platform for Multilingualism (2011). *Report on the period September 2009 – June 2011*. Βρυξέλλες: European Commission.
- CONDENSE 2006. *ELAN: Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprise*. Λονδίνο: CILT, The National Centre for Languages.
- Civil Society Platform on Multilingualism (2009). www.euroclio.eu/new/index.php/partners-mainmenu-530/european-citizenship/1207-eu-civil-society-platform-on-multilingualism
- Commission Staff Working Document (2008). *Inventory of Community Actions in the Field of Multilingualism*. Accompanying document to the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council et al. Βρυξέλλες: European Communities.
- Commission Staff Working Paper (2011α). *An Inventory of Community Actions in the Field of Multilingualism – 2011 update*. Βρυξέλλες: European Commission.
- Commission Staff Working Paper (2011β). *Report on the Implementation of the Council Resolution of 21 November 2008 on a European Strategy for Multilingualism*. Βρυξέλλες: European Commission.
- Commission Staff Working Paper (2011γ). *Language Learning at Pre-Primary School Level: Making it Efficient and Sustainable. A Policy Handbook*. Βρυξέλλες: European Commission.
- Committee of Ministers (1998). Recommendation to Member States concerning Modern Languages. Στρασβούργο: Council of Europe.
- Committee of Ministers (2008). Recommendations to Member States on the Use of the Council of Europe's Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and the Promotion of Plurilingualism. Στρασβούργο: Council of Europe.
- Council of Europe (1954). European Cultural Convention. Στρασβούργο: Council of Europe.
- Council of Europe (2001). *A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Council of the European Union (2002α). Η προώθηση της εκμάθησης των γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας. Βρυξέλλες: European Commission.
- Council of the European Union (2002β). Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, 15–16 Μαρτίου 2002. Βρυξέλλες: European Communities.
- Council of the European Union (2008). Ψήφισμα του Συμβουλίου, της 21ης Νοεμβρίου 2008, σχετικά με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία. Βρυξέλλες: European Communities.
- Council of the European Union (2011). Council Conclusions on Language Competences to Enhance Mobility. Βρυξέλλες: European Communities.
- Cullen, J. et al. (2008). *Multilingualism: Between Policy Objectives and Implementation*. Βρυξέλλες: European Parliament.
- European Charter for Regional or Minority Languages (ECRML) (1992). Στρασβούργο: Council of Europe.
- European Commission (1995). *White Paper. Teaching and Learning: Towards a Cognitive Society*. Βρυξέλλες: European Commission.
- European Commission (1995). *White Paper on Education and Training – Teaching and Learning – Towards the Learning Society. Com (95) 590 final, 29 November 1995*. Βρυξέλλες: European Commission.
- European Commission (2001). *Europeans and Languages. Special Eurobarometer Report 54*. Βρυξέλλες: European Commission.

- European Commission (2006). *Europeans and their Languages. Special Eurobarometer Report 243*. Βρυξέλλες: European Commission.
- European Commission (2008). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, and the Committee of the Regions. *Multilingualism: An Asset for Europe and a Shared Commitment*. Βρυξέλλες: European Communities.
- European Commission (2010). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, and the Committee of the Regions. *A New Impetus for European Cooperation in Vocational Education and Training to Support the Europe 2020 Strategy*. Βρυξέλλες: European Communities.
- European Commission (2012). *Europeans and their Languages. Special Eurobarometer Report 386*. Βρυξέλλες: European Commission
- European Commission (2012). *First European Survey on Language Competences*. Final Report and Executive Summary. Βρυξέλλες: European Commission.
- European Commission Green Paper (2008). *Πράσινη Βίβλος για την εκπαίδευση των παιδιών που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών*. Βρυξέλλες: European Commission.
- European Language Portfolio (ELP). Στρασβούργο: Council of Europe.
- European Parliament (2003). *EP Resolution with Recommendations to the Commission on European Regional and Lesser-Used Languages in the Context of Enlargement and Cultural Diversity*. Βρυξέλλες: European Parliament.
- European Parliament (2009). *EP Resolution on Multilingualism: An Asset for Europe and a Shared Commitment*. Βρυξέλλες: European Parliament.
- Eurydice (2009). *Integrating Immigrant Children into Schools in Europe*. Βρυξέλλες: Eurydice/European Commission.
- Eurydice/EuroStat (2008). *Key Data on Teaching Languages at School in Europe*. Βρυξέλλες/Λουξεμβούργο: Eurydice/EuroStat.
- Eurydice/EuroStat (2009). *Αριθμοί Κλειδιά της Εκπαίδευσης στην Ευρώπη* Βρυξέλλες: Eurydice/Eurostat.
- Extra, G. (2010). *Mapping Linguistic Diversity in Multicultural Contexts: Demolinguistic Perspectives*. Στο J. Fishman and O. Garcia (επιμ.), *Handbook of Language and Ethnic Identity, Δεύτερη Έκδοση*, 107–122. Οξφόρδη: Oxford University Press.
- Extra, G. and D. Gorter (επιμ.) (2008). *Multilingual Europe: Facts and Policies*. Βερολίνο/Νέα Υόρκη: Mouton de Gruyter.
- Extra, G. and K. Yağmur (επιμ.) (2004). *Urban Multilingualism in Europe: Immigrant Minority Languages at Home and School*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Extra, G. and K. Yağmur (2011). *Report on the Pilot Studies in Poland and Spain*. Βερολίνο/Βρυξέλλες: British Council.
- Fishman, J. and O. Garcia (επιμ.) (2010). *Handbook of Language and Ethnic Identity. Disciplinary and Regional Perspectives*. Οξφόρδη/Νέα Υόρκη: Oxford University Press.
- Grin, F. (2003). *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Group of Intellectuals for Intercultural Dialogue (2008). *Μια θετική πρόκληση. Πώς η Πολυγλωσσία μπορεί να ενδυναμώσει την Ευρώπη*. Βρυξέλλες: European Communities.
- Heller, M. (2007). Bilingualism as ideology and practice. Στο M. Heller (επιμ.), *Bilingualism: A Social Approach*, 1–24. Basingstoke: Palgrave.
- High Level Group on Multilingualism (HLGM) (2007). *Τελική Έκθεση*. Βρυξέλλες: European Communities.
- McPake, J. and T. Tinsley (συντ.) (2007). *Valuing All Languages in Europe*. Graz: ECML.
- Media Consulting Group (2007). *Study on Dubbing and Subtitling Needs and Practices in the European Audiovisual Industry*. Βρυξέλλες: European Commission.
- Media Consulting Group (2011). *Study on the Use of Subtitling. The Potential of Subtitling to Encourage Language Learning and Improve the Mastery of Foreign Languages*. Βρυξέλλες: European Commission.
- Nic Craith, M. (2003). Facilitating or generating linguistic diversity. The European Charter for Regional or Minority Languages. Στο G. Hogan-Brun and S. Wolff (επιμ.), *Minority Languages in Europe. Frameworks, Status, Prospects*, 56–72. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- OMC Group Languages for Jobs (2011). *Providing Multilingual Communication Skills for the Labour Market*. Βρυξέλλες: European Commission.
- Parliamentary Assembly (1998). *Recommendation on Linguistic Diversification*. Στρασβούργο: Council of Europe.
- Parliamentary Assembly (2001). *Recommendation on the European Year of Languages*. Στρασβούργο: Council of Europe.
- Parliamentary Assembly (2003). *Recommendation on the Protection of Sign Languages in the Member States of the Council of Europe*. Στρασβούργο: Council of Europe.
- Parliamentary Assembly (2006). *Recommendation on the Place of the Mother Tongue in School Education*. Στρασβούργο: Council of Europe.
- Parliamentary Assembly (2008). *Recommendation on the Integration of Adult Migrants and Education*. Στρασβούργο: Council of Europe.

PIMLICO Project (2011). *Έκθεση πάνω στις στρατηγικές γλωσσικής διαχείρισης και τις βέλτιστες πρακτικές στις ευρωπαϊκές ΜΜΕ*. Το Σχέδιο PIMLICO. Βρυξέλλες: European Commission.

Poulain, M. (2008). *European migration statistics: definitions, data and challenges*. Στο M. Barni and G. Extra (επιμ.), *Mapping Linguistic Diversity in Multicultural Contexts*, 43–66. Βερολίνο/Νέα Υόρκη: Mouton de Gruyter.

Reynolds, C. (2008). *Sheffield's Language Education Policies*. City Report. Στρασβούργο/Sheffield: Συμβούλιο της Ευρώπης/Sheffield City Council.

Schermer, T. (2011). Language Politics. Στο B. Wolff, M. Steinbach and R. Pfau (επιμ.), *Handbook of Sign Linguistics*.

Strubell, M. et al. (2007). *The Diversity of Language Teaching in the European Union*. Final report to the European Commission, Directorate General for Education and Culture. Βρυξέλλες: European Communities.

UNESCO (2003). *Recommendation Concerning the Promotion and Use of Multilingualism and Universal Access to Cyberspace*. Παρίσι: UNESCO.

Παράρτημα

Γλωσσάρι

Οι ορισμοί που δίνονται για τις βαθμίδες και τα είδη της εκπαίδευσης προέρχονται από τη *Διεθνή Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης* (ISCE). Η ISCE χρησιμοποιείται σε πολλά έγγραφα του δικτύου *Ευρυδίκη*, που περιέχουν σημαντικά στοιχεία για την εκπαίδευση στην Ευρώπη.

Αναλυτικό πρόγραμμα

Το συνολικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα ενός είδους σχολείου, που ορίζει τα διδασκόμενα μαθήματα, τις ώρες διδασκαλίας κάθε μαθήματος ανά εβδομάδα και τις συνολικές εβδομάδες διδασκαλίας ανά έτος για κάθε χρόνο/τάξη. Επίσης, ορίζει για κάθε χρόνο/τάξη το περιεχόμενο και το επίπεδο που πρέπει να κατακτηθεί προκειμένου να ολοκληρωθεί επιτυχώς το μάθημα.

Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η βαθμίδα αυτή ξεκινά γενικά μετά την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η ηλικία έναρξης είναι συνήθως η ηλικία των 15 ή 16. Συνήθως είναι απαραίτητα για την έναρξη της φοίτησης σε αυτή τη βαθμίδα κάποια τυπικά προσόντα (όπως η ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης) και άλλα ελάχιστα προαπαιτούμενα. Η διδασκαλία είναι περισσότερο προσανατολισμένη στο αντικείμενο απ' ό,τι στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η τυπική διάρκειά της ποικίλλει από δύο μέχρι πέντε έτη. Στο περιβάλλον των χωρών που συμμετέχουν στο LRE, η διάκριση σε κατώτερη ή/και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μπορεί να σχετίζεται με διαφορές στην ηλικία ή/και στο είδος της σχολικής εκπαίδευσης.

Γλώσσες των μεταναστών

Είναι οι γλώσσες που μιλούν οι μετανάστες και οι απόγονοί τους στη χώρα όπου διαμένουν, οι οποίες προέρχονται από μια ευρεία ποικιλία (πρώην) χωρών καταγωγής.

Δημόσια Γενική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση σε δημόσια (όχι ιδιωτικά) πανεπιστήμια, εκτός αυτών που έχουν ως αποκλειστικό αντικείμενο τον τεχνικό ή ιατρικό κλάδο.

Δημόσια Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EEK)

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση που χρηματοδοτείται από το κράτος, και όχι από ιδιώτες.

Διδασκαλία στη γλώσσα Χ/της γλώσσας Χ

Η διατύπωση αυτή δεν διακρίνει ανάμεσα στη διδασκαλία στη γλώσσα, δηλαδή τη χρησιμοποίησή της ως μέσου διδασκαλίας, και στη διδασκαλία της γλώσσας, δηλαδή τη διδασκαλία της γλώσσας ως μαθήματος στο αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου.

Εθνική/ές γλώσσα/ες

Η επίσημη γλώσσα ενός έθνους-κράτους.

Εκπαίδευση πριν από την ανάληψη των καθηκόντων

Κύκλος ή πρόγραμμα σπουδών με στόχο την εκπαίδευση των μελλοντικών δασκάλων· λαμβάνει χώρα πριν το άτομο ξεκινήσει να διδάσκει.

Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EEK)

Η EEK στις ευρωπαϊκές χώρες καλύπτει διαφορετικά εθνικά συστήματα, τα οποία γειώνονται στο ιδιαίτερο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον της κάθε χώρας. Η EEK μπορεί να αποτελεί μέρος της δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή μέρος των επαγγελματικών κατευθύνσεων της εκπαίδευσης ενηλίκων. Συνήθως περιλαμβάνει ευρεία ποικιλία φορέων και προγραμμάτων κατάρτισης με επαγγελματικό προσανατολισμό σε σχετικά ρυθμισμένα πλαίσια. Στο πρόγραμμά μας η EEK δεν περιλαμβάνει την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, η οποία καλύπτεται στο πεδίο 5B.

Επιμόρφωση κατά τη διάρκεια της θητείας

Επιμορφωτικά σεμινάρια για δασκάλους (οι οποίοι έχουν ήδη αναλάβει τα καθήκοντά τους) σχετικά με τις τελευταίες εξελίξεις στον χώρο του γνωστικού τους αντικείμενου ή/και στον χώρο της παιδαγωγικής/εκπαίδευσης.

Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Σε αυτή τη βαθμίδα συνεχίζονται τα βασικά προγράμματα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αν και η διδασκαλία επικεντρώνεται κατά κανόνα περισσότερο στο μάθημα. Συνήθως, η ολοκλήρωση αυτού του επιπέδου συμπίπτει με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στο περιβάλλον των χωρών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα LRE, η διάκριση σε κατώτερη ή/και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μπορεί να σχετίζεται με διαφορές στην ηλικία ή/και στο είδος της σχολικής εκπαίδευσης.

Μετανάστες

Στα έγγραφα του δικτύου *Ευρυδίκη* και στις στατιστικές της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (EuroStat), ως μετανάστες νοούνται οι γεννημένοι στην αλλοδαπή ή/και οι μη εθνικές πληθυσμιακές ομάδες που διαμένουν σε μια χώρα. Στο πρόγραμμα LRE, οι μετανάστες μπορεί να είναι ή να μην είναι γεννημένοι στην αλλοδαπή και μπορεί να είναι ή να μην είναι υπήκοοι της χώρας όπου διαμένουν, ανάλογα με τους ποικίλους κανονισμούς της εκάστοτε χώρας για την απόκτηση της ιθαγένειας.

Μητρική γλώσσα

Συνήθως νοείται ως η γλώσσα που μαθαίνεται πρώτη και παραμένει κατανοήσιμη. Η παραδοσιακή ερώτηση της έρευνας για τη μητρική γλώσσα στις ευρωπαϊκές πληθυσμιακές μελέτες μεγάλης κλίμακας (συμπεριλαμβανομένης της απογραφής) αντικαθίσταται σταδιακά από μια ερώτηση για τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο σπίτι, καθώς η τελευταία έννοια είναι σαφέστερη για τους πληροφορητές από την έννοια της «μητρικής γλώσσας» ή της «πρώτης γλώσσας».

Νοηματικές Γλώσσες

Οι νοηματικές γλώσσες είναι οι οπτικοχειροκινητικές γλώσσες που διαθέτουν δική τους γραμματική και δικό τους λεξικό. Είναι οι φυσικές γλώσσες των εκ γενετής κωφών. Οι νοηματικές γλώσσες δεν προέρχονται από τις προφορικές γλώσσες της αντίστοιχης χώρας και δεν είναι διεθνείς ή παγκόσμιες. Υπάρχουν εκατοντάδες διαφορετικές νοηματικές γλώσσες σε όλο τον κόσμο.

Ξένες Γλώσσες

Οι γλώσσες που δεν μαθαίνονται ούτε χρησιμοποιούνται στο σπίτι, αλλά μαθαίνονται και διδάσκονται στο σχολείο ή χρησιμοποιούνται ως γλώσσες ευρύτερης επικοινωνίας σε άλλους τομείς εκτός της εκπαίδευσης.

ΟΕΠΓ**Ολιστική Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας**

Σύμφωνα με την ΟΕΠΓ, οι μαθητές διδάσκονται γνωστικά αντικείμενα όπως επιστήμες ή γεωγραφία σε μια άλλη γλώσσα.

Παιδιά των μεταναστών

Τα παιδιά που φοιτούν σε σχολείο κάποιας χώρας, η οποία δεν είναι η χώρα καταγωγής τους ή καταγωγής των γονέων ή των παππούδων τους. Οι όροι αναφοράς περιλαμβάνουν διαφορετικές νομικές καταστάσεις, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι πρόσφυγες, αυτοί που αιτούνται άσυλο, τα παιδιά των μεταναστών εργατών, τα παιδιά υπηκόων τρίτων χωρών επί μακρόν διαμενόντων, τα παιδιά που διαμένουν παράτυπα και τα παιδιά μεταναστευτικής καταγωγής, τα οποία δεν επωφελούνται απαραίτητα από νομικές διατάξεις ειδικά σε σχέση με την εκπαίδευση.

Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες

Οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται παραδοσιακά στο έδαφος ενός κράτους από υπηκόους αυτού του κράτους, οι οποίοι αποτελούν μια ομάδα αριθμητικά μικρότερη από τον υπόλοιπο πληθυσμό του κράτους. Διαφέρουν από τη/τις γλώσσα/ες του κράτους (ορισμός που βασίζεται στον *Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες*, Συμβούλιο της Ευρώπης 1992). Γενικά, είναι κατά κανόνα γλώσσες πληθυσμών, που έχουν τις εθνοτικές τους ρίζες στις αντίστοιχες περιοχές ή που εγκαταστάθηκαν κάποτε στις αντίστοιχες περιφέρειες και έχουν ζήσει εκεί για πολλές γενιές. Οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες μπορεί να έχουν το καθεστώς της *επίσημης γλώσσας*, αλλά αυτό το καθεστώς περιορίζεται εξ ορισμού στην περιοχή στην οποία μιλιούνται οι γλώσσες αυτές.

Πολλαπλογλωσσία

Το ρεπερτόριο των ποικιλιών της γλώσσας που χρησιμοποιούν πολλά άτομα· περιλαμβάνει τη γλωσσική ποικιλία που συχνά αναφέρεται ως «μητρική γλώσσα» ή ως «πρώτη γλώσσα» και οποιεσδήποτε άλλες γλώσσες ή ποικιλίες.

Πολυγλωσσία

Η παρουσία σε μια γεωγραφική περιοχή, είτε μεγάλη είτε μικρή, περισσότερων από μίας ποικιλιών της γλώσσας, δηλαδή ο τρόπος ομιλίας μιας κοινωνικής ομάδας είτε αναγνωρίζεται ως επίσημη γλώσσα είτε όχι.

Προσχολική Εκπαίδευση

Η προσχολική εκπαίδευση ορίζεται ως το αρχικό στάδιο της οργανωμένης διδασκαλίας. Διεξάγεται είτε σε σχολεία είτε σε κέντρα και απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας τουλάχιστον τριών ετών.

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Η εκπαιδευτική αυτή βαθμίδα ξεκινά στην ηλικία μεταξύ τεσσάρων και επτά χρονών, είναι υποχρεωτική σε όλες τις χώρες/περιφέρειες και διαρκεί συνήθως από πέντε μέχρι έξι χρόνια.

Ρομανί/Σίντε

Στο πρόγραμμα LRE αναφέρονται ως περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και όχι ως «απάτριδες γλώσσες».

ΜΕΡΟΣ 3°

Εθνικά και Περιφερειακά Προφίλ

Εισαγωγή

Guus Extra, Martin Hope και Kutlay Yağmur

Το 3° μέρος της παρούσας δημοσίευσης περιλαμβάνει εικοσιπέντε εθνικά και περιφερειακά προφίλ, τα οποία κατανέμονται σε δεκαεννέα κεφάλαια. Παρέχονται εθνικά προφίλ για δεκαπέντε χώρες, και συγκεκριμένα για δεκατρείς χώρες της ΕΕ και επιπλέον για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και την Ουκρανία. Περιφερειακά προφίλ παρέχονται για τέσσερις χώρες της ΕΕ (Ολλανδία, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Γερμανία). Κάθε προφίλ παρέχει τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά στοιχεία και περιέχει πληροφορίες για το εθνικό/περιφερειακό περιβάλλον, για τα οκτώ γλωσσικά πεδία που αναφέρονται στα Μέρη 1 και 2 της παρούσας δημοσίευσης, για τα γενικά βασικά συμπεράσματα και για ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και/ή πιλοτικά προγράμματα. Οι επιλογές που αναφέρονται σε καθέναν από τα οκτώ επιλεγμένα γλωσσικά πεδία παρουσιάζονται στο 2° Μέρος της παρούσας μελέτης. Η διάρθρωση των προφίλ περιγράφεται και αναλύεται στις ακόλουθες σελίδες της παρούσας εισαγωγής.

1. Αυστρία
2. Βοσνία-Ερζεγοβίνη
3. Βουλγαρία
4. Δανία
5. Εσθονία
6. Γαλλία
7. Γερμανία
8. Ελλάδα
9. Ουγγαρία
10. Ιταλία
11. Λιθουανία
12. Ολλανδία
  - 12.1 Η Ολλανδία γενικά
  - 12.2 Φρίσλαντ
13. Πολωνία
14. Πορτογαλία
15. Ρουμανία
16. Ισπανία
  - 16.1 Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη
  - 16.2 Καταλονία
  - 16.3 Χώρα των Βάσκων
17. Ελβετία
18. Ουκρανία
19. Ηνωμένο Βασίλειο
  - 19.1 Αγγλία
  - 19.2 Ουαλία
  - 19.3 Σκωτία
  - 19.4 Βόρεια Ιρλανδία

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΘΝΙΚΩΝ/ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΦΙΛ

Σκοπός των παρακάτω οδηγιών είναι να βοηθήσουν τους αναγνώστες να κατανοήσουν τα εθνικά/ περιφερειακά προφίλ. Τα προφίλ αυτά διαμορφώθηκαν με βάση αφενός τα αποτελέσματα της έρευνας, τα οποία και παρουσιάζονται σε πίνακες, και αφετέρου τον σχολιασμό τους από τον/την ερευνητή/τρια της εκάστοτε χώρας/ περιφέρειας. Οι επιλογές που παρουσιάζονται σε κάθε πίνακα αντανακλούν τις πραγματικές ερωτήσεις που τέθηκαν στο ερωτηματολόγιο LRE.

Κάθε προφίλ χωρίζεται στις εξής κατηγορίες:

Γενικές πληροφορίες για τη χώρα/ περιφέρεια

Σε αυτή την ενότητα περιγράφεται το γενικότερο περιβάλλον της εκάστοτε χώρας/περιφέρειας. Παρέχονται πληροφορίες για τις γλώσσες που υπάρχουν και χρησιμοποιούνται εκεί, και πιο συγκεκριμένα οι πληροφορίες αυτές είναι κοινωνικο-ιστορικές, δημογραφικές και νομικές.

Γλωσσικό πεδίο 1: Οι γλώσσες σε επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται σε τυποποιημένη μορφή πληροφορίες για τη νομοθεσία περί γλωσσών και τα επίσημα έγγραφα γλωσσικής πολιτικής σε σχέση με την

εθνική γλώσσα, τις ξένες, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών. Επίσης, περιγράφονται οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τις γλώσσες που χρησιμοποιούνται σε κάθε χώρα/περιφέρεια.

Γλωσσικό πεδίο 2: Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται πληροφορίες για την παροχή γλωσσικής διδασκαλίας στην προσχολική εκπαίδευση στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, στις ξένες γλώσσες, στις γλώσσες των μεταναστών, καθώς και για την πρόσθετη στήριξη για την εκμάθηση της εθνικής γλώσσας. Για κάθε είδος γλώσσας οι πληροφορίες αφορούν: τις ομάδες-στόχο, τη διάρκεια της γλωσσικής εκπαίδευσης, τις προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης, τον αριθμό ημερών ανά εβδομάδα κατά τις οποίες πραγματοποιούνται αυτά τα μαθήματα, την παροχή εκπαίδευσης και επιμόρφωσης στο διδακτικό προσωπικό πριν από την ανάληψη των καθηκόντων του αλλά και κατά τη διάρκεια της θητείας του αντίστοιχα και τις πηγές χρηματοδότησης. Οι πιθανές απαντήσεις σε κάθε ερώτηση παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί, ενώ από τους ερευνητές ζητήθηκε να επιλέξουν την απάντηση που αντανακλά την κοινή πρακτική που εφαρμόζεται στη χώρα/περιφέρειά τους. Η πρώτη επιλογή είναι αυτή που θεωρείται ότι βρίσκεται πιο κοντά στις επιθυμητές ευρωπαϊκές συστάσεις και πρακτικές.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι/μόνο φυσικοί ομιλητές/καμία στήριξη	≥2 χρόνια/1 χρόνο/<1 χρόνο	καμία/5–10/>10	>1 μέρα/0,5–1 μέρες/<0,5 μέρες	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	πλήρης/μερική/καμία
Ξένες γλώσσες	όλοι/περιορισμένες/καμία στήριξη	≥2 χρόνια/1 χρόνο/<1 χρόνο	καμία/5–10/>10	>1 μέρα/0,5–1 μέρες/<0,5 μέρες	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	πλήρης/μερική/καμία
Γλώσσες των μεταναστών	όλοι/μόνο φυσικοί ομιλητές/καμία στήριξη	≥2 χρόνια/1 χρόνο/<1 χρόνο	καμία/5–10/>10	>1 μέρα/0,5–1 μέρες/<0,5 μέρες	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	πλήρης/μερική/καμία
Πρόσθετη στήριξη για την εκμάθηση της εθνικής γλώσσας	όλοι/παιδιά μεταναστών/καμία στήριξη	≥2 χρόνια/1 χρόνο/<1 χρόνο	καμία/5–10/>10	>1 μέρα/0,5–1 μέρες/<0,5 μέρες	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	πλήρης/μερική/καμία

Γλωσσικό πεδίο 3: Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται πληροφορίες για τις γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι πληροφορίες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: *οργάνωση* της γλωσσικής εκπαίδευσης και *διδασκτική* πρακτική.

Όσον αφορά την οργάνωση, παρουσιάζονται πληροφορίες για τη γλωσσική εκπαίδευση για τα τέσσερα είδη γλωσσών: την εθνική γλώσσα, τις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες, τις γλώσσες των μεταναστών και τις ξένες γλώσσες. Στο πεδίο της στήριξης για την εκμάθηση της εθνικής γλώσσας, παρέχονται πληροφορίες για το αναλυτικό πρόγραμμα, τον βαθμό στήριξης για τα παιδιά των νεοαφιχθέντων μεταναστών, για το εάν διεξάγονται διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση και τέλος για το εάν υπόκεινται σε παρακολούθηση οι δεξιότητες των μαθητών μέσω τυποποιημένων εργαλείων.

Η εκπαίδευση στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, η εκπαίδευση στις γλώσσες των μεταναστών και η ξενόγλωσση εκπαίδευση αξιολογούνται με βάση τα χαρακτηριστικά του αναλυτικού προγράμματος, το είδος των ομάδων-στόχος, τη χρήση αυτών των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας ή όχι, την έναρξη της γλωσσικής εκπαίδευσης, τη θέση τους στο αναλυτικό πρόγραμμα, το εάν υπάρχουν προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης, το εάν οι γλωσσικές δεξιότητες υπόκεινται σε παρακολούθηση με τη χρήση τυποποιημένων εργαλείων, το εάν υπάρχουν καθορισμένα επίπεδα γλωσσομάθειας και τέλος με βάση το είδος της διαθέσιμης χρηματοδότησης. Για όλες τις ερωτήσεις, η πρώτη επιλογή θεωρείται η πιο εναρμονισμένη με τις επιθυμητές ευρωπαϊκές συστάσεις και πρακτικές.

3α. Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές/ γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης/κατά τη διάρκεια της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης/καθόλου	όλοι/μόνο μετανάστες/ καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο/ενδοσχολική/ καθόλου

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδασκτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	όλοι/μόνο φυσικοί ομιλητές/καμία στήριξη	ενιαίο και σαφές/γενικό/ χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	διαδεδομένη/ σε τοπικό επίπεδο/ καθόλου	από τον πρώτο χρόνο/ από το μεσαίο στάδιο/ στο τελευταίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο/εν μέρει στο σχολικό ωράριο/ εκτός σχολικού ωραρίου	καμία/ 5–10/ >10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο/ ενδοσχολική/ καθόλου	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες/ σχολικές νόρμες/δεν ορίζεται	πλήρης/ μερική/ καθόλου
Ξένες γλώσσες	όλοι/ περιορισμένες/ καμία στήριξη	ενιαίο και σαφές/γενικό/ χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	διαδεδομένη/ σε τοπικό επίπεδο/ καθόλου	από τον πρώτο χρόνο/ από το μεσαίο στάδιο/ στο τελευταίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο/εν μέρει στο σχολικό ωράριο/ εκτός σχολικού ωραρίου	καμία/ 5–10/ >10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο/ ενδοσχολική/ καθόλου	Με βάση το ΚΕΠΑ/εθνικές ή σχολικές νόρμες/δεν ορίζεται	πλήρης/ μερική/ καθόλου
Γλώσσες των μεταναστών	όλοι/μόνο φυσικοί ομιλητές/καμία στήριξη	ενιαίο και σαφές/γενικό/ χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	διαδεδομένη/ σε τοπικό επίπεδο/ καθόλου	από τον πρώτο χρόνο/ από το μεσαίο στάδιο/ στο τελευταίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο/εν μέρει στο σχολικό ωράριο/ εκτός σχολικού ωραρίου	καμία/ 5–10/ >10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο/ ενδοσχολική/ καθόλου	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες/ σχολικές νόρμες/δεν ορίζεται	πλήρης/ μερική/ καθόλου

3β. Διδασκαλία

Σε κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, οι διδάσκοντες αποτελούν τον βασικό παράγοντα για την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων. Σε αυτό τον πίνακα οι αναγνώστες μπορούν να βρουν πληροφορίες για τους διδάσκοντες γλωσσών και τα τυπικά τους προσόντα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα και για κάθε είδος γλώσσας δίνονται

πληροφορίες για: τα τυπικά προσόντα των διδασκόντων, για το εάν αυτοί λαμβάνουν εκπαίδευση και επιμόρφωση τόσο πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους όσο και κατά τη διάρκεια της θητείας τους και, τέλος, για το εάν συμμετέχουν σε διεθνή προγράμματα κινητικότητας.

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών/καθηγητές γενικής εκπαίδευσης/χωρίς τυπικά προσόντα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών/καθηγητές γενικής εκπαίδευσης/χωρίς τυπικά προσόντα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών/καθηγητές γενικής εκπαίδευσης/χωρίς τυπικά προσόντα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	ενσωματωμένη στην εκπαίδευση/με ανεπίσημη χρηματοδότηση/καθόλου
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γλωσσών/καθηγητές γενικής εκπαίδευσης/χωρίς τυπικά προσόντα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	μη εφαρμόσιμο

Γλωσσικό πεδίο 4: Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Όπως και για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, έτσι και εδώ παρέχονται πληροφορίες σε δύο βασικούς τομείς: την οργάνωση της γλωσσικής εκπαίδευσης και την πρακτική εφαρμογή της διδασκαλίας. Όσον αφορά την οργάνωση, παρουσιάζονται πληροφορίες ως προς τα εξής: εκπαίδευση στην εθνική γλώσσα με έμφαση στο ίδιο το αναλυτικό πρόγραμμα, επίπεδο πρόσθετης στήριξης στην εθνική γλώσσα για τα παιδιά των νεοαφιχθέντων μεταναστών, διεξαγωγή διαγνωστικών τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση ή όχι και, τέλος, παρουσία ή όχι παρακολούθησης των γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών μέσω τυποποιημένων εργαλείων.

Η εκπαίδευση στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, στις γλώσσες των μεταναστών και η ξενόγλωσση εκπαίδευση

αξιολογούνται ως προς το είδος των ομάδων-στόχος, τα χαρακτηριστικά του αναλυτικού προγράμματος, τη χρήση τους ως μέσου διδασκαλίας ή όχι, την ένταξή τους ή όχι στο κύριο ωρολόγιο πρόγραμμα, την ύπαρξη προϋποθέσεων ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης, την ύπαρξη ή όχι παρακολούθησης των γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών μέσω τυποποιημένων εργαλείων, το εάν υπάρχουν καθορισμένα επίπεδα γλωσσομάθειας και τέλος με βάση το είδος της χρηματοδότησης που παρέχεται για τη διδασκαλία των γλωσσών, εάν παρέχεται. Η πρώτη επιλογή θεωρείται η πλέον εναρμονισμένη με τις επιθυμητές ευρωπαϊκές συστάσεις και πρακτικές.

4α. Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης/κατά τη διάρκεια της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης/καθόλου	όλοι/μόνο μετανάστες/καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο/ενδοσχολική/καθόλου

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	όλοι/μόνο φυσικοί ομιλητές/καμία στήριξη	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	διαδεδομένη/σε τοπικό επίπεδο/καθόλου	στο σχολικό ωράριο/εν μέρει στο σχολικό ωράριο/εκτός σχολικού ωραρίου	καμία/5–10/>10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο/ενδοσχολική/καθόλου	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες/σχολικές νόρμες/δεν ορίζεται	πλήρης/μερική/καμία
Ξένες γλώσσες	όλοι/περιορισμένες/καμία στήριξη	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	διαδεδομένη/σε τοπικό επίπεδο/καθόλου	στο σχολικό ωράριο/εν μέρει στο σχολικό ωράριο/εκτός σχολικού ωραρίου	καμία/5–10/>10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο/ενδοσχολική/καθόλου	με βάση το ΚΕΠΑ/εθνικές ή σχολικές νόρμες/δεν ορίζεται	πλήρης/μερική/καμία
Γλώσσες των μεταναστών	όλοι/μόνο φυσικοί ομιλητές/καμία στήριξη	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	διαδεδομένη/σε τοπικό επίπεδο/καθόλου	στο σχολικό ωράριο/εν μέρει στο σχολικό ωράριο/εκτός σχολικού ωραρίου	καμία/5–10/>10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο/ενδοσχολική/καθόλου	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες/σχολικές νόρμες/δεν ορίζεται	πλήρης/μερική/καμία

4β. Διδασκαλία

Όπως και στην υπο-ενότητα διδασκαλία για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στον πίνακα αυτό παρέχονται πληροφορίες για τους διδάσκοντες γλωσσών και τα τυπικά τους προσόντα ως προς τα τέσσερα είδη γλωσσών στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για κάθε είδος γλώσσας καταγράφονται πληροφορίες για: τα τυπικά

προσόντα των διδασκόντων, την ύπαρξη ή μη απαιτούμενης εκπαίδευσης και επιμόρφωσης τόσο πριν από την ανάληψη των καθηκόντων όσο και κατά τη διάρκεια της θητείας τους αντίστοιχα, το επίπεδο γλωσσομάθειας που αναμένεται να κατακτηθεί, και τέλος, για τους καθηγητές ξένων γλωσσών, τη συμμετοχή τους σε διεθνή προγράμματα κινητικότητας.

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών/καθηγητές γενικής εκπαίδευσης/χωρίς τυπικά προσόντα	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	με βάση το ΚΕΠΑ/εθνικές ή σχολικές νόρμες/δεν ορίζεται	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών/καθηγητές γενικής εκπαίδευσης/χωρίς τυπικά προσόντα	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών/καθηγητές γενικής εκπαίδευσης/χωρίς τυπικά προσόντα	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	με βάση το ΚΕΠΑ/εθνικές ή σχολικές νόρμες/δεν ορίζεται	ενσωματωμένη στην κατάρτιση/με ανεπίσημη χρηματοδότηση/καθόλου
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γλωσσών/καθηγητές γενικής εκπαίδευσης/χωρίς τυπικά προσόντα	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου/γενική/καμία	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο

Γλωσσικό πεδίο 5: Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

5α. Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ)

Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση παρέχεται σε πολλές χώρες. Σε καθεμία από τις επιλεγμένες πόλεις ερευνήθηκαν τα τρία μεγαλύτερα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) ως προς τις πρακτικές γλωσσικής ποικιλομορφίας που εφαρμόζουν. Όπως και για τα υπόλοιπες κατηγορίες εκπαίδευσης, συγκεντρώθηκαν πληροφορίες για τα τέσσερα βασικά είδη γλωσσών στην εκπαίδευση.

Εδώ, οι αναγνώστες μπορούν να βρουν πληροφορίες για την εκπαίδευση στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, τις γλώσσες των μεταναστών και την ξενόγλωσση εκπαίδευση ως προς την ποικιλία των προγραμμάτων γλωσσών, τα χαρακτηριστικά του αναλυτικού προγράμματος, την ύπαρξη καθορισμένων επιπέδων γλωσσομάθειας ή όχι, και τέλος, το είδος της χρηματοδότησης που διατίθεται για τη διδασκαλία αυτών των διαφορετικών ειδών γλωσσών.

Λόγω περιορισμένου χώρου δεν ήταν δυνατό να συμπεριλάβουμε εδώ πληροφορίες για τα προγράμματα πρόσθετης στήριξης στην εθνική γλώσσα. Στην ιστοσελίδα του LRE παρέχεται, ωστόσο, λεπτομερειακή ενημέρωση για: την ποικιλία των προγραμμάτων γλωσσικής στήριξης, το είδος των ομάδων-στόχος, το εάν το αναλυτικό πρόγραμμα είναι ενιαίο και σαφές, το εάν τα ΚΕΚ παρέχουν κατάρτιση σε επαγγελματικές δεξιότητες και/ή γενική αναβάθμιση δεξιοτήτων, την έκταση της κρατικής χρηματοδότησης, τις δυνατότητες πρακτικής άσκησης σε εταιρείες, και για την αξιοποίηση ή όχι εργαλείων της ΕΕ.

Για όλες τις ερωτήσεις η πρώτη επιλογή θεωρείται η πιο εναρμονισμένη με τις ευρωπαϊκές συστάσεις και πρακτικές.

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία/περιορισμένη/χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης/μερική/καμία
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία/περιορισμένη/χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης/μερική/καμία
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία/περιορισμένη/χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης/μερική/καμία
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία/περιορισμένη/χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	με βάση το ΚΕΠΑ/εθνικά πρότυπα/κανένα	πλήρης/μερική/καμία
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία/περιορισμένη/χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	με βάση το ΚΕΠΑ/εθνικά πρότυπα/κανένα	πλήρης/μερική/καμία
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία/περιορισμένη/χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	με βάση το ΚΕΠΑ/εθνικά πρότυπα/κανένα	πλήρης/μερική/καμία
Γλώσσες των μεταναστών	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία/περιορισμένη/χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης/μερική/καμία
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία/περιορισμένη/χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης/μερική/καμία
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία/περιορισμένη/χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές/γενικό/χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης/μερική/καμία

5β. Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

Σε καθεμία από τις επιλεγμένες πόλεις η έρευνα εστιάστηκε στο μεγαλύτερο κρατικό πανεπιστήμιο. Οι αναγνώστες μπορούν να βρουν πληροφορίες για τη γλώσσα (ή τις γλώσσες) διδασκαλίας σε αυτά τα πανεπιστήμια, για το ποιες γλώσσες χρησιμοποιούνται στις ιστοσελίδες των πανεπιστημίων, για τις ομάδες-στόχο για πρόσθετη στήριξη

στην εθνική γλώσσα, για την ύπαρξη αναμενόμενων επιπέδων επάρκειας στις ξένες γλώσσες, την προσέλκυση (δυνατότητα πρόσβασης) αλλογενών φοιτητών, τη διαθεσιμότητα και τον υποχρεωτικό ή μη χαρακτήρα προγραμμάτων κινητικότητας για τους φοιτητές φιλολογίων/γλωσσών και για τους φοιτητές άλλων ειδικοτήτων.

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές/εθνική και ξένες/μόνο εθνική	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές/εθνική και ξένες/μόνο εθνική	όλοι/περιορισμένες/καμία	με βάση το ΚΕΠΑ/εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο/κανένα	διεθνείς και μετανάστες/μόνο διεθνείς/μόνο φυσικοί ομιλητές της εθνικής γλώσσας	υποχρεωτική/προαιρετική/δεν προσφέρεται	υποχρεωτική/προαιρετική/δεν προσφέρεται
Πανεπιστήμιο Β	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές/εθνική και ξένες/μόνο εθνική	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές/εθνική και ξένες/μόνο εθνική	όλοι/περιορισμένες/καμία	με βάση το ΚΕΠΑ/εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο/κανένα	διεθνείς και μετανάστες/μόνο διεθνείς/μόνο φυσικοί ομιλητές της εθνικής γλώσσας	υποχρεωτική/προαιρετική/δεν προσφέρεται	υποχρεωτική/προαιρετική/δεν προσφέρεται
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές/εθνική και ξένες/μόνο εθνική	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές/εθνική και ξένες/μόνο εθνική	όλοι/περιορισμένες/καμία	με βάση το ΚΕΠΑ/εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο/κανένα	διεθνείς και μετανάστες/μόνο διεθνείς/μόνο φυσικοί ομιλητές της εθνικής γλώσσας	υποχρεωτική/προαιρετική/δεν προσφέρεται	υποχρεωτική/προαιρετική/δεν προσφέρεται

Γλωσσικό πεδίο 6: Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Σε καθεμία από τις επιλεγμένες πόλεις συλλέχθηκαν πληροφορίες για το εύρος των γλωσσών πλην της εθνικής που χρησιμοποιούνται στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση, για τη χρήση υπότιτλων ή μεταγλώττισης των γλωσσών αυτών σε τηλεοπτικές παραγωγές και κινηματογράφο, για

την παρουσία περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών εκτός της περιφέρειας και για τη διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση. Η πρώτη επιλογή θεωρείται η πλέον εναρμονισμένη με τις ευρωπαϊκές συστάσεις και πρακτικές.

Πόλεις	Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
Πόλη 1	υποτιτλίζονται/ μεταγλωττίζονται	υποτιτλίζονται/ μεταγλωττίζονται	πάντα/τακτικά/μερικές φορές/ποτέ	πάντα/τακτικά/μερικές φορές/ποτέ
Πόλη 2	υποτιτλίζονται/ μεταγλωττίζονται	υποτιτλίζονται/ μεταγλωττίζονται	πάντα/τακτικά/μερικές φορές/ποτέ	πάντα/τακτικά/μερικές φορές/ποτέ
Πόλη 3	υποτιτλίζονται/ μεταγλωττίζονται	υποτιτλίζονται/ μεταγλωττίζονται	πάντα/τακτικά/μερικές φορές/ποτέ	πάντα/τακτικά/μερικές φορές/ποτέ

Πληροφορίες συλλέχθηκαν, επίσης, σχετικά με τις εφημερίδες που είναι διαθέσιμες σε μη-εθνικές/μη-περιφερειακές γλώσσες σε καθεμία από τις πόλεις που ερευνηθήκαν. Αυτές οι πληροφορίες παρουσιάζονται στην ιστοσελίδα του LRE και στο δεύτερο μέρος της παρούσας έκδοσης μόνο σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Γλωσσικό πεδίο 7: Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Σε καθεμία από τις επιλεγμένες πόλεις συλλέχθηκαν πληροφορίες για τις θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης και για την έκταση στην οποία παρέχονται πολύγλωσσες υπηρεσίες, σε επίπεδο τόσο προφορικής όσο και γραπτής επικοινωνίας, σε διάφορους τομείς. Ο αριθμός των γλωσσών για τις οποίες εφαρμόζονται αυτές οι θεσμοθετημένες στρατηγικές

παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα. Σε σχέση με τις δυνατότητες επικοινωνίας, ο πίνακας εμφανίζει τις υπηρεσίες στις οποίες γίνεται μεγαλύτερη χρήση πολύγλωσσων πρακτικών σε κάθε πόλη που ερευνηθήκε. Στην ιστοσελίδα του LRE παρέχονται πληροφορίες σχετικές με τα πολυγλωσσικά προφίλ που αναφέρθηκαν για τη χρήση των γλωσσών σε δημόσιες υπηρεσίες και χώρους.

7α. Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης (τρεις πόλεις)

Αριθμός γλωσσών	Υπαρξη ιστοσελίδων σε άλλες γλώσσες	Χρήση διεμνηνών	Αναφορά σε γλωσσικές δεξιότητες σε περιγραφές θέσεων εργασίας	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευση στους εργαζομένους	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού
>4	A B Γ	A B Γ	A B Γ	A B Γ	A B Γ	A B Γ
3-4	A B Γ	A B Γ	A B Γ	A B Γ	A B Γ	A B Γ
1-2	A B Γ	A B Γ	A B Γ	A B Γ	A B Γ	A B Γ

7β. Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

προφορική επικοινωνία	γραπτή επικοινωνία
1	
2	
3	
4	
5	

Γλωσσικό πεδίο 8: Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

Σε καθεμία από τις επιλεγμένες πόλεις συλλέχθηκαν πληροφορίες από επιλεγμένες επιχειρήσεις σε σχέση τόσο με τις γενικές γλωσσικές στρατηγικές που ακολουθούν όσο και με τις στρατηγικές τους, εντός και εκτός επιχείρησης, σε σχέση με την εθνική γλώσσα, τα αγγλικά των επιχειρήσεων και άλλες γλώσσες. Στους παρακάτω πίνακες απεικονίζεται ο αριθμός των εταιρειών που αναφέρουν μια

στρατηγική ως ευρέως εφαρμοζόμενη. Στην ιστοσελίδα του LRE οι πίνακες απεικονίζουν και τον αριθμό των εταιρειών που αναφέρουν ότι εφαρμόζουν τις εν λόγω στρατηγικές περιστασιακά ή καθόλου. Πληροφορίες σχετικά με τα πολυγλωσσικά προφίλ των επιχειρήσεων διατίθενται στην ιστοσελίδα του LRE.

Γενικές γλωσσικές στρατηγικές

ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ								
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική εκπαίδευση	Χρήση προγραμμάτων/ χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/ χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη								

Γλωσσικές στρατηγικές εντός/εκτός επιχείρησης

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ					ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ				
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/προαγωγής βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Ετήσιες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη										
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη										
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη										

1 ΑΥΣΤΡΙΑ

Tanja Nagel, Anke Schad, Barbara Semmler και Michael Wimmer

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα, βάσει μητρώων, δεδομένα του 2011, ο πληθυσμός της Δημοκρατίας της Αυστρίας ανέρχεται στα 8,43 εκατομμύρια, με τον αριθμό των ξένων υπηκόων να αυξάνεται από το 2001 έως το 2011 κατά περισσότερο από ένα τρίτο (+35%) αγγίζοντας, έτσι, τις 957.000. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών, σήμερα, προέρχεται από τα κράτη μέλη της ΕΕ, με τον αριθμό των γερμανών πολιτών που ζουν στην Αυστρία να έχει υπερδιπλασιαστεί (+110%) φτάνοντας τις 152.000, ενώ η δεύτερη μεγαλύτερη μεταναστευτική ομάδα, τα μέλη της οποίας προέρχονται από τη Σερβία, το Μαυροβούνιο και το Κόσοβο, παρέμεινε στάσιμη απαριθμώντας 133.000 μέλη και η τρίτη σε μέγεθος ομάδα, δηλαδή οι μετανάστες από την Τουρκία, παρουσίασε μείωση της τάξεως του 10% με τα μέλη της να ανέρχονται στις 114.000 (Στατιστική Υπηρεσία Αυστρίας, 2011).

Ο υπολογισμός των ομιλητών μειονοτικών γλωσσών στις επίσημες απογραφές (με βάση την κατηγορία των καθομιλουμένων γλωσσών, *Umgangssprachen*) τίθεται υπό αμφισβήτηση από οργανισμούς για τα δικαιώματα των μειονοτήτων, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι πολλές μειονότητες επιλέγουν τα γερμανικά ως τη βασική τους γλώσσα «εξαιτίας πραγματικής ή υποκειμενικής πίεσης», όπως δηλώνει η Επιτροπή Εμπειρογνομητών του Συμβουλίου της Ευρώπης στη Σύμβαση-Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων στην τρίτη έκθεσή της για την Αυστρία. Η Επιτροπή Εμπειρογνομητών «ενθαρρύνει δυναμικά τις αυστριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι στο μέλλον κάθε απογραφή που θα σχετίζεται με τη χρήση των γλωσσών θα περιλαμβάνει ανοιχτούς καταλόγους και θα παρέχει τη δυνατότητα ανάδειξης της γλωσσικής ποικιλομορφίας και της πολιτιστικής ταυτότητας» (Επιτροπή Εμπειρογνομητών 2011: 11–12). Οι μειονοτικές ομάδες, επίσης, ανακοινώνουν τις δικές τους εκτιμήσεις για τον αριθμό των ομιλητών. Σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του 2001, ο αριθμός των ομιλητών της ουγγρικής, για παράδειγμα, εκτιμήθηκε στους 25.884, ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία της ίδιας της κοινότητας ο αριθμός ήταν σχεδόν διπλάσιος (Initiative Minderheiten x.x.).

Η Αυστρία είναι μία χώρα με μεγάλη γλωσσική ποικιλομορφία, ειδικά όσον αφορά στα παιδιά και τους νέους. Το υψηλότερο ποσοστό μαθητών που χρησιμοποιεί κάποια άλλη γλώσσα εκτός από τα γερμανικά στην καθημερινή ζωή εντοπίζεται στη Βιέννη (41,8%) και το χαμηλότερο στην Καρινθία (8,9%). Η ομάδα των δίγλωσσων ή πολύγλωσσων νέων ανθρώπων χαρακτηρίζεται από ετερογένεια όσον αφορά το μεταναστευτικό τους παρελθόν, επηρεάζοντας, κατά συνέπεια, το γλωσσικό και μορφωτικό προφίλ του ατόμου (Biffi/Skrivanek 2011: 1).

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Στη νομοθεσία περί γλωσσών και/ή στα έγγραφα γλωσσικής πολιτικής περιλαμβάνονται η εθνική γλώσσα και οι ξένες γλώσσες. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που ενδιαφέρονται να μάθουν γερμανικά (συγ) χρηματοδοτείται σε επτά χώρες: Δημοκρατία της Τσεχίας, Ουγγαρία, Ιταλία, Πολωνία, Σερβία, Σλοβακία και Σλοβενία. Ο *Ευρωπαϊκός χάρτης για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί στην Αυστρία. Οι ακόλουθες περιφερειακές/μειονοτικές (Π/Μ) γλώσσες αναγνωρίζονται στον Χάρτη: κροατική του Μπούργκενλαντ, κροατική, τσεχική, ουγγρική στο Μπούργκενλαντ, ουγγρική στη Βιέννη, ρομανί στο Μπούργκενλαντ, σλοβακική, σλοβενική στην Καρινθία και σλοβενική στην Στυρία. Υπάρχει επίσημη παροχή των Π/Μ γλωσσών στην εκπαίδευση, με την υποστήριξη του Χάρτη, σε συγκεκριμένες περιοχές.

Δεν υπάρχουν πλέον επίσημοι εθνικοί ή περιφερειακοί μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία. Η απογραφή (2001) έχει αντικατασταθεί από δεδομένα μητρώων τα οποία δεν περιλαμβάνουν καμία ερώτηση σχετικά με τη γλώσσα.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔΕ) για την Ένταξη, το οποίο εκδόθηκε το 2011, συντονίστηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών μέσα από μία διαδικασία διαβούλευσης με ειδικούς και συμμετέχοντες. Η άρτια γνώση των γερμανικών θεωρείται το κλειδί για την ένταξη. Οι μετανάστες με προορισμό την Αυστρία πρέπει να περάσουν κάποιες εξετάσεις (επίπεδο A1) προκειμένου να τους επιτραπεί η εγκατάσταση στη χώρα. Υπό προϋποθέσεις, η Αυστρία παρουσιάζει ομοιότητες με τη Γερμανία, τη Γαλλία, τη Δανία και την Ολλανδία (Bundesministerium fGr Inneres 2011).

Τον Ιούνιο του 2011, η αυστριακή κυβέρνηση εξέδωσε την τρίτη της έκθεση για την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες. Η έκθεση αναφέρεται, επίσης, στην τροποποίηση του συντάγματος το 2011, που έδωσε μόνιμη λύση στο κουραστικό *Ortsfahstreit* (διαμάχη για τις δίγλωσσες πινακίδες) σχετικά με τη χρήση των μειονοτικών γλωσσών στην τοπογραφία και σε ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες στο Μπούργκενλαντ και την Καρινθία (Bundeskanzleramt 2011: 11).

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (καμία παροχή ξένων γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρες	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρες	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες

κροατικά του Μπούργκενλαντ, κροατικά, τσεχικά, ουγγρικά, ιταλικά στο Τυρόλο, σλοβακικά, σλοβενικά

Από το 2010, η προσχολική εκπαίδευση έχει καταστεί υποχρεωτική σε ολόκληρη την Αυστρία, από την ηλικία των πέντε ετών. Αυτό το μέτρο εισήχθη κυρίως προκειμένου να εξασφαλιστεί η απόκτηση γνώσεων της γερμανικής γλώσσας για όλα τα παιδιά, πριν την έναρξη της μαθητικής ζωής.

Όπως περιγράφεται στο *Προφίλ της Πολιτικής της Γλωσσικής Εκπαίδευσης (LEPP)*, η προσχολική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από έναν αποκεντρωμένο κατακερματισμό, ο οποίος επηρεάζει την εφαρμογή της γλωσσικής ποικιλομορφίας ως προς την ποσότητα της προσφοράς (με διαφορές μεταξύ των ομόσπονδων κρατιδίων – Lander) και την ποιότητα της προσφοράς, ειδικά όσον αφορά τα προσόντα των καθηγητών γλωσσών (Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur/Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung/Österreichisches Sprachen Kompetenz Zentrum 2008: 82–88).

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοεισερχόμενων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	>10	ενδοσχολική	μη καθορισμένο	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	μη καθορισμένο	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	μόνο φυσικοί ομιλητές	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από τον πρώτο χρόνο	εκτός σχολικού ωραρίου	>10	ενδοσχολική	μη καθορισμένο	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη οικονομική χρηματοδότηση
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	κροατικά του Μπούργκενλαντ, τσεχικά, ουγγρικά, ρομανί, σλοβακικά, σλοβενικά
Ξένες γλώσσες	κροατικά, τσεχικά, αγγλικά, γαλλικά, ουγγρικά, ιταλικά, σλοβακικά, σλοβενικά (μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική)
Γλώσσες των μεταναστών	αλβανικά, βοσνιακά/κροατικά/σερβικά, πολωνικά, ρωσικά, τουρκικά

Εξαιτίας της δημογραφικής ανάπτυξης, η επέκταση του *Muttersprachlicher Unterricht* (εκπαίδευση στη γλώσσα των μεταναστών), ειδικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, θεωρείται προτεραιότητα της κυβέρνησης. Ο σκοπός του *Muttersprachlicher Unterricht* προσδιορίζεται από το αναλυτικό πρόγραμμα και θεωρείται ότι διευκολύνει τη διγλωσσία και την ισότητα των μητρικών γλωσσών των μεταναστών και της γερμανικής.

Κατά το σχολικό έτος 2009/10, το 29,4% των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Αυστρία με μία επιπλέον γλώσσα εκτός από τα γερμανικά συμμετείχε στο *Muttersprachlicher Unterricht* (Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur 2011: 13).

Την παροχή αυτή συντονίζει το Τμήμα Μετανάστευσης και Σχολείων του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού και Τεχνών. Δημοσιεύει ενημερωτικά δελτία για το νομικό πλαίσιο, για παράδειγμα, καθώς επίσης και στοιχεία και στατιστικές. Στην ιστοσελίδα www.muttersprachlicher-unterricht.at παρέχονται στους γονείς πληροφορίες σχετικά με την εγγραφή, οι οποίες διατίθενται στα αλβανικά, βοσνιακά/κροατικά/σερβικά και τα τουρκικά.

Όσον αφορά τη διδασκαλία στη γλώσσα των μεταναστών, αλλά και σε άλλες ξένες και μειονοτικές γλώσσες, η βασική πρόκληση δεν συνίσταται μόνο στη διεύρυνση αλλά και στη βελτίωση της ποιότητας. Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός κατάλληλα καταρτισμένων δασκάλων αποτελεί τη βασικότερη πρόκληση, καθώς συνεπάγεται τη μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης των δασκάλων (Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur/ Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung/Österreichisches Sprachen Kompetenz Zentrum 2008: 88–91).

Η Βιέννη συμμετέχει στο πρόγραμμα των Ευρωπαϊκών «Πολύγλωσσων Πόλεων» συλλέγοντας στοιχεία για μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με σκοπό την παραγωγή γνώσης για τη σχέση μεταξύ της γλωσσικής ποικιλομορφίας και της επίδοσης στο σχολείο (Brizic 2011).

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	>10	ενδοσχολική	μη καθορισμένο	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	μόνο φυσικοί ομιλητές	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	εκτός σχολικού ωραρίου	>10	ενδοσχολική	σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	μη καθορισμένο	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	βάση το ΚΕΠΑ	ενσωματωμένη στην κατάρτιση
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο

Γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση:

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	κροατικά του Μπούργκενλαντ, κροατικά, τσεχικά, ουγγρικά, ρομανί, σλοβακικά, σλοβενικά
Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά, ισπανικά. Στο επίπεδο της ακαδημαϊκής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: δύο (2) υποχρεωτικές. Στο επίπεδο της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: μία (1) υποχρεωτική
Γλώσσες των μεταναστών	αλβανικά, βοσνιακά, κροατικά, πολωνικά, ρωσικά, σερβικά, τουρκικά

Από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και μετά, το αυστριακό σχολικό σύστημα κατηγοριοποιείται σε γενικά (*Hauptschule*) και ακαδημαϊκά σχολεία μέσης εκπαίδευσης. Αυτή η κατηγοριοποίηση είναι κρίσιμη για τις διαδικασίες γλωσσικής εκπαίδευσης, που μπορεί να διακοπούν, να συνεχιστούν ή να εμπλουτιστούν.

Το 2009/10 η Βιέννη ήταν το μοναδικό ομόσπονδο κρατίδιο (*Bundesland*), που παρείχε εκπαίδευση στη γλώσσα των μεταναστών (*Muttersprachlicher Unterricht*) στα ακαδημαϊκά και στα γενικά σχολεία μέσης εκπαίδευσης (Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur 2011: 25). Όλα τα υπόλοιπα ομόσπονδα κρατίδια (*Bundesländer*) παρείχαν αυτού του είδους την εκπαίδευση μόνο στα γενικά σχολεία μέσης εκπαίδευσης.

Ωστόσο, το αναλυτικό πρόγραμμα των ακαδημαϊκών σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνει δύο υποχρεωτικές σύγχρονες ξένες γλώσσες (ή μία συν τα λατινικά) σε αντίθεση με το αναλυτικό πρόγραμμα των γενικών σχολείων, το οποίο περιλαμβάνει μόνο μία.

Το Νέο Σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης (NMS) καθιερώθηκε το 2008/09 προκειμένου να ξεπεραστούν τα μειονεκτήματα της παραδοσιακής κατηγοριοποίησης των σχολείων. Μέχρι το 2015/16, όλα τα γενικά σχολεία μέσης εκπαίδευσης (*Hauptschulen*) θα έχουν μετατραπεί σε Νέα Σχολεία. Η κοινωνική μάθηση και ενσωμάτωση μαζί με μία πιο εξατομικευμένη και διαφοροποιημένη διδασκαλία αποτελούν μέρος της παιδαγωγικής οπτικής των NMS, τα οποία αποσκοπούν συγκεκριμένα στην ενίσχυση των ικανοτήτων των μαθητών που προέρχονται από μεταναστευτικές ομάδες.

Τα αγγλικά είναι η σύγχρονη ξένη γλώσσα που επιλέγεται περισσότερο στα σχολεία όλων των επιπέδων και την διδάσκει το 99% περίπου του μαθητικού πληθυσμού. Οι περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες μπορούν να διδαχθούν ως μαθήματα στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η προσφορά εξαρτάται από την περιοχή: στο Μπούργκενλαντ, το 12,9% των μαθητών μαθαίνουν κροατικά και το 10,6% των μαθητών στην Καρινθία μαθαίνουν σλοβενικά (στοιχεία από το σχολικό έτος 2004/5, Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur/ Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung/Österreichisches Sprachen Kompetenz Zentrum 2008: 149).

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση**Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών)**

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	γενικό	με βάση το ΚΕΠΑ	καμία
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	μερική
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	γενικό	με βάση το ΚΕΠΑ	μερική
Γλώσσες των μεταναστών	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	γενικό	Μη εφαρμόσιμο	καμία
	ΚΕΚ Β				
	ΚΕΚ Γ				

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική

Εκτός από την επαγγελματική κατάρτιση των ενηλίκων και την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, στο πλαίσιο της εκμάθησης γλωσσών θα πρέπει να αναφερθεί και η παράδοση των *Volkshochschulen* (VHS) της Αυστρίας (Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων), που έλκουν την καταγωγή τους από πρωτοβουλίες της αστικής και της εργατικής τάξης του 19^{ου} αιώνα. Με ένα ποσοστό 39,4% επί των εκπαιδευτικών μονάδων το 2009/10, οι γλώσσες αποτελούν το πιο δυνατό εκπαιδευτικό πεδίο των VHS (Verband Osterreichischer Volkshochschulen 2011: 1). Στα VHS της Βιέννης προσφέρονται σήμερα πάνω από εξήντα γλώσσες.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
μεταγλωττίζονται	μεταγλωττίζονται	μερικές φορές	μερικές φορές

Το αυστριακό ραδιοτηλεοπτικό δίκτυο ORF υποχρεούται βάσει νόμου να παρέχει υπηρεσίες στους ομιλητές των αναγνωρισμένων περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών. Πέρα από τις ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές ποικίλης ύλης, η διαδικτυακή πλατφόρμα *volksgruppen.orf.at* παρέχει ειδήσεις και πληροφορίες και ζωντανές ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές στα κροατικά, τα τσεχικά, τη ρομανί, τα σλοβακικά, τα ουγγρικά και τα σλοβενικά.

Ο FM4 είναι ο ραδιοφωνικός σταθμός του δικτύου ORF, ο οποίος απευθύνεται στο νεανικό κοινό. Παρόλο που ο σταθμός είναι δίγλωσσος, κατά κύριο λόγο χρησιμοποιούνται τα αγγλικά. Τα σύντομα δελτία ειδήσεων εκφωνούνται στα αγγλικά και δύο φορές τη μέρα στα γαλλικά. Οι ραδιοφωνικοί παραγωγοί και οι προσκεκλημένοι του FM4 ενθαρρύνονται να εφαρμόσουν την «Αρχή του Φυσικού Ομιλητή» του σταθμού και να μιλούν στη μητρική τους γλώσσα.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης (δύο πόλεις)

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4	Βιέννη	Βιέννη Γκρατς	Γκρατς	Βιέννη Γκρατς	Βιέννη	Βιέννη Γκρατς
3-4						
1-2	Γκρατς		Βιέννη		Γκρατς	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες τουρισμού
2	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς
3	Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων	Θεατρικά προγράμματα
4	Υπηρεσίες εκπαίδευσης	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
5	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς	

Παρόλο που επίκεντρο του προγράμματος LRE ήταν οι μεγάλες πληθυσμιακά πόλεις, χαρακτηριστικό της Αυστρίας είναι σε μεγάλο βαθμό οι μικρότερες πόλεις, ακόμη και στις περιοχές με αναγνωρισμένες γλωσσικές μειονότητες (Volksgruppen). Ως εκ τούτου, η προαναφερθείσα συνταγματική τροποποίηση, που ψηφίστηκε από τη Βουλή το 2011 για τη χρήση των μειονοτικών γλωσσών (BGBl. I Nr. 46/2011) στην τοπογραφία και των επίσημων γλωσσών στις δημόσιες υπηρεσίες, επηρεάζει κυρίως αυτές τις μικρότερες πόλεις.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (19 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	6	12	5	4	0	0	2	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα /το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επτήσεις/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	4	0	5	1	19	19	19	19	18	18
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	7	2	9	2	7	5	9	6	9	12
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	6	0	4	1	2	2	2	3	4	3

Το Ινστιτούτο Ερευνών για τα Προσόντα και την Κατάρτιση της Αυστριακής Οικονομίας διεξήγαγε το 2005 έρευνα σε 2.017 αυστριακές εταιρείες σχετικά με τις απαιτήσεις τους στις ξένες γλώσσες. Το 86% απάντησε ότι οι ξένες γλώσσες τους είναι απαραίτητες. Στο 45% των εταιρειών τα αγγλικά είναι απαραίτητα για την «πλειοψηφία» των υπαλλήλων. Για επαφές με εταιρικούς συνεργάτες στην ανατολική Ευρώπη, η χρησιμοποιούμενη γλώσσα είναι τα γερμανικά σύμφωνα με την έρευνα (Tritscher-Archan 2008: 172).

Μολονότι οι γλωσσικές δεξιότητες στην Αυστρία ως εξαγωγική χώρα θεωρούνται παραδοσιακά ως εργαλείο για την πρόσβαση στις ξένες αγορές, μερικές εταιρείες, όπως για παράδειγμα οι τράπεζες και οι εταιρείες παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, ανταποκρίνονται και στην ποικιλομορφία της εγχώριας αγοράς με το λεγόμενο «εθνο-μάρκετινγκ», χρησιμοποιώντας τις γλώσσες των μεταναστών στις διαφημιστικές εκστρατείες και τις υπηρεσίες τους.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Η Αυστρία χαρακτηρίζεται από αντιφατικές εξελίξεις όσον αφορά την πολυγλωσσία και τη γλωσσική ποικιλομορφία. Από τη μία πλευρά, το κυβερνητικό πρόγραμμα αναγνωρίζει την αυξανόμενη ποικιλομορφία της αυστριακής κοινωνίας, δίνοντας έμφαση στη σημασία απόκτησης γλωσσικών δεξιοτήτων κυρίως μέσα από την εκπαίδευση για τα παιδιά και τους νέους, ειδικά όσον αφορά τα αγγλικά, τις γλώσσες των γειτονικών χωρών και τις γλώσσες των μεταναστών (Republik Österreich 2008: 206).

Από την άλλη, είναι πάνω από όλα ζήτημα πόρων (για παράδειγμα, σε σχέση με τον αριθμό των καταρτισμένων δασκάλων), το οποίο αποτρέπει τη δημιουργία μιας πιο ποικιλόμορφης και ολοκληρωμένης παροχής γλωσσικής εκπαίδευσης και δυσχεραίνει την εφαρμογή μιας διαδικασίας γλωσσικής εκπαίδευσης με συνέχεια.

Ενώ τα γερμανικά θεωρούνται η πιο σημαντική γλώσσα για την επιτυχή ενσωμάτωση (η οποία ενισχύεται από τρέχουσες εκπαιδευτικές και μεταναστευτικές πολιτικές), η κοινωνία αρχίζει σιγά σιγά να συνειδητοποιεί τα οφέλη των πρόσθετων γλωσσικών δεξιοτήτων, τουλάχιστον όταν αυτές θεωρούνται «χρήσιμες», όπως για παράδειγμα στην οικονομία του εξαγωγικού εμπορίου και των εξαγωγικών εταιρειών προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα θετικών πρακτικών σε όλα τα γλωσσικά πεδία της Πολυγλωσσικής Ευρώπης (LRE). Ένα παράδειγμα είναι ένα πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχει ενεργά η EDUCULT (Εκπαίδευση και Πολιτισμός): Το *Sag's multi* είναι ένας ετήσιος διαγωνισμός ρητορικής για δίγλωσσα άτομα που διοργανώνεται από την ένωση επιχειρηματιών *Verein Wirtschaft fur Integration (VWFI)*, σε συνεργασία με την EDUCULT. Μαθητές από την έβδομη τάξη (δώδεκα ετών) και μετά παρουσιάζουν τις ομιλίες τους με εναλλαγή κωδίκων μεταξύ γερμανικής και της πρόσθετης γλώσσας τους. Από το 2009, περίπου 700 μαθητές έχουν λάβει μέρος στον διαγωνισμό, χρησιμοποιώντας πάνω από σαράντα γλώσσες.

Το SPIN: *SprachenInnovationsNetzwerk* είναι ένα δίκτυο που δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Αυστριακού Κέντρου για τις Γλωσσικές Γνώσεις (Österreichisches Sprachen-Kompetenz-Zentrum- OSZ) και παρέχει μια βάση δεδομένων στην ιστοσελίδα www.oesz.at/spin, παρουσιάζοντας πρωτοποριακά γλωσσικά προγράμματα στο ευρύτερο και άμεσα ενδιαφερόμενο κοινό.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Biffi, Gudrun, Skrivaneck, Isabella (2011): Schule-Migration-Gender Endbericht. Study commissioned by the Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur. Διαθέσιμο στο http://www.bmukk.gv.at/medienpool/21041/schule_migration_gender_eb.pdf και προσπελάστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2011.

Brizic, Katharina (2011): 'Multilingual cities' Wien. Διαθέσιμο στο http://www.oeaw.ac.at/dinamlex/Multilingual-Cities_Wien-2009_Endbericht-V1Stand20111111.pdf και προσπελάστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2011.

Bundeskanzleramt Österreich (2011): 3. Bericht 3. Bericht der Republik Österreich gemäß Artikel 15 Abs. 1 der Europäischen Charta der Regional-oder Minderheitensprachen. Διαθέσιμο στο <http://www.bka.gv.at/DocView.axd?CobId=45599> και προσπελάστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2011.

Bundesministerium für Inneres (2011): Nationaler Aktionsplan für Integration. Διαθέσιμο στο <http://www.integrationsfonds.at/nap/bericht/> και προσπελάστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2011.

Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur (2011): Der muttersprachliche Unterricht in Österreich. Statistische Auswertung für das Schuljahr 2009/10. Διαθέσιμο στο http://www.bmukk.gv.at/medienpool/3720/nr5_11.pdf και προσπελάστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2011.

Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur und Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung, Österreichisches Sprachen Kompetenz Zentrum (επιμ.) (2008): Language Education Policy Profile. Country Report Austria. Διαθέσιμο στο http://www.oesz.at/download/spol/lepp_engl_1.pdf και προσπελάστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2011.

Initiative Minderheiten (x.x.): Minderheiten in Österreich/ Volksgruppen. Διαθέσιμο στο http://minderheiten.at/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=30 και προσπελάστηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2011.

Republik Österreich (2008): Regierungsprogramm 2008–2013. Διαθέσιμο στο <http://www.bka.gv.at/DocView.axd?CobId=32965> και προσπελάστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2011.

Statistik Austria (2011): Registrierzählung 2011. Pressemeldung. Διαθέσιμο στο http://www.statistik.at/web_de/presse/059977 και προσπελάστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2011.

Tritscher-Archan, Sabine (επιμ.), Institut für Bildungsforschung der Wirtschaft (2008): Fremdsprachen für die Wirtschaft. Zahlen, Daten, Fakten.

Verband österreichischer Volkshochschulen (2011): Statistikbericht 2011. Διαθέσιμο στο http://files.adulteducation.at/statistik/berichte/statistik_2011.pdf και προσπελάστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2011.

2 ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

Jasmin Džindo και Selma Žeric

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι μια πολυεθνική και πολύγλωσση χώρα με τρεις επίσημες εθνικές γλώσσες, τη βοσνιακή, την κροατική και τη σερβική (με λατινική και κυριλλική γραφή). Οι γλώσσες αυτές προήλθαν από τη σερβοκροατική, η οποία ήταν η επίσημη γλώσσα της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη προχώρησε στην τυποποίηση, με βάση τη σερβοκροατική, της *βοσνιακής*, της *κροατικής* και της *σερβικής γλώσσας*, οι οποίες και κατοχυρώθηκαν νομικά ως τρεις απόλυτα ισότιμες επίσημες γλώσσες στο έδαφος της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Από γραμματική, λεξιλογική και φωνητική άποψη, ωστόσο, οι διαφορές μεταξύ αυτών των γλωσσών είναι ανεπαίσθητες, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το σύνολο του πληθυσμού της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης καταλαβαίνει και τις τρεις γλώσσες και έχει την ελευθερία να επιλέξει ποια θέλει να χρησιμοποιήσει στην καθημερινή και επαγγελματική του ζωή.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Και οι τρεις εθνικές γλώσσες (βοσνιακά, κροατικά και σερβικά), οι ξένες γλώσσες και οι Π/Μ γλώσσες εμφανίζονται σε έγγραφα γλωσσικής πολιτικής. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί από την κυβέρνηση και επικυρωθεί από το κοινοβούλιο. Οι ακόλουθες γλώσσες αναγνωρίζονται στον Χάρτη: αλβανικά, τσεχικά, γερμανικά, ουγγρικά, ιταλικά, εβραϊκά (γίντις και λαντίνο), σλαβομακεδονικά, μαυροβουνακά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά, σλοβακικά, σλοβενικά, τουρκικά και ουκρανικά. Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία δεν υφίστανται.

Υπάρχουν αρκετοί νόμοι που ρυθμίζουν την προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως ο *Νόμος-Πλαίσιο για την Προσχολική Εκπαίδευση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη* (2007), ο *Νόμος για τα Δημόσια Σχολεία Προσχολικής, Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης* (2007), ο *Νόμος-Πλαίσιο για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη* (2003), ο *Νόμος-Πλαίσιο για τη Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση* (2008) και ο *Νόμος-Πλαίσιο για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη* (2007).

Στη νομοθεσία, και συγκεκριμένα στο Σύνταγμα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, περιλαμβάνονται άρθρα για τις εθνικές γλώσσες. Το Σύνταγμα αποτελεί τον θεμελιώδη

νόμο της χώρας, που χρησιμοποιείται για την κατοχύρωση της πολιτικής και έννομης τάξης. Εξαιτίας της ύπαρξης δύο οντοτήτων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη –της Ομοσπονδίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της Σερβικής Δημοκρατίας– υπάρχουν δύο ακόμα συντάγματα, το Σύνταγμα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και το Σύνταγμα της Σερβικής Δημοκρατίας, στα οποία υπάρχουν, επίσης, διατάξεις για τις εθνικές γλώσσες, αλλά και την επίσημη γραφή (ή γραφές). Επίσης, υπάρχουν επίσημες γλωσσικές πολιτικές, οι οποίες αποσκοπούν στην προώθηση της εκμάθησης και της διδασκαλίας των εθνικών γλωσσών, των ξένων γλωσσών και των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών, όπως για παράδειγμα το *Αναθεωρημένο Σχέδιο Δράσης της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης για τις Εκπαιδευτικές Ανάγκες των Ρομά* (το οποίο δημοσιεύτηκε από το Υπουργείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Προσφύγων). Η νοηματική γλώσσα αναγνωρίζεται επίσημα σε κρατικά έγγραφα που αφορούν τις επίσημες γλωσσικές πολιτικές. Το ζήτημα αυτό περιλαμβάνεται στη νομοθεσία του *Νόμου για τη Χρήση της Νοηματικής Γλώσσας στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη* (2009). Οι κωφοί έχουν το νομικό δικαίωμα χρήσης της νοηματικής γλώσσας σε διάφορες διαδικασίες όλων των δημόσιων φορέων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Πέρα από τη διοικητική διαίρεση της χώρας σε δύο οντότητες, δηλαδή την Ομοσπονδία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και τη Σερβική Δημοκρατία, στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη υπάρχει ακόμα η περιφέρεια Brčko District, η οποία δεν ανήκει σε καμία από τις δύο οντότητες, αλλά αποτελεί ξεχωριστή διοικητική μονάδα. Η Ομοσπονδία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης διαιρείται περαιτέρω σε δέκα καντόνια, τα οποία θεωρούνται ομοσπονδιακές μονάδες εντός της οντότητας και απολαμβάνουν υψηλό επίπεδο αυτονομίας. Εξαιτίας της πολυπλοκότητας της δομής του κράτους, δεν υπάρχει μία ενιαία προσέγγιση στις εκπαιδευτικές ή γλωσσικές πολιτικές. Ως εκ τούτου, η κατάσταση που επικρατεί αναφορικά με την επίσημη γλώσσα είναι συγκεχυμένη. Εκτός από ορισμένες διαφορές μεταξύ των οντοτήτων, υπάρχουν διαφορές και εντός των καντονιών, αφού κάθε καντόνι διαθέτει το δικό του υπουργείο παιδείας με τους δικούς του νόμους. Εξαιτίας αυτής της ευρείας νομικής βάσης, η γλωσσική πολιτική δεν είναι απόλυτα ενοποιημένη, και συχνά η πλειοψηφία του πληθυσμού σε ένα συγκεκριμένο καντόνι (και στην οντότητα της Σερβικής Δημοκρατίας) είναι αυτή που καθορίζει την επίσημη γλώσσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Το εκάστοτε αναλυτικό πρόγραμμα βασίζεται σε μία από τις τρεις επίσημες γλώσσες, αλλά και οι τρεις εθνικές γλώσσες είναι παρούσες σε όλα τα επίπεδα του εκπαιδευτικού συστήματος, από την προσχολική ως την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι μαθητές αποφασίζουν σε ποια εθνική γλώσσα θα διεξάγονται τα μαθήματα στην τάξη τους κατά την έναρξη της φοίτησης στο δημοτικό σχολείο. Τα διδακτικά βιβλία και το αναλυτικό πρόγραμμα προσαρμόζονται ανάλογα με την εκάστοτε απόφαση. Εκτός από τις εθνικές γλώσσες, σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα στη

Βοσνία-Ερζεγοβίνη προσφέρεται ευρεία ποικιλία ξένων γλωσσών. Ωστόσο, ούτε εδώ παρατηρείται συνέπεια. Ως εκ τούτου, στα σχολεία του ίδιου καντονιού προσφέρονται διαφορετικές ξένες γλώσσες, όπως και στα σχολεία των άλλων καντονιών. Στην προσχολική, την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση προσφέρονται συνήθως πέντε με έξι γλώσσες, όπως αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, ιταλικά,

ρωσικά ή αραβικά ανάλογα με την οντότητα ή το καντόνι στο οποίο βρίσκονται αυτά τα σχολεία. Στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης προσφέρονται αγγλικά, αραβικά, γαλλικά, γερμανικά, ελληνικά, ισπανικά, ιταλικά, λατινικά, περσικά, ρωσικά, τουρκικά και τσεχικά.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή πρόσθετης στήριξης στην εθνική γλώσσα, περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	<0,5 μέρες	καμία	καμία	μερική

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά
---------------	-----------------------------

Σε ολόκληρη τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη υπάρχει σε σχέση με την προσχολική γλωσσική εκπαίδευση μια ενιαία, ολοκληρωμένη προσέγγιση των αναλυτικών προγραμμάτων για την εκμάθηση γλωσσών με ιδιαίτερη έμφαση στην πολλαπλογλωσσία στην τάξη και την πολυγλωσσία της κοινωνίας γενικά. Οι ξένες γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση είναι ως επί το πλείστον τα αγγλικά, τα γερμανικά και τα γαλλικά, ενώ οι γλώσσες των μεταναστών απουσιάζουν παντελώς.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδοδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	μη καθορισμένο	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Άλλες εθνικές γλώσσες	βοσνιακά, κροατικά, σερβικά
Ξένες γλώσσες	Αγγλικά ή γερμανικά: υποχρεωτικά. Αραβικά, γαλλικά ή ιταλικά: προαιρετικά

Για τη διδασκαλία της εθνικής γλώσσας και των ξένων γλωσσών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση υπάρχει ενιαίο και σαφές αναλυτικό πρόγραμμα. Τα μαθήματα διεξάγονται μόνο στις εθνικές γλώσσες, αλλά περιλαμβάνεται η διδασκαλία μίας ξένης γλώσσας ως υποχρεωτικού μαθήματος επιλογής, η οποία επιλέγεται ανάμεσα σε πέντε ή έξι διαφορετικές προσφερόμενες γλώσσες, στις οποίες συγκαταλέγονται τα αγγλικά, τα γερμανικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά, τα ρωσικά και τα αραβικά. Η διδασκαλία μερικών από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική ενώ άλλων προαιρετική. Οι γλώσσες αυτές προσφέρονται ως μέρος του αναλυτικού προγράμματος, και το επίπεδο γλωσσομάθειας εξετάζεται τακτικά και παρακολουθείται με τη χρήση καθιερωμένων εργαλείων ανάλογα με την ηλικία των μαθητών. Οι γλώσσες των μεταναστών δεν διδάσκονται στο δημοτικό σχολείο.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επιπλέον υποστήριξη για παιδιά νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικές ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Άλλες εθνικές γλώσσες	βοσνιακά, κροατικά, σερβικά
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτική: αγγλικά ή γερμανικά Επιλογής: αραβικά, γαλλικά, ιταλικά, ρωσικά, τουρκικά

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση χρησιμοποιείται ο συνδυασμός διδασκαλίας των ξένων γλωσσών ως μαθημάτων και διδασκαλίας όλων των μαθημάτων σε μία ξένη γλώσσα παρόλο που η τελευταία μέθοδος δεν απαντάται συχνά. Για τη διδασκαλία των εθνικών και ξένων γλωσσών χρησιμοποιούνται ενιαία και σαφή αναλυτικά προγράμματα και το επίπεδο γλωσσομάθειας εξετάζεται τακτικά και παρακολουθείται με τη χρήση καθιερωμένων εργαλείων ανάλογα με την ηλικία των μαθητών. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση υποχρεωτικές είναι δύο ξένες γλώσσες από ένα σύνολο έξι ή επτά προσφερόμενων γλωσσών, στις οποίες συγκαταλέγονται τα αγγλικά, τα γερμανικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά, τα ρωσικά, τα τουρκικά και τα αραβικά. Η διδασκαλία μερικών από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική ενώ άλλων προαιρετική. Οι γλώσσες των μεταναστών δεν διδάσκονται στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνικές, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	εθνικές, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνικές, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	εθνικές, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνικές, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	εθνικές, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική

Βάσει των στοιχείων που προέκυψαν από τα ιδρύματα που ερευνήθηκαν στα πλαίσια του LRE, διαπιστώνεται ότι τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη προσφέρουν ευρεία ποικιλία προγραμμάτων στις εθνικές και σε ξένες γλώσσες, από τη βασική επικοινωνία έως ανώτερες γλωσσικές δεξιότητες. Για τη διδασκαλία των εθνικών και των ξένων γλωσσών καταρτίζονται ενιαία και σαφή αναλυτικά προγράμματα και οι φοιτητές μπορούν να επιλέξουν κάποια ξένη γλώσσα από μία ευρεία ποικιλία γλωσσών, στις οποίες συγκαταλέγονται τα αγγλικά, τα γερμανικά, τα ιταλικά, τα γαλλικά, τα ισπανικά, τα τουρκικά, τα αραβικά, τα περσικά, τα λατινικά, τα ελληνικά, τα ρωσικά και τα τσεχικά.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
υποτιτλίζονται	υποτιτλίζονται	πάντα/τακτικά	μερικές φορές

Οι εθνικές γλώσσες χρησιμοποιούνται λίγο-πολύ ισότιμα στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο, παρόλο που σε τοπικό επίπεδο η πλειοψηφία καθορίζει ποια από τις τρεις εθνικές γλώσσες θα είναι κυρίαρχη. Στα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν υπάρχει συστηματική αξιολόγηση αυτών των γλωσσών. Όσον αφορά τα κρατικά οπτικοακουστικά μέσα, υπάρχουν τρεις μεγάλοι σταθμοί: η κρατική ραδιοτηλεόραση (BHRT) και οι σταθμοί των δύο διοικητικών οντοτήτων FTV και RTRS. Στην κρατική τηλεόραση χρησιμοποιούνται και οι δύο γραφές: π.χ., τη μία μέρα ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα μπορεί να μεταδίδεται σε λατινική γραφή και την άλλη μέρα σε κυριλλική.

Εκτός από τις εθνικές γλώσσες, υπάρχουν και εφημερίδες στα αγγλικά, τα γερμανικά, τα ιταλικά και τα γαλλικά.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4						
3-4	Σαράγεβο Μοστάρ					
1-2	Μπάνια Λούκα	Σαράγεβο Μοστάρ Μπάνια Λούκα	Σαράγεβο Μοστάρ Μπάνια Λούκα	Σαράγεβο Μοστάρ Μπάνια Λούκα	Σαράγεβο Μοστάρ Μπάνια Λούκα	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες τουρισμού
2	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς
3	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη

Η επικοινωνία μεταξύ των τοπικών αρχών διεξάγεται στις εθνικές γλώσσες, ενώ μερικές φορές χρησιμοποιούνται, επίσης, τα αγγλικά και τα γερμανικά. Η προφορική και γραπτή επικοινωνία στους δημοτικούς φορείς διεξάγεται, επίσης, στις εθνικές γλώσσες με εξαίρεση τις υπηρεσίες μεταφορών, τουρισμού, μετανάστευσης και ένταξης, όπου η επικοινωνία διεξάγεται και στα αγγλικά, γερμανικά και γαλλικά.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (29 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	4	26	10	6	0	4	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβάρυνσης/πρώτης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επτήσεις/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	Ευρέως εφαρμοζόμενη	0	6	3	0	29	23	29	28	27	29
Αγγλικά των επιχειρήσεων	Ευρέως εφαρμοζόμενη	0	14	6	2	21	24	11	20	16	25
Άλλες	Ευρέως εφαρμοζόμενη	0	4	3	0	3	1	1	0	5	2

Στις επιχειρήσεις που ερευνήθηκαν στα πλαίσια του LRE, η βασική γλώσσα κατά τη γραπτή και προφορική επικοινωνία είναι μία από τις τρεις εθνικές γλώσσες (ανάλογα με την περιφέρεια), ενώ χρησιμοποιείται εν μέρει και η αγγλική.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Σε συνάρτηση με τη δυναμική της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης που εμφανίζει η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και με βάση τον στόχο για ένταξη στην ΕΕ, οι κρατικές αρχές, καθώς επίσης και οι αρχές των διοικητικών οντοτήτων και των καντονιών εργάζονται εντατικά για την περαιτέρω ενοποίηση και βελτίωση των επιμέρους γλωσσικών πολιτικών. Με βάση όσα προαναφέρθηκαν και λαμβάνοντας, επίσης, υπόψη ότι η παρούσα έκθεση παρέχει μια μικρή και όχι απολύτως ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης που επικρατεί σήμερα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η φαινομενικά πολύπλοκη κατάσταση πολυγλωσσίας στη χώρα μας δεν αποτελεί σε γενικές γραμμές επικοινωνιακό εμπόδιο στην καθημερινή ζωή. Φυσικά, υπάρχουν ακόμα πολλά περιθώρια βελτίωσης, όπως για παράδειγμα σε ό,τι αφορά την ενοποίηση της νομοθεσίας αλλά και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την ύπαρξη τριών επίσημων γλωσσών και δύο γραφών, οι οποίες πρέπει να γίνονται αποδεκτές και σεβαστές ως προς τις ομοιότητες αλλά και τις μικρές διαφορές τους.

3 ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Gueorgui Jetchev

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Τα βουλγαρικά μεσαιωνικά κράτη είχαν τρία σημαντικά πολιτιστικά κέντρα με πλούσια λογοτεχνική παράδοση: τα λογοτεχνικά σχολεία στο Preslav και την Οχρίδα (κατά τη διάρκεια του Πρώτου Βουλγαρικού Βασιλείου, 8°–11° αι.) και το λογοτεχνικό σχολείο στο Tarnovo (Δεύτερο Βουλγαρικό Βασίλειο, 12°–14° αι.). Κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι Βούλγαροι αντιστάθηκαν με επιτυχία στις πολιτιστικές επιρροές που προέρχονταν από τις τουρκόφωνες αρχές και τους Έλληνες.

Οι Βούλγαροι είχαν ανέκαθεν μια εμμονή με τη σωστή χρήση της γλώσσας και τις λογοτεχνικές τους παραδόσεις. Μία ειδική επίσημη αργία εορτάζεται κάθε χρόνο στις 24 Μαΐου προς τιμήν του ιεραποστολικού και λογοτεχνικού έργου των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου, αποστόλων των Σλάβων και αγίων προστατών της Ευρώπης. Η ημέρα αυτή είναι επίσης αφιερωμένη στο κυριλλικό αλφάβητο, τη λογοτεχνία και τον πολιτισμό που δημιουργήθηκε στη Βουλγαρία.

Στο Σύνταγμα του 1991 δεν χρησιμοποιούνται οι όροι «εθνικές» ή «εθνοτικές μειονότητες». Ωστόσο, κατοχυρώνονται τα βασικά δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε εθνοτικές, γλωσσικές και θρησκευτικές ομάδες. Το Άρθρο 36 παρέχει στα μέλη των εθνοτικών μειονοτήτων το δικαίωμα να μαθαίνουν και να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα και το Άρθρο 54 τους παρέχει το δικαίωμα να καλλιεργούν τον δικό τους πολιτισμό σύμφωνα με τον δικό τους εθνοτικό αυτοπροσδιορισμό, που αναγνωρίζεται και προστατεύεται από τον νόμο. Όλα αυτά έχουν δημιουργήσει ένα νομικό και πολιτικό πλαίσιο που κατοχυρώνει την ισονομία των μειονοτήτων στη Βουλγαρία.

Το βουλγαρικό εθνοτικό μοντέλο στοχεύει στην εξισορρόπηση των αρχών της ενσωμάτωσης, των κοινών εθνικών και ευρωπαϊκών αξιών και του σεβασμού απέναντι στην εθνοτική και θρησκευτική ταυτότητα.

Σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του 2011, η βουλγαρική είναι η μητρική γλώσσα του 85,2% του πληθυσμού, η τουρκική του 9,1% και η ρομανί του 4,2%. Σύμφωνα με τους ειδικούς της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, τα στοιχεία της απογραφής καταδεικνύουν ισχυρή αλληλεξάρτηση μεταξύ του εθνοτικού και του γλωσσικού αυτοπροσδιορισμού.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες, οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή στα έγγραφα γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από τη Βουλγαρία (συγ)χρηματοδοτείται σε περίπου τριάντα χώρες στην Ευρώπη και στο εξωτερικό. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* δεν έχει υπογραφεί ή επικυρωθεί στη Βουλγαρία. Ωστόσο σε εθνικό επίπεδο, παρέχεται εκπαίδευση σε τέσσερις Π/Μ γλώσσες είτε εθνικά είτε περιφερειακά: αρμενικά, εβραϊκά, ρομανί και τουρκικά.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στη Βουλγαρία υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω απογραφής. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα, τις Π/Μ γλώσσες και τις ποικίλες γλώσσες των μεταναστών, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη μητρική γλώσσα.

Τα επίσημα αναλυτικά προγράμματα στη βουλγαρική γλώσσα για τους βούλγαρους πολίτες στο εξωτερικό είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας, Νεότητας και Επιστημών (MoEYS). Αποτελούν μέρος του κυβερνητικού προγράμματος «Εθνική γλώσσα και πολιτισμός στο εξωτερικό».

Η Επιτροπή Παιδείας, Επιστημών, Παιδιών, Νεότητας και Αθλητισμού και η Επιτροπή Πολιτισμού, Κοινωνίας των Πολιτών και ΜΜΕ της βουλγαρικής βουλής είναι αρμόδιες για όλα τα θέματα που αφορούν την εθνική γλώσσα, τη σύνταξη ψηφισμάτων και την παροχή συστάσεων. Επιτρέπεται η συμμετοχή επιστημόνων και ειδικών στις συζητήσεις των Επιτροπών. Το Ινστιτούτο για τη Βουλγαρική Γλώσσα (IBL) της Βουλγαρικής Ακαδημίας Επιστημών αποτελεί το κεντρικό συντονιστικό όργανο που είναι αρμόδιο για τη βουλγαρική εθνική γλωσσική πολιτική (<http://www.ibl.bas.bg/en/index.htm>). Το IBL συνεργάζεται με πανεπιστημιακά τμήματα των σχολών βουλγαρικής γλώσσας και φιλολογίας.

Στο Σύνταγμα του 1991 η βουλγαρική ανακηρύσσεται η μοναδική επίσημη γλώσσα της χώρας (άρθρο 3), αλλά παράλληλα κατοχυρώνεται (άρθρο 36) το δικαίωμα «των πολιτών με μητρική γλώσσα άλλη εκτός της βουλγαρικής» να μαθαίνουν και να χρησιμοποιούν τη μητρική τους γλώσσα.

Η Βουλγαρία είναι κράτος-μέλος της Σύμβασης-Πλαισίου για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων από τις 7 Μαΐου του 1999. Το Εθνικό Συμβούλιο για τη Συνεργασία σε Εθνικά θέματα και θέματα Ένταξης (<http://www.nccedi.government.bg/>), η γραμματεία του οποίου αποτελεί μέρος της κυβερνητικής διοίκησης (του Συμβουλίου των Υπουργών), παρακολουθεί την εφαρμογή της σύμβασης σε εθνικό επίπεδο.

Οι Τούρκοι, οι Ρομά και άλλες μειονότητες έχουν τώρα το δικαίωμα να διδάσκονται τη μητρική τους γλώσσα. Στον νόμο του Ιουλίου του 1999 για τα Εκπαιδευτικά Πρότυπα, τη Βασική Γενική Εκπαίδευση και το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα, ο οποίος τροποποιήθηκε το 2002, ορίζεται ρητά ότι το μάθημα «μητρική γλώσσα» είναι υποχρεωτικό μάθημα επιλογής στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (άρθρο 15-3). Οι Κανόνες Εφαρμογής του Νόμου Δημόσιας Εκπαίδευσης του 1991, ο οποίος τροποποιήθηκε το 1998, παρέχουν τον ορισμό του όρου «μητρική γλώσσα»: είναι η γλώσσα την οποία χρησιμοποιεί το παιδί κατά την επικοινωνία του με την οικογένεια (άρθρο 8-2). Το Κέντρο Εκπαιδευτικής Ένταξης Παιδιών και Νέων από τις Μειονότητες (<http://coi4uem.mon.bg>) ιδρύθηκε το 2005. Είναι το μοναδικό κυβερνητικό ίδρυμα

στην ονομασία του οποίου εμπεριέχεται ο όρος «από τις μειονότητες» αντί της έκφρασης «των πολιτών με μητρική γλώσσα άλλη πέραν της βουλγαρικής».

Ο Νόμος περί Ραδιοφώνου και Τηλεόρασης του 1998 περιέχει ένα άρθρο για τα προγράμματα στις μειονοτικές γλώσσες:

Άρθρο 49. (1) Το Βουλγαρικό Κρατικό Ραδιόφωνο και η Βουλγαρική Κρατική Τηλεόραση πρέπει να παράγουν εθνικά και περιφερειακά προγράμματα· εκπομπές για το εξωτερικό, συμπεριλαμβανομένων εκπομπών που απευθύνονται σε Βούλγαρους που ζουν στο εξωτερικό· εκπομπές που απευθύνονται σε βούλγαρους υπηκόους, η μητρική γλώσσα των οποίων δεν είναι η βουλγαρική, συμπεριλαμβανομένων εκπομπών στη δική τους γλώσσα.

Η Ένωση Κωφών στη Βουλγαρία δημιούργησε το 2004 το Εθνικό Κέντρο για τη Νοηματική Γλώσσα. Η Βουλγαρική Κρατική Τηλεόραση προσφέρει καθημερινά μετάφραση του δελτίου ειδήσεων των 4 μ.μ. στη νοηματική.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

(Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	<0,5 μέρα	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	καμία
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	1 χρόνο	καμία	0,5-1 μέρα	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Ξένες γλώσσες

αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά, ισπανικά

Το εθνικό πρόγραμμα για την ανάπτυξη της σχολικής διδασκαλίας και της προσχολικής εκπαίδευσης (2006-2015) αναφέρει την αναγκαιότητα παροχής προγραμμάτων στα βουλγαρικά σε παιδιά των οποίων η μητρική γλώσσα δεν είναι η βουλγαρική, προσαρμοσμένα στις ειδικές ανάγκες τους κατά τη διάρκεια της μονοετούς προσχολικής εκπαίδευσης, η οποία είναι υποχρεωτική από το 2003. Ο Νόμος Εθνικής Εκπαίδευσης, ο οποίος τροποποιήθηκε το 2002, εισήγαγε ένα εξειδικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη βουλγαρική γλώσσα για αυτά τα παιδιά.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	μόνο φυσικοί ομιλητές	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από τον πρώτο χρόνο	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	>10	ενδοσχολική	σχολικές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	>10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καθόλου

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	αρμενικά, εβραϊκά, ρομανί, τουρκικά
Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά, ισπανικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική

Τα επίσημα αναλυτικά προγράμματα για τις τέσσερις γλώσσες που προσφέρονται ως μάθημα «μητρικής γλώσσας» (τουρκικά, αρμενικά, εβραϊκά, ρομανί) στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του MoEYS. Η διδασκαλία στη μητρική γλώσσα δεν είναι υποχρεωτική· είναι απλώς «υποχρεωτικό μάθημα επιλογής», το οποίο σημαίνει ότι μπορεί να επιλεγεί από έναν κατάλογο εναλλακτικών μαθημάτων, στον οποία συμπεριλαμβάνονται, επίσης, τα αγγλικά, τα γερμανικά, τα γαλλικά ή τα ρωσικά. Για τον λόγο αυτό ελάχιστα τουρκόφωνα παιδιά επιλέγουν αυτά τα μαθήματα, ενώ ο αριθμός τους έχει παρουσιάσει σημαντική μείωση τα τελευταία χρόνια.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχοι	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	μόνο φυσικοί ομιλητές	ενιαίο και σαφές	καθόλου	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	>10	ενδοσχολική	σχολικές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	>10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικές ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	με βάση το ΚΕΠΑ	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	αρμενικά, εβραϊκά, ρομανί, τουρκικά
Ξένες Γλώσσες (οι γλώσσες με πλάγια γράμματα προσφέρονται μόνο στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	κροατικά, τσεχικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ιαπωνικά, κορεάτικα, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά, σερβικά, σλοβακικά, ισπανικά: μία ή δύο από αυτές είναι υποχρεωτικές, μια δεύτερη ή τρίτη προαιρετικές.

Υπάρχει ένα μεγάλο δίκτυο σχολείων με «προσανατολισμό στις ξένες γλώσσες» (σε όλες ή σε μερικές τάξεις) σε ολόκληρη τη χώρα. Τα σχολεία αυτά χρησιμοποιούν την πρώτη ξένη γλώσσα ως γλώσσα διδασκαλίας σε πολλά μαθήματα, όπως για παράδειγμα στα μαθηματικά, τη φυσική, τη χημεία, τη βιολογία, τη γεωγραφία, την ιστορία και την φιλοσοφία. Αυτά τα μαθήματα διδάσκονται με τη χρήση των μεθόδων της Ολιστικής Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας (ΟΕΠΓ) από την αρχή της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ένατος και δέκατος χρόνος). Τα σχολεία αυτά προσφέρουν εντατικά μαθήματα εκμάθησης γλωσσών (τουλάχιστον δεκαοκτώ ώρες την εβδομάδα) για ένα χρόνο (τον τελευταίο χρόνο της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – τον όγδοο χρόνο).

Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σχεδόν όλες οι τάξεις αποτελούν μέρος του δικτύου. Το μοντέλο των σχολείων «με προσανατολισμό στις ξένες γλώσσες» καθιερώθηκε το 1952 σε ένα σχολείο στο Lovetch, μια μικρή πόλη στη βόρεια Βουλγαρία, όπου οι τρεις γλώσσες διδασκαλίας ήταν τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά. Το 1960 ιδρύθηκαν και άλλα σχολεία σε άλλες πόλεις, μεταξύ αυτών και στην πρωτεύουσα, με καθεμία από τις τρεις αυτές γλώσσες να διδάσκεται ξεχωριστά ενώ προστέθηκε και η διδασκαλία των ρωσικών. Το 1970 προστέθηκαν και τα ισπανικά στο δίκτυο. Από το 1990 όλες οι προαναφερθείσες γλώσσες, καθώς και άλλες, προσφέρονται σε ολόκληρη τη χώρα σε σχολεία με (μερικό ή πλήρη) «προσανατολισμό στις ξένες γλώσσες».

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	ΚΕΚ Β	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	καμία

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	όλοι	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	Εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική και ξένες	μόνο εθνική	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική

Στους φοιτητές των προγραμμάτων ανταλλαγής Erasmus, αλλά και στους αλλοδαπούς φοιτητές που σπουδάζουν στα πανεπιστήμια της Βουλγαρίας, προσφέρεται ένα διετές πρόγραμμα εκμάθησης βουλγαρικών. Τα μαθήματα τουρκικής γλώσσας και λογοτεχνίας στα πανεπιστήμια της Σόφιας, του Ploudiv και του Shumen χρειάζονται καταρτισμένους ειδικούς, όπως, επίσης, το Ανώτατο Ισλαμικό Ινστιτούτο της Σόφιας και τα νεοϊδρυθέντα τουρκικά θέατρα στις πόλεις Kurdzhali και Razgrad, τα οποία βασίζονται στα πανεπιστήμια για την παροχή καταρτισμένων ειδικών.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
μεταγλωττίζονται	υποτιτλίζονται	μερικές φορές	πάντα στη Σόφια συχνά στη Φιλιππούπολη (Plovdiv) μερικές φορές στο Shumen

Το ραδιόφωνο στη Βουλγαρία προσφέρει διαδικτυακές εκπομπές σε δέκα γλώσσες: αγγλικά, γερμανικά, ρωσικά, γαλλικά, ισπανικά, σερβικά, ελληνικά, αλβανικά, τουρκικά και αραβικά.

Η τουρκική γλώσσα έχει εισαχθεί επίσης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, σε περιορισμένη, ωστόσο, κλίμακα προς το παρόν. Το Βουλγαρικό Κρατικό Ραδιόφωνο μεταδίδει ημίωρες πρωινές και βραδινές εκπομπές για την τουρκική μειονότητα της Βουλγαρίας από το 1993. Σε αυτές τις εκπομπές συμπεριλαμβάνονται δελτία ειδήσεων και τουρκικά και βουλγαρικά παραδοσιακά τραγούδια. Την άνοιξη του 2001, η Βουλγαρική Κρατική Τηλεόραση ξεκίνησε τη μετάδοση δεκάλεπτων εκπομπών στα τουρκικά.

Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, έχουν γίνει, επίσης, προσπάθειες για την καθιέρωση τουρκικού τύπου. Σήμερα, υπάρχουν τρεις εβδομαδιαίες εφημερίδες στη Σόφια (Sabaħ, Zaman και Müslümanlar), μία παιδική εφημερίδα ονόματι Filiz και ένα παιδικό περιοδικό ονόματι *Balon*.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4		Shumen				
3-4		Σόφια Plovdiv		Σόφια		
1-2	Σόφια Plovdiv Shumen		Σόφια Plovdiv Shumen	Plovdiv Shumen	Σόφια Plovdiv Shumen	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες τουρισμού
2	Νομικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς
3	Υπηρεσίες υγείας	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης
4	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	Υπηρεσίες υγείας
5	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη

Μένουν ακόμα πολλά να γίνουν για την ενίσχυση της πολυγλωσσίας σε αυτό τον τομέα. Στις τρεις πόλεις στις οποίες διεξήχθη η έρευνα, δηλαδή στη Σόφια, τη Φιλιππούπολη (Plovdiv) και το Shumen, διαπιστώθηκε ότι η παροχή υπηρεσιών σε ξένες γλώσσες είναι περιορισμένη, ενώ κατά κύριο λόγο εντοπίζεται στις υπηρεσίες για επείγοντα περιστατικά, μετανάστες και τουρίστες, παρόλο που συχνά χρησιμοποιούνται διερμνείς. Εκτός από τα βουλγαρικά, τα αγγλικά είναι η δεύτερη σε διαθεσιμότητα γλώσσα στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους με ορισμένες υπηρεσίες να παρέχονται, επίσης, στα τουρκικά, τα γερμανικά, τα γαλλικά και τα ρωσικά. Για παράδειγμα, οι ιστοσελίδες όλων των πόλεων διατίθενται και στα αγγλικά, ενώ στην πόλη Shumen διατίθενται και στα ρωσικά. Όλες οι διοικητικές υπηρεσίες προσλαμβάνουν υπαλλήλους που μιλούν ξένες γλώσσες, κυρίως αγγλικά, ενώ η εκμάθηση αγγλικών προσφέρεται και κατά τη διάρκεια της εργασιακής τους σταδιοδρομίας.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/	Γνώση περί προγραμμάτων/ χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	1	7	0	1	0	0	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επίβραβευσης/πρώτησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επείες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επικοινωνία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	0	0	0	21	18	22	23	18	23
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	1	0	1	5	7	8	4	9	12
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0

Όπως και στο πεδίο των δημόσιων υπηρεσιών και των δημόσιων χώρων, έτσι και στον επαγγελματικό τομέα μένουν ακόμα πολλά να γίνουν για την ενίσχυση της πολυγλωσσίας. Στις εταιρείες οι οποίες ερευνήθηκαν στα πλαίσια της παρούσας εργασίας διαπιστώθηκε ότι σχεδόν οι μισές έχουν κάποιου είδους γλωσσική στρατηγική. Τα αγγλικά των επιχειρήσεων χρησιμοποιούνται από τα δύο τρίτα των επιχειρήσεων μαζί με τα βουλγαρικά στο πεδίο της διαφήμισης-προβολής και του διαδικτύου. Η χρήση άλλων γλωσσών είναι σπάνιο φαινόμενο, ενώ δεν παρέχονται σεμινάρια για την εκμάθηση γλωσσών, με εξαίρεση τη διδασκαλία της αγγλικής των επιχειρήσεων. Λίγες εταιρείες συνεργάζονται με τον εκπαιδευτικό τομέα για τη στήριξη της γλωσσικής κατάρτισης, ενώ ελάχιστες χρησιμοποιούν τα διεθνή δίκτυα για τη στήριξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων τους.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Η έρευνά μας στα πλαίσια του LRE αποκάλυψε πολλά δυνατά σημεία ως προς την πολυγλωσσία σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, τόσο για την εθνική όσο και για τις ξένες γλώσσες. Έχουν γίνει μερικά πολύ σημαντικά βήματα προς την ένταξη των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών στην εκπαίδευση και τα ΜΜΕ. Οι τομείς στους οποίους απαιτείται περαιτέρω βελτίωση είναι οι δημόσιες υπηρεσίες και οι επιχειρήσεις.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Η Lilyana Kovatcheva, Διευθύντρια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Ένταξης Παιδιών και Νέων από τις Μειονότητες (τμήμα του MoEYS), ήταν μία από τις έξι εθνικές συμβούλους για το Πλαίσιο για το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα για τα Ρομανί, το οποίο δημιουργήθηκε από το Τμήμα Γλωσσικής Πολιτικής του Συμβουλίου της Ευρώπης το 2008 (http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Romani_doc_EN.asp).

Η Ευρωπαϊκή Ημέρα Γλωσσών στη Βουλγαρία είναι μία επιτυχημένη εκδήλωση, που διοργανώνεται από το δίκτυο EUNIC – το δίκτυο Ένωσης Μορφωτικών Ινστιτούτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην τελευταία σύνθεσή του συμμετείχαν τα εξής ινστιτούτα, μέλη του εν λόγω δικτύου: η Αυστριακή Πρεσβεία, το Βρετανικό Συμβούλιο, το Τσεχικό Ινστιτούτο, το Πολωνικό Ινστιτούτο, το Γαλλικό Ινστιτούτο, το Ινστιτούτο Γκαίτε, το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, το Ουγγρικό Μορφωτικό Ινστιτούτο, το Ινστιτούτο Θερβάντες, η Πρεσβεία της Ισπανίας, το Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο, καθώς επίσης και συνεργάτες από το Ρωσικό Μορφωτικό Κέντρο, την Πρεσβεία της Ελβετίας, τη Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το Βουλγαρικό Μορφωτικό Ινστιτούτο και το Κέντρο Ανάπτυξης Ανθρώπινων Πόρων. Η Ευρωπαϊκή Ημέρα Γλωσσών του 2011 στηρίχθηκε από το Δήμο της Σόφιας και το MoEYS, σε συνεργασία με το Βουλγαρικό Κρατικό Ραδιόφωνο.

Βιβλιογραφικές αναφορές

National Statistical Institute, Republic of Bulgaria. 2011 Population Census in the Republic of Bulgaria (Final Data).

Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities: Opinion on Bulgaria. (Υιοθετήθηκε στις 27 Μαΐου 2004).

Stoycheva, Maria, Chavdarova, Albena and Veselinov, Dimitar (2011). *Language Policies Bulgaria-Europe* (Ezikovi politiki. Bulgaria-Evropa). Σόφια: Universitetsko izdatelstvo 'Sv. Kliment Ohridski'.

Pachev, Angel (2006). *Ezikovite obstnosti*. Σόφια: Sema RS.

Videnov, Mihail (2005). *Diglosijata*. Σόφια: Akademichno izdatelstvo Marin Drinov.

Jetchev, Gueorgui (2006). *Eléments de politique linguistique de l'Etat bulgare*. *Lengas, revue de sociolinguistique* 60, 191–203.

4 ΔΑΝΙΑ

Sabine Kirchmeier-Andersen

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Τα δανικά είναι η επίσημη γλώσσα της Δανίας, ο πληθυσμός της οποίας ανέρχεται στα 5.500.000 περίπου. Το 90% του πληθυσμού είναι Δανοί με μητρική γλώσσα τα δανικά. Για το υπόλοιπο 10%, αναγνωρίζεται επίσημα μόνο μία μειονοτική γλώσσα, τα γερμανικά. Ο συνολικός αριθμός φυσικών ομιλητών της γερμανικής, που εντοπίζονται στη νότια Γιουτλάνδη, ανέρχεται στις 20.000 περίπου.

Εκτός από τους ομιλητές της δανικής που ζουν στη Δανία, τα δανικά είναι, επίσης, η μητρική ή πολιτισμική γλώσσα περίπου 50.000 γερμανοδανών πολιτών που ζουν νότια του Σλέσβιχ.

Στις νήσους Φερόες και στη Γροιλανδία, ο νόμος της αυτονομίας κατοχυρώνει το επίσημο καθεστώς της γλώσσας των νήσων Φερόες και της γροιλανδικής, παρόλο που η δανική γλώσσα είναι υποχρεωτικό μάθημα στα σχολεία. Στην Ισλανδία, η δανική αποτελεί μέρος του αναλυτικού προγράμματος των σχολείων από τις αρχές του 19ου αιώνα και χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας με άλλες σκανδιναβικές χώρες.

Η Δανία έχει επικυρώσει τη Σύμβαση για τις Σκανδιναβικές Γλώσσες (1987), η οποία διασφαλίζει στους πολίτες των σκανδιναβικών χωρών το δικαίωμα χρήσης της δικής τους γλώσσας κατά την επικοινωνία τους με τις αρχές σε όλες αυτές τις χώρες. Η Δανία έχει, επίσης, επικυρώσει τη Διακήρυξη για τις Σκανδιναβικές Γλώσσες (2006), ένα έγγραφο κοινής πολιτικής του Συμβουλίου Υπουργών των Σκανδιναβικών Χωρών. Σύμφωνα με τη διακήρυξη, τόσο οι εθνικές όσο και οι μειονοτικές γλώσσες πρέπει να στηρίζονται και να προστατεύονται, τα πανεπιστήμια πρέπει να χρησιμοποιούν μια παράλληλη γλωσσική στρατηγική προκειμένου να διασφαλίζεται η χρήση της αγγλικής σε συνδυασμό με τη χρήση των εθνικών γλωσσών, και οι πολίτες των σκανδιναβικών χωρών πρέπει να έχουν την ευκαιρία να μαθαίνουν τη μητρική τους γλώσσα και να αποκτούν δεξιότητες σε μία γλώσσα διεθνούς κύρους και σε μία άλλη ξένη γλώσσα.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες, οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στα πλαίσια της γλωσσικής νομοθεσίας. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικους που κατάγονται από τη Δανία (συ)χρηματοδοτείται σε περίπου είκοσι χώρες στην Ευρώπη και στο εξωτερικό. Ο *Ευρωπαϊκός χάρτης για τις περιφερειακές και τις μειονοτικές γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί στη Δανία. Ως Π/Μ γλώσσα στα πλαίσια του Χάρτη αναγνωρίζονται τα γερμανικά. Η γλώσσα Eskimo-Aleut (στη Γροιλανδία) και η γλώσσα των Νησιών Φερόες προστατεύονται επίσης νομικά. Στη Δανία υπάρχει επίσημη παροχή στην εκπαίδευση, με την υποστήριξη του Χάρτη, για τα γερμανικά.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στη Δανία δεν υφίστανται.

Στο Σύνταγμα της Δανίας δεν υπάρχουν διατάξεις για τη χρήση της δανικής ή άλλων γλωσσών και δεν υπάρχει συγκεκριμένος νόμος που να ρυθμίζει γενικά τη χρήση των γλωσσών. Ωστόσο, γλωσσικές διατάξεις περιλαμβάνονται στη νομοθεσία για άλλα πεδία, όπως για παράδειγμα για την προώθηση της δανικής ως δεύτερης γλώσσας για μειονοτικούς μαθητές, και μάλιστα υπάρχει ένας νόμος, που προβλέπει ότι όλα τα σχολεία και τα δημόσια ιδρύματα πρέπει να χρησιμοποιούν τη δανική ορθογραφία που προτείνει το Συμβούλιο Δανικής Γλώσσας.

Παρόλο που οι νοηματικές γλώσσες δεν αναγνωρίζονται επίσημα και δεν διατίθενται έγγραφα πολιτικής για αυτές, υπάρχουν επίσημες συστάσεις για τη διδασκαλία τους.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή ξένων γλωσσών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	1 χρόνο	5-10	0,5-1 μέρες	γενική	γενική	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	μόνο φυσικοί ομιλητές	1 χρόνο	5-10	0,5-1 μέρες	γενική	γενική	πλήρης
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	1 χρόνο	καμία	0,5-1 μέρες	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	γερμανικά
Γλώσσες των μεταναστών	αλβανικά, αραβικά, βοσνιακά, ισλανδικά, παντζάμπι, σομαλικά, ταμίλ, τουρκικά, ουρντού

Περισσότερο από το 85% των παιδιών στη Δανία φοιτούν είτε σε ιδιωτικούς είτε σε δημόσιους παιδικούς σταθμούς. Οι τοπικές αρχές της Δανίας υποχρεούνται να παρακολουθούν τη γλωσσική ανάπτυξη όλων των παιδιών που δεν φοιτούν σε παιδικό σταθμό στην ηλικία των τριών, και να φροντίζουν για την ενθάρρυνση της εκμάθησης της δανικής, παρέχοντας ως και δεκαπέντε ώρες διδασκαλίας την εβδομάδα εάν είναι απαραίτητο. Σκοπός της ενθάρρυνσης εκμάθησης της δανικής είναι η απόκτηση των απαραίτητων γλωσσικών δεξιοτήτων πριν την έναρξη της φοίτησης στο σχολείο. Η παρακολούθηση των παιδιών που φοιτούν σε παιδικούς σταθμούς σε τακτική βάση δεν είναι απαραίτητη, αλλά και σε αυτά παρέχεται υποχρεωτική γλωσσική στήριξη, όταν κρίνεται απαραίτητο.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΠ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδασκόντων	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από το μεσαίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	5-10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	μόνο φυσικοί ομιλητές	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από τον πρώτο χρόνο	εκτός σχολικού ωραρίου	>10	ενδοσχολική	μη καθορισμένο	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	γενική	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	ανεπίσημη χρηματοδότηση
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γλωσσών	γενική	γενική	μη εφαρμόσιμο

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: αγγλικά και γαλλικά ή γερμανικά Προαιρετικά: ισπανικά, γερμανικά ή γαλλικά και γλώσσες των μεταναστών
Γλώσσες των μεταναστών	αλβανικά, αραβικά, βοσνιακά, ισλανδικά, σομαλικά, ταμίλ, τουρκικά, ουρντού/παντζάμπι

Στη Δανία η φοίτηση στο δημοτικό σχολείο ξεκινά συνήθως στην ηλικία των πέντε ή έξι ετών και η υποχρεωτική εκπαίδευση ολοκληρώνεται στην ηλικία των δεκαπέντε ή δεκαέξι ετών.

Μέχρι το 2002 η εκπαίδευση εκτός του αναλυτικού προγράμματος στις γλώσσες των μεταναστών παρεχόταν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και χρηματοδοτούνταν από την κυβέρνηση. Αυτό ισχύει επίσης για τους μαθητές από την ΕΕ, τον ΕΟΧ, τη Γροιλανδία και τις Νήσους Φερόες. Για όλους τους υπόλοιπους μαθητές η παροχή εκπαίδευσης στις γλώσσες των μεταναστών εναπόκειται από το 2002 στη διακριτική ευχέρεια της εκάστοτε τοπικής κοινότητας. Συνεπώς, η εκπαίδευση στις γλώσσες των μεταναστών προσφέρεται μόνο στις μεγάλες κοινότητες με μεγάλο αριθμό μεταναστών, όπως για παράδειγμα στην Κοπεγχάγη.

Μια πρόσφατη έκθεση της επιτροπής “Sprog er nøglen til verden” (2011) προτείνει την εισαγωγή της αγγλικής ήδη από το πρώτο έτος φοίτησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και την εισαγωγή μιας τρίτης γλώσσας (των γερμανικών ή των γαλλικών) στην ηλικία των 11–12. Επιπλέον, η έκθεση προτείνει την προσφορά μεγαλύτερης ποικιλίας γλωσσών, όπως για παράδειγμα των αραβικών, των κινεζικών και των πορτογαλικών/βραζιλιανικών ως υποχρεωτικών μαθημάτων επιλογής.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

(Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	καθόλου	καθόλου	καθόλου

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	>10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	εκτός σχολικού ωραρίου	5–10	ενδοσχολική	σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	εθνικά ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ανεπίσημη χρηματοδότηση
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ξένες γλώσσες (οι γλώσσες με πλάγια γράμματα προσφέρονται μόνο στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	Υποχρεωτικά: αγγλικά Προαιρετικά: αρχαία ελληνικά, κινεζικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ιαπωνικά, λατινικά, ρωσικά, ισπανικά
Γλώσσες των μεταναστών	αραβικά και τουρκικά

Η επίτευξη της άριστης γνώσης της εθνικής γλώσσας προσδοκάται στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στη Δανία. Η αξιολόγηση των γλωσσικών δεξιοτήτων αποτελεί μέρος της διαδικασίας εισαγωγής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η δανική και η αγγλική είναι οι μόνες υποχρεωτικές γλώσσες, ενώ τα αρχαία ελληνικά, τα αραβικά, τα κινεζικά, τα γερμανικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά, τα ιαπωνικά, τα λατινικά, τα ρωσικά, τα ισπανικά και τα τουρκικά είναι προαιρετικά από την τελευταία μεταρρύθμιση του 2005. Αποτέλεσμα της μεταρρύθμισης είναι η δραματική μείωση του αριθμού των μαθητών που μαθαίνουν ξένες γλώσσες. Ο αριθμός των μαθητών που διδάσκονται τρεις ξένες γλώσσες έχει μειωθεί από το 41% στο 3% και παρά ορισμένες μικρές προσαρμογές στη μεταρρύθμιση, η εικόνα δεν έχει παρουσιάσει σημαντική βελτίωση.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α				
	ΚΕΚ Β	χωρίς λεπτομέρειες	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
	ΚΕΚ Γ				

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλευση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	όλοι	κανένα	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	όλοι	κανένα	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική, ξένες και περιφερειακές/ μειονοτικές	εθνική και ξένες	περιορισμένες	κανένα	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική

Τα πανεπιστήμια της Δανίας εφαρμόζουν το αγγλοσαξονικό εκπαιδευτικό σύστημα (πτυχίο-μεταπτυχιακό) ακολουθώντας τη διαδικασία για τη δημιουργία ενός Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (διακήρυξη της Μπολόνια). Αποτέλεσμα αυτών των αλλαγών, καθώς επίσης και της αυξημένης βαρύτητας που αποδίδεται στη διεθνοποίηση γενικά και στην προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού φοιτητών από άλλες χώρες, είναι τα πανεπιστήμια της Δανίας να προσφέρουν περισσότερο από το 25% των μαθημάτων τους στην αγγλική. Επίσης, οι ανώτατες και οι ανώτερες επαγγελματικές σχολές προσφέρουν αρκετά προγράμματα στην αγγλική (90–150 και 180–240 διδακτικές μονάδες /ECTS αντίστοιχα).

Από το 2005, ο αριθμός των φοιτητών που παρακολουθούν προγράμματα άλλων ξένων γλωσσών πέραν της αγγλικής παρουσιάζει σταθερή μείωση, η οποία έχει οδηγήσει στην κατάργηση πολλών προγραμμάτων γλωσσών. Τα ισπανικά, τα γερμανικά και τα γαλλικά διδάσκονται ακόμα σε πολλά μέρη, ενώ τα μαθήματα ιταλικών και ρωσικών προσελκύουν πάρα πολύ μικρό αριθμό διδασκομένων. Μικρή αύξηση έχει παρατηρηθεί στην παρακολούθηση μαθημάτων ιαπωνικών και κινεζικών. Μερικά πανεπιστήμια προσφέρουν τουρκικά και αραβικά.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
υποτιτλίζονται	υποτιτλίζονται	πάντα	τακτικά στην Κοπεγχάγη ποτέ στο Aarhus και στο Aabenraa

Η Δανία έχει έξι κρατικά τηλεοπτικά κανάλια, τρία από τα οποία (DR1, DR2, TV2) πληρώνονται μέσω ενός γενικού τέλους άδειας χρήσης. Επιπλέον, μερικοί τοπικοί τηλεοπτικοί σταθμοί μεταδίδουν προγράμματα καθημερινά. Σύμφωνα με τον νόμο του Δεκεμβρίου του 2002, τα προγράμματα των κρατικών τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών πρέπει να διασφαλίζουν τη δημόσια πρόσβαση στην πληροφόρηση και σε σημαντικές κοινωνικές συζητήσεις. Πρέπει, επίσης, να χρησιμοποιούν τη δανική γλώσσα και να προβάλλουν τον δανικό πολιτισμό.

Η νοηματική γλώσσα χρησιμοποιείται τακτικά σε σημαντικές εκδηλώσεις ΜΜΕ και υπάρχει ειδικό κανάλι νοηματικής γλώσσας.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευση στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικώνδεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4	Κοπεγχάγη	Κοπεγχάγη Aabenraa			Κοπεγχάγη	
3-4						
1-2	Aabenraa		Aabenraa	Aabenraa	Aabenraa	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
2	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Νομικές υπηρεσίες
3	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες τουρισμού
4	Υπηρεσίες υγείας	Υπηρεσίες υγείας
5	Κοινωνικές υπηρεσίες Νομικές υπηρεσίες	Κοινωνικές υπηρεσίες

Η Σύμβαση για τις Σκανδιναβικές Γλώσσες ορίζει ότι οι πολίτες των σκανδιναβικών χωρών έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα κατά τις συναλλαγές τους με τις δημόσιες υπηρεσίες σε οποιαδήποτε σκανδιναβική χώρα.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (12 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	4	7	1	5	0	0	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επίβραβευσης/προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Ετίσιες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	0	3	0	11	11	10	12	12	11
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	0	2	0	3	6	4	3	5	6
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2

Οι επιχειρήσεις στη Δανία είναι κατά κύριο λόγο μικρού και μεσαίου μεγέθους. Το 92% των εταιρειών απασχολούν λιγότερους από δέκα εργαζόμενους και λιγότερο από το 2% απασχολούν πάνω από πενήντα εργαζόμενους. Το 67,7% των θέσεων εργασίας σε εταιρείες εντοπίζεται στον ιδιωτικό τομέα.

Σύμφωνα με μία έρευνα που διεξήχθη από τη Δανική Βιομηχανία το 2007, διαπιστώθηκε ότι περισσότερο από το 25% των μεγάλων επιχειρήσεων χρησιμοποιούν την αγγλική ως γλώσσα της εταιρείας. Η χρήση άλλων γλωσσών και μεταφραστικών υπηρεσιών παρουσιάζει μείωση. Η Δανική Βιομηχανία έχει εκφράσει σοβαρές ανησυχίες για τη μείωση του αριθμού των διδασκομένων που μαθαίνουν γλώσσες και στις προτεινόμενες από την πλευρά της λύσεις συγκαταλέγονται οι συνδυασμένες δεξιότητες, δηλαδή ο συνδυασμός των μηχανολογικών δεξιοτήτων και των γλωσσικών δεξιοτήτων.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Τα τελευταία 150 χρόνια η Δανία αποτελεί μια κατά βάση μονόγλωσση χώρα με βασική γλώσσα τη δανική, ενώ οι πολίτες διαθέτουν σχετικά καλή γνώση της γερμανικής και της γαλλικής και από το 1945 και της αγγλικής. Επιπλέον, οι Δανοί είχαν ανέκαθεν πρόσβαση σε ολόκληρη τη Σκανδιναβία, καθώς η δανική, η νορβηγική και η σουηδική είναι αμοιβαία κατανοητές γλώσσες.

Τα τελευταία δέκα χρόνια η αγγλική γλώσσα έχει κατακτήσει πολύ ισχυρότερη θέση εις βάρος της γερμανικής και της γαλλικής. Η γλωσσική στρατηγική της δανικής κυβέρνησης για την παράλληλη προώθηση-χρήση δανικής και αγγλικής έχει συμβάλει σημαντικά σε αυτή την εξέλιξη. Οι γλωσσικές δεξιότητες στις ξένες γλώσσες, συμπεριλαμβανομένων των σκανδιναβικών γλωσσών, παρουσιάζουν μείωση, και η γνώση των γλωσσών των μεταναστών, όπως των αραβικών και των τουρκικών, δεν προωθείται ως πλεονέκτημα. Συνεπώς, παρατηρείται μείωση του ενδιαφέροντος για άλλες ξένες γλώσσες εκτός από τα αγγλικά στα πανεπιστήμια, τη βιομηχανία και τα σχολεία. Οι πρόσφατες προτάσεις για την εισαγωγή των αγγλικών ήδη από την αρχή της φοίτησης στο δημοτικό σχολείο αναμένεται να επιταχύνει αυτή την εξέλιξη. Εάν η Δανία θελήσει να εναρμονιστεί με τις γλωσσικές πολιτικές της ΕΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης, αυτή η εξέλιξη ενδέχεται να αποτελέσει τη μεγαλύτερη πρόκληση.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Ολιστική Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (ΟΕΠΓ): Στο Kobmagergade skole στη Fredericia διεξάγονται από το 2001 πειράματα για τη διεθνοποίηση και την Ολιστική Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας (ΟΕΠΓ). Το 2005 καθιερώθηκε ένα διεθνές σχήμα τάξης για την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπου επιστήμες όπως η βιολογία και τα μαθηματικά διδάσκονται στα αγγλικά από φυσικούς ομιλητές της αγγλικής.

Κέντρο Διεθνοποίησης και Παράλληλης Χρήσης των Γλωσσών (CIP):

Το Κέντρο Διεθνοποίησης και Παράλληλης Χρήσης των Γλωσσών (CIP) ιδρύθηκε το 2008 στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης με σκοπό την ενίσχυση των προσπαθειών του Πανεπιστημίου για την εφαρμογή μιας γλωσσικής πολιτικής με βάση τις αρχές της παράλληλης χρήσης γλωσσών.

Συντονιστικό Όργανο των Σκανδιναβικών Γλωσσών:

Το Συντονιστικό Όργανο των Σκανδιναβικών Γλωσσών ιδρύθηκε το 2009 υπό την αιγίδα του Συμβουλίου Υπουργών των σκανδιναβικών χωρών με σκοπό την ενίσχυση της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των ομιλητών των ηπειρωτικών σκανδιναβικών γλωσσών: δανική, σουηδική και νορβηγική.

Tegn ra sprog (Νοηματική γλώσσα):

Το Tegn ra sprog είναι ένα ερευνητικό και αναπτυξιακό πρόγραμμα που καταρτίστηκε το 2008 για μια περίοδο έξι ετών από τους Υπουργούς Παιδείας και Ένταξης σε στενή συνεργασία με τα πανεπιστήμια, τα πανεπιστημιακά κολέγια και τα σχολεία. Στόχος του προγράμματος είναι αφενός η εξακρίβωση του τρόπου με τον οποίο τα παιδιά που έχουν τη δανική ως δεύτερη γλώσσα αντιμετωπίζουν τον γραπτό λόγο στη δανική, και αφετέρου η ανάπτυξη νέων διδακτικών στρατηγικών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Sprog til Tiden [Γλώσσα στον χρόνο]. Έκθεση της ομάδας γλωσσικής πολιτικής της Κυβέρνησης της Δανίας (2008).

Sprog er noglen til verden [Η γλώσσα κλειδί για τον κόσμο]. Έκθεση ομάδας εργασίας υπό την αιγίδα του Υπουργείου Έρευνας, Καινοτομίας και Ανώτατης Εκπαίδευσης (2011).

Nordic Convention of Languages [Σύμβαση Σκανδιναβικών Γλωσσών] (1987).

www.efnil.org

5 ΕΣΘΟΝΙΑ

Kersti Sõstar

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Προκειμένου να κατανοήσουμε τη γλωσσική κατάσταση που επικρατεί σήμερα στην κοινωνία της Εσθονίας, επιβάλλεται μια μικρή αναδρομή στην ιστορία του κράτους. Πριν από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η Εσθονία ήταν μέρος της Ρωσικής Αυτοκρατορίας για δύο αιώνες. Ωστόσο, η επίσημη γλώσσα των κρατικών αρχών ήταν η γερμανική μέχρι το 1880, οπότε και έγινε επίσημη η ρωσική. Η εσθονική γλώσσα κατέστη επίσημη κατά την πρώτη περίοδο ανεξαρτησίας της Δημοκρατίας της Εσθονίας (1918–1940) βάσει του πρώτου Συντάγματος της Εσθονίας (1920). Κατά τη διάρκεια της σοβιετικής περιόδου (1945–1985), τα εσθονικά συνέχισαν να καλλιεργούνται, αλλά σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Εκείνη την περίοδο, κυρίαρχη γλώσσα της συγκεντρωτικής διοίκησης σε διάφορους τομείς της οικονομίας – σε ολόκληρη τη Σοβιετική Ένωση ήταν η ρωσική. Η χρήση της ρωσικής εξαπλώθηκε και σε άλλους τομείς της ζωής. Σοβιετικοί πολίτες που είχαν μεταναστεύσει στην Εσθονία και δεν μιλούσαν εσθονικά, απασχολούνταν στον δημόσιο τομέα, χωρίς η γνώση της εσθονικής να αποτελεί προαπαιτούμενο γι' αυτούς μέχρι το 1989. Από τότε έχει δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στη δημιουργία ευκαιριών για την εκμάθηση της εσθονικής γλώσσας, αλλά και ξένων γλωσσών για όλους τους κατοίκους της χώρας. Επίσης, στόχος της γλωσσικής πολιτικής είναι η στήριξη του δικαιώματος των εθνικών μειονοτήτων για τη διατήρηση του πολιτισμού τους.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στη γλωσσική νομοθεσία και/ή τα έγγραφα γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Εσθονία (συγ)χρηματοδοτείται στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο. Ο *Ευρωπαϊκός χάρτης για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες* δεν έχει υπογραφεί ή επικυρωθεί στην Εσθονία. Ωστόσο, ο νέος εθνικός Νόμος για τις Γλώσσες (2011) θεωρεί ότι είναι σημαντική η προστασία όλων των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών της Εσθονίας.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία στην Εσθονία υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω απογραφής. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλωσσικές ποικιλίες των μεταναστών, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη μητρική γλώσσα και μία ερώτηση σχετικά με τη γνώση της γλώσσας, δηλαδή πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/καταλαβαίνει/διαβάζει/γράφει σε αυτήν.

Εκτός από τη Νομοθεσία περί Γλωσσών, η χρήση της γλώσσας στη Δημοκρατία της Εσθονίας ρυθμίζεται και από το Σύνταγμα, την Πράξη Ιθαγένειας και κάποιες άλλες νομοθετικές διατάξεις που αφορούν την εκπαίδευση. Η Νομοθεσία περί Γλωσσών επικεντρώνεται στις συνθήκες χρήσης των ποικιλιών της εσθονικής γλώσσας, των ξένων γλωσσών, των μειονοτικών γλωσσών και της εσθονικής νοηματικής γλώσσας, και στη χρήση της γλώσσας από ανθρώπους με ειδικές ανάγκες. Οι στρατηγικές γλωσσικής ανάπτυξης παίζουν σημαντικό ρόλο. Το Συμβούλιο της Εσθονικής Γλώσσας, το οποίο ιδρύθηκε από τον υπουργό παιδείας, σχεδίασε την πρώτη στρατηγική για την ανάπτυξη της εσθονικής γλώσσας για την περίοδο 2004–2010· το Σχέδιο Ανάπτυξης της Εσθονικής Γλώσσας για την περίοδο 2011–2017 έχει ήδη προετοιμαστεί. Και τα δύο αυτά έγγραφα αφορούν ζητήματα που σχετίζονται με την πολυγλωσσία και τις ξένες γλώσσες ως ένα βαθμό. Τα ζητήματα που αφορούν τις ξένες γλώσσες αποτελούν μέρος του σχεδίου της Εσθονικής Πολιτικής για τις Ξένες Γλώσσες 2009–2015 (www.hm.ee/index.php?03247 Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2015).

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας, δεν προβλέπεται η επικύρωση του *Ευρωπαϊκού χάρτη για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες* (ΕΧΠΜΓ) στο άμεσο μέλλον, αλλά η Εσθονία πληροί τα κριτήριά του.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών και γλωσσών των μεταναστών και πρόσθετης στήριξης στην εθνική γλώσσα)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	καμία στήριξη	<1 χρόνο	καμία	<0,5 μέρες	γενική	γενική	καμία

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, ρωσικά
---------------	-------------------------------------

Στα νηπιαγωγεία η γλώσσα διδασκαλίας είναι κατά κύριο λόγο η εσθονική, αλλά η χρήση μιας άλλης γλώσσας είναι, επίσης, δυνατή με απόφαση της τοπικής κυβέρνησης. Η διδασκαλία βασίζεται στο εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα για τους παιδικούς σταθμούς. Τα παιδιά που δεν μιλούν την εσθονική διδάσκονται τη γλώσσα από την ηλικία των τριών, με το κράτος να στηρίζει τη γλωσσική εκπαίδευση μέσω των τοπικών κυβερνήσεων. Πολλά από τα νηπιαγωγεία στα οποία διδάσκεται η εσθονική συμμετέχουν στο πρόγραμμα βαθμιαίας διδασκαλίας όλων των μαθημάτων στη γλώσσα-στόχο (πρόγραμμα εμβάπτισης) από το 2003. Οι νηπιαγωγοί που συμμετέχουν στο πρόγραμμα έχουν εκπαιδευτεί κατάλληλα. Η εκμάθηση της εσθονικής ως μητρικής γλώσσας περιλαμβάνει τη διδασκαλία της προφοράς, του συντακτικού, της ανάγνωσης και της γραφής και παρακινεί το ενδιαφέρον των παιδιών για τη λογοτεχνία.

Κατόπιν αιτήσεως των γονέων, και με πρωτοβουλία και τη στήριξη φορέων ενίσχυσης της γλώσσας και του πολιτισμού των ξένων κρατών, η διδασκαλία των ξένων γλωσσών στους παιδικούς σταθμούς παρουσιάζει αύξηση. Ωστόσο, δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία για την εκμάθηση ξένων γλωσσών στα νηπιαγωγεία.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφικθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από το μεσαίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά ή ρωσικά: μία γλώσσα εξ αυτών είναι υποχρεωτική, ενώ οι υπόλοιπες είναι προαιρετικές
----------------------	--

Η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας (της εσθονικής γλώσσας και λογοτεχνίας ή της ρωσικής γλώσσας και λογοτεχνίας) είναι υποχρεωτική στο πρώτο στάδιο του δημοτικού σχολείου (καθώς επίσης και σε όλα τα επόμενα στάδια της σχολικής εκπαίδευσης). Από το σχολικό έτος 1991–1992, οι ξένες γλώσσες διδάσκονται στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης από την τρίτη τάξη, με τους μαθητές (ή τους γονείς) να έχουν την ελευθερία επιλογής της γλώσσας που επιθυμούν να μάθουν (αγγλικά, ρωσικά, γερμανικά ή γαλλικά). Στα σχολεία με γλώσσα διδασκαλίας άλλη από την εσθονική, η εθνική γλώσσα διδάσκεται από την πρώτη τάξη. Εκτός από την εσθονική και οι ξένες γλώσσες διδάσκονται σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα των σχολείων. Το πρώτο πρόγραμμα διδασκαλίας της εσθονικής γλώσσας για σχολεία με άλλη γλώσσα διδασκαλίας εφαρμόστηκε το 1997. Για τη στήριξη της εκμάθησης της εσθονικής γλώσσας, πολλά τέτοια σχολεία συμμετείχαν στα πρώτα προγράμματα εμβάπτισης. Το αναλυτικό πρόγραμμα για το 2002 προέβλεπε την προαιρετική εκμάθηση ξένων γλωσσών από την πρώτη τάξη και την υποχρεωτική εκμάθησή τους από την τρίτη τάξη.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Προσθετη στήριξη των νεοαφικθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	μόνο φυσικοί ομιλητές	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	καθόλου	εκτός σχολικού ωραρίου	>10	καθόλου	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	καμία

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	με βάση το ΚΕΠΑ	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	με βάση το ΚΕΠΑ	καθόλου
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	γενική	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, ρωσικά, (άλλη γλώσσα): δύο από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτικές
Γλώσσες των μεταναστών	κινεζικά, φινλανδικά, σουηδικά

Το πρώτο εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα γενικής εκπαίδευσης εφαρμόστηκε το 1996, στο οποίο το περιεχόμενο σπουδών οριζόταν ανά βαθμίδα σχολικής εκπαίδευσης. Με βάση το εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα τα σχολεία προετοίμαζαν το πρόγραμμα μαθημάτων, στο οποίο συμπεριλαμβάνονταν η μητρική γλώσσα και λογοτεχνία (δηλαδή τα εσθονικά και τα ρωσικά) και οι ξένες γλώσσες. Η διδασκαλία της πρώτης ξένης γλώσσας ξεκινούσε από την τρίτη τάξη και η διδασκαλία της δεύτερης ξένης γλώσσας από την έκτη τάξη. Η τρίτη ξένη γλώσσα προστίθετο ως μάθημα επιλογής στην πρώτη λυκείου. Τα τελευταία χρόνια σχεδόν οι μισοί μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επιλέγουν τα αγγλικά ως πρώτη ξένη γλώσσα, με τα ρωσικά να ακολουθούν ως δεύτερη και τα γερμανικά ως τρίτη. Το προηγούμενο σχολικό έτος, το 8,9% των μαθητών είχε επιλέξει τα γερμανικά και μόλις το 1,9% τα γαλλικά. Από τα μαθήματα επιλογής, τα γερμανικά είναι η πιο δημοφιλής επιλογή. Πέρα από αυτές τις γλώσσες, ορισμένα σχολεία δίνουν στους μαθητές την ευκαιρία να μάθουν και άλλες γλώσσες, όπως τα εβραϊκά, τα κινεζικά (μανδαρινικά), τα ισπανικά, τα ιταλικά, τα ιαπωνικά, τα λατινικά, τα σουηδικά ή τα φινλανδικά ως τρίτη ξένη γλώσσα.

Για τη στήριξη της εκμάθησης της εσθονικής ως δεύτερης γλώσσας από την έκτη τάξη, πολλά σχολεία συμμετέχουν στο πρόσφατο πρόγραμμα γλωσσικής εμπάτησης. Το 2007 ξεκίνησε η μετάβαση στη μερική χρήση της εσθονικής ως γλώσσας διδασκαλίας στα σχολεία με άλλες γλώσσες διδασκαλίας· κατά το σχολικό έτος 2011/2012, το 60% του ελάχιστου αριθμού υποχρεωτικών μαθημάτων διδάσκονται στα εσθονικά.

Αναθεωρημένα εθνικά αναλυτικά προγράμματα για τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εφαρμόζονται από το σχολικό έτος 2011/2012. Τα αποτελέσματα εκμάθησης της εσθονικής ως δεύτερης γλώσσας και των ξένων γλωσσών αξιολογούνται σύμφωνα με το σύστημα ενιαίων επιπέδων γλωσσομάθειας (ΚΕΠΑ) του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών και γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α				
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ισοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	εθνική και ξένες	όλοι	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική

Η εσθονική είναι η γλώσσα διδασκαλίας στα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ)· η χρήση οποιασδήποτε άλλης γλώσσας ως γλώσσας διδασκαλίας έγκειται σε απόφαση του υπουργού Παιδείας και Έρευνας. Τα ΚΕΚ παρέχουν εκπαίδευση σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα των σχολείων και το εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα για την επαγγελματική εκπαίδευση. Η διδασκαλία της εσθονικής είναι υποχρεωτική στα ΚΕΚ στις τάξεις με γλώσσα διδασκαλίας τη ρωσική και διαμορφώνεται με βάση το προβλεπόμενο επίπεδο γλωσσομάθειας στο τέλος της βασικής εκπαίδευσης (δηλαδή το επίπεδο ISCED II ή το γυμνάσιο). Οι ξένες γλώσσες διδάσκονται ως δύο διαφορετικές ενότητες στο αναλυτικό πρόγραμμα: ξένες γλώσσες και εξειδικευμένες ξένες γλώσσες. Ενώ στην περίπτωση ορισμένων τεχνικών κλάδων σπουδών δεν παρέχεται ουσιαστικά εκμάθηση ξένων γλωσσών, σε ορισμένους κλάδους που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών, η διδασκαλία ξένων γλωσσών στα ΚΕΚ περιλαμβάνει τις εξής γλώσσες: αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ρωσικά, ιταλικά, σουηδικά και φινλανδικά.

Η Αρχή Επαγγελματικών Προσόντων της Εσθονίας συντονίζει την ανάπτυξη των επαγγελματικών προτύπων, τα οποία καθορίζουν, μεταξύ άλλων, το απαιτούμενο επίπεδο γνώσης της εσθονικής και των ξένων γλωσσών για την άσκηση του εκάστοτε επαγγέλματος.

Τα απαιτούμενα τυπικά προσόντα για τους δημόσιους και ιδιωτικούς υπαλλήλους και τους επιχειρηματίες σε ό,τι αφορά τη γνώση της εσθονικής συμπεριλαμβάνονται σε κυβερνητική ρύθμιση. Κατόπιν τροποποίησης της Νομοθεσίας περί Γλωσσών το 2008, εισήχθησαν υποχρεωτικά επίπεδα γλωσσομάθειας σύμφωνα με το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες· κρατικές εξετάσεις για την επάρκεια της εσθονικής γλώσσας διεξάγονται για τα επίπεδα A2, B1, B2 και Γ1.

Σύμφωνα με τη Νομοθεσία περί Πανεπιστημίων, η εσθονική είναι η γλώσσα διδασκαλίας στα πανεπιστήμια· η χρήση άλλων γλωσσών εναπόκειται σε απόφαση της συγκλήτου του πανεπιστημίου. Από τη μία, σκοπός είναι η παροχή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην εσθονική γλώσσα, ώστε να διασφαλιστεί η κατάκτηση υψηλού επιπέδου επάρκειας στην εσθονική· από την άλλη όμως, ιδιαίτερα στο επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η αναλογία χρήσης της αγγλικής ως γλώσσας διδασκαλίας αυξάνεται, γεγονός που σχετίζεται άμεσα με την προσπάθεια διεθνοποίησης. Τα ρωσικά χρησιμοποιούνται, επίσης, ως γλώσσα διδασκαλίας σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Οι προπτυχιακοί φοιτητές επιλέγουν κυρίως τα αγγλικά ως γενικό μάθημα, και ακολούθως τα ρωσικά, τα εσθονικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα, τα γερμανικά και σε μικρότερο βαθμό τα γαλλικά. Οι ευκαιρίες εκμάθησης άλλων ξένων γλωσσών έχουν αυξηθεί σημαντικά χάρη στα κέντρα γλωσσών των πανεπιστημίων: σε αυτά υπάρχει η δυνατότητα εκμάθησης ιταλικών, ισπανικών, φινλανδικών, σουηδικών, τουρκικών και άλλων γλωσσών. Οι ξένες γλώσσες διδάσκονται ως ειδικότητα στους φοιτητές ξένων φιλολογιών και ως γενική ή εξειδικευμένη γλώσσα σε όλους τους υπόλοιπους φοιτητές. Παρόλο που οι ξένες γλώσσες συνήθως είναι προαιρετικά μαθήματα του προγράμματος σπουδών, η εκμάθησή τους στο επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που προάγεται από τα Πρότυπα για την Ανώτατη Εκπαίδευση, έχει ως αποτέλεσμα την κατάκτηση υψηλού επιπέδου επάρκειας στις ξένες γλώσσες. Το καλό επίπεδο των δεξιοτήτων των καθηγητών και των φοιτητών στις ξένες γλώσσες αποτελεί τη βάση για την επίτευξη των στόχων της *Στρατηγικής για τη Διεθνοποίηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης*.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
υποτιτλισμός στο Ταλίν και Ταρτού μεταγλώττιση στο Νάρβα	υποτιτλισμός στο Ταλίν και Ταρτού μεταγλώττιση στο Νάρβα	πάντα στο Ταλίν και Ταρτού τακτικά στο Νάρβα	πάντα

Η κοινή πρακτική υποτιτλισμού των τηλεοπτικών προγραμμάτων και ταινιών συνεπάγεται την επαφή των πολιτών από νεαρή ηλικία με άλλες γλώσσες εκτός της εσθονικής. Ωστόσο, η συντριπτική πλειοψηφία των ξένων προγραμμάτων που προσφέρονται στην τηλεόραση της Εσθονίας είναι αγγλόφωνα, με αποτέλεσμα οι τηλεθεατές να έρχονται σε επαφή κυρίως με την αγγλική γλώσσα και σε μικρότερο βαθμό με τη ρωσική, τη γερμανική και την ισπανική. Τα παιδικά προγράμματα, και ειδικά οι ταινίες κινουμένων σχεδίων, συχνά μεταγλωττίζονται.

Η ποικιλία των γλωσσών εκτός της εσθονικής που προσφέρονται στα εθνικά τηλεοπτικά προγράμματα είναι περιορισμένη. Η Κρατική Ραδιοτηλεόραση της Εσθονίας έχει κάνει κάποιες απόπειρες να προσφέρει ειδήσεις και πολιτιστικές εκπομπές στα ρωσικά. Από την άλλη, η δορυφορική τηλεόραση και το διαδίκτυο παρέχουν πρόσβαση σε προγράμματα απ' όλο τον κόσμο και επιλέγονται από την πλειοψηφία των τηλεθεατών. Ωστόσο, τα προγράμματα της δορυφορικής και διαδικτυακής τηλεόρασης δεν συμπεριλαμβάνονται στην έρευνά μας.

Στις τρεις πόλεις που ερευνήθηκαν υπάρχει ένας μικρός αριθμός εφημερίδων σε ξένες γλώσσες, κυρίως στα ρωσικά. Ο τουρισμός και η παρουσία της μεγάλης ρωσικής κοινότητας είναι οι λόγοι στους οποίους οφείλεται η προσφορά εφημερίδων σε ξένες γλώσσες και δη στα ρωσικά.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευση στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4	Ταλίν					
3-4	Ταρτού	Ταλίν Ταρτού	Ταλίν			Νάρβα
1-2	Νάρβα	Νάρβα	Ταρτού Νάρβα	Ταλίν Ταρτού Νάρβα	Ταλίν Ταρτού Νάρβα	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

ΠΡΩΤΕΣ 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες τουρισμού
2	Υπηρεσίες εκπαίδευσης	Υπηρεσίες εκπαίδευσης
3	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης
4	Υπηρεσίες υγείας Κοινωνικές υπηρεσίες Νομικές υπηρεσίες Υπηρεσίες μέσων μεταφοράς Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες υγείας Κοινωνικές υπηρεσίες Νομικές υπηρεσίες Υπηρεσίες μέσων μεταφοράς Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη

Ο Νόμος περί Γλωσσών της Δημοκρατίας της Εσθονίας, που ψηφίστηκε το 1995, ορίζει τους τομείς στους οποίους είναι υποχρεωτική η χρήση της εσθονικής γλώσσας. Επίσης, ορίζει τις συνθήκες και τον βαθμό χρήσης των γλωσσών των εθνικών μειονοτήτων στους κρατικούς φορείς και τις τοπικές κυβερνήσεις. Σε περιοχές όπου τουλάχιστον ο μισός πληθυσμός ανήκει σε κάποια εθνική μειονοτική ομάδα, οι κάτοικοι έχουν το δικαίωμα λήψης πληροφοριών σε αυτή τη μειονοτική γλώσσα (εκτός από την εσθονική) από την τοπική κυβέρνηση και τους κρατικούς φορείς που εδρεύουν στην περιοχή. Αυτό ισχύει για δύο από τις τρεις πόλεις στις οποίες διεξήχθη η έρευνά μας.

Οι υπηρεσίες στις πόλεις που ερευνήθηκαν προσφέρονται σε αρκετές γλώσσες, με τα ρωσικά, τα αγγλικά και τα φινλανδικά να κυριαρχούν. Οι ιστοσελίδες της πόλης διατίθενται εκτός από την εθνική γλώσσα στα αγγλικά και στα ρωσικά, ενώ βασικές πληροφορίες για την πόλη και πληροφορίες για τους τουρίστες διατίθενται στα φινλανδικά, τα σουηδικά και τα γερμανικά.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	5	15	7	6	0	6	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επίσεις/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	4	1	7	1	24	21	24	24	23	19
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	0	8	0	9	13	9	12	9	14
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	3	1	7	0	3	4	4	8	5	15

Οι διεθνείς σχέσεις και το διεθνές εμπόριο είχαν ανέκαθεν μεγάλη σημασία για την οικονομία της Εσθονίας, και οι γενικές γλωσσικές πρακτικές των εταιρειών είναι πολύ ισχυρότερες από τις γλωσσικές στρατηγικές που αφορούν τον γραπτό λόγο. Οι γλωσσικές δεξιότητες θεωρούνται γενικά σημαντικό προσόν για τους υπαλλήλους· για πολλές θέσεις εργασίας, μάλιστα, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η γνώση ρωσικών και μιας επιπλέον ξένης γλώσσας, της αγγλικής ή της γερμανικής.

Η σημασία της πολυγλωσσίας στην Εσθονία δεν αντανακλάται στο προφίλ της χώρας σε ό,τι αφορά τις γλώσσες στον επαγγελματικό τομέα. Τα τέσσερα είδη επιχειρήσεων που ερευνήθηκαν (τράπεζες, ξενοδοχεία, σουπερμάρκετ και κατασκευαστικές εταιρείες) δεν ανήκουν απαραίτητα στο είδος εκείνο των επιχειρήσεων που εστιάζουν στη διεθνή δράση, π.χ. τα μικρά τοπικά καταστήματα και οι κατασκευαστικές εταιρείες απευθύνονται αποκλειστικά στην αγορά των τοπικών κοινοτήτων.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Η Εσθονία έχει έρθει κατα καιρούς αντιμέτωπη με ποικίλα γλωσσικά ζητήματα και έχει καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για τη διατήρηση και τη διάδοση της εσθονικής γλώσσας· για την ενίσχυση των γλωσσικών δεξιοτήτων ολόκληρου του πληθυσμού· και για την προώθηση της χρήσης διαφόρων γλωσσών. Κατά την ανάλυση της γλωσσικής εκπαιδευτικής της πολιτικής, η Εσθονία είχε αρωγό σε αυτό της το εγχείρημα το Τμήμα Γλωσσικής Πολιτικής του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η ανάλυση ολοκληρώθηκε το καλοκαίρι του 2011. Οι στρατηγικές για την εσθονική και τις ξένες γλώσσες που αναπτύχθηκαν την τελευταία δεκαετία θέτουν νέους στόχους. Η διαδικασία ανάπτυξης στρατηγικών έχει παίξει σημαντικό ρόλο, επιφέροντας τη συνεργασία ειδικών επιστημόνων από διάφορους τομείς, γεγονός που με τη σειρά του έχει βελτιώσει τη συνεργασία σε ό,τι αφορά το ζήτημα των γλωσσών. Οι κοινές προσπάθειες έχουν συμβάλει στην ενίσχυση της θέσης της εσθονικής γλώσσας σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Παρόλο που όλοι οι στρατηγικοί στόχοι είναι σημαντικοί, η εφαρμογή τους εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα πόρων. Αυτό γίνεται αισθητό κυρίως στην εφαρμογή του Στρατηγικού Πλαισίου για τις Ξένες Γλώσσες.

Εν κατακλείδι, η Εσθονία έχει δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για τη διδασκαλία της εσθονικής ως μητρικής, αλλά και την καθιέρωσή της ως επίσημης γλώσσας. Από τις υπόλοιπες γλώσσες κυριαρχεί η εκμάθηση της ρωσικής και της αγγλικής, ενώ η εκμάθηση και η χρήση άλλων γλωσσών είναι σπανιότερη. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα επιδιώκουν την εισαγωγή πλουσιότερης ποικιλίας στο αναλυτικό τους πρόγραμμα όσον αφορά την εκμάθηση μιας τρίτης ξένης γλώσσας. Η καλλιέργεια της πολυγλωσσίας να μεν στηρίζεται και ενθαρρύνεται μέσω διάφορων προγραμμάτων (για τη διδασκαλία των γαλλικών, των γερμανικών, των σουηδικών, των φινλανδικών κ.λ.π.), αλλά η Εσθονία απέχει ακόμα παρασάγγας από την επίτευξη ενός πραγματικά πολύγλωσσου περιβάλλοντος.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Επιβεβλημένη είναι η επιδίωξη των στόχων για την προώθηση της εκμάθησης και διάδοσης της εσθονικής ως μητρικής και ως δεύτερης γλώσσας που ορίζονται στο *Σχέδιο Ανάπτυξης της Εσθονικής Γλώσσας*. Η μετάβαση στη διεξαγωγή διδασκαλίας στην εσθονική γλώσσα στα σχολεία με άλλες γλώσσες διδασκαλίας, η οποία ξεκίνησε το 2007, απαιτεί πολλούς πόρους. Η μετάβαση είναι πιο επιτυχημένη στα σχολεία που συμμετείχαν στα προγράμματα γλωσσικής εμβάπτισης. Επιπλέον, η μεθοδολογία της ολοκληρωμένης διδασκαλίας μαθημάτων και γλώσσας θα πρέπει να διαδοθεί περισσότερο στα σχολεία.

Παρόλο που οι ξένες γλώσσες εντάσσονται στα σχέδια ανάπτυξης της εσθονικής γλώσσας και τα αναπτυξιακά σχέδια που αφορούν τις ξένες γλώσσες αναφέρονται στη σχέση με τη μητρική γλώσσα, οι στόχοι όσον αφορά τη μητρική γλώσσα και τις ξένες γλώσσες συχνά αντιμετωπίζονται ξεχωριστά στα αναπτυξιακά σχέδια της γλωσσικής πολιτικής. Η Εσθονία θα πρέπει να λάβει κατευθυντήριες γραμμές από το *Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες: Εκμάθηση, Διδασκαλία και Αξιολόγηση*, τόσο σε ό,τι αφορά τις αρχές που ορίζονται στο έγγραφο όσο και σε ό,τι αφορά τα επίπεδα γλωσσομάθειας που ορίζονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Αυτό το έγγραφο μεταφράστηκε στην εσθονική το 2006 κατόπιν παρότρυνσης του Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας. Το *Στρατηγικό Πλαίσιο της Εσθονίας για τις Ξένες Γλώσσες* αποσκοπεί στην περαιτέρω εξέλιξη της πολιτικής για την εκμάθηση και τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών, καθώς επίσης και στην εξέλιξη των αρχών που στηρίζουν την αναγνώριση και αξιολόγηση των γλωσσικών δεξιοτήτων. Από την πληθώρα των στρατηγικών στόχων θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα σε αυτούς που έχουν τη μεγαλύτερη προτεραιότητα.

Ενώ η αξιολόγηση της επάρκειας των ενηλίκων στην εσθονική ως δεύτερη γλώσσα βασίζεται στα επίπεδα γλωσσικής επάρκειας του Συμβουλίου της Ευρώπης, η ανάπτυξη εργαλείων αυτοαξιολόγησης (όπως είναι το *Χαρτοφυλάκιο Γλωσσών*) και εθνικών εξετάσεων θα πρέπει να συνεχιστεί, ενώ τα διεθνή πιστοποιητικά επάρκειας θα πρέπει να γίνονται αποδεκτά σύμφωνα με τα προαναφερθέντα επίπεδα γλωσσικής επάρκειας. Η εφαρμογή του εθνικού αναλυτικού προγράμματος του 2011, το οποίο βασίζεται στα επίπεδα γλωσσικής επάρκειας του Συμβουλίου της Ευρώπης, αποτελεί πρόκληση για το εκπαιδευτικό σύστημα. Η κατανόηση των επιπέδων γλωσσικής επάρκειας θα πρέπει να διαδοθεί και να ενοποιηθεί στην επαγγελματική εκπαίδευση και την εκπαίδευση ενηλίκων, αλλά και στο σύνολο των εργαζομένων.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Estonian Language Development Plan 2011–2017
www.hm.ee/index.php?03238

Language Education Policy Profile: Estonia
www.hm.ee/index.php?044904

Language Education Policy Profile: Estonia
www.hm.ee/index.php?044904

Estonian Foreign Language Strategy 2009–2015
www.hm.ee/index.php?03238

6 ΓΑΛΛΙΑ

Louis-Jean Calvet

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Πριν προχωρήσουμε στην περιγραφή της κατάστασης που επικρατεί στη Γαλλία, έχει ιδιαίτερη σημασία να επισημάνουμε το γεγονός ότι το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε βασίζεται στην υπόθεση ότι η κατάσταση στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες είναι συγκρίσιμη. Ως εκ τούτου υφίσταται ο κίνδυνος να παραβλεφθούν οι ιδιαιτερότητες κάθε χώρας. Είναι, βέβαια, θεμιτή η χρήση στοιχείων από την εφαρμογή των οδηγιών της ΕΕ για τα γλωσσικά ζητήματα, και τα αποτελέσματα της έρευνας αποτελούν αδιαμφισβήτητα μια πολύτιμη βάση δεδομένων για τις χώρες που ερευνηθήκαν. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε η διάθεση αυτών των στοιχείων στο ευρύ κοινό υπό τη μορφή ενός δείκτη «βάσει της αρέσκειας» με βάση, για παράδειγμα, τον δείκτη Better Life1 (Καλύτερης ζωής) του ΟΟΣΑ.

Η Γαλλία (η Μητροπολιτική Γαλλία και τα υπερπόντια εδάφη της) είναι μια χώρα στην οποία ομιλούνται πολλές γλώσσες, είτε αυτές είναι ενδογενείς είτε οφείλονται στα μεταναστευτικά ρεύματα. Στα πλαίσια της εργασίας τους στον *Ευρωπαϊκό χάρτη για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες*, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, Έρευνας και Τεχνολογίας και το Υπουργείο Πολιτισμού και Επικοινωνίας ανέθεσαν στον γλωσσολόγο Bernard Cerquiglini την κατάρτιση μιας έκθεσης για τις *Γλώσσες της Γαλλίας*, η οποία παρουσιάστηκε στις αρχές του Απριλίου του 1999. Στην έκθεση περιλαμβάνονταν ένας κατάλογος εβδομήντα πέντε (75) «γλωσσών που ομιλούνται στη Γαλλία εκτός από την επίσημη γλώσσα». Αυτές είναι οι γλώσσες που «ομιλούνται από τους γάλλους υπηκόους» και για τον λόγο αυτό στον κατάλογο θα πρέπει να προστεθούν οι πολλές γλώσσες που μιλιούνται από τους μετανάστες. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι για λόγους ηθικής στη Γαλλία δεν πραγματοποιείται παρακολούθηση των εθνοτικών ή εθνικών μειονοτήτων.

Ωστόσο, όσον αφορά τη διάδοση των γλωσσών των μεταναστών και των περιφερειακών γλωσσών, η απογραφή του 1999 παρέχει ενδιαφέροντα στοιχεία. Καταδεικνύει ότι το 26% των Γάλλων ανατράφηκαν από γονείς που μιλούσαν στο σπίτι άλλη γλώσσα και όχι γαλλικά. Οι ερευνητές αναφέρουν 6.700 «ονομασίες γλωσσών» που αντιστοιχούν σε 400 περίπου γλώσσες, οι οποίες έχουν αναγνωριστεί και καταχωρηθεί σε λίστα από τον Εθνολόγο² με κωδικό ISO 639-3. Όσον αφορά το ποσοστό της διάδοσης των γλωσσών, αυτό για τις γλώσσες των μεταναστών ανέρχεται στο 86% για τα τουρκικά, στο 25% για τα πολωνικά και για τις περιφερειακές γλώσσες, στο 45% για την αλσατική και στο 10% για τη βρετονική. Αυτό σημαίνει, ότι οι γλώσσες των μεταναστών είναι περισσότερο διαδεδομένες από τις περιφερειακές γλώσσες και ότι όσο πιο πρόσφατη είναι η μετανάστευση τόσο υψηλότερο είναι το ποσοστό διάδοσης.

Όσον αφορά τις περιφερειακές γλώσσες, το ποσοστό μετάδοσής τους παρουσιάζει συνεχή μείωση.

Τέλος, τα γαλλικά, η επίσημη γλώσσα τριάντα και πλέον χωρών στις οποίες είναι η δεύτερη γλώσσα και απαντάται σε διάφορες μορφές, διδάσκονται επίσης ως ξένη γλώσσα στις ομάδες μεταναστών στη Γαλλία.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες, οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στη γλωσσική νομοθεσία και/ή στα έγγραφα γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από τη Γαλλία (συγ)χρηματοδοτείται σε περίπου 130 χώρες στην Ευρώπη και πέρα από αυτή. Ο *Ευρωπαϊκός χάρτης για τις περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες* έχει υπογραφεί από την κυβέρνηση αλλά δεν έχει επικυρωθεί από το κοινοβούλιο στη Γαλλία.

Σε εθνικό επίπεδο, πολλές από τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών αναγνωρίζονται, προστατεύονται και προωθούνται σε επίσημα κρατικά έγγραφα και στην εθνική ή περιφερειακή εκπαίδευση. Οι γλώσσες αυτές είναι τα βασκικά, τα βρετονικά, τα καταλανικά, τα κορσικανικά, τα αλσατικά, τα μοσελανικά, τα δυτικά φλαμανδικά, τα γαλλοπροβηγκιανά, οι *Langues d'Oil*-γλώσσες του βορρά (Franc-Comtois, βαλονική, Champenois, πικαρδική, νορμανδική, Gallo, Poitevin-Saintongeais, Lorrain, Bourguignon-Morvandiau), τα οξιτανικά ή *langues d'Oc* (οι γλώσσες του νότου: γασκονική, Languedocien, προβηγκιανή, Auvergnat, Limousin, Vivaro-Alpin), οι διάλεκτοι *Ligurians* (από την κοιλάδα Royain στις Άλπεις και από το Bonifacio της Κορσικής) συν τις σαράντα μία (41) γλώσσες από τα υπερπόντια εδάφη που συμπεριλαμβάνονται στον επίσημο κατάλογο «*Langues de France*» («γλώσσες της Γαλλίας») και τις γλώσσες που δεν καλύπτονται από την αρχή της εδαφικότητας και χρησιμοποιούν οι μετανάστες: αραβικές διάλεκτοι, δυτικά αρμενικά, βερβερική, εβραϊκά ισπανικά και ρομανί. Και οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αναφέρονται ως *Langues de France*, δηλαδή γλώσσες της αντί για γλώσσες στη Γαλλία. Μία τέτοια αναφορά δείχνει μια αξιοσημείωτη περιεκτική προοπτική που σπάνια συναντάται ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία στη Γαλλία υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω απογραφής. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις ποικίλες γλώσσες των μεταναστών, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη μητρική γλώσσα και μία ερώτηση σχετικά με το επίπεδο γνώσης της γλώσσας, δηλαδή πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/καταλαβαίνει/διαβάζει/γράφει σε αυτήν.

άρθρο 75–1 (το οποίο τροποποιήθηκε στις 23 Ιουλίου του 2008) ορίζει ότι «οι περιφερειακές γλώσσες αποτελούν μέρος της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς» (θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές οι γλώσσες δεν αναφέρονται στο Σύνταγμα). Επιπλέον, αυτές οι περιφερειακές γλώσσες διδάσκονται στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και διεξάγονται τακτικά διαγωνισμοί για την πρόσληψη δασκάλων (CAPES). Το Άρθρο 1 του νόμου για «τη χρήση της γαλλικής γλώσσας» (4 Αυγούστου 1994), ο επονομαζόμενος «νόμος Τουμπόν», ορίζει ότι τα γαλλικά είναι «η γλώσσα διδασκαλίας, εργασίας και εξυπηρέτησης στις δημόσιες υπηρεσίες». Παρακάτω θα παρατεθούν και άλλα άρθρα αυτού του νόμου στο σχετικό κάθε φορά πεδίο.

Το Άρθρο 2 του Γαλλικού Συντάγματος (το οποίο τροποποιήθηκε στις 25 Ιουνίου του 1992) ορίζει ότι «η γλώσσα της Γαλλικής Δημοκρατίας είναι τα γαλλικά» και το

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή)

Όσον αφορά το πεδίο αυτό και τα τρία πεδία που ακολουθούν (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση), το άρθρο 11 του νόμου για «τη χρήση της γαλλικής γλώσσας» ορίζει ότι:

Η γλώσσα διδασκαλίας, διεξαγωγής των εξετάσεων και των διαγωνισμών, καθώς και η γλώσσα στην οποία συντάσσονται οι διδακτορικές διατριβές σε κρατικά και ιδιωτικά ιδρύματα είναι η γαλλική, με εξαιρέσεις που δικαιολογούνται από τις απαιτήσεις της διδασκαλίας περιφερειακών ή ξένων γλωσσών και πολιτισμών ή σε περίπτωση που οι διδάσκοντες είναι αλλοδαποί επίκουροι ή προσκεκλημένοι καθηγητές. Επίσης, εξαιρούνται τα ξένα σχολεία ή εκείνα που ιδρύονται ειδικά για να φιλοξενήσουν μαθητές ξένης υπηκοότητας, καθώς και τα σχολεία που διδάσκουν μαθήματα διεθνούς χαρακτήρα.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από το μεσαίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από το μεσαίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	όλοι	γενικό	καθόλου	στο τελευταίο στάδιο	εκτός σχολικού ωραρίου	καμία	ενδοσχολική	μη προσδιορισμένο	μερική

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καθόλου
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	καμία	γενική	μη εφαρμόσιμο

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	βασκικά, βρετονικά, καταλανικά, κορσικανικά, οξιτανικά στην πειρωτική Γαλλία και γλώσσες της Ταϊτής και της Μελανησίας (Ajié, Drehu, Nengone, Paici) στα υπερπόντια εδάφη.
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: μία γλώσσα από τις εξής: αγγλικά ή γερμανικά και λιγότερο συχνά άλλες γλώσσες όπως αραβικά, κινεζικά, ιταλικά, πορτογαλικά, ρωσικά, ισπανικά.
Γλώσσες των μεταναστών	αραβικά, κροατικά, ιταλικά, πορτογαλικά, σερβικά, ισπανικά, τουρκικά

Η διδασκαλία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση διεξάγεται στα γαλλικά. Παράλληλα διδάσκονται πολιτισμοί και γλώσσες πολιτιστικής κληρονομιάς (ELCO) πολλών γλωσσών των μεταναστών, όπως τα αραβικά ή τα τουρκικά, που απευθύνονται σε παιδιά μεταναστών και οργανώνονται από τη χώρα προέλευσης. Όσον αφορά τα αραβικά, διδάσκεται η πρότυπη μορφή και όχι οι ποικιλίες που χρησιμοποιούνται στην καθημερινότητα από τις οικογένειες.

Οι μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (το 99,9% των μαθητών στον κύκλο 3) διδάσκονται, επίσης, μια ξένη γλώσσα, συνήθως τα αγγλικά. Μερικές φορές διδάσκονται και μια περιφερειακή γλώσσα (49.800 μαθητές).

Επίσης, υπάρχουν εκκλησιαστικά και δωρεάν φιλανθρωπικά σχολεία (το Diwan για τα βρετονικά, το Calendreta για την οξιτανική, το Bressola για τα καταλανικά) στα οποία η διδασκαλία διεξάγεται στην περιφερειακή γλώσσα.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	όλοι	γενικό	διαδεδομένη	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	χωρίς νόρμες	μερική

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	με βάση το ΚΕΠΑ	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	με βάση το ΚΕΠΑ	καθόλου
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	καμία	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	βασκικά, βρετονικά, καταλανικά, κορσικανικά, κρεολικά, οξιτανικά, αλσατικά / γερμανικά, μοσελιανικά, γλώσσες της Ταϊτής και της Μελανησίας (Ajjé, Drehu, Nengone, Paici) στα υπερπόντια εδάφη
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: δύο (2) γλώσσες από δεκαεννιά (19): αγγλικά, ισπανικά, γερμανικά, αραβικά, κινέζικα, ιταλικά, πορτογαλικά, ρωσικά, δανικά, ολλανδικά, ελληνικά, εβραϊκά, ιαπωνικά, νορβηγικά, πολωνικά, σουηδικά, τουρκικά, αρχαία ελληνικά και λατινικά. Άλλες γλώσσες, όπως οι περιφερειακές είναι προαιρετικές.
Γλώσσες των μεταναστών	αραβικά, κροατικά, ιταλικά, πορτογαλικά, σερβικά, ισπανικά και τουρκικά.

Στο υποχρεωτικό αναλυτικό πρόγραμμα ξένων γλωσσών παρέχονται περισσότερες δυνατότητες επιλογής σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Οι γλώσσες αυτές διακρίνονται σε δύο κατηγορίες με βάση δύο πολιτικές προσεγγίσεις: γλώσσες των κρατών-μελών της ΕΕ από τη μία και γλώσσες που συνάδουν με την εξωτερική πολιτική της Γαλλίας (αραβικά, κινεζικά, ιαπωνικά) από την άλλη. Οι δημοφιλέστερες γλώσσες στις προτιμήσεις των μαθητών (ή των γονέων) είναι τα αγγλικά, και ακολουθούν τα ισπανικά και τα γερμανικά. Πρέπει να σημειωθεί ότι έχει μειωθεί αισθητά η προτίμηση στα ρωσικά κυρίως μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου και ότι τα αραβικά επιλέγονται κατά κύριο λόγο από μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Στις διδασκόμενες ξένες γλώσσες που αναφέρονται στο προφίλ της Γαλλίας θα πρέπει να προστεθούν έντεκα περιφερειακές γλώσσες: βασκικά, βρετονικά, καταλανικά, κορσικανικά, κρεολικά, Gallo, οι μελανησιακές γλώσσες και οι περιφερειακές γλώσσες της Αλσατίας, οι περιφερειακές γλώσσες της Moselle, οξιτανική και η γλώσσα της Ταϊτής.

Επιπλέον, οι μαθητές μπορούν να πάρουν απολυτήριο σε μια περιφερειακή ή ξένη γλώσσα της επιλογής τους. Συνολικά, στις απολυτήριες εξετάσεις του 2011 διεξήχθησαν προφορικές ή γραπτές εξετάσεις σε 57 γλώσσες.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	ΚΕΚ Α				
	ΚΕΚ Β				
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	γενικό	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	γενικό	εθνικά πρότυπα	μερική
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	γενικό	με βάση το ΚΕΠΑ	καμία
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	υποχρεωτική	υποχρεωτική
Πανεπιστήμιο Β	μόνο εθνική	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	μόνο εθνική	μόνο εθνική	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική

Όπως ορίζει ο νόμος (βλέπε παραπάνω) τα γαλλικά είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, στα πανεπιστήμια διδάσκονται πολλές γλώσσες. Για παράδειγμα, στο Πανεπιστήμιο Aix-Marseille διδάσκονται τριάντα γλώσσες, ενώ σε ένα εξειδικευμένο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το Εθνικό Ινστιτούτο Ανατολικών Γλωσσών και Πολιτισμών (INALCO), διδάσκονται ενενήντα τρεις γλώσσες.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
μεταγλωττίζονται	υποτιτλίζονται	ποτέ	τακτικά

Στο κρατικό ραδιόφωνο και την τηλεόραση υπάρχουν τοπικά προγράμματα σε περιφερειακές γλώσσες. Στην έρευνα δεν εξετάστηκε η πρόσβαση σε προγράμματα που μεταδίδονται σε ξένες γλώσσες στην τηλεόραση και θα πρέπει να διευκρινιστεί σε αυτό το σημείο ότι οι διάφορες εταιρείες καλωδιακής ή δορυφορικής τηλεόρασης δίνουν πρόσβαση σε κανάλια που εκπέμπουν σε πάρα πολλές γλώσσες. Όσο για τον Τύπο, υπάρχουν ελάχιστα έντυπα σε περιφερειακές γλώσσες αλλά διατίθεται πληθώρα ξενόγλωσσων εντύπων. Οι επιπτώσεις του τουρισμού και της μετανάστευσης συμβάλλουν από κοινού στη διατήρηση της σημαντικής θέσης της εξωγενούς πολυγλωσσίας στη Γαλλία. Μία ευρεία ποικιλία ξενόγλωσσων εντύπων μέσων διατίθεται όλο το χρόνο στο Παρίσι και στη Μασσαλία, και την τουριστική περίοδο στο Corte, με δεκατρείς γλώσσες στη Μασσαλία και δεκαπέντε στο Παρίσι, ενώ ο συνολικός αριθμός των ξενόγλωσσων εντύπων σε αυτές τις δύο πόλεις ανέρχεται στα ογδόντα.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευση στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4	Μασσαλία	Μασσαλία			Παρίσι	
3-4		Παρίσι			Μασσαλία	
1-2	Παρίσι		Μασσαλία	Μασσαλία		

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες τουρισμού
2	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς
3	Νομικές υπηρεσίες	Νομικές υπηρεσίες
4	Θεατρικές παραστάσεις	Υπηρεσίες εκπαίδευσης Υπηρεσίες υγείας Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη Θεατρικά προγράμματα
5	Υπηρεσίες υγείας	

Στις δημόσιες υπηρεσίες χρησιμοποιούνται τα γαλλικά. Ο νόμος για «τη χρήση της γαλλικής γλώσσας» ορίζει συγκεκριμένα ότι κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους οι δημόσιοι υπάλληλοι, είτε ο φορέας διέπεται από το δημόσιο είτε από το ιδιωτικό δίκαιο, θα πρέπει να διεκπεραιώνουν τις συναλλαγές με τους πολίτες στη γαλλική γλώσσα (άρθρο 5).

Στον δημόσιο τομέα, οι περιφερειακές γλώσσες χρησιμοποιούνται σε οδικές πινακίδες σε μερικές κωμοπόλεις και στις πινακίδες των μεγαλύτερων οδικών αρτηριών σε συνδυασμό με τη γαλλική γλώσσα. Η κατάσταση παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις από περιφέρεια σε περιφέρεια: η χρήση των κορσικανικών κυριαρχεί στην Κορσική, η χρήση των βρετονικών και της οξιτανικής είναι λιγότερο διαδεδομένη στις αντίστοιχες περιφέρειες. Αυτή η κατάσταση γίνεται καλύτερα αντιληπτή στο πλαίσιο όσων αναφέρθηκαν στην εισαγωγή για το χαμηλό ποσοστό (διαγενεακής) μετάδοσης αυτών των γλωσσών.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	7	11	5	7	0	3	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επίσεις/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	3	1	4	1	23	21	23	23	23	22
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	4	2	12	3	12	11	7	11	12	12
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	1	5	1	1	0	1	0	2	1

Όσον αφορά τη χρήση των γλωσσών στις επιχειρήσεις, κυρίαρχες είναι οι ευρωπαϊκές γλώσσες (αγγλικά, ισπανικά, γερμανικά, ολλανδικά, ιταλικά, πορτογαλικά), οι οποίες, εάν ληφθούν υπόψη διάφοροι παράγοντες, φέρουν τη μεγαλύτερη βαρύτητα.

Όσον αφορά τις συμβάσεις εργασίας, ο νόμος υπογραμμίζει την προτεραιότητα της γαλλικής γλώσσας και ταυτόχρονα προστατεύει τους αλλοδαπούς υπαλλήλους. Μάλιστα, το άρθρο 8 του νόμου για «τη χρήση της γαλλικής γλώσσας» ορίζει ότι

Όταν μία θέση που υπόκειται σε σύμβαση μπορεί να εκφραστεί μόνο με έναν ξένο όρο χωρίς να υπάρχει κάποιος αντίστοιχος όρος στα γαλλικά, στο συμβόλαιο θα πρέπει να περιλαμβάνεται επεξήγηση του ξένου όρου στα γαλλικά. Όταν ο υπάλληλος είναι ξένης υπηκοότητας και το συμβόλαιο είναι σε γραπτή μορφή, το συμβόλαιο μεταφράζεται κατόπιν αιτήματος του εργαζομένου στη δική του γλώσσα. Και τα δύο κείμενα είναι νομικά δεσμευτικά. Σε περίπτωση αποκλίσεων μεταξύ των δύο κειμένων, μόνο το κείμενο που συντάσσεται στη μητρική γλώσσα του αλλοδαπού υπαλλήλου μπορεί να θεωρηθεί ότι περιέχει λάθη.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η διάκριση μεταξύ «γλωσσών των μεταναστών» και «ξένων γλωσσών» δεν ανταποκρίνεται ουσιαστικά στην πραγματικότητα και την πολυπλοκότητα της καθημερινής ζωής. Για παράδειγμα, γλώσσες όπως τα ιταλικά, τα ισπανικά ή τα πορτογαλικά μπορεί να διδάσκονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως «ξένες» γλώσσες και ταυτόχρονα να αποτελούν την πρώτη γλώσσα κάποιου μέρους του μεταναστευτικού πληθυσμού. Η έρευνα καταδεικνύει ότι η γλωσσική πολιτική της Γαλλίας στον τομέα της εκπαίδευσης είναι μεν ανοιχτή γλωσσικά (καθώς προσφέρεται ευρεία ποικιλία γλωσσών) αλλά παράλληλα αντανάκλα τις γλωσσικές πτυχές της παγκοσμιοποίησης (τα αγγλικά κυριαρχούν σε μεγάλο βαθμό και με μεγάλη διαφορά μάλιστα από τα γερμανικά και τα ισπανικά). Πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι η κατάσταση στο *Corfe* δίνει την εντύπωση ότι η παρουσία της περιφερειακής γλώσσας φαίνεται να επιβραδύνει την τάση προς την πολυγλωσσία.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Σε διεθνές επίπεδο, ο Διεθνής Οργανισμός Γαλλοφωνίας οργάνωσε ένα παγκόσμιο φόρουμ για τη γαλλική γλώσσα στο Κεμπέκ το 2012. Σε εθνικό επίπεδο, οι γαλλικές αρχές οργάνωσαν ένα συνέδριο για την πολυγλωσσία στα υπερπόντια εδάφη τον Δεκέμβριο του 2011 και η Στρατηγική Συμβουλευτική Επιτροπή για τις Γλώσσες δημοσίευσε τον Ιανουάριο του 2012 μια έκθεση με τίτλο «Το να μαθαίνεις μια γλώσσα είναι σα να μαθαίνεις τον κόσμο». Τα πανεπιστήμια, τα δημοτικά συμβούλια και τα κέντρα κατάρτισης στη Γαλλία καταβάλλουν σημαντικές προσπάθειες για την παροχή της διδασκαλίας της γαλλικής ως ξένης γλώσσας με διττό σκοπό, την ενσωμάτωση δηλαδή των μεταναστών από τη μία και τη διάδοση της γαλλικής γλώσσας εκτός συνόρων από την άλλη. Το Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου θα εφαρμόσει στις αρχές του ακαδημαϊκού έτους 2012–2013 ένα πρόγραμμα για να εξετάσει την αμοιβαία κατανόηση των συγγενικών γλωσσών. Τέλος, η πόλη της Μασσαλίας θα είναι η Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα για το 2013, γεγονός που αναμένεται να στηρίξει την προσπάθειά της προς την πολυγλωσσία.

7 ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ingrid Gogolin, Joana Duarte, Patrick Grommes

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Η Γερμανία είναι ένα ομοσπονδιακό και εξαιρετικά αποκεντρωμένο κράτος, ειδικά στον τομέα της εκπαιδευτικής και πολιτιστικής πολιτικής και της πολιτικής περί κοινωνικής πρόνοιας. Ο τομέας της εκπαίδευσης συγκεκριμένα υπόκειται στην ευθύνη των μεμονωμένων κρατιδίων (ομόσπονδων κρατιδίων), με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη η παροχή γενικευμένων πληροφοριών για τη Γερμανία ως σύνολο. Για τον λόγο αυτό η παρούσα έκθεση επικεντρώνεται μόνο σε τρία κρατίδια. Καθώς, λοιπόν, ακόμα σε επίπεδο κρατιδίων, δεν είναι δυνατή η αξιόπιστη γενίκευση για πολλές ερωτήσεις του ερωτηματολογίου LRE, προτιμάται η παρουσίαση της έκθεσής μας χωρίς ποσοτικοποίηση των στοιχείων.

Στις επόμενες ενότητες παρουσιάζεται η εικόνα των διάφορων γλωσσικών πεδίων που εξετάστηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος LRE. Η περιγραφή της κατάστασης στηρίζεται στις απαντήσεις που δόθηκαν στο ερωτηματολόγιο του LRE. Για τα γλωσσικά πεδία 1 ως 4 (επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων, προσχολική, πρωτοβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση), το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε ειδικούς στα αντίστοιχα υπουργεία των ομόσπονδων κρατιδίων του Αμβούργου, της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας και της Βαυαρίας. Για το πεδίο 5 (επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση), ερευνήσαμε τρία κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης και πανεπιστήμια στις πόλεις του Βερολίνου, του Φλένσμπουργκ και του Μονάχου. Για τα πεδία 6 (μέσα μαζικής επικοινωνίας), 7 (δημόσιες υπηρεσίες και δημόσιοι χώροι) και 8 (επαγγελματικός τομέας) ερευνήθηκαν ισάριθμοι φορείς στις τρεις πόλεις του Βερολίνου, του Φλένσμπουργκ και του Μονάχου. Οι πόλεις καθώς και τα κρατίδια επιλέχθηκαν από την Ομάδα Καθοδήγησης του LRE.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Δεν υφίσταται συλλογή δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία σε εθνικό επίπεδο. Όσον αφορά τη μετανάστευση, η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Γερμανίας (www.destatis.de/DE/) συλλέγει δεδομένα για τους αλλοδαπούς υπηκόους. Από το 2008, η «Mikrozensus», μια αντιπροσωπευτική έρευνα των νοικοκυριών που διεξάγεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, συλλέγει επιπλέον δεδομένα για τον «τόπο γέννησης». Πρόσφατα και σε ένα μικρό αριθμό κρατιδίων (π.χ. στο Αμβούργο, στη Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία), έχουν συλλεγεί δεδομένα με βάση την ερώτηση «ποια είναι η πρώτη σε χρήση γλώσσα στο σπίτι» κατά την έναρξη της φοίτησης στο σχολείο.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

Έχουν τεθεί σε εφαρμογή πολλά ειδικά προγράμματα στα νηπιαγωγεία, πολλά από τα οποία αποσκοπούν στην ένταξη των παιδιών των μεταναστευτικών μειονοτήτων όσο το δυνατόν νωρίτερα. Ένα τέτοιο πρόγραμμα ήταν το επονομαζόμενο «Sag mal was», το οποίο αναπτύχθηκε από το κρατίδιο της Βάδης – Βυρτεμβέργης (βλέπε <http://www.sagmalwas-bw.de/>) (Ίδρυμα Βάδης – Βυρτεμβέργης, 2011).

Σημαντικές προσπάθειες καταβάλλονται, επίσης, για την αύξηση της ποιότητας των προσόντων των νηπιαγωγών, καθώς μέχρι σήμερα η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών αυτής της βαθμίδας δεν διαθέτει πανεπιστημιακό πτυχίο ή αντίστοιχα υψηλής ποιότητας κατάρτιση. Κεντρικός πυλώνας αυτών των πρωτοβουλιών είναι ο κατάλληλος τρόπος αντιμετώπισης της γλωσσικής και πολιτιστικής ποικιλομορφίας στη νηπιακή εκπαίδευση (βλ. για παράδειγμα <http://www.weiterbildungsinitiative.de/>; www.dji.de/sprachfoerderung).

Σε δεκατέσσερα από τα δεκαέξι κρατίδια της Γερμανίας, στα παιδιά που διαπιστώνεται ότι έχουν «ελλείψεις» στα γερμανικά παρέχεται ειδική στήριξη πριν από την έναρξη της φοίτησής τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των τεστ ούτε θεωρεί τη διγλωσσία ή την πολυγλωσσία ως σχετικό παράγοντα επιρροής για τη γλωσσική ανάπτυξη ούτε συμπεριλαμβάνει άλλες γλώσσες εκτός των γερμανικών. Κάποια μεμονωμένα τεστ, ωστόσο, συνυπολογίζουν τον παράγοντα της πολυγλωσσίας και επιτρέπουν τη δίγλωσση εξέταση σε αρκετές γλώσσες των μεταναστών. Παράδειγμα ενός τέτοιου τεστ είναι το HAVAS 5 «Katze und Vogel», ένα τεστ για παιδιά ηλικίας πέντε ως έξι ετών, το οποίο αναπτύχθηκε για τα γερμανικά και για σχεδόν δέκα γλώσσες των μεταναστών (Autorengruppe Bildungsberichterstattung, 2012· Reich, Roth & Neumann, 2007).

Η προσχολική εκπαίδευση με γλώσσα διδασκαλίας τη σορβική διεξάγεται σε μερικά νηπιαγωγεία στη Σαξονία, ενώ στο Σλέσβιχ-Χολστάϊν υπάρχουν μερικά νηπιαγωγεία με γλώσσα διδασκαλίας τα δανικά. Μόνο τα κρατίδια της Σαξονίας, του Βραδεμβούργου (σορβικά) και του Σλέσβιχ-Χολστάϊν έχουν συμπεριλάβει την προστασία των περιφερειακών μειονοτήτων στο σύνταγμά τους. Στα υπόλοιπα κρατίδια δεν υφίστανται επίσημα αναγνωρισμένες περιφερειακές μειονοτικές γλώσσες.¹ Διδασκαλία με μέσο άλλες γλώσσες εκτός από τα γερμανικά διεξάγεται σε πολλές ξένες γλώσσες (κυρίως τα αγγλικά και τα γαλλικά), καθώς επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις, και στις γλώσσες των μεταναστών.

¹ Το σχόλιο αυτό αφορά όλο το εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Τα γερμανικά είναι το μέσο διδασκαλίας στην πλειοψηφία των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Γερμανία, παρόλο που δεν υπάρχει επίσημη νομοθεσία που να ορίζει κάτι τέτοιο. Σε μερικά κρατίδια υπάρχουν μεμονωμένα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που λειτουργούν με βάση τα επονομαζόμενα δίγλωσσα μοντέλα. Η πλειοψηφία αυτών των σχολείων, μερικά από τα οποία αυτοαποκαλούνται «διεθνή σχολεία», χρησιμοποιούν τα αγγλικά ή μία από τις άλλες «κλασικές» ξένες γλώσσες με κύρος, όπως τα γαλλικά (βλέπε για παράδειγμα το Staatliche Europaschulen Berlin¹). Μερικά κρατίδια έχουν αναπτύξει και καθιερώσει δίγλωσσα μοντέλα για τους μαθητές από αυτόχθονες μειονότητες (π.χ. δανικά στο Σλέσβιχ-Χολστάϊν, σορβικά στη Σαξονία (βλ. Gantefort και Roth 2011 για μία επισκόπηση). Ομοίως σε κάποια κρατίδια έχουν ιδρυθεί δίγλωσσα σχολεία με τις μειονοτικές γλώσσες των μεταναστών. Το Αμβούργο αποτελεί παράδειγμα αυτής της περίπτωσης, διαθέτοντας έξι σχολεία συνολικά με μία «δίγλωσση» κατεύθυνση ή τάξη το καθένα και με προσφερόμενες γλώσσες τα ιταλικά, τα πορτογαλικά, τα ισπανικά και τα τούρκικα (Duarte 2011).

Γενικά, η πρώτη ξένη γλώσσα είναι τα αγγλικά. Αλλά σύμφωνα με διάφορες διατάξεις των περιφερειών, υπάρχει η δυνατότητα προσφοράς και άλλων γλωσσών. Σχολεία σε συνοριακές περιφέρειες, για παράδειγμα, προσφέρουν τα γαλλικά ή τα ολλανδικά ως πρώτη ξένη γλώσσα. Μερικά κρατίδια προσφέρουν την πρώτη ξένη γλώσσα από την πρώτη τάξη, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας ξεκινά από την τρίτη τάξη, δηλαδή στην ηλικία των εννέα χρόνων. Στα σχολεία όπου προσφέρονται οι γλώσσες αυτές, είναι υποχρεωτική η εκμάθησή τους για όλα τα παιδιά, και για εκείνα με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Όσον αφορά την εκπαίδευση στις μειονοτικές γλώσσες των μεταναστών, η εικόνα είναι εξαιρετικά ποικίλη. Τη δεκαετία του 1970, τα κρατίδια της πρώην Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας είχαν εδραιώσει συστήματα της επονομαζόμενης διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας με βάση τις τότε γλώσσες των Gastarbeiter, δηλαδή τις γλώσσες των χωρών εκείνων με τις οποίες η Γερμανία είχε συνάψει συμβάσεις για την εργατική μετανάστευση, με σκοπό την αποστολή εργατών στη Γερμανία. Οι γλώσσες αυτές ήταν κυρίως τα ιταλικά, τα ισπανικά, τα πορτογαλικά, τα ελληνικά, τα «γιουγκοσλαβικά», τα τουρκικά και, σε σπάνιες περιπτώσεις, τα αραβικά του Μαρόκου. Αυτά τα συστήματα καθιερώθηκαν σύμφωνα με τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, και ειδικά μετά την επανένωση της Γερμανίας, αυτά τα μοντέλα εγκαταλείφθηκαν για πολλούς λόγους. Σήμερα δεν διατίθενται αξιόπιστα δεδομένα για τον αριθμό και την ποικιλία των γλωσσών των μεταναστών που διδάσκονται είτε εντός του επίσημου σχολικού συστήματος είτε εκτός αυτού, και ως εκ τούτου δεν υπάρχουν στοιχεία ούτε για τον αριθμό των συμμετεχόντων σε αυτά τα προγράμματα. Με βάση τα αναφερόμενα στοιχεία μπορούμε να υποθέσουμε ότι υπάρχει σημαντικό και πιθανώς αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη διδασκαλία αυτών των γλωσσών (Fürstenau, Gogolin & Yağmur 2003). Στις περισσότερες περιπτώσεις η παροχή υλοποιείται χάρη σε ιδιωτικές πρωτοβουλίες και δεν συνδέεται με το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα.

Συνήθως, οι δάσκαλοι διαθέτουν τα τυπικά προσόντα για τη διδασκαλία της γερμανικής και ξένων γλωσσών, καθώς η ακαδημαϊκή εκπαίδευση του εκπαιδευτικού στη Γερμανία απαιτεί την ειδικότητα σε δύο κατευθύνσεις, ενώ οι δάσκαλοι διορίζονται με βάση τα τυπικά τους προσόντα. Στα πανεπιστήμια της Γερμανίας δεν υπάρχει σχεδόν κανένα τμήμα για την κατάρτιση των δασκάλων των γλωσσών των μεταναστών. Παρέχεται ακαδημαϊκή εκπαίδευση σε ένα μικρό αριθμό δασκάλων στη ρωσική ή τουρκική ως ξένης γλώσσας, π.χ. στα πανεπιστήμια του Αμβούργου και του Essen-Duisburg (Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία) και του Tübingen (Βάδη-Βυρτεμβέργη). Τα επίπεδα επάρκειας στην εθνική και τις ξένες γλώσσες πρέπει να εναρμονίζονται με τα εθνικά πρότυπα.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η Γερμανία έχει καθιερώσει ένα αρκετά εκτεταμένο σύστημα για την ξενόγλωσση εκπαίδευση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών μαθαίνουν τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα, δηλαδή αγγλικά. Τα γερμανικά είναι υποχρεωτικά σε όλα τα επίπεδα και είδη σχολείου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και περιλαμβάνονται σε όλες τις απολυτήριες εξετάσεις. Επιπλέον, μία ξένη γλώσσα είναι υποχρεωτική σε όλα τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με εξαίρεση τα σχολεία ειδικής αγωγής. Μία δεύτερη ξένη γλώσσα είναι υποχρεωτική μόνο για την απόκτηση του απολυτηρίου του γερμανικού λυκείου (Abitur), αλλά συχνά προσφέρεται, επίσης, από την έκτη τάξη στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η επιλογή γλωσσών ποικίλλει τόσο κατά περιοχή όσο και κατά σχολείο. Σήμερα, οι πιο δημοφιλείς ξένες γλώσσες είναι τα γαλλικά και τα ισπανικά. Ωστόσο, ολοένα μεγαλύτερη αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών σημειώνεται για γλώσσες όπως τα κινεζικά ή τα ιαπωνικά, ειδικά στα σχολεία των αστικών κέντρων. Τα σχολεία διαθέτουν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό αρκετή ελευθερία στην προσφορά διάφορων ξένων γλωσσών στο αναλυτικό τους πρόγραμμα, εάν επιθυμούν να προωθήσουν συγκεκριμένα προφίλ ή προγράμματα. Για αρκετούς κύκλους σπουδών πανεπιστημιακών προγραμμάτων (π.χ. για τα διδακτορικά) στα περισσότερα πανεπιστήμια απαιτούνται ακόμα τα λατινικά. Ως εκ τούτου, τα λατινικά (και σε σπανιότερες περιπτώσεις και τα αρχαία ελληνικά) προσφέρονται σε πολλά σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που οδηγούν στην απόκτηση του απολυτηρίου του γερμανικού λυκείου (Abitur). Σε γενικές γραμμές διδάσκονται σχεδόν δεκαπέντε διαφορετικές γλώσσες ως ξένες στη δημόσια εκπαίδευση της Γερμανίας.

Πρόγραμμα μαθημάτων για τα γερμανικά ως δεύτερη γλώσσα υπάρχει στα περισσότερα κρατίδια (βλ. επισκόπηση: <http://www.bildungserver.de/Lehrplaene-Richtlinien-3271.html>). Γενικά, αυτά τα προγράμματα εστιάζουν σε νεοεισερχόμενους μαθητές. Αποσκοπούν στη στήριξη της μετάβασης από τις αρχικές «τάξεις υποδοχής» στην επίσημη γενική εκπαίδευση. Όπως και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η διδασκαλία των γλωσσών πολιτισμικής κληρονομιάς προσφέρεται σε κάποιες γλώσσες των μεταναστών (π.χ. σε δώδεκα γλώσσες στη Σαξονία), κυρίως εκτός του γενικού σχολείου ή στην καλύτερη των περιπτώσεων προσαρτημένη σε αυτό. Τα περισσότερα

κρατίδια έχουν ορίσει διατάξεις για την αναγνώριση των επιδόσεων στα μαθήματα γλωσσών πολιτισμικής κληρονομιάς, π.χ. συμπεριλαμβάνοντας τους βαθμούς από τα αντίστοιχα μαθήματα στο επίσημο σχολικό πιστοποιητικό, ανεξάρτητα από το εάν αυτές προσφέρονται εντός ή εκτός του γενικού σχολικού συστήματος.

Ένα φαινόμενο που εμφανίστηκε πρόσφατα στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι η αύξηση των δίγλωσσων προγραμμάτων με δεύτερη γλώσσα τα αγγλικά. Ο τύπος αυτών των προγραμμάτων διαφέρει κατά περίπτωση. Μερικά είναι προγράμματα εμβάπτισης, με μόνη γλώσσα τα αγγλικά. Άλλα χρησιμοποιούν τόσο τα γερμανικά όσο και τα αγγλικά και μπορούν να χαρακτηριστούν ως Προγράμματα Ολιστικής Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας (ΟΕΠΓ). Στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτά τα προγράμματα υλοποιούνται στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαιδευτική βαθμίδα.

Γενικά, η ξενόγλωσση εκπαίδευση είναι εξαιρετικά ανεπτυγμένη στο γερμανικό εκπαιδευτικό σύστημα και καλύπτει ευρεία ποικιλία γλωσσών. Η διδασκαλία και η εκμάθηση των αγγλικών είναι σχεδόν η ελάχιστη απαίτηση, και προσφέρεται σε όλους τους μαθητές.

Στη Βαυαρία, σύμφωνα με τους συνεργάτες μας, ως μέσο διδασκαλίας χρησιμοποιούνται μόνο τα γερμανικά. Οι ξένες γλώσσες είναι υποχρεωτικές και στην κατώτερη και στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η επιλογή γλωσσών διαφέρει κατά σχολείο και είδος σχολείου. Οι ξένες γλώσσες που προσφέρονται κατά κανόνα είναι τα λατινικά, τα ρωσικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά και τα ισπανικά. Στη Βαυαρία δεν υπάρχει καμία περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα. Οι γλώσσες των μεταναστών δεν χρησιμοποιούνται ως μέσο διδασκαλίας. Οι δάσκαλοι των γερμανικών και των ξένων γλωσσών διαθέτουν την απαραίτητη ακαδημαϊκή εκπαίδευση, ενώ υποχρεωτική είναι και η εκ μέρους τους κατάκτηση συγκεκριμένου επιπέδου γλωσσομάθειας.

Στη Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία δεν υπάρχει καμία περιφερειακή ή μειονοτική γλώσσα. Ως μέσο διδασκαλίας χρησιμοποιούνται τα γερμανικά, αλλά και ξένες γλώσσες και γλώσσες των μεταναστών, πάντα με σαφές αναλυτικό πρόγραμμα σε κάθε περίπτωση. Οι δάσκαλοι των γερμανικών και των ξένων γλωσσών διαθέτουν τα απαραίτητα τυπικά προσόντα, ενώ το επίπεδο επάρκειάς τους περιγράφεται με αντίστοιχα πρότυπα.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης)

Στα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης που ερευνήθηκαν, στο επίκεντρο ήταν οι δεξιότητες στα γερμανικά και στις ξένες γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά και ισπανικά). Σε κανένα από τα ΚΕΚ δεν διδάσκονταν οι γλώσσες των μεταναστών. Ένα ενδιαφέρον αποτέλεσμα εντοπίστηκε στο ΚΕΚ του Φλένσμπουργκ. Στην ερώτηση για τις περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες, τα δανικά αναφέρθηκαν ως ξένη γλώσσα και όχι ως επίσημα αναγνωρισμένη μειονοτική γλώσσα της περιοχής.

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

Το ερωτηματολόγιο του LRE στάλθηκε σε τρία πανεπιστήμια: στο Πανεπιστήμιο Λούτβιχ-Μαξιμίλιαν του Μονάχου, στο Πανεπιστήμιο του Φλένσμπουργκ και στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου. Και στα τρία αυτά πανεπιστήμια, μέρη της διδασκαλίας παρέχονται και στα γερμανικά και σε ξένες γλώσσες. Ερώτηση για τις γλώσσες διδασκαλίας δεν συμπεριλαμβάνεται στο ερωτηματολόγιο, αλλά κατά πάσα πιθανότητα πρόκειται για τα αγγλικά. Και τα τρία πανεπιστήμια προσφέρουν ιστοσελίδες και πληροφορίες για τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την αποδοχή των φοιτητών σε αυτά και στα γερμανικά και σε ξένες γλώσσες. Το Πανεπιστήμιο του Φλένσμπουργκ επισημαίνει τη χρήση «των περιφερειακών και μειονοτικών γλωσσών». Στην πράξη, βέβαια, εδώ πρόκειται για τα δανικά, την περιφερειακή/μειονοτική γλώσσα της περιοχής. Οι γλώσσες που προσφέρονται στα πανεπιστήμια που ερευνηθήκαν είναι τα αραβικά, τα βασκικά, τα κινέζικα, τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά, τα ολλανδικά, τα περσικά, τα πολωνικά, τα πορτογαλικά, τα ρωσικά, τα ισπανικά, τα τουρκικά και τα δανικά.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990, πολλοί κρατικοί και ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί προσέφεραν προγράμματα στις περιφερειακές διαλέκτους, στις γλώσσες των αυτοχθόνων μειονοτήτων ή στις γλώσσες των μεταναστών. Τα προγράμματα που μεταδίδονταν στις γλώσσες των μεταναστών συχνά αναφέρονταν ως πολυπολιτισμικά προγράμματα (ή ακόμα ως πολυπολιτισμικοί σταθμοί). Αυτές οι εκπομπές έχουν πλέον σχεδόν εκλείψει τόσο στο ραδιόφωνο όσο και στην τηλεόραση με δημόσιο νόμο.

Ένας σημαντικός «πολυγλωσσικός» σταθμός είναι ο γαλλο-γερμανικός τηλεοπτικός σταθμός ARTE. Ο ARTE προσφέρει την πλειονότητα των προγραμμάτων του με ένα δεύτερο, γαλλικό ή γερμανικό, ακουστικό πρόγραμμα. Μία άλλη ευρέως διαδεδομένη «πολυγλωσσική» επιλογή είναι οι υπότιτλοι, στα γερμανικά, για τα κωφά άτομα και η ακουστική περιγραφή για τους τυφλούς. Στη νοηματική γλώσσα μεταδίδονται ελάχιστα προγράμματα· δεν υπάρχει νομοθετική διάταξη που να επιβάλλει τη μετάδοση εκπομπών στη νοηματική. Η ιδιωτική τηλεοπτική και ραδιοφωνική αγορά είναι σε μεγάλο βαθμό μονογλωσσική. Ωστόσο, η καλωδιακή και δορυφορική τηλεόραση και το ραδιόφωνο δίνουν στο κοινό τη δυνατότητα πρόσβασης σε πολλούς ξένους σταθμούς. Πολλοί από αυτούς είναι αγγλικοί και γαλλικοί, αλλά υπάρχει επίσης μεγάλος αριθμός προγραμμάτων και στις γλώσσες των μεταναστών, π.χ. από τη Ρωσία και την Τουρκία.

Ένα άλλο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της γερμανικής τηλεόρασης, και της ευρύτερης αγοράς του κινηματογράφου, είναι η μεταγλώττιση των ξενόγλωσσων ταινιών. Σχεδόν όλες οι ξενόγλωσσες ταινίες και τηλεοπτικές σειρές μεταγλωττίζονται. Μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις προσφέρονται οι πρωτότυπες γλώσσες μέσω του δεύτερου ακουστικού προγράμματος. Ομοίως, οι περισσότεροι μεγάλοι κινηματογράφοι προβάλλουν μόνο

τη μεταγλωττισμένη έκδοση των ξενόγλωσσων ταινιών. Οι ταινίες που προβάλλονται στην πρωτότυπη γλώσσα και η υποτιτλισμένη έκδοσή τους περιορίζονται λίγο πολύ στους κινηματογράφους που προβάλλουν καλλιτεχνικές ποιητικές ταινίες. Αυτό οφείλεται στην ανάπτυξη μιας σημαντικής «βιομηχανίας μεταγλώττισης» σε συνδυασμό με μία ακμάζουσα βιομηχανία του κινηματογράφου.

Ο αριθμός των τίτλων των εφημερίδων, καθώς και των γλωσσών στις οποίες αυτές προσφέρονται, που εντοπίστηκαν μέσω της έρευνας στο Βερολίνο υπερβαίνει κατά πολύ τον αντίστοιχο αριθμό στο Φλένσμπουργκ. Δεδομένου του μεγέθους των δύο πόλεων και του διεθνούς χαρακτήρα μιας πόλης όπως το Βερολίνο, αυτό δεν προκαλεί καμία έκπληξη. Η προσφορά στο Βερολίνο κυριαρχείται από τις ευρωπαϊκές γλώσσες, αλλά υπάρχουν, επίσης, εφημερίδες στα κινεζικά, τα ιαπωνικά, τα αραβικά και άλλες αφρικανικές γλώσσες.

Όπως αναμενόταν οι γλώσσες των αυτόχθονων μειονοτήτων δεν παίζουν σημαντικό ρόλο στην αγορά των γερμανικών μέσων μαζικής ενημέρωσης με εξαίρεση τις περιφέρειες στις οποίες αναγνωρίζονται επίσημα οι αντίστοιχες γλώσσες.

Μέσα μαζικής ενημέρωσης στις γλώσσες των μεταναστών είναι διαδεδομένα. Μέσα μαζικής ενημέρωσης σε ξένες γλώσσες χωρών που αποτελούν βασικούς πολιτικούς και οικονομικούς εταίρους της Γερμανίας, εντοπίζονται σε όλες τις περιφέρειες. Μία πρόσφατη εξέλιξη στην αγορά των εφημερίδων είναι η «εκτύπωση κατ' απαίτηση». Η τεχνολογία αυτή επιτρέπει την παρουσία έντυπων μέσων σε οποιαδήποτε γλώσσα ακόμα και κατ' απαίτηση ενός και μόνο ατόμου.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Η επίσημη γλώσσα της Γερμανίας είναι τα γερμανικά μολονότι δεν υπάρχει προσδιορισμός της ως «εθνική γλώσσα». Οποιαδήποτε νομικά δεσμευτική επικοινωνία επιβάλλεται να διεξάγεται στα γερμανικά· διαφορετικά, θεωρείται ότι δεν έχει πραγματοποιηθεί. Σε περίπτωση νομικής διαφοράς, οι εναγόμενοι έχουν το δικαίωμα υποβοήθησης στη μητρική τους γλώσσα μέσω διερμηνέων.

Στην πράξη, ωστόσο, η στάση τουλάχιστον των μεγαλύτερων πόλεων της Γερμανίας φαίνεται πως είναι ρεαλιστική και πρακτική. Σκοπός των πόλεων είναι η παροχή όσο το δυνατόν περισσότερων πληροφοριών στους ομιλητές άλλων γλωσσών εκτός των γερμανικών, ιδιαίτερα για ζητήματα που αφορούν την κοινωνική πρόνοια και την κοινωνική ένταξη, την ασφάλεια, τις υπηρεσίες προς τους μετανάστες και τον τουρισμό. Το κατά πόσο πρόκειται για συνεπή στρατηγική παραμένει ασαφές από τις απαντήσεις που δόθηκαν στο ερωτηματολόγιο.

Τα άτομα που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο και από τις τρεις πόλεις, το Βερολίνο, το Φλένσμπουργκ και το Μόναχο, δήλωσαν την περιστασιακή, τουλάχιστον, εφαρμογή μιας στρατηγικής για την προώθηση της πολυγλωσσίας. Τα δανικά απολαμβάνουν ένα ιδιαίτερο καθεστώς ως επίσημη μειονοτική γλώσσα στο Σλέσβιχ-Χολστάϊν. Τα αγγλικά χαίρουν επίσης στήριξης, όπως άλλωστε σε ολόκληρη τη Γερμανία, όχι μόνο για λόγους που σχετίζονται με τον επαγγελματικό τομέα. Ο ερωτηθείς από το Μόναχο δίνει εξαιρετικά λεπτομερή παραδείγματα στήριξης της πολυγλωσσίας.

Στις επόμενες παραγράφους παρουσιάζονται μερικές απαντήσεις για τις πόλεις του Βερολίνου και του Μονάχου. Για το Φλένσμπουργκ δεν διατίθενται επαρκείς πληροφορίες, ώστε να περιγραφεί εκτενέστερα απ' ότι στις προηγούμενες παραγράφους η κατάσταση που επικρατεί εκεί όσον αφορά το ζήτημα των γλωσσών.

Στο Γλωσσικό Πεδίο 7Α αναζητήθηκαν θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης ή δημοτικού συμβουλίου. Ο ερευνητής στο Βερολίνο υπογράμμισε τη δυσκολία απάντησης σε αυτές τις ερωτήσεις σε επίπεδο πόλης ή, στην περίπτωση του Βερολίνου, σε επίπεδο πόλης και κρατιδίου² ταυτόχρονα. Εδώ αναδεικνύεται και πάλι η αποκέντρωση ως γενικό στοιχείο της διοίκησης και της πολιτικής. Οι αρχές σε περιφερειακό επίπεδο έχουν την ελευθερία να εφαρμόζουν τα δικά τους μέτρα. Τα βασικά ζητήματα στα οποία θεωρείται απαραίτητη η πολυγλωσσική επικοινωνία κατά την άποψη του ερευνητή είναι η ασφάλεια, η πρόληψη εγκλημάτων και ατυχημάτων και η παροχή γενικών πληροφοριών. Για παράδειγμα, σε περιοχές με μεγάλο μειονοτικό πληθυσμό διανέμονται ενημερωτικά φυλλάδια για την ασφάλεια στο σπίτι στα αραβικά και στα τουρκικά.

Επίσης, κάποιες ενότητες της ιστοσελίδας του δημοτικού συμβουλίου και άλλες πληροφορίες διατίθενται στα αγγλικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά, τα κινεζικά, τα πολωνικά, τα ρωσικά, τα τουρκικά, τα σερβικά, τα κροατικά και τα ισπανικά. Στην πλειονότητα των υπόλοιπων περιπτώσεων, οι πολυγλωσσικές δεξιότητες των δημόσιων υπαλλήλων αξιοποιούνται ad hoc. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα σε ορισμένες περιπτώσεις να είναι διαθέσιμες πάρα πολλές γλώσσες και σε άλλες μόνο τα γερμανικά και τα αγγλικά, ανάλογα με το ποιος εργάζεται σε εκείνη τη βάρδια. Για πολλούς νομικούς σκοπούς και στην περίπτωση εγκληματικής δίωξης επιστρατεύονται εξωτερικοί μεταφραστές ή διερμηνείς. Απ' ό,τι φαίνεται, μόνο η αστυνομία ζητά γλωσσικές δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός των γερμανικών ως πρόσθετο προσόν, που βαθμολογείται με επιπλέον μόρια κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των υποψηφίων. Αυτό ισχύει για γλώσσες υψηλού ενδιαφέροντος, όπως τα αραβικά, τα αγγλικά, τα κινεζικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά, τα κροατικά, τα πολωνικά, τα ρωσικά, τα σερβικά, τα ισπανικά, τα τουρκικά και τα βιετναμέζικα.

Οι απαντήσεις στα ερωτηματολόγια που στάλθηκαν στις δημοτικές αρχές του Μονάχου παρέχουν μια εικόνα με πολύ μεγαλύτερη ποικιλία. Ωστόσο, αυτό οφείλεται κατά πάσα πιθανότητα στην επικοινωνιακή στρατηγική ενός συγκεκριμένου ερευνητή. Για το Μόναχο αναφέρεται, για παράδειγμα, ότι το τμήμα κοινωνικής πρόνοιας προσφέρει

² Οι τρεις γερμανικές πόλεις Βερολίνο, Βρέμν και Αμβούργο έχουν, επίσης, το πολιτικό κύρος του ομόσπονδου κρατιδίου.

υπηρεσίες διερμνείας στις εξής γλώσσες: αλβανικά, αμχαρικά, αραβικά, αζερικά, βοσνιακά, βουλγαρικά, κινεζικά, νταρί, αγγλικά, γαλλικά, ελληνικά, εβραϊκά, ινδικά, ιταλικά, κογκολέζικα, σουαχίλι, κροατικά, κουρδικά, λατινική γλώσσα, σλαβομακεδονικά, πάστο, φιλιππινέζικα, πολωνικά, πορτογαλικά, παντζάμπι, ρουμανικά, ρωσικά, σερβικά, σλοβενικά, σομαλικά, ισπανικά, ταμίλ, τατζικικά, ταϊλανδικά, τσέχικα, τουρκικά, ουϊγκούρ, ουκρανικά, ουρντού και βιετναμέζικα. Επίσης, προσφέρονται συμβουλές για εκπαιδευτικά ζητήματα από την αρμόδια αρχή για την εκπαίδευση και την άθληση σε πολλές από αυτές τις γλώσσες. Η πόλη του Μονάχου διαθέτει, επίσης, ιστοσελίδα στα αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά, αραβικά, κινεζικά, ρωσικά, ιαπωνικά, ισπανικά και πορτογαλικά. Η διοίκηση της πόλης προσφέρει υπηρεσίες μετάφρασης και διερμνείας στα αγγλικά, γαλλικά, τουρκικά και βοσνιακά/κροατικά/σερβικά, ενώ με τη βοήθεια εξωτερικών μεταφραστών και διερμνών παρέχονται αυτές οι υπηρεσίες σε σαράντα ακόμα γλώσσες. Η πόλη του Μονάχου αναγνωρίζει, επιπλέον, την πολυγλωσσία, καθώς επιτρέπει στους υποψηφίους για κάποια θέση εργασίας να αντισταθμίσουν τις «ελλείψεις» τους στα γερμανικά με πολυγλωσσικές δεξιότητες. Επίσης, τα μαθήματα γλωσσών στα οποία συμμετέχει το προσωπικό των δημοτικών αρχών μπορούν να χρηματοδοτηθούν εν μέρει, εάν η γλώσσα θεωρείται χρήσιμη για τη δουλειά τους. Αλλά όπως το Βερολίνο, έτσι και το Μόναχο δεν υποβάλλει τις γλωσσικές δεξιότητες των δημόσιων υπαλλήλων σε παρακολούθηση.

Στο Γλωσσικό Πεδίο 7B ερευνήθηκαν οι υπηρεσίες όπου παρέχεται η δυνατότητα προφορικής επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες. Οι απαντήσεις σε αυτό το πεδίο ήταν ελάχιστες, γεγονός που οφείλεται ενδεχομένως στη διατύπωση των ερωτήσεων ή στο γεγονός ότι ορισμένες υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα οι συγκοινωνίες και οι τουριστικές πληροφορίες, παρέχονται από ιδιωτικές εταιρείες. Κάποιες λεπτομερείς πληροφορίες παρασχέθηκαν για τις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης στο Βερολίνο, όπου για την προφορική πληροφόρηση χρησιμοποιούνται τα τουρκικά, τα ρωσικά, τα πολωνικά, τα ισπανικά, τα ιταλικά, τα ολλανδικά, τα πορτογαλικά και τα γαλλικά, καθώς και τα αγγλικά, σε διάφορα επίπεδα γνώσης αλλά ανεξάρτητα από την πρώτη γλώσσα του εν υπηρεσία ατόμου. Οι υπηρεσίες μετανάστευσης και ένταξης διατίθενται συχνά στα αγγλικά και σε ορισμένες περιπτώσεις στα γαλλικά, τα τουρκικά, τα ρωσικά και τα ισπανικά. Για γλώσσες όπως τα αραβικά, τα βιετναμέζικα, τα ρουμανικά και τα βουλγαρικά επιστρατεύεται η συνδρομή εξωτερικών επαγγελματιών. Τα θέατρα προσφέρουν κατά κύριο λόγο πληροφορίες στα γερμανικά και στα αγγλικά με εξαίρεση το Ρωσικό Θέατρο και ένα πειραματικό θέατρο, το ufa-Fabrik, όπου οι πληροφορίες διατίθενται στα αγγλικά, τα ισπανικά και τα γαλλικά. Για το Μόναχο δεν διατίθενται συγκρίσιμες πληροφορίες.

Πολλές γερμανικές πόλεις έχουν ιδρύσει είτε ένα Συμβούλιο Αλλοδαπών Πολιτών ("Ausländerbeirat") ή παρόμοια όργανα για την ικανοποίηση των αναγκών των μεταναστών και τη στήριξη της ένταξής τους.

Στο Γλωσσικό Πεδίο 7Γ ερευνήθηκαν οι υπηρεσίες όπου παρέχεται η δυνατότητα γραπτής επικοινωνίας. Εδώ οι απαντήσεις δεν προσφέρουν επιπλέον πληροφορίες σε σύγκριση με τα δύο προηγούμενα πεδία. Η γενική εντύπωση είναι ότι οι δύο μεγάλες πόλεις αναγνωρίζουν τη γλωσσική ποικιλομορφία, αλλά η αντιμετώπισή της θα μπορούσε να είναι πιο συνεπής.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις³

Η δημόσια συζήτηση για τις γλώσσες στις εταιρείες στη Γερμανία επικεντρώνεται σε δύο ζητήματα. Το πρώτο είναι το ζήτημα των γλωσσικών δεξιοτήτων στα γερμανικά. Οι οργανώσεις των εργοδοτών, μεταξύ άλλων, εκφράζουν διαρκώς παράπονα για την ανεπάρκεια των γλωσσικών δεξιοτήτων στα γερμανικά των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα τη δημιουργία εμποδίων για την έναρξη της μαθητείας τους. Παρόλο που σε μερικές περιπτώσεις τα παράπονα αυτά αφορούν τους αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με μεταναστευτικό υπόβαθρο, συνήθως είναι πιο γενικά και αναφέρονται σε νέους με απολυτήριο χαμηλότερης βαθμίδας. Το δεύτερο ζήτημα είναι ότι αρκετές σημαντικές μελέτες καταδεικνύουν ότι οι εργοδότες δεν θεωρούν πλέον επαρκή την άριστη γνώση αγγλικών και γερμανικών, αλλά απαιτούν άριστη γνώση και άλλων γλωσσών από τους υπαλλήλους τους (Meyer & Arfelbaum, 2010).

Από τις δεκαπέντε εταιρείες με τις οποίες επικοινωνήσαμε, το συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί με βεβαιότητα είναι ότι οι πολυγλωσσικές στρατηγικές παίζουν ρόλο στις εταιρείες υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει ανάγκη χρήσης άλλων γλωσσών για την εσωτερική επικοινωνία στην περίπτωση των πολυεθνικών εταιρειών ή την επικοινωνία με πελάτες και συνεταίρους. Σε πολλές περιπτώσεις, ωστόσο, αυτές οι στρατηγικές δεν θα χαρακτηρίζονταν ως «πολυγλωσσικές στρατηγικές», αλλά αποτελούν μάλλον μέρος πιο γενικών μεθόδων για την αντιμετώπιση της γλωσσικής ποικιλομορφίας.

Στο πεδίο Β ερευνήθηκαν συγκεκριμένες πρακτικές διαχείρισης των γλωσσών. Σχεδόν σε όλες τις εταιρείες (σε δεκατρείς από τις δεκαπέντε) χρησιμοποιούνται τα γερμανικά για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα. Τα αγγλικά των επιχειρήσεων χρησιμοποιούνται ευρέως από δύο εταιρείες. Πέντε εταιρείες τα χρησιμοποιούν περιστασιακά· οι υπόλοιπες δεν τα χρησιμοποιούν καθόλου. Άλλες γλώσσες χρησιμοποιούνται μόνο από τρεις εταιρείες, και αυτές οι γλώσσες είναι: τα δανικά (μία τράπεζα)· τα σλοβενικά, τα ρωσικά, τα πολωνικά, τα ιταλικά, τα ουγγρικά, τα τσεχικά και τα βουλγαρικά (μία κατασκευαστική εταιρεία, δηλαδή γλώσσες που καλύπτουν το πεδίο της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας και προφανώς τις χώρες προέλευσης των υπαλλήλων τους)· ένα ξενοδοχείο χρησιμοποιεί τα αγγλικά και τα γαλλικά. Οι ερωτήσεις για τη γλώσσα του λογισμικού της εταιρείας, τη γλώσσα των δραστηριοτήτων μάρκετινγκ, τη γλώσσα των ιστοσελίδων παρουσιάζουν παρόμοια εικόνα, με μόνο μία τράπεζα να ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες εταιρείες, διότι ανέφερε την

³ Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο είναι ελάχιστες, επειδή πολλές εταιρείες ήταν διστακτικές ως προς την αποκάλυψη των εσωτερικών πολιτικών τους.

ισότιμη χρήση των γερμανικών και των δανικών και στις τρεις αυτές ερωτήσεις. Επιπλέον, μία κατασκευαστική εταιρεία διεξήγαγε μία διαφημιστική καμπάνια στα δανικά, αλλά αυτή έχει πια ολοκληρωθεί. Ένα από τα ξενοδοχεία παρέχει πληροφορίες στην ιστοσελίδα του, σύμφωνα πάντα με την απάντηση που δόθηκε από το ίδιο, στα αγγλικά, τα γαλλικά, τα «βελγικά», τα ισπανικά, τα ιταλικά, τα ολλανδικά, τα «αυστριακά», τα πορτογαλικά, τα «ελβετικά» και τα «βραζιλιάνικα». Μόνο δύο εταιρείες ανέφεραν την ευρεία χρήση εξωτερικών μεταφραστών ή διερμηνέων και τέσσερις την περιστασιακή χρήση τους. Μόνο μία εταιρεία, μία τράπεζα, τηρεί αρχείο για τις γλωσσικές δεξιότητες των υπαλλήλων στα γερμανικά και τα αγγλικά, το οποίο ενημερώνει τακτικά.

Αυτές οι ανεκδοτολογικού τύπου απαντήσεις δεν επιτρέπουν κανενός είδους γενίκευση. Μπορούν να ερμηνευτούν ως δείκτες έλλειψης ενδιαφέροντος για τη διαχείριση των γλωσσών, στρατηγική που αποκτά κάποια σημασία όταν στις απαιτήσεις της εταιρείας συγκαταλέγεται η επικοινωνία σε άλλες γλώσσες εκτός των γερμανικών. Το ερώτημα που μπορεί να τεθεί είναι ποιες άλλες προσδοκίες θα μπορούσαν να υπάρχουν όσον αφορά τον επαγγελματικό τομέα. Ο Meyer (2009) έδειξε ότι οι γερμανικές εταιρείες επενδύουν πράγματι στη γλωσσική ποικιλομορφία στο προσωπικό τους, εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο βάσει των απαιτήσεων για τη διαχείριση της ποικιλομορφίας από τη μία και το πεδίο της επιχειρηματικής δραστηριότητας της εταιρείας από την άλλη.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Στη Γερμανία, το κλίμα όσον αφορά τη γλωσσική ποικιλομορφία είναι αμφιλεγόμενο. Από τη μία, πολλές δημόσιες πρωτοβουλίες και καμπάνιες περνάνε το μήνυμα «μόνο γερμανικά». Μία πρόσφατη καμπάνια του Deutschland-stiftung (με τη στήριξη της γερμανίδας επιτρόπου για την Ένταξη των Μεταναστών και των Προσφύγων, Υπουργού Maria Bohmer) αποτελεί παράδειγμα αυτού του είδους πολιτικής: το μήνυμα είναι ότι η γνώση των γερμανικών είναι ο καλύτερος (αν όχι ο μοναδικός) τρόπος για την ένταξη (<http://www.ich-spreche-deutsch.de/de/>). Από την άλλη, και τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο, μπορούν να βρεθούν σαφείς δηλώσεις για τη στήριξη και αναγνώριση της πολυγλωσσίας. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η εκστρατεία με τίτλο «Πολυγλωσσία, γλώσσες χωρίς σύνορα» που πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία του Ινστιτούτου Goethe (βλ. <http://www.goethe.de/ges/spa/prj/sog/deindex.htm>). Ακόμα και στο υψηλότερο πολιτικό επίπεδο, η αναγνώριση της πολυγλωσσίας εκφράζεται συχνά, όπως για παράδειγμα με το Εθνικό Σχέδιο για την Ένταξη, ένα πολιτικό πλαίσιο που αναπτύχθηκε από την κεντρική κυβέρνηση (Bundesregierung, 2007). Στην ενότητα που αφορά την εκπαίδευση, διατυπώνεται σαφώς ότι οι υπουργοί πολιτισμού των κρατιδίων θα επενδύσουν σε στρατηγικές που προωθούν τη βελτίωση του επιπέδου γνώσης της γερμανικής για όλους τους μαθητές. Εκτός από

τη στήριξη για την εκμάθηση των γερμανικών, ωστόσο, οι υπουργοί δηλώνουν ότι «τα κρατίδια αναγνωρίζουν τη σημασία της πολυγλωσσίας για όλους τους μαθητές και τη σχέση τους με αυτή. Εδώ περιλαμβάνονται οι γλώσσες πολιτισμικής κληρονομιάς ή οι γλώσσες των οικογενειών των παιδιών των μεταναστών. Θα ληφθούν κατάλληλα μέτρα που να στηρίζουν την καθιέρωση της πολυγλωσσίας ως γενικής εκπαιδευτικής αρχής στις σχολικές πρακτικές» (Bundesregierung, 2007, σελ. 25f, δική μας μετάφραση). Η απεικόνιση των «πολιτικών και πρακτικών για την πολυγλωσσία», σύμφωνα με το σκοπό του προγράμματος LRE, αποκαλύπτει μια εξαιρετικά ρευστή και κάθε άλλο παρά οριστική εικόνα της κατάστασης, και πιστεύουμε ακράδαντα ότι δεν αποτελεί ιδιαιτερότητα της Γερμανίας αλλά ανταποκρίνεται εξίσου στις ευρωπαϊκές κοινωνίες γενικότερα.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Παρόλο που δεν υπάρχει γενική στρατηγική για την πολυγλωσσία στη Γερμανία, τα τελευταία χρόνια η σημασία της αναγνωρίζεται επίσημα όλο και περισσότερο. Υπάρχουν πολλές ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες, αν και σε ένα αποκεντρωμένο σύστημα όπως αυτό της Γερμανίας, δεν είναι δυνατός ο εντοπισμός τους με τη χρήση των εργαλείων του προγράμματος LRE. Οι πρωτοβουλίες ποικίλλουν από μοντέλα δίγλωσσης εκπαίδευσης μέχρι μοντέλα σχολικής πρωτοπορίας ευρείας ποικιλίας, τα οποία αποσκοπούν στην ενσωμάτωση της πολυγλωσσίας ως γενικού χαρακτηριστικού της γλωσσικής εκπαίδευσης (βλ. προγράμματα Durchgangige Sprachbildung/ «Συνεχής Γλωσσική Εκπαίδευση» –<http://www.foermig.uni-hamburg.de>). Πολλά προγράμματα προωθούν τη γλωσσική ποικιλομορφία ως γενικό χαρακτηριστικό από τις πρώτες εκπαιδευτικές βαθμίδες (Tracy, Weber & Münch, 2006). Αυτές οι πρωτοβουλίες υλοποιούνται τόσο στον ιδιωτικό τομέα όσο και στη δημόσια πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Περιλαμβάνουν μοντέλα με τις «κλασικές» ξένες γλώσσες, δηλαδή τα αγγλικά ή τα γαλλικά, καθώς και μοντέλα με τις γλώσσες των μεταναστών. Υπάρχουν ενημερωτικές διαδικτυακές πύλες για τους γονείς αλλά και για τους ενδιαφερόμενους δασκάλους ή ειδικούς (βλέπε για παράδειγμα <http://www.fmks-online.de/> για τις ξένες γλώσσες ή περιφερειακές πύλες, όπως το [Bilingual erziehen](http://www.bilingual-erziehen.de) (δίγλωσση εκπαίδευση), www.bilingual-erziehen.de τα οποία αναφέρονται σε όλα τα μοντέλα ανεξάρτητα από τις γλώσσες που περιλαμβάνει το καθένα). Όπως στο τελευταίο παράδειγμα, οι όροι *δίγλωσσης* και *πολύγλωσσης* συχνά χρησιμοποιούνται ως συνώνυμα, τόσο στις ιδιωτικές όσο και στις δημόσιες πρωτοβουλίες ή στο πεδίο της πολιτικής και στην έρευνα.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι οι πολυάριθμες στρατηγικές διαχείρισης της γλωσσικής ποικιλομορφίας στις εταιρείες. Αυτές οι στρατηγικές απαντώνται συνήθως σε μεγάλες και όχι σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, παρόλο που και αυτές επινοούν τρόπους για την αντιμετώπιση της ποικιλομορφίας είτε αυτή παρατηρείται στο προσωπικό είτε

στις συναλλαγές με τους πελάτες τους. Στις μεγάλες αυτοκινητοβιομηχανίες, για παράδειγμα, υπάρχουν ομάδες γλωσσικών πόρων που μεριμνούν για τα μέλη του προσωπικού που είναι μετανάστες. Μέρος αυτών των δραστηριοτήτων συνίσταται στη στήριξη των δεξιοτήτων στις γλώσσες πολιτισμικής κληρονομιάς.

Συνοψίζοντας, ενώ στο επίπεδο των κρατικών νόμων και διατάξεων δεν εντοπίζονται εκτεταμένες πρωτοβουλίες για την προώθηση της πολυγλωσσίας, εντοπίζονται εν τούτοις πολλές τέτοιες πρωτοβουλίες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Με άλλα λόγια, όσο ενδελεχέστερα εξεταστεί η καθημερινή πράξη τόσο περισσότερα θα είναι τα ευρήματα για το βίωμα της πολυγλωσσίας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Autorengruppe Bildungsberichterstattung (επιμ.) (2012). *Bildung in Deutschland 2012. Ein indikatorengestützter Bericht mit einer Analyse zu Perspektiven des Bildungswesens im demografischen Wandel. Im Auftrag der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland und des Bundesministeriums für Bildung und Forschung*. Bielefeld: W. Bertelsmann.
- Baden-Württemberg-Stiftung (επιμ.) (2011). *Sag' mal was – Sprachförderung für Vorschulkinder. Zur Evaluation des Programms der Baden-Württemberg-Stiftung*. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.
- Bundesregierung. (2007). *Der Nationale Integrationsplan. Neue Wege, neue Chancen*. Βερολίνο. Ανακτήθηκε από το http://www.bmj.bund.de/files/V2321/181007_Nationaler%20Integrationsplan.pdf.
- Fürstenau, S., I. Gogolin & K. Yağmur (επιμ.) (2003). *Mehrsprachigkeit in Hamburg. Ergebnisse einer Sprachenerhebung an den Grundschulen in Hamburg*. MGnster u.a.: Waxmann.
- Gantefort, Ch. & H.-J. Roth (2011). *Sorbish-Deutsche Schulen in Sachsen. Ergebnisse zur Sprachentwicklung in der Sekundarstufe I*. Αμβούργο & Κολωνία: Πανεπιστήμιο Κολωνίας. Διαθέσιμο στο <http://search.sachsen.com/web/>
- Meyer, B. (2009). *Nutzung der Mehrsprachigkeit von Menschen mit Migrationshintergrund. Berufsfelder mit besonderem Potenzial*. Νυρεμβέργη: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge.
- Meyer, B. & B. Apfelbaum (επιμ.) (2010). *Multilingualism at Work. From Policies to Practices in Public, Medical and Business Settings* (τόμ. 9). Amsterdam: John Benjamins.
- Reich, H. H., H.-J. Roth & U. Neumann (επιμ.) (2007). *Sprachdiagnostik im Lernprozess. Verfahren zur Analyse von Sprachständen im Kontext von Zweisprachigkeit*. Münster: Waxmann.
- Tracy, R., A. Weber & A. Münch (2006). *Frühe Mehrsprachigkeit. Mythen – Risiken – Chancen*. Στουτγάρδη: Baden-Württemberg-Stiftung.

8 ΕΛΛΑΔΑ

Sara Hannam και Ευαγγελία Παπαθανασίου

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Ο πληθυσμός της Ελλάδας, η οποία βρίσκεται στο νότιο τμήμα της Βαλκανικής χερσονήσου, ανέρχεται στα 11.320.000 (Eurostat, 2011). Η επίσημη γλώσσα της χώρας είναι τα ελληνικά, τα οποία ομιλούνται από την πλειοψηφία του πληθυσμού. Εντοπίζονται αρκετές γλώσσες ακόμα, οι οποίες εκπροσωπούν τα παλαιότερα και νεότερα μεταναστευτικά κύματα – σε αυτά περιλαμβάνονται κυρίως μετανάστες από τις βαλκανικές χώρες και την Τουρκία, την Κίνα, το Πακιστάν, τη Σρι Λάνκα, το Αφγανιστάν, τις Φιλιππίνες και διάφορες αφρικανικές χώρες (Hannam & Παπαθανασίου, 2011). Τα τουρκικά υφίστανται και ως περιφερειακή γλώσσα (βλέπε παρακάτω). Τη χρονική περίοδο κατά την οποία έγινε η συλλογή των στοιχείων, η Ελλάδα βρισκόταν στο χείλος της οικονομικής κατάρρευσης, ενώ η θέση της στην ευρωπαϊκή δομή εξακολουθεί να είναι ασταθής, γεγονός που επηρεάζει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και τις δημόσιες υπηρεσίες.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Στη νομοθεσία περί γλωσσών και/ή στα έγγραφα γλωσσικής πολιτικής περιλαμβάνονται η εθνική γλώσσα και οι ξένες γλώσσες. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Ελλάδα (συγ) χρηματοδοτείται σε διάφορες χώρες σε ολόκληρη την Ευρώπη, και κυρίως στη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία, καθώς επίσης και στις Η.Π.Α., την Αυστραλία και σε μερικές αφρικανικές χώρες. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* δεν έχει υπογραφεί/επικυρωθεί από την Ελλάδα. Από την υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης (24 Ιουλίου 1923), η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη λεγόμενη «ανταλλαγή πληθυσμών», ούτε η Τουρκία ούτε η Ελλάδα αναγνωρίζουν την ύπαρξη εθνοτικών μειονοτήτων στα εδάφη τους. Και οι δύο χώρες αναγνωρίζουν μόνο την ύπαρξη θρησκευτικών μειονοτήτων. Στην Ελλάδα αυτό ισχύει κυρίως για την τουρκική κοινότητα στη Θράκη (βορειοανατολική Ελλάδα), η οποία αναφέρεται ως μουσουλμανική κοινότητα.

Στην Ελλάδα δεν υφίστανται μηχανισμοί συλλογής επίσημων δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία σε εθνικό/περιφερειακό επίπεδο.

Το ζήτημα των περιφερειακών, μειονοτικών γλωσσών και των γλωσσών των μεταναστών είναι ένα ευαίσθητο πολιτικό ζήτημα (Kiliari, 2009), καθώς εντάσσεται στο πλαίσιο των συζητήσεων για την αθρόα εισροή μεταναστών και τον έλεγχό της. Παρόλο που σε μερικά σχολεία στην περιοχή της Θράκης προσφέρεται εκπαίδευση στα τουρκικά, αυτή προσφέρεται στη μουσουλμανική κοινότητα, χωρίς να γίνεται σαφής αναφορά για τη γλώσσα αυτής της κοινότητας σε κάποιο επίσημο έγγραφο. Ενδέχεται στο άμεσο μέλλον να αναπτυχθεί γλωσσική πολιτική για τις ξένες γλώσσες, ενώ το υπουργείο Παιδείας έχει σχεδιάσει έρευνα με σκοπό την «προώθηση των γλωσσών πολιτισμικής κληρονομιάς των ξένων και επαναπατρισμένων μαθητών» (www.diaapolis.auth.gr, 2011).

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή)

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	μόνο φυσικοί ομιλητές	γενικό	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	δεν ορίζεται	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	δεν ορίζεται	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καμία	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/Μειονοτικές Γλώσσες	τουρκικά
Ξένες γλώσσες	αγγλικά και γαλλικά ή γερμανικά

Οι ξένες γλώσσες δεν παρέχονται υποχρεωτικά στη δημόσια προσχολική εκπαίδευση, παρόλο που εισάγονται στην πρωτοβάθμια, όπου και τους αποδίδεται ιδιαίτερη έμφαση. Η δημόσια εκπαίδευση δίνει μεγάλη έμφαση στις ξένες γλώσσες, η οποία ενισχύεται και από την επιπλέον παροχή στον ιδιωτικό τομέα. Τα αποτελέσματα, ωστόσο, δεν ανταπεξέρχονται ικανοποιητικά στην επένδυση σε αυτή τη βαθμίδα, ούτε όσον αφορά τα ελληνικά ούτε όσον αφορά τις ξένες γλώσσες. Επίσης, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση προσφέρονται τα τουρκικά σε σχολεία στην περιοχή της Θράκης στον πληθυσμό της μουσουλμανικής κοινότητας, που έχει δημιουργηθεί από τις ανταλλαγές πληθυσμού μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Τα τουρκικά προσφέρονται σε περισσότερα από 200 σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, παρόλο που ο αριθμός τους τα τελευταία χρόνια έχει παρουσιάσει μείωση. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ο αριθμός είναι πολύ μικρότερος, καθώς τα τουρκικά προσφέρονται σε λιγότερα από δέκα σχολεία (Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικών Σχολείων, 2011). Η κατεξοχήν κυρίαρχη ξένη γλώσσα μεταξύ των προσφερόμενων είναι τα αγγλικά. Παρατηρείται η επιθυμία αύξησης του αριθμού των προσφερόμενων ξένων γλωσσών, εκτός από τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά που προσφέρονται ήδη. Η κατάρτιση των διδασκόντων στα ιταλικά, τα ισπανικά, σε μερικές Βαλκανικές γλώσσες και στα τουρκικά είναι περιορισμένη, ενώ εξίσου περιορισμένη είναι και η παροχή τους στη δημόσια εκπαίδευση. Οι γλώσσες των μεταναστών δεν παρέχονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά διαθέτουμε στοιχεία που καταδεικνύουν ότι πολλές από αυτές διδάσκονται εντός των αντίστοιχων κοινοτήτων.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠ)	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	όλο	ενιαίο και σαφές	καθόλου	στο σχολικό ωράριο	>10	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	γενική	γενική	μη καθορισμένο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	γενική	γενική	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση:

Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτική: αγγλικά Επιλογής: γαλλικά, γερμανικά
----------------------	--

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αφιερώνονται αρκετές ώρες στην εκμάθηση ξένων γλωσσών, ενώ δίνεται μεγάλη έμφαση στην επιτυχία στις σχετικές εξετάσεις, για την εξασφάλιση της οποίας συχνά παρέχεται επιπλέον διδασκαλία χρηματοδοτούμενη από τους γονείς. Η υποχρεωτική ξένη γλώσσα είναι τα αγγλικά, ενώ κάποιες άλλες γλώσσες, όπως τα γαλλικά, τα γερμανικά, τα ιταλικά και τα ισπανικά προσφέρονται ως μαθήματα επιλογής. Υπάρχουν κάποια στοιχεία για την πειραματική εφαρμογή της ΟΕΠΓ (Ολιστικής Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας) σε ένα δημόσιο σχολείο στη Θεσσαλονίκη, όπου ως γλώσσα διδασκαλίας χρησιμοποιούνται τα αγγλικά. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται εφαρμογές πολυμέσων (όπως το “Xenios”) και νέες τεχνολογίες ως μέρος μιας διαθεματικής προσέγγισης της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών (Tangas, 2006). Οι γλώσσες των μεταναστών δεν διδάσκονται σε αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση**Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ)****(Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών και γλωσσών των μεταναστών)**

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες					
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	κανένα	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε δύο πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλευση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	όλες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	Διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική

Στα Κέντρα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΚΕΚ) ως γλώσσα διδασκαλίας χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο η ελληνική, και σε όποια από αυτά προσφέρονται γλώσσες, η κυρίαρχη γλώσσα είναι τα αγγλικά. Τα ΚΕΚ που ερευνήθηκαν στην Αθήνα διεξάγουν πολλά προγράμματα κατάρτισης στην ελληνική γλώσσα για πρόσφυγες, μετανάστες και παλιννοστούντες, τα οποία προσφέρονται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Συνολικά διεξήχθησαν 15 προγράμματα των 300 ωρών το καθένα για 323 πρόσφυγες, μετανάστες και παλιννοστούντες, οι οποίοι στη συνέχεια έδωσαν εξετάσεις για το πιστοποιητικό ελληνομάθειας, οι οποίες διοργανώνονται από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Η πρόσβαση στα στοιχεία των ΚΕΚ ήταν δύσκολη, καθώς βρίσκονταν σε μεταβατικό στάδιο και επιθεωρούνταν από το Τμήμα Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνάς μας.

Στα πανεπιστήμια η ποικιλία των γλωσσών είναι πολύ μεγαλύτερη, γεγονός στο οποίο φαίνεται να έχουν συμβάλει σε μεγάλο βαθμό διάφορα προγράμματα ανταλλαγής, όπως το Erasmus. Υπάρχουν κάποιες πρωτοβουλίες για την παροχή γλωσσών σε φοιτητές που προέρχονται από διάφορες χώρες αλλά και για την παροχή ευκαιριών εκμάθησης διάφορων γλωσσών, τόσο ευρωπαϊκών όσο και μη ευρωπαϊκών, στους έλληνες φοιτητές. Επίσης, εντοπίστηκαν στοιχεία που καταδεικνύουν την πειραματική εφαρμογή σε σχολεία, η οποία αποτελεί πρωτοβουλία των πανεπιστημιακών τμημάτων (π.χ. το πρόγραμμα ΟΕΠΓ στη Θεσσαλονίκη, το οποίο αποτελεί πρωτοβουλία του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης).

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
Υποτιτλίζονται	Υποτιτλίζονται	μερικές φορές	μερικές φορές

Δεν παραχωρείται επίσημος τηλεοπτικός και ραδιοφωνικός χρόνος στις νέες γλωσσικές κοινότητες, παρόλο που επιτρέπεται η μετάδοση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών. Οι ταινίες συνήθως υποτιτλίζονται, ενώ η μεταγλώττιση είναι εξαιρετικά σπάνια, με εξαίρεση τα παιδικά προγράμματα. Επιπλέον, ένας μικρός αριθμός ειδησεογραφικών δελτίων παρέχεται και στη νοηματική γλώσσα (όπως προβλέπεται από τον Ελληνικό Νόμο Ν. 2328/1995 (ΦΕΚ Α' 159/3-8-1995)). Η ποικιλία των εφημερίδων σε διάφορες γλώσσες είναι αρκετά μεγάλη, γεγονός που υπογραμμίζει τη σημαντική απόκλιση μεταξύ της ευρείας ποικιλίας πληθυσμιακών ομάδων που κατοικούν στη χώρα και των επισήμως αναγνωρισμένων. Η απόκλιση ήταν μεγαλύτερη στην πρωτεύουσα, την Αθήνα.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4						Θεσσαλονίκη
3-4		Ξάνθη				
1-2	Ξάνθη			Ξάνθη		

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Κυριότερες	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες εκπαίδευσης Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
2		Υπηρεσίες τουρισμού

Η συλλογή στοιχείων για την κατηγορία αυτή ήταν εξαιρετικά δύσκολη, δεδομένης της πολιτικής και οικονομικής αναταραχής που επικρατεί στη χώρα. Γεγονός είναι, πάντως, ότι φαίνεται να υπάρχει έλλειψη συστηματικής πολιτικής για την παροχή υπηρεσιών σε άλλες γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες. Όπου υφίσταται η παροχή υπηρεσιών σε άλλες γλώσσες, διαπιστώνεται ότι αυτή είναι *επί τούτω*, ενώ και εδώ κυρίαρχη γλώσσα είναι τα αγγλικά. Γενικά, παρατηρείται η νοοτροπία ότι οι πολίτες που συναλλάσσονται με τις δημόσιες υπηρεσίες πρέπει να κατέχουν την ικανότητα παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου στα ελληνικά.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	9	14	8	1	0	4	1	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/πρωτότητας βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδικτύο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επίσεις/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	2	2	0	21	18	20	22	19	20
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	4	6	0	10	12	9	12	13	22
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	2	1	0	0	0	0	1	0	2

Στον επαγγελματικό τομέα, οι ξένες γλώσσες θεωρούνται περισσότερο απαραίτητο παρά επιθυμητό προσόν. Ωστόσο, στις επιχειρήσεις που ερευνήθηκαν φαίνεται να αποδίδεται μικρή αξία στην πρόσληψη υπαλλήλων που γνωρίζουν γλώσσες των μεταναστών. Στην πράξη βέβαια γίνεται χρήση των περισσότερων βαλκανικών γλωσσών, εξαιτίας των ισχυρών επαγγελματικών και εμπορικών σχέσεων με τις γειτονικές χώρες. Σε περίπτωση έλλειψης προσωπικού με γνώση αυτών των γλωσσών στην επιχείρηση, ως κοινή γλώσσα χρησιμοποιείται η αγγλική και, ως εκ τούτου, η μεγαλύτερη αξία φαίνεται να αποδίδεται στη δυνατότητα ικανοποιητικής επικοινωνίας στα αγγλικά σε ό,τι αφορά το εργασιακό περιβάλλον. Ελάχιστες επιχειρήσεις διαθέτουν πολιτική για τη σαφή επιβράβευση της γνώσης γλωσσών ή δομές για την υποστήριξη της πολυγλωσσίας. Στην πραγματικότητα ίσως αυτό να μην ισχύει σε τόσο μεγάλη κλίμακα όσο αυτή που αποτυπώνεται βάσει των στοιχείων, δεδομένης της εστίασης της έρευνάς μας στην πολυγλωσσία.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Στην Ελλάδα, η επένδυση στην εκμάθηση ξένων γλωσσών είναι σημαντική και μακροπρόθεσμη. Επίσης, μιλιούνται πολλές άλλες γλώσσες, οι οποίες προέρχονται κυρίως από τα Βαλκάνια και άλλα μέρη του κόσμου, αλλά η συζήτηση αυτού του θέματος είναι περιορισμένη, καθώς εντάσσεται στο γενικότερο ευαίσθητο πολιτικό και κοινωνικό ζήτημα της μετανάστευσης. Παρατηρήθηκε μια επιφύλαξη για την παροχή στοιχείων στα περισσότερα πεδία, η οποία κατά τη γνώμη μας οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι δεν υπάρχει εξοικείωση με τέτοιου είδους έρευνες, καθώς επίσης και στην ατυχή συγκυρία διεξαγωγής της έρευνας τη χρονική περίοδο της κορύφωσης της οικονομικής κρίσης, η οποία έχει ως αποτέλεσμα η χώρα να βρίσκεται σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης. Το ζήτημα της πολυγλωσσίας δεν τέθηκε ως προτεραιότητα από πολλούς φορείς παροχής στοιχείων. Σαφέστατα, υφίσταται ανάγκη ανατροπής του σκηνικού μονογλωσσίας που επικρατεί στις δημόσιες υπηρεσίες, όπου χρησιμοποιείται αποκλειστικά η ελληνική γλώσσα, ενώ και η κυριαρχία της αγγλικής σε όλους τους τομείς προκαλεί προβληματισμό. Η έλλειψη βασικών φορέων, είτε κρατικών είτε μη κυβερνητικών οργανώσεων, για την προώθηση της πολυγλωσσίας μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο, καθώς την ευθύνη αυτή επωμίζονται προς το παρόν μεμονωμένοι ακαδημαϊκοί και ερευνητές και άλλες τοπικές οργανώσεις. Οι οργανώσεις αυτές ενδέχεται να εστιάζουν κυρίως στη διεύρυνση της συμμετοχής και της εκπροσώπησης διάφορων γλωσσικών κοινοτήτων – δεν βρέθηκαν στοιχεία για τέτοιου είδους πρωτοβουλίες κατά τη διάρκεια συλλογής των δεδομένων.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Όσον αφορά τις περιφερειακές και μειονοτικές γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, διαπιστώθηκε η υλοποίηση δύο προγραμμάτων από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, μέσω των οποίων προσφέρεται βοήθεια σε σχολεία με παλιννοστούντες μαθητές, παιδιά μεταναστών και μαθητές από την κοινότητα των Ρομά. Μάλιστα, είναι η πρώτη φορά στο σύνολο των δεδομένων μας που εντοπίζονται πρωτοβουλίες για την κοινότητα των Ρομά. Η έρευνα για την προώθηση των γλωσσών πολιτισμικής κληρονομιάς είναι, επίσης, μια πολύ ελπιδοφόρα πρωτοβουλία. Το Υπουργείο Παιδείας και οι πανεπιστημιακές συνεργασίες προσφέρουν μαθήματα νέας ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού διάρκειας ενός μήνα για αλλοδαπούς φοιτητές, καθηγητές ελληνικών και ελληνες φοιτητές με υποτροφία. Οι υποτροφίες δίνουν σε ελληνες φοιτητές τη δυνατότητα να σπουδάσουν στην ΕΕ και σε άλλες χώρες και να παρακολουθήσουν προπτυχιακά, μεταπτυχιακά προγράμματα και σεμινάρια ξένων γλωσσών. Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) παρέχει σε φοιτητές και εκπαιδευτικό προσωπικό υποτροφίες κινητικότητας, ενθαρρύνοντας την επαφή με άλλα εκπαιδευτικά συστήματα και την εξοικείωση με τον πολιτισμό και τη γλώσσα άλλων ευρωπαϊκών χωρών (Ευρυδίκη 2009/10: 222–223). Αυτό ισχύει από το 2010 και ενδέχεται να έχει διακοπή εξαιτίας της οικονομικής κρίσης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Συντονιστικό Γραφείο Μειονοτικών Σχολείων <http://syntonistiko.complaw.gr/> [Προσπελάστηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2011].

Eurostat <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1> [Προσπελάστηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2011].

Hannam, S. & E. Papathanasiou (2011). Current issues and trends in language education in Greece: A brief overview. Στο *Towards a Language Rich Europe – Multilingual Essays on Language Policies and Practices*. Βρετανικό Συμβούλιο.

Kiliari, A. (2009) Language practice in Greece: The effects of European policy on multilingualism. *European Journal of Language Policy* 1/1:21–28.

Tangas, P. (2006) Multimedia and foreign language teaching: The case of Greece. Στο Grabe, D. & L. Zimmernann (επιμ.), *Multimedia Applications in Education* (Πρακτικά συνεδρίου, 2006, FH JOANNEUM, Graz, Αυστρία), 139–148. Διαθέσιμο στο http://pek-patras.ach.sch.gr/docs/yliko0910/Multimedia_and_Foreign_Language_Teaching_the_Case_of_Greece_Tagkas.pdf [Προσπελάστηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2011].

9 ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Csilla Bartha

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Ο πληθυσμός της Ουγγαρίας ανέρχεται στα 9.960.000.¹ Υπάρχουν δεκατρείς επίσημες αναγνωρισμένες μειονότητες,² το ποσοστό των οποίων ανέρχεται στο 3% του πληθυσμού σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001 και στο 8–10% σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις.³

Η μεγαλύτερη μειονότητα είναι οι Ρομά, οι οποίοι αποτελούν το 6–10% περίπου του συνολικού πληθυσμού της χώρας και το 60% του μειονοτικού πληθυσμού. Δεν εκπροσωπούνται ευρέως σε θέσεις εξουσίας και το κοινωνικο-οικονομικό τους γόητρο είναι αρκετά χαμηλό σε σχέση με αυτό των άλλων μειονοτήτων.

Η μετανάστευση παρουσιάζει διαρκώς αύξηση με τον αριθμό των υπηκόων τρίτων χωρών να ανέρχεται στις 206.909, αριθμός ο οποίος αντιστοιχεί στο 2% περίπου του πληθυσμού. Αυτός ο αριθμός είναι σχετικά μικρός σε σχέση με το ποσοστό των μεταναστών σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ο αριθμός και το ποσοστό των ανθρώπων που ανήκουν στις μεγαλύτερες μεταναστευτικές ομάδες έχει ως εξής: Ρουμάνοι (76.878, 37%), Γερμανοί (20.232, 9%), Σέρβοι (16.301, 9%), Ουκρανοί (16.537, 9%), Κινέζοι (11.829, 6%) και Σλοβάκοι (3%).⁴

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες και περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της ουγγρικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Ουγγαρία (συγ) χρηματοδοτείται στην Αυστρία. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί στην Ουγγαρία. Οι ακόλουθες οκτώ Π/Μ γλώσσες αναγνωρίζονται στον Χάρτη: κροατικά, γερμανικά, ρομανί, σερβικά, σλοβακικά, σλοβενικά και Boyash. Υπάρχει επίσημη παροχή στην εκπαίδευση σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο για αυτές τις οκτώ γλώσσες, η οποία υποστηρίζεται από τον χάρτη. Πέρα από τις Π/Μ γλώσσες που αναγνωρίζονται στον χάρτη, οι ακόλουθες Π/Μ γλώσσες προωθούνται από επίσημα κρατικά έγγραφα: αρμενικά, βουλγαρικά, ελληνικά, πολωνικά, ρουσίν και ουκρανικά.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία στην Ουγγαρία υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω απογραφής. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη τις ποικιλίες της εθνικής γλώσσας και των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι, μία ερώτηση σχετικά με τη μητρική γλώσσα και μία ερώτηση σχετικά με το επίπεδο γνώσης της κάθε γλώσσας, δηλαδή πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/καταλαβαίνει/διαβάζει/γράφει σε αυτήν.

Από την 1^η Ιανουαρίου του 2012 το νομικό πλαίσιο για τη γλωσσική ποικιλομορφία και την πολυγλωσσία στην Ουγγαρία έχει αλλάξει. Στην έκθεσή μας για την Ουγγαρία, ωστόσο, θα αναλύσουμε τη γλωσσική κατάσταση που βασίζεται στη νομοθεσία που ίσχυε κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου LRE.

¹<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/nep/nep21111.pdf>

²Και μια νομοθετικά αναγνωρισμένη γλωσσική μειονότητα, οι κωφοί άνθρωποι

³Edit H. Kontra - Csilla Bartha (2010), Foreign language education in Hungary: Concerns and controversies, *Sociolinguistica* 24, 61–84, εδώ σελ. 74.

⁴<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/stattukor/nemzvand/nemzvand09.pdf>

Το (πρώην) Σύνταγμα της Ουγγαρίας δεν περιέχει σαφείς διατάξεις για την επίσημη γλώσσα του κράτους. Στο Άρθρο 68 ορίζεται, ότι η Δημοκρατία της Ουγγαρίας οφείλει να προστατεύει τις εθνικές και εθνοτικές μειονότητες και να διασφαλίζει τη συλλογική συμμετοχή τους στα κοινά, να συμβάλει στη διατήρηση και διάδοση του πολιτισμού τους και της χρήσης της μητρικής γλώσσας τους, να παρέχει εκπαίδευση στη μητρική τους γλώσσα και να επιτρέπει τη χρήση ονομάτων ως αυτά έχουν στη μητρική τους γλώσσα.⁵

Ο Νόμος LXXVII του 1993 για τα Δικαιώματα των Εθνικών και Εθνοτικών Μειονοτήτων αναγνωρίζει δεκατρείς μειονοτικές γλώσσες: αρμενικά, βουλγαρικά, κροατικά, γερμανικά, ελληνικά, τσιγγάνικα (ρομανί και Boyash), πολωνικά, ρουμανικά, Rusyn, σερβικά, σλοβακικά, σλοβενικά και ουκρανικά. Εκτός από αυτό τον νόμο, η σημερινή γλωσσική εκπαίδευση των μειονοτικών και των ξένων γλωσσών βασίζεται στο Νόμο περί Δημόσιας Εκπαίδευσης του 1993, το Κυβερνητικό Διάταγμα του 1995 για το Εθνικό Αναλυτικό Πρόγραμμα Υποχρεωτικών Μαθημάτων και το Κυβερνητικό Διάταγμα του 1997 για τις απολυτήριες εξετάσεις («Matura») και τον Νόμο του 2005 για την Ανώτατη Εκπαίδευση.

Η Ουγγαρία επικύρωσε τα δύο πιο σημαντικά έγγραφα του Συμβουλίου της Ευρώπης, τον *Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* (1992/1995/1998) και τη Σύμβαση-Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών

Μειονοτήτων (1995/1998), για τις επονομαζόμενες παραδοσιακές μειονότητες: τους Κροάτες, τους Γερμανούς, τους Ρουμάνους, τους Σέρβους, τους Σλοβάκους και τους Σλοβένους. Ο Νόμος XLIII του 2008 περιλάμβανε και τις τσιγγάνικες γλώσσες (ρομανί και Boyash) στο Άρθρο 2 (2).

Ο Νόμος CXXV του 2009 για την Ουγγρική Νοηματική Γλώσσα και τη χρήση της Ουγγρικής Νοηματικής Γλώσσας θεωρείται ο πιο εκσυγχρονισμένος νόμος περί νοηματικών γλωσσών στην Ευρώπη, καθώς ορίζει την κοινότητα των κωφών ως γλωσσική μειονότητα. Σύμφωνα με τον νόμο αυτό, από την 1η Σεπτεμβρίου του 2017 η δίγλωσση εκπαίδευση στην Ουγγαρία με την ουγγρική ως δεύτερη γλώσσα θα είναι υποχρεωτική για τα κωφά παιδιά στα ειδικά σχολεία κωφών, ενώ εντωμεταξύ στα ενιαία σχολεία θα είναι προαιρετική και θα προσφέρεται ακόμα και αν ζητείται από έναν και μόνο γονέα.

Για τη μετανάστευση υπάρχουν τρεις σημαντικοί νόμοι: ο Νόμος I του 2007 για την Είσοδο και Διαμονή Ατόμων με το Δικαίωμα της Ελεύθερης Μετακίνησης και Διαμονής, ο Νόμος II του 2007 για την Είσοδο και το Δικαίωμα Διαμονής Υπηκόων Τρίτων Χωρών και ο Νόμος LXXX του 2007 για το Άσυλο.

⁵Το νέο Σύνταγμα της Ουγγαρίας («Θεμελιώδης Νόμος») αναγνωρίζει την ουγγρική γλώσσα ως επίσημη γλώσσα του κράτους. Δεσμεύεται για την προστασία της ουγγρικής γλώσσας και της ουγγρικής νοηματικής γλώσσας ως συστατικών μερών του ουγγρικού πολιτισμού. Το Άρθρο XXXIX ορίζει, ότι

κάθε εθνικότητα και εθνοτική ομάδα που ζει στην Ουγγαρία πρέπει να θεωρείται ως οντότητα που διαμορφώνει το κράτος. Κάθε Ούγγρος πολίτης που ανήκει σε μία εθνικότητα έχει το δικαίωμα διατήρησης της ταυτότητάς του. Οι εθνικές και εθνοτικές μειονότητες έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν τη δική τους γλώσσα, τα ονόματά τους ως αυτά έχουν στη μητρική τους γλώσσα τόσο ατομικά όσο και συλλογικά, να προωθούν τον πολιτισμό τους και την παροχή εκπαίδευσης στη γλώσσα τους». Το νέο σύνταγμα απαγορεύει, επίσης, ρητά τη διάκριση λόγω εθνικής καταγωγής και γλώσσας.

⁶Η διάκριση των όρων *εθνική μειονότητα* και *εθνοτική μειονότητα* στα ουγγρικά εξαρτάται κυρίως από το εάν μία μειονότητα έχει «συγγενικό κράτος» ή όχι. Οι Ρομά δεν έχουν και ως εκ τούτου θεωρούνται εθνοτική μειονότητα. Σύμφωνα με τον Νόμο CLXXIX του 2011 για τα Δικαιώματα των Εθνικοτήτων, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2012, *εθνικότητα* είναι ο νέος όρος που χρησιμοποιείται πλέον αντί του όρου *εθνικές και εθνοτικές μειονότητες*.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών, γλωσσών μεταναστών και πρόσθετης στήριξης στην εθνική γλώσσα)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	5-10	>1 μέρα	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	γενική	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	βουλγαρικά, κροατικά, γερμανικά, ελληνικά, ρομανί / Boyash, ρουμανικά, Rusyn, σερβικά, σλοβακικά, σλοβενικά
-----------------------------------	---

Η προσχολική εκπαίδευση (σχολεία εθνικών μειονοτήτων και ειδικά δίγλωσσα ιδρύματα) παρέχεται στις εξής εννέα περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες: βουλγαρικά, κροατικά, γερμανικά, ρουμανικά, Rusyn, σερβικά, σλοβακικά, σλοβενικά και στη Ρομανί/Boyash. Οι τοπικές κυβερνήσεις υποχρεούνται να παράσχουν προσχολική εκπαίδευση στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες σε έναν οικισμό μόνο εφόσον αυτό απαιτηθεί από τους γονείς τουλάχιστον οχτώ μαθητών. Υπάρχουν 927 νηπιαγωγεία με εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τις μειονότητες (21% επί του συνόλου των νηπιαγωγείων). Περισσότερα από 40.000 παιδιά (12,5% του συνόλου των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) φοιτούν σε μειονοτικά νηπιαγωγεία, με περισσότερα από 21.000 παιδιά να φοιτούν σε μειονοτικά νηπιαγωγεία για Τσιγγάνους, αλλά με μόνο το 2,4% (περίπου 500 παιδιά) εξ αυτών να διδάσκεται στη ρομανί/Boyash. Σε πολλές περιπτώσεις τα μειονοτικά προγράμματα (σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες) λειτουργούν ως συγκαλυμμένη διδασκαλία ξένων γλωσσών, ειδικά στην περίπτωση των γερμανικών, όπου τα παιδιά μπορεί να μην έχουν μεταναστευτικό υπόβαθρο, αλλά τα σχολεία χρησιμοποιούν την ετικέτα της μειονοτικής εκπαίδευσης με σκοπό την εξασφάλιση πρόσθετης οικονομικής στήριξης.

Παρόλο που η διδασκαλία των ξένων γλωσσών στην προσχολική εκπαίδευση κερδίζει συνεχώς έδαφος στα ιδιωτικά (γενικά σε αυτά στα οποία απαιτείται η καταβολή διδάκτρων) νηπιαγωγεία, στα δημόσια νηπιαγωγεία δεν παρατηρείται το ίδιο. Δεν παρέχεται προσχολική εκπαίδευση στις γλώσσες των μεταναστών.

⁷ Στα υπόλοιπα παιδιά παρέχεται η επονομαζόμενη «τσιγγάνικη πολιτιστική εκπαίδευση», στην οποία γλώσσα διδασκαλίας είναι αποκλειστικά η ουγγρική. Nemzeti és Etnikai Jogok Országgyűlési Biztosa, *Jelentés a nemzeti és etnikai kisebbségi óvodai nevelés helyzetéről*. Βουδαπέστη, 2011, 23-42. Διαθέσιμο στο <http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/205104474.pdf>

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	5-10	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από το μεσαίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	>10	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Κατάρτιση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της εργασίας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	βουλγαρικά, κροατικά, γερμανικά, ελληνικά, πολωνικά, ρομανί / Boyash, ρουμανικά, Rusyn, σερβικά, σλοβακικά, σλοβενικά
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: Μια γλώσσα από: αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, ιταλικά, ρωσικά Προαιρετικά: λατινικά

Υπάρχουν 608 ιδρύματα με γλωσσικά εκπαιδευτικά προγράμματα για τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες (το 26,5% όλων των δημοτικών σχολείων). Περισσότερα από 100.000 παιδιά (το 14% του συνολικού αριθμού μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) φοιτούν σε ιδρύματα στα οποία παρέχεται γλωσσική εκπαίδευση στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες. Για τις κοινότητες των Αρμενίων, των Ουκρανών και των Πολωνών δεν παρέχεται μειονοτική γλωσσική εκπαίδευση στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα και στο 92% των παιδιών της μειονότητας Ρομά δεν παρέχεται διδασκαλία στη ρομανί/Boyash. Σε περισσότερους από τους μισούς μαθητές παρέχεται μειονοτική εκπαίδευση στα γερμανικά, καθώς οι απόψεις και αποφάσεις των γονέων επηρεάζονται από την αισθητή αξία της καθιερωμένης ποικιλίας των γερμανικών στη διεθνή αγορά. Μία ξένη γλώσσα είναι υποχρεωτική από την τέταρτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαιδευτικής βαθμίδας. Η παροχή εκπαίδευσης στις γλώσσες των μεταναστών δεν είναι κοινή πρακτική στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση με μοναδική εξαίρεση ένα κινεζοουγγρικό νηπιαγωγείο στη Βουδαπέστη.

⁸Nemzeti és Etnikai Jogok Országgyűlési Biztosa, *Jelentés a nemzeti és etnikai kisebbségi általános iskolai nevelés-oktatás helyzetéről*, Βουδαπέστη, 2011, σελ. 33-42.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επιπλέον στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	Με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικές ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	με βάση το ΚΕΠΑ	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Ρομανί, Boyash
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, ιταλικά, ρωσικά, ισπανικά Προαιρετικά: κινέζικα, λατινικά

Οι μαθητές έχουν σε γενικές γραμμές την ελευθερία επιλογής της ξένης γλώσσας που επιθυμούν να μάθουν. Πρακτικά, όμως, οι προσφερόμενες ξένες γλώσσες στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά, τα ισπανικά, τα ιταλικά και τα ρωσικά. Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση προσφέρονται και άλλες γλώσσες (π.χ. η Boyash, τα κινέζικα, η ρομανί κ.ά.). Παρ' όλα αυτά, η Ουγγαρία κατατάσσεται, δυστυχώς, στις πρώτες θέσεις των χωρών εκείνων που οι μαθητές μαθαίνουν μόνο μία ξένη γλώσσα (57,2%· μέσος όρος ΕΕ: 33,4%).⁹

⁹Eurostat (2009): European day of languages. Eurostat News Release, Stat 09/137. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/09/137&type=HTML>

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
	ΚΕΚ Β	χωρίς λεπτομέρειες	γενικό	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	γενικό	μη εφαρμόσιμο	μερική
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	ΚΕΚ Β	χωρίς λεπτομέρειες	γενικό	κανένα	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	μερική

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	εθνική και ξένες	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	εθνική και ξένες	περιορισμένες	κανένα	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	Διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική

Η γλωσσική εκπαίδευση της εθνικής γλώσσας και των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών δεν παίζει σημαντικό ρόλο ούτε στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (VET) ούτε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Τα πανεπιστήμια που ερευνήθηκαν στα πλαίσια του LRE προσφέρουν προγράμματα μαθημάτων με γλώσσα διδασκαλίας μία ξένη γλώσσα (κυρίως τα αγγλικά, τα γερμανικά και τα γαλλικά). Ορισμένα πανεπιστήμια παρέχουν προγράμματα όλη την περίοδο φοίτησης (με καταβολή διδάκτρων) σε μία ξένη γλώσσα, προσπαθώντας με τον τρόπο αυτό να προσελκύσουν αλλοδαπούς φοιτητές.

Υπάρχουν έξι ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης με αντικείμενο την κατάρτιση καθηγητών μειονοτικών γλωσσών. Πανεπιστημιακά τμήματα για την κατάρτιση καθηγητών της αρμενικής και της γλώσσας Rusyn δεν υπάρχουν. Υπάρχουν έξι ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης με αντικείμενο την κατάρτιση δασκάλων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των εξής γλωσσών: κροατικής, γερμανικής, ρομανί/ Boyash, σερβικής, σλοβακικής και ρουμανικής. Επτά ιδρύματα παρέχουν προγράμματα κατάρτισης για δασκάλους μειονοτικών νηπιαγωγείων στις εξής γλώσσες: κροατικά, γερμανικά, ρομανί/ Boyash, σερβικά, σλοβακικά, σλοβενικά και ρουμανικά. Εξαιτίας του μειωμένου αριθμού φοιτητών που επιλέγουν ως αντικείμενο σπουδών τη διδασκαλία μειονοτικών γλωσσών, απειλείται πλέον η συνεχής λειτουργία ενός μειονοτικού δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος με εξαίρεση τη διδασκαλία των γερμανικών.¹⁰

¹⁰Nemzeti és Etnikai Jogok Országgyűlési Biztosa, Jelentés a nemzetiségi felsőoktatás helyzetéről, Βουδαπέστη, 2011, σελ. 4-7. <http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/223936615.pdf>

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
μεταγλωττίζονται	μεταγλωττίζονται	Τακτικά στη Βουδαπέστη Ποτέ στο Πετς και στο Ντέμπρετσεν	μερικές φορές

Στα μέσα μαζικής ενημέρωσης στην Ουγγαρία κυριαρχεί η εθνική γλώσσα. Ωστόσο, ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες προσφέρονται από τους κρατικούς σταθμούς, ενώ ορισμένοι ραδιοφωνικοί σταθμοί μεταδίδουν εκπομπές αποκλειστικά στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες (όπως για παράδειγμα οι σταθμοί MR4, Radio C). Τα τηλεοπτικά προγράμματα σε άλλες γλώσσες εκτός της ουγγρικής μεταγλωττίζονται συνήθως στα ουγγρικά. Διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα προσφέρεται μόνο σε εξαιρετικά σημαντικά γεγονότα. Σύμφωνα με το Νόμο περί Ουγγρικής Νοηματικής Γλώσσας, οι κρατικοί τηλεοπτικοί σταθμοί πρέπει να διασφαλίζουν τη μετάδοση ανακοινώσεων και δελτίων ειδήσεων δημοσίου ενδιαφέροντος, ταινιών και άλλων σημαντικών προγραμμάτων με ουγγρικούς υπότιτλους ή με διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα για έναν συγκεκριμένο αριθμό ωρών από το 2010 και σε όλα τα προγράμματα από το 2015.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευση στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4		Ντέμπρετσεν		Ντέμπρετσεν		Ντέμπρετσεν
3-4	Βουδαπέστη Πετς	Βουδαπέστη Πετς				
1-2	Ντέμπρετσεν		Βουδαπέστη Ντέμπρετσεν	Πετς	Βουδαπέστη Pécs Ντέμπρετσεν	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες εκπαίδευσης	Κοινωνικές υπηρεσίες
2	Κοινωνικές υπηρεσίες	Νομικές υπηρεσίες
3	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
4	Νομικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες τουρισμού
5	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης

Το προφίλ πολυγλωσσίας όσον αφορά τη δημόσια διοίκηση των τριών πόλεων της Ουγγαρίας που ερευνήθηκαν είναι ήπιο. Οι περισσότερες πόλεις παρέχουν υπηρεσίες σε προφορική και/ή γραπτή μορφή σε ξένες γλώσσες - και μερικές φορές στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες -, αλλά δεν υπάρχουν θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές. Διερμηνείς χρησιμοποιούνται όποτε καθίσταται αναγκαίο, καθώς οι δημόσιοι φορείς δεν διαθέτουν μόνιμο προσωπικό διερμηνέων. Στο ρεπερτόριο των άλλων γλωσσών εκτός της ουγγρικής κυριαρχεί η αγγλική και σε μικρότερο βαθμό η γερμανική. Στις περιοχές με μειονοτικές κοινότητες, ενδέχεται να χρησιμοποιείται η μητρική γλώσσα αυτών των μειονοτήτων στις δημόσιες υπηρεσίες.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (21 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	3	5	11	6	0	3	1	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/πρώτησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα /το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επτήσεις /Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	0	2	1	18	17	17	16	16	18
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	0	3	3	12	11	9	6	14	13
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	0	1	0	1	1	1	1	1	5

Το προφίλ των επιχειρήσεων που ερευνήθηκαν στα πλαίσια του LRE είναι σε γενικές γραμμές χαμηλό. Το ένα τρίτο από αυτές διαθέτουν κάποιου είδους γλωσσική πολιτική, αλλά δεν επενδύουν ιδιαίτερα στις γλωσσικές δεξιότητες των υπαλλήλων. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι γλωσσικές δεξιότητες αποκτώνται πριν από την πρόσληψη. Περίπου οι μισές εταιρείες παρέχουν στους υπαλλήλους τους περιορισμένη κατάρτιση στα αγγλικά των επιχειρήσεων, ενώ ελάχιστες είναι αυτές που στηρίζουν την εκμάθηση της συγγερής από μη φυσικούς ομιλητές. Η εθνική γλώσσα και τα αγγλικά είναι οι περισσότερο χρησιμοποιούμενες γλώσσες και ακολουθούν τα γαλλικά και τα γερμανικά.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Η Ουγγαρία θεωρείται μονόγλωσση χώρα· ωστόσο, αυτό δεν ισχύει στην πραγματικότητα. Η ερώτηση σχετικά με το εάν η πολλαπλόγλωσσία στην τάξη και η πολυγλωσσία στην κοινωνία γενικά αναγνωρίζεται στην Ουγγαρία, καθώς υπάρχουν διαφορετικές μορφές εκπαίδευσης και διαφορετικά είδη σχολείων, δεν είναι δυνατόν να απαντηθεί με ακρίβεια. Ακόμα και εντός του ίδιου τύπου σχολείων υπάρχουν τεράστιες διαφορές όσον αφορά την αποδοτικότητα της εκπαίδευσης. Υπάρχουν τρία βασικά και δύο επιπλέον είδη εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τις μειονότητες: στα τρία βασικά είδη συγκαταλέγονται τα προγράμματα στη μητρική γλώσσα, τα δίγλωσσα προγράμματα και τα προγράμματα που περιλαμβάνουν τη διδασκαλία γλωσσών, ενώ στα επιπλέον είδη κατατάσσεται η εκπαίδευση για τη βελτίωση της ακαδημαϊκής επίδοσης για τις μειονότητες των Τσιγγάνων και η συμπληρωματική μειονοτική εκπαίδευση.

Υπάρχουν δημόσια σχολεία τα οποία ειδικεύονται στη στήριξη της διδασκαλίας ξένων γλωσσών και στη δίγλωσση εκπαίδευση. Σε αυτά τα ιδρύματα η στήριξη και η παροχή της εκπαίδευσης σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής συνήθως πραγματοποιείται σε υψηλό επίπεδο, ενώ η γενική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από χαμηλότερο επίπεδο σε αυτό τον τομέα.

Οι περισσότεροι Ρομά και κωφοί στην Ουγγαρία διαθέτουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά. Σε συνδυασμό με τη μακρά παράδοση αξιολόγησής τους βάσει του βαθμού αναγνώρισης της γλώσσας τους (της ρομανί και της νοηματικής γλώσσας αντίστοιχα), αυτά τα χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν έναν χαμηλότερο ή υψηλότερο βαθμό κοινωνικής απομόνωσης, ο οποίος συνδέεται με χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, χαμηλό κοινωνικό γόητρο, ελάχιστες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και μεγάλη φτώχεια. Όλα αυτά σχετίζονται άμεσα με το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και το υψηλό ποσοστό εγκατάλειψης του σχολείου πριν από την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης μεγάλου μέρους της νεολαίας των Ρομά και των κωφών.

Η απουσία των γλωσσών των μεταναστών από την εκπαίδευση, τις επιχειρήσεις και τη δημόσια διοίκηση οφείλεται κατά κύριο λόγο στο σχετικά χαμηλό αριθμό των μεταναστών. Οι περισσότεροι έχουν ουγγρική καταγωγή, μητρική γλώσσα τα ουγγρικά και προέρχονται από γειτονικές χώρες. Το ποσοστό των αλλοδαπών μαθητών στη δημόσια εκπαίδευση είναι επίσης χαμηλό.¹¹

Παρόλο που υπάρχει νομικό πλαίσιο για τη στήριξη της γλωσσικής εκπαίδευσης στις μειονοτικές και ξένες γλώσσες, μένουν ακόμα πολλά να γίνουν στο πεδίο της πρακτικής εφαρμογής της πολυγλωσσίας.¹² Οι στατιστικές του Ειδικού Ευρωβαρομέτρου 243 του 2006 καταδεικνύουν ότι μόνο το 42% του πληθυσμού μπορεί ουσιαστικά να διεξάγει μια συζήτηση σε τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα σε αντίθεση με τον μέσο όρο της ΕΕ, ο οποίος ανέρχεται στο 56%.¹³

¹¹ Illés Katalin – Medgyesi Anna (2009): Migráns gyermekek oktatása. Menedék – Migránsokat Segítő egyesület. Az Európai Unió Európai Integráció Alapjának támogatásával megvalósuló program kiadványa. http://www.menedek.hu/files/20090831konyv_belso.pdf

¹² Edit H. Kontra – Csilla Bartha (2010). Foreign language education in Hungary: Concerns and controversies. *Sociolinguistica* 24:61–84, βλ. σελ. 68.

¹³ European Commission (2006): Europeans and their languages 2005. ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_en.pdf

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Υπάρχουν πολλές ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πρωτοποριακές εξελίξεις όσον αφορά την παροχή της ουγγρικής νοηματικής γλώσσας, αλλά και της ρομανί και της Boyash στην Ουγγαρία. Σε αυτές περιλαμβάνονται: η εφαρμογή του νέου Νόμου περί Νοηματικής Γλώσσας· δύο νέα προγράμματα στο Πανεπιστήμιο Eötvös Lörand - η Ουγγρική ως Δεύτερη Γλώσσα, Πτυχιακό επίπεδο και η Διδασκαλία της Αγγλικής ως Ξένης Γλώσσας για Κωφούς Μαθητές· το Kedves Ház (Όμορφο Σπίτι) στο Nyirtelek· το πρόγραμμα Pedellus στο Ozd· το σχολικό πρόγραμμα Dr. Ambedkar στο Sajokaza· και το Gandhi Public Foundation and High School στο Pecs.¹⁴ Στον τομέα της εκπαίδευσης ξένων γλωσσών, πρέπει να αναφερθεί το πρόγραμμα World Language Project, το οποίο διήρκεσε από το 2003 έως το 2007 και πήρε τη μορφή επιμέρους προγραμμάτων.¹⁵

Παρά τη γλωσσική αφομοίωση που έχουν υποστεί οι μειονοτικές κοινότητες, υπάρχουν θετικές στάσεις ως προς την απόκτηση δεξιοτήτων πολυγλωσσίας, καθώς οι νεαρότερες γενιές δείχνουν εξαιρετικά μεγάλο ενδιαφέρον για την εκμάθηση διαφόρων ξένων γλωσσών. Η ρωσική γλώσσα αποκτά, επίσης, μεγαλύτερη αξία στην αγορά, γεγονός που αποδεικνύει την επιτυχή υπέρβαση των ιδεολογικών διακρίσεων έναντι των παλαιότερων πρακτικών της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης στην Ουγγαρία.

¹⁴ Bartha Csilla – Hámori Ágnes (2011): Cigány közösségek, nyelvi sokszínűség és az oktatás nyelvi kihívásai – magyarországi helyzetkép. Στο: Európai Tükör, XI. évfolyam, 3. szám, σελ. 107–131. http://www.kormany.hu/download/7/1b/20000/europai_tukor_2011_03.pdf

¹⁵ Fischer Márta – Öveges Enikő (2008): A Világ–Nyelv pályázati csomag háttere és megvalósítása (2003–2006). Áttekintő tanulmány. http://www.okm.gov.hu/letolt/vilagnyelv/vny_fischer_oveges_090115.pdf

10 ΙΤΑΛΙΑ

Monica Barni

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Σήμερα τα ιταλικά χρησιμοποιούνται και ομιλούνται ως βασική γλώσσα από το 90% περίπου του πληθυσμού της Ιταλίας (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, 2007), γεγονός που αποτελεί ριζοσπαστική αλλαγή σπάζοντας μια παράδοση αιώνων, η οποία συντηρούσε τη χρήση της παλιάς ιδιωματικής ιταλικής γλώσσας και βασικό χαρακτηριστικό της οποίας ήταν η κυριαρχία των τοπικών γλωσσών.

Πριν από την Ενοποίηση της Ιταλίας (1861), τα ιταλικά χρησιμοποιούνταν για πολλούς αιώνες ως η γλώσσα της λογοτεχνίας, αλλά ομιλούνταν μόνο στις περιοχές της Φλωρεντίας-Τοσκάνης και της Ρώμης (De Mauro, 1963, 1979, 1994). Μετά το 1861, η πολιτική ενοποίηση της χώρας επέβαλε την ανάγκη γλωσσικής ενοποίησης και τη χρήση μιας πρότυπης γλώσσας. Ως εκ τούτου, στα 150 χρόνια που έχουν μεσολαβήσει από τότε έχει παρατηρηθεί σημαντική μείωση της χρήσης διαλέκτων. Περίπου το 6,4% του πληθυσμού σήμερα μιλά μόνο μία διάλεκτο εντός και εκτός σπιτιού, με περισσότερο από το 40% των Ιταλών να αναφέρουν τη χρήση τόσο των ιταλικών όσο και μιας διαλέκτου ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο. Αντίστοιχα, κάποιες περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες έχουν προβάλει αντίσταση στις δυνάμεις ενοποίησης στο πέρασμα του χρόνου και ομιλούνται από το 3,9% του πληθυσμού (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, 2007).

Παρά τη γενική διάδοση της πρότυπης ιταλικής, που χρησιμοποιείται από τη συντριπτική πλειοψηφία της ιταλικής κοινωνίας, η γλωσσική ταυτότητα της Ιταλίας περιλαμβάνει ακόμα και σήμερα ένα ευρύ φάσμα διαλέκτων, γλωσσικών ποικιλιών και επιπέδων ύψους (http://www.ethnologue.com/ethno_docs/distribution.asp?by=country). Σε αυτό το σύνθετο περιβάλλον ήρθε να προστεθεί ένας νέος παράγοντας τα τελευταία χρόνια: η μετανάστευση ατόμων από το εξωτερικό. Ο συνολικός αριθμός των αλλοδαπών σήμερα στην Ιταλία ξεπερνά τα 5.000.000 – με την αναλογία να έχει διαμορφωθεί ως εξής: ένας μετανάστης ανά δώδεκα κατοίκους (Caritas, 2011). Προς το παρόν δεν προβλέπεται απογραφή για τις γλώσσες των μεταναστών, αλλά σύμφωνα με έρευνες που διεξάγονται σε διάφορες περιοχές της Ιταλίας εκτιμάται η ύπαρξη περίπου 200 νέων γλωσσών σήμερα στη χώρα (Bagna, Barni, Vedovelli, 2006· Barni, 2008). Η μετανάστευση στην Ιταλία χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία των τόπων καταγωγής και από ορισμένες ποσοτικές και ποιοτικές διαφορές ως προς την εγκατάσταση σε κάθε περιοχή (διάρκεια διαμονής, είδος μονιμότητας, προγράμματα για μετανάστες κλπ.). Σήμερα δεν υπάρχει καμία περιοχή της Ιταλίας που να μην έχει μετανάστες ή όπου αυτοί δεν μπορούν να δράσουν ως παράγοντας μιας γλωσσικής αλλαγής από κάτω προς τα επάνω (Vedovelli, 2010).

Η διαμόρφωση του ιταλικού γλωσσικού περιβάλλοντος με τα δύο άκρα, δηλαδή την επιδίωξη ενός μονόγλωσσου κράτους από τη μία και της υφιστάμενης και ανανεωμένης πολλαπλογλωσσίας από την άλλη, αντανακλάται στα αποτελέσματα της έρευνας.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες και κάποιες περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Ιταλία (συ)χρηματοδοτείται σε περισσότερες από τριάντα χώρες στην Ευρώπη και το εξωτερικό. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί από την κυβέρνηση αλλά δεν έχει επικυρωθεί από το κοινοβούλιο στην Ιταλία. Ωστόσο, σε εθνικό επίπεδο, οι ακόλουθες δώδεκα περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αναγνωρίζονται, προστατεύονται και/ή προωθούνται στα επίσημα κρατικά έγγραφα ή τη νομοθεσία: αλβανικά, καταλανικά, κροατικά, γαλλοπροβηγκιανά, γαλλικά, φριουλικά, γερμανικά, ελληνικά, λαντίνο, οξιτανικά, σαρδηνιακά και σλοβενικά. Επίσημη παροχή τους στην εκπαίδευση είναι συνήθως διαθέσιμη στις περιοχές όπου ομιλούνται αυτές οι γλώσσες.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στην Ιταλία υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω έρευνας. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα και τις ποικιλίες των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών, βάσει μιας ερώτησης σχετικά με την γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι.

Παρόλο που στο Σύνταγμα (1946) δεν γίνεται καμία αναφορά στην ιταλική ως επίσημη γλώσσα της Δημοκρατίας, οι μειονότητες αναφέρονται και υποτίθεται ότι πρέπει να προστατεύονται. Ωστόσο, μόνο πενήντα χρόνια αργότερα οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αναγνωρίστηκαν και κατοχυρώθηκαν νομικά (482/1999).

Το 2010 καθιερώθηκε μια εξέταση στην ιταλική γλώσσα για τους μετανάστες που επιθυμούν μακροχρόνια διαμονή στη χώρα (D.M. 4/06/2010) και το 2011 το επίπεδο γνώσης της ιταλικής κατέστη ένα από τα βασικά ζητήματα για τη συμφωνία ένταξης μεταξύ των μεταναστών και του κράτους (D.P.R. 14/09/2011, n. 179).

Όσον αφορά την τεκμηρίωση για τις γλώσσες, η Ιταλία υστερεί σε σχέση με μερικές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αφού ακόμα και η πιο πρόσφατη απογραφή της (2011) δεν περιλάμβανε καμία ερώτηση σχετικά με τις γλώσσες ή τις διαλέκτους. Ένα θετικό βήμα αντανακλάται στις έρευνες *Multiscoro*, μεταξύ των οποίων η πιο πρόσφατη, που

διεξήχθη το 2006, καταδεικνύει την ποικιλία των γλωσσών που χρησιμοποιούνται σήμερα σε καθημερινή βάση από τους Ιταλούς (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, 2007). Ακόμα δεν έχει διεξαχθεί γενική έρευνα για τις γλώσσες των μεταναστών, με εξαίρεση κάποια δεδομένα που έχουν συλλεχθεί μεμονωμένα σε τοπικό επίπεδο.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή ξένων γλωσσών, γλωσσών των μεταναστών και πρόσθετης στήριξης στην εθνική γλώσσα)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	>1 μέρα	καμία	γενική	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	αλβανικά, κροατικά, γαλλοπροβηγκιανά, γαλλικά, φριουλικά, οξιτανικά, γερμανικά, ελληνικά, λαντίνο, σαρδηνιακά, σλοβενικά
-----------------------------------	--

Τα ελάχιστα αποτελέσματα από τα πεδία της προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καταδεικνύουν τη μικρή βαρύτητα που αποδίδεται σε άλλες γλώσσες πέραν της ιταλικής, είτε αυτές είναι ξένες είτε γλώσσες των μεταναστών. Τα αποτελέσματα σε αυτά τα πεδία ενδέχεται να σχετίζονται με τις περιορισμένες ικανότητες πολλών Ιταλών στις ξένες γλώσσες, γεγονός που τεκμηριώνεται από μελέτες όπως το Ευρωβαρόμετρο (2006) και του δικτύου Ευρυδίκη/της Eurostat (2008).

Γενικά, τα αποτελέσματα αποκαλύπτουν ότι από την προσχολική μέχρι και την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση πολλά μπορούν να γίνουν ακόμη όσον αφορά το εύρος των προσφερόμενων γλωσσών, την οργάνωση της εκμάθησης και την κατάρτιση των διδασκόντων. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι η γλώσσα που διδάσκεται ευρέως και για την εκμάθησή της οποίας υπάρχει μεγάλη παρότρυνση σε όλα τα επίπεδα της σχολικής εκπαίδευσης είναι η αγγλική.

Στην προσχολική εκπαίδευση, οι μόνες γλώσσες που προσφέρονται πέρα από τα ιταλικά είναι οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και μόνο στις περιοχές όπου ομιλούνται, χάρη στην προστασία του νόμου. Καμία παροχή δεν προβλέπεται για καμία ξένη γλώσσα ή για τις γλώσσες των μεταναστών.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφικθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	γενικό	καθόλου	καθόλου	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	καθόλου	μη καθορισμένο	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	γενικό	καθόλου	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	γενικής εκπαίδευσης	γενική	γενική	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	γενικής εκπαίδευσης	καμία	γενική	καθόλου

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	αλβανικά, καταλανικά, κροατικά, γαλλοπροβηγκιανά, γαλλικά, φριουλικά, οξιτανικά, γερμανικά, ελληνικά, λαντίνο, σαρδηνιακά, σλοβενικά
Ξένες γλώσσες	Αγγλικά: υποχρεωτικά

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η μοναδική γλώσσα που προσφέρεται πέραν την ιταλικής είναι η αγγλική. Η παρότρυνση για την εκμάθησή της σε όλα τα επίπεδα της σχολικής εκπαίδευσης δικαιολογείται από το ότι τα αγγλικά θα είναι η γλώσσα που θα χρησιμοποιούν οι μαθητές κατά κύριο λόγο στο μέλλον, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη έρευνες και μελέτες, όπως η ELAN (2006), οι οποίες υπογραμμίζουν τη σημασία και άλλων γλωσσών στην εργασιακή αρένα. Και άλλες γλώσσες που μιλάνε οι μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο στο σπίτι έχουν εισαχθεί στη σχολική εκπαίδευση (παρέχονται στο 90% περίπου των δημόσιων σχολείων), αλλά η καλλιέργειά τους δεν περιλαμβάνεται στους εκπαιδευτικούς στόχους. Το ίδιο ισχύει και σε ότι αφορά τη συγκροτημένη στήριξη για την εκμάθηση της ιταλικής ως δεύτερης γλώσσας (Γ2), παρόλο που κάποια σχολεία διοργανώνουν προγράμματα με αυτό το σκοπό. Κατά τα άλλα, η αναγνώριση και προστασία των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών έχει θετικές επιπτώσεις στην εκπαίδευση όσον αφορά την οργάνωση και την κατάρτιση των διδασκόντων στις περιοχές, όπου ομιλούνται οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το γλωσσικό προφίλ της Ιταλίας είναι ασθενέστερο σε σχέση με πολλές άλλες χώρες σε ότι αφορά τόσο την οργάνωση όσο και τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών, γεγονός που οφείλεται στην έλλειψη ενός ενιαίου αναλυτικού προγράμματος αλλά και στην απουσία τακτικής παρακολούθησης και ρητών προδιαγραφών σχετικά με το επιθυμητό επίπεδο γλωσσομάθειας. Αυτό σχετίζεται με άλλα ζητήματα που επηρεάζουν άμεσα την προσφορά γλωσσών στο σύνολο της εκπαίδευσης, στα οποία συγκαταλέγονται: η έλλειψη εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των δασκάλων ξένων γλωσσών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους αλλά και κατά τη διάρκεια της θητείας τους· και η απουσία κουλτούρας γλωσσικής αξιολόγησης στην Ιταλία (Machetti, 2010) τόσο σε ερευνητικό επίπεδο όσο και σε σχέση με την επιμόρφωση των διδασκόντων. Αυτό επηρεάζει άμεσα τη στάση των δασκάλων και των σχολείων απέναντι στη διεξαγωγή εξετάσεων γλωσσομάθειας και την αξιολόγηση της γνώσης γλωσσών (Barni, Machetti, 2005). Το ίδιο ισχύει και για υπόλοιπες βαθμίδες της σχολικής εκπαίδευσης.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επιπλέον υποστήριξη για παιδιά νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	γενικό	καθόλου	καθόλου	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	καθόλου	σχολικές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	γενική	γενική	βάση το ΚΕΠΑ	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	γενική	γενική	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	καθόλου

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	αλβανικά, καταλανικά, κροατικά, γαλλοπροβηγκιανά, γαλλικά, φριουλική, οξιτανικά, γερμανικά, ελληνικά, λαντίνιο, σαρδηνιακά, σλοβενικά
Ξένες γλώσσες	Αγγλικά και άλλη ξένη γλώσσα: υποχρεωτικά στην κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας Αγγλικά: υποχρεωτικά στην ανώτερη δευτεροβάθμια (με την εξαίρεση των σχολείων με προγράμματα που σχετίζονται με την εκμάθηση γλωσσών)

Στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα αποτελέσματα είναι σχετικά καλύτερα. Η παρουσία μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η προσφορά περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών είναι οι παράγοντες που συμβάλλουν στην αύξηση της γλωσσικής ποικιλομορφίας. Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ωστόσο, κυριαρχούν και πάλι τα αγγλικά. Μεγαλύτερη ποικιλία γλωσσών (κυρίως γαλλικά, γερμανικά και ισπανικά) προσφέρεται μόνο σε εκπαιδευτικά ιδρύματα που έχουν ως βασικό αντικείμενο την εκμάθηση γλωσσών.

Οι επιπτώσεις από την πρόσφατη εισαγωγή νομοθεσίας (2010) για τη μεθοδολογία της Ολιστικής Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας (ΟΕΠΓ) στο τελευταίο έτος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (η οποία στα σχολεία γλωσσών ξεκινά από το τρίτο έτος, δηλαδή την πρώτη λυκείου) δεν είναι ακόμα προβλέψιμες, καθώς η επιμόρφωση των διδασκόντων για την επίτευξη αυτού του εκπαιδευτικού στόχου δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμα και παράλληλα ο προϋπολογισμός είναι περιορισμένος. Το ίδιο ισχύει και για την πρόσφατη εισαγωγή μεταπτυχιακών προγραμμάτων και επιμορφωτικών μαθημάτων για τους διδάσκοντες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους.

Όπως και στις υπόλοιπες βαθμίδες της σχολικής εκπαίδευσης, η αναγνώριση και στήριξη των γλωσσών των μεταναστών στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης απουσιάζουν παντελώς.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	ΚΕΚ Α				
	ΚΕΚ Β	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική
	ΚΕΚ Γ				
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	μερική
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	μερική
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	γενικό	κανένα	μερική
Γλώσσες των μεταναστών	ΚΕΚ Α	περιορισμένη	γενικό	μη εφαρμόσιμο	κανένα
	ΚΕΚ Β				
	ΚΕΚ Γ				

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλευση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	κανένα	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	κανένα	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική

Όπως και στις υπόλοιπες εκπαιδευτικές βαθμίδες, έτσι και στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση, η γενική προσφορά γλωσσών στο δείγμα των τριών πόλεων που ερευνήθηκαν – Ρώμη, Μιλάνο και Τεργέστη – περιορίζεται λίγο-πολύ στις ευρωπαϊκές γλώσσες με τα αγγλικά να κυριαρχούν και εδώ.

Στην επαγγελματική κατάρτιση εξέχουσα θέση κατέχει η διδασκαλία της ιταλικής γλώσσας εξαιτίας του αριθμού των ενήλικων αλλοδαπών για τους οποίους η δημόσια εκπαίδευση ενηλίκων είναι το μοναδικό μέσο για την εκμάθηση της γλώσσας της κοινωνίας όπου ζουν και εργάζονται. Σε κάθε περίπτωση, βέβαια, οι μετανάστες που επενδύουν στην εκμάθηση γλωσσών είναι λίγοι σε σχέση με τον συνολικό αριθμό αυτών που ζουν στην Ιταλία. Οι επιπτώσεις αφενός του υπουργικού διατάγματος της 4^{ης} Ιουνίου του 2010, σύμφωνα με το οποίο προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας παραμονής επί μακρόν διαμένοντος είναι η επιτυχία στις εξετάσεις ιταλομάθειας επιπέδου Α2 – και αφετέρου της πρόσφατης συμφωνίας ένταξης που καθιερώνει τη γνώση της ιταλικής ως απαραίτητη προϋπόθεση για την παραμονή και εργασία στην Ιταλία, δεν είναι δυνατόν ακόμα να εκτιμηθούν.

Στα τρία πανεπιστήμια που ερευνήθηκαν, υπάρχει μεγάλη ποικιλία γλωσσών, αλλά οι προσφερόμενες γλώσσες αφορούν κυρίως τα Τμήματα Τέχνης.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
μεταγλωττίζονται μερικές φορές υποτιτλίζονται στην Τεργέστη	μεταγλωττίζονται	ποτέ στο Μιλάνο και τη Ρώμη τακτικά στην Τεργέστη	ποτέ

Η ποικιλία των γλωσσών στα οπτικοακουστικά μέσα είναι πολύ μικρή. Η πρακτική μεταγλωττίσης των ξένων ταινιών και τηλεοπτικών προγραμμάτων δεν συμβάλλει στη δημιουργία επαφής με άλλες γλώσσες. Η μόνη γλώσσα που προσφέρεται περιστασιακά είναι η αγγλική και αυτή μάλιστα σε μικρό βαθμό. Η χρήση των σλοβενικών, ως περιφερειακής/μειονοτικής γλώσσας, εμφανίζεται στην Τεργέστη.

Πιο θετικά είναι τα αποτελέσματα της έρευνας σε ό,τι αφορά τις εφημερίδες. Οι διαθέσιμες γλώσσες αντανakλούν την παρουσία τόσο των μεταναστευτικών κοινοτήτων όσο και των τουριστών, με την πλειοψηφία των εφημερίδων να διατίθενται σε ευρωπαϊκές γλώσσες. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η Ιταλία είναι ένας πολύ δημοφιλής προορισμός που προσελκύει εκατομμύρια τουρίστες κάθε χρόνο. Το 2010 ο αριθμός των επισκεπτών ανήλθε στα σαράντα τέσσερα εκατομμύρια, το ένα πέμπτο από τους οποίους ήταν μόνο από τη Γερμανία. Οι πέντε χώρες από τις οποίες προέρχεται η πλειοψηφία των τουριστών (εκτός από τη Γερμανία, σε αυτές συγκαταλέγονται η Γαλλία, η Αυστρία, η Ελβετία και η Μεγάλη Βρετανία) αντιστοιχούν στο 60% περίπου των επισκεπτών (RTBicocca, 2011). Η προσφορά εφημερίδων σε αυτές τις γλώσσες φαίνεται να υποκινείται περισσότερο από την ανάγκη ικανοποίησης της ζήτησης από αυτούς τους επισκέπτες παρά από τους Ιταλούς. Επίσης, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο μέσος όρος των ιταλών αναγνωστών βιβλίων και εφημερίδων είναι πολύ πιο χαμηλός από τον αντίστοιχο μέσο όρο στην Ευρώπη (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, 2011· De Mauro, 2011). Οι εφημερίδες στα σλοβενικά, τα κροατικά και τα αλβανικά στην Τεργέστη αντανakλούν τη γεωγραφική και πολιτιστική εγγύτητα των χωρών στις οποίες ομιλούνται αυτές οι γλώσσες και το ιστορικό άνοιγμα της πόλης στα Βαλκάνια.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ισοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4	Μιλάνο	Ρώμη Μιλάνο Τεργέστη	Μιλάνο			Μιλάνο Τεργέστη
3-4					Μιλάνο	
1-2	Ρώμη		Ρώμη Τεργέστη	Ρώμη Τεργέστη	Ρώμη Τεργέστη	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες υγείας	Υπηρεσίες τουρισμού
2	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης
3	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	Υπηρεσίες υγείας
4	Νομικές υπηρεσίες	Μεταναστευτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες για ένταξη
5	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς

Καμία από τις τρεις πόλεις που επιλέχθηκαν για την έρευνα δεν διαθέτει σημαντική θεσμική στρατηγική όσον αφορά την προώθηση της πολυγλωσσίας. Οι γλωσσικές δεξιότητες δεν θεωρούνται γενικά σημαντικό προσόν για την πρόσληψη των εργαζομένων, ως στρατηγική επαγγελματικής ανέλιξης ή ως μία μορφή εκπαίδευσης στον τόπο εργασίας. Στις δημόσιες υπηρεσίες στην Τεργέστη, τα σλοβενικά εμφανίζονται τόσο σε γραπτή όσο και σε προφορική μορφή σε διάφορες υπηρεσίες.

Στα δύο αυτά τελευταία πεδία, το γενικό γλωσσικό προφίλ της Ιταλίας έχει βελτιωθεί χάρη στην αυξημένη βαρύτητα που αποδίδεται από τους φορείς των δήμων, ειδικά σε ό,τι αφορά τις υπηρεσίες προς τους κατοίκους, σε άλλες γλώσσες εξαιτίας της αυξανόμενης ζήτησης από τους μετανάστες. Αυτό αποδεικνύεται από τις υπηρεσίες πληροφόρησης και διαμεσολάβησης, οι οποίες διατίθενται κατά κύριο λόγο σε γλώσσες όπως τα κινεζικά, τα αραβικά, τα ρουμανικά, τα ρωσικά και τα αλβανικά – δηλαδή στις γλώσσες των μεταναστευτικών κοινοτήτων της Ιταλίας. Ωστόσο, ακόμα και σε αυτές τις υπηρεσίες, κυριαρχεί η χρήση ευρωπαϊκών γλωσσών τόσο στον τουρισμό όσο και μεταξύ των μεταναστών (ιδιαίτερα των γαλλικών και των ισπανικών).

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	7	10	6	2	0	3	5	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/πρωτόκλησης βίαιε των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επίσημες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	2	3	4	24	21	24	21	24	20
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	4	2	6	5	5	5	5	6	10	10
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	1	3	2	2	1	2	2	2	3

Στο επαγγελματικό πεδίο τα αποτελέσματα για την Ιταλία είναι σχετικά χαμηλά, γεγονός που επιβεβαιώνει τα ευρήματα μιας άλλης έρευνας (ELAN, 2006). Οι επιχειρήσεις (ειδικά οι μικρομεσαίες, που αποτελούν τα θεμέλια της ιταλικής οικονομίας) δεν έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι το χαμηλό επίπεδο γνώσης ξένων γλωσσών περιορίζει την πιθανότητα διεθνοποίησης σε μία ολοένα και πιο διευρυμένη παγκόσμια αγορά. Έκπληξη προκαλεί, μάλιστα, το γεγονός ότι ούτε στα αγγλικά δεν αποδίδεται η δέουσα σημασία, καθώς θεωρούνται σημαντικά μόνο για ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων. Η πλειοψηφία των εταιρειών που ερευνήθηκαν παρέχουν την επωνυμία και τη διαφήμιση των προϊόντων και των υπηρεσιών τους, τα εργασιακά έγγραφα, το ενδοδίκτυο και την ιστοσελίδα τους μόνο στην εθνική γλώσσα, γεγονός που μειώνει τις δυνατότητες πρόσβασης στις διεθνείς αγορές και αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Κατά συνέπεια, όπως δήλωσαν οι επιχειρήσεις που ερευνήθηκαν, δεν χρησιμοποιούν εσωτερικούς ή εξωτερικούς μεταφραστές. Θα μπορούσε αυτή η στάση να θεωρηθεί ως σημάδι επιφύλαξης των ιταλικών επιχειρήσεων απέναντι στις ξένες αγορές και, συνεπώς, ως εμπόδιο για την επένδυση ξένων επιχειρήσεων στην Ιταλία; Ως γνωστόν (Land, 2000), η παρουσία και η χρήση διαφορετικών γλωσσών παίζει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια προσέλκυσης μιας εταιρείας να εγκατασταθεί σε μια περιοχή.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Εν κατακλείδι, η έρευνα επιβεβαιώνει την ύπαρξη ενός φόβου της Ιταλίας απέναντι στη γλωσσική ποικιλομορφία (Vedovelli, 2010), καθώς επίσης και το γεγονός ότι η ιταλική κοινωνία βιώνει ένα γενικό «γλωσσικό υπαρξιακό ερώτημα». Συνεπώς, η καλή γνώση των ξένων γλωσσών, από τις πιο ευρέως μέχρι τις λιγότερο ομιλούμενες, είναι ασθενής αλλά και σημαντική για τους ομιλητές αυτών των γλωσσών, καθώς παρέχει ένα μέσο επικοινωνίας με την Ιταλία και στηρίζει το άνοιγμα των επιχειρήσεων σε νέες αγορές.

Η αιτία εντοπίζεται αρχικά στη μονογλωσσία, η οποία αποτελεί το διακριτικό γνώρισμα της εκπαιδευτικής πολιτικής μετά την ενοποίηση της Ιταλίας και στηρίζεται από μία γενική αρνητική στάση της κοινωνίας απέναντι στις γλώσσες των άλλων. Δεύτερον, απορρέει από την ανεπάρκεια των κρατικών θεσμικών δράσεων, που χαρακτηρίζονται από ανεπάρκεια πόρων, οργάνωσης και επιμόρφωσης των διδασκόντων και την έλλειψη συστηματικών επαφών με τον επιχειρηματικό κόσμο. Στα σχολεία έμφαση δίνεται αποκλειστικά στα αγγλικά, τα οποία – πάνω απ' όλα – διδάσκονται με περιορισμένους πόρους, γεγονός που καθιστά συχνά την προσπάθεια κάποιων μεμονωμένων δασκάλων ή σχολείων αναποτελεσματική. Ακόμα και σήμερα, νέοι που έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση σε πάρα πολλές περιπτώσεις εμφανίζουν μια «σχολαστική γνώση» σε μια ξένη γλώσσα· πρόκειται για ευφημισσμό, που υπονοεί άμεσα την έλλειψη πραγματικής γλωσσομάθειας.

Οι γλώσσες των μεταναστών που εντοπίζονται σήμερα στην Ιταλία αποτελούν έναν παράγοντα νέο-πολλαπλογλωσσίας, ο οποίος μπορεί να συμβάλει στη μείωση του φόβου της χώρας απέναντι στη γλωσσική ποικιλομορφία, αλλά αυτή η ευκαιρία παραμένει ακόμα αναξιοποίητη.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Οι επιπτώσεις της εισαγωγής της μεθοδολογίας ΟΕΠΓ στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στα μεταπτυχιακά προγράμματα και προγράμματα κατάρτισης διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους θα μπορούσαν να θεωρηθούν ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες, γεγονός, όμως, που δεν μπορεί ακόμα να επιβεβαιωθεί. Η πρόσφατη εισαγωγή προγράμματος κατάρτισης ενός έτους (TFA, DM 249/2010 και υπουργικό διάταγμα 31/2012) για καινούριους διδάσκοντες σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχει ως στόχο τη δημιουργία νέων μαθημάτων για διδάσκοντες κινεζικών, αραβικών, ιαπωνικών, αρχαίων ελληνικών και σλοβενικών, καθώς και αγγλικών, γαλλικών, γερμανικών, ισπανικών και ρωσικών που προσφέρονται παραδοσιακά. Αυτό το πρόγραμμα μπορεί να αποτελέσει μια σημαντική πρωτοβουλία για την προώθηση της πολυγλωσσίας και την αναγνώριση των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και των γλωσσών των μεταναστών.

Ορισμένες ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα υλοποιούνται από μεμονωμένα σχολεία ή διδάσκοντες και βεβαιώνουν την ικανότητα των διδασκόντων για δημιουργικές δράσεις, για παράδειγμα όταν οι μαθητές που δεν μιλούν την εθνική γλώσσα

ενσωματώνονται στην τάξη τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις συντονίζονται και τεκμηριώνονται σε περιφερειακό επίπεδο, ιδιαίτερα από τις περιφερειακές αρχές (όπως η Τοσκάνη, η Λομβαρδία, η Emilia Romagna και η Trentino Alto-Adige) οι οποίες στηρίζουν περισσότερο την εκμάθηση γλωσσών πέραν της ιταλικής. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις αυτές οι πρωτοβουλίες υλοποιούνται από συγκεκριμένους δασκάλους ή σχολεία και δεν παρέχονται με συνέπεια καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής εκπαίδευσης ούτε και προορίζονται να εφαρμοστούν σε άλλα συμφραζόμενα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Bagna, C., M. Barni & M. Vedovelli (2007). Italiano in contatto con lingue immigrate: nuove vie del plurilinguismo in Italia. Στο C. Consani, P. Desideri (επιμ.), *Minoranze linguistiche. Prospettive, strumenti, territorio*, 270–290. Ρώμη: Carocci.

Barni, M. (2008). Mapping immigrant languages in Italy. Στο M. Barni & G. Extra (επιμ.), *Mapping Linguistic Diversity in Multicultural Contexts*, 217–242. Βερολίνο: Mouton de Gruyter.

Barni, M. & S. Machetti (2005). The (lack of) professionalism in language assessment in Italy. Αναρτημένη περίληψη στο 2^ο Συνέδριο EALTA (Voss, Νορβηγία, 2–5 Ιουνίου, 2005).

Caritas/Migrantes. *Immigrazione. Dossier statistico 2011*. Ρώμη: Idos.

De Mauro, T. (1963). *Storia linguistica dell'Italia unita*. Μπάρι: Laterza

De Mauro, T. (1979). *L'Italia delle Italie*. Φλωρεντία: Nuova Guaraldi.

De Mauro, T. (επιμ.) (1994). *Come parlano gli italiani*. Fondazione IBM Italia. Φλωρεντία: La Nuova Italia.

De Mauro, T. (2011). Per la storia linguistica dell'Italia contemporanea. *Italica* 88 (1): 40–58.

ISTAT (2007). *La lingua italiana, i dialetti e le lingue straniere, Anno 2006*. Διαθέσιμο στο http://portal-lem.com/images/it/Italie/Lingue_e_dialetti_e_lingue_straniere_in_Italia.pdf.

ISTAT (2011). *La lettura dei libri in Italia, Anno 2010*. Διαθέσιμο στο <http://www.istat.it/it/archivio/27201>.

Land, A. (2000). Languages speak volumes for global businesses. Στο P. Baker & J. Eversley (επιμ.), *Multilingual Capital*. Λονδίνο: Battlebrige Publications.

Machetti, S. (2010) Valutazione linguistica e formazione professionale. Un dibattito aperto. Στο M. Mezzadri (επιμ.), *Le lingue dell'educazione in un mondo senza frontiere*, 293–302. Περούτζια: Guerra Edizioni.

RTBicocca (2011). *Turismo Internazionale, Anno 2010*. Διαθέσιμο στο <http://www.rtbicocca.it/studi/category/5-turismo>.

Vedovelli, M. (2010). *Prima persona plurale futuro indicativo: noi saremo*. Ρώμη: Edup.

11 ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

Irena Smetonienė και Julija Moskvinā

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Σύμφωνα με τα πρώτα στοιχεία της απογραφής πληθυσμού και νοικοκυριών της 1ης Μαρτίου 2011, οι κάτοικοι της Λιθουανίας ανέρχονται στα 3,054 εκατομμύρια. Σε σύγκριση με τα στοιχεία της απογραφής του 2001 (3,484 εκατομμύρια), ο αριθμός των κατοίκων έχει μειωθεί κατά 12% (430.200 ανθρώπους). Η βασική αιτία για αυτή τη μείωση είναι η μετανάστευση (76%): 328.300 πολίτες έφυγαν από τη χώρα και μόνο 64.200 εγκαταστάθηκαν σε αυτή. Ένας άλλος παράγοντας που επηρέασε σημαντικά τη μείωση του πληθυσμού είναι ο αρνητικός δείκτης διακύμανσης του πληθυσμού, δηλαδή η διαφορά γεννήσεων-θανάτων (24% ή 101.900 άνθρωποι).

Οι λιθουανοί πολίτες έχουν ποικίλη εθνοτική προέλευση. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά την απογραφή του 2001 καταδεικνύουν ότι στη Λιθουανία ζουν 115 εθνικές μειονότητες, αλλά μόνο 29 από αυτές έχουν 100 ή παραπάνω μέλη.

Οι Λιθουανοί αποτελούν την απόλυτη πλειοψηφία των κατοίκων της Λιθουανίας (83,5% το 2001). Οι τελευταίες απογραφές καταδεικνύουν ότι ο πληθυσμός στη Λιθουανία αποκτά όλο και μεγαλύτερη ομοιογένεια.

Η πιο πολυποικίλη εθνοτική σύσταση εντοπίζεται στην πόλη Βίλνιους: το 2001 οι Λιθουανοί αποτελούσαν το 57,8%, οι Πολωνοί το 18,7% και οι Ρώσοι το 14% του συνολικού πληθυσμού της πόλης. Η δεύτερη πόλη από άποψη εθνοτικής σύστασης είναι η Κλαϊρέδα, στην οποία το 71,3% του πληθυσμού είναι Λιθουανοί, το 21,3% Ρώσοι και περίπου το 2% Ουκρανοί και Λευκορώσοι.

Το ποσοστό των μεταναστών προς τη Λιθουανία είναι σχετικά χαμηλό, και εξαιτίας της πρόσφατης οικονομικής ύφεσης έχει μειωθεί κι άλλο. Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία, το 2010 στη Λιθουανία εγκαταστάθηκαν 5.231 άνθρωποι από το εξωτερικό, ο αριθμός των μεταναστών ανά 1.000 κατοίκους ήταν 1,6 (σε σύγκριση με την αντίστοιχη αναλογία το 2008, η οποία ήταν 2,8). Οι περισσότεροι ήταν πολίτες της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, οι οποίοι επέστρεφαν για να ζήσουν στη γενέτειρά τους.

Το 2001, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής, το 40% του συνολικού πληθυσμού γνώριζε μία ακόμα γλώσσα εκτός από τη μητρική, ένα τέταρτο του πληθυσμού γνώριζε δύο γλώσσες και περίπου το 6% γνώριζε τρεις ή περισσότερες γλώσσες εκτός από τη μητρική του (το επίπεδο γνώσης δεν ερευνήθηκε).

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από τη Λιθουανία (συγ)χρηματοδοτείται στη Λευκορωσία, τη Γεωργία, τη Λετονία, τη Μολδαβία, την Πολωνία, τη Ρωσία και την Ουκρανία. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* δεν έχει υπογραφεί ή επικυρωθεί στη Λιθουανία. Ωστόσο τρεις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αναγνωρίζονται, προστατεύονται και προωθούνται σε επίσημα κρατικά έγγραφα ή στη νομοθεσία: ρωσικά, πολωνικά και λευκορωσικά. Αυτές οι τρεις γλώσσες μαζί με τα εβραϊκά παρέχονται επίσης επισήμως στην εκπαίδευση.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στη Λιθουανία υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω απογραφής. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις ποικίλες γλώσσες των μεταναστών, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη μητρική γλώσσα.

Η Λιθουανία ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για το καθεστώς και τη χρήση της επίσημης γλώσσας της. Το 1995, εγκρίθηκε ο Νόμος για την Επίσημη Γλώσσα της Δημοκρατίας της Λιθουανίας και τώρα έχει υποβληθεί για αναθεώρηση στο Seimas (κοινοβούλιο). Σκοπός του νόμου είναι να καθορίσει τα πεδία προστασίας και χρήσης της επίσημης γλώσσας του κράτους: τις αρμοδιότητες των δημόσιων αρχών και φορέων όσον αφορά την επίσημη γλώσσα του κράτους: τα δικαιώματα των πολιτών να χρησιμοποιούν την επίσημη γλώσσα σε διάφορα γλωσσικά πεδία: τις εθνικές εγγυήσεις για τη στήριξη και προστασία της επίσημης γλώσσας. Ο νόμος δίνει μεγαλύτερα περιθώρια για διαφάνεια και εκλογίκευση της γλωσσικής πολιτικής, συμβάλλει στη διασφάλιση της χρήσης των λιθουανικών σε διάφορους τομείς της ζωής και προωθεί την περαιτέρω ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών στη Λιθουανία. Ο νέος νόμος θα συμβάλει, επιπλέον, στην προστασία και ενίσχυση της μοναδικότητας, του πλούτου και της ζωτικότητας της λιθουανικής γλώσσας – το σημαντικότερο κοινό στοιχείο των ανθρώπων της Λιθουανίας – στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής και πολυγλωσσικής ευρωπαϊκής κοινότητας των εθνών.

Όσον αφορά στα δικαιώματα των εθνοτικών μειονοτήτων, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος διατήρησης της δικής τους γλώσσας και του πολιτισμού τους, η Λιθουανία έχει λάβει πολλά μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Το Άρθρο 29 του Συντάγματος της Λιθουανίας ορίζει ρητά ότι τα δικαιώματα ενός ατόμου δεν πρέπει να περιορίζονται εξαιτίας της εθνικότητας ή της γλώσσας του. Το άρθρο συμβαδίζει με την κλασική παράδοση της έννοιας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σύμφωνα με την οποία η διάκριση εξαιτίας της γλώσσας τοποθετείται στο ίδιο επίπεδο με τη διάκριση λόγω φυλής ή φύλου. Αντίθετα, η Συνθήκη του Μάαστριχτ (Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης) δεν αναφέρει καθόλου τη διάκριση λόγω γλώσσας. Από το 1989 έως το 2009 η χρήση άλλων γλωσσών ρυθμιζόταν από τον Νόμο περί Εθνοτικών Μειονοτήτων. Σήμερα, η πολυγλωσσία στην εκπαίδευση ρυθμίζεται από συγκεκριμένους νόμους και τη Σύμβαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (επικυρώθηκε στις 8 Μαρτίου του 2000). Η Λιθουανία, όπως και οχτώ ακόμα κράτη-μέλη της ΕΕ, δεν έχει επικυρώσει τον *Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις*

Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες του Συμβουλίου της Ευρώπης, επειδή θεωρεί ότι οι αρχές της ΕΕ θα πρέπει να επανεξετάσουν την έννοια των περιφερειακών και εθνοτικών μειονοτήτων και να αναπτύξουν μία νέα προσέγγιση για την ενίσχυση της γλωσσικής και πολιτισμικής ποικιλομορφίας στην Ευρώπη. Αυτή η προσέγγιση θα πρέπει, επίσης, να αντανakλά τη νέα πραγματικότητα – το γεγονός, δηλαδή, ότι σε ορισμένα κράτη-μέλη η επίσημη γλώσσα ομιλείται από τη μειοψηφία παρά την πλειοψηφία του πληθυσμού.

Η προσέγγιση της Λιθουανίας στο ζήτημα της πολυγλωσσίας αντανakλάται, επίσης, στην απογραφή του πληθυσμού. Σε όλες τις απογραφές οι πολίτες ερωτούνταν για τις γλώσσες που γνωρίζουν, αλλά το 2011 το ερωτηματολόγιο της απογραφής είχε βελτιωθεί. Με σκοπό τη συλλογή στοιχείων για τη διγλωσσία/πολυγλωσσία, οι πολίτες είχαν την επιλογή να δηλώσουν δύο ή περισσότερες γλώσσες ως μητρικές και όχι μόνο μία.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή ξένων γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	<0,5 μέρες	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρες	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	λευκορωσικά, εβραϊκά, πολωνικά, ρωσικά
-----------------------------------	--

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας, υπάρχουν περίπου 700 νηπιαγωγεία στη Λιθουανία. Στα περισσότερα η γλώσσα διδασκαλίας είναι τα λιθουανικά, αλλά σε μερικά τα παιδιά διδάσκονται στα ρωσικά, τα πολωνικά, τα εβραϊκά, τα γαλλικά ή τα λευκορωσικά. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι το 1995 η κυβέρνηση αναγνώρισε επίσημα τη νοηματική γλώσσα ως μητρική γλώσσα των κωφών. Η πλειοψηφία των παιδιών προσχολικής ηλικίας ξεκινούν την εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας ένα ή δύο χρόνια πριν από τη φοίτηση στο σχολείο, αλλά υπάρχουν και πολλά νηπιαγωγεία στα οποία τα παιδιά, κατόπιν αιτήσεως των γονέων, ξεκινούν την εκμάθηση άλλων γλωσσών (συνήθως των αγγλικών) από την ηλικία των τριών.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοσφικθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	λευκορωσικά, εβραϊκά, πολωνικά, ρωσικά
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά μία γλώσσα επιλογής: αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται στις μητρικές γλώσσες (λιθουανικά, ρωσικά, πολωνικά, εβραϊκά και λευκορωσικά) σύμφωνα με το πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας. Ωστόσο, κατόπιν αιτήσεως των γονέων ή των κηδεμόνων, μερικά επιλεγμένα μαθήματα του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι δυνατό να διδασθούν στην επίσημη γλώσσα του κράτους. Μία ξένη γλώσσα (αγγλικά, γαλλικά ή γερμανικά) είναι υποχρεωτική από το δεύτερο έτος στο σχολείο. Οι γλώσσες των μεταναστών στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν χρησιμοποιούνται ούτε διέπονται από οποιαδήποτε νομική διάταξη.

Στη Λιθουανία αποδίδεται μεγάλη σημασία στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών – μόνο άτομα που κατέχουν τα τυπικά προσόντα για διδασκαλία σε σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να εργαστούν στα αντίστοιχα σχολεία και μόνο αυτοί που κατέχουν συγκεκριμένο επίπεδο γνώσης μιας ξένης γλώσσας μπορούν να διδάξουν αυτή τη γλώσσα. Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν παιδιά από εθνοτικές μειονότητες δεν διαθέτουν εξειδικευμένη κατάρτιση, αλλά θεωρείται δεδομένο ότι οι απαραίτητες μεθοδολογικές δεξιότητες που αποκτούν οι δάσκαλοι κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στα πανεπιστήμια είναι κοινές για όλες τις γλώσσες.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Οργάνωση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	>10	ενδοσχολική	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εθνικά ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	με βάση το ΚΕΠΑ	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	κανένα	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	λευκορωσικά, εβραϊκά, πολωνικά, ρωσικά
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: μια γλώσσα από γερμανικά, αγγλικά και γαλλικά. Άλλες γλώσσες είναι προαιρετικές

Το άρθρο 30 του Νόμου περί Εκπαίδευσης προβλέπει ότι σε όλους τους πολίτες της Δημοκρατίας της Λιθουανίας και στους αλλοδαπούς που έχουν δικαίωμα μόνιμης ή προσωρινής παραμονής πρέπει να διασφαλίζεται η διδασκαλία στην επίσημη γλώσσα του κράτους, προκειμένου να παρέχεται η ευκαιρία ομαλής ένταξής τους στη δημόσια ζωή. Μερικά σχολεία γενικής ή μη τυπικής εκπαίδευσης στηρίζουν την παροχή εκπαίδευσης στις γλώσσες των εθνοτικών μειονοτήτων και επιδιώκουν τη διατήρηση του πολιτισμού τους. Σύμφωνα με αυτές τις ρυθμίσεις και κατόπιν αιτήσεως των γονέων, όλο το αναλυτικό πρόγραμμα ή ορισμένα μαθήματα μπορεί να διδάσκονται σε μία από τις γλώσσες των εθνοτικών μειονοτήτων. Σε αυτά τα σχολεία, το μάθημα της λιθουανικής γλώσσας αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του αναλυτικού προγράμματος και οι ώρες διδασκαλίας του είναι ίσες με τις ώρες διδασκαλίας των μητρικών γλωσσών των μειονοτήτων. Εάν υπάρχει πραγματική ανάγκη πρόσθετης διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας και υπάρχει ειδικός για την απαιτούμενη γλώσσα, τα δημόσια νηπιαγωγεία και σχολεία γενικής εκπαίδευσης των δήμων συνήθως ενθαρρύνουν τους μαθητές από τις εθνοτικές μειονότητες να τη μάθουν σε συνδυασμό με τη βασική γλώσσα που χρησιμοποιείται στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική μία ξένη γλώσσα. Συνήθως οι μαθητές συνεχίζουν την εκμάθηση της ίδιας γλώσσας που επέλεξαν κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (αγγλικά, γερμανικά ή γαλλικά), αλλά έχουν, επίσης, τη δυνατότητα να επιλέξουν άλλες ξένες γλώσσες. Σύμφωνα με τα γενικά εκπαιδευτικά προγράμματα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (2011–2013), οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν δεύτερη ξένη γλώσσα από τις εξής: αγγλικά, λετονικά, πολωνικά, γαλλικά, ρωσικά, γερμανικά και άλλες γλώσσες. Το σχολείο πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα επιλογής μίας δεύτερης ξένης γλώσσας από τουλάχιστον δύο επιπλέον ξένες γλώσσες αλλά και τις κατάλληλες συνθήκες για την εκμάθηση των επιλεγμένων γλωσσών.

Εκπαίδευση στις γλώσσες των μεταναστών δεν παρέχεται, καθώς δεν παρατηρείται ιδιαίτερη ζήτηση για κάτι τέτοιο· ωστόσο, υπάρχουν κάποιες νομικές διατάξεις – ο Νόμος περί Εκπαίδευσης ορίζει ρητά ότι στα παιδιά ενός ατόμου που έχει δικαίωμα μόνιμης ή προσωρινής παραμονής στη Δημοκρατία της Λιθουανίας πρέπει να παρέχεται η ευκαιρία εκμάθησης της επίσημης γλώσσας του κράτους, η διδασκαλία στην επίσημη γλώσσα και, όπου αυτό είναι δυνατόν, η εκμάθηση της μητρικής τους γλώσσας.

Το άρθρο 48 του Νόμου περί Εκπαίδευσης ορίζει ποιος έχει δικαίωμα να εργάζεται ως εκπαιδευτικός – ένα άτομο που διαθέτει επίπεδο τριτοβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και παιδαγωγική κατάρτιση. Στο Πανεπιστήμιο Επιστημών Εκπαίδευσης της Λιθουανίας παρέχεται μεγάλη ποικιλία ειδικοτήτων. Το Πανεπιστήμιο προετοιμάζει καθηγητές για τη διδασκαλία λιθουανικών, ρωσικών, πολωνικών και λευκορωσικών ως μητρικών γλωσσών και καθηγητές για τη διδασκαλία αγγλικών, γερμανικών και γαλλικών ως ξένων γλωσσών.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	ΚΕΚ Α				
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
	ΚΕΚ Γ				
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Γ				

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες -στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	καμία	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	κανένα	Διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	Διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική

Καθώς τα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης εστιάζουν κυρίως στα μαθήματα της εκάστοτε ειδικότητας, δεν αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στις γλώσσες. Ωστόσο, στα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης από τα οποία μπορεί να αποκτήσει κανείς το πιστοποιητικό δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι ξένες γλώσσες πρέπει να διδάσκονται σύμφωνα με τα εγκεκριμένα προγράμματα και πρότυπα του Υπουργείου Παιδείας. Παρατηρείται η τάση να επιλέγουν οι μαθητές αυτής της εκπαιδευτικής βαθμίδας ως πρώτη ξένη γλώσσα τα ρωσικά (ίσως εξαιτίας της ειδικότητας που έχουν επιλέξει).

Τα πανεπιστήμια έχουν τη δική τους γλωσσική πολιτική. Για παράδειγμα, στο Πανεπιστήμιο του Βίλνιους τα λατινικά είναι υποχρεωτικά για όλους τους φοιτητές της Σχολής Φιλολογίας και εκτός από το μάθημα λιθουανικής φιλολογίας το τμήμα παρέχει προγράμματα σπουδών στη ρωσική, την πολωνική, την αγγλική, τη γερμανική, τη γαλλική και τη σκανδιναβική φιλολογία. Η διπλή ειδικότητα που συνδυάζει τις σπουδές λιθουανικών με τις σπουδές γλωσσών όπως τα πολωνικά, τα γερμανικά, τα ισπανικά, τα ιταλικά, τα εσθονικά, τα λετονικά, τα τουρκικά, τα σλοβενικά, ή τα τσεχικά είναι μια ιδιαιτέρως δημοφιλής επιλογή των φοιτητών της Σχολής. Τα πρώτα έτη του προπτυχιακού προγράμματος, οι φοιτητές σε ολόκληρο το πανεπιστήμιο μαθαίνουν κάποιες ξένες γλώσσες. Γενικά, οι περισσότεροι προπτυχιακοί φοιτητές συνεχίζουν την εκμάθηση της πρώτης ή δεύτερης ξένης γλώσσας που επέλεξαν στο σχολείο, σε προχωρημένο πλέον επίπεδο· ωστόσο, πρόσφατα παρατηρήθηκε μία τάση εκμάθησης γλωσσών που δεν διδάσκονταν στο σχολείο (όπως για παράδειγμα των πορτογαλικών και των πολωνικών). Οι φοιτητές λιθουανικής φιλολογίας απαιτείται, επίσης, να παρακολουθούν μαθήματα λετονικών, πολωνικών και λατινικών. Άλλα πανεπιστήμια επιλέγουν ξένες γλώσσες με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες τους, με τα αγγλικά να αποτελούν την πιο δημοφιλή επιλογή. Τα πανεπιστήμια παρέχουν, επίσης, έναν αυξημένο αριθμό προγραμμάτων σπουδών με γλώσσα διδασκαλίας τα αγγλικά (ειδικά στο πτυχιακό επίπεδο)· με τον τρόπο αυτό επιδιώκουν να προσελκύσουν φοιτητές από άλλες χώρες. Οι λιθουανοί πολίτες της πολωνικής μειονότητας έχουν τη δυνατότητα να σπουδάσουν στα πολωνικά σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
μεταγλωττίζονται	υποτιτλίζονται	πάντα	μερικές φορές

Εκτός από το οπτικοακουστικό περιεχόμενο που διατίθεται στα λιθουανικά, οι ακροατές του ραδιοφώνου της Λιθουανίας, οι τηλεθεατές και οι κινηματογραφόφιλοι έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν εκπομπές και ταινίες κυρίως στα ρωσικά και τα αγγλικά. Στην κρατική τηλεόραση, οι παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός των λιθουανικών συνήθως μεταγλωττίζονται, ενώ στον κινηματογράφο οι ταινίες υποτιτλίζονται με εξαίρεση τις ταινίες που απευθύνονται σε παιδιά, οι οποίες συνήθως μεταγλωττίζονται στα λιθουανικά. Στην τηλεόραση, οι παραγωγές για κωφούς και άτομα με προβλήματα ακοής είναι ελάχιστες, γεγονός που απορρέει από την έλλειψη υποτιτλισμού των τηλεοπτικών προγραμμάτων και την απουσία μετάφρασης των τηλεοπτικών παραγωγών στη νοηματική γλώσσα, και εν τέλει από την κακή ποιότητα της μετάφρασης στις περιπτώσεις όπου αυτή παρέχεται. Όσον αφορά τον Τύπο στη Λιθουανία, πρέπει να σημειωθεί ότι η κυκλοφορία βιβλίων, εφημερίδων, περιοδικών και άλλων εντύπων ολοένα συρρικνώνεται τόσο σε αριθμό τίτλων όσο και στο μέγεθος της.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4		Βίλνιους				
3-4	Klaipeda		Βίλνιους		Βίλνιους Kaunas	
1-2	Βίλνιους Kaunas	Kaunas Klaipeda	Klaipeda			Βίλνιους

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες εκπαίδευσης
2	Υπηρεσίες εκπαίδευσης	Υπηρεσίες τουρισμού
3	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	Θεατρικά προγράμματα
4	Υπηρεσίες υγείας	Υπηρεσίες μέσων μεταφοράς
5	Κοινωνικές υπηρεσίες Υπηρεσίες μέσων μεταφοράς Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης Κοινωνικές υπηρεσίες Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη

Η εξέταση της χρήσης των μη επίσημων γλωσσών στον τομέα των δημόσιων υπηρεσιών σε τρεις πόλεις της Λιθουανίας καταδεικνύει ότι η επιλογή γλώσσας εξαρτάται από την εθνοτική σύσταση του πληθυσμού στις διάφορες περιοχές της χώρας. Οι δήμοι παρέχουν στους πολίτες από τις διάφορες εθνοτικές μειονότητες εκπαίδευση στη μητρική τους γλώσσα. Η παροχή δημόσιων υπηρεσιών στα ρωσικά είναι σε καλό επίπεδο στους δήμους μεγάλων πόλεων της Λιθουανίας. Πρόσφατα, οι τοπικές αρχές άρχισαν να δείχνουν αυξανόμενο ενδιαφέρον για τους νεοφερμένους μετανάστες από την ΕΕ ή άλλες χώρες – στα άτομα με ανεπαρκή γνώση της επίσημης γλώσσας, οι δημόσιες υπηρεσίες παρέχονται προφορικά και/ή γραπτά τόσο στα αγγλικά όσο και στα ρωσικά. Στον τουριστικό τομέα, το εύρος των υπηρεσιών είναι κατά τι μεγαλύτερο. Παρά τη σχετικά διαδεδομένη χρήση των ξένων γλωσσών σε διάφορους τομείς των δραστηριοτήτων των δήμων, η σημασία που δίνουν οι τοπικοί κυβερνητικοί φορείς στην προώθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων τους είναι ανεπαρκής, παρόλο που είναι μεγαλύτερη σε σχέση με την αντίστοιχη σημασία που αποδίδεται στον ιδιωτικό τομέα.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	4	17	3	13	1	3	3	1

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/πρώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/πρώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/πρώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	0	2	1	24	21	24	23	23	23
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	3	0	8	0	12	12	10	14	15	21
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	0	1	0	3	3	3	12	12	17

Το φάσμα των γλωσσών που χρησιμοποιούνται από τις εταιρείες και εντός των εταιρειών που ερευνήθηκαν στη Λιθουανία είναι σχετικά ευρύ. Η πιο κοινή γλώσσα στον επαγγελματικό τομέα είναι τα αγγλικά, αλλά αρκετά συχνά στη διαφήμιση και το μάρκετινγκ χρησιμοποιούνται, επίσης, τα ρωσικά και τα γερμανικά. Η χρήση ξένων γλωσσών στον επαγγελματικό τομέα εναρμονίζεται κατά κανόνα με τις βασικές τάσεις του εξωτερικού εμπορίου της χώρας. Ανάλογα με το αντικείμενο και τη φύση των δραστηριοτήτων μιας εταιρείας, χρησιμοποιούνται γλώσσες όπως τα λετονικά, τα πολωνικά, τα εσθονικά, τα δανικά, τα γαλλικά και τα βουλγαρικά για την εσωτερική και εξωτερική επικοινωνία σε ορισμένα από τα ξενοδοχεία, σουπερμάρκετ και τράπεζες που ερευνήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης. Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι μία πολύ μικρή μερίδα των εταιρειών που λειτουργούν στη χώρα αναγνωρίζουν τη γλωσσική στρατηγική ως σημαντικό στοιχείο για την ανάπτυξη της εταιρείας, παρόλο που απαιτείται πιο ενδελεχής έρευνα. Παρά την ποικιλία των γλωσσών που χρησιμοποιούνται στις εταιρείες της Λιθουανίας, οι εταιρείες αποδίδουν μικρή σημασία στην ενθάρρυνση των υπαλλήλων να μάθουν κάποια γλώσσα ή να βελτιώσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες. Οι βασικές και πιο λογικές αιτίες της υφιστάμενης κατάστασης είναι οι εξής – το επίπεδο γλωσσομάθειας των υπαλλήλων στις ξένες γλώσσες θεωρείται συχνά επαρκές από τους εργοδότες ή το κόστος των σεμιναρίων για την εκμάθηση γλωσσών θεωρείται πολύ υψηλό από τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων (ειδικά των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων). Από την άλλη, οι ιδιοκτήτες των εταιρειών εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που παρέχουν τα δίκτυα που λειτουργούν στη Λιθουανία και στις ξένες χώρες για τη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων τους.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Η λιθουανική νομοθεσία επιτρέπει και προωθεί την πολλαπλογλωσσία (ατομική πολυγλωσσία). Παρ' όλα αυτά, η αποτελεσματική εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Πολυγλωσσία αποτελεί πρόκληση που στερείται θεσμικού συντονισμού και συνεργασίας, καθώς επίσης και καλά προσδιορισμένης κατανομής αρμοδιοτήτων.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Από το 2010, η πρωτοβουλία για τα Βραβεία Πρέσβων Γλωσσών προωθεί την πολυγλωσσία στη Λιθουανία. Αυτή η ετήσια πρωτοβουλία συντονίζεται από το Ίδρυμα Υποστήριξης Εκπαιδευτικών Ανταλλαγών σε συνεργασία με άλλα ιδρύματα (συμπεριλαμβανομένου του Βρετανικού Συμβουλίου) ως μέρος του προγράμματος Ευρωπαϊκό Σήμα. Ο τίτλος του Πρέσβη Γλωσσών της Χρονιάς έχει ήδη απονεμηθεί σε μεμονωμένο άτομο (2010), σε εταιρεία (2011) και σε ένα σχολείο (2012).

Οι διοργανωτές των Βραβείων για τον Πρέσβη Γλωσσών επιδιώκουν να συμβάλουν στη διάδοση της αντίληψης ότι η επένδυση στην εκμάθηση γλωσσών αποδίδει καρπούς τόσο σε ατομικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο και να ενθαρρύνουν τον στρατηγικό σχεδιασμό της επένδυσης στη διδασκαλία γλωσσών σε κρατικό επίπεδο.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Lietuvos ekonomikos perspektyvos, 2009. DnB NORD bankas, 2009.

LR Visuomenės informavimo įstatymas, 1996 m. liepos 2 d., Nr. I–1418. Valstybės žinios, 2006–07–27, Nr. 82–3254.

Markevičienė R., Tamulygienė L., Lietuvos spaudos statistika 2010. Lietuvos Martyno Mažvydo biblioteka. Bibliografijos ir knygotyros centras. Vilnius, 2011.

Pedagogų rengimo programos. Prieiga per internetą: www.vpu.lt/Page.aspx?pageID=2722.

Teisės aktų bazė. Prieiga per internetą: www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3984&p_k=1.

Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6141&p_k=1.

Lietuvos statistikos departamentas. Prieiga per internetą: www.stat.gov.lt.

Svietimo ir mokslo ministerija. Prieiga per internetą: www.smm.lt.

12 ΟΛΛΑΝΔΙΑ

12.1 Η Ολλανδία γενικά

Saskia Benedictus-van den Berg

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Η παρούσα εργασία περιγράφει την κατάσταση στην Ολλανδία γενικά· η ιδιαίτερη κατάσταση που επικρατεί στην επαρχία Φρίσλαντ περιγράφεται στην εργασία για το Φρίσλαντ.

Ο πληθυσμός του Βασιλείου των Κάτω Χωρών (Ολλανδία) ανέρχεται στα 16,6 εκατομμύρια. Περίπου 1,9 εκατομμύρια (ή το 11,4%) δεν προέρχονται από τη Δύση (μετανάστες πρώτης ή δεύτερης γενιάς). Τα δύο τρίτα των μεταναστών προέρχονται από την Τουρκία, το Μαρόκο, τις Αντίλλες ή το Σουρινάμ (CBS, 2011a). Υπάρχουν, λοιπόν, δύο κατηγορίες: μια πρώην αποικιακή ομάδα, στην οποία εντάσσονται οι μετανάστες από τις Αντίλλες και το Σουρινάμ που κατάγονται από περιοχές της Καραϊβικής, όπου τα ολλανδικά είναι η επίσημη γλώσσα, και μία μη αποικιακή ομάδα, τους μετανάστες από την Τουρκία και το Μαρόκο που μέχρι πρότινος δεν είχαν καμία επαφή με την ολλανδική γλώσσα και τον ολλανδικό πολιτισμό.

Τα ολλανδικά είναι η επίσημη γλώσσα της Ολλανδίας. Η πρόβλεψη αυτή ενσωματώθηκε σε νόμο μόλις το 1995 (Nederlandse Taalunie, 2011). Με τον ίδιο νόμο (Algemene Wet Bestuursrecht) η φριζική γλώσσα κατέστη η επίσημη γλώσσα της επαρχίας του Φρίσλαντ.

Στην Ολλανδία, οι μη Ολλανδοί υπήκοοι, και ειδικά οι μετανάστες που δεν προέρχονται από τη Δύση, απαιτείται να δώσουν εξετάσεις πιστοποίησης γνώσης της ολλανδικής γλώσσας και του πολιτισμού/της ιστορίας της χώρας, προκειμένου να αποδείξουν την επαρκή ένταξή τους στην ολλανδική κοινωνία. Για το συγκεκριμένο ζήτημα, η κυβέρνηση δίνει έμφαση στην ευθύνη των ίδιων των πολιτών και μεγάλη βαρύτητα στην ολλανδική γλώσσα, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες και οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Ολλανδία (συγ) χρηματοδοτείται σε παραπάνω από ογδόντα χώρες και ιδιαίτερα στις γειτονικές χώρες, τη Γερμανία, το Βέλγιο και τη Γαλλία. *Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει επικυρωθεί από την Ολλανδία. Οι ακόλουθες πέντε περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αναγνωρίζονται στον Χάρτη: φριζικά, λιμβουργιανά, κάτω σαξονικά, ρομανί και γίνιτις. Υπάρχει επίσημη παροχή στην εκπαίδευση σε περιφερειακό επίπεδο, βάσει Χάρτη, μόνο για τα φριζικά.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία στην Ολλανδία υπάρχουν μόνο για τα φριζικά με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω έρευνας. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη τα φριζικά μέσω μιας ερώτησης σχετικά με τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι συν μια ερώτηση σχετικά με τον βαθμό γνώσης της γλώσσας, δηλαδή πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/καταλαβαίνει/διαβάζει/γράφει σε αυτήν.

Δεν διεξάγονται έρευνες για τη συλλογή στοιχείων σχετικά με τη γλωσσική ποικιλομορφία σε εθνικό επίπεδο παρόλο που η τακτική επικαιροποίηση τέτοιου είδους βάσεων δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία θα μπορούσε να παράσχει σημαντικές πληροφορίες συμβάλλοντας, ως εκ τούτου, στη βελτίωση της γλωσσικής πολιτικής, όπως συμβαίνει σε άλλες χώρες.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή ξένων γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	>1 μέρα	γενική	γενική	πλήρης
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	>1 μέρα	γενική	γενική	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	φριζικά μόνο στο Φρίσλαντ
-----------------------------------	---------------------------

Η προσχολική εκπαίδευση είναι προαιρετική αλλά ευρέως διαδεδομένη. Η σημασία που αποδίδεται στην ολλανδική γλώσσα από το Υπουργείο Παιδείας καταδεικνύεται από τα προγράμματα που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση «για την καταπολέμηση της ελλιπούς γνώσης της (ολλανδικής) γλώσσας και την καθυστέρηση στην εκμάθηση της (ολλανδικής) γλώσσας» (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2011b). Η διατύπωση αυτή εναρμονίζεται με το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με έναρξη ισχύος το 2009, σύμφωνα με το οποίο ειδικά η εθνική γλώσσα θα πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της προσχολικής εκπαίδευσης.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	γενικό	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΠ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	καθόλου	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	στο τελευταίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καθόλου

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	φριζικά μόνο στο Φρίσαντ
Ξένες γλώσσες	Αγγλικά: υποχρεωτικά – γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά: προαιρετικά

Η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για παιδιά ηλικίας πέντε έως δεκαέξι ετών. Ωστόσο, πάνω από το 95% των παιδιών ξεκινούν τη φοίτηση στο δημοτικό στην ηλικία των τεσσάρων. Όπως και στην προσχολική έτσι και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση υλοποιούνται προγράμματα για την καταπολέμηση της ελλιπούς γνώσης της (ολλανδικής) γλώσσας και την καθυστέρηση στην εκμάθηση της (ολλανδικής) γλώσσας» (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2011 b). Η κυβέρνηση υπογραμμίζει τη σημασία της ολλανδικής γλώσσας και της αριθμητικής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Για τη γλώσσα και την αριθμητική έχουν αναπτυχθεί, μάλιστα, ειδικά πλαίσια. Τα πλαίσια αυτά ορίζουν το επίπεδο επάρκειας που συνδέεται με διάφορα ορόσημα στη σχολική ζωή των μαθητών, όπως π.χ. η ολοκλήρωση της φοίτησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τα πλαίσια έχουν ενσωματωθεί σε νόμο που τέθηκε σε ισχύ το 2010, αλλά η πρακτική εφαρμογή των επιπέδων που ορίζει το πλαίσιο τόσο στο περιεχόμενο των μαθημάτων όσο και στις εξετάσεις θα υλοποιηθεί σταδιακά τα επόμενα χρόνια (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2011a).

Τα αγγλικά είναι υποχρεωτικά στις δύο τελευταίες τάξεις του δημοτικού. Η εκπαίδευση στις γλώσσες των μεταναστών προβλεπόταν βάσει νόμου. Από το 1974 έως το 2004 παρεχόταν εκπαίδευση εκτός του βασικού αναλυτικού προγράμματος στις γλώσσες των μεταναστών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία χρηματοδοτούνταν από την κυβέρνηση. Η χρηματοδότηση διακόπηκε, καθώς θεωρήθηκε ότι η εκπαίδευση στις γλώσσες των μεταναστών «αντίκειται στην αρχή της ένταξης των παιδιών από μεταναστευτικές μειονότητες» (Extra & Yağmur, 2006: 55). Η απόκτηση άρτιας γνώσης των ολλανδικών θεωρείται η βάση για την ένταξη (Eerste Kamer, 2004). Ωστόσο, ο νόμος επιτρέπει ακόμα την επικουρική χρήση των γλωσσών σε συνδυασμό με τα ολλανδικά για παιδιά που δεν προέρχονται από την Ολλανδία, εφόσον με τον τρόπο αυτό στηρίζεται η εισαγωγή και μετάβαση στην ολλανδική εκπαίδευση.

Ως απάντηση στην έλλειψη κρατικής μέριμνας για τις γλώσσες των μεταναστών στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση, έχουν αναληφθεί ιδιωτικές πρωτοβουλίες με αποτέλεσμα την ίδρυση κινεζικών, ιαπωνικών, πολωνικών και ρωσικών σχολείων, για παράδειγμα, τα οποία παρέχουν συμπληρωματική εκπαίδευση στις προαναφερθείσες γλώσσες και πολιτισμούς. Αυτές οι πρωτοβουλίες εντοπίζονται σε ολόκληρη τη χώρα και βασίζονται κατά κύριο λόγο σε αποφάσεις τοπικών κοινοτήτων. Επιπλέον, έχει δημιουργηθεί ένα ολλανδικό προγράμμα στα τουρκικά (Stichting TON). Αυτές οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες θέτουν σε εφαρμογή τις προτάσεις του Συμβουλίου Εκπαίδευσης της Ολλανδίας προς την κυβέρνηση το 2001 όσον αφορά την εκπαίδευση στις γλώσσες των μεταναστών (Onderwijsraad, 2001). Οι προτάσεις αυτές δεν έγιναν δεκτές από την κυβέρνηση.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	γενικό	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	όλοι	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	όλοι	γενικό	καθόλου	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ανεπίσημη χρηματοδότηση
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	φριζικά μόνο στο Φρίσλαντ
Ξένες Γλώσσες (οι γλώσσες με πλάγια γράμματα προσφέρονται μόνο στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	Υποχρεωτικά: αγγλικά <i>συν άλλη μία γλώσσα στο υψηλότερο επίπεδο της δευτεροβάθμιας.</i> Προαιρετικά: αρχαία ελληνικά, κινεζικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, λατινικά, ρωσικά, ισπανικά
Γλώσσες των μεταναστών	αραβικά, τουρκικά

Το πλαίσιο που εφαρμόζεται για τη γλώσσα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση χρησιμοποιείται και στη δευτεροβάθμια. Η γνώση των ολλανδικών είναι υποχρεωτική σε όλα τα επίπεδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αποτελεί μέρος όλων των εξετάσεων· το ίδιο ισχύει και για τα αγγλικά. Οι νεοεισερχόμενοι στην Ολλανδία παρακολουθούν πρώτα ξεχωριστή εκπαίδευση, που διαρκεί κατά μέσο όρο δύο χρόνια, η οποία επικεντρώνεται στην ολλανδική γλώσσα και σε άλλες βασικές δεξιότητες. Στη συνέχεια εισάγονται στη γενική εκπαίδευση. Εκτός από τα αγγλικά, μία δεύτερη ξένη γλώσσα είναι υποχρεωτική μόνο στις τελευταίες τάξεις· και αυτή είναι συνήθως τα γερμανικά ή τα γαλλικά και μερικές φορές τα ισπανικά. Τα σχολεία έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν κατά βούληση και άλλες ξένες γλώσσες.

Τα τουρκικά και τα αραβικά μπορούν να προσφερθούν ως επιλεγόμενα και εξεταζόμενα μαθήματα. Ωστόσο, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των σχολείων να αποφασίσουν εάν θα προσφέρουν αυτές τις γλώσσες, και δεν είναι πολλά που το κάνουν. Επιπλέον, το ποσοστό των μαθητών που επιλέγουν τα τουρκικά ή τα αραβικά ως εξεταζόμενα μαθήματα είναι χαμηλό και μάλιστα μειώθηκε από περίπου 0,28% το 2002 σε 0,08% το 2003. Προσφάτως παρουσίασε μία μικρή αύξηση πάλι φτάνοντας στο 0,13% το 2011, αλλά δεν έχει φτάσει ακόμα το υψηλό ποσοστό του 2002 (Alberts & Erens, 2011). Μία πιθανή εξήγηση για αυτή τη μείωση είναι η προαναφερθείσα διακοπή της κυβερνητικής χρηματοδότησης για την εκπαίδευση στις γλώσσες των μεταναστών. Αυτό το χαμηλό ποσοστό επιλογής των τουρκικών και των αραβικών είναι ακόμα πιο αξιοσημείωτο δεδομένης της αύξησης του αριθμού των τουρκο-ολλανδών και μαροκίνο-ολλανδών παιδιών στα δημοτικά σχολεία των αστικών περιοχών. Οι απαντήσεις που δόθηκαν παραπάνω αναφέρονται στα σχολεία που προσφέρουν τα αραβικά και/ή τα τουρκικά.

Ένα πρόσφατο φαινόμενο είναι η αύξηση των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία προσφέρουν δίγλωσσα προγράμματα στα ολλανδικά και τα αγγλικά (το οποίο αποκαλείται συνήθως Ολιστική Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας – ΟΕΠΓ). Στην πλειονότητα των περιπτώσεων αφορά το τελευταίο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το οποίο είναι στην ουσία το προπαρασκευαστικό στάδιο για την εισαγωγή στα πανεπιστήμια, αλλά τα τελευταία χρόνια εφαρμόζεται και στις μικρότερες τάξεις (Europees Platform, 2011a). Επιπλέον, όλο και περισσότερα σχολεία στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση αυξάνουν τον χρόνο που αφιερώνεται στην εκμάθηση των αγγλικών (εκμάθηση ξένων γλωσσών από νεαρή ηλικία) (Europees Platform, 2011b). Οι εξελίξεις αυτές έχουν εγείρει, βέβαια, ερωτήματα σχετικά με τα (γλωσσικά) προσόντα που θα πρέπει να διαθέτουν οι δάσκαλοι στα δίγλωσσα σχολεία.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχήπεριφερειακών/μειονοτικών και γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	περιορισμένη	γενικό	με βάση το ΚΕΠΑ	μερική
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	μερική
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	γενικό	με βάση το ΚΕΠΑ	μερική

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε δύο πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	όλοι	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	όλοι	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική

Το πλαίσιο για τη γλώσσα χρησιμοποιείται και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το αγγλοσαξονικό εκπαιδευτικό σύστημα (πτυχίο-μεταπτυχιακό) εφαρμόζεται από το 2002 ως μέρος της διαδικασίας δημιουργίας ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Διαδικασία της Μπολόνια).

Εξαιτίας των αλλαγών αυτών και γενικά του έκδηλου ενδιαφέροντος για διεθνοποίηση με στόχο την προσέλκυση φοιτητών από όλο τον κόσμο, η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ολλανδία προσφέρει ολοένα περισσότερα μεταπτυχιακά προγράμματα στα αγγλικά. Το γεγονός αυτό έχει δώσει το έναυσμα για μια συζήτηση γύρω από τη χρήση των αγγλικών έναντι των ολλανδικών στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, καθώς επίσης και γύρω από την ποιότητα της εκπαίδευσης, η οποία εξαρτάται από το επίπεδο γνώσης της αγγλικής γλώσσας τόσο των πανεπιστημιακών καθηγητών όσο και των φοιτητών.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
Υποτιτλίζονται	Υποτιτλίζονται	μερικές φορές	μερικές φορές

Η συνήθης πρακτική υποτιτλισμού των τηλεοπτικών προγραμμάτων σε άλλες γλώσσες πέραν της ολλανδικής συνεπάγεται την επαφή με τις γλώσσες αυτές από νεαρή ηλικία. Με τον τρόπο αυτό οι άνθρωποι αποκτούν οικειότητα με διάφορες γλώσσες, γεγονός που εναρμονίζεται με το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Πολυγλωσσία (2009). Ωστόσο, η συντριπτική πλειοψηφία των ξενόγλωσσων προγραμμάτων στην ολλανδική τηλεόραση είναι στα αγγλικά, με αποτέλεσμα οι τηλεθεατές να έρχονται σε επαφή κατά κύριο λόγο με τα βρετανικά και τα αμερικανικά αγγλικά και τον πολιτισμό των εν λόγω χωρών. Τα παιδικά προγράμματα, και ειδικά τα κινούμενα σχέδια, συχνά μεταγλωττίζονται.

Στο Φρίσλαντ, ο κύριος τοπικός ραδιοφωνικός και τηλεοπτικός σταθμός χρησιμοποιεί κυρίως τα φριζικά και λίγο τα ολλανδικά. Κατά συνέπεια, ειδικά τα οπτικοακουστικά μέσα στο Φρίσλαντ συμμορφώνονται με τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και της ΕΕ, καθώς αναδεικνύουν τη γλωσσική ποικιλομορφία της επαρχίας.

Η χρήση των υπόλοιπων γλωσσών εκτός από τα ολλανδικά στην ολλανδική τηλεόραση είναι περιορισμένη.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή μεταφραστές και διερμνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευση στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4	Άμστερνταμ	Άμστερνταμ	Άμστερνταμ		Άμστερνταμ Leeuwarden	
3-4						
1-2	Ρότερνταμ Leeuwarden	Leeuwarden	Leeuwarden	Leeuwarden		

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες υγείας	Υπηρεσίες τουρισμού
2	Νομικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες υγείας
3	Κοινωνικές υπηρεσίες	Κοινωνικές υπηρεσίες
4	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες μέσων μεταφοράς
5	Υπηρεσίες μέσων μεταφοράς	Νομικές υπηρεσίες

Το εύρος των γλωσσών που χρησιμοποιούνται στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους (στις πόλεις που μελετήθηκαν) είναι περιορισμένο. Το σίγουρο είναι η ολλανδική. Περιστασιακά μόνο χρησιμοποιούνται τα τουρκικά και τα αραβικά, αλλά η δεύτερη σε χρήση γλώσσα είναι ως επί το πλείστον τα αγγλικά. Στο Φρίσλαντ, επιτρέπεται η χρήση των φριζικών κατά τις συναλλαγές με τις δημόσιες υπηρεσίες. Ωστόσο, τα ενημερωτικά έντυπα των υπηρεσιών αυτών συχνά διατίθενται μόνο στα ολλανδικά.

Μια υπηρεσία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για παντός είδους υπηρεσίες στον δημόσιο τομέα είναι η υπηρεσία τηλεφωνικής διερμνείας (“*tolkentelefoon*”), η οποία χρησιμοποιείται ως επί το πλείστον στον τομέα της δημόσιας υγείας. Παλιότερα χρηματοδοτούνταν από την κυβέρνηση, αλλά η χρηματοδότηση αυτή διακόπηκε την 1η Ιανουαρίου 2012. Τώρα πια η γνώση των ολλανδικών θεωρείται ευθύνη του ίδιου του ασθενή ή σε διαφορετική περίπτωση καλείται να πληρώσει ο ίδιος τα έξοδα για την πρόσληψη διερμνείας (Rijksoverheid, 2011).

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/ χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περὶ προγραμμάτων/ χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	2	14	4	1	1	0	1	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/ προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Ετίσεις/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	0	0	0	22	20	20	23	20	23
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	0	3	0	9	11	11	7	10	13
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	0	2	0	3	3	2	3	4	5

Οι εξαγωγές αντιστοιχούν σε ποσοστό άνω του 70% του ΑΕΠ (CBS, 2011b). Η σημασία που έχει ο τομέας αυτός δεν αντανακλάται στο γλωσσικό προφίλ των επιχειρήσεων στην Ολλανδία, παρόλο που οι τέσσερις τύποι εταιρειών που ερευνήθηκαν στα πλαίσια της παρούσας εργασίας (τράπεζες, ξενοδοχεία, σουπερμάρκετ και κατασκευαστικές εταιρείες) δεν αποτελούν απαραίτητα το είδος των επιχειρήσεων που έχει διεθνείς συναλλαγές. Πιο συγκεκριμένα, οι τοπικές εταιρείες δεν έχουν διεθνή προσανατολισμό. Σε γενικές γραμμές, ο ρόλος των γλωσσών στον επιχειρηματικό τομέα δεν είναι σαφής. Οι επιχειρήσεις θα έπρεπε να ενημερωθούν για την αξία της γλωσσικής ποικιλομορφίας.

Στις φριζικές εταιρείες, τα φριζικά χρησιμοποιούνται κυρίως ανεπίσημα, ενώ στον γραπτό λόγο τα φριζικά απουσιάζουν εντελώς.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Σε μία εποχή αυξανόμενης γλωσσικής ποικιλομορφίας και παγκοσμιοποίησης, η ολλανδική κυβέρνηση δίνει έμφαση στα ολλανδικά. Συνεπώς, συμμορφώνεται με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Από την άλλη, η πολιτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Συμβουλίου της Ευρώπης υπογραμμίζει την ενσωμάτωση των μειονοτικών, των ξένων γλωσσών και των γλωσσών των μεταναστών στην εκπαίδευση και σε άλλους τομείς της κοινωνίας. Ειδικά όσον αφορά τις γλώσσες των μεταναστών, η ολλανδική πολιτική θα μπορούσε να εναρμονιστεί περισσότερο με την ευρωπαϊκή.

Ωστόσο, υπάρχουν πολλές ιδιωτικές πρωτοβουλίες που αναγνωρίζουν την αξία και τα πλεονεκτήματα της πολυγλωσσίας. Για παράδειγμα, αρκετά ιδιωτικά σχολεία παρέχουν πρόσθετη διδασκαλία στις γλώσσες των μεταναστών και ειδικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διαδίδεται όλο και περισσότερο η διδασκαλία στα αγγλικά (CLIL). Ο στόχος «μητρική γλώσσα + 2» δεν έχει επιτευχθεί πλήρως, αλλά η υποχρεωτική διδασκαλία των αγγλικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση συνεπάγεται την εκμάθηση τουλάχιστον μίας ξένης γλώσσας από την πλειοψηφία των μαθητών.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Ένα ενδιαφέρον πρωτοποριακό πρόγραμμα διεξάγεται στην Ουτρέχτη, την τέταρτη σε μέγεθος πόλη της Ολλανδίας. Η Ουτρέχτη αυτοχαρακτηρίζεται ως «κέντρο πολυγλωσσίας» (City of Utrecht, 2009: 1). Μεγάλο μέρος του πληθυσμού μιλάει τρεις ή περισσότερες γλώσσες: το πρόγραμμα συνδέεται σαφέστατα με την ευρωπαϊκή πολιτική και προωθεί τον στόχο «μητρική γλώσσα + 2». Επιπλέον, η πόλη φιλοξενεί πολλές διεθνείς εταιρείες και το Πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης προσελκύει μεγάλο αριθμό ξένων φοιτητών. Η πόλη φιλοδοξεί να χρησιμοποιήσει αυτό το χαρακτηριστικό ως αφετηρία για την εξέλιξη της Ουτρέχτης σε «εργαστήριο για την πολυγλωσσία» (ό.π.:1). Διεξάγονται πολλές μελέτες και έρευνες για την πολυγλωσσία καθώς και πολυγλωσσικά προγράμματα (ό.π.). Το 2011 δημοσιεύτηκε μια έκθεση ως μέρος του προγράμματος: «Η ολλανδική πόλη της Ουτρέχτης ως ευρωπαϊκό κέντρο και εργαστήριο για την πολυγλωσσία» (Martinovic, 2011).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Alberts, R.V.J. and B.J.M. Erens (2011). *Verslag van de examencampagne 2011 voortgezet onderwijs*. Arnhem: Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2011a). *Bevolking; leeftijd, herkomstgroepering, geslacht en regio, 1 januari*. Διαθέσιμο στο <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=37713> Προσπελάστηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2011.

Centraal Bureau voor de Statistiek, 2011b. *De Nederlandse economie 2010*. Χάγη/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek. Διαθέσιμο στο <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/03E81D9F-8714-4AEA-B0F7-8EC72111EA56/0/2010p19pub.pdf> Προσπελάστηκε στις 28 Οκτωβρίου 2011.

City of Utrecht, Dept. Public, Internal, Subsidy Affairs (2009). *Utrecht: Multilingual Hotspot and Laboratory in Europe*. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/languages/documents/utrecht-multilingual-hotspot-and-laboratory-in-europe_en.pdf Προσπελάστηκε στις 13 Οκτωβρίου 2011.

Eerste Kamer der Staten-Generaal (2004). *Beeindiging bekostiging onderwijs in allochtone levende talen*. Διαθέσιμο στο [HYPERLINK"http://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/29019_beeindiging_www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/29019_beeindiging_bekostiging"](http://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/29019_beeindiging_www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/29019_beeindiging_bekostiging) Προσπελάστηκε στις 7 Οκτωβρίου 2011.

European Parliament (2009). *EP Resolution on Multilingualism: An Asset for Europe and a Shared Commitment*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο και στα ελληνικά στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0162+0+DOC+XML+V0//EL>

Europees Platform (2011a). *Tto. Tweetalig onderwijs – Content and Language Integrated Learning*. Διαθέσιμο στο <http://www.europeesplatform.nl> Προσπελάστηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2011.

Europees Platform (2011b). *Vroeg vreemde talen onderwijs*. Διαθέσιμο στο <http://www.europeesplatform.nl> Προσπελάστηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2011.

Extra, G. and D. Gorter (επιμ.) (2001). *The Other Languages of Europe: Demographic, Sociolinguistic and Educational Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters.

Extra, G. and K. Yağmur (2006). Immigrant minority languages at home and at school. A case study of the Netherlands. *European Education* 38 (2): 50–63.

Martinovic, B. (2011). *The Dutch City of Utrecht as a European Hotspot and Laboratory for Multilingualism*. Ουτρέχτη: Utrecht University. Διαθέσιμο στο <https://docs.google.com/viewer?url=http://www.utrecht.nl/images/Secretarie/Internationaal/pdf/Multilingualism%2520Utrecht.pdf&embedded=true&chrome=true> Προσπελάστηκε στις 19 Δεκεμβρίου 2011.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2011a). *Doorlopende leerlijnen taal en rekenen*. Διαθέσιμο στο <http://www.taalenrekenen.nl/> Προσπελάστηκε στις 14 Οκτωβρίου 2011.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2011a). *Doorlopende leerlijnen taal en rekenen*. Διαθέσιμο στο <http://www.taalenrekenen.nl/>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2011b). *Leerachterstand. Taalachterstand bij peuters*. Διαθέσιμο στο www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerachterstand/taalachterstand-bij-peuters Προσπελάστηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2011.

Mortier, J. (2009). *Nederland meertalenland. Feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid*. Άμστερνταμ: Aksant.

Nederlandse Taalunie, 2011. *Het Nederlandse taalgebied*. Διαθέσιμο στο http://taalunieversum.org/taalpeil/2005/het_nederlandse_taalgebied.html Προσπελάστηκε τον Οκτώβριο του 2011.

Onderwijsraad, 2001. *Samen naar de taalschool. Nieuwe moderne vreemde talen in perspectief*. Χάγη. Διαθέσιμο στο http://www.onderwijsraad.nl/upload/publicaties/423/documenten/advies_taal school.pdf Προσπελάστηκε στις 27 Οκτωβρίου 2011.

Rijksoverheid (2011). *Tolk – en vertaaldiensten in de zorg*. Διαθέσιμο στο www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kwaliteit-van-de-zorg/tolk-en-vertaaldiensten-in-de-zorg Προσπελάστηκε στις 13 Οκτωβρίου 2011.

12 ΟΛΛΑΝΔΙΑ

12.2 Φρίσλαντ

Saskia Benedictus-van den Berg

Διάρθρωση περιφερειακού προφίλ

Η παρούσα εργασία περιγράφει την κατάσταση που επικρατεί στην επαρχία Φρίσλαντ και εστιάζει στις ιδιαιτερότητες αυτής της επαρχίας στα εξής γλωσσικά πεδία: Γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων, προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συστήνεται η ανάγνωση της παρούσας εργασίας σε συνδυασμό με την εργασία για την Ολλανδία.

Το Φρίσλαντ είναι μια επαρχία στη βόρεια Ολλανδία. Είναι μία κατά κύριο λόγο αγροτική επαρχία (Provincie Fryslân, 2010) και δεν είναι τόσο πυκνοκατοικημένη όσο η υπόλοιπη χώρα: 193 κάτοικοι/τετραγωνικό χιλιόμετρο σε σύγκριση με 491 κατοίκους/τετραγωνικό χιλιόμετρο σε εθνικό επίπεδο (CBS, 2012). Οι περίπου 650.000 κάτοικοι του Φρίσλαντ αποτελούν περίπου το 4% του συνολικού πληθυσμού της Ολλανδίας. Το ποσοστό των μεταναστών που δεν προέρχονται από τη Δύση ανέρχεται στο 3,7%· ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από το 11,4% που αντιστοιχεί στην Ολλανδία ως σύνολο. Οι άνθρωποι που προέρχονται από το Ιράκ, το Μαρόκο, το Σουρινάμ ή τις Αντίλλες αποτελούν το 39% των μη προερχόμενων από τη Δύση μεταναστών στο Φρίσλαντ (CBS, 2011).

Τα φριζικά είναι η επίσημη γλώσσα της επαρχίας, όπου ομιλούνται επίσης και τα ολλανδικά, καθιστώντας έτσι το Φρίσλαντ τη μοναδική δίγλωσση επαρχία της Ολλανδίας. Κάτι παραπάνω από τον μισό πληθυσμό του Φρίσλαντ έχει τα φριζικά ως μητρική γλώσσα. Η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων διαθέτει τη γλωσσική δεξιότητα κατανόησης της γλώσσας είτε σε καλό (20% του πληθυσμού) είτε σε πολύ καλό επίπεδο (65% του πληθυσμού). Τα τρία τέταρτα του πληθυσμού κατέχουν τη γλωσσική δεξιότητα παραγωγής προφορικού λόγου σε καλό ή πολύ καλό επίπεδο. Ωστόσο, μόνο το 12% κατέχει τη δεξιότητα παραγωγής γραπτού λόγου σε καλό επίπεδο στα φριζικά (Provincie Fryslân, 2011a).

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες και τα φριζικά αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Μετά τα ολλανδικά, τα φριζικά έχουν τη θέση της συνεπίσημης γλώσσας της Ολλανδίας.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία στην Ολλανδία υπάρχουν μόνο για τα φριζικά με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω έρευνας. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη τα φριζικά μέσω μίας ερώτησης σχετικά με τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι συν μία ερώτηση σχετικά με το επίπεδο γνώσης της γλώσσας, δηλαδή πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/ καταλαβαίνει/ διαβάζει/ γράφει σε αυτήν.

Τα φριζικά είναι η μοναδική μειονοτική γλώσσα για την οποία η ολλανδική κυβέρνηση έχει επικυρώσει το 3ο μέρος του *Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* (ECRML)· άλλες περιφερειακές γλώσσες αναγνωρίζονται μόνο στο 2ο μέρος του Χάρτη. Η επικύρωση είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση του Συμβουλευτικού Σώματος για τη Φριζική Γλώσσα (“Consultatief orgaan Fries”) το 1998, ένα συμβουλευτικό ίδρυμα υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εσωτερικών (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2011). Η εθνική κυβέρνηση επικύρωσε, επίσης, τη Σύμβαση-Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων το 2005, αναγνωρίζοντας ως εκ τούτου τα μέλη της κοινότητας του Φρίσλαντ ως εθνική μειονότητα (Riemersma & De Jong, 2007).

Η νομική θέση των φριζικών ρυθμίστηκε το 1995 με τη νομική πράξη «Algemene Wet Bestuursrecht». Το 2011 η κυβέρνηση πρότεινε ένα νέο νομοσχέδιο για τη χρήση της φριζικής γλώσσας. Στόχος του νομοσχεδίου ήταν η κατοχύρωση και παροχή του δικαιώματος σε όλους να χρησιμοποιούν τα ολλανδικά ή τα φριζικά στις συναλλαγές τους με τις νομικές και τις διοικητικές υπηρεσίες εντός της επαρχίας του Φρίσλαντ, αυξάνοντας έτσι τις πιθανότητες χρήσης της φριζικής γλώσσας. Επιπλέον, το νομοσχέδιο προβλέπει τη θέσπιση ενός Συμβουλίου Φριζικής Γλώσσας. Πρακτικά, αυτό συνεπάγεται την αύξηση των αρμοδιοτήτων του προαναφερθέντος Συμβουλευτικού Σώματος (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2011). Οι περισσότεροι από τους είκοσι επτά δήμους στο Φρίσλαντ έχουν συγκεκριμένη γλωσσική πολιτική (Provincie Fryslân, 2011a).

Στο Φρίσλαντ υπάρχουν δύο μηχανισμοί για τη συλλογή στοιχείων σχετικά με τη γλωσσική ποικιλομορφία. Πρώτον,

εκτεταμένες γλωσσικές έρευνες διεξήχθησαν το 1967, το 1980 και το 1994· ο επόμενος κύκλος ερευνών σχεδιάζεται και αναμένεται να διεξαχθεί στο εγγύς μέλλον. Πέρα από αυτό, οι αρχές της επαρχίας διεξάγουν κάθε τέσσερα χρόνια μια στοιχειώδη έρευνα για τη γνώση και τη χρήση της φριζικής γλώσσας στην επαρχία ('De Fryske taalatlās').

Η έρευνα αυτή δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 2007· παρέχει στις αρχές του Φρίσλαντ τις βασικές πληροφορίες για την ανάπτυξη της γλωσσικής τους πολιτικής (Provincie Fryslan, 2011a). Οι έρευνες αυτές δεν παρέχουν πληροφορίες για τις γλώσσες των μεταναστών· στο επίκεντρο βρίσκεται η φριζική γλώσσα.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	>1 μέρα	γενική	γενική	πλήρης
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	>1 μέρα	γενική	γενική	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Φριζικά
-----------------------------------	---------

Υπάρχουν περισσότερα από εξήντα δίγλωσσα (ολλανδικά-φριζικά) ή μονόγλωσσα (φριζικά) νηπιαγωγεία (Sintrum Frysktalige Berne-orphang, 2011). Αρμόδιο για τη λειτουργία αυτών των νηπιαγωγείων (Riemersma & De Jong, 2007) είναι το κέντρο ημερήσιας παιδικής φροντίδας στη φριζική γλώσσα ("Sintrum Frysktalige Berne-orphang").

Στην εκπαίδευση που παρέχεται στις σχολές νηπιαγωγών δεν δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην πολυγλωσσία που επικρατεί στην επαρχία· η διδασκαλία της φριζικής γλώσσας δεν αποτελεί μέρος της επίσημης εκπαίδευσης.

Στην προσχολική εκπαίδευση δίνεται έμφαση στην πολυγλωσσία, καθώς επίσης και στην εκμάθηση της ολλανδικής και της φριζικής γλώσσας, αλλά δεν προβλέπονται διατάξεις για τις ξένες γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών. Οι συστάσεις της ΕΕ εφαρμόζονται κατά συνέπεια ως ένα βαθμό, αλλά υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφικθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	γενικό	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-τάξεις	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	καθόλου	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	στο τελευταίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καθόλου

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Φριζικά
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: αγγλικά Προαιρετικά: γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά

Η φριζική γλώσσα αποτελεί υποχρεωτικό μάθημα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο Φρίσλαντ. Σε πολλές περιπτώσεις, όμως, ο χρόνος που αφιερώνεται στην εκμάθηση των φριζικών είναι λιγότερος από μία ώρα την εβδομάδα (Inspectie van het Onderwijs, 2010). Η Επιτροπή Εμπειρογνομητών του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες έκρινε τον χρόνο αυτό ως ανεπαρκή, δεδομένων των δεσμεύσεων που περιέχονται στο 3ο μέρος του Χάρτη (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2008), τον οποίο έχει υπογράψει η Ολλανδία.

Οι εθνικοί εκπαιδευτικοί νόμοι επιτρέπουν τη χρήση των φριζικών ως γλώσσας διδασκαλίας και πράγματι πολλά σχολεία τη χρησιμοποιούν. Ωστόσο, αφιερώνεται περισσότερος χρόνος στη διδασκαλία των φριζικών στις μικρότερες παρά στις μεγαλύτερες τάξεις. Ένα τέταρτο του συνόλου των δημοτικών σχολείων δεν χρησιμοποιεί καθόλου τα φριζικά ως γλώσσα διδασκαλίας (Inspectie van het Onderwijs, 2010). Η σχολική επιθεώρηση διαπίστωσε ότι περίπου το 20% των δασκάλων δεν διαθέτουν την απαραίτητη κατάρτιση για τη διδασκαλία των φριζικών (ό.π.). Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο Φρίσλαντ δεν δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στις γλώσσες των μεταναστών.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (καμία παροχή των γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Πρόσθετη στήριξη στην εκμάθηση της εθνικής γλώσσας	γενικό	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΠ)	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	εθνικές ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	γενική	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικείμενου	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Φριζικά
Ξένες γλώσσες (οι γλώσσες με πλάγια γράμματα προσφέρονται μόνο στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	Υποχρεωτικά: αγγλικά συν μία άλλη γλώσσα στην ανώτερη δευτεροβάθμια. Προαιρετικά: αρχαία ελληνικά, κινεζικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, λατινικά, ρωσικά, ισπανικά

Το μάθημα φριζικής γλώσσας είναι υποχρεωτικό στις δύο πρώτες τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μπορεί να επιλεγεί ως εξεταζόμενο μάθημα, αλλά δεν προσφέρεται σε όλα τα δευτεροβάθμια σχολεία (Inspectie van het Onderwijs, 2010), ούτε το επιλέγουν πολλοί μαθητές ως εξεταζόμενο: το 2011, μόνο σαράντα επτά μαθητές έδωσαν εξετάσεις στο μάθημα των φριζικών (Alberts & Erens, 2011). Ούτε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στις γλώσσες των μεταναστών.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Το Φρίσλαντ είναι μια επαρχία με δύο επίσημες γλώσσες, όπως καταδεικνύεται από τα αποτελέσματα της μελέτης. Ειδικά στην εκπαίδευση, αποδίδεται συγκροτημένη βαρύτητα στη φριζική γλώσσα, παρόλο που οι δεσμεύσεις που προβλέπει ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες δεν ικανοποιούνται όλες και πλήρως. Σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος, από την προσχολική, την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια μέχρι και την επαγγελματική εκπαίδευση, τα φριζικά σταδιακά παραγκωνίζονται.

Όσον αφορά στις ξένες γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών, η κατάσταση είναι ίδια με αυτή που επικρατεί σε ολόκληρη την Ολλανδία, με μοναδική εξαίρεση το γεγονός ότι στο Φρίσλαντ δίνεται ακόμα μικρότερη βαρύτητα στις γλώσσες των μεταναστών στην εκπαίδευση, γεγονός που με τη σειρά του μπορεί να οφείλεται στο χαμηλό ποσοστό μεταναστών που κατοικούν στην επαρχία αυτή.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Γλωσσικό πακέτο

Με τη δήλωση της γέννησης των παιδιών στο ληξιαρχείο, οι γονείς παραλαμβάνουν ένα γλωσσικό πακέτο ('Taaltske'), το οποίο προσφέρει η επαρχία του Φρίσλαντ. Σκοπός αυτής της πρωτοβουλίας είναι η επισήμανση των πλεονεκτημάτων της πολυγλωσσίας. Στο πακέτο περιλαμβάνεται ένα ενημερωτικό φυλλάδιο για την πολυγλωσσία, ένα παιδικό βιβλίο στα φριζικά και ένα CD με παιδικά τραγούδια (Provincsje Fryslan, 2011b).

Τρίγλωσση εκπαίδευση

Στην επαρχία υπάρχουν και μερικά τρίγλωσσα δημοτικά σχολεία. Τα εν λόγω σχολεία χρησιμοποιούν τα ολλανδικά, τα φριζικά και τα αγγλικά ως γλώσσες διδασκαλίας, ξεκινώντας αρχικά με μία ισόποση κατανομή (50–50%) χρήσης των ολλανδικών και των φριζικών ως γλωσσών διδασκαλίας στις πρώτες έξι τάξεις (παιδιά ηλικίας τεσσάρων έως δέκα ετών) και καταλήγοντας σε ένα ποσοστό χρήσης της τάξεως του 40% για τα ολλανδικά, 40% για τα φριζικά και 20% για τα αγγλικά στις δύο τελευταίες τάξεις (παιδιά ηλικίας έντεκα έως δώδεκα ετών). Αυτό το τρίγλωσσο μοντέλο διδασκαλίας έχει επιφέρει θετικά αποτελέσματα: το επίπεδο των ολλανδικών των μαθητών προς το τέλος της φοίτησης στο δημοτικό σχολείο δεν επηρεάζεται αρνητικά από τον χρόνο που αφιερώνεται στα αγγλικά και τα φριζικά και είναι συγκρίσιμο με το αντίστοιχο επίπεδο σε εθνική κλίμακα· οι δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής των μαθητών στα φριζικά βελτιώνονται· και οι μαθητές αποκτούν μεγαλύτερη άνεση στη χρήση της αγγλικής γλώσσας (Taalsintrum Frysk/ Cedin, 2011 b). Το 2011 ο αριθμός των τρίγλωσσων σχολείων ανερχόταν σε σαράντα ένα (Taalsintrum Frysk/Cedin, 2011a).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Alberts, R.V.J. and B.J.M. Erens (2011). *Verslag van de examencampagne 2011 voortgezet onderwijs*. Arnhem: Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling. Διαθέσιμο στο

www.cito.nl/~media/cito_nl/Files/Voortgezet%20onderwijs/Cito_verslag_examencampagne_2011.ashx

Centraal Bureau voor de Statistiek (2011). *Bevolking; leeftijd, herkomstgroepering, geslacht en regio*, 1 januari. Διαθέσιμο στο <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=37713&D1=0&D2=0&D3=0,3-4,6,9,11-13,15-17,19,22-23,25-26,30-32,34,37,40-41,44-48&D4=0,6&D5=I&HDR=T,G2&STB=G1,G3,G4&VW=T> Προσπελάστηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2011.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2012). *Regionale kerncijfers Nederland*. Διαθέσιμο στο <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70072ned&D1=0,56,78-79,81&D2=0,6&D3=15-16&HDR=T&STB=G1,G2&VW=T> Προσπελάστηκε στις 3 Ιανουαρίου 2012.

Συμβούλιο της Ευρώπης (2008). *European Charter for Regional of Minority Languages. Application of the Charter in the Netherlands. 3rd monitoring cycle*. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης. Διαθέσιμο στο www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/EvaluationReports/NetherlandsECRML3_en.pdf Προσπελάστηκε στις 8 Δεκεμβρίου 2011.

Inspectie van het Onderwijs (2010). *Tussen wens en werkelijkheid. De kwaliteit van het vak Fries in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs in Fryslan*. Ουτρέχτη. Διαθέσιμο στο www.onderwijsinspectie.nl/actueel/publicaties/Tussen+wens+en+werkelijkheid.html Προσπελάστηκε στις 8 Δεκεμβρίου 2011.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2011). *Wet gebruik Friese taal – Memorie van Toelichting*. Διαθέσιμο στο www.internetconsultatie.nl/wetfriesetaal Προσπελάστηκε στις 8 Δεκεμβρίου 2011.

Provincsje Fryslan (2010). *De staat van Fryslan. Beleids – en geo-informatie, november 2010*. Διαθέσιμο στο www.fryslan.nl/download.asp?objectID=33162&link=De+staat+van+Fryslan%2E.pdf Προσπελάστηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2011.

Provincsje Fryslan (2011a). *De Fryske taalatlas: Friese taal in beeld 2011*. Leeuwarden. Διαθέσιμο στο www.fryslan.nl/taalatlas Προσπελάστηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2011.

Provincsje Fryslan (2011b). *Taaltsje. Taaltske*. Διαθέσιμο στο <http://fryslan.nl/taaltsje> Προσπελάστηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2011.

Riemersma, A. & S. de Jong (2007). *Frisian: The Frisian Language in Education in the Netherlands*. 4η έκδ. Ljouwert/ Leeuwarden: Mercator Research Centre. Διαθέσιμο στο www.mercator-research.eu/fileadmin/mercator/dossiers_pdf/frisian_in_netherlands4th_072010.pdf Προσπελάστηκε στις 3 Ιανουαρίου 2012.

Sintrum Frysktalige Berne-opfang (2011). *Sintrum Frysktalige Berne-opfang*. Διαθέσιμο στο www.sfbo.nl/engels/ Προσπελάστηκε στις 6 Δεκεμβρίου 2011.

Taalsintrum Frysk/Cedin (2011). *De Trijetalige skoalle*. Διαθέσιμο στο www.taalsintrum.nl/trijetalige-skoalle.html Προσπελάστηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2011.

Taalsintrum Frysk/Cedin (2011). *De Trijetalige Skoalle*. Drachten: Taalsintrum Frysk/Cedin. Διαθέσιμο στο www.3ts.nl/images/trijetalige-skoalle2011.pdf Προσπελάστηκε τον Δεκέμβριο του 2011.

13 ΠΟΛΩΝΙΑ

Liliana Szczuka-Dorna

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Η Δημοκρατία της Πολωνίας (Πολωνία) βρίσκεται στην κεντρική Ευρώπη, συνορεύει με το Καλίνινγκραντ, τη Λιθουανία, τη Λευκορωσία, την Ουκρανία, τη Σλοβακία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Γερμανία και στα βόρεια βρέχεται από τη Βαλτική θάλασσα. Ο πληθυσμός της υπερβαίνει τα 38 εκατομμύρια κατοίκους και η έκτασή της ανέρχεται στα 312.679 τετραγωνικά χιλιόμετρα (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία).

Επίσημη γλώσσα είναι τα πολωνικά, η οποία είναι μία λεχτική γλώσσα που ομιλείται από φυσικούς ομιλητές στην Πολωνία αλλά και στο εξωτερικό. Μια περιφερειακή γλώσσα στην Πολωνία είναι η κασουβική, η οποία χρησιμοποιείται από μία συγκεκριμένη αυτόχθονη εθνοτική ομάδα. Μειονοτικές γλώσσες στην Πολωνία είναι τα λευκορωσικά, τα τσεχικά, τα λιθουανικά, τα γερμανικά, τα σλοβακικά, τα ρωσικά, τα ουκρανικά και η γίντις. Υπάρχουν επίσης γλώσσες της διασποράς που χρησιμοποιούνται από εθνοτικές ομάδες που δεν κατέχουν τα εδάφη τους στην Ευρώπη, όπως οι εξής: γίντις, οι γλώσσες των Ρομά, δηλαδή η Ρομανί και η Karaim, Grabar (αρχαία αρμενική) και ταταρική. Οι βασικές γλώσσες των μεταναστών είναι τα τσεχικά, η ανατολική γίντις, τα ελληνικά, τα λιθουανικά, τα ρωσικά, τα σλοβακικά και άλλες. Οι βασικές ξένες γλώσσες που μιλούν οι Πολωνοί είναι τα αγγλικά, τα ρωσικά και τα γερμανικά.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα και πολλές περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Πολωνία (συγ)χρηματοδοτείται σε παραπάνω από είκοσι πέντε χώρες στην Ευρώπη και πέρα από αυτή. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί στην Πολωνία. Οι ακόλουθες δεκαπέντε περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αναγνωρίζονται στον Χάρτη: αρμενική, λευκορωσική, τσεχική, γερμανική, εβραϊκή, Karaim, κασουβική, Lemko, λιθουανική, ρομανί, ρωσική, σλοβακική, ταταρική, ουκρανική και γίντις. Δεν υπάρχει καμία παροχή στην εκπαίδευση σε περιφερειακό επίπεδο που να υποστηρίζεται από τον Χάρτη.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στην Πολωνία υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω απογραφής. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη τις ποικιλίες της εθνικής γλώσσας, των περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και των γλωσσών των μεταναστών βάσει μίας ερώτησης σχετικά με τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι.

Για πολλά χρόνια παρατηρείται μία τάση για την έναρξη διαλόγου μεταξύ πολλών ενδιαφερομένων για τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες. Η Πολωνία υπέγραψε τον *Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* στις 12 Μαΐου 2003. Ο Χάρτης τέθηκε σε ισχύ στην Πολωνία την 1η Ιουνίου 2009. Η Πολωνία ανακοίνωσε ότι θα εφαρμόζε τα Μέρη 2 και 3 του Χάρτη για τις εξής γλώσσες: αρμενική, λευκορωσική, τσεχική, γερμανική, εβραϊκή, Karaim, κασουβική, Lemko-Rusyn, λιθουανική, ρομανί, ρωσική, σλοβακική, ταταρική, ουκρανική και γίντις.

Οι μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα, που εισήχθησαν με τον Νόμο της 8ης Ιανουαρίου 1999 με τίτλο «Διατάξεις για την Εφαρμογή της Μεταρρύθμισης του Εκπαιδευτικού Συστήματος» αποτελούν την καλύτερη απόδειξη ότι το εκπαιδευτικό σύστημα της Πολωνίας έχει υποστεί θεμελιώδεις αλλαγές με σκοπό τον εφοδιασμό των παιδιών, των μαθητών και ενήλικων με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή)

Η εκμάθηση ξένων γλωσσών δεν είναι υποχρεωτική στην προσχολική εκπαίδευση. Οι ξένες γλώσσες δεν περιλαμβάνονται στο αναλυτικό πρόγραμμα. Ωστόσο, η πλειοψηφία των παιδιών ξεκινά την εκμάθηση ξένων γλωσσών στην προσχολική εκπαιδευτική βαθμίδα. Συνήθως τα έξοδα των μαθημάτων τα επωμίζονται οι γονείς ή χορηγοί που κατανοούν την παγκόσμια ανάγκη γνώσης ξένων γλωσσών. Αυτά είναι μαθήματα ειδικά προσαρμοσμένα στις ανάγκες των νεαρών μαθητών και συνδυάζουν το «παιχνίδι» με μία γλώσσα, χρησιμοποιώντας μεθοδολογία και τεχνικές κατάλληλες για παιδιά. Οι πιο δημοφιλείς ξένες γλώσσες είναι τα αγγλικά, τα γερμανικά και τα γαλλικά. Παρόλο που η ξενόγλωσση εκπαίδευση εξελίσσεται ραγδαία στο προσχολικό επίπεδο, είναι απαραίτητη η εφαρμογή παρόμοιων τρόπων οργάνωσης των μαθημάτων με/από εξαιρετικά εξειδικευμένο διδακτικό προσωπικό, όπως αυτό της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επιβάλλεται η έναρξη δημόσιου διαλόγου με εκπροσώπους των τοπικών κυβερνήσεων, του υπουργείου και των γονέων.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχοι	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σκηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από το μεσαίο στάδιο	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	5–10	ενδοσχολική	σχολικές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικά πρότυπα ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	γενική	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	κασοβική
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: μία γλώσσα από αγγλικά, γερμανικά ή γαλλικά

Η υποχρεωτική εκπαίδευση στην Πολωνία ξεκινά στην ηλικία των επτά στο σχολείο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και ολοκληρώνεται στην ηλικία των δεκαέξι (και σε καμία περίπτωση μετά την ηλικία των δεκαοχτώ) στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Από το 2004/2005, είναι υποχρεωτική για τα παιδιά στην Πολωνία η φοίτηση στην επονομαζόμενη τάξη «0» είτε στο νηπιαγωγείο είτε στο σχολείο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Περιφερειακές ή μειονοτικές γλώσσες

Τα παιδιά μπορούν να πάρουν μαθήματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες. Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της Πολωνίας, το σχολικό έτος 2010/2011 46.500 παιδιά παρακολουθούσαν μαθήματα περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών, με κυρίαρχη την εκμάθηση της γερμανικής, της γλώσσας της μεγαλύτερης εθνικής μειονότητας στην Πολωνία.

Ξένες γλώσσες

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική μία ξένη γλώσσα από την πρώτη τάξη, στην ηλικία δηλαδή των επτά. Η κατάσταση αυτή αναμένεται να βελτιωθεί μετά το 2014, δηλαδή μετά την πλήρη εφαρμογή μιας νέας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Οι πιο δημοφιλείς διδασκόμενες ξένες γλώσσες είναι τα αγγλικά, τα γερμανικά και τα γαλλικά. Η κατάσταση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι θετική. Προγράμματα που αναπτύχθηκαν πρόσφατα, εισήγαγαν την υποχρεωτική εκμάθηση γλωσσών στην ηλικία των επτά το 2009/2010: μία υποχρεωτική ξένη γλώσσα διδάσκεται από την πρώτη τάξη και μία δεύτερη υποχρεωτική διδάσκεται στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι δάσκαλοι είναι επαγγελματίες και διαθέτουν εξειδικευμένη ακαδημαϊκή μόρφωση και τα απαραίτητα τυπικά προσόντα, καθώς είναι απόφοιτοι διάφορων τμημάτων φιλολογιών, αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους κάνοντας διάφορα μαθήματα, παίρνοντας υποτροφίες και συμμετέχοντας σε εργαστήρια και συνέδρια.

Οι μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης συμμετέχουν σε ένα «τεστ δεξιοτήτων» και μία από τις δεξιότητες που ελέγχεται είναι ένα γραπτό τεστ σε ξένη γλώσσα.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

(Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικά πρότυπα η σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη καθορισμένο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: δύο γλώσσες από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά και ισπανικά
----------------------	--

Κατά τη διάρκεια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι μαθητές συνεχίζουν την εκμάθηση της ξένης γλώσσας που επέλεξαν στην πρωτοβάθμια. Επίσης, στο πρώτο έτος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ξεκινά η εκμάθηση μιας δεύτερης ξένης γλώσσας. Υποχρεωτικές είναι δύο ξένες γλώσσες και οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν από τις εξής γλώσσες: αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά και ισπανικά. Σε μερικά σχολεία οι μαθητές διδάσκονται κινεζικά. Υπάρχουν δευτεροβάθμια σχολεία που απονέμουν το Διεθνές Απολυτήριο (CIB) και το αναλυτικό πρόγραμμα βασίζεται στην εκμάθηση περιεχομένου και γλώσσας. Μερικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρέχουν εντατικά προγράμματα εκμάθησης γλωσσών. Οι μαθητές δίνουν τις απολυτήριες εξετάσεις (Matura), οι οποίες διεξάγονται από το Κεντρικό Συμβούλιο Εξετάσεων (και των περιφερειακών παραρτημάτων του) σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και άλλους οργανισμούς Έρευνας και Ανάπτυξης και επαγγελματικούς οργανισμούς. Ένα από τα εξεταζόμενα μαθήματα είναι μία ξένη γλώσσα.

Όσον αφορά την κασουβική γλώσσα, δεν διδάσκεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με την Στατιστική Υπηρεσία της Πολωνίας, στις απολυτήριες εξετάσεις του 2010 (Matura) η πλειοψηφία των μαθητών επέλεξε να συμμετάσχει σε εξετάσεις βασικού επιπέδου στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες.

Οι δάσκαλοι διαθέτουν επαγγελματική κατάρτιση και τυπικά προσόντα και όλοι όσοι εργάζονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση διαθέτουν πτυχίο πανεπιστημίου (τίτλο σπουδών στις θεωρητικές ή θετικές επιστήμες). Το Υπουργείο Παιδείας τους παρέχει σαφείς οδηγίες για τις απαιτήσεις του αναλυτικού προγράμματος και της διδασκαλίας.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών και γλωσσών των μεταναστών)

	Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση	
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Β	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	όλοι	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	όλοι	με βάση το ΚΕΠΑ	Διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική

Στο επίπεδο της επαγγελματικής κατάρτισης η διδασκαλία των ξένων γλωσσών αντιμετωπίζει ορισμένες δυσκολίες: το αναλυτικό πρόγραμμα και το πρόγραμμα μαθημάτων καταρτίζονται σε τοπικό επίπεδο. Τα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης διαθέτουν αυτονομία στον καθορισμό των τελικών απαιτήσεών τους για τις γλώσσες· ωστόσο, συνδέονται κατά κάποιο τρόπο με το ΚΕΠΑ. Η διασφάλιση της ποιότητας και οι διαδικασίες που σχετίζονται με την τελική αξιολόγηση δεν χαίρουν ευρείας αποδοχής. Μια δυνατή τροποποίηση θα μπορούσε να είναι η εισαγωγή μιας κοινής πλατφόρμας διαλόγου μεταξύ των αρμόδιων επαγγελματικών φορέων, έτσι ώστε να καθορίσουν από κοινού τις απαιτήσεις τους σε σχέση τις ξένες γλώσσες, συμπεριλαμβάνοντας ένα πρόγραμμα σπουδών και μια τελική εξέταση.

Τα πανεπιστήμια περιλαμβάνουν στο πρόγραμμα σπουδών τους υποχρεωτικά μαθήματα ξένων γλωσσών. Τα πανεπιστήμια στην Πολωνία διαθέτουν αυτονομία και το πρόγραμμα κάθε αντικειμένου σπουδών θα πρέπει να εγκρίνεται από το Συμβούλιο του αντίστοιχου τμήματος. Η τυποποίηση των μαθημάτων ξένων γλωσσών στα πανεπιστήμια είναι δύσκολη. Οι φοιτητές δίνουν τελικές εξετάσεις στα επίπεδα B1 ή B2 (πρώτος κύκλος) ή B2 και Γ1 (δεύτερος κύκλος). Για τους φοιτητές που κάνουν διδακτορικό, παρέχονται μαθήματα όπως αγγλικά για ακαδημαϊκούς σκοπούς, αγγλικά για ειδικούς σκοπούς (ESP) και μαθήματα για κοινωνικές δεξιότητες. Οι διδασκόμενες γλώσσες είναι τα αγγλικά, τα γερμανικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά, τα ισπανικά, τα κινέζικα, τα νορβηγικά, τα αραβικά, τα ιαπωνικά και τα λιθουανικά. Τα πολωνικά διδάσκονται ως ξένη γλώσσα για τους διεθνείς φοιτητές που έρχονται στην Πολωνία ως φοιτητές Erasmus ή στα πλαίσια ανταλλαγών των ιδιωτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Υπάρχουν πολλά πολωνικά πανεπιστήμια με γλώσσα διδασκαλίας τα αγγλικά ή τα γαλλικά. Οι φοιτητές, τόσο οι Πολωνοί όσο και οι διεθνείς, παίρνουν το πτυχίο τους σε άλλη γλώσσα και όχι στη μητρική τους. Για την προώθηση της τυποποίησης και τη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας τους, τα πανεπιστήμια μπορούν να γίνουν μέλη της SERMO (Ένωση Ακαδημαϊκών Κέντρων Ξένων Γλωσσών).

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
μεταγλωττίζονται	υποτιτλίζονται	μερικές φορές	ποτέ

Η πολωνική τηλεόραση μεταδίδει πολλές μεταγλωττισμένες διεθνείς ταινίες. Παρόμοια είναι η κατάσταση και στον κινηματογράφο, όπου στην πλειονότητα των περιπτώσεων προβάλλεται η μεταγλωττισμένη εκδοχή της ταινίας χωρίς υπότιτλους. Υπάρχουν κάποια δορυφορικά προγράμματα, όπου προστίθενται υπότιτλοι στην πρωτότυπη εκδοχή της ταινίας.

Υπάρχουν μερικά καλά παραδείγματα περιφερειακών τηλεοπτικών σταθμών (π.χ. το κανάλι Silesia TV), που μεταδίδουν τοπικά προγράμματα. Οι εφημερίδες προσφέρονται κυρίως στα πολωνικά. Σε μερικά βιβλιοπωλεία και καταστήματα διατίθενται μερικές διεθνείς αγγλικές, γαλλικές, γερμανικές ή ιταλικές εφημερίδες. Μερικές πολωνικές εφημερίδες δημοσιεύουν περιλήψεις των άρθρων και των ειδήσεών τους σε ιστοσελίδες στα αγγλικά.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευση στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4	Γκντανσκ	Γκντανσκ Κρακοβία Βαρσοβία				Γκντανσκ
3-4	Κρακοβία					
1-2	Βαρσοβία		Γκντανσκ Κρακοβία		Γκντανσκ Κρακοβία Βαρσοβία	Κρακοβία

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
2	Θεατρικές παραστάσεις	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς
3	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες τουρισμού
4	Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων	Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων
5	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	Θεατρικά προγράμματα

Στην Πολωνία υπάρχουν μερικές δημόσιες υπηρεσίες που παρέχουν πληροφορίες σε ξένες γλώσσες, π.χ. οι ιστοσελίδες τους διατίθενται στα αγγλικά και στα πολωνικά. Οι βασικές πληροφορίες δίνονται στα αγγλικά σε πολλές πόλεις. Οι μειονοτικές γλώσσες χρησιμοποιούνται και οι αρχές εγγυώνται ότι η δημόσια διοίκηση και οι δημόσιες υπηρεσίες στηρίζουν τη χρήση των μειονοτικών γλωσσών.

Η γλωσσομάθεια είναι μέρος της περιγραφής των θέσεων εργασίας σε μερικές δημόσιες υπηρεσίες. Ωστόσο, δεν υπάρχουν συνεπή σχέδια για τη γλωσσική πολιτική, την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων και την αξιολόγηση βάσει της γνώσης μιας ξένης γλώσσας.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	8	14	6	5	0	1	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/πρωτότητας βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδικτύιο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επίσημες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	2	4	0	21	17	15	22	20	20
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	3	9	2	11	12	9	12	12	16
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	1	1	0	2	1	0	1	1	3

Η Πολωνία είναι μία χώρα που αποδίδει σημασία στο επίπεδο των ξένων γλωσσών στον επαγγελματικό τομέα. Τα τμήματα ανθρώπινων πόρων προσλαμβάνουν προσωπικό που γνωρίζει τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες. Στις εταιρείες η δυνατότητα ανάπτυξης των γλωσσικών δεξιοτήτων δημιουργείται από τους διευθυντές. Οι υπάλληλοι μπορούν να συμμετάσχουν σε σεμινάρια γλωσσικής κατάρτισης που χρηματοδοτούνται είτε εξ' ολοκλήρου είτε εν μέρει από την εταιρεία. Παρόλο που η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση τέτοιου είδους μαθημάτων και σεμιναρίων είναι καλά αναπτυγμένη στην Πολωνία, οι εταιρείες που συμμετείχαν στην έρευνά μας δε φαίνεται να χρησιμοποιούν αυτό τον τρόπο αναβάθμισης της γνώσης του προσωπικού τους. Θα πρέπει να διεξαχθεί περαιτέρω έρευνα για τη δημιουργία πιο ολοκληρωμένης εικόνας για αυτό το ζήτημα.

Οι διευθυντές έχουν τη δυνατότητα εκμάθησης μιας ξένης γλώσσας. Τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι αυτή η δυνατότητα θα πρέπει να δίνεται σε όλους τους υπαλλήλους συμπεριλαμβανομένου του επονομαζόμενου προσωπικού πρώτης επαφής, όπως π.χ. των ρεσεψιονίστ, των πωλητών ή των οδηγών λεωφορείων.

Οι εταιρείες χρησιμοποιούν ξένες γλώσσες όχι μόνο στα διαφημιστικά έντυπα και τα έντυπα προβολής αλλά και στις ιστοσελίδες τους. Οι βασικές γλώσσες που χρησιμοποιούνται εκτός από τα αγγλικά είναι τα γερμανικά, τα ρωσικά, τα γαλλικά, τα ουγγρικά, τα ισπανικά, τα ιαπωνικά, τα ιταλικά, τα κινεζικά, τα τσεχικά, τα ολλανδικά και τα σλοβακικά. Τα ουκρανικά, τα αραβικά, τα λευκορωσικά και τα κορεατικά είναι οι μητρικές γλώσσες οργανισμών με τους οποίους συνεργάζονται.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Στην Πολωνία έχουν υλοποιηθεί σημαντικές αλλαγές στον τομέα της εκπαίδευσης. Πολλά ευρωπαϊκά έγγραφα έχουν δημιουργήσει ένα κοινό έδαφος για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνείδησης των Πολωνών. Ο αριθμός των μαθητών που μαθαίνουν ξένες γλώσσες στα σχολεία παρουσιάζει συνεχή αύξηση, με κυρίαρχη γλώσσα τα αγγλικά, τα οποία διδάχθηκε το 89% του συνόλου των μαθητών των σχολείων πρωτοβάθμιας, κατώτερης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος 2010/2011. Άλλες συχνά διδασκόμενες γλώσσες είναι τα γερμανικά (36,4%), τα ρωσικά (4,8%) και τα γαλλικά (2,9%). Η προτίμηση σε συγκεκριμένες ξένες γλώσσες ποικίλλει κατά περιοχή. Το 46,8% του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού έμαθαν μόνο μία ξένη γλώσσα, ενώ σχεδόν κάθε δεύτερος μαθητής έμαθε δύο γλώσσες. Τα τυπικά προσόντα των καθηγητών είναι συνήθως πολύ καλά. Εκτός από την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ένας στους τρεις καθηγητές ήταν διορισμένοι και οι εγκεκριμένοι δάσκαλοι, αυτοί που διέθεταν δηλαδή την υψηλότερη διάκριση στην επαγγελματική εξέλιξη ενός εκπαιδευτικού, αντιστοιχούσαν στο ήμισυ περίπου του προσωπικού των παιδαγωγών στα σχολεία. Το υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό (23%) ήταν συμβασιούχοι δάσκαλοι. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν διάφορα μαθήματα εκτός αναλυτικού προγράμματος, ενώ σχηματίζονται τάξεις και ερευνητικές ομάδες σε λέσχες και σχολεία. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται κοινοτικές χρηματοδοτήσεις για επιπλέον μαθήματα γλωσσών σε πολλά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Πολωνία.

Ωστόσο, υπάρχουν μερικά σημεία που χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης, όπως η κατάσταση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών στην προσχολική εκπαίδευση, η θέση των ξένων γλωσσών στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η χρήση υπότιτλων στην τηλεόραση και τον κινηματογράφο για την προώθηση της πολυγλωσσίας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι ραδιοφωνικοί σταθμοί καθώς και μερικά τηλεοπτικά κανάλια που μεταδίδουν προγράμματα σε ξένες ή περιφερειακές γλώσσες. Τέλος, μεγαλύτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις γλώσσες στον επαγγελματικό τομέα με την παροχή μεγαλύτερης στήριξης και εκπαίδευσης, καθώς και με την υλοποίηση πρωτοβουλιών σε αυτό τον τομέα. Η γλωσσική και πολιτισμική επίγνωση είναι το κλειδί για την επιτυχία στην παγκόσμια και διεθνή αγορά.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Η γλωσσική πραγματικότητα στην Πολωνία αλλάζει προς το καλύτερο. Υλοποιούνται πολλές νέες πρωτοβουλίες από διάφορες ομάδες ανθρώπων για τους οποίους η γλωσσική εκπαίδευση αποτελεί προτεραιότητα, αλλά και υποχρέωση. Οι πρωτοβουλίες που παρατίθενται παρακάτω είναι μερικά μόνο από τα παραδείγματα που επηρεάζουν θετικά τη γλωσσική πολιτική στην Πολωνία.

1. Συνέδρια, εργαστήρια και σεμινάρια

Στην Πολωνία έχουν διοργανωθεί πολλά συνέδρια με θέμα την πολυγλωσσία και την πολλαπλογλωσσία. Μια πρόσφατη σημαντική πρωτοβουλία ήταν το συνέδριο *Πολυγλωσσικές Δεξιότητες για Επαγγελματική και Κοινωνική Επιτυχία στην Ευρώπη* υπό την προεδρία της Πολωνίας, το οποίο διεξήχθη τον Σεπτέμβριο του 2011. Σκοπός του συνεδρίου ήταν να δοθεί το έναυσμα για τη διεξαγωγή επίσημων συζητήσεων για τη γλωσσική εκπαίδευση και να υπογραμμιστεί η σημασία της για την αύξηση των δυνατοτήτων απασχόλησης και των επαγγελματικών ευκαιριών.

2. *FIJED*- Το Ινστιτούτο για την Ποιότητα στην Εκπαίδευση ιδρύθηκε το 2010 ως ένας οργανισμός-ομπρέλα και σημείο επαφής διάφορων ενώσεων, κοινωνικών εταιρειών και άλλων οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον χώρο της εκπαίδευσης. Σκοπός του FIJED είναι η προώθηση της πολυγλωσσίας μέσα από τη διοργάνωση εκδηλώσεων, συνεδρίων και συναντήσεων σε συνεργασία με ενώσεις, εκδοτικούς οίκους και το Υπουργείο Παιδείας και Ανώτερης Εκπαίδευσης (Βλέπε www.fijed.pl).

3. *FRSE* - Το Ίδρυμα για την Ανάπτυξη του Εκπαιδευτικού Συστήματος είναι ένας από τους ηγετικούς οργανισμούς στην πολωνική αγορά, που ασχολείται με δραστηριότητες, όπως οι σπουδές στο εξωτερικό (Πρόγραμμα Διά Βίου Μάθησης LLP, Erasmus Mundus, Eurodesk κλπ.), συνέδρια, εκδηλώσεις (eTwinning) και διαγωνισμούς (Ευρωπαϊκό Σήμα Γλωσσών). Επιπλέον, το FRSE δημοσιεύει τα *Jezyki Obce w szkole*, *European Language Label*, *Europa dla aktywnych*.¹

4. Δημοσιεύσεις

Στα πολωνικά και σε ξένα περιοδικά δημοσιεύονται άρθρα και εργασίες που παρουσιάζουν τις πιο πρόσφατες καινοτομίες της πολωνικής εκπαίδευσης. Το βιβλίο *Internalization of higher education* (Διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), το οποίο εκδόθηκε από τον Waldemar Martyniuk δημοσιεύτηκε από το FRSE το 2011.

5. Η *SERMO*- Ένωση Ακαδημαϊκών Κέντρων Ξένων Γλωσσών ιδρύθηκε το 2006. Τα μέλη της είναι διευθυντές και αναπληρωτές διευθυντές των Κέντρων Γλωσσών των πολωνικών πανεπιστημίων. Οι στόχοι και σκοποί των δραστηριοτήτων της *SERMO* ποικίλλουν: για παράδειγμα, προτυποποίηση και εναρμόνιση του περιεχομένου και των τελικών στόχων των εξετάσεων γλωσσομάθειας στα πανεπιστήμια σύμφωνα με το ΚΕΠΑ. Τα μέλη της *SERMO* συναντιούνται τουλάχιστον δύο φορές τον χρόνο κατά τη διάρκεια συνεδρίων που διοργανώνονται από τα Κέντρα Γλωσσών. Στις φιλοδοξίες της *SERMO* συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων η συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, το Υπουργείο Επιστημών και Εκπαίδευσης, το *KRASP* (συνέδριο πρυτάνεων ακαδημαϊκών σχολών στην Πολωνία), άλλες ενώσεις, το Βρετανικό Συμβούλιο, καθώς και με διεθνείς οργανισμούς (Βλέπε www.sermo.org.pl).

¹ www.frse.org.pl

6. Επίσης, υπάρχουν πολλές τοπικές και εθνικές πρωτοβουλίες, που προωθούν την εκμάθηση και τη διδασκαλία της εθνικής γλώσσας, των περιφερειακών/ μειονοτικών και των ξένων γλωσσών. Μερικές από αυτές είναι:

- *Σπούδασε στην Πολωνία* – ένα πρόγραμμα, το οποίο απευθύνεται στους διεθνείς φοιτητές που σπουδάζουν στα πανεπιστήμια της Πολωνίας (προώθηση της πολωνικής γλώσσας και πολιτισμού).
- *ΟΕΠΓ*, η οποία αναπτύσσεται στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- η *Ευρωπαϊκή Ημέρα Γλωσσών*, η οποία διοργανώνεται κάθε χρόνο τον Σεπτέμβριο σε ολόκληρη την Πολωνία σε όλα τα είδη σχολείων.

Αυτές, καθώς και άλλες πρωτοβουλίες αποτελούν θετική ένδειξη ότι η γλωσσική και πολιτισμική ευαισθητοποίηση αποτελούν τη βάση της εκπαίδευσης στην Πολωνία. Η διαδικασία αυτή απαιτεί χρόνο και την αφοσίωση όλων των ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένης της κυβέρνησης, των αρμόδιων αρχών για την εκπαίδευση, των τοπικών επιχειρήσεων, καθώς και των μαθητών και των γονέων τους. Οι πολωνικές πόλεις θα πρέπει να γίνουν πιο φιλικές, προωθώντας την ανοχή και την πολυγλωσσία, καθώς και την πολωνική φιλοξενία τόσο προς τους ίδιους τους κατοίκους της Πολωνίας όσο και προς τους διεθνείς επισκέπτες.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Κεντρική Στατιστική Υπηρεσία, www.stat.gov.pl

Συμβούλιο της Ευρώπης, <http://conventions.coe.int/Treaty>

Ινστιτούτο για την Ποιότητα στην Εκπαίδευση, www.fijed.pl

Ίδρυμα για την Ανάπτυξη του Εκπαιδευτικού Συστήματος, www.frse.org.pl

Internacjonalizacja studiow Wyzszych, red. Waldemar Martyniuk, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, 2011

Ένωση Ακαδημαϊκών Κέντρων Ξένων Γλωσσών, www.sermo.org.pl

14 ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

J. Lachlan Mackenzie

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Ο πληθυσμός της Πορτογαλικής Δημοκρατίας ανέρχεται, σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της απογραφής του 2011, στα 10.561.614 εκατομμύρια. Η πρώτη σε χρήση γλώσσα της χώρας είναι τα πορτογαλικά, πρωταρχική εστία των οποίων ήταν η περιοχή που αντιστοιχεί στη Γαλικία (βορειοδυτική Ισπανία) και το βόρειο τμήμα της σημερινής Πορτογαλίας. Η γαλικιανή/πορτογαλική γλώσσα παρέμεινε σε χρήση και την περίοδο της αραβοκρατίας και ανέκτησε την πρωτοκαθεδρία της με τη μετακίνηση των ομιλητών προς τα νότια. Τα πορτογαλικά είχαν καθιερωθεί ως γλώσσα της αυλής του βασιλιά Ντενίς το 1297.

Τα πορτογαλικά είναι επίσημη γλώσσα σε οχτώ χώρες (Πορτογαλία, Αγκόλα, Βραζιλία, Πράσινο Ακρωτήριο, Γουινέα-Μπισσάου, Μοζαμβίκη, Σάο Τομέ και Πρίνσιπε, και Ανατολικό Τιμόρ: η επονομαζόμενη Κοινότητα των Πορτογαλόφωνων Χωρών – CPLP) και στο Μακάου (Ειδική Διοικητική Περιφέρεια Μακάου της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας). Ο συνολικός αριθμός των ομιλητών εκτιμάται στα 240 εκατομμύρια περίπου. Υπάρχουν και μεγάλες ομάδες πορτογαλόφωνων μεταναστών σε διάφορες χώρες του κόσμου, και ειδικά στη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, την Ανδόρα, την Αγγλία, την Ελβετία, την Αμερική, τον Καναδά, τη Βενεζουέλα και τη Νότια Αφρική.

Το 4,1% του πληθυσμού της Πορτογαλίας δεν έχει πορτογαλική εθνικότητα (2006· ΟΟΣΑ). Οι βασικές ομάδες μεταναστών, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Πορτογαλικής Υπηρεσίας Μεταναστών για το 2006, προέρχονται (σε φθίνουσα σειρά) από: το Πράσινο Ακρωτήριο, τη Βραζιλία, την Αγκόλα, τη Γουινέα-Μπισσάου, την Ουκρανία (και μερικές άλλες χώρες της ανατολικής Ευρώπης), καθώς επίσης και από την Ινδία και την Κίνα· επιπλέον, υπάρχουν και κοινότητες ομογενών από το Ηνωμένο Βασίλειο και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το εργατικό δυναμικό της Πορτογαλίας ανέρχεται στα 5.580.700 άτομα (2010, Pordata).

Η Πορτογαλία έχει μία μειονοτική γλώσσα, τη Mirandese, η οποία ομιλείται και ως ένα βαθμό γράφεται στη βορειο-ανατολική συνοριακή πόλη Miranda do Douro (με 2.000 περίπου κατοίκους) και σε γύρω περιοχές από το πολύ 10.000 άτομα, (σχεδόν) όλοι από τους οποίους είναι δίγλωσσοι. Αναγνωρίστηκε το 1999 ως δεύτερη επίσημη γλώσσα μετά τα πορτογαλικά και χρησιμοποιείται κυρίως για τοπικά ζητήματα. Η γλώσσα Mirandese από γλωσσολογική άποψη ανήκει στην ομάδα των αστουριανών/Leonese γλωσσών.

Η Πορτογαλία αναγνωρίζει και την πορτογαλική νοηματική γλώσσα ως επίσημη, δηλώνοντας ότι το κράτος επιβάλλεται να την προστατεύσει και να της δώσει αξία ως στοιχείο έκφρασης πολιτισμού και μέσο πρόσβασης στην εκπαίδευση αλλά και για την εξασφάλιση της ισοτιμίας ευκαιριών.

Η εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για δώδεκα χρόνια και ξεκινά από την ηλικία των έξι: διακρίνεται σε εννέα χρόνια βασικής εκπαίδευσης και τρία χρόνια είτε δευτεροβάθμιας είτε επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Τα πορτογαλικά κατοχυρώνονται ως επίσημη γλώσσα της Πορτογαλίας στο Σύνταγμα της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, παράγραφος 3, άρθρο 11. Η γλώσσα Mirandese αναγνωρίζεται ως επίσημη γλώσσα από τον Νόμο 7/99 του δημοτικού συμβουλίου της πόλης Miranda do Douro, 29 Ιανουαρίου 1999. Η πορτογαλική νοηματική γλώσσα αναγνωρίζεται στην αναθεώρηση του Συντάγματος της Πορτογαλικής Δημοκρατίας το 1997, άρθρο 74, παράγραφος 2η.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες και μια περιφερειακή/μειονοτική γλώσσα (δηλαδή η Mirandese) αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Πορτογαλία (συ)χρηματοδοτείται σε περίπου δεκατρείς χώρες στην Ευρώπη και στο εξωτερικό. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* δεν έχει υπογραφεί ή επικυρωθεί. Σε εθνικό επίπεδο, η Mirandese είναι η μόνη αναγνωρισμένη περιφερειακή/μειονοτική γλώσσα η οποία παρέχεται και στην εκπαίδευση.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στην Πορτογαλία υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω απογραφής. Ωστόσο αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη μόνο την εθνική γλώσσα, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη μητρική γλώσσα.

Η Πορτογαλία, τα σημερινά σύνορα της οποίας καθορίστηκαν ουσιαστικά το 1249, επιδεικνύει έναν σχετικά αυξημένο βαθμό δημογραφικής και γλωσσικής σταθερότητας ως μία κατά βάση μονόγλωσση χώρα. Ωστόσο, το ιστορικό της παρελθόν την έφερνε αρκετά συχνά σε επαφή με άλλες γλώσσες τόσο στην Ευρώπη (κυρίως με τα ισπανικά, αγγλικά και γαλλικά) αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο εξαιτίας του αποικιακού παρελθόντος της (γλώσσες της Νότιας Αμερικής, της Αφρικής και της Ασίας). Ως εκ τούτου, οι Πορτογάλοι έχουν επίγνωση των πλεονεκτημάτων της πολυγλωσσίας και οι εκάστοτε κυβερνήσεις ανέκαθεν στήριζαν την εθνική

γλώσσα και διευκόλυναν τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών μέσω της γλωσσικής πολιτικής που υιοθετούσαν και τη νομοθεσία, ενώ χρηματοδοτούσαν και τη διδασκαλία της πορτογαλικής στο εξωτερικό. Η περιφερειακή γλώσσα

Mirandese έχει αναγνωριστεί, αλλά οι γλώσσες των μεταναστών δεν αναγνωρίζονται ούτε νομικά ούτε απογραφικά.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (παροχή ξένων γλωσσών, γλωσσών των μεταναστών και πρόσθετης στήριξης στην εθνική γλώσσα)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	<0,5 μέρες	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	γενική	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Mirandese
-----------------------------------	-----------

Η προσχολική εκπαίδευση στην Πορτογαλία είναι προαιρετική, αλλά από το 2009 η παροχή προσχολικής εκπαίδευσης σε παιδιά ηλικίας πέντε ετών έχει καταστεί υποχρεωτική από το κράτος. Για την πλειοψηφία των μαθητών, τα πορτογαλικά είναι η μοναδική γλώσσα διδασκαλίας στην προσχολική εκπαίδευση. Ωστόσο, από το 1990 περίπου άρχισε σταδιακά να αποκτάται συνείδηση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας με διαφορετική μητρική γλώσσα (Litwinoff 1992), δηλαδή οι ομιλήτες – κυρίως – της κρεολικής γλώσσας του Πράσινου Ακρωτηρίου, της κρεολικής γλώσσας της Γουινέα-Μπισσάου, μιας από τις κρεολικές γλώσσες του Σάο Τομέ και Πρίνσιπε, των ουκρανικών ή των κινεζικών (βλ. Mateus et al. 2008). Έχει προταθεί η λήψη μέτρων για την αύξηση της επίγνωσης των εκπαιδευτών ως προς την κατάσταση της διγλωσσίας των παιδιών προσχολικής ηλικίας που προέρχονται από ομάδες μεταναστών. Παρέχεται εκπαίδευση πριν από την ανάληψη των διδακτικών καθηκόντων για δασκάλους προσχολικής εκπαίδευσης στην περιοχή όπου ομιλείται η Mirandese.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	όλοι	γενικό	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από τον πρώτο χρόνο	εκτός σχολικού ωραρίου	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικά πρότυπα ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καθόλου

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Mirandese
Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γαλλικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική

Τα πορτογαλικά είναι η γλώσσα διδασκαλίας σε όλα τα σχολεία, παρόλο που σε ορισμένα ιδιωτικά σχολεία χρησιμοποιούνται και άλλες γλώσσες (όπως τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά), και αποτελεί σχολικό μάθημα σε όλη την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Κατά τον πρώτο κύκλο φοίτησης (1ο–4ο έτος/τάξη) δεν είναι υποχρεωτική η διδασκαλία ξένων γλωσσών. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια το Υπουργείο Παιδείας συστήνει σθεναρά (παρέχοντας την αναγκαία χρηματοδότηση) να προσφέρονται μαθήματα αγγλικών από την τρίτη τάξη στα πλαίσια του «εμπλουτισμού του σχολικού προγράμματος». Μέχρι το 2008, πάνω από το 99% των σχολείων είχαν εφαρμόσει αυτή τη σύσταση· πάνω από το 50% είχε εισαγάγει τα αγγλικά από την πρώτη τάξη. Στον δεύτερο κύκλο φοίτησης (5ο–6ο έτος/τάξη), είναι υποχρεωτική μία ξένη γλώσσα· η σημερινή κυβέρνηση σκέφτεται να επιβάλει τα αγγλικά ως υποχρεωτική ξένη γλώσσα στον δεύτερο κύκλο φοίτησης.

Ο δάσκαλοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ειδικά εκείνοι που εργάζονται σε περιοχές όπου ομιλούνται πολλές γλώσσες, έχουν επίγνωση της ιδιαιτερότητας του γλωσσικού ζητήματος και έχουν καταρτιστεί κατάλληλα ώστε να αντιμετωπίζουν τη γλωσσική ποικιλομορφία των μαθητών που η πολιτεία τους έχει εμπιστευθεί. Ωστόσο, οι γλώσσες των μεταναστών δεν αντιμετωπίζονται ως αντικείμενο μελέτης/μάθημα, παρόλο που οι κοινότητες των Ουκρανών και των Κινέζων μεταναστών έχουν οργανώσει την παράδοση μαθημάτων εκτός του προβλεπόμενου εκπαιδευτικού προγράμματος στις αντίστοιχες γλώσσες. Στις περιοχές όπου ομιλείται η Mirandese, οι δάσκαλοι επιτρέπεται από το 1985 να αποδίδουν ισόποση βαρύτητα στη διδασκαλία της γλώσσας Mirandese, και να τη χρησιμοποιούν ως γλώσσα διδασκαλίας.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επιπλέον υποστήριξη για παιδιά νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελαχίστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά πρότυπα ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	καθόλου

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Mirandese
Ξένες γλώσσες (οι γλώσσες με πλάγια γράμματα προσφέρονται μόνο στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	Υποχρεωτικά: 2 από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά, λατινικά, αρχαία ελληνικά

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (η οποία ξεκινά στον τρίτο κύκλο της «βασικής εκπαίδευσης»), είναι υποχρεωτική η διδασκαλία δύο ξένων γλωσσών· η κυβέρνηση προτείνει η μία από αυτές να είναι τα αγγλικά. Σύμφωνα με τη γλωσσική πολιτική που εφαρμόζεται σήμερα, η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών συνδυάζει τα αγγλικά με τα γαλλικά, τα γερμανικά, τα ισπανικά, τα λατινικά ή τα αρχαία ελληνικά (τα επίπεδα όλων εναρμονίζονται με το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες). Από το 10ο έως το 12ο έτος/τάξη συνεχίζεται η διδασκαλία της πορτογαλικής γλώσσας σε συνδυασμό με μία ξένη γλώσσα για τους μαθητές της θετικής κατεύθυνσης και δύο ξένες γλώσσες για τους μαθητές της θεωρητικής κατεύθυνσης. Οι γλώσσες των μεταναστών δεν διδάσκονται ως σχολικά μαθήματα, ούτε χρησιμοποιούνται ως γλώσσα διδασκαλίας στα πορτογαλικά σχολεία· εδώ θα πρέπει να αναφερθεί το γεγονός ότι περίπου το 50% των μεταναστών προέρχονται από χώρες με επίσημη γλώσσα τα πορτογαλικά. Η περιφερειακή γλώσσα Mirandese διδάσκεται στην περιοχή όπου ομιλείται η γλώσσα.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	ΚΕΚ Α				
	ΚΕΚ Β				
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	γενικό	Μη εφαρμόσιμο	Πλήρης
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	Με βάση το ΚΕΠΑ	Πλήρης
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	Με βάση το ΚΕΠΑ	Πλήρης
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	Πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	Διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	Διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	Διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα πορτογαλικά είναι σχεδόν πάντα η γλώσσα διδασκαλίας. Ωστόσο, η διεθνοποίηση του ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που απορρέει από τη Διαδικασία της Μπολόνια, έχει ως αποτέλεσμα ορισμένα πανεπιστημιακά τμήματα να προσφέρουν μαθήματα στα αγγλικά, τα οποία παρακολουθούν πορτογάλοι και ξένοι φοιτητές. Τα πανεπιστήμια της Πορτογαλίας έχουν σε γενικές γραμμές επίγνωση της αξίας της γλωσσικής ικανότητας και προσφέρουν τμήματα εκμάθησης πορτογαλικών σε όσους τα πορτογαλικά δεν είναι η μητρική τους γλώσσα και επιθυμούν να αποκτήσουν πρόσβαση στα πτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματά τους καθώς και τμήματα εκμάθησης πολλών άλλων γλωσσών, τα οποία μπορούν να παρακολουθήσουν όλοι οι φοιτητές κατά βούληση. Δεν δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στις περιφερειακές γλώσσες ή τις γλώσσες των μεταναστών.

Στα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης εξασφαλίζεται η διδασκαλία στα πορτογαλικά με σκοπό την ανάπτυξη των δεξιοτήτων της γλωσσικής ακρίβειας και της αποτελεσματικής επικοινωνίας. Κατά κανόνα δίνεται βαρύτητα και σε κάποια ξένη γλώσσα· προσανατολίζονται, όμως, περισσότερο στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σχετικών με την αντίστοιχη εργασία.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
υποτιτλίζονται	υποτιτλίζονται	πάντα	τακτικά

Τα τηλεοπτικά προγράμματα και οι ταινίες στον κινηματογράφο μεταδίδονται στη γλώσσα προέλευσης με πορτογαλικούς υπότιτλους – με εξαίρεση μερικές παραγωγές, που απευθύνονται σε παιδιά, οι οποίες μεταγλωττίζονται. Ορισμένα τηλεοπτικά προγράμματα περιλαμβάνουν ενσωματωμένο παράθυρο διερμηνείας στην πορτογαλική νοηματική γλώσσα. Κυκλοφορούν εφημερίδες και περιοδικά σε ξένες γλώσσες, κυρίως για τις ανάγκες των τουριστών· αλλά κυκλοφορούν επίσης εφημερίδες και περιοδικά για μετανάστες, όπως για παράδειγμα, η ρωσική εφημερίδα *Slovo*.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευση στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4		Λισαβόνα Πόρτο Miranda do Douro				
3–4	Miranda do Douro			Λισαβόνα	Miranda do Douro	
1–2	Πόρτο		Λισαβόνα Πόρτο Miranda do Douro	Πόρτο	Λισαβόνα Πόρτο	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες εκπαίδευσης	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
2	Νομικές υπηρεσίες	Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων
3	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες εκπαίδευσης
4	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης
5	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς

Τα δημοτικά συμβούλια έχουν επίγνωση της πολυγλωσσίας στις κοινότητές τους και παρέχουν ορισμένες υπηρεσίες στα αγγλικά και τα ισπανικά· προσφέρονται υπηρεσίες διερμηνείας από μια πορτογαλική υπηρεσία για εξήντα γλώσσες. Το έντυπο υλικό που παράγεται από τα συμβούλια παρέχεται παραδοσιακά μόνο στα πορτογαλικά, παρόλο που οι υπηρεσίες μετανάστευσης και τουρισμού παρέχονται σε πολλές γλώσσες. Ο δήμος της πόλης Miranda do Douro παρέχει πολλά δημόσια έγγραφα στη γλώσσα Mirandese, στα ισπανικά και τα πορτογαλικά.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (20 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	5	8	3	0	0	1	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Ετήσιες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	0	1	0	20	18	20	20	17	19
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	3	3	1	5	7	5	8	9	14
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	2	1	1	1	1	0	0	3	2

Στις εταιρείες στις οποίες διεξήχθη έρευνα, αντανακλάται μία γενική τάση υπέρ της χρήσης των πορτογαλικών, αλλά παράλληλα αναγνωρίζεται και η σημασία της αγγλικής των επιχειρήσεων και απαιτείται για τις συναλλαγές με τους ξένους πελάτες και τις ξένες εταιρείες. Η χρήση άλλων γλωσσών δεν είναι συχνή με εξαίρεση τις επιχειρήσεις που έχουν συγκεκριμένα συμφέροντα σε μερικές ξένες χώρες. Η προώθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων στην εθνική γλώσσα, στα αγγλικά που χρησιμοποιούνται ως κοινή διάλεκτος (lingua franca) ή σε άλλες γλώσσες δεν αποτελεί σε γενικές γραμμές προτεραιότητα. Η πολυγλωσσία δεν βρίσκεται υψηλά στην ατζέντα των πορτογαλικών επιχειρήσεων που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Η Πορτογαλία παρουσιάζεται ως μία χώρα με βαθιά επίγνωση του κύρους της εθνικής της γλώσσας, η οποία είναι η πέμπτη κατά σειρά ομιλούμενη γλώσσα στον κόσμο, ενώ παράλληλα αναγνωρίζει τη σημασία των αγγλικών (των επιχειρήσεων) για τον ρόλο που καλείται να παίξει η Πορτογαλία στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Προωθεί την περιφερειακή γλώσσα *Mirandese*, η οποία ομιλείται από το 0,1% του πληθυσμού και έχει κατοχυρώσει συνταγματικά την πορτογαλική νοηματική γλώσσα. Η σχολική εκπαίδευση παρέχεται στα πορτογαλικά, αλλά και στα αγγλικά από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και μετά καθώς και σε μία δεύτερη ξένη γλώσσα. Τα ΜΜΕ ασκούν θετική επιρροή στη στάση των πολιτών απέναντι στις γλώσσες αλλά και στις γλωσσικές τους δεξιότητες στις ξένες γλώσσες, γεγονός, ωστόσο, που δεν αντανakλάται έντονα στη γλωσσική πολιτική των δημόσιων υπηρεσιών ή των επιχειρήσεων όσον αφορά την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Σημαντική είναι η συμβολή του προγράμματος *Γλωσσική Ποικιλομορφία στα Πορτογαλικά Σχολεία* (2003–2007), το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το ίδρυμα Gulbenkian και υλοποιήθηκε από το Instituto de Linguística Teórica e Computacional (ILTEC) σε συνεργασία με διάφορα σχολεία. Στα αποτελέσματα του εν λόγω προγράμματος δεν συμπεριλαμβάνεται μόνο η εφαρμογή της δίγλωσσης εκπαίδευσης σε ορισμένα σχολεία (που συνεχίζεται ακόμα και σήμερα), αλλά και η δημιουργία υλικού, προτάσεις στο Υπουργείο Παιδείας και πολλές δημοσιεύσεις (βλέπε Mateus et al. 2008).

Το Βρετανικό Συμβούλιο υλοποιεί σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας ένα τετραετές πιλοτικό πρόγραμμα (2011–2015) για την εισαγωγή της δίγλωσσης εκπαίδευσης από την πρώτη τάξη σε οκτώ δημόσια δημοτικά σχολεία σε ολόκληρη τη χώρα. Στα αγγλικά αφιερώνονται περίπου πέντε ώρες την εβδομάδα και το Βρετανικό Συμβούλιο παρέχει επιμόρφωση και στήριξη.

Επιπλέον, έχουν γίνει προσπάθειες για την προώθηση της πολυγλωσσίας στο διεθνή επιχειρηματικό κόσμο, όπως για παράδειγμα η προσπάθεια του *Three Linguistic Spaces* (<http://www.3el.org/> αναφέρεται στις γαλλόφωνες, ισπανόφωνες και πορτογαλόφωνες περιοχές του κόσμου), μία ομάδα πίεσης που υπογραμμίζει τη δυνατότητα αμοιβαίας κατανόησης των ομιλητών των ρομανικών γλωσσών.

Τα προγράμματα REFLECT (2000–2002), PROTOCOL II (2002–2004) και ECLAT (2006–2008· ο ιστότοπος <http://www.eclatproject.eu/> είναι ακόμα ενεργός) καθιέρωσαν ένα γλωσσικό και πολιτισμικό σχήμα αξιολόγησης για μικρές και μεσαίες εξαγωγικές επιχειρήσεις, παρέχοντας πραγματικά στοιχεία για τις ανάγκες των επιχειρήσεων και τις τάσεις στο πεδίο των γλωσσικών και πολιτισμικών δεξιοτήτων και ενισχύοντας την ανάπτυξη του γλωσσικού σχεδιασμού (Salomão 2011).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Litwinoff, Raja (1992). *Projecto piloto de educação bilingue e bicultural no ensino pré-primário e primário*. Στο *Documentos do Encontro a Comunidade Africana em Portugal*, 71–73. Λισαβόνα: Colibri.

Mateus, Maria Helena Mira et al. (2008). *Diversidade Linguística na Escola Portuguesa*. Λισαβόνα: Fundação Gulbenkian.

Salomão, Ricardo (2011). *Comunicação e exportação*. Λισαβόνα: Nova Vega.

15 Ρουμανία

Alexandru Cernat, Anca Nedelcu, Stefan Colibaba, Călin Rus, Ruxandra Popovici

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Ο πληθυσμός της Ρουμανίας σύμφωνα με την τελευταία απογραφή πληθυσμού το 2002 ανέρχεται στα 21.462.186 (Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής, 2010¹). 2,8 εκατομμύρια άνθρωποι εκτιμάται ότι έχουν εγκαταλείψει τη χώρα για να βρουν εργασία σε άλλες χώρες, με την Ιταλία και την Ισπανία να αποτελούν τους δημοφιλέστερους προορισμούς (Sandu, 2010). Υπάρχουν είκοσι επισήμως αναγνωρισμένες (ή με επίσημη πολιτική εκπροσώπηση) εθνικές μειονότητες στη Ρουμανία, οι οποίες αντιστοιχούν σε ποσοστό μεγαλύτερο του 11% επί του συνολικού πληθυσμού. Οι μεγαλύτερες μειονότητες είναι οι Ούγγροι (6,6% του πληθυσμού) και οι Ρομά (2,5% του πληθυσμού) σύμφωνα με την απογραφή του 2002. Οι Ούγγροι κατοικούν κατά κύριο λόγο στο κεντρικό και δυτικό τμήμα της χώρας και διαθέτουν σημαντική εκπροσώπηση στην πολιτική και στα ΜΜΕ. Η ουγγρική γλώσσα χρησιμοποιείται ευρέως στην εκπαίδευση, την τοπική διοίκηση και το δικαστικό σύστημα, εκεί όπου οι Ούγγροι αποτελούν πάνω από το 20% του τοπικού πληθυσμού. Η μειονότητα των Ρομά, αντίθετα, διαθέτει ελάχιστους εκπροσώπους σε θέσεις εξουσίας. Η ρομανί χρησιμοποιείται ελάχιστα στα ΜΜΕ και την εκπαίδευση. Περίπου το 11% των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Ρουμανία χρησιμοποιούν ως γλώσσα διδασκαλίας μία μειονοτική γλώσσα σε τουλάχιστον έναν τομέα, ενώ το 90% εξ αυτών χρησιμοποιεί την ουγγρική γλώσσα.²

Η μετανάστευση προς τη Ρουμανία είναι ένα φαινόμενο που εντείνεται ολοένα και περισσότερο, καθώς οι υπήκοοι τρίτων χωρών εκτιμάται ότι ανέρχονται σε 57.211, μεταξύ των οποίων οι τρεις βασικότερες ομάδες προέρχονται από τη Μολδαβία (28%), την Τουρκία (17%) και την Κίνα (14%)³ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή· Στατιστική Υπηρεσία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2010, σελ. 194). Σε αυτούς δεν συμπεριλαμβάνονται πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εκτίμηση της Eurostat για το διάστημα 2008–2060 για τη Ρουμανία προβλέπει ρυθμό μετανάστευσης της τάξεως του 18,4% ανά 1.000 κατοίκους (Alexe & Păunescu, 2010, σελ. 22).

Τα στατιστικά στοιχεία για το μέγεθος και τη διάρθρωση του πληθυσμού θα αναπροσαρμοστούν το 2012, όταν δημοσιευτούν τα τελικά αποτελέσματα της απογραφής του 2011.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από τη Ρουμανία (συγ) χρηματοδοτείται σε δεκαοκτώ χώρες στην Ευρώπη και στο εξωτερικό. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει επικυρωθεί στη Ρουμανία. Οι ακόλουθες είκοσι Π/Μ γλώσσες αναγνωρίζονται στον Χάρτη: αλβανικά, αρμένικα, βουλγαρικά, τσεχικά, κροατικά, γερμανικά, ελληνικά, ουγγρικά, ιταλικά, σλαβομακεδονικά, πολωνικά, ρομανί, ρωσικά, Rusyn, σερβικά, σλοβακικά, ταταρικά, τουρκικά, ουκρανικά και γίντις. Υπάρχει επίσημη παροχή στην εκπαίδευση σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο με την υποστήριξη του Χάρτη για δεκαπέντε από αυτές τις γλώσσες, δηλαδή όχι για τα αλβανικά, τα αρμένικα, τα σλαβομακεδονικά, τα Rusyn και τα γίντις.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στη Ρουμανία υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω απογραφής. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις ποικίλες γλώσσες των μεταναστών, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη μητρική γλώσσα.

Το 1995 η Ρουμανία υπέγραψε τη Σύμβαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων και το 2007 επικυρώθηκε ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες. Ενώ τα ρουμανικά είναι η επίσημη γλώσσα, γενικής προστασίας χαίρουν και δέκα μειονοτικές γλώσσες: αλβανικά, αρμένικα, ελληνικά, ιταλικά, σλαβομακεδονικά, πολωνικά, ρομανί, Rusyn (ανατολική σλαβική γλώσσα), ταταρικά και γίντις (γερμανοεβραϊκά), ενώ ιδιαίτερης προστασίας χαίρουν δέκα γλώσσες: βουλγαρικά, τσεχικά, κροατικά, γερμανικά, ουγγρικά, ρωσικά, σερβικά, σλοβακικά, τουρκικά και ουκρανικά.

¹ <https://statistici.insse.ro>

² 2002 Απογραφή: <http://www.insse.ro/cms/files/RPL2002INS/vol4/tabele/t1.pdf>

³ <http://ori.mai.gov.ro/api/media/userfiles/Proiecte-Strategii/Instructiuni IF 1101 10012012>

Παρόλο που ορισμένες φορές στα μέσα μαζικής ενημέρωσης παρουσιάζονται ζητήματα που αφορούν αυτές τις γλώσσες, τα εμπειρικά δεδομένα είναι σπάνια. Σε εθνικό επίπεδο, πληροφορίες μπορούν να εντοπιστούν μόνο στην Υπηρεσία Εθνικής Απογραφής και με βάση την ερώτηση σχετικά με τη μητρική γλώσσα. Επιπλέον, η Ρουμανία συμπεριλήφθηκε στο Ευρωβαρόμετρο 63.4 το 2005

(Ευρωπαίοι και γλώσσες), όπου αυτοί που συμμετείχαν στη δημοσκόπηση ερωτήθηκαν για τη μητρική τους γλώσσα, για το εάν γνωρίζουν άλλες γλώσσες και για το επίπεδο των γλωσσικών τους δεξιοτήτων. Τα στοιχεία σχετικά με τη χρήση των μειονοτικών γλωσσών στην εκπαίδευση διατίθενται, επίσης, και από Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής και το Υπουργείο Παιδείας.⁴

⁴<https://statistici.insse.ro>

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή ξένων γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες – στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις Ελάχιστου Αριθμού	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	μόνο φυσικοί ομιλητές	≥2 χρόνια	καμία	>1μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/Μειονοτικές Γλώσσες	βουλγαρικά, κροατικά, τσεχικά, γερμανικά, ελληνικά, ουγγρικά, πολωνικά, σερβικά, σλοβακικά, τουρκικά, ουκρανικά
-----------------------------------	---

Οι ξένες γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση είναι προαιρετικές. Ωστόσο, τα περισσότερα νηπιαγωγεία συμπεριλαμβάνουν κάποια ξένη γλώσσα στο αναλυτικό τους πρόγραμμα.

Η υποχρεωτική μονοετής προσχολική εκπαίδευση εξασφαλίζει την πρώτη επαφή των περισσότερων παιδιών με μια ξένη γλώσσα πριν την φοίτηση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι, νομικά, όλα τα παιδιά των αναγνωρισμένων μειονοτήτων έχουν το δικαίωμα να διδάσκονται στη μητρική τους γλώσσα. Ενώ αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό πλεονέκτημα, παρατηρούνται ακόμα διαφορές ως προς την εφαρμογή αυτού του νόμου απέναντι σε διάφορες μειονοτικές ομάδες.

Η μεταναστευτική ιστορία της χώρας, με το ποσοστό της μετανάστευσης από τη χώρα να είναι υψηλότερο από αυτό της μετανάστευσης προς τη χώρα, είναι ένας από τους βασικούς λόγους για την απουσία εκπαιδευτικών παροχών προς τους μετανάστες. Η πιο σημαντική ομάδα μεταναστών προέρχεται από την Δημοκρατία της Μολδαβίας, αλλά η γλωσσική εκπαίδευση δεν αποτελεί θέμα για αυτούς, καθώς έχουν την ίδια γλώσσα και παρόμοια κουλτούρα με τους Ρουμάνους.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδα – Σχολείο	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις Ελάχιστου Αριθμού	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθεσίμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ Μειονοτικές Γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από το μεσαίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/ Μειονοτικές Γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	καθόλου

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	βουλγαρικά, κροατικά, γερμανικά, ουγγρικά, ιταλικά, πολωνικά, ρομανί, ρωσικά-Lipovan, σερβικά, σλοβακικά, τουρκικά, ουκρανικά
Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά, ισπανικά: μια από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική

Παρόμοια είναι η κατάσταση που επικρατεί και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όπου μία ξένη γλώσσα είναι υποχρεωτική με το σχολείο να αποφασίζει ποια θα πρέπει να είναι αυτή, παρόλο που κάποια σχολεία δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές και τους γονείς να επιλέξουν τη γλώσσα που επιθυμούν να μάθουν. Επιπλέον, μερικά σχολεία παρέχουν πλήρη ή μερική διδασκαλία σε μειονοτικές γλώσσες, κυρίως στα ουγγρικά. Εδώ όλα τα μαθήματα μπορούν να διδάσκονται στη μειονοτική γλώσσα, με εξαίρεση το μάθημα της ρουμανικής γλώσσας και λογοτεχνίας. Ωστόσο, δεν υπάρχουν συγκεκριμένες νομικές διατάξεις για τη χρήση των μειονοτικών γλωσσών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Ο νέος εκπαιδευτικός νόμος παρέχει μεγαλύτερη αυτονομία στα σχολεία και αυξάνει τη μεταξύ τους ανταγωνιστικότητα. Αυτή η διαδικασία αναμένεται να βελτιώσει την ποιότητα της παρεχόμενης ξενόγλωσσας εκπαίδευσης, καθώς αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επιλογή σχολείου. Οι πρόσφατες διατάξεις με βάση τον νέο νόμο θα ενθαρρύνουν, επίσης, τα σχολεία να προσφέρουν μαθήματα της γλώσσας ρομανί και της κουλτούρας των Ρομά, κατόπιν σχετικού αιτήματος των γονέων.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις Ελάχιστου Αριθμού	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ Μειονοτικές Γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	στο σχολικό ωράριο	>10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	>10	ενδοσχολική	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εθνικές ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/ Μειονοτικές Γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	με βάση το ΚΕΠΑ	καθόλου

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες	βουλγαρικά, κροατικά, ουγγρικά, ιταλικά, πολωνικά, ρομανί, ρωσικά – Lipovan, σλοβακικά, σερβικά, τουρκικά, ουκρανικά
Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, πορτογαλικά, ρωσικά, ισπανικά: δύο από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτικές, ανάλογα με την προσφορά του σχολείου

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρουσιάζει τα ίδια χαρακτηριστικά με την πρωτοβάθμια. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι μαθητές συνεχίζουν την εκμάθηση της ξένης γλώσσας που ξεκίνησαν στο δημοτικό. Επίσης, ξεκινούν να μαθαίνουν και δεύτερη ξένη γλώσσα κατά το πρώτο έτος φοίτησης στο γυμνάσιο. Σε εθνικό επίπεδο, υπάρχουν σχολεία με εντατικά μαθήματα ξένης γλώσσας στα προγράμματα σπουδών τους, καθώς επίσης και εξειδικευμένα λύκεια, όπου η γλώσσα διδασκαλίας είναι μία συγκεκριμένη ξένη γλώσσα, όπως τα αγγλικά, τα γερμανικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά και τα ισπανικά.

Η διδασκαλία σε μειονοτικές γλώσσες στο γυμνάσιο εφαρμόζεται σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας. Η βασική μειονοτική γλώσσα για την οποία διατίθενται τα απαραίτητα ιδρύματα και το καταρτισμένο προσωπικό είναι τα ουγγρικά, ενώ ακολουθούν τα γερμανικά, τα ουκρανικά, τα σερβικά και τα σλοβακικά. Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να δώσουν εξετάσεις στη μειονοτική γλώσσα για την εισαγωγή σε πανεπιστήμια, σε συνδυασμό με μία προσαρμοσμένη εξέταση για την εξακρίβωση της γνώσης της ρουμανικής γλώσσας.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ Μειονοτικές Γλώσσες	ΚΕΚ Α				
	ΚΕΚ Β				
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	εθνική και ξένες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	δεν προσφέρεται
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	προαιρετική	δεν προσφέρεται
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	εθνική, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	δεν προσφέρεται

Στην επαγγελματική εκπαίδευση, το γλωσσικό προφίλ στο σύνολό του είναι σχετικά μετριοπαθές με έντονη τη χρήση της εθνικής γλώσσας και των λοιπών ξένων γλωσσών και με ελάχιστα μαθήματα να προσφέρονται στα ουγγρικά και τη ρομανί στην πόλη Κλουζ. Ωστόσο, τα ουγγρικά και τα γερμανικά, ως οι δύο βασικότερες μειονοτικές γλώσσες, χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε περιοχές με πολυπληθείς μειονότητες. Κατά κύριο λόγο χρησιμοποιείται η ρουμανική και οι λοιπές ξένες γλώσσες, μεταξύ των οποίων την πρώτη θέση καταλαμβάνουν τα αγγλικά και τα γαλλικά, καθώς προσφέρονται μαθήματα σε εξειδικευμένους τομείς ή ακόμα και σε μεταπτυχιακό επίπεδο, όπως για παράδειγμα για προγράμματα μεταπτυχιακών ή διδακτορικά, στα οποία η διδασκαλία πραγματοποιείται μερικώς ή εξ ολοκλήρου σε αυτές τις γλώσσες.

Πρόσφατα παρατηρείται μια ολοένα αυξανόμενη προσφορά μαθημάτων που διδάσκονται σε ξένες γλώσσες, κυρίως στα αγγλικά και τα γαλλικά, ενώ σε μερικά πανεπιστήμια διατηρείται ακόμα η διδασκαλία στα ουγγρικά και τα γερμανικά σε ορισμένους τομείς. Η ρομανί, καθώς επίσης και άλλες μειονοτικές γλώσσες, διδάσκονται σε ορισμένα ανώτατα φιλολογικά και παιδαγωγικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς προετοιμάζουν τους μελλοντικούς καθηγητές αυτών των γλωσσών. Εδώ, και πάλι, δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για τις γλώσσες των μεταναστών.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
Υποτιτλίζονται	Υποτιτλίζονται	Τακτικά στο Βουκουρέστι Ποτέ στο Ιάσιο Πάντα στο Κλουζ	Μερικές φορές στο Βουκουρέστι Ποτέ στο Ιάσιο και στο Κλουζ

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στη Ρουμανία εκπέμπουν παραδοσιακά στην εθνική και στις μειονοτικές γλώσσες. Οι περισσότερες ταινίες και τα ξένα τηλεοπτικά προγράμματα μεταδίδονται με υπότιτλους, ενώ οι υπόλοιπες εκπομπές μεταδίδονται στην εθνική γλώσσα. Οι κρατικοί τηλεοπτικοί σταθμοί μεταδίδουν ορισμένα ουγγρικά και γερμανικά προγράμματα και ορισμένα εξειδικευμένα τοπικά τηλεοπτικά προγράμματα σε αυτές τις μειονοτικές γλώσσες. Τηλεοπτικά κανάλια στα ουγγρικά, τα γερμανικά, τα σερβικά και άλλες μειονοτικές γλώσσες είναι διαθέσιμα στο ευρύ κοινό μέσω των συνδρομητικών καναλιών. Σχετικά πρόσφατα, ξεκίνησε η μεταγλώττιση κινουμένων σχεδίων, ενώ υπάρχει η δυνατότητα αλλαγής της γλώσσας σε κάποια προγράμματα κατ' επιλογή του τηλεθεατή.

Οι εφημερίδες κυκλοφορούν κατά κύριο λόγο στα ρουμανικά. Σε ορισμένα βιβλιοπωλεία και καταστήματα διατίθενται κάποιες διεθνείς εφημερίδες, στα αγγλικά, τα γαλλικά ή τα γερμανικά. Στο κεντρικό και δυτικό τμήμα της χώρας κυκλοφορούν εφημερίδες και περιοδικά στα ουγγρικά και τα γερμανικά. Τα διαδικτυακά μέσα διατίθενται στην εθνική αλλά και στις μειονοτικές γλώσσες, καθώς επίσης και σε ορισμένες γλώσσες των μεταναστών, όπως τα αραβικά και τα κινεζικά.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφή θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαθοποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4		Κλουζ	Κλουζ	Βουκουρέστι Ιάσιο Κλουζ		
3-4	Κλουζ				Κλουζ	
1-2	Βουκουρέστι Ιάσιο	Βουκουρέστι Ιάσιο	Ιάσιο		Βουκουρέστι	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

ΠΡΩΤΕΣ 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Νομικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες τουρισμού
2	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
3	Υπηρεσίες τουρισμού	Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων
4	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς Κοινωνικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης
5		Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς

Κάποιες δημόσιες υπηρεσίες παρέχουν πληροφορίες σε αρκετές γλώσσες, για παράδειγμα οι ιστοσελίδες διατίθενται στα αγγλικά ή τα γαλλικά, καθώς επίσης και στα ρουμανικά. Τα ουγγρικά χρησιμοποιούνται στο κεντρικό και δυτικό τμήμα της χώρας, είτε στα διαδικτυακά μέσα είτε σε ορισμένες υπηρεσίες. Η χρήση της μειονοτικής γλώσσας σχετίζεται με τη διάρθρωση του πληθυσμού. Σε περιοχές όπου ο πληθυσμός μιας συγκεκριμένης μειονότητας αποτελεί τουλάχιστον το 20% του τοπικού πληθυσμού, η δημόσια διοίκηση και οι δημόσιες υπηρεσίες διασφαλίζουν τη δυνατότητα επικοινωνίας στη μειονοτική γλώσσα, όπως ορίζεται στο Σύνταγμα και όπως προβλέπεται στις διεθνείς συνθήκες τις οποίες έχει συνυπογράψει η Ρουμανία.

Η επένδυση στη διεύρυνση των γλωσσικών δεξιοτήτων εντός του δημόσιου τομέα δεν πραγματοποιείται με συνέπεια. Ωστόσο, ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες φαίνεται ότι προσαρμόζονται στην κατάσταση που επικρατεί ανά περιοχή. Σε περιοχές με ισχυρές και πολυπληθείς μειονότητες, η εξυπηρέτηση παρέχεται από προσωπικό που μιλά συνήθως την αντίστοιχη μειονοτική γλώσσα. Στην περίπτωση της μειονότητας των Ρομά, προσλαμβάνονται διερμνείς προκειμένου να βοηθήσουν στην επικοινωνία μεταξύ των αλλόφωνων εθνοτικών ομάδων.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	3	17	4	3	0	0	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/πρωτόθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Ετήσιες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	0	1	0	22	17	19	19	20	23
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	3	3	0	9	15	8	9	14	18
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	0	0	0	3	3	1	1	3	6

Στις επιχειρήσεις όπου διεξήχθη σχετική έρευνα διαπιστώθηκε ότι το γλωσσικό προφίλ είναι από μέτριο έως χαμηλό. Ενώ ορισμένες επιχειρήσεις διαθέτουν κάποια γλωσσική στρατηγική και σχετικές πρακτικές, η βαρύτητα που δίνεται στις γλωσσικές δεξιότητες των υπαλλήλων είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι υπάλληλοι έχουν αποκτήσει τις γλωσσικές τους δεξιότητες πριν από την πρόσληψη. Η εθνική γλώσσα και τα αγγλικά φαίνεται ότι είναι οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται σε μεγαλύτερο βαθμό, και έπονται τα γαλλικά και τα γερμανικά. Προτείνεται η υιοθέτηση μέτρων που να επισημαίνουν τη σημασία των γλωσσών και την αναγκαιότητα της επένδυσης του ιδιωτικού τομέα στις γλωσσικές δεξιότητες, προκειμένου να αυξηθούν οι στρατηγικές γλωσσικής ποικιλομορφίας στις επιχειρήσεις.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Η Ρουμανία αντικατοπτρίζει μια κατάσταση στην οποία η εθνική, οι μειονοτικές και οι ξένες γλώσσες φαίνεται να προωθούνται αρκετά, ειδικά στο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι επιχειρήσεις στις οποίες διεξήχθη έρευνα φαίνεται να χρησιμοποιούν τις ξένες γλώσσες επαρκώς, αλλά δεν επενδύουν ιδιαίτερα στη διεύρυνση των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων τους.

Οι μειονοτικές γλώσσες υποστηρίζονται νομικά τόσο από τον *Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* όσο και από το νέο εκπαιδευτικό νόμο. Αλλά αυτή η πραγματικότητα δεν έχει απαραίτητα τα ίδια αποτελέσματα για όλες τις μειονότητες. Ενώ μερικές μειονοτικές γλώσσες, όπως για παράδειγμα τα ουγγρικά, χρησιμοποιούνται σε εκπαιδευτικές και πολιτισμικές δραστηριότητες, δεν συμβαίνει το ίδιο με άλλες, όπως η ρομανί. Ενώ έχουν γίνει

κάποιες προσπάθειες προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση των Ρομά στον τομέα της διοίκησης, στα σχολεία και σε άλλες δημόσιες υπηρεσίες με τη βοήθεια διερμνέων, μένουν ακόμα πολλά να γίνουν για την εξασφάλιση πραγματικών ευκαιριών ως προς τη χρήση της ρομανί στην εκπαίδευση και τον δημόσιο τομέα. Ενώ αυτή η ανάγκη είναι γνωστή και έχουν γίνει νομικές ρυθμίσεις όσον αφορά τη γλώσσα και την κουλτούρα των Ρομά (Υπουργείο Παιδείας, Επιστημοποίηση 29323/20.04.2004), απαιτείται ακόμα η λήψη πρακτικών μέτρων.

Ένα άλλο κομμάτι που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή είναι ο πληθυσμός των μεταναστών και τα γλωσσικά ζητήματα που σχετίζονται με αυτόν, όπως για παράδειγμα η πρόσβαση στην εκπαίδευση. Η μετανάστευση προς τη χώρα αναμένεται να αυξηθεί μακροπρόθεσμα. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να

τεθούν υπό συζήτηση και να εφαρμοστούν τα αναγκαία μέτρα για την εξυπηρέτηση των αναγκών αυτού του πληθυσμού. Ένα άλλο σημείο που χρήζει βελτίωσης είναι η προσφορά μαθημάτων της ρουμανικής ως ξένης γλώσσας στα πανεπιστήμια, γεγονός που θα συνέβαλε στην αύξηση των ξένων φοιτητών που επιθυμούν να σπουδάσουν στη Ρουμανία. Η ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των δημοσίων υπαλλήλων και η βελτίωση των επικοινωνιακών στρατηγικών, ειδικά η διάθεση πληροφοριών σε περισσότερες γλώσσες, θα είχε εξαιρετικά μεγάλη σημασία από κοινωνική και οικονομική σκοπιά τόσο για τον πληθυσμό των μεταναστών όσο και για τους ξένους επιχειρηματίες.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Το γλωσσικό τοπίο σήμερα στη Ρουμανία χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία και παρατηρείται μια αυξανόμενη τάση για την αναγνώριση και προώθηση της πολυγλωσσίας ως κοινωνικού πόρου και αξίας. Μερικές από τις θετικές πρωτοβουλίες σε αυτή την κατεύθυνση περιγράφονται συνοπτικά παρακάτω.

Σε κυβερνητικό επίπεδο, ένα παράδειγμα είναι η μελέτη του Τμήματος Διεθνικών Σχέσεων «Πολυγλωσσία και μειονοτικές γλώσσες στη Ρουμανία», η οποία υλοποιήθηκε σε συνεργασία με τη Ρουμανική Ακαδημία. Αξιοσημείωτα είναι και τα προγράμματα της Υπηρεσίας Μετανάστευσης της Ρουμανίας ή του Ρουμανικού Ινστιτούτου Έρευνας για τις Εθνικές Μειονότητες από την Κλουζ-Ναπόκα (π.χ. η μελέτη για το «Δίγλωσσο Φόρουμ»). Τα πρόσφατα μέτρα και οι μελέτες του Υπουργείου Παιδείας της Ρουμανίας είναι εξίσου σχετικές. Για παράδειγμα, ο νέος εκπαιδευτικός νόμος, που ψηφίστηκε τον Ιανουάριο του 2011, και το νέο προσχέδιο του αναλυτικού προγράμματος υπογραμμίζουν τη βαρύτητα που έχει δοθεί στην ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών σε αρκετές γλώσσες.

Η πρόσφατη πρωτοβουλία της Εθνικής Ένωσης Κοινοτικών Προγραμμάτων, της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στη Ρουμανία και του Τμήματος Διεθνικών Σχέσεων να οργανώσουν την εκδήλωση *MALLtilingualism-Φωνές και Χρώματα* σε ένα εμπορικό κέντρο (mall) στο Βουκουρέστι, αποτελεί παράδειγμα ενός πρωτοποριακού τρόπου προσέγγισης του ευρύτερου κοινού σε φιλικό περιβάλλον. Ο εορτασμός της Ευρωπαϊκής Ημέρας Γλωσσών 2011 από το Ρουμανικό Ινστιτούτο Πολιτισμού και την Ένωση Εθνικών Ινστιτούτων Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUNIC) με τη μορφή ενός «καταστήματος ανταλλαγής» πολιτιστικών δραστηριοτήτων αποτελεί μέρος της ίδιας προσπάθειας μετάδοσης του μηνύματος της πολιτισμικής ποικιλομορφίας στο ευρύτερο κοινό.

Ένα άλλο παράδειγμα συνεργασίας μεταξύ κυβερνητικών φορέων και των πολιτών είναι το σχέδιο δράσης «Μάθε ρουμανικά» που υλοποιήθηκε από το Δυτικό Πανεπιστήμιο της Τιμισοάρα της Ρουμανίας, το Διαπολιτισμικό Ινστιτούτο της Τιμισοάρα και το Υπουργείο Παιδείας της Ρουμανίας. Μαζί με το σχέδιο δράσης «Μετανάστης στη Ρουμανία»⁶, που χρηματοδοτείται επίσης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης και διεξάγεται σε συνεργασία με το Διαπολιτισμικό Ινστιτούτο της Τιμισοάρα και την Ένωση Γυναικών Προσφύγων της Ρουμανίας, η προαναφερθείσα πρωτοβουλία αποσκοπεί στην προώθηση της στοιχειώδους εκμάθησης της ρουμανικής γλώσσας.

Η αυξημένη επίγνωση της σημασίας της πολυγλωσσίας αποδεικνύεται από τα πολυάριθμα ερευνητικά προγράμματα και τις επιστημονικές συζητήσεις σε πανεπιστημιακό επίπεδο, που οργανώθηκαν πρόσφατα από πανεπιστημιακά σχολές με γλωσσικό ή μη προσανατολισμό. Αυτές οι πρωτοβουλίες εναρμονίζονται με την προτροπή του Λεονάρντ Όρμπαν, Ευρωπαϊκού Επιτρόπου για την Πολυγλωσσία από το 2007 έως το 2010, για την καθιέρωση εδρών πολυγλωσσίας στα πανεπιστήμια.⁷ Παράδειγμα αποτελεί το συνέδριο που οργανώθηκε από τη Σχολή Κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Babes-Bolyai, στην πόλη Κλουζ με τίτλο «Από τη μετανάστευση στην ένταξη μέσω της πολυγλωσσίας».⁸

Βιβλιογραφικές αναφορές

Alexe, I. and Păunescu, B. (επιμ.) (2011). *Studiua asupra fenomenului imigrație în România*.

Integrarea străinilor în societatea românească. Βουκουρέστι: Fundația Soros.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Στατιστική Υπηρεσία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2010). *Europe in Figures – Eurostat Yearbook 2010*. Λουξεμβούργο: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Sandu, D. (2010). *Lumile sociale ale migrației*. Ιάσιο: Polirom.

⁶www.migrant.ro

⁷<http://www.ziare.com/tv/> – συνέντευξη, 23 Νοεμβρίου 2009

⁸<http://www.lumebuna.ro/2011/05/29/conferinta-%E2%80%9C9Cde-la-imagrare-la-integrare-prin-multilingvism%E2%80%9D/>

⁵www.insse.ro, www.edu.ro, www.dri.gov.ro

16 ΙΣΠΑΝΙΑ

16.1 Μαδρίτη, Valencia, Σεβίλλη

Marta Genís

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Η γλωσσική ποικιλομορφία δεν αποτελεί πρωτόγνωρο ζήτημα για τους Ισπανούς, καθώς τέσσερις στους δέκα Ισπανούς ζουν σε κοινότητες με περισσότερες από μία επίσημες γλώσσες. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο πληθυσμός της Ισπανίας ανέρχεται στα 47,1 εκατομμύρια (απογραφή 2011), συμπεραίνεται ότι το 34% του πληθυσμού είναι τουλάχιστον δίγλωσσο, με αποτέλεσμα η γλωσσική ποικιλομορφία να θεωρείται αναπόσπαστο χαρακτηριστικό του ισπανικού πολιτισμού.

Το Ισπανικό Σύνταγμα του 1978 αναγνωρίζει τη γλωσσική ποικιλομορφία ως πολιτιστική κληρονομιά, η οποία χρήζει σεβασμού και προστασίας, και δηλώνει ρητά ότι και άλλες γλώσσες εκτός από την εθνική, τα καστιλιάνικα, «θα πρέπει να καταστούν επίσημες στις αντίστοιχες κοινότητες όπου ομιλούνται». Ως εκ τούτου, μπορούμε να πούμε ότι η Ισπανία είναι μία πολύγλωσση χώρα με επίσημη γλώσσα την ποικιλία των καστιλιάνικων, τα οποία αποκαλούνται συνήθως ισπανικά. Άλλες γλώσσες, τα γαλικιανά, τα καταλανικά και τα βασκικά, είναι, επίσης, επίσημες στις αντίστοιχες κοινότητες και σε μερικές ακόμα περιοχές, που ιστορικά ανήκαν στο γλωσσικό τους συνεχές, όπως η Valencia και οι Βαλεαρίδες Νήσοι στην περίπτωση των καταλανικών, και η βόρεια Ναβάρρα στην περίπτωση των βασκικών. Αυτές οι τρεις γλώσσες ομιλούνται από περίπου δεκαέξι εκατομμύρια ανθρώπους.

Επιπλέον, υπάρχει μεγάλη ποικιλία διαλέκτων, όπως τα *ανδαλουσιανά*, η *διάλεκτος των Κανάριων Νήσων*, τα *εξτρεμαδουρικά*, η *διάλεκτος που χρησιμοποιείται στη Μούρθια* κλπ., καθώς και άλλες που έχουν αναγνωριστεί ως περιφερειακές γλώσσες στον *Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες*, όπως η *Fablas Aragonesas* (αραγονική) στην Αραγονία, τα *Bable ή αστουριανά* στις Αστουρίες, η *Valenciano* που ομιλείται στη Valencia και η *Aranes*, η επίσημη γλώσσα της περιοχής της Κοιλιάδας του Αράν. Ο Χάρτης προστατεύει, επίσης, γλώσσες όπως η *βερβερική* στη Μελίγια, η *Caló*, μία μη εδαφική γλώσσα που χρησιμοποιούν οι Ρομά, και τα *πορτογαλικά*, που χρησιμοποιούνται στην Εξτρεμαδούρα και σε άλλες περιοχές που συνορεύουν με την Πορτογαλία. Όλες αυτές οι γλώσσες είναι μερικές μόνο από τις γλωσσικές ποικιλίες που ομιλούνται σε τοπικό επίπεδο.

Η μετανάστευση έχει φέρει και άλλες γλώσσες στην Ισπανία. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ο πληθυσμός των ανθρώπων ξένης καταγωγής ανέρχεται στα 5,7 εκατομμύρια (12,2%), πολλοί από τους οποίους προέρχονται από τη Νότια Αμερική, όπου ομιλούνται διάφορες ποικιλίες των ισπανικών. Οι πιο σημαντικές γλώσσες των μεταναστών στην Ισπανία είναι τα *αραβικά*, τα *βουλγαρικά*, τα *κινεζικά*, τα *αγγλικά*, τα *γερμανικά*, τα *πορτογαλικά* και τα *ρουμανικά*.

Όσον αφορά την εκπαίδευση, η εκμάθηση ξένων γλωσσών ποτέ δεν θεωρούνταν απαραίτητη στην Ισπανία. Η πρώτη ένδειξη κάποιου ενδιαφέροντος για τις ξένες γλώσσες εντοπίζεται στο Βασιλικό Διάταγμα της 20ής Ιουλίου του 1900 με τη σύσταση τα γαλλικά να είναι η πρώτη διδασκόμενη γλώσσα, ακολουθούμενη από τα αγγλικά ή τα γερμανικά, με σκοπό η Ισπανία να βγει από την απομόνωση στην οποία βρισκόταν μέχρι τότε.

Ο Γενικός Εκπαιδευτικός Νόμος του 1970 αντανάκλα σημαντική πρόοδο σχετικά με τον ρόλο των ξένων γλωσσών στην εκπαίδευση, καθώς εισήχθη η διδασκαλία των ξένων γλωσσών στον τρίτο κύκλο της βασικής εκπαίδευσης και, κυρίως, συμπεριλήφθηκε η διδασκαλία των περιφερειακών γλωσσών και της λογοτεχνίας των αντίστοιχων κοινοτήτων στο εκπαιδευτικό σύστημα, από τη βασική εκπαίδευση και μετά.

Το 1990 ο νόμος LOGSE (Ley Organica General del Sistema Educativo) (εκπαιδευτικός νόμος που ψηφίστηκε από τη σοσιαλιστική κυβέρνηση το 1990 και αντικατέστησε τον προηγούμενο LGE του 1970), καθιέρωσε ένα αποκεντρωμένο εκπαιδευτικό σύστημα, σύμφωνα με το οποίο οι αυτόνομες κοινότητες μπορούσαν να επιλέξουν το περιεχόμενο των αναλυτικών τους προγραμμάτων.

Ο νόμος που εφαρμόζεται σήμερα, ο οποίος εγκρίθηκε το 2002, είναι ο οργανικός νόμος LOE, σύμφωνα με τον οποίο η εκμάθηση ξένων γλωσσών ξεκινά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (από την ηλικία των πέντε ετών) και εισάγεται μία τρίτη γλώσσα ως μάθημα επιλογής από την ηλικία των εννέα.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες, οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία των ισπανικών στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Ισπανία (συγ)χρηματοδοτείται σε δεκατρείς χώρες στην Ευρώπη και το εξωτερικό και ειδικότερα στη Λατινική Αμερική. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί από την Ισπανία. Οι ακόλουθες δώδεκα γλώσσες αναγνωρίζονται στον Χάρτη: *Aranes, Bable ή αστουριανά, βασκικά, καταλανικά, Fablas Aragonesas (αραγονική), γαλικιανά, Valenciano, πορτογαλικά, αραβικά, οι βερβερικές γλώσσες, Caló* και ρομανί. Υπάρχει επίσημη παροχή στην εκπαίδευση σε περιφερειακό επίπεδο για τα βασκικά, τα καταλανικά, τα γαλικιανά και τη Valenciano με την υποστήριξη του Χάρτη.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία στο Ηνωμένο Βασίλειο υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω απογραφής και έρευνας. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις ποικίλες γλώσσες των μεταναστών, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι, συν μία ερώτηση σχετικά με το επίπεδο γνώσης, δηλαδή πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/ καταλαβαίνει/διαβάζει/γράφει σε αυτήν.

Διατάξεις για τις εθνικές, μειονοτικές και ξένες γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών περιέχονται σε διάφορους νόμους και έγγραφα γλωσσικής πολιτικής, κυρίως στο *Ισπανικό Σύνταγμα*, το οποίο ψηφίστηκε από το νομοθετικό σώμα *Cortes Generales* της Ισπανίας και επικυρώθηκε από τους Ισπανούς το 1978, και τον *Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες*, ο οποίος επικυρώθηκε το 2001. Το *Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες* έχει επηρεάσει, επίσης, σε μεγάλο βαθμό το εκπαιδευτικό σύστημα της Ισπανίας.

Διάφορες εκθέσεις που παρουσιάστηκαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξηγούν τις πρωτοβουλίες στον τομέα των μειονοτικών ή περιφερειακών γλωσσών μετά την υπογραφή των διαφόρων καθεστώτων αυτονομίας των κοινοτήτων τη δεκαετία του 1980, κατοχυρώνοντας τις επίσημες γλώσσες των διαφόρων κοινοτήτων: η *Aranes*, ως συνεπίσημη γλώσσα εισήχθη στο αναθεωρημένο κείμενο του *Συντάγματος της Καταλονίας*, το οποίο θεσπίστηκε τον Ιούλιο του 2006· η *Fablas*, που ομιλείται στην Αραγονία, κατοχυρώθηκε με τον Νόμο 3/1999 της 10ης Μαρτίου· το *Γενικό Σχέδιο Τυποποίησης της Γαλικιανής Γλώσσας* ψηφίστηκε από τη Βουλή στις 22 Σεπτεμβρίου του 2004. Ωστόσο, οι περιφερειακές γλώσσες δεν προωθούνται ούτε διδάσκονται σε άλλες περιοχές, παρά μόνο με πρωτοβουλία τοπικών λεσχών ή ακαδημιών.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	> 1μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	<0,5 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	<0,5 μέρα	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	μερική
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	5-10	0,5-1 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Valenciano μόνο στη Valencia
Ξένες γλώσσες	αγγλικά στις κοινότητες της Μαδρίτης και της Valencia και αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά στην Ανδαλουσία
Γλώσσες των μεταναστών	πορτογαλικά στη Valencia, πορτογαλικά και αραβικά του Μαρόκου στη Μαδρίτη και πορτογαλικά, αραβικά του Μαρόκου και ρουμανικά στην Ανδαλουσία

Στην προσχολική εκπαίδευση, η Ισπανία πρωτοστατεί στην πολυγλωσσία, εμφανίζοντας υψηλές επιδόσεις τόσο ως προς τις ξένες όσο και ως προς τις μειονοτικές γλώσσες, καθώς το *Στρατηγικό Σχέδιο για την Ιδιότητα του Πολίτη και την Ένταξη 2007–2010* περιλάμβανε μεταξύ άλλων τη διατήρηση της γλώσσας και του πολιτισμού προέλευσης των μεταναστών και τη διάδοσή τους εντός του εκπαιδευτικού συστήματος μέσω διμερών συμφωνιών.

Ανάλογα με την εκάστοτε κοινότητα, στις προσφερόμενες ξένες γλώσσες συγκαταλέγονται τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά, τα πορτογαλικά, τα αραβικά και τα ρουμανικά, αλλά συνήθως μόνο τα αγγλικά ή τα γαλλικά είναι υποχρεωτικά και οι υπόλοιπες γλώσσες είναι επιλεγόμενα μαθήματα.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	φυσικοί ομιλητές μόνο	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	σχολικές νόρμες	μερική

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη χρηματοδότηση
Γλώσσες των μεταναστών	καθηγητές γλωσσών	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Valenciano μόνο στη Valencia
Ξένες γλώσσες	αγγλικά και γαλλικά στη Μαδρίτη και αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά στη Valencia και την Ανδαλουσία: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική
Γλώσσες των μεταναστών	αραβικά του Μαρόκου και πορτογαλικά στη Μαδρίτη και την Ανδαλουσία

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδομένη	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	μη καθορισμένο	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη καθορισμένο	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	κανένα	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Valenciano μόνο στη Valencia
Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το προφίλ πολυγλωσσίας δεν είναι εξέχον, καθώς η νέα τάση γλωσσικής ποικιλομορφίας δεν έχει φτάσει ακόμα σε αυτό το επίπεδο, γεγονός που συνεπάγεται ότι μερικά μόνο σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι δίγλωσσα. Ωστόσο, η ποικιλία των προσφερόμενων γλωσσών, η οργάνωση των επιμορφωτικών προγραμμάτων για δασκάλους και τα προσόντα των διδασκόντων είναι εντυπωσιακά.

Οι γλώσσες των μεταναστών δεν διδάσκονται σε ευρεία κλίμακα στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παρά την εφαρμογή ορισμένων *Σχεδίων Δράσης* ειδικά σε ό,τι αφορά την προώθηση των γλωσσών. Η ένταξη των μεταναστών στον ισπανικό πολιτισμό, ωστόσο, έχει προωθηθεί και μέσα από την απόκτηση γνώσης της ισπανικής γλώσσας.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση**(Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)****Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ)**

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές	κανένα	πλήρης
	ΚΕΚ Β	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	κανένα	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	κανένα	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	όλοι	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένη	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική και ξένες	εθνική και ξένες	περιορισμένη	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική

Στην επαγγελματική εκπαίδευση περιλαμβάνονται μόνο τα γαλλικά και τα αγγλικά ως υποχρεωτικά μαθήματα· ως εκ τούτου, τα αποτελέσματα είναι χαμηλά. Οι αρμόδιες για την εκπαίδευση αρχές θα πρέπει να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή σε αυτό τον τομέα, δεδομένου, ότι η επαγγελματική εκπαίδευση αποσκοπεί στην παροχή εκπαίδευσης με εργασιακό προσανατολισμό.

Στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση, τα αγγλικά και τα γαλλικά είναι οι ως επί το πλείστον προσφερόμενες γλώσσες και ακολουθούν τα γερμανικά και τα ιταλικά.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
μεταγλωττίζονται	μεταγλωττίζονται	μερικές φορές	τακτικά

Καθώς όλες οι τηλεοπτικές εκπομπές είναι ψηφιακές, οι παραγωγές διατίθενται και στην πρωτότυπη γλώσσα. Τα περισσότερα μεταγλωττισμένα προγράμματα διατίθενται και στην πρωτότυπη γλώσσα, όπως συμβαίνει και με τα προγράμματα στις περιφερειακές γλώσσες καταλανικά, γαλικιανά ή βασκικά. Ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν είναι γνωστό στο ευρύ κοινό και ίσως αυτό να είναι ο λόγος για τα χαμηλά ποσοστά που καταγράφηκαν μέσω της έρευνας σε αυτό τον τομέα.

Στον Τύπο εντοπίστηκε η χρήση έξι διαφορετικών γλωσσών σε εφημερίδες. Ωστόσο, αξιολογείται η κυριαρχία των αγγλικών στον χώρο αυτό.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ποσοστά	Εξωτερικοί ή μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαθοποίηση του αρχειού των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4	Σεβίλλη	Μαδρίτη Valencia Σεβίλλη			Μαδρίτη	
3-4						
1-2	Valencia		Valencia Σεβίλλη		Valencia Σεβίλλη	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες εκπαίδευσης	Υπηρεσίες υγείας
2	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	Κοινωνικές υπηρεσίες
3	Υπηρεσίες υγείας	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
4	Κοινωνικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες τουρισμού
5	Νομικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης

Παρόλο που αναφέρθηκαν δέκα γλώσσες, τα αγγλικά κυριαρχούν στις πόλεις που ερευνήθηκαν στα πλαίσια της παρούσας μελέτης. Ωστόσο, παρατηρείται ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την πολυγλωσσία και μία μεγαλύτερη ανάγκη για περισσότερες γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Η σημασία της προφορικής επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες είναι μικρότερη σε σχέση με τις θεσμοθετημένες στρατηγικές ή τη χρήση γραπτού λόγου.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/ χρηματοδότησης ΕΕ	Διαθεσιμότητα Γλωσσικής Πολιτικής
Ευρέως εφαρμοζόμενη	5	11	4	10	0	0	3	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/ προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Ετήσιες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	3	6	1	23	22	23	24	20	22
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	9	8	0	9	9	11	11	7	14
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	2	4	0	3	0	4	11	7	11

Οι πρακτικές διοίκησης των επιχειρήσεων, παρόλο που κυριαρχούνται από την εθνική γλώσσα, φαίνεται να έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη ευαισθησία απέναντι στην πολυγλωσσία, αλλά τα στατιστικά στοιχεία κυμαίνονται ακόμα σε χαμηλά επίπεδα και υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης στο μέλλον, ειδικά στον τομέα των γλωσσικών στρατηγικών και της γλωσσικής δεξιότητας των υπαλλήλων. Οι πολυεθνικές εταιρείες έχουν μία πιο παγκόσμια προοπτική ως προς τα γλωσσικά ζητήματα, αφού γνωρίζουν ότι η πολυγλωσσία συμβάλλει σημαντικά στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των εταιρειών.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Μερικά πεδία στα οποία παρατηρείται βελτίωση ως προς το ζήτημα της πολυγλωσσίας τα τελευταία χρόνια είναι η προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι γλώσσες των μεταναστών, όπου η εξέλιξη είναι σταδιακή και συνεπής.

Πρέπει, επίσης, να υπογραμμιστεί η αλλαγή που επιχειρείται στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους, ειδικά αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι πριν από μια δεκαετία σπάνια χρησιμοποιούνταν άλλη γλώσσα εκτός από τα ισπανικά.

Περίπου το ίδιο ισχύει και σε ό,τι αφορά τις εφημερίδες και τα βιβλία, όπου η προσφορά σήμερα είναι τεράστια σε σύγκριση με την προσφορά πριν από μερικά χρόνια.

Ωστόσο, υπάρχουν τομείς, στους οποίους θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα, όπως στα οπτικοακουστικά μέσα επικοινωνίας και στις επιχειρήσεις, καθώς παρατηρείται ακόμα μία επιμονή στη χρήση παραδοσιακών πολιτικών.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Το έγγραφο με τίτλο *Σχέδιο Δράσης για τη δεκαετία 2010–2020*, το οποίο υπέγραψε η κυβέρνηση το 2010, περιλαμβάνει δώδεκα μέτρα για τη βελτίωση της εκμάθησης γλωσσών και την ανάπτυξη της πολυγλωσσίας, με σημαντικότερο την επιμόρφωση των διδασκόντων.

Οι περισσότερες αυτόνομες κοινότητες έχουν υλοποιήσει μερικούς από αυτούς τους στόχους, παρόλο που εξαιτίας της σημερινής οικονομικής κρίσης οι αρχικές πρωτοβουλίες έχουν εν μέρει επιβραδυνθεί.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Avance Censo 2001, INE. Διαθέσιμο στο <http://www.ine.es/prensa/np648.pdf>

Constitución española (1978). Διαθέσιμο στο <http://www.boe.es/aeboe/consultas/enlaces/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>

Common European Framework of Reference for Languages. Διαθέσιμο στο http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf // Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις γλώσσες. Διαθέσιμο στο http://www.pi-schools.gr/lessons/english/pdf/cef_gr.pdf

Συμβούλιο της Ευρώπης (2001). *The European Framework of Reference for the Teaching of Languages*. Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης.

Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές και Μειονοτικές Γλώσσες. Διαθέσιμο στο http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/textcharter/default_en.asp

REAL DECRETO 831/2003, de 27 de junio, por el que se establece la ordenación general y las enseñanzas comunes de la Educación Secundaria Obligatoria.

Ley 10/2009 de 22 de diciembre de uso, protección y promoción de las lenguas propias de Aragón. Διαθέσιμο στο http://noticias.juridicas.com/base_datos/CCAA/ar-I10-2009.html

Ley 14/1970, de 4 de agosto, General de Educación y Financiamiento de la Reforma

Educativa. Διαθέσιμο στο http://www.boe.es/aeboe/consultas/bases_datos/doc.php?id=BOE-A-1970-852

Morales, C. et al. (2000) *La enseñanza de lenguas extranjeras en España*. Μαδρίτη: CIDE.MECD.

Plan de Acción 2010–2020 Διαθέσιμο στο <http://www.educacion.gob.es/dctm/ministerio/horizontales/prensa/documentos/2010/plan-de-accion-2010-2011vdefinitivafinal.pdf?documentId=0901e72b801b3cad>

Plan estratégico de ciudadanía e Integración 2007–2010. Διαθέσιμο στο http://extranjeros.mtin.es/es/IntegracionRetorno/Plan_estrategico/pdf/PECIDF180407.pdf

Plan General de Normalización de la Lengua Gallega (2004). Διαθέσιμο στο [http://www.xunta.es/linguagalega/arquivos/PNL22x24_textointegro\).pdf](http://www.xunta.es/linguagalega/arquivos/PNL22x24_textointegro).pdf)

Programa de Lengua y cultura Portuguesa. Διαθέσιμο στο <http://www.educacion.gob.es/educacion/sistema-educativo/educacion-inclusiva/programas-educativos/lengua-cultura-portuguesa.html>

Real decreto de 20 de julio de 1900, Colección Legislativa de España, vol. 2° de 1900, art. 3, p. 533–534.

Estatuto de Cataluña Julio 2006. Διαθέσιμο στο www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut/index_2006.htm

16 ΙΣΠΑΝΙΑ

16.2 Καταλονία

F. Xavier Vila i Moreno

Διάρθρωση Περιφερειακού Προφίλ

Η ρητή αναγνώριση της ιστορικής πολυγλωσσικής πραγματικότητας της Ισπανίας αποτέλεσε βασική προτεραιότητα μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας και, κατά συνέπεια, ήταν ένα ζήτημα στο οποίο αποδόθηκε εξέχουσα θέση στο Σύνταγμα της Ισπανίας (άρθρο 3) το 1978 και στο επακόλουθο Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας (άρθρο 3) το 1979. Σύμφωνα με τα δύο αυτά κείμενα, τα καταλανικά και τα καστιλιανικά (ο όρος που χρησιμοποιείται επίσημα στο Σύνταγμα για τα ισπανικά) κατέστησαν οι επίσημες γλώσσες της Καταλονίας

Η αναγνώριση αυτή ερμηνεύτηκε με διαφορετικούς τρόπους και από τότε έχουν γίνει πολλές συζητήσεις για τις γλωσσικές πολιτικές. Οι συζητήσεις εστιάζουν στον τρόπο εφαρμογής αυτού του «επίσημου καθεστώτος». Η διάκριση μεταξύ καστιλιανικής ως «εθνικής» γλώσσας και καταλανικής ως «περιφερειακής» έχει μικρή εμπειρική σημασία στην Καταλονία, από τη στιγμή που και οι δύο γλώσσες χρησιμοποιούνται ευρέως σε όλους τους τομείς: στις μελλοντικές έρευνες οι δύο γλώσσες θα πρέπει να ενταχθούν σε μία κοινή, πιο επαρκή κατηγορία, είτε αυτή αποκαλείται εθνική είτε επίσημη είτε έχει άλλη ονομασία.

Προσφάτως, κάποιοι άλλοι παράγοντες έχουν ενισχύσει τη συνάφεια της πολυγλωσσίας με την περιοχή της Καταλονίας: (1) η σημασία της τουριστικής βιομηχανίας· (2) η διαδικασία της ευρωπαϊκής ένταξης· (3) η ραγδαία διαδικασία διεθνοποίησης της καταλανικής οικονομίας· και (4) η άφιξη, κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα, περισσότερων από 1,3 εκατομμυρίων μεταναστών από την ισπανόφωνη Αμερική και τον υπόλοιπο κόσμο (αλλόγλωσσοι). Αυτός ο αλλόγλωσσος πληθυσμός έχει διασκορπιστεί σε μικρές ομάδες σε ολόκληρη τη χώρα: σύμφωνα με την Έρευνα για τις γλωσσικές πρακτικές του πληθυσμού της Καταλονίας (Ευρωπαϊκή Συνεργασία για το Αστικό Περιβάλλον – EULP 2008), η μεγαλύτερη ομάδα ήταν αυτή των αραβόφωνων (2,6% του συνολικού πληθυσμού πάνω από δεκαπέντε χρόνια – ένας αριθμός που περιλαμβάνει, επίσης, πολλούς φυσικούς ομιλητές της γλώσσας Tamazight). Καμίας άλλης ομάδας η πρώτη γλώσσα (Γ1) δεν έφτασε το 1%: τα ρουμανικά ανέρχονται στο 0,9%· τα γαλικιανά στο 0,6%· τα αγγλικά στο 0,5%· τα πορτογαλικά και τα αγγλικά στο 0,4%· τα ρωσικά το 0,3%. Αυτές ήταν οι πιο διαδεδομένες γλώσσες σε ένα σύνολο άνω των 400 διαφορετικών μητρικών γλωσσών (Γ1).

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες, οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της καταλανικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Καταλονία (συγ)χρηματοδοτείται στην Αργεντινή, το Εκουαδόρ, την Πορτογαλία, την Ελβετία και τις ΗΠΑ. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί από την Ισπανία. Υπάρχει επίσημη παροχή της καταλανικής και της Aranese στην Καταλονία, με την υποστήριξη του Χάρτη.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία στην Καταλονία υπάρχουν με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω δημοτικών μητρώων και περιοδικής έρευνας. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα και τις ποικίλες περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι, μία ερώτηση για τη βασική γλώσσα και μία ερώτηση για τη μητρική γλώσσα σε συνδυασμό με ερωτήσεις σχετικά με το επίπεδο γνώσης της κάθε γλώσσας, δηλαδή πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/καταλαβαίνει/διαβάζει/γράφει σε αυτήν.

Με την ψήφιση του νέου Καταστατικού Αυτονομίας το 2006, η Καταλονία απέκτησε μία τρίτη επίσημη γλώσσα, την οξιτανική, την αυτόχθονη γλώσσα της Κοιλιάδας του Αράν, μιας μικρής περιοχής στα Πυρηνάια της Καταλονίας. Το επίσημο καθεστώς της οξιτανικής ρυθμίστηκε με νόμο από το Κοινοβούλιο της Καταλονίας τον Σεπτέμβριο του 2010, αλλά ανεστάλη προσωρινά από το Ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο ύστερα από απαίτηση της ισπανικής κυβέρνησης.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

(Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών και πρόσθετης στήριξης στην εθνική γλώσσα)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Άλλες επίσημες γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	>1 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μερική
Ξένες γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	<0,5 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μερική

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Άλλες επίσημες γλώσσες	Παντού καταλανικά, και Aranese οξιτανικά στο Val d'Aran
Ξένες γλώσσες	Αγγλικά

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην επίσημη γλώσσα	ενιαίο και σαφές	κατά τη διάρκεια της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Άλλες επίσημες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην επίσημη γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Άλλες επίσημες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ενσωματωμένη στην κατάρτιση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Άλλες επίσημες γλώσσες	Παντού καταλανικά, και Aranese οξιτανικά στο Val d'Aran
Ξένες γλώσσες	υποχρεωτικά αγγλικά

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η εκπαίδευση στην Καταλονία βασιζόταν στο «συνδυαστικό μοντέλο», σύμφωνα με το οποίο τα παιδιά δεν πρέπει να χωρίζονται σε τάξεις βάσει της πρώτης τους γλώσσας· τα καταλανικά είναι η βασική γλώσσα της εκπαίδευσης (τα παιδιά, ωστόσο, έχουν το δικαίωμα να διδάσκονται στα καστιλιάνικα τα πρώτα χρόνια της εκπαίδευσης κατόπιν αιτήσεως των γονέων τους)· και όλα τα παιδιά θα είναι δίγλωσσα και θα έχουν αποκτήσει την ικανότητα γραφής και ανάγνωσης σε αυτές τις δύο γλώσσες με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Συγκριτικά αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι με αυτό το μοντέλο επιτυγχάνεται η διγλωσσία από την πλειοψηφία των παιδιών, παρόλο που διαθέτουν καλύτερη γνώση των καστιλιανικών (βλ. Vila 2008, 2010). Η αιτία αυτών των αποτελεσμάτων εντοπίζεται σε ένα μίγμα δημογλωσσικών και κοινωνιογλωσσικών παραγόντων: τα καστιλιάνικα είναι η κοινή διάλεκτος (lingua franca) μεταξύ των ομιλητών των καστιλιανικών, των καταλανικών και των αλλόγλωσσων ομιλητών, και δεδομένης της ισχυρής τους θέσης και της κυρίαρχης παρουσίας τους στην κοινωνία, υιοθετούνται άμεσα από τους μη φυσικούς ομιλητές. Πρέπει, επίσης, να αναφερθεί ότι ενώ τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για την έρευνα για τη Γλωσσική Ποικιλομορφία στην Ευρώπη (LRE) προέρχονται από επίσημες πηγές, τα στοιχεία που προκύπτουν τόσο από την παρατήρηση όσο και αυτά που προκύπτουν από τις δηλώσεις των ίδιων των παιδιών καταδεικνύουν ότι τα καστιλιάνικα χρησιμοποιούνται αρκετά συχνά κατά την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς στην τάξη, ειδικά εκεί όπου οι ομιλητές των καστιλιανικών και οι αλλόγλωσσοι αποτελούν την πλειοψηφία. Το 2010, μια πολυσυζητημένη και αμφισβητούμενη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου για το νέο Καταστατικό Αυτονομίας της Καταλονίας (2006), σύμφωνα με την οποία απαιτούνταν η ευρύτερη παρουσία της καστιλιανικής ως γλώσσας επικοινωνίας ως στα σχολεία της Καταλονίας, έδωσε το έναυσμα για μία μεγάλη νομική και πολιτική σύγκρουση, η οποία συνεχίζεται ακόμα και σήμερα.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή των γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην επίσημη γλώσσα	ενιαίο και σαφές	κατά τη διάρκεια της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομοστό-Σταθμό	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Αναμενόμενο επίπεδο γλωσσικής ικανότητας	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Άλλες επίσημες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα	Τυπικά προσόντα διδασκόντων
Στήριξη στην επίσημη γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	με βάση το ΚΕΠΑ	μη εφαρμόσιμο
Άλλες επίσημες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	με βάση το ΚΕΠΑ	ενσωματωμένη στην κατάρτιση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Άλλες επίσημες γλώσσες	Παντού καταλανικά, και Aranese οξιτανικά στο Val d'Aran
Ξένες γλώσσες (οι γλώσσες με πλάγιους χαρακτήρες προσφέρονται μόνο στο Λύκειο)	Υποχρεωτική: Μια από: αγγλικά, γαλλικά, και μερικές φορές γερμανικά και ιταλικά Προαιρετικά: αρχαία ελληνικά, λατινικά και άλλες

Η έρευνα απεικονίζει με αρκετή ακρίβεια τη θέση των περισσότερων γλωσσών. Η διάκριση μεταξύ «ξένων» γλωσσών και γλωσσών «των μεταναστών» συγκαλύπτει το γεγονός ότι δύο από τις ομάδες ομιλητών με μητρική (Γ1) μία ξένη γλώσσα – δηλαδή, οι ομιλητές των γαλλικών και των αγγλικών – διαθέτουν σχετικά εύκολη πρόσβαση στην παροχή διδασκαλίας στη μητρική τους γλώσσα (Γ1) εντός του εκπαιδευτικού συστήματος (βλέπε αριθμητικά στοιχεία παραπάνω). Ορισμένα ιδιωτικά ξένα σχολεία – αμερικανικά, γαλλικά, ιταλικά και «διεθνή» – παρέχουν τη δυνατότητα εκμάθησης γλωσσών σε σχετικά εύπορους αλλοδαπούς κατοίκους και ντόπιους που επιθυμούν τα παιδιά τους να είναι πολύγλωσσα.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Άλλες επίσημες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
	ΚΕΚ Β	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	γενικό	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	ΚΕΚ Β	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	κανένα	μερική

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	επίσημη, ξένες και άλλες επίσημες γλώσσες	επίσημη, ξένες και άλλες επίσημες γλώσσες	καμία	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	επίσημη, ξένες και άλλες επίσημες γλώσσες	επίσημη, ξένες και άλλες επίσημες γλώσσες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	επίσημη, ξένες και άλλες επίσημες γλώσσες	επίσημη, ξένες και άλλες επίσημες γλώσσες	περιορισμένες	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική

Η έρευνα αντικατοπτρίζει το γενικό περιβάλλον για την εκμάθηση γλωσσών στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, αλλά τα ανώτατα ιδρύματα που ερευνήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης δεν αναδεικνύουν τη μεγάλη ποικιλία δυνατοτήτων για εκμάθηση γλωσσών που υπάρχει σε πολλά πανεπιστήμια στην Καταλονία, τα οποία, πέρα από τις μεγάλες διεθνείς γλώσσες, περιλαμβάνουν στα προγράμματα σπουδών τους περιφερειακές γλώσσες όπως η οξιτανική· ευρέως ομιλούμενες γλώσσες μεταναστών όπως οι γλώσσες Tamazight/βερβερική· ορισμένες μεσαίου μεγέθους ευρωπαϊκές γλώσσες όπως η δανική ή η σουηδική· και ασιατικές γλώσσες όπως τα ιαπωνικά, τα κινεζικά, τα περσικά ή τα τουρκικά.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
υποτιτλίζονται	μεταγλωττίζονται	μερικές φορές	μερικές φορές

Η έρευνα διαπιστώνει την υπεροχή των καστιλιανικών από άποψη χρήσης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, και ακολουθούν τα καταλανικά και τα αγγλικά με τις υπόλοιπες γλώσσες να χρησιμοποιούνται σε αρκετά μικρότερο βαθμό. Τα καστιλιάνικα κυριαρχούν στην τηλεόραση, χάρη στην ύπαρξη πολλών καναλιών που εκπέμπουν σε ολόκληρη την Ισπανία, και στον κινηματογράφο, όπου κυριαρχούν ακόμα οι μεταγλωττισμένες παραγωγές στα καστιλιανικά. Αντίθετα, η αναλογία χρήσης καταλανικών/καστιλιανικών ήταν πολύ πιο ισορροπημένη στο ραδιόφωνο και τις εφημερίδες.

Η θέση των άλλων γλωσσών ήταν πιο δύσκολο να εξακριβωθεί. Με την αντικατάσταση της αναλογικής τηλεόρασης από την ψηφιακή, το δίλημμα μεταγλώττιση ή υποτιτλισμός δεν είχε πια μεγάλη σημασία, καθώς οι περισσότεροι τηλεοπτικοί σταθμοί μεταδίδουν την πρωτότυπη έκδοση των ξένων προϊόντων, συνήθως με υπότιτλους, σε συνδυασμό με μία μεταγλωττισμένη έκδοση. Η ακρόαση των πρωτότυπων εκδόσεων είναι δημοφιλής σε ορισμένους κοινωνικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων ομάδων μεταναστών, αλλά δεν υπάρχει καμία διαθέσιμη έρευνα για αυτό τον συγκεκριμένο τομέα. Η χρήση της δορυφορικής τηλεόρασης ήταν, επίσης, σχετικά διαδεδομένη στις κοινότητες των μεταναστών, αλλά οι μικροί απόλυτοι αριθμοί κάθε γλωσσικής ομάδας την καθιστούν ασήμαντη.

Μέχρι το τέλος του 2011, η οικονομική κρίση μείωνε την παροχή σε όλα τα πεδία και όλες τις γλώσσες. Τον Δεκέμβριο του 2011, για παράδειγμα, η δωρεάν εφημερίδα *ADN*, η οποία χρησιμοποιούσε τα καστιλιάνικα, έκλεισε. Η κρίση επηρέασε ιδιαίτερα τις τοπικές και ιδιωτικές πρωτοβουλίες, όπως για παράδειγμα τους τοπικούς τηλεοπτικούς σταθμούς, οι οποίοι αποτελούσαν προπύργιο για τη χρήση και τη διάδοση των καταλανικών. Επιπλέον, προς το τέλος του 2011 η Κυβέρνηση της Καταλονίας ανακοίνωσε σημαντικές περικοπές στην κρατική τηλεόραση, γεγονός που μπορεί να συνεπάγεται ότι τα δύο κρατικά κανάλια – που χρησιμοποιούν τα καταλανικά – υπάρχει πιθανότητα να διακόψουν τη λειτουργία τους.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευση στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4		Βαρκελώνη Ταραγκόνα L'Hospitalet de Llobregat	Βαρκελώνη	Βαρκελώνη		
3-4	Βαρκελώνη				Βαρκελώνη	Βαρκελώνη
1-2	Ταραγκόνα L'Hospitalet de Llobregat		Ταραγκόνα L'Hospitalet de Llobregat	Ταραγκόνα L'Hospitalet de Llobregat	Ταραγκόνα L'Hospitalet de Llobregat	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες υγείας	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης
2	Κοινωνικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες υγείας
3	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες τουρισμού
4	Υπηρεσίες εκπαίδευσης	Κοινωνικές υπηρεσίες
5	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη

Το ισχυρό προφίλ πολυγλωσσίας που καταδεικνύεται από τα στοιχεία για τις τοπικές δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους, αντανακλά με σαφήνεια την πολύπλευρη φύση αυτού του πεδίου, στο οποίο διεξάγονται συναλλαγές με όλα τα είδη πελατών, όπως για παράδειγμα με ντόπιους, με μετανάστες και με τουρίστες. Συνεπώς, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι αναφέρεται η χρήση γλωσσών από διάφορες οικογένειες και ηπείρους, από τα καταλανικά ως τα ιαπωνικά και από τα φινλανδικά ως τα σουαχίλι.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (23 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	9	14	5	8	0	5	4	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Ετήσιες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Άλλες επίσημες γλώσσες	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	2	2	2	21	23	18	21	20	21
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	3	4	10	5	7	11	10	12	13	14
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	3	4	6	5	11	7	10	15	14	15

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν καταδεικνύουν ότι σε γενικές γραμμές ο ιδιωτικός τομέας υστερεί σε σχέση με τους τοπικούς δημόσιους φορείς όσον αφορά την υιοθέτηση στρατηγικών πολυγλωσσίας και την ένταξή τους στις καθημερινές πρακτικές. Στον επαγγελματικό τομέα, τα καταλανικά καταλαμβάνουν την τρίτη θέση ύστερα από τα καστιλιάνικα και τα αγγλικά των επιχειρήσεων, και ακολουθούν με μεγάλη διαφορά άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες, κυρίως αυτές των τουριστών και των ευρωπαϊκών κατοίκων, ή άλλες γλώσσες που χρησιμοποιούνται στην Ισπανία. Οι μη ευρωπαϊκές γλώσσες παίζουν ασήμαντο ρόλο σε αυτό τον τομέα, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι μετανάστες από την Αφρική και την Ασία και οι αντίστοιχες αγορές δεν λαμβάνονται σοβαρά υπόψη από τις εταιρείες που ερευνήθηκαν στα πλαίσια της παρούσας μελέτης ή, εναλλακτικά, ότι οι ανάγκες αυτές εξυπηρετούνται με τη χρήση της αγγλικής των επιχειρήσεων.

Ωστόσο, αυτά τα συμπεράσματα θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με επιφύλαξη, καθώς το δείγμα των εταιρειών που ερευνήθηκαν ήταν όχι μόνο μικρό αλλά και εσωτερικά ετερόκλητο, συμπεριλαμβάνοντας εταιρείες από διαφορετικούς τομείς, μερικές από τις οποίες ήταν διεθνείς, μερικές περιόριζαν τη δράση τους στην Ισπανία και άλλες αποκλειστικά στην Καταλονία. Η σύγκριση μεταξύ του τομέα των δημόσιων υπηρεσιών και δημόσιων χώρων, όπου αναλύθηκαν μόνο τοπικοί φορείς, και του επαγγελματικού τομέα δεν είναι σε καμία περίπτωση μονοσήμαντη.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

- 1 Η διάκριση μεταξύ καστιλιανικής ως «εθνικής» γλώσσας και καταλανικής ως «περιφερειακής» έχει μικρή εμπειρική σημασία στην Καταλονία, από τη στιγμή που και οι δύο γλώσσες χρησιμοποιούνται ευρέως σε όλους τους τομείς: στις μελλοντικές έρευνες οι δύο γλώσσες θα πρέπει να ενταχθούν σε μία κοινή, πιο επαρκή κατηγορία, είτε αυτή αποκαλείται εθνική είτε επίσημη είτε έχει άλλη ονομασία.
- 2 Το πρόγραμμα Πολυγλωσσική Ευρώπη (LRE) επικεντρώνεται στην καταγραφή των διαθέσιμων γλωσσικών πολιτικών, αλλά η διαθεσιμότητα αυτή μπορεί να αναλυθεί δεόντως μόνο εάν ληφθούν υπόψη η ζήτηση και τα αποτελέσματα. Στο σημερινό γλωσσικό οικοσύστημα, μια συγκριτικά μικρή παροχή της καστιλιανικής στα σχολεία επιφέρει υψηλά αποτελέσματα στη γνώση της γλώσσας αυτής, ενώ αντίστοιχα μικρή παροχή αγγλικών επιφέρει χαμηλά αποτελέσματα σε αυτή τη γλώσσα. Με άλλα λόγια, οι τρόποι που οδηγούν στην πολλαπλογλωσσία μπορεί να είναι διαφορετικοί για κάθε γλώσσα και σε κάθε περίπτωση και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ολόκληρο το γλωσσικό οικοσύστημα. Υπό αυτή την έννοια, υπάρχουν σαφώς πολύ μεγαλύτερα περιθώρια για την ανάπτυξη της ξενόγλωσσας εκπαίδευσης στο πλαίσιο του γλωσσικού οικοσυστήματος της Καταλονίας.
- 3 Γενικά, το ερωτηματολόγιο αντανάκλα επαρκώς την αδύναμη θέση των «γλωσσών των μεταναστών» στην Καταλονία, μία θέση που συνδέεται με τη διάρκεια παραμονής και την ετερογένεια των ομάδων αυτών. Στη σημερινή του μορφή, το ερωτηματολόγιο στοχεύει στην ανίχνευση πρωτοβουλιών που επηρεάζουν μεγάλα τμήματα της κοινωνίας. Στο μέλλον, η μεθοδολογία θα μπορούσε να εξελιχθεί, προκειμένου να ενσωματώσει πρωτοβουλίες των κοινοτήτων, οι οποίες να είναι περισσότερο διαθέσιμες στις νέες, λιγότερο καθιερωμένες ομάδες μεταναστών, όπως για παράδειγμα, μαθήματα γλωσσών εκτός του σχολικού προγράμματος, βιβλιοθήκες και βιβλιοπωλεία στις κοινότητες, δορυφορική ή διαδικτυακή τηλεόραση. Όπως και να έχει, απαιτείται η αύξηση της προσοχής σε αυτές τις γλώσσες από παιδαγωγικής πλευράς, προκειμένου να διατηρηθεί η γλωσσική κληρονομιά των παιδιών προς όφελός τους και προς όφελος της καταλανικής κοινωνίας.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

- 1 Ορισμένα προγράμματα *Γλωσσικού εθελοντισμού*, τα οποία χρηματοδοτούνται τόσο από κρατικές όσο και από ιδιωτικές πρωτοβουλίες, έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία «γλωσσικών ζευγών», τα οποία έχουν δώσει σε χιλιάδες μαθητές της καταλανικής γλώσσας τη δυνατότητα πρακτικής εξάσκησης με ομιλητές που έχουν ευχέρεια στη καταλανική σε ολόκληρη την Καταλονία (πρβ. Boix-Fuster, Melia & Montoya 2011).

- 2 Ο Vila (2010) περιγράφει κάποιες δραστηριότητες που αποσκοπούν στην αύξηση της επίγνωσης απέναντι στις μειονοτικές γλώσσες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στην Καταλονία, όπως η δράση Language Gymkhana ή η δράση Amazigh Spring.
- 3 Το Proxecto Galauda (<http://phobos.xtec.cat/galauda/> [στα γαλικιανά]) είναι ένα πρόγραμμα μέσω του οποίου διδάσκονται γαλικιανά στην Καταλονία και καταλανικά στη Γαλικία, σε αρκετά κέντρα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό τη διεύρυνση του γλωσσικού ρεπερτορίου και την αύξηση της επίγνωσης απέναντι στην αξία της γλωσσικής ποικιλομορφίας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Boix-Fuster, Emili, Joan Melia, and Brauli Montoya (2011). Policies promoting the use of Catalan in oral communications and to improve attitudes towards the language. Στο *Democratic Policies for Language Revitalisation: The Case of Catalan*, επιμ. M. Strubell i Trueta και E. Boix-Fuster, 150–181. Basingstoke, Αγγλία: Palgrave.

Vila i Moreno, F. Xavier (2008). Catalan in Spain. Στο *Multilingual Europe: Facts and Policies*, επιμ. G. Extra και D. Gorter, 157–183 Βερολίνο: Mouton de Gruyter.

Vila i Moreno, F. Xavier (2010). Making choices for sustainable social plurilingualism: some reflexions from the Catalan language area. Στο *International Perspectives on Bilingual Education: Policy, Practice, and Controversy*, επιμ. J. Petrovic, 131–154. Charlotte, Β. Καρολίνα: Information Age Publishing series.

16 ΙΣΠΑΝΙΑ

16.3 Χώρα των Βάσκων

Iván Igartua

Διάρθρωση περιφερειακού προφίλ

Η Αυτόνομη Κοινότητα της Χώρας των Βάσκων (Euskadi) έχει δύο επίσημες γλώσσες: τη βασκική και την ισπανική. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις, περίπου το 37% του πληθυσμού των Βάσκων είναι δίγλωσσο (σχεδόν 800.000 άνθρωποι). Η βασκική γλώσσα ομιλείται και σε άλλες περιοχές. Το βόρειο τμήμα της χώρας των Βάσκων που εντοπίζεται στη σημερινή γαλλική επικράτεια, όπου η βασκική δεν διαθέτει καμία απολύτως διοικητική αναγνώριση, οι ομιλητές της γλώσσας αποτελούν περίπου το 1/3 του πληθυσμού (περίπου 80.000 άνθρωποι). Στη Ναβάρρα, η βασκική γλώσσα, που είναι επίσημη μόνο στο βόρειο τμήμα της εν λόγω περιφέρειας, ομιλείται από το ένα δέκατο του πληθυσμού (περίπου 50.000 ανθρώπους).

Σήμερα δεν υπάρχουν ουσιαστικά μονόγλωσσοι ομιλητές των βασκικών, καθώς οι Βάσκοι που δεν γνωρίζουν ισπανικά ή γαλλικά αντιστοιχούν σε ποσοστό μικρότερο του 1% επί του συνολικού πληθυσμού. Δεδομένης της κοινωνιογλωσσικής κατάστασης που επικρατεί σήμερα, πρωταρχικός στόχος της κυβέρνησης των Βάσκων είναι ένα είδος επιλεκτικής διγλωσσίας με βάση τρεις αρχές: συναίνεση των πολιτικών δυνάμεων που εκπροσωπούνται στη Βουλή των Βάσκων· αποδοχή της πολυμορφίας της κοινωνίας των Βάσκων· σεβασμός απέναντι στις γλωσσικές επιλογές των πολιτών. Αυτό ακριβώς ήταν το πνεύμα του Νόμου Τυποποίησης που ψηφίστηκε το 1982.

Από τότε, η κατάσταση της βασκικής γλώσσας έχει παρουσιάσει σημαντική πρόοδο, χωρίς αντίστοιχα να έχει επιδεινωθεί η θέση της ισπανικής. Για τους Βάσκους, η επισήμοποίηση της γλώσσας θεωρούνταν ανέκαθεν μεγάλο πλεονέκτημα. Οι Βάσκοι και η κυβέρνησή τους έχουν δεσμευτεί για την προώθηση της διγλωσσίας έναντι της μονογλωσσίας προς τη μία (βασκική) ή την άλλη (ισπανικά) κατεύθυνση. Η ιδέα των γλωσσικών δικαιωμάτων είναι θεμελιώδης τόσο στη νομοθεσία όσο και στην πολιτική πρακτική της Χώρας των Βάσκων, και αφορά τα γλωσσικά δικαιώματα τόσο των Βάσκων όσο και των Ισπανών ομιλητών.

Τα τελευταία τριάντα χρόνια, η γλωσσική πολιτική των Βάσκων βασίζεται κατά κύριο λόγο σε δύο τομείς προτεραιότητας: την εκπαίδευση και τη διοίκηση. Ο τρίτος τομέας σε οποιαδήποτε διαδικασία τυποποίησης μιας γλώσσας (τα ΜΜΕ, και ειδικά η τηλεόραση) δεν έχει συμβάλει σημαντικά στην εκμάθηση της βασκικής γλώσσας, ωστόσο έχει διαδραματίσει εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στη δημιουργία της πρότυπης γλωσσικής ποικιλίας. Όταν ψηφίστηκε ο Νόμος Τυποποίησης, έγινε αντιληπτό ότι ο διαχωρισμός ανάμεσα σε τομείς προτεραιότητας και τους υπόλοιπους (όπως για παράδειγμα, η αστυνομία, το δημόσιο σύστημα υγείας, το δικαστικό σύστημα και οι επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα) θα διαρκούσε μερικά

μόνο χρόνια. Ωστόσο, βρισκόμαστε ήδη στην τέταρτη δεκαετία της διαδικασίας και ο διαχωρισμός ισχύει ακόμα, καθώς η θέση της βασκικής γλώσσας σε μερικούς από τους τομείς που προαναφέρθηκαν εξακολουθεί να είναι ασθενής.

Από τότε που ξεκίνησε η διαδικασία τυποποίησης, οι πολιτικοί και η κοινωνία των Βάσκων γνώριζαν ότι η βασκική γλώσσα θα καθίστατο επίσημη σε όλη την περιφέρεια, ακόμα και σε περιοχές όπου η χρήση της είχε εκλείψει εδώ και αιώνες. Μάλιστα, στην περίπτωση της βασκικής, θα ήταν ορθότερο να γίνει λόγος για ανάκτηση ή αναβίωση παρά για μια κλασική διαδικασία τυποποίησης και προτυποποίησης της γλώσσας. Αυτό σημαίνει ότι η μετάδοση της γλώσσας εντός της οικογένειας δεν επαρκούσε. Για τον λόγο αυτό, η σχολική εκπαίδευση έχει γίνει το κλειδί για την ανάκτηση της γλώσσας και το πιο σημαντικό από όλα είναι ότι αυτή η ανάκτηση επιτυγχάνεται μέσω κοινωνικής συναίνεσης και ατομικής ελευθερίας, καθώς οι γονείς, και όχι η κυβέρνηση των Βάσκων, είναι αυτοί που επιλέγουν τη γλώσσα διδασκαλίας των παιδιών τους.

Μια ιδιαίτερη πτυχή της εκπαίδευσης στη χώρα των Βάσκων είναι η γλωσσική «βασκοποίηση» των ενηλίκων. Για αιώνες, η σχέση μεταξύ των βασκικών και των ισπανικών ή των γαλλικών ήταν μονόδρομη. Πολλοί ομιλητές της βασκικής εγκατέλειψαν τη γλώσσα τους και, είτε από δική τους επιλογή είτε επειδή τους ανάγκασαν οι περιστάσεις, υιοθέτησαν μία από τις επίσημες γλώσσες. Από τη δεκαετία του 1960, η σχέση μεταξύ των βασκικών και των ισπανικών ή των γαλλικών ήταν αμφίδρομη. Στο βόρειο τμήμα της χώρας των Βάσκων, που εντοπίζεται στη σημερινή Γαλλία, μειώνεται συνεχώς ο αριθμός των ομιλητών της βασκικής, αλλά ταυτόχρονα πολλοί Βάσκοι με μητρική γλώσσα τα γαλλικά ή τα ισπανικά μαθαίνουν βασκικά. Μερικοί άνθρωποι που έμαθαν βασκικά στην ενήλικη ζωή τους, έμαθαν τη γλώσσα σε τέτοιο βαθμό που έγιναν διάσημοι συγγραφείς γράφοντας στα βασκικά ή έγιναν μέλη της Ακαδημίας της Βασκικής Γλώσσας. Σήμερα, 40.000 άνθρωποι μαθαίνουν βασκικά ή βελτιώνουν το επίπεδο της γλωσσικής τους δεξιότητας στα επονομαζόμενα *euskaltegis*, σε κέντρα δηλαδή για την εκμάθηση της γλώσσας σε ενήλικες ή για την τελειοποίηση της γλώσσας. Χωρίς τα *euskaltegis* και τη διεύρυνση της κοινότητας των ομιλητών της βασκικής γλώσσας, η αναβίωση της γλώσσας θα ήταν σχεδόν αδύνατη.

Όσον αφορά στη διοίκηση, τα δημόσια ιδρύματα σέβονται κατ' ανάγκη τη γλωσσική επιλογή κάθε πολίτη αντί να του επιβάλλουν τη χρήση της μίας ή της άλλης γλώσσας. Αυτό σημαίνει ότι πολλοί δημόσιοι υπάλληλοι θα πρέπει να μιλούν τις δύο επίσημες γλώσσες της αυτόνομης κοινότητας. Σήμερα, το 44% των δημοσίων υπαλλήλων που εργάζονται σε βασκικές δημόσιες υπηρεσίες κατέχουν πιστοποιητικό γνώσης της βασκικής γλώσσας. Στην

πραγματικότητα, είναι δυνατό κάποιος βάσκος δημόσιος υπάλληλος – ακόμα και υψηλόβαθμος – να μη γνωρίζει καθόλου βασικά, γεγονός που παρατηρείται ως επί το πλείστον στους τομείς εκτός προτεραιότητας που

προαναφέρθηκαν. Από την άλλη, στοιχεία σχετικά με τις προτιμήσεις των πολιτών αποκαλύπτουν ότι μόνο το 14–15% από αυτούς χρησιμοποιούν τα βασικά στις συναλλαγές τους με τις δημόσιες υπηρεσίες.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Στη νομοθεσία περί γλωσσών και/ή στα έγγραφα γλωσσικής πολιτικής συμπεριλαμβάνονται τα ισπανικά, τα βασικά και οι ξένες γλώσσες. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της βασικής γλώσσας στο εξωτερικό (συγ) χρηματοδοτείται σε περισσότερα από τριάντα πανεπιστήμια στην Ευρώπη και την Αμερική. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί από το ισπανικό κοινοβούλιο. Επίσημη παροχή στην εκπαίδευση, η οποία υποστηρίζεται από τον Χάρτη, υφίσταται για τα βασικά στη Χώρα των Βάσκων.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για τη γλωσσική ποικιλομορφία στη Χώρα των Βάσκων υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω απογραφής. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική και τις περιφερειακές γλώσσες, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι, μία ερώτηση για τη βασική γλώσσα και μία ερώτηση για τη μητρική γλώσσα σε συνδυασμό με ερωτήσεις σχετικά με το επίπεδο γνώσης της κάθε γλώσσας, δηλαδή πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/ καταλαβαίνει/ διαβάζει/ γράφει σε αυτήν.

Τα τελευταία είκοσι χρόνια, η κυβέρνηση της χώρας των Βάσκων έχει συντάξει πολλά κείμενα σχετικά με τον γλωσσικό σχεδιασμό και τη γλωσσική πολιτική. Μερικά από τα πιο αξιοσημείωτα κείμενα είναι το *Γενικό Σχέδιο για την Προώθηση της Βασικής Γλώσσας* (EBPN, 1999) και το σύντομο δοκίμιο *Προς μια Ανανεωμένη Συμφωνία* (2009), τα οποία αποτέλεσαν τη βάση της γλωσσικής πολιτικής στις αρχές του 21ου αιώνα. Μετά την ψήφιση του Νόμου Τυποποίησης (1982), η νομοθεσία όσον αφορά ορισμένες πτυχές της διγλωσσίας εμπλουτίστηκε, συμπεριλαμβάνοντας τον ιδιωτικό τομέα. Από το 1991 έχει καθιερωθεί η διεξαγωγή μιας Κοινωνιογλωσσικής Έρευνας κάθε πέντε χρόνια, με σκοπό την εξακρίβωση του επιπέδου των γλωσσικών δεξιοτήτων και της χρήσης των γλωσσών στη χώρα των Βάσκων. Σε αυτή την έρευνα περιλαμβάνονται, επίσης, βασικές πληροφορίες για την πρώτη γλώσσα των πολιτών. Το 2011 η κυβέρνηση των Βάσκων διεξήγαγε μια μελέτη βάσει δεικτών σχετικά με τη σημερινή κατάσταση και την εξέλιξη της βασικής γλώσσας.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρες	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης
Άλλες επίσημες γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	>1 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης
Πρόσθετη στήριξη στην επίσημη γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρες	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Άλλες επίσημες γλώσσες	βασικά
Ξένες γλώσσες	αγγλικά

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφικθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην επίσημη γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Άλλες επίσημες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θτείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην επίσημη γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	γενική	γενική	μη εφαρμόσιμο
Άλλες επίσημες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Άλλες επίσημες γλώσσες	βασικά
Ξένες γλώσσες	αγγλικά: υποχρεωτικά

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην επίσημη γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Άλλες επίσημες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην επίσημη γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	με βάση το ΚΕΠΑ	μη εφαρμόσιμο
Άλλες επίσημες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	με βάση το ΚΕΠΑ	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση:

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	βασικά
Ξένες γλώσσες (οι γλώσσες με πλάγια γράμματα προσφέρονται μόνο στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	Υποχρεωτικά: αγγλικά, γερμανικά Προαιρετικά: αραβικά, γαλλικά, ιταλικά, ρωσικά, τουρκικά

Στη χώρα των Βάσκων, το σχολείο σήμερα είναι πολύ σημαντικότερο από την οικογένεια όσον αφορά στη μετάδοση της βασικής γλώσσας. Τα βασικά είναι η γλώσσα διδασκαλίας που επιλέγει το 60% των γονέων, όταν αποφασίζουν για τον τρόπο εκπαίδευσης των παιδιών τους, είτε μιλάνε βασικά ή όχι και είτε τα βασικά χρησιμοποιούνται στην περιοχή/πόλη τους ή όχι (επιπλέον, το 22% επιλέγει το μοντέλο της διγλωσσίας και οι υπόλοιποι, το 18%, επιλέγουν τα βασικά ως μάθημα). Στην προσχολική εκπαίδευση το ποσοστό των γονέων που επιλέγουν τα βασικά για τα παιδιά τους είναι ακόμα υψηλότερο, γεγονός που σημαίνει ότι οι μονόγλωσσοι ομιλητές ισπανικών ηλικίας κάτω των έξι ετών τείνουν να εκλείψουν.

Το βασικό πρόβλημα όσον αφορά το σχολείο συνίσταται στο γεγονός ότι τα παιδιά με πρώτη γλώσσα τα ισπανικά ταυτίζουν τα βασικά με τη μελέτη στο σπίτι. Σταματούν να μιλούν βασικά μόλις βγουν από το σχολείο. Συνήθως, τα παιδιά που προέρχονται από ισπανόφωνες περιοχές μιλούν μόνο ισπανικά στο σπίτι ή γενικότερα στις καθημερινές τους συζητήσεις εκτός σπιτιού, εκτός αν τουλάχιστον ένας από τους γονείς είναι ομιλητής της βασικής γλώσσας. Υπό αυτές τις συνθήκες, σπάνια αισθάνονται αυτοπεποίθηση ή έχουν την άνεση να χρησιμοποιήσουν τα βασικά που έχουν μάθει στο σχολείο. Παρ' όλα αυτά, το σχολείο παίζει κρίσιμο ρόλο για την αναβίωση της γλώσσας.

Στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας. Παρόλο που η συντριπτική πλειοψηφία των σχολείων προσφέρει τα αγγλικά ως πρώτη ξένη γλώσσα, προσφέρεται και η εκμάθηση άλλων γλωσσών, όπως τα γαλλικά ή τα γερμανικά.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση**Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)**

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Άλλες επίσημες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
	ΚΕΚ Β				
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	χωρίς κατευθυντήριες γραμμές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Β	περιορισμένη	γενικό	κανένα	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	γενικό	εθνικά πρότυπα	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε δύο πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο φυσικοί ομιλητές της εθνικής γλώσσας	δεν προσφέρεται	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	καμία	κανένα	μόνο διεθνείς	δεν προσφέρεται	προαιρετική

Όσον αφορά τα πανεπιστήμια, το 45% των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο της Χώρας των Βάσκων σήμερα φοιτά με γλώσσα διδασκαλίας τα βασκικά. Ως αποτέλεσμα, η θέση της βασκικής γλώσσας στον πανεπιστημιακό τομέα έχει βελτιωθεί σημαντικά σήμερα σε σύγκριση με την κατάσταση που επικρατούσε πριν από τριάντα χρόνια. Στο πτυχιακό και ειδικά στο μεταπτυχιακό επίπεδο, τα αγγλικά εισάγονται ολοένα και περισσότερο στα προγράμματα σπουδών.

Στην επαγγελματική εκπαίδευση αναδεικνύεται και πάλι το προφίλ της πολυγλωσσίας, αλλά με βραδύτερο ρυθμό. Για παράδειγμα, τα βασκικά επιλέγονται ως γλώσσα διδασκαλίας μόνο από το 25% των εκπαιδευόμενων.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
μεταγλωττίζονται	Μεταγλωττίζονται	μερικές φορές	μερικές φορές

Στη χώρα των Βάσκων υπάρχει μία εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας σε ολόκληρη τη χώρα, ενώ εκδίδονται περίπου πενήντα περιφερειακά ή τοπικά περιοδικά εξολοκλήρου στα βασκικά. Επίσης, υπάρχουν δύο τηλεοπτικοί σταθμοί, οι οποίοι εκπέμπουν αποκλειστικά στα βασκικά (όπως και μερικά τοπικά κανάλια). Η χρήση άλλων γλωσσών, εκτός από τις επίσημες, σε έντυπα στα οποία έχουν πρόσβαση οι Βάσκοι πολίτες αυξάνεται σταδιακά, αλλά η κατάσταση αντανακλά ακόμα το μειωμένο ενδιαφέρον για τις ξένες γλώσσες.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές πολιτικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ισοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικατοποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4						
3-4	Vitoria-Gasteiz					
1-2	Ντονόστια-Σαν Σεμπασιάν Μπιλιμπάο	Ντονόστια-Σαν Σεμπασιάν Vitoria-Gasteiz Μπιλιμπάο	Ντονόστια-Σαν Σεμπασιάν Vitoria-Gasteiz Μπιλιμπάο	Ντονόστια-Σαν Σεμπασιάν Vitoria-Gasteiz Μπιλιμπάο	Ντονόστια-Σαν Σεμπασιάν Vitoria-Gasteiz Μπιλιμπάο	Ντονόστια-Σαν Σεμπασιάν Vitoria-Gasteiz Μπιλιμπάο

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

ΠΡΩΤΕΣ 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Νομικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
2	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς
3	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες τουρισμού
4	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς	Υπηρεσίες εκπαίδευσης
5	Υπηρεσίες εκπαίδευσης Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης Υπηρεσίες υγείας Κοινωνικές Υπηρεσίες Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων	Θεατρικά προγράμματα

Στις δημόσιες υπηρεσίες χρησιμοποιούνται συνήθως τα ισπανικά και τα βασκικά, δηλαδή οι δύο επίσημες γλώσσες της Χώρας των Βάσκων. Σε ορισμένες περιπτώσεις (μεταφραστικές υπηρεσίες, βασική πρόνοια σε μετανάστες κλπ.) χρησιμοποιούνται και άλλες γλώσσες, όπως τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα αραβικά, τα κινεζικά, τα ρωσικά, τα γεωργιανά ή η γλώσσα Wolof.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (20 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	6	14	8	8	1	5	3	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επτήσεις/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Άλλες επίσημες γλώσσες	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	0	2	3	20	19	19	20	19	18
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	3	1	10	5	5	8	9	4	8	11
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	4	1	6	2	3	1	2	9	8	10

Οι βασικές εταιρείες προσπαθούν να εντάξουν πρακτικές χρήσης της γλώσσας στην καθημερινή τους εργασία. Αυτή η πτυχή της επιχειρηματικής τους στρατηγικής ξεπερνά τα όρια της επίσημης διγλωσσίας, καθώς άλλες γλώσσες (κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά, τα αγγλικά) είναι απολύτως απαραίτητες για τη συνεργασία τους με άλλες εταιρείες ανά τον κόσμο. Η προώθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων κρίνεται βελτίωσης.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Φαίνεται ότι η Χώρα των Βάσκων διαθέτει ισχυρό προφίλ πολυγλωσσίας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τα ισπανικά, τα βασκικά και τις βασικές ξένες γλώσσες (με τα αγγλικά να καταλαμβάνουν την πρώτη θέση). Ωστόσο, η χρήση των γλωσσών των μεταναστών, για παράδειγμα, είναι αμελητέα ή ανύπαρκτη στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα έντυπα μέσα, τις δημόσιες υπηρεσίες και τις ιδιωτικές εταιρείες, το προφίλ της πολυγλωσσίας αναδεικνύεται με αρκετά ταχύ ρυθμό. Η τάση αυτή θα πρέπει να ενισχυθεί και να παγιωθεί στο μέλλον μέσω της ανάπτυξης μιας πληρέστερης εκπαιδευτικής βάσης που θα προσανατολίζεται στην πολυγλωσσία.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Η πολυγλωσσία αποτελεί πρόκληση για μια κοινωνία που απέχει πολύ από το να είναι 100% δίγλωσση. Η σταδιακή μετάβαση σε μία δίγλωσση κοινωνία θα πρέπει ως εκ τούτου να συνδυαστεί με την αυξανόμενη ανάγκη και απαίτηση για στρατηγικές πολυγλωσσίας. Μία από αυτές τις στρατηγικές έχει ήδη δρομολογηθεί και συνίσταται στην προσπάθεια εισαγωγής ενός μοντέλου τριγλωσσίας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Περίπου 120 σχολεία έχουν υιοθετήσει αυτό το μοντέλο, το οποίο αναμένεται να επεκταθεί σταδιακά στο σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος.

Με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών, γίνεται μια τεράστια προσπάθεια σήμερα για τη δημιουργία ενός συστήματος μηχανικής μετάφρασης, το οποίο θα έχει τη δυνατότητα να μεταφράζει κείμενα και ιστοσελίδες από τα ισπανικά και τα αγγλικά στα βασκικά και αντίστροφα. Αυτό το νέο εργαλείο θα βασίζεται σε έναν ισχυρό γραμματικό αναλυτή και μία μεγάλη δημόσια βάση μεταφραστικών δεδομένων.

Ο στόχος αυτών (αλλά και άλλων) των πρωτοβουλιών δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί, παραμένει όμως ένας εξαιρετικά ελκυστικός στόχος: η ανάπτυξη και ενδυνάμωση των προφίλ πολυγλωσσίας σε μια κοινωνία που θέλει και προσπαθεί να αυξήσει τη χρήση των βασκικών, της πιο αδύναμης από κοινωνιογλωσσολογική άποψη γλώσσας.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia/Plan general de Promocion del Uso del Euskera (EBPN), Vitoria-Gasteiz, Eusko Jaurlaritza/Gobierno Vasco, 1999.

Euskararen egoerari eta bilakaerari buruzko adierazleak/ Indicadores de situación y evolución del euskera, Viceconsejería de Política Lingüística, 2011. [http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/es/contenidos/informacion/argitalpenak/es_6092/adjuntos/ebpn_txostena/EBPN%20Txostena%20cast.pdf].

Fourth Sociolinguistic Survey (2006), Vitoria-Gasteiz, Eusko Jaurlaritza/Gobierno Vasco, 2008.

Itun berritu baterantz/Hacia un pacto renovado, Vitoria-Gasteiz, Eusko Jaurlaritza/Gobierno Vasco, 2009 [Αγγλική έκδοση: http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/es/contenidos/informacion/7041/es_2447/adjuntos/Maketa-Pacto_Baja-1eng%202.pdf].

17 ΕΛΒΕΤΙΑ

Raphael Berthele, Bernhard Lindt-Bangerter, Susanne Obermayer

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Η Ελβετία είναι κοινοβουλευτική συνομοσπονδία. Η χώρα διαιρείται διοικητικά σε 26 καντόνια και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 7,9 εκατομμύρια, σύμφωνα με εκτίμηση του 2010. Ως ομόσπονδα κράτη με δικό τους σύνταγμα, τα καντόνια διαθέτουν μεγάλη αυτονομία. Πιο συγκεκριμένα, το εκπαιδευτικό σύστημα που αναλύεται στην παρούσα εργασία βασίζεται στα πλαίσια της διοικητικής διαίρεσης σε καντόνια· συνεπώς, παρατηρούνται σημαντικές διαφορές όσον αφορά την οργάνωση των σχολείων και του εκπαιδευτικού συστήματος γενικότερα. Σήμερα γίνονται προσπάθειες εναρμόνισης των διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων (όπως ορίζεται τόσο βάσει ενός συνταγματικού άρθρου του 2006 όσο και βάσει της συμφωνίας ενοποίησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, βλ. παρακάτω).

Στην Ελβετία ομιλούνται παραδοσιακά τέσσερις γλώσσες σε σχετικά ομοιογενείς περιοχές: τα γερμανικά, τα γαλλικά, τα ιταλικά και η ραιτορομανική γλώσσα (λαντίνο). Οι πρώτες τρεις γλώσσες είναι εθνικές από την ίδρυση της Συνομοσπονδίας το 1848· η τελευταία από το 1938. Ένας αναθεωρημένος Νόμος για τις Γλώσσες, που τέθηκε σε ισχύ το 2010, ρυθμίζει τη χρήση και προώθηση των γλωσσών και ενισχύει τη θέση της ραιτορομανικής ως μίας από τις επίσημες γλώσσες. Η θέση των αλεμμανικών διαλέκτων – της πρώτης γλώσσας της πλειοψηφίας των Ελβετών – δεν έχει αποσαφηνιστεί ακόμα. Ενώ η UNESCO έχει εντάξει τις ελβετογερμανικές διαλέκτους στις προς εξαφάνιση γλώσσες και πιο συγκεκριμένα στη δεύτερη κατηγορία επικινδυνότητας χαρακτηρίζοντας τις ευάλωτες, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα τείνουν να περιορίζουν τη χρήση τους. Οι ιταλικές διάλεκτοι στο Τιτσίνο εκτοπίζονται σταδιακά από την πρότυπη ιταλική και οι γαλλοπροβηγκιανές ποικιλίες που ομιλούνται στη δυτική Ελβετία απειλούνται σοβαρά με εξαφάνιση.

Κάθε καντόνι είναι υπεύθυνο για τον καθορισμό της επίσημης γλώσσας του. Από τα είκοσι έξι συνολικά καντόνια, τα δεκαεφτά έχουν ορίσει τα γερμανικά ως

επίσημη γλώσσα, τέσσερα τα γαλλικά και ένα τα ιταλικά. Τρία καντόνια έχουν δύο επίσημες γλώσσες (τα γαλλικά και τα γερμανικά) και ένα καντόνι έχει τρεις επίσημες γλώσσες (τα γερμανικά, τη ραιτορομανική και τα ιταλικά). Επιπλέον, υπάρχουν και ορισμένοι συνοριακοί δήμοι με δύο επίσημες γλώσσες, τα γερμανικά και τα γαλλικά. Το καντόνι Γκράουμπουντεν που έχει τρεις επίσημες γλώσσες αποτελεί μοναδική περίπτωση από γλωσσική άποψη. Η μειονοτική γλώσσα ραιτορομανική χάνει έδαφος εδώ και αιώνες· η διάδοση των γερμανικών ως κοινής διαλέκτου (*lingua franca*) απειλεί τον πλούτο και τη βιωσιμότητα της τέταρτης επίσημης γλώσσας της Ελβετίας. Σε μια προσπάθεια διατήρησης μιας περιοχής όπου η ραιτορομανική ανήκει στις επίσημες γλώσσες, το Γκράουμπουντεν έχει ψηφίσει νόμο με νέες διατάξεις για τις γλώσσες. Σήμερα, ένας δήμος θεωρείται μονόγλωσσος, εάν το 40% του πληθυσμού του μιλάει τη ραιτορομανική και πολύγλωσσος, εάν η γλώσσα αυτή ομιλείται από το 20% του πληθυσμού. Επιπλέον, σε περιοχές όπου ομιλείται η ραιτορομανική, η τοπική διάλεκτος είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται αποκλειστικά στην προσχολική εκπαίδευση και τα πρώτα χρόνια της πρωτοβάθμιας.

Σύμφωνα με την εθνική απογραφή του 2000, το 63,7% του πληθυσμού ομιλούσε τα γερμανικά ως κύρια γλώσσα, το 20,4% τα γαλλικά, το 6,5% τα ιταλικά, το 0,5% τη ραιτορομανική και το 9% μία μη επίσημη γλώσσα. Περίπου το 30% του πληθυσμού έχει μεταναστευτικές ρίζες υπό την έννοια ότι οι ίδιοι ή οι γονείς τους μετανάστευσαν στην Ελβετία. Περίπου το ένα τρίτο εξ αυτών είναι μετανάστες δεύτερης και τρίτης γενιάς, που θεωρούνται πλέον γνήσιοι Ελβετοί πολίτες. Οι πιο συχνά χρησιμοποιούμενες γλώσσες κατά σειρά, με βάση την προέλευση των μεταναστών είναι: γερμανικά, γαλλικά, βοσνιακά/κροατικά/σερβικά, αλβανικά, πορτογαλικά, ισπανικά, αγγλικά, τουρκικά και η γλώσσα Ταμίλ (πηγή: απογραφή 2000). Η γλωσσική ένταξη των μεταναστών που μιλούν μια ξένη γλώσσα αποτελεί το επίκεντρο των σημερινών ομοσπονδιακών πολιτικών (συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων στις περιφερειακές γλώσσες).

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Και οι τέσσερις εθνικές γλώσσες (δηλαδή γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά και ραιτορομανική), οι ξένες γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία των εθνικών γλωσσών στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Ελβετία (συγ) χρηματοδοτείται σε περισσότερες από είκοσι χώρες στην Ευρώπη και στο εξωτερικό. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί από την κυβέρνηση και έχει επικυρωθεί από το κοινοβούλιο στην Ελβετία. Οι ακόλουθες γλώσσες αναγνωρίζονται στον χάρτη: ιταλικά και ραιτορομανικά σε ομοσπονδιακό επίπεδο, τα γαλλικά στο καντόνι της Βέρνης, τα γερμανικά στο Bosco-Gurin, το Ederswiler και τα καντόνια του Fribourg και του Valais και τα γίντις, τα Yenish και τα Walser. Υπάρχει επίσημη παροχή σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο για ραιτορομανικά και τα ιταλικά, με την υποστήριξη του Χάρτη.

Από το 2010 υφίστανται επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων σε εθνικό επίπεδο για τη γλωσσική ποικιλομορφία στην Ελβετία με τη μορφή ετήσια επικαιροποιημένων μητρώων δεδομένων (STATPOP). Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη τις εθνικές γλώσσες, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις ποικίλες γλώσσες των μεταναστών, καθώς περιέχουν τρεις διαφορετικές γλωσσικές ερωτήσεις, δηλαδή (1) «ποια είναι η βασική σας γλώσσα, δηλαδή η γλώσσα στην οποία σκέφτεστε και την οποία γνωρίζετε καλύτερα;» (2) «ποιες γλώσσες μιλάτε συνήθως στο σπίτι, με την οικογένειά σας;» και (3) «ποιες γλώσσες μιλάτε συνήθως στην εργασία σας/ στον εκπαιδευτικό σας φορέα;»

Μέχρι το 2000, η Έλβετία διεξήγαγε απογραφές για τη συλλογή στοιχείων για όλους τους κατοίκους. Από το 2010, πραγματοποιείται μόνο τυχαία δειγματοληπτική έρευνα, στην οποία δεν περιλαμβάνονται στοιχεία σε επίπεδο μεμονωμένων δήμων, γεγονός που δημιουργεί πρόβλημα για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας της ραιτορομανικής.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

Ζυρίχη (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και ξένων γλωσσών)

Γενεύη (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών, ξένων γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

Τιτσίνο (Καμία παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης)

		Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Γλώσσες των μεταναστών	Ζυρίχη	μόνο φυσικοί ομιλητές	1 χρόνο	καμία	<0,5 μέρα	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μερική
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Ζυρίχη	παιδιά μεταναστών	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καμία	πλήρης
	Γενεύη	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Γλώσσες μεταναστών	<p>Ζυρίχη: αλβανικά, αραβικά, βοσνιακά, κινέζικα, κροατικά, φινλανδικά, γαλλικά, ελληνικά, ουγγρικά, ιταλικά, κορεάτικα, πορτογαλικά, πορτογαλικά (Βραζιλίας), ρωσικά, σλοβενικά, ισπανικά (Λατινικής Αμερικής), τουρκικά</p> <p>Γενεύη: αλβανικά, αραβικά, ιταλικά, πορτογαλικά, ισπανικά, τουρκικά</p>
---------------------------	--

Στην προώθηση των γλωσσικών δεξιοτήτων κατά τη διάρκεια της προσχολικής εκπαίδευσης, οι αρχές εστιάζουν στην επίσημη γλώσσα της εκάστοτε περιοχής. Με βάση τη σημερινή εκπαιδευτική πολιτική, τα παιδιά γενικά λαμβάνουν διετή προσχολική εκπαίδευση και η γλωσσική ένταξη κατά κανόνα υλοποιείται μέσω της χρήσης της δεύτερης γλώσσας ως γλώσσας διδασκαλίας (εμβάπτιση). Στα νηπιαγωγεία με υψηλό ποσοστό ξενόγλωσσων παιδιών, τα μαθήματα διεξάγονται σε μικρά τμήματα, όπου προσφέρονται ειδικές ενότητες εκμάθησης γλωσσών.

Τα επόμενα χρόνια, τα μέτρα που θα ληφθούν για την προώθηση της ενσωμάτωσης των μεταναστών θα πρέπει να υποστηρίζουν περισσότερο προγράμματα πρώιμης (προσχολικής) παρέμβασης προκειμένου τα παιδιά με μεταναστευτικές ρίζες να μπορέσουν να μάθουν την τοπική γλώσσα.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Οργάνωση

		Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	Ζυρίχη	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	ενδοσχολική
	Γενεύη	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο
	Τιτσίνο	γενικό	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	μόνο μετανάστες	καθόλου

		Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Ένταξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Άλλες εθνικές γλώσσες	Ζυρίχη	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από το μεσαίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
	Γενεύη	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
	Τιτσίνο	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από το μεσαίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	σχολικές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	Ζυρίχη	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	Γενεύη	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης
	Τιτσίνο	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από το μεσαίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	Ζυρίχη	μόνο φυσικοί ομιλητές	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	μη καθορισμένο	μερική
	Γενεύη	Καμία παροχή								
	Τιτσίνο	Καμία παροχή								

Διδασκαλία

		Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα					
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	Ζυρίχη	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καμία	μη εφαρμόσιμο					
	Γενεύη	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο					
	Τιτσίνο	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	καμία	μη εφαρμόσιμο					
Άλλες εθνικές γλώσσες	Ζυρίχη	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	καμία	μη εφαρμόσιμο					
	Γενεύη	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο					
	Τιτσίνο	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	καμία	μη εφαρμόσιμο					
Ξένες γλώσσες	Ζυρίχη	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καμία	ενσωματωμένη στην κατάρτιση					
	Γενεύη	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ενσωματωμένη στην κατάρτιση					
	Τιτσίνο	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	καμία	ενσωματωμένη στην κατάρτιση					
Γλώσσες των μεταναστών	Ζυρίχη	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο					
	Γενεύη	Καμία παροχή								
	Τιτσίνο	Καμία παροχή								

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Άλλες εθνικές γλώσσες	γερμανικά, γαλλικά, ιταλικά
Ξένες γλώσσες	Ζυρίχη: αγγλικά και γαλλικά υποχρεωτικά Γενεύη: αγγλικά και γερμανικά υποχρεωτικά Τίτσινο: γαλλικά υποχρεωτικά
Γλώσσες των μεταναστών	Ζυρίχη: αλβανικά, αραβικά, βοσνιακά, βουλγαρικά, κινέζικα, κροατικά, φινλανδικά, γαλλικά, ελληνικά, ουγγρικά, ιταλικά, κορεάτικα, κουρδικά, πορτογαλικά, ρωσικά, σερβικά, σλοβενικά, ισπανικά, σουηδικά, τουρκικά Γενεύη: αλβανικά, αραβικά, ιταλικά, πορτογαλικά, ισπανικά, τουρκικά

Στην Ελβετία, η υποχρεωτική εκπαίδευση διαρκεί εννέα χρόνια. Μετά τον έβδομο χρόνο η πλειονότητα των καντονιών διαθέτει δύο ή τρεις κατευθύνσεις με βάση την ακαδημαϊκή ικανότητα. Η φοίτηση των μαθητών στην ανώτερη δευτεροβάθμια (Gymnasium) ξεκινάει συνήθως μετά τον όγδοο ή ένατο χρόνο.

Η διδασκαλία μίας δεύτερης εθνικής γλώσσας αποτελεί παραδοσιακά μέρος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, η διδασκαλία των γλωσσών έχει υποστεί σημαντικές μεταρρυθμίσεις: έχει καταρτιστεί μία συμφωνία (HarmoS) μεταξύ της πλειοψηφίας των καντονιών με σκοπό την εναρμόνιση τόσο της αλληλουχίας των σχολικών μαθημάτων όσο και των εκπαιδευτικών στόχων. Πιο συγκεκριμένα, οι αλλαγές που εφαρμόστηκαν στη διδασκαλία των γλωσσών είναι οι εξής: παράλληλα με την υποχρεωτική για όλους τους μαθητές εκμάθηση μίας δεύτερης επίσημης γλώσσας, υποχρεωτική είναι και η εκμάθηση των αγγλικών. Επιπλέον, η πρώτη ξένη γλώσσα θα πρέπει να έχει εισαχθεί τουλάχιστον από την τρίτη τάξη και η δεύτερη ξένη γλώσσα από την πέμπτη τάξη. Στο μέλλον, τα γερμανικά θα είναι η πρώτη ξένη γλώσσα που θα διδάσκεται στη γαλλόφωνη Ελβετία και στις περιοχές του Γκράουμπιπντεν, όπου τα ραιτορομανικά ή τα ιταλικά είναι οι τοπικές γλώσσες· τα γαλλικά θα είναι η πρώτη ξένη γλώσσα που θα διδάσκεται στο ιταλόφωνο Τίτσινο και σε πολλά γερμανόφωνα καντόνια της δυτικής Ελβετίας. Στις γερμανόφωνες περιοχές του Γκράουμπιπντεν τα ιταλικά θα είναι η πρώτη ξένη γλώσσα που θα διδάσκεται, ενώ στην πλειοψηφία των γερμανόφωνων καντονιών στην κεντρική και ανατολική Ελβετία θα διδάσκονται τα αγγλικά ως πρώτη ξένη γλώσσα. Το γεγονός ότι ένα μέρος της γερμανόφωνης Ελβετίας έχει επιλέξει τα αγγλικά έναντι της εθνικής επίσημης γλώσσας των γαλλικών έχει προκαλέσει έντονη κριτική.

Ο σκοπός της συμφωνίας για την ενοποίηση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (HarmoS) συνίσταται στην απόκτηση εφάμιλλων γλωσσικών δεξιοτήτων και στις δύο ξένες γλώσσες κατά την υποχρεωτική εκπαίδευση. Επί του παρόντος, σχεδιάζονται εκπαιδευτικά πρότυπα για όλες τις διδασκόμενες γλώσσες.

Γενικά, η προώθηση και καλλιέργεια της μητρικής γλώσσας των παιδιών με μεταναστατευτικές ρίζες εναπόκειται στην ευθύνη των αντίστοιχων εθνών, ενώ κατά καιρούς συμβάλλουν ενεργά και ιδιωτικοί οργανισμοί. Το Συμβούλιο Υπουργών Παιδείας των Καντονιών συστήνει στα καντόνια να ενισχύσουν τα μαθήματα γλωσσών και πολιτισμών κληρονομιάς. Στα περισσότερα καντόνια παρέχεται η σχολική υποδομή (αίθουσες διδασκαλίας, κλπ.) για αυτά τα μαθήματα, ενώ ορισμένα γερμανόφωνα καντόνια τα αποδέχονται υπό την προϋπόθεση να εντάσσονται σε ένα προδιαγεγραμμένο αναλυτικό πρόγραμμα. Σε αυτά τα καντόνια υπάρχουν διάφορες μορφές συνεργασίας μεταξύ των καθηγητών των σχολείων και των καθηγητών των γλωσσών κληρονομιάς, ενώ χρησιμοποιείται, επίσης, και η μέθοδος της ενσωματωμένης διδασκαλίας.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Οργάνωση

		Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	Ζυρίχη	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	ενδοσχολική
	Γενεύη	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο
	Ττισίνο	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	ενδοσχολική

		Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Άλλες εθνικές γλώσσες	Ζυρίχη	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
	Γενεύη	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
	Ττισίνο	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	σχολικές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	Ζυρίχη	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	Γενεύη	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	Ττισίνο	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	Ζυρίχη	μόνο φυσικοί ομιλητές	γενική	σε τοπικό επίπεδο	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	μερική
	Γενεύη	μόνο φυσικοί ομιλητές	γενική	διαδομένη	εκτός σχολικού ωραρίου	καμία	ενδοσχολική	χωρίς νόρμες	μερική
	Ττισίνο	Καμία παροχή							

Διδασκαλία

		Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	Ζυρίχη	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	καμία	με βάση το ΚΕΠΑ	μη εφαρμόσιμο
	Γενεύη	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εθνικές ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
	Τιτσίνο	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	καμία	με βάση το ΚΕΠΑ	μη εφαρμόσιμο
Άλλες εθνικές γλώσσες	Ζυρίχη	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	καμία	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
	Γενεύη	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
	Τιτσίνο	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	καμία	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	Ζυρίχη	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	με βάση το ΚΕΠΑ	ανεπίσημη χρηματοδότηση
	Γενεύη	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ανεπίσημη χρηματοδότηση
	Τιτσίνο	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	καμία	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ανεπίσημη χρηματοδότηση
Γλώσσες των μεταναστών	Ζυρίχη	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
	Γενεύη	καθηγητές γλωσσών	γενική	γενική	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
	Τιτσίνο	Καμία παροχή				

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Άλλες εθνικές γλώσσες	γερμανικά, γαλλικά, ιταλικά
Ξένες γλώσσες	αγγλικά, ελληνικά, λατινικά, ισπανικά: 1-2 από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική/ υποχρεωτικές.
Γλώσσες των μεταναστών	Ζυρίχη: αλβανικά, βοσνιακά, κινέζικα, κροατικά, φινλανδικά, γαλλικά, ελληνικά, ουγγρικά, ιταλικά, κορεατικά, κουρδικά, πορτογαλικά, ρωσικά, σερβικά, σλοβενικά, ισπανικά, σουηδικά, τουρκικά Γενεύη: αλβανικά, αραβικά, ιταλικά, πορτογαλικά, ισπανικά, τουρκικά

Η διδασκαλία των εθνικών και των ξένων γλωσσών και η στήριξη της γλωσσικής ποικιλομορφίας εξακολουθεί να αποτελεί πρωταρχικό ζήτημα των καντονιών και των ομοσπονδιακών αρχών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Κατά κανόνα υποχρεωτικές είναι δύο ξένες γλώσσες (γενικά μία άλλη εθνική γλώσσα και τα αγγλικά) για όλους τους μαθητές μέχρι το τέλος φοίτησης σε αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα. Στο τέλος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι μαθητές προσδοκείται να έχουν φτάσει το επίπεδο B2 σύμφωνα με το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Σε πολλά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρέχονται δίγλωσσα αναλυτικά προγράμματα. Ο συνηθέστερος γλωσσικός συνδυασμός είναι η τοπική επίσημη γλώσσα και τα αγγλικά, ειδικά στη γερμανόφωνη Ελβετία. Για μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο υπάρχει επίσης η δυνατότητα παρακολούθησης μαθημάτων γλωσσών των μεταναστών εκτός αναλυτικού προγράμματος, τα οποία διοργανώνονται από τις σχετικές γλωσσικές κοινότητες με τη στήριξη, συχνά, των τοπικών σχολείων.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση**Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)**

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Άλλες εθνικές γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	πλήρης
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	μερική
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική, άλλες εθνικές και ξένες	εθνική, άλλες εθνικές και ξένες	όλοι	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική, άλλες εθνικές και ξένες	εθνική, άλλες εθνικές και ξένες	όλοι	κανένα	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική, άλλες εθνικές και ξένες	εθνική, άλλες εθνικές και ξένες	περιορισμένη	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική

Στην Ελβετία, το ποσοστό των μαθητών που εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι σχετικά χαμηλό, γεγονός που οφείλεται στη μεγάλη αξία που δίνεται στην υψηλής ποιότητας επαγγελματική εκπαίδευση. Στα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, οι μαθητευόμενοι εργάζονται σε κάποια εταιρεία ή επιχείρηση, ενώ φοιτούν παράλληλα σε κάποια επαγγελματική σχολή μία ή δύο ημέρες την εβδομάδα. Σε αυτές τις σχολές, η σημασία που αποδίδεται στην προώθηση της εκμάθησης της τοπικής επίσημης γλώσσας ή κάποιων ξένων γλωσσών ποικίλλει σημαντικά. Στα εκπαιδευτικά προγράμματα που αφορούν επαγγέλματα συναφή με το εμπόριο, για παράδειγμα, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στη γλώσσα (μία δεύτερη επίσημη γλώσσα και τα αγγλικά είναι υποχρεωτικά), ενώ σε εκπαιδευτικά προγράμματα για χειρωνακτικά επαγγέλματα οι ξένες γλώσσες είναι μάλλον διακοσμητικό στοιχείο του προγράμματος σπουδών, αν δεν απουσιάζουν παντελώς. Ως εκ τούτου, η εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων για την αντιμετώπιση των ξένων γλωσσών στην επαγγελματική εκπαίδευση είναι αδύνατη.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
μεταγλωττίζονται	υποτιτλίζονται	πάντα	τακτικά

Τα κρατικά ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα από τις διάφορες γλωσσικές περιφέρειες μεταδίδονται σε όλη την Ελβετία. Προγράμματα ανάλογης ποιότητας μεταδίδονται επί ίσοις όροις στις τέσσερις γλωσσικές περιφέρειες. Για τη στήριξη και την προώθηση της γλωσσικής και πολιτισμικής ποικιλομορφίας, επιστρέφεται στους τοπικούς σταθμούς που εκπέμπουν από τις περιφέρειες των μειονοτικών γλωσσών ένα σημαντικό μέρος του ποσού που συγκεντρώνεται από τα τέλη αδειών λειτουργίας.

Επιπλέον, τα περισσότερα νοικοκυριά διαθέτουν καλωδιακή ή διαδικτυακή τηλεόραση και έχουν ως εκ τούτου πρόσβαση σε πολλά ελβετικά και ξένα προγράμματα σε πολλές γλώσσες. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι ακροατές και τηλεθεατές προτιμούν εκπομπές που μεταδίδονται στη δική τους γλώσσα.

Παρόλο που έντυπα ΜΜΕ στην εθνική και σε πολλές ξένες γλώσσες διατίθενται σε ολόκληρη τη χώρα, διαβάζονται κατά κύριο λόγο από τα μέλη των αντίστοιχων γλωσσικών κοινοτήτων.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές πολιτικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικώνδεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4		Ζυρίχη Γενεύη	Ζυρίχη			
3-4	Γενεύη Λουγκάνο	Λουγκάνο	Λουγκάνο			
1-2	Ζυρίχη		Γενεύη	Ζυρίχη Γενεύη	Ζυρίχη	

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες εκπαίδευσης	Υπηρεσίες εκπαίδευσης
2	Υπηρεσίες υγείας	Νομικές υπηρεσίες
3	Κοινωνικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
4	Νομικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες τουρισμού
5	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς

Στην ομοσπονδιακή διοίκηση, το ποσοστό των υπαλλήλων που γνωρίζει μία από τις επίσημες γλώσσες είναι ανάλογο με τον γενικό πληθυσμό. Ωστόσο, υφίστανται ιεραρχικές ανισότητες, καθώς οι εθνικές μειονότητες εν μέρει υποαντιπροσωπεύονται σε εκτελεστικές θέσεις. Επιπλέον, παρατηρήθηκαν ελλείψεις ως προς την προώθηση της πολυγλωσσίας των υπαλλήλων στην ομοσπονδιακή διοίκηση. Η χρήση των μειονοτικών γλωσσών των μεταναστών είναι εξίσου περιορισμένη στην ομοσπονδιακή διοίκηση.

Κατά παράδοση ο στρατός αποτελούσε ένα σημαντικό εθνικό τομέα όπου οι διάφορες γλωσσικές κοινότητες, και ιδιαίτερα οι πιο μικρές, μπορούσαν να χρησιμοποιούν τις γλώσσες τους. Κατά το πρόσφατο παρελθόν, το μέγεθος του ελβετικού στρατού παρουσίασε σημαντική μείωση, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των γλωσσικά μικτών ομάδων (ο στρατός οργανωνόταν κατά περιφέρεια και, ως εκ τούτου, οι ομάδες των στρατευμάτων ήταν, κατά κύριο λόγο, μονόγλωσσες, σύμφωνα με την παραδοσιακή αρχή της εδαφικότητας). Εξαιτίας της απουσίας μιας συνεπούς γλωσσικής πολιτικής στον στρατό, η εξέλιξη αυτή επιτείνει τον φόβο εκγερμανισμού στις ομάδες των εθνικών μειονοτήτων, αφού οι μικτές ομάδες στρατιωτών τείνουν να χρησιμοποιούν την πλειονοτική γλώσσα, τα γερμανικά.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (32 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Διαθεσιμότητα Γλωσσικής Πολιτικής
Ευρέως εφαρμοζόμενη	8	23	4	5	0	3	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Ετήσιες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνικές Γλώσσες	ευρέως εφαρμοζόμενη	4	0	5	2	30	28	29	29	32	28
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	3	1	6	2	11	7	4	7	13	10
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	3	0	3	1	7	3	7	5	11	13

Οι βασικοί παράγοντες που καθορίζουν τη βαρύτητα που δίνει μια επιχείρηση στις γλωσσικές δεξιότητες του προσωπικού της σχετίζονται με τον εκάστοτε κλάδο, το πελατολόγιο και τη θέση του υπαλλήλου στην ιεραρχία της εταιρείας. Ενώ στην παρούσα εργασία η δυνατότητα απεικόνισης αυτού του συμπεράσματος είναι εξαιρετικά περιορισμένη, τα στοιχεία επιβεβαιώνονται από ευρύτερες μελέτες μέσα από τις οποίες αποκαλύπτεται ότι άλλες εθνικές γλώσσες εξακολουθούν να καταλαμβάνουν σημαντική θέση στον επαγγελματικό τομέα. Οι μελέτες αυτές καταδεικνύουν, επίσης, ότι δεν μπορεί να γίνει λόγος για παραγκωνισμό της τοπικής γλώσσας υπέρ των αγγλικών γενικά, παρά μόνο ανά τομέα και περιοχή. Πολλές μικρότερες επιχειρήσεις σε ολόκληρη τη χώρα χρησιμοποιούν μία μόνο γλώσσα.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Στην υποχρεωτική εκπαίδευση, το ισχυρό οικονομικό πλεονέκτημα που συνδέεται με τη χρήση των αγγλικών έχει οδηγήσει σε ανταγωνισμό με τις επίσημες γλώσσες που δεν ομιλούνται σε μια δεδομένη περιοχή. Το γεγονός αυτό δυσχεραίνει τη θέση των λιγότερο χρησιμοποιούμενων επίσημων γλωσσών, ειδικά της ιταλικής. Μάλιστα, η χρήση της ραιτορομανικής και της ιταλικής είναι σχεδόν ανύπαρκτη στο σχολικό περιβάλλον ή στη δημόσια ζωή έξω από την περιφέρεια στην οποία ομιλούνται οι γλώσσες αυτές.

Η πρόοδος στο θέμα της ενσωμάτωσης και αναγνώρισης των γλωσσών που ομιλούνται από τους μετανάστες δεν είναι ικανοποιητική, τόσο στο σχολείο όσο και στην κοινωνία.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Το Schweizer Institut für Kinder- und Jugendmedien προωθεί τον οικογενειακό γραμματισμό (γραφή και ανάγνωση). Το πρόγραμμα του Ινστιτούτου με τίτλο «Schenk mir eine Geschichte» («Πες μου μια ιστορία») απευθύνεται συγκεκριμένα σε οικογένειες μεταναστών, ενθαρρύνοντας τις να καλλιεργήσουν τη μητρική τους γλώσσα. (http://www.sikjm.ch/dAWlesefoerderung/projekte/family_literacy.html)

Το ίδρυμα «Ch Foundation» αποτελεί σημαντικό σημείο αναφοράς για γλωσσικά προγράμματα ανταλλαγής στην Ελβετία και στο εξωτερικό για μαθητές, εκπαιδευόμενους και φοιτητές. Η χρηματοδότηση στο μεγαλύτερο μέρος της προσφέρεται από τη Συνομοσπονδία και τα καντόνια (<http://www.chstiftung.ch/>).

Το καντόνι της Βασιλείας ξεκίνησε ένα γενικό γλωσσικό πρόγραμμα για τα σχολεία, με βάση το οποίο αναγνωρίζεται ο ρόλος των διαφόρων γλωσσών: των γερμανικών ως κύριας γλώσσας, των διδασκόμενων ξένων γλωσσών και της μητρικής γλώσσας των παιδιών με μεταναστευτικές ρίζες. (<http://sdu.edubs.ch/faecher/fremdsprachen/herkunftssprachen>)

Το «Forum du bilinguisme» (Φόρουμ διγλωσσίας) στη δίγλωσση πόλη Biel/Bienne στηρίζει τα προγράμματα που προάγουν την πολυγλωσσία. Για παράδειγμα, ο οργανισμός επιβραβεύει τις εταιρείες που εφαρμόζουν και προωθούν μια κουλτούρα διγλωσσίας, αποδίδοντας τους το «σήμα της διγλωσσίας». (<http://www.bilinguisme.ch/>)

Ορισμένα ακαδημαϊκά ιδρύματα διεξάγουν εφαρμοσμένες έρευνες στο πεδίο της πολυγλωσσίας. Σε αυτά περιλαμβάνονται το Osservatorio linguistico della Svizzera italiana και το Fachstelle für Mehrsprachigkeit του Πανεπιστημίου Εκπαίδευσης Καθηγητών του Γκράουμπντεν. Και τα δύο ιδρύματα παρατηρούν την κατάσταση που επικρατεί ως προς τη γλωσσική πολιτική στις περιοχές όπου ομιλούνται τα ιταλικά και η ραιτορομανική και διοργανώνουν διάφορες πρωτοβουλίες. Το Ερευνητικό Κέντρο Πολυγλωσσίας στο Fribourg/Freiburg, το οποίο χρηματοδοτείται από τη Συνομοσπονδία, συντονίζει την έρευνα που διεξάγεται από τα ακαδημαϊκά ιδρύματα για την πολυγλωσσία σε θεσμικό και ατομικό επίπεδο. (<http://www4.ti.ch/index.php?id=38747>; <http://www.phgr.ch/Mehrsprachigkeit.404.0.html?&L=0>; www.institute-multilingualism.ch/en).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Schweizerisches Sprachengesetz

<http://www.admin.ch/ch/d/ff/2007/6951.pdf>.

Sprachengesetz des Kantons Graubünden

<http://www.gr-lex.gr.ch/frontend/versions/238>.

Swiss Conference of Cantonal Ministers of Education (EDK). Teaching languages. Διαθέσιμο σε γερμανικά και γαλλικά στο <http://www.edk.ch/dyn/11911.php> Προσπελάστηκε τον Ιανουάριο του 2012.

Swiss Conference of Cantonal Ministers of Education (EDK). Teaching in immigrant languages. Διαθέσιμο σε γερμανικά και γαλλικά στο <http://www.edk.ch/dyn/19191.php> Προσπελάστηκε τον Ιανουάριο του 2012.

Lüdi, Georges και Iwar Werlen (2005). Sprachenlandschaft in der Schweiz. Neuchâtel, διατίθεται στην Ελβετική Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία.

18 ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Lyubov Naydonova

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Την 1η Οκτωβρίου 2011, ο πληθυσμός της Ουκρανίας ανερχόταν στα 45,7 εκατομμύρια (σύμφωνα με τη Δημοσία Στατιστική Υπηρεσία της Ουκρανίας). Σύμφωνα με την εθνική απογραφή του 2001, η Ουκρανία κατοικούνταν από αλλοεθνή άτομα από περισσότερες από 130 εθνικότητες και εθνικές ομάδες, με τους Ουκρανούς να αντιστοιχούν στο 77,8% του πληθυσμού. Η μεγαλύτερη μειονοτική ομάδα ήταν η ρωσική, η οποία αποτελούνταν από 8,3 εκατομμύρια ανθρώπους (17,3% του πληθυσμού της χώρας). Ο πληθυσμός όλων των υπόλοιπων εθνογλωσσικών μειονοτήτων συνολικά υπολογίζεται στα 2,4 εκατομμύρια (4,9% του πληθυσμού της Ουκρανίας), με καθεμία από αυτές να απαριθμεί λιγότερα από 300.000 μέλη.¹

Σύμφωνα με το Νόμο για τις γλώσσες του 1989 και το Σύνταγμα του 1996, επίσημη γλώσσα της Ουκρανίας είναι τα ουκρανικά. Οι πιο διαδεδομένες γλώσσες στην Ουκρανία είναι τα ουκρανικά και τα ρωσικά. Η Ουκρανία χωρίζεται γλωσσικά σε δύο περιφέρειες, το ουκρανόφωνο δυτικό τμήμα και το ρωσόφωνο ανατολικό, ενώ στις περιοχές της κεντρικής Ουκρανίας η πρώτη σε χρήση γλώσσα στις μεγάλες πόλεις είναι τα ρωσικά και στις κωμοπόλεις και τα χωριά, τα ουκρανικά. Οι πολυπληθέστερες κωμοπόλεις και μεγαλουπόλεις βρίσκονται στην ανατολική Ουκρανία, γεγονός που επηρέασε την ιδιαίτερη επιλογή της Λβιβ για την έρευνα, η οποία διεξήχθη σε ένα σχήμα τριών δήμων, καθώς είναι η μεγαλύτερη από τις πόλεις και κωμοπόλεις του ουκρανόφωνου δυτικού τμήματος της χώρας.

Το γλωσσικό τοπίο της Ουκρανίας προσδιορίζεται από το γεγονός ότι τα ρωσικά, τα οποία δεν είναι επίσημη γλώσσα, χρησιμοποιούνται από την πλειοψηφία του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπων που ανήκουν σε άλλες μειονότητες. Το 2001, το 67,5% των κατοίκων της Ουκρανίας δήλωσαν ότι τα ουκρανικά είναι η μητρική τους γλώσσα, ενώ το 29,6% δήλωσαν ως μητρική τους γλώσσα τα ρωσικά. Σύμφωνα με πρόσφατα κοινωνιολογικά στοιχεία,² η επικοινωνία στα ουκρανικά διαρκώς μειώνεται, ενώ η επικοινωνία στα ρωσικά διαρκώς αυξάνεται.

Το γλωσσικό ζήτημα όσον αφορά την ισορροπία μεταξύ ουκρανικής και ρωσικής, βρίσκεται στο επίκεντρο μιας φλέγουσας δημόσιας αντιπαράθεσης. Η εκτεταμένη χρήση των ουκρανικών συνεπάγεται τον αναπόφευκτο περιορισμό των πεδίων όπου χρησιμοποιούνται τα ρωσικά. Παλαιότερα υπήρχε μια μακροχρόνια διαδικασία εκτόπισης της χρήσης της ουκρανικής γλώσσας υπέρ της χρήσης των ρωσικών. Η αναβάθμιση του κύρους της ουκρανικής γλώσσας στηρίζεται επίσημα, αλλά πρακτικά η θέση των ρωσικών στην κοινωνία παραμένει ισχυρή. Η επίτευξη της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ ουκρανικής και ρωσικής αποτελεί κρίσιμο έργο στο πλαίσιο των κοινωνικών και πολιτικών διεργασιών που επισυμβαίνουν σήμερα στην Ουκρανία.

Το ποσοστό μετανάστευσης προς την Ουκρανία είναι αρκετά υψηλό με περισσότερους από 30.000 ανθρώπους να εγκαθίστανται στη χώρα κάθε χρόνο.¹ Οι μετανάστες που ζουν στην Ουκρανία θεωρούνται μειονότητες ως προς τη γλώσσα. Συνήθως, οι νεοαφιχθέντες μετανάστες μαθαίνουν ουκρανικά (σπανιότερα) ή ρωσικά (συχνότερα) ή χρησιμοποιούν τα αγγλικά.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Η εθνική γλώσσα, οι ξένες γλώσσες και πολλές περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Ουκρανία (συγ)χρηματοδοτείται σε δεκαπέντε χώρες εντός και εκτός Ευρώπης. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί στην Ουκρανία. Οι ακόλουθες δεκατρείς περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες αναγνωρίζονται στον Χάρτη: λευκορωσικά, βουλγαρικά, ταταρικά της Κριμαίας, Gagauz, γερμανικά, ελληνικά, ουγγρικά, μολδαβικά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά, σλοβακικά και γίντις. Υπάρχει επίσημη παροχή στην εκπαίδευση σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, με την υποστήριξη του Χάρτη, για όλες αυτές τις γλώσσες.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στην Ουκρανία υφίστανται με τη μορφή δεδομένων μέσω απογραφής και περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω έρευνας. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα και τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη μητρική γλώσσα.

Το 1996 η Ουκρανία υπέγραψε τον *Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες*, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου του 2003. Η βασική αρμόδια αρχή για τα ζητήματα των μειονοτήτων είναι η Κρατική Επιτροπή για θέματα Εθνικοτήτων και Θρησκειών της Ουκρανίας. Σύμφωνα με πληροφορίες που παρέιχε η κυβέρνηση, τα γλωσσικά θέματα παρακολουθούνται επίσημα στην Ουκρανία. Η Ουκρανία υπέβαλε την πρώτη περιοδική της έκθεση για την εφαρμογή του Χάρτη στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, την 1η Αυγούστου του 2007. Τα συμπεράσματα της έκθεσης έγιναν δεκτά από την Επιτροπή Εμπειρογνομητών στις 27 Νοεμβρίου του 2008

και οι αντίστοιχες συστάσεις εγκρίθηκαν στις 7 Ιουλίου του 2010.³ Τα θέματα γλωσσών μελετώνται συστηματικά από επιστημονικά ιδρύματα και τα αποτελέσματα των

κοινωνικών και κοινωνιογλωσσικών ερευνών δημοσιεύονται στον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο και βρίσκονται στη διάθεση του κοινού.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καμία στήριξη	≥2 χρόνια	>10	> 1μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης
Ξένες γλώσσες	καμία στήριξη	≥2 χρόνια	>10	<0,5 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	γενική	μερική
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	> 1μέρα	γενική	γενική	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	ταταρικά της Κριμαίας, γερμανικά, ουγγρικά, μολδαβικά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά
Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ουκρανίας περιλαμβάνει 15.000 νηπιαγωγεία και 21.000 σχολεία, όπου το 84,6% των παιδιών διδάσκεται στα ουκρανικά, το 14,8% στα ρωσικά και στις περιοχές με πολυπληθείς μειονότητες περίπου 6.500 παιδιά διδάσκονται στα ουγγρικά, τα μολδαβικά, τα ρουμανικά, τα ταταρικά της Κριμαίας και άλλες γλώσσες. Δεν παρέχεται προσχολική εκπαίδευση στα λευκορωσικά, τα Gagauz (τουρκική διάλεκτος) και τα ελληνικά. Οι αρχές θα πρέπει να έρθουν σε πιο συστηματική επαφή με τους ομιλητές των γλωσσών αυτών, προκειμένου να εκτιμήσουν καλύτερα την ανάγκη διδασκαλίας των παιδιών που ανήκουν σε αυτές τις γλωσσικές μειονότητες και να εξασφαλίσουν την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού και την παροχή εκπαιδευτικού υλικού.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφικθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	καθόλου	καθόλου	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδοδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από το μεσαίο στάδιο	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	γενική	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	λευκορωσικά, βουλγαρικά, ταταρικά της Κριμαίας, Gagauz, γερμανικά, ελληνικά, εβραϊκά, ουγγρικά, μολδαβικά, πολωνικά, ρουμανικά, ρωσικά, σλοβακικά
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: 1-2 από αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά, ανάλογα με το σχολείο Προαιρετικά: αρμένικα, τσεχικά, κορεατικά, τουρκικά, βιετναμέζικα: ως γλώσσα εκτός αναλυτικού προγράμματος

Παλιότερα, οι ξένες γλώσσες διδάσκονταν από την πέμπτη τάξη, αλλά από το 2002 η εκμάθηση ξένης γλώσσας ξεκινά από τη δεύτερη τάξη. Εντωμεταξύ, έχει αποφασιστεί η υποχρεωτική εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας από την πρώτη τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από το 2012. Από το 1996 έως το 2006 ο αριθμός των δασκάλων ξένων γλωσσών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχει εξαπλασιαστεί.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επιπλέον υποστήριξη για παιδιά νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	καθόλου	όλοι	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσomάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσomάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικές ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	ρωσικά, ουγγρικά, ρουμανικά, μολδαβικά, ταταρικά της Κριμαίας, πολωνικά, γερμανικά, σλοβακικά, λευκορωσικά, βουλγαρικά, Gagauz, ελληνικά, εβραϊκά
Ξένες γλώσσες	αγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, ισπανικά: ανάλογα με το σχολείο, μία ή δύο ή τρεις από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτικές κορεατικά, τουρκικά, αρμένικα, τσεχικά, βιετναμέζικα: προαιρετικές γλώσσες εκτός αναλυτικού προγράμματος

Γενικά, ο αριθμός των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχεται στα 3,1 εκατομμύρια. Προσφέρεται η εκμάθηση δεκαέξι ξένων γλωσσών, μία ή δύο από τις οποίες είναι υποχρεωτικά μαθήματα επιλογής. Περισσότερο από το 90% των σχολείων επιλέγουν τα αγγλικά. Τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των καθηγητών αγγλικών έχει αυξηθεί περισσότερο από 1/3 (το 2008 σε σύγκριση με το 1996).

Γενικά, ο αριθμός των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχεται στα 3,1 εκατομμύρια. Προσφέρεται η εκμάθηση δεκαέξι ξένων γλωσσών, μία ή δύο από τις οποίες είναι υποχρεωτικά μαθήματα επιλογής. Περισσότερο από το 90% των σχολείων επιλέγουν τα αγγλικά. Τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των καθηγητών αγγλικών έχει αυξηθεί περισσότερο από 1/3 (το 2008 σε σύγκριση με το 1996).

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Β	περιορισμένη	γενικό	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	κανένα	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική και ξένες	εθνική, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	όλοι	με βάση το ΚΕΠΑ	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική, ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές	εθνική και ξένες	όλοι	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	μόνο εθνική	εθνική και ξένες	όλοι	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	προαιρετική	προαιρετική

Επαγγελματική εκπαίδευση στην Ουκρανία παρέχεται από 919 κρατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα οποία χρησιμοποιούν ως επί το πλείστον τα ουκρανικά. Τριάντα εννιά εκπαιδευτικά ιδρύματα προσφέρουν στους φοιτητές τους διδασκαλία στα ρωσικά (σε 123 ιδρύματα τα μαθήματα διδάσκονται εν μέρει στα ρωσικά) και υπάρχει μόνο ένα ΚΕΚ όπου τα μαθήματα διδάσκονται στα ουγγρικά. Στα πανεπιστήμια, οι ξένες και οι μειονοτικές γλώσσες διδάσκονται κυρίως ως ξεχωριστά μαθήματα.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

	Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
Κίεβο	μερικές φορές μεταγλωττίζονται	μεταγλωττίζονται	ποτέ	μερικές φορές
Χάρκοβο	υποτιτλίζονται	μεταγλωττίζονται	τακτικά	μερικές φορές
Λβιβ	μερικές φορές μεταγλωττίζονται	μερικές φορές μεταγλωττίζονται	μερικές φορές	μερικές φορές

Σύμφωνα με την Υπηρεσία Δημοσίων Υποθέσεων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, το 2007 μεταξύ των εθνικών εντύπων υπήρχαν 4.390 καταχωρισμένα έντυπα τα οποία χρησιμοποιούν αποκλειστικά τα ουκρανικά, 2.495 στα ρωσικά και 35 έντυπα στα αγγλικά. Υπήρχαν 4.389 καταχωρισμένα έντυπα που χρησιμοποιούσαν διάφορες γλώσσες μαζί: τα περισσότερα τα ρωσικά και άλλες γλώσσες, 13 τα ταταρικά της Κριμαίας και άλλες γλώσσες, 8 τα βουλγαρικά και άλλες γλώσσες, 10 τα πολωνικά και άλλες γλώσσες, 5 τα ρουμανικά και άλλες γλώσσες, 324 τα αγγλικά και άλλες γλώσσες, 28 τα γερμανικά και άλλες γλώσσες, 8 τα γαλλικά και άλλες γλώσσες, 2 τα κινεζικά και άλλες γλώσσες, 4 τα λευκορωσικά και άλλες γλώσσες. Οι τρεις πόλεις που επιλέχθηκαν για την έρευνα δεν επιδεικνύουν σημαντικό αριθμό εντύπων στις μειονοτικές γλώσσες εκτός από τα ρωσικά· ως εκ τούτου, τα αριθμητικά στοιχεία δεν παρέχουν ολοκληρωμένη εικόνα της γλωσσικής ποικιλομορφίας στην Ουκρανία.

Η γλωσσική κατάσταση στα ΜΜΕ παρουσιάζει δύο ιδιαιτερότητες. Η πρώτη σχετίζεται με την αναλογία στη χρήση των ουκρανικών και των ρωσικών, όπου η πλάστιγγα γέρνει υπέρ της χρήσης των ρωσικών, ειδικά σε ό,τι αφορά την κυκλοφορία εφημερίδων και περιοδικών, τη γλώσσα των τηλεοπτικών προγραμμάτων στη ζώνη υψηλής τηλεθέασης και τη λίστα τραγουδιών που παίζουν οι ραδιοφωνικοί σταθμοί. Η δεύτερη ιδιαιτερότητα συνίσταται στην εμφανώς μειωμένη κάλυψη των γλωσσικών αναγκών των υπόλοιπων μειονοτικών ομάδων του πληθυσμού. Ως εκ τούτου, η μετάδοση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων στις μειονοτικές γλώσσες (με εξαίρεση τα ρωσικά) παρέχεται μόνο σε πέντε από τις είκοσι έξι περιφέρειες της Ουκρανίας. Είναι ακόμα ευρέως διαδεδομένη η άποψη που έχει ρίζες στην σοβιετική εποχή, ότι οι αλλόφωνες μειονότητες θα πρέπει να καλύπτουν τις γλωσσικές τους ανάγκες μέσω των ρωσόφωνων ΜΜΕ.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4						
3–4		Κίεβο Χάρκοβο Λβιβ		Χάρκοβο		Κίεβο
1–2			Χάρκοβο Λβιβ	Λβιβ	Κίεβο Χάρκοβο Λβιβ	Χάρκοβο

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες τουρισμού
2	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
3	Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες υγείας
4	Υπηρεσίες υγείας	Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς
5	Θεατρικές παραστάσεις	Υπηρεσίες εκπαίδευσης Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης Κοινωνικές υπηρεσίες Νομικές υπηρεσίες Θεατρικές παραστάσεις

Στο νομικό σύστημα χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο η επίσημη γλώσσα. Από τις μειονοτικές γλώσσες χρησιμοποιούνται τα ρωσικά, ειδικά στην ανατολική Ουκρανία. Ελάχιστες πληροφορίες διατίθενται όσον αφορά τη χρήση μετάφρασης σε άλλες γλώσσες, εάν κάποιος δεν μιλάει ούτε ουκρανικά ούτε ρωσικά. Τα επίσημα έγγραφα σε επίπεδο τοπικής διοίκησης δημοσιεύονται στα ουκρανικά και τα ρωσικά, ενώ προφορική επικοινωνία σε άλλες γλώσσες στους κρατικούς φορείς και τις δημόσιες υπηρεσίες παρέχεται στο επίπεδο των δημοτικών συμβουλίων των χωριών, στις περιοχές με εθνικές μειονότητες. Η χρήση της εθνικής γλώσσας από τα μέλη των εθνοτικών μειονοτήτων (εκτός από τους Ρώσους) στην επικοινωνία με τις κυβερνητικές αρχές παρέχεται πλήρως στις περιοχές όπου η αντίστοιχη μειονότητα αποτελεί την πλειοψηφία ή ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού και εκπροσωπείται στην κυβέρνηση. Σε άλλες περιπτώσεις, τέτοιου είδους γλωσσικές απαιτήσεις σπάνια, εάν όχι καθόλου, ικανοποιούνται.

Το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου Euro 2012 στην Ουκρανία προώθησε την εισαγωγή των αγγλικών στους δημόσιους χώρους και τις δημόσιες υπηρεσίες και την ανάπτυξη φορέων για την εξυπηρέτηση των τουριστών που μιλούν άλλες γλώσσες.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (24 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	8	13	6	6	0	2	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επτήσεις/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	1	0	1	0	23	22	23	22	23	20
Αγγλικά των επιχειρήσεων	ευρέως εφαρμοζόμενη	2	0	6	1	9	15	11	5	11	12
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	1	0	1	10	12	6	7	11	15

Οι πληροφορίες για τη γλωσσική ποικιλομορφία στον εμπορικό κόσμο είναι ελάχιστες. Στους κανονισμούς των επιχειρήσεων δεν προβλέπεται καμία διάταξη αποκλεισμού ή περιορισμού της περιφερειακής γλώσσας ή των μειονοτικών γλωσσών, τουλάχιστον μεταξύ των ανθρώπων που χρησιμοποιούν την ίδια γλώσσα.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Η γλωσσική κατάσταση που επικρατεί σήμερα στην Ουκρανία αφενός δείχνει ότι συνεχίζεται η διαδικασία για πλήρη εκρωσισμό και ταυτόχρονα αναδεικνύει την επιθυμία των Ουκρανών για εθνική και πολιτική αυτογνωσία. Ως εκ τούτου, η χρήση των ουκρανικών και των ρωσικών, που έχει καταστεί θέμα φλέγουσας κοινωνικής και πολιτικής αντιπαράθεσης, παραμένει το κεντρικό ζήτημα για την ανάπτυξη της γλώσσας. Η αντιπαράθεση για την ανάγκη καθιέρωσης των ουκρανικών και διατήρησης της χρήσης των ρωσικών πρέπει να διευθετηθεί στρατηγικά και να ρυθμιστεί νομικά.⁴ Αφορά ιδιαίτερος κάποια πεδία, όπως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, η εκπαίδευση και η κοινωνική ζωή. Η ανάπτυξη άλλων μειονοτικών γλωσσών (εκτός από τα ρωσικά) απαιτεί τόσο την κρατική στήριξη όσο και την αύξηση της συνειδητής φιλοδοξίας των εθνικών μειονοτήτων για τη διατήρηση και ανάπτυξη της γλώσσας τους, και, συνεπώς, της απαίτησης για πλήρη άσκηση των δικαιωμάτων που τους παρέχουν οι νόμοι της Ουκρανίας. Οι γλώσσες των μεταναστών προσοδεύονται ελάχιστα στην Ουκρανία και απαιτείται η απόδοση μεγαλύτερης σημασίας από τις κρατικές αρχές και τους δημόσιους οργανισμούς, όπως επίσης και η διεύρυνση της αναγνώρισής τους στην κοινωνία.

Ορισμένες σημαντικές πρωτοβουλίες για τις διεθνείς σχέσεις και την πολιτιστική ανάπτυξη των ουκρανικών μειονοτήτων είναι οι παρακάτω: πολιτιστικές και εκπαιδευτικές εκδηλώσεις που έχουν ως στόχο την ενίσχυση της ανεκτικότητας και του σεβασμού για τον πολιτισμό, την ιστορία, τα έθιμα και τις παραδόσεις των αντιπροσώπων διαφορετικών μειονοτήτων, η παροχή κρατικής οικονομικής βοήθειας σε εφημερίδες που δημοσιεύονται σε μειονοτικές γλώσσες και η παροχή βοήθειας σε πολιτιστικά κέντρα, τουριστικές διαδρομές σε περιοχές που κατοικούνται κυρίως από μειονοτικές ομάδες με σκοπό τη διεύρυνση της επίγνωσης για την εθνική, πολιτιστική και γλωσσική ποικιλομορφία και ταυτότητα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

1. Δημοσιεύσεις στατιστικών εντύπων της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ουκρανίας. Διαθέσιμα στο <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Besters-Dilger, J. (επιμ.) 2009. *Language Policy and Language Situation in Ukraine: Analysis and Recommendations*. Φρανκφούρτη: Lang. /2η έκδ. Publishing House 'Kyiv-Mohyla Academy', 2008: 363. – INTAS Project «Language Policy in Ukraine: Anthropological, Linguistic and Further Perspectives» (2006–2008).
3. *Application of the Charter in Ukraine. First Stage of Monitoring: A Report by the Committee of Experts about the Charter Application by Ukraine*. Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εφαρμογή του Χάρτη από την Ουκρανία. /ECRML 2010 (6). – Στρασβούργο, 7 Ιουλίου 2010.
4. *Personal and Interpersonal Backgrounds for Increasing Status Value of Communication in Ukrainian among Students* (V.O Vasiutynskyi, K.M. Kalachnikova)

19 ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

19.1 Αγγλία

Teresa Tinsley & Philip Harding-Esch

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Ο πληθυσμός της Αγγλίας ανέρχεται σε 51,8 εκατομμύρια, το 16% των οποίων ανήκουν σε κάποια εθνοτική μειονοτική ομάδα ή είναι μιγάδες.¹ Γλωσσικά η Αγγλία είναι ευνοημένη, όχι μόνο επειδή έχει ως επίσημη γλώσσα μια κυρίαρχη σε παγκόσμιο επίπεδο γλώσσα – τα αγγλικά – αλλά και εξαιτίας του υψηλού βαθμού γλωσσικής ποικιλομορφίας που διαθέτει· σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έρευνα στο Λονδίνο διαπιστώθηκε η ύπαρξη 233 διαφορετικών γλωσσών.² Ένας στους έξι μαθητές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (16,8%) και ένας στους οχτώ (12,3%) στη δευτεροβάθμια μιλούν και μία δεύτερη γλώσσα εκτός από τα αγγλικά, δηλαδή σχεδόν ένα εκατομμύριο παιδιά σε ολόκληρη την Αγγλία.³

Η Αγγλία έχει μόνο μια αναγνωρισμένη περιφερειακή μειονοτική γλώσσα, την κορνουαλική, η οποία χρησιμοποιείται ως ένα βαθμό από αρκετές εκατοντάδες ανθρώπων (2008).⁴

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Τα αγγλικά, οι ξένες γλώσσες, οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της αγγλικής στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από το Ηνωμένο Βασίλειο (συγ)χρηματοδοτείται στο Βέλγιο, τη Μπελίτζε, το Μπρουνέι, τον Καναδά, την Κύπρο, τα νησιά Φώκλαντ, τη Γερμανία, το Γιβραλτάρ, την Ιταλία και την Ολλανδία. Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες έχει υπογραφεί και επικυρωθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στην Αγγλία η μειονοτική γλώσσα που αναγνωρίζεται στον Χάρτη είναι η κορνουαλική, για την οποία υπάρχει επίσημη παροχή της στην περιφερειακή εκπαίδευση.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στο Ηνωμένο Βασίλειο υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω δημοτικών μητρώων, απογραφής και έρευνας. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα, τις Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις ποικίλες γλώσσες των μεταναστών, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι, μια ερώτηση για τη βασική γλώσσα και μία ερώτηση για τη μητρική γλώσσα σε συνδυασμό με ερωτήσεις σχετικά με το επίπεδο γνώσης κάθε γλώσσας, δηλαδή πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/καταλαβαίνει/ διαβάζει/ γράφει σε αυτήν.

Η καθαρά γλωσσική νομοθεσία στην Αγγλία ή το Ηνωμένο Βασίλειο γενικά είναι περιορισμένη με εξαίρεση τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες. Τα αγγλικά, οι ξένες γλώσσες, οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και η νοηματική γλώσσα περιλαμβάνονται σε διάφορα έγγραφα για τη γλωσσική πολιτική και στις επεξηγηματικές εγκυκλίους. Στην Αγγλία, πολλά από αυτά τα έγγραφα αναθεωρήθηκαν μετά τις εκλογές του 2010.

¹Office for National Statistics, resident population estimates by ethnic group, 2009.

²*Language Capital: mapping the languages of London's schoolchildren*, Eversley et al, CILT, 2011.

³Department for Education pupil data 2011.

⁴Report on the Cornish Language Survey, Cornish Language Partnership, 2008.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	<0,5 μέρα	γενική	γενική	μερική
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	κορνουαλικά στην Κορνούαλη
Ξένες γλώσσες	Περιστασιακά γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ισπανικά

Σε όλα τα παιδιά που έχουν περιορισμένη γνώση της αγγλικής παρέχεται ενισχυτική διδασκαλία της γλώσσας από την ηλικία των τεσσάρων ετών από κατάλληλα καταρτισμένους καθηγητές. Οι ξένες γλώσσες διδάσκονται ενίοτε στην προσχολική εκπαίδευση, αλλά οι καθηγητές δεν διαθέτουν εξειδικευμένη κατάρτιση. Τα κορνουαλικά διδάσκονται ανεπίσημα σε μικρό αλλά διαρκώς αυξανόμενο αριθμό νηπιαγωγείων.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	από τον πρώτο χρόνο	εκτός σχολικού ωραρίου	5–10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	μερική
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από το μεσαίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή σχολικές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	Καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	καμία	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	Καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	κορνουαλικά
Ξένες γλώσσες	Προαιρετικά. Οποιαδήποτε ζωντανή γλώσσα μπορεί να προσφέρεται. Πρακτικά κυρίως γαλλικά, ισπανικά, γερμανικά, ιταλικά, ουρντού, κινέζικα
Γλώσσες των μεταναστών	π.χ. ουρντού, κινέζικα, τουρκικά

Το 2000, κατόπιν εκτεταμένων δημόσιων διαβουλεύσεων, η έκθεση *Nuffield Languages Inquiry*¹ πρότεινε μια σειρά μέτρων, συμπεριλαμβανομένης μεταξύ άλλων της εκμάθησης μιας δεύτερης γλώσσας από νεαρή ηλικία. Η εν λόγω πρόταση κατέστη ένα από τα βασικά σημεία της Στρατηγικής για τις Εθνικές Γλώσσες στην Αγγλία, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή από την κυβέρνηση του Εργατικού Κόμματος της Αγγλίας το 2002. Μέχρι το 2010, μέσα από την εφαρμογή ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος για την ανάπτυξη του αναλυτικού προγράμματος, την ενίσχυση των σχολείων και την επιμόρφωση των διδασκόντων, το 92% των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης προσέφεραν μια ξένη γλώσσα. Παρόλο που στην πλειοψηφία των περιπτώσεων αυτή η ξένη γλώσσα ήταν τα γαλλικά, η καθοδήγηση ενθάρρυνε σημαντικά μια ολιστική προσέγγιση της ανάπτυξης της γλωσσομάθειας, συνδέοντας σαφώς τον γραμματισμό στην αγγλική με τον γραμματισμό σε άλλες γλώσσες που γνωρίζουν τα παιδιά. Οι ξένες γλώσσες διδάσκονται συνήθως από καθηγητές γενικής εκπαίδευσης που έχουν εκπαιδευτεί και επιμορφωθεί στη διδασκαλία γλωσσών· συχνά στο έργο αυτό τους στηρίζουν οι συνάδελφοί τους από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η εκμάθηση γλωσσών στην πλειοψηφία των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ξεκινά από το πρώτο έτος, στην ηλικία των επτά, και συνήθως διαρκεί 30–40 λεπτά την εβδομάδα.²

Παρόλο που η Στρατηγική για τις Εθνικές Γλώσσες εγκαταλείφθηκε με την ανάληψη της εξουσίας από τη σημερινή κυβέρνηση της Αγγλίας, είναι ακόμη διαθέσιμες κάποιες κατευθυντήριες γραμμές σε ανεπίσημο επίπεδο – το *Πλαίσιο Βασικό Στάδιο 2 για τις Γλώσσες*, στο οποίο και βασίζεται η πρακτική των περισσότερων σχολείων. Ήδη έχει δρομολογηθεί μια διαδικασία διαβούλευσης για το εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα και η συμβουλευτική επιτροπή έχει προτείνει την εφαρμογή από το 2014 της έναρξης της εκμάθησης γλωσσών τουλάχιστον από την ηλικία των εννέα. Τον Ιούνιο του 2012 η κυβέρνηση ανακοίνωσε την πρόθεσή της να θεσπίσει νομοθετικές διατάξεις για την υποχρεωτική εκμάθηση ξένων γλωσσών από την ηλικία των επτά.

Ένας αναπτυσσόμενος εθελοντικός «συμπληρωματικός» τομέας παρέχει στα παιδιά ευκαιρίες για την εκμάθηση γλωσσών που ομιλούνται στις κοινότητές τους και παρέχεται τόσο στους μαθητές πρωτοβάθμιας όσο και σε αυτούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (αλλά και μικρότερης ηλικίας). Σύμφωνα με μία έρευνα του 2005³ διαπιστώθηκε η παροχή τουλάχιστον εξήντα μίας γλωσσών σε μαθήματα που λαμβάνουν χώρα είτε τις απογευματινές ώρες είτε τα Σάββατα. Ένα πρωτοποριακό εθνικό πρόγραμμα, με τίτλο *Our Languages*, υλοποιήθηκε την περίοδο 2008–2010 με στόχο την προώθηση και ενίσχυση αυτής της παροχής και τη στενότερη διασύνδεσή της με τα γενικά σχολεία. Με αυτό το σχήμα οποιαδήποτε γλώσσα θα μπορούσε να προσφέρεται στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, και πράγματι διδάσκονται κάποιες γλώσσες από όλο τον κόσμο, συνήθως σε περιοχές με μεγάλους μειονοτικούς πληθυσμούς και/ή ως μέρος προγραμμάτων «δοκιμής γλωσσών» και διαπολιτισμικής επίγνωσης.

Η χρηματοδότηση προερχόταν από μια Επιδότηση των Επιδόσεων των Εθνοτικών Μειονοτήτων (EMAG) για τη γλωσσική στήριξη των παιδιών νεοαφιχθέντων μεταναστών και διγλωσσων μαθητών. Αυτού του είδους η στήριξη προσφέρεται και εκτός και κατά τη διάρκεια του ωρολόγιου προγράμματος του γενικού σχολείου και οι δεξιότητες υπόκεινται σε τακτική παρακολούθηση. Από το 2011 η EMAG έχει ενταχθεί πλέον στις γενικές βασικές επιδοτήσεις, αλλά υπάρχουν αμφιβολίες για τον τρόπο χρήσης της στο μέλλον.

Στην Κορνουάλη το 30% περίπου των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην κομητεία προσφέρουν τα κορνουαλικά, συνήθως εκτός αναλυτικού προγράμματος στο Βασικό Στάδιο 2 (KS2). Κάποια περιορισμένη χρηματοδότηση προσφέρεται και για την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού, ενώ υπάρχει και ενιαίο αναλυτικό πρόγραμμα για τα κορνουαλικά με αξιολόγηση η οποία βασίζεται στο ΚΕΠΑ.

¹ *Languages: the next generation. The final report and recommendations of The Nuffield Languages Inquiry*. Λονδίνο, 2000.

² *Language Learning at Key Stage 2: A longitudinal study*, DCSF Research Report RR198, Department for Children, Schools and Families, 2010.

³ *Community Language Learning in England, Wales and Scotland*, CILT, 2005.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επιπλέον υποστήριξη για παιδιά νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΠ)	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης
Γλώσσες των μεταναστών	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	χωρίς νόρμες	μερική

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικές ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ανεπίσημη χρηματοδότηση
Γλώσσες των μεταναστών	χωρίς τυπικά προσόντα	καμία	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ξένες γλώσσες	Μία γλώσσα είναι υποχρεωτική μέχρι την ηλικία των δεκατεσσάρων. Οποιαδήποτε ζωνανή γλώσσα, αλλά με τη σύσταση να υπάρχει κατάλληλη αναγνώριση. Οι κύριες προσφερόμενες γλώσσες είναι: γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά, αλλά επίσης ιταλικά, ουρντού, αραβικά, πολωνικά, κινέζικα, ρωσικά, πορτογαλικά, τουρκικά και ιαπωνικά
Γλώσσες των μεταναστών	αραβικά, κινέζικα, ουρντού, πολωνικά, πορτογαλικά, τουρκικά, μπενγκάλι και παντζάμπι

Η κατάσταση των ξένων γλωσσών στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αγγλία απασχολεί τους αρμόδιους εδώ και πολλά χρόνια. Μέχρι το 2004, η εκμάθηση γλωσσών ήταν υποχρεωτική μέχρι την ηλικία των δεκαέξι, ενώ έκτοτε το όριο μειώθηκε στην ηλικία των δεκατεσσάρων. Ο αριθμός των μαθητών που συμμετέχουν σε κρατικές εξετάσεις έχει παρουσιάσει δραματική μείωση από τότε: το 2001 εξετάσεις για το GCSE γλωσσών (Γενικό Πιστοποιητικό Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης) έδωσε το 78% των μαθητών, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό το 2011 ήταν μόλις 43%. Η μεγαλύτερη μείωση αριθμού συμμετεχόντων σε αυτές τις εξετάσεις εντοπίζεται στα γαλλικά και τα γερμανικά· ωστόσο, τα ισπανικά και άλλες γλώσσες η διδασκαλία των οποίων δεν είναι τόσο ευρέως διαδεδομένη, έχουν κερδίσει περισσότερους μαθητές. Στην ηλικία 16–18, ο αριθμός των μαθητών που μαθαίνουν κάποια γλώσσα παρουσιάζει μεγαλύτερη σταθερότητα. Αυτή η σχετική επιτυχία οφείλεται κυρίως στη συνέχιση της εκμάθησης γλωσσών σε ανεξάρτητα σχολεία, στα οποία φοιτά περίπου το 7% του μαθητικού πληθυσμού της Αγγλίας, αλλά στα οποία αντιστοιχεί πάνω από το 40% των επιτυχιών στις εξετάσεις γλωσσομάθειας επιπέδου Γ1. Το στοιχείο αυτό αναδεικνύει ένα σημείο αιχμής για το μέλλον της διδασκαλίας των γλωσσών στην Αγγλία, και συγκεκριμένα την κοινωνική ανισότητα.

Η σημερινή κυβέρνηση ενθαρρύνει τα σχολεία να θέτουν τις γλώσσες σε προτεραιότητα εισάγοντας το «Αγγλικό Απολυτήριο», μία γενική μορφή πιστοποίησης για τους μαθητές που επιτυγχάνουν καλή βαθμολογία σε πέντε βασικά μαθήματα, συμπεριλαμβανομένης μίας γλώσσας πέραν της αγγλικής. Η συμβουλευτική επιτροπή της κυβέρνησης για το εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα έχει προτείνει την επαναφορά της υποχρεωτικής εκμάθησης γλωσσών μέχρι την ηλικία των δεκαέξι.

Οι γλώσσες διδάσκονται ως μαθήματα. Υπάρχουν, επίσης, πιλοτικά και μεμονωμένα προγράμματα ΟΕΠΓ, τα οποία περιλαμβάνουν τη χρήση μιας άλλης γλώσσας ως μέσου διδασκαλίας.¹ Το αναλυτικό πρόγραμμα είναι σαφές και οι δεξιότητες υπόκεινται σε παρακολούθηση με τη χρήση τυποποιημένων εργαλείων σε εθνικό επίπεδο. Οι δείκτες αυτού του «στόχου επίδοσης» του Εθνικού Αναλυτικού Προγράμματος βασίζονται στο Languages Ladder (DCSF 2007) το οποίο εναρμονίζεται με το ΚΕΠΑ.

Εθνικές εξετάσεις υπάρχουν για είκοσι οκτώ γλώσσες και πολλά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διευκολύνουν την πρόσβαση σε αυτές των μαθητών που έχουν κατακτήσει κάποιο επίπεδο γλωσσομάθειας στις αντίστοιχες γλώσσες, συνήθως εκτός του γενικού σχολείου. Μια πρωτοβουλία, η οποία αναπτύχθηκε ως μέρος της Στρατηγικής για τις Εθνικές Γλώσσες, η Asset Languages, είχε ως αποτέλεσμα την επιτυχή καθιέρωση εξετάσεων και για άλλες γλώσσες, όπως τα κορνοουαλικά, η ταμίλ και η Yoruba για τις οποίες μέχρι πρότινος δεν υπήρχαν καθιερωμένες εξετάσεις.

Στην Κορνοούλη, ένας μικρός αλλά διαρκώς αυξανόμενος αριθμός σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προσφέρει τα κορνοουαλικά συνήθως ως μάθημα εκτός του αναλυτικού προγράμματος. Δεν υπάρχει αναλυτικό πρόγραμμα για αυτή τη γλώσσα στα σχολεία. Στα αστικά κέντρα, όπως το Λονδίνο, διδάσκονται σε μερικά σχολεία τα ουαλικά και τα ιρλανδικά.

Το αναλυτικό πρόγραμμα της πρότυπης αγγλικής χρησιμοποιείται συνήθως για την αγγλική ως δεύτερη γλώσσα (EAL).² Πριν από την εισαγωγή των μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξετάζονται οι γλωσσικές τους δεξιότητες στα αγγλικά και υπόκειται σε τακτική παρακολούθηση με τη χρήση κατάλληλων για την ηλικία τυποποιημένων εργαλείων. Η Επιδότηση των Επιδόσεων των Μαθητών Εθνικών Μειονοτήτων έχει, επίσης, χρησιμοποιηθεί για την ενίσχυση των γλωσσών στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (βλέπε παραπάνω – πρωτοβάθμια εκπαίδευση).

¹ Towards an integrated curriculum – CLIL national statement and guidelines, 2009.

² Πηγή: www.naldic.org.uk/eal-teaching-and-learning/faqs

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών γλωσσών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	μερική
	ΚΕΚ Β	χωρίς λεπτομέρειες	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	μερική
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	μερική
Γλώσσες των μεταναστών	ΚΕΚ Α				
	ΚΕΚ Β				
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	μόνο εθνική	μόνο εθνική	όλοι	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	διεθνείς και μετανάστες	προαιρετική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	μόνο εθνική	μόνο εθνική	όλοι	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	υποχρεωτική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	μόνο εθνική	μόνο εθνική	όλοι	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	διεθνείς και μετανάστες	υποχρεωτική	προαιρετική

Παρόλο που τα τρία κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης που ερευνήθηκαν για το Language Rich Europe παρέχουν μαθήματα γλωσσών, η παροχή γλωσσών στα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης γενικά στην Αγγλία είναι περιορισμένη. Σύμφωνα με μία έρευνα του 2006 εκτιμάται ότι λιγότερο από το 1% όλων των σπουδαστών στα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης μάθαιναν κάποια γλώσσα. Και αυτοί που μάθαιναν κάποια γλώσσα επέλεξαν τα ισπανικά και σπούδαζαν κατά κανόνα είτε τουριστικά επαγγέλματα είτε διοίκηση επιχειρήσεων. Σύμφωνα με μία συμπληρωματική έρευνα που διεξήχθη το 2011, διαπιστώθηκε ότι η παροχή είχε παρουσιάσει ακόμα μεγαλύτερη μείωση και ότι καταβάλλονταν ελάχιστες προσπάθειες στον τομέα αυτό για τη διασύνδεση των γλωσσών με τον επαγγελματικό κόσμο.¹

Τα αγγλικά πανεπιστήμια προσφέρουν μεγάλη ποικιλία γλωσσών είτε ως πτυχιακά μαθήματα είτε ως μαθήματα επιλογής. Οι παραδοσιακές σπουδές γλώσσας και λογοτεχνίας ανέκαθεν αποτελούσαν πόλο έλξης στα παλιότερα πανεπιστήμια. Ωστόσο, έχει παρουσιαστεί μείωση στην επιλογή των γλωσσικών σπουδών τις τελευταίες δεκαετίες. Από το 2005 οι γλώσσες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Αγγλία έχουν χαρακτηριστεί ως «στρατηγικά σημαντικά και ευάλωτα μαθήματα». Αυτό σημαίνει ότι παρέχεται πρόσθετη κρατική επιχορήγηση για την αντιμετώπιση της μείωσης της γλωσσομάθειας σε εθνικό επίπεδο. Παρατηρείται έλλειψη μαθημάτων στον κύριο κύκλο σπουδών στις τέσσερις πιο ευρέως ομιλούμενες γλώσσες των κοινοτήτων (ο όρος που χρησιμοποιείται στο Ηνωμένο Βασίλειο για τις γλώσσες οι οποίες στο LRE χαρακτηρίζονται ως γλώσσες των μεταναστών): ουρντού, καντονέζικα, παντζάμπι και μπενγκάλι, ενώ ανησυχία προκαλούν τα εμπόδια για την επαγγελματική κατάρτιση στις γλώσσες των κοινοτήτων στους τομείς της διδασκαλίας, της μετάφρασης και της διερμνεύσεως.² Η συγκέντρωση των γλωσσών στα παλιότερα πανεπιστήμια, το περιορισμένο προφίλ των προπτυχιακών φοιτητών γλωσσών και ο χαμηλός αριθμός μαθημάτων που συνδυάζουν γλώσσες με επιστημονικά και τεχνολογικά μαθήματα αποτελούν επιπλέον σημεία αιχμής σε αυτό τον τομέα.

¹ *Vocationally related language learning in further education*, CILT, 2006.

² *Community Languages in Higher Education*, McPake and Sachdev, Routes into Languages, 2008.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
υποτιτλίζονται	υποτιτλίζονται	Μερικές φορές	τακτικά

Η χρήση άλλων γλωσσών εκτός της αγγλικής δεν είναι διαδεδομένη στα κύρια οπτικοακουστικά μέσα (όπως στο ραδιόφωνο και στην, επίγεια, τηλεόραση) παρόλο που υπάρχουν μερικές σχετικά δημοφιλείς υποτιτλισμένες αστυνομικές σειρές· στα πιο σύγχρονα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ωστόσο, όπως στην καλωδιακή ή δορυφορική τηλεόραση και στο διαδίκτυο, υπάρχουν πολλά κανάλια που εκπέμπουν χρησιμοποιώντας ευρωπαϊκές και μειονοτικές γλώσσες. Επίσης, υπάρχουν πολλά ραδιοφωνικά προγράμματα που εκπέμπονται σε γλώσσες των κοινοτήτων σε διάφορες πόλεις της Αγγλίας. Ο αριθμός των ξενόγλωσσων εφημερίδων είναι αρκετά μεγάλος ειδικά στις μεγάλες πόλεις. Οι ξενόγλωσσες ταινίες στο Ηνωμένο Βασίλειο μεταδίδονται κατά κανόνα στην πρωτότυπη γλώσσα με υπότιτλους τόσο στον κινηματογράφο όσο και στην τηλεόραση. Η νοηματική γλώσσα προσφέρεται τακτικά σε σημαντικά ειδησεογραφικά γεγονότα σε όλες τις πόλεις, ενώ οι τηλεοπτικοί σταθμοί είναι υποχρεωμένοι από τον νόμο να μεταδίδουν ορισμένα προγράμματα για άτομα με προβλήματα ακοής.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης (σε δύο πόλεις)

Αριθμός γλωσσών που χρησιμοποιούνται	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4	Λονδίνο Σέφιλντ	Λονδίνο Σέφιλντ	Λονδίνο	Λονδίνο Σέφιλντ		Λονδίνο
3-4						
1-2						

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων Υπηρεσίες εκπαίδευσης Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης Υπηρεσίες υγείας Κοινωνικές υπηρεσίες Νομικές υπηρεσίες Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων Υπηρεσίες εκπαίδευσης Υπηρεσίες υγείας Κοινωνικές υπηρεσίες Νομικές υπηρεσίες Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη Υπηρεσίες τουρισμού

Στις πόλεις που ερευνηθήκαν, η αστυνομία, οι υπηρεσίες υγείας, τα δικαστήρια και η τοπική αυτοδιοίκηση χρησιμοποιούν εκτεταμένα υπηρεσίες μετάφρασης και διερμηνείας, ενώ οι πληροφορίες σε έντυπα και στο διαδίκτυο προσφέρονται σε πολλές γλώσσες. Οι γλώσσες στις οποίες παρέχονται οι υπηρεσίες καθορίζονται από τις γλώσσες των κοινοτήτων στις οποίες ανήκουν οι εκάστοτε δημόσιες υπηρεσίες.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (21 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	8	8	9	7	0	4	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/πρώτησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επτάες/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Εθνική γλώσσα	ευρέως εφαρμοζόμενη	3	2	10	0	21	21	21	21	19	21
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	4	3	8	0	8	7	8	9	12	12

Η εκτίμηση των δεξιοτήτων που θεωρούν απαραίτητες οι εργοδότες στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν αποκαλύπτει ιδιαίτερες απαιτήσεις όσον αφορά τη γλωσσομάθεια.¹ Από τη μία, αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στο γεγονός ότι πολλοί μονόγλωσσοι εργοδότες έχουν αρκετά περιορισμένη αντίληψη σχετικά με την αξία των γλωσσών στην επιχείρησή τους· από την άλλη, ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι οι εργοδότες που δίνουν βαρύτητα στις γλωσσικές δεξιότητες έχουν τη δυνατότητα να προσλάβουν προσωπικό από το αρκετά μεγάλο διαθέσιμο σύνολο πολυγλωσσων εργαζομένων, οι οποίοι έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό. Ωστόσο, οι οργανώσεις εργοδοτών, όπως η CBI, υπογραμμίζουν τακτικά τη σημασία της γλωσσομάθειας για την ανταγωνιστικότητα στην παγκόσμια οικονομία, και μια πρόσφατη έρευνα κατέδειξε ότι μόνο το ένα τέταρτο των επιχειρήσεων στη Βρετανία δεν είχαν καμία απολύτως ανάγκη για γλωσσικές δεξιότητες.² Μία πρόσφατη έρευνα για την τακτική των μικρομεσαίων επιχειρήσεων όσον αφορά τις εξαγωγές κατέδειξε ότι θεωρούν τη γλώσσα και τα σχετικά πολιτισμικά ζητήματα ως ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια για την επέκταση των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων στο εξωτερικό.³

¹ Leitch Review of Skills, *Prosperity for all in the global economy: world class skills*, 2006.

² *Building for Growth: business priorities for education and skills*, CBI Education and Skills Survey, 2011.

³ *The eXport factor, British SME's approach to doing business overseas*, Barclays and Kingston University, Small Business Research Centre, 2011.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Η έλλειψη «εθνικής γλωσσομάθειας» που παρατηρείται στην Αγγλία αποτελεί επίκεντρο συζητήσεων τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα μετά την έκθεση Nuffield Languages Inquiry το 2000. Σε πολιτικό επίπεδο και σε επίπεδο δημόσιου λόγου, οι γλώσσες περιγράφονται ως σημαντικές, αλλά στην πράξη υπάρχουν πολλά κενά. Αυτό αναμφισβήτητα αντανακλά την αυξανόμενη σπουδαιότητα της αγγλικής ως κοινής γλώσσα συνεννόησης (lingua franca) και τη διαδεδομένη αντίληψη ότι «τα αγγλικά αρκούν» και ότι οι άλλες γλώσσες είναι «σημαντικές, αλλά όχι απαραίτητες».¹ Παρά το γεγονός αυτό, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος και πρωτοπορία στην καθιέρωση της εκμάθησης άλλων γλωσσών από νεαρή ηλικία, στη διδασκαλία των γλωσσών των κοινοτήτων και στην προώθηση της γλωσσομάθειας των νέων ανθρώπων. Για τον λόγο αυτό εν μέρει, οι γλώσσες παραμένουν στην πολιτική ατζέντα, η υπόθεση δεν έχει κλείσει ακόμα.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Η Αγγλία έχει δραστηριοποιηθεί ενεργά στην ανάδειξη στοιχείων που καταδεικνύουν την ανάγκη της γλωσσομάθειας και της ανάπτυξης μιας ενιαίας λογικής για την εκμάθηση γλωσσών.

Χάρη στη Στρατηγική για τις Εθνικές Γλώσσες (2002–2011) έχουν υλοποιηθεί πολλές σημαντικές πρωτοβουλίες, ειδικά η δημιουργία ενός πλαισίου για την εκμάθηση γλωσσών στην ηλικία 7–11 (το πλαίσιο Βασικό Στάδιο 2 για τις γλώσσες) και ένα νέο πλαίσιο αξιολόγησης (το Languages Ladder/Asset Languages) με βάση το ΚΕΠΑ. Επίσης, ενισχύθηκαν οι σύνδεσμοι μεταξύ των γενικών σχολείων και των σχολείων ενισχυτικής διδασκαλίας με άλλες πρωτοβουλίες, όπως η πρωτοβουλία Our Languages.

Το Routes into Languages, που υλοποιείται από το Πανεπιστήμιο του Southampton, απευθύνεται στους μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με μηνύματα για τη σημασία της εκμάθησης γλωσσών μέσα από την άμεση συνεργασία με πανεπιστήμια και φοιτητικούς συλλόγους. Έχει φέρει τα πανεπιστήμια σε επαφή με τα σχολεία και έχει αναπτύξει κάποια εξαιρετικά επιτυχημένα μοντέλα συνεργασίας.

Η έκθεση του 2011 Labour Market Intelligence on Languages and Intercultural Skills in Higher Education (ΟΕΠΓ) κατέδειξε την ανάγκη διεύρυνσης της ποικιλίας των γλωσσών τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα σε συνδυασμό με διάφορες δεξιότητες σχετικές με τους εργασιακούς χώρους.

Το 2011 ξεκίνησε η υλοποίηση μιας νέας καμπάνιας για την υποστήριξη της εκμάθησης γλωσσών, που έφερε τον τίτλο Speak to the Future. Η πρωτοβουλία αυτή κατόρθωσε να συνενώσει ευρύτερες δυνάμεις γύρω από πέντε βασικά ζητήματα για την προώθηση της σημασίας των γλωσσικών δεξιοτήτων και την αλλαγή της πολιτικής και των στάσεων απέναντι σε αυτές.

¹King et al Languages in Europe, Towards 2020 – Analysis and Proposals from the LETPP Consultation and review. Λονδίνο 2011.

19 ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

19.2 Ουαλία

Hywel Jones

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Ο πληθυσμός της Ουαλίας ανέρχεται στα τρία εκατομμύρια. Το 2001, το 20,8% (582.000) του πληθυσμού μιλούσε ουαλικά σύμφωνα με την απογραφή.

Η Ουαλία κυριεύθηκε από την Αγγλία το 1282, και ο Νόμος της Ένωσης του 1563 απαγόρευε τη λήψη δημόσιων αξιωμάτων από τους χρήστες της ουαλικής γλώσσας. Η πλειοψηφία του πληθυσμού της Ουαλίας εξακολούθησε να μιλά ουαλικά μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα. Η εκτεταμένη μετανάστευση, κυρίως από την Αγγλία και την Ιρλανδία, εξαιτίας της βιομηχανικής επανάστασης, σε συνδυασμό με τον εικονικό αποκλεισμό των ουαλικών από την υποχρεωτική εκπαίδευση, είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του αριθμού και του ποσοστού των ομιλητών της ουαλικής και τον περιορισμό στην έκταση της περιοχής όπου ομιλούνταν ευρέως. Το 2001, 75.000 ομιλητές των ουαλικών ζούσαν στις τρεις πόλεις που περιλαμβάνονται στην έρευνα, αποτελώντας το 12% του συνολικού τους πληθυσμού.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το Κάρντιφ ήταν το μεγαλύτερο εξαγωγικό λιμάνι άνθρακα σε ολόκληρο τον κόσμο και ναυτικοί από άλλα μέρη του κόσμου ίδρυσαν μεταναστευτικές κοινότητες εκεί, όπως επίσης στο Νιούπορτ και το Σουόνσι. Σήμερα, οι μετανάστες προέρχονται από την ινδική υπο-ήπειρο και μετά τη διεύρυνση της ΕΕ, από την ανατολική Ευρώπη. Το 25% του πληθυσμού του 2001 είχαν γεννηθεί εκτός της Ουαλίας (20% στην Αγγλία).

Η Εθνοσυνέλευση της Ουαλίας ιδρύθηκε το 1999. Οι νομοθετικές της εξουσίες αρχικά περιορίζονταν στη δευτερογενή νομοθεσία, σε περιορισμένο φάσμα θεμάτων, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης. Μετά το Νόμο για την Διοίκηση της Ουαλίας του 2006 και ένα δημοψήφισμα που έλαβε χώρα τον Μάρτιο του 2011, η Εθνοσυνέλευση της Ουαλίας απέκτησε πρωτογενείς νομοθετικές εξουσίες σε πολλά εσωτερικά ζητήματα.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Τα αγγλικά, τα ουαλικά και οι ξένες γλώσσες αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία των ουαλικών στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από την Ουαλία δεν (συγ)χρηματοδοτείται στο εξωτερικό. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί από το Ηνωμένο Βασίλειο. Υπάρχει επίσημη παροχή των ουαλικών στην Ουαλία με την υποστήριξη του Χάρτη.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στο Ηνωμένο Βασίλειο υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω δημοτικών μητρώων, απογραφής και έρευνας. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις ποικίλες γλώσσες των μεταναστών, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι, μία ερώτηση για τη βασική γλώσσα και μία ερώτηση σχετικά με το επίπεδο γνώσης κάθε γλώσσας, δηλαδή για το πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/ καταλαβαίνει/διαβάζει/γράφει σε αυτή.

Ο πρώτος νόμος που αφορούσε τη θέση της ουαλικής γλώσσας ήταν ο Νόμος για τα Δικαστήρια της Ουαλίας του 1942, βάσει του οποίου επιτράπηκε η περιορισμένη χρήση της γλώσσας στα δικαστήρια. Ο Νόμος περί Ουαλικής Γλώσσας του 1967 κατοχύρωσε το δικαίωμα της πιο εκτεταμένης χρήσης των ουαλικών στο δικαστήριο και περιείχε, επίσης, διατάξεις για τη χρήση της γλώσσας στη δημόσια διοίκηση. Ο Νόμος περί Ουαλικής Γλώσσας του 1993 καθιέρωσε την αρχή ότι κατά τη διεξαγωγή δημόσιων συναλλαγών και στα δικαστήρια, τα αγγλικά και τα ουαλικά θα πρέπει να χρησιμοποιούνται επί ίσοις όροις. Ο Νόμος αυτός είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση του Συμβουλίου Ουαλικής Γλώσσας με αρμοδιότητες τη διάδοση και διευκόλυνση της χρήσης των ουαλικών και με αναγκασμένο νομικά καθήκον να εγκρίνει και να παρακολουθεί την εφαρμογή από τους δημόσιους φορείς των σχεδίων για την ουαλική γλώσσα. Μέρος αυτού του σχεδιασμού για την ουαλική γλώσσα ήταν η συγκεκριμενοποίηση των προτεινόμενων μέτρων από τα δημόσια σώματα, με σκοπό την εφαρμογή της δια νόμου προβλεπόμενης αρχής της ισότητας.

Το Μέτρο για την Ουαλική Γλώσσα του 2011 περιλαμβάνει τη διακήρυξη ότι «η ουαλική γλώσσα είναι επίσημη στην

Ουαλία». Περιέχει διατάξεις για τη θεσμοθέτηση ενός Επιτρόπου Ουαλικής Γλώσσας και την κατάργηση του Συμβουλίου Ουαλικής Γλώσσα (βλέπε ενότητα για Ελπιδοφόρες Πρωτοβουλίες παρακάτω).

Η βρετανική νοηματική γλώσσα έχει αναγνωριστεί ως ξεχωριστή γλώσσα, αλλά δεν υπάρχει άμεση σχετική

νομοθεσία, γεγονός που ισχύει και για τις ξένες γλώσσες και τις γλώσσες των μεταναστών, με εξαίρεση τη νομοθεσία που σχετίζεται με την εκπαίδευση. Όταν γίνεται αναφορά στις υπόλοιπες γλώσσες, εκτός από τα ουαλικά, στη νομοθεσία που δεν σχετίζεται με την εκπαίδευση, αυτή αφορά κυρίως υπηρεσίες διερμηνείας ή μετάφρασης.

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση

(Καμία παροχή ξένων γλωσσών και γλωσσών μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	> 1μέρα	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρα	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάση του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	ουαλικά
-----------------------------------	---------

Η προσχολική εκπαίδευση δεν είναι εξολοκλήρου δημόσια· τις περισσότερες φορές παρέχεται από εθελοντές. Ένας οργανισμός, που σήμερα ονομάζεται Mudiad Meithrin, ιδρύθηκε το 1971 με σκοπό τη δημιουργία νηπιαγωγείων στα οποία θα χρησιμοποιούνταν τα ουαλικά ως γλώσσα διδασκαλίας. Υπάρχουν πάνω από 550 παιδικόι σταθμοί, που υπολογίζεται ότι εξυπηρετούν τις ανάγκες του 17% των παιδιών ηλικίας δύο ετών στην Ουαλία. Πάνω από τα δύο τρίτα των παιδιών που πηγαίνουν στους παιδικούς σταθμούς-νηπιαγωγεία προέρχονται από σπίτια στα οποία η πρώτη σε χρήση γλώσσα δεν είναι τα ουαλικά. Το νηπιαγωγείο αποτελεί την πρώτη επαφή τους με τη γλώσσα.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

(Καμία παροχή ξένων γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφικθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	γενική	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	ενδοσχολική

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	γενική	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	εθνικές ή περιφερειακές νόρμες	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Ουαλικά
-----------------------------------	---------

Πάνω από το 20% των μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχουν ως μέσο διδασκαλίας την ουαλική, ποσοστό το οποίο παρουσιάζει σταδιακή αύξηση τα τελευταία χρόνια. Η διδασκαλία στην ουαλική γλώσσα παρέχεται σε ολόκληρη την Ουαλία. Όλοι οι υπόλοιποι μαθητές διδάσκονται τα ουαλικά ως δεύτερη γλώσσα. Εκπαίδευση με τη χρήση των γλωσσών των κοινοτήτων (όρος που προτιμάται στο Ηνωμένο Βασίλειο για αυτές που αναφέρονται ως γλώσσες των μεταναστών στο LRE) ή των ξένων γλωσσών ως γλωσσών διδασκαλίας δεν παρέχεται. Ξένες γλώσσες διδάσκονται σε μερικά σχολεία, όπως και οι γλώσσες των μεταναστών αλλά σε μικρότερο βαθμό. Επίσης, παρέχεται στήριξη στην αγγλική γλώσσα για τους μαθητές των εθνοτικών μειονοτήτων.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχοι	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	μη καθορισμένη	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	μη καθορισμένη	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη καθορισμένη	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	κανένα	ενσωματωμένη στην κατάρτιση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Ουαλικά
Ξένες γλώσσες	γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά: μία από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική

Η χρήση των ουαλικών ως γλώσσας διδασκαλίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ολοένα αυξάνεται, όπως και στην πρωτοβάθμια. Μέχρι το 2010/11, το 16,7% των μαθητών διδάσκονταν τα ουαλικά ως πρώτη γλώσσα (σχεδόν όλοι σε σχολεία με γλώσσα διδασκαλίας τα ουαλικά). Όλοι οι υπόλοιποι μαθητές διδάσκονται τα ουαλικά ως δεύτερη γλώσσα, αν και οι επιδόσεις τους είναι χαμηλές. Επίσης, όλοι οι μαθητές διδάσκονται τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων ετών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το ποσοστό των μαθητών που συνεχίζει την εκμάθηση και συμμετέχει σε δημόσιες εξετάσεις σε μία σύγχρονη ξένη γλώσσα στην ηλικία των δεκαπέντε παρουσιάζει μείωση τα τελευταία χρόνια: το 28% συμμετείχε σε εξετάσεις για το Γενικό Πιστοποιητικό Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (GCSE) σε μία σύγχρονη ξένη γλώσσα το 2010, σε σύγκριση με το 50% το 1997. Οι γλώσσες των κοινοτήτων διδάσκονται σε ελάχιστα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και σποραδικά, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών, ο οποίος παρουσιάζει διακυμάνσεις ανάλογα με τις μεταναστευτικές τάσεις. Όπως και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, παρέχεται στήριξη στην αγγλική γλώσσα για τους μαθητές των εθνοτικών μειονοτήτων.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	μερική
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	μερική
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	με βάση το ΚΕΠΑ	μερική
Γλώσσες των μεταναστών	ΚΕΚ Α				
	ΚΕΚ Β				
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	γενική	μη εφαρμόσιμο	πλήρης

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	όλοι	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	υποχρεωτική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	υποχρεωτική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	εθνική, ξένες και περιφερειακές-μειονοτικές	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	δεν προσφέρεται	προαιρετική

Οι τρεις πόλεις που ερευνήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης είναι αυτές όπου εντοπίζεται η πλειοψηφία των μεταναστευτικών κοινοτήτων. Ακόμα και σε αυτή την περίπτωση, η ζήτηση και η προσφορά εκπαίδευσης σε οποιαδήποτε μειονοτική γλώσσα είναι περιορισμένη. Η χρήση των ουαλικών ως γλώσσας διδασκαλίας είναι πολύ πιο περιορισμένη σε αυτούς τους τομείς. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η παροχή εκπαίδευσης στα ουαλικά, παρόλο που δεν είναι ακόμη εκτεταμένη, παρατηρείται κατά κύριο λόγο σε πανεπιστήμια που δεν συμπεριλαμβάνονται στην έρευνα, δηλαδή στα Πανεπιστήμια του Bangor και Aberystwyth, όπως επίσης και στο Πανεπιστήμιο της Ουαλίας Trinity St David, Carmarthen.

Οι εγγραφές φοιτητών από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιστοιχούσαν στο 5% των συνολικών εγγραφών στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ουαλίας το 2009/2010 και οι εγγραφές φοιτητών από άλλες χώρες εκτός των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο 13%. Στους φοιτητές αυτούς παρέχεται ουσιαστική στήριξη στα αγγλικά.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
υποτιτλίζονται	υποτιτλίζονται	πάντα	μερικές φορές

Η χρήση των ουαλικών στα οπτικοακουστικά μέσα περιορίζεται στο μοναδικό ουαλόφωνο τηλεοπτικό κανάλι S4C (έτος ίδρυσης 1982) και στον εθνικό ουαλικό ραδιοφωνικό σταθμό του Ραδιοφώνου BBC Cymru (έτος ίδρυσης 1977).

Η χρήση των υπόλοιπων γλωσσών είναι σχεδόν ανύπαρκτη στα μεγάλα οπτικοακουστικά μέσα, με εξαίρεση ορισμένες υποτιτλισμένες ταινίες στην τηλεόραση.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης (σε τρεις πόλεις)

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4		Κάρντιφ Σουόνσι Νιούπορτ				
3-4						
1-2	Κάρντιφ Σουόνσι		Κάρντιφ Σουόνσι Νιούπορτ	Κάρντιφ Σουόνσι Νιούπορτ	Κάρντιφ Σουόνσι Νιούπορτ	Κάρντιφ Σουόνσι Νιούπορτ

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

Πρώτες 5	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Κοινωνικές υπηρεσίες	Κοινωνικές υπηρεσίες
2	Νομικές υπηρεσίες	Υπηρεσίες τουρισμού
3	Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες εκπαίδευσης Υπηρεσίες υγείας Νομικές υπηρεσίες Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς Θεατρικά προγράμματα
4	Υπηρεσίες τουρισμού	
5	Υπηρεσίες υγείας	

Στην τοπική και κεντρική κυβέρνηση και τους φορείς τους, η ύπαρξη γλωσσικού σχεδιασμού για την ουαλική, που απαιτούνταν από τον Νόμο περί Ουαλικής Γλώσσας του 1993, εξασφαλίζει τη διαθεσιμότητα μερικών υπηρεσιών στα ουαλικά και την εκτεταμένη χρήση τους, για παράδειγμα, στη δημόσια σήμανση και στα έντυπα (π.χ. αιτήσεις). Ωστόσο, καθώς η έρευνα εστιάζει σε τρεις πόλεις όπου το ποσοστό των ομιλητών της ουαλικής γλώσσας είναι χαμηλό σε σχέση με τις περιοχές της βόρειας και δυτικής Ουαλίας, το ποσοστό παροχής υπηρεσιών στα ουαλικά είναι επίσης χαμηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο για περιοχές με μεγαλύτερο αριθμό ομιλητών της ουαλικής. Από την άλλη, καθώς σε αυτές τις πόλεις το ποσοστό μεταναστών είναι μεγαλύτερο, η χρήση υπηρεσιών διερμηνείας είναι μεγαλύτερη από ό,τι σε οποιοδήποτε άλλο μέρος της Ουαλίας.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις (20 εταιρείες)

	ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ							
	Διαθεσιμότητα γλωσσικής στρατηγικής	Έμφαση στις γλωσσικές δεξιότητες κατά την πρόσληψη	Παροχή διεθνούς κινητικότητας	Χρήση εξωτερικών μεταφραστών/διερμηνέων	Καταγραφή των γλωσσικών δεξιοτήτων του προσωπικού	Χρήση δικτύων για τη γλωσσική κατάρτιση	Χρήση προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ	Γνώση περί προγραμμάτων/χρηματοδότησης ΕΕ
Ευρέως εφαρμοζόμενη	1	2	2	3	1	0	0	0

		ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ						ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ			
		Συνεργασία με τον τομέα της εκπαίδευσης	Συστήματα επιβράβευσης/προώθησης βάσει των γλωσσικών δεξιοτήτων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης	Χρήση του ΚΕΠΑ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα ενδοεπιχειρησιακά έγγραφα/το ενδοδίκτυο	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το λογισμικό, τα προγράμματα του διαδικτύου	Γλώσσα που χρησιμοποιείται στις Επτήσεις/Επιχειρησιακές εκθέσεις	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για το μάρκετινγκ	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επωνυμία/ταυτότητα	Γλώσσα που χρησιμοποιείται για την ιστοσελίδα
Αγγλικά	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	1	1	0	20	20	20	20	20	20
Ουαλικά	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	0	0	0	1	0	0	2	3	2
Άλλες	ευρέως εφαρμοζόμενη	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3

Η χρήση άλλων γλωσσών εκτός από τα αγγλικά εντός των επιχειρήσεων στις πόλεις που μελετήθηκαν είναι περιορισμένη, αλλά τα ουαλικά χρησιμοποιούνται ως ένα βαθμό στη σύμμιση και τη διαφήμιση.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Εξακολουθούν να καταβάλλονται προσπάθειες ώστε να διασφαλιστεί η ισότιμη μεταχείριση ουαλικών και αγγλικών στην Ουαλία. Στη σχολική εκπαίδευση έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, αλλά πολλά μένουν ακόμα να γίνουν σε άλλους τομείς. Η παρουσία τόσο των ξένων γλωσσών όσο και των γλωσσών των μεταναστών είναι σχεδόν αμελητέα ακόμα και στη σχολική εκπαίδευση.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Το Coleg Cymraeg Cenedlaethol (Εθνικό Κολλέγιο για την Ουαλική Γλώσσα) ιδρύθηκε το 2011. Δεν αποτελεί ιδιαίτερη γεωγραφική μονάδα ούτε απονέμει πτυχίο. Σκοπός του είναι η συνεργασία με όλα τα πανεπιστήμια της Ουαλίας για την αύξηση των ευκαιριών των φοιτητών να σπουδάσουν στα ουαλικά.

Σύμφωνα με τα Μέτρα περί Ουαλικής Γλώσσας του 2011, προβλέπεται η θεσμοθέτηση ενός Επιτρόπου για την Ουαλική Γλώσσα από την 1η Απριλίου του 2012, οι αρμοδιότητες του οποίου θα συνίστανται στη διάδοση και διευκόλυνση της χρήσης των ουαλικών, τη διασφάλιση της ισότιμης μεταχείρισης της ουαλικής σε σχέση με την αγγλική, τη διερεύνηση τυχόν παρεμβάσεων στην ελευθερία χρήσης των ουαλικών και τη διεξαγωγή ερευνών για σχετικά ζητήματα. Ο Επίτροπος θα πρέπει να λειτουργεί βάσει «της αρχής ότι οι κάτοικοι της Ουαλίας θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ζουν χρησιμοποιώντας την ουαλική γλώσσα, εφόσον το επιθυμούν». Οι Υπουργοί της Ουαλίας (στην Εθνοσυνέλευση της Ουαλίας) θα πρέπει να αναπτύξουν μια στρατηγική, προσδιορίζοντας επακριβώς τους τρόπους με τους οποίους προτείνουν να επιτευχθεί η διάδοση και η διευκόλυνση της χρήσης των ουαλικών. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν επίσης να καθορίσουν πρότυπα με τα οποία οφείλουν να συμμορφώνονται οι δημόσιοι φορείς. Τα εν λόγω πρότυπα θα αντικαταστήσουν τον υπάρχον σύστημα των γλωσσικών σχεδίων. Ο Επίτροπος θα επιβλέπει την εφαρμογή αυτών των προτύπων.

Η κυβέρνηση της Ουαλίας δημοσίευσε τη νέα γλωσσική στρατηγική για την ουαλική γλώσσα την 1η Μαρτίου του 2012.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Welsh Government (2010). Welsh-medium education strategy: information. Information document No: 083/2010. Κάρντιφ: Κυβέρνηση της Ουαλίας. Διαθέσιμο στο <http://wales.gov.uk/docs/dcells/publications/100420welshmediumstrategyen.pdf>

Welsh Government (2010). Making languages count: Modern foreign languages in secondary schools and Learning Pathways 14–19. Information document No: 088/2010. Κάρντιφ: Κυβέρνηση της Ουαλίας. Διαθέσιμο στο <http://wales.gov.uk/topics/educationandskills/publications/guidance/makinglanguagescount/?lang=en>

Welsh Language Act 1993. Διαθέσιμο στο http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1993/38/pdfs/ukpga_19930038_en.pdf

Welsh Language (Wales) Measure 2011. Διαθέσιμο στο http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/1/pdfs/mwa_20110001_en.pdf

Welsh Government (2012). A living language: a language for living. Κάρντιφ: Κυβέρνηση της Ουαλίας. Διαθέσιμο στο <http://wales.gov.uk/docs/dcells/publications/122902wls201217en.pdf>

19 ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

19.3 Σκωτία

Teresa Tinsley and Philip Harding-Esch

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Ο πληθυσμός της Σκωτίας ανέρχεται στα 5,22 εκατομμύρια, 92.000 εκ των οποίων, ή λιγότερο από το 2%, γνωρίζει κατά κάποιον τρόπο τη γαελική γλώσσα.¹ Η Σκωτία αποτελεί πόλο έλξης για μετανάστες από το 2002²: σύμφωνα με την απογραφή του 2001, υπάρχει ένα ποσοστό έγχρωμων εθνοτικών μειονοτήτων της τάξεως του 2%, με την πλειοψηφία να προέρχεται από το Πακιστάν, αλλά το 2009 μια εθνική έρευνα του μαθητικού πληθυσμού³ έδειξε ότι το 4,3% του μαθητικού πληθυσμού χρησιμοποιούσε στο σπίτι γλώσσα άλλη από τα αγγλικά. Συνολικά καταγράφηκε η χρήση 138 γλωσσών, με τα πολωνικά να καταλαμβάνουν την πρώτη θέση με ποσοστό 0,8% του σχολικού πληθυσμού, ενώ στις επόμενες θέσεις κατατάσσονταν οι γλώσσες παντζάμπι, ουρντού, αραβική, καντονέζικη, γαλλική και γαελική. 626 μαθητές δήλωσαν ότι η γλώσσα που χρησιμοποιούσαν κατά κύριο λόγο στο σπίτι ήταν η γαελική, δηλαδή λιγότεροι από ένας στους χίλιους. Ωστόσο, η εκπαίδευση πολλών άλλων μαθητών διεξάγεται με γλώσσα διδασκαλίας τα γαελικά ή η διδασκαλία των γαελικών διεξάγεται με μέσο αυτή τη γλώσσα. Ο αριθμός αυτών των μαθητών το 2011 έφτανε τους 4.064, δηλαδή ένας στους 180 μαθητές.⁴

Η Σκωτία διανύει τον δεύτερο χρόνο εφαρμογής του Curriculum for Excellence (Αναλυτικό Πρόγραμμα Αριστείας), το οποίο αντιμετωπίζει τη μάθηση πιο πολύ ολιστικά παρά ως μία σειρά ξεχωριστών μαθημάτων. Έχουν εκφραστεί ανησυχίες ότι αυτό ενδέχεται να επιδεινώσει την κατάσταση της γλωσσικής εκπαίδευσης, καθώς τόσο τα σχολεία πρωτοβάθμιας όσο και αυτά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δίνουν προτεραιότητα στην εκμάθηση βασικών μαθηματικών εννοιών (αριθμητισμός), την ικανότητα ανάγνωσης και γραφής (γραμματισμός), την υγεία και την πρόνοια. Ως εκ τούτου, το Σώμα Επιτηρητών Σχολείων της Σκωτίας αναγκάστηκε να τονίσει τη σημασία που αποδίδει στις γλώσσες στα πλαίσια του νέου αναλυτικού προγράμματος.⁵

Οι γλώσσες των μεταναστών δεν προσφέρονται συνήθως στα σχολεία της Σκωτίας, και δίνεται μεγάλη βαρύτητα στη διδασκαλία των αγγλικών σε παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Τα αγγλικά, οι ξένες γλώσσες, οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της εθνικής γλώσσας στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάνονται από το Ηνωμένο Βασίλειο (συ)χρηματοδοτείται στο Βέλγιο, τη Μπελγίε, το Μπρουνέι, τον Καναδά, την Κύπρο, τα νησιά Φώκλαντ, τη Γερμανία, το Γιβραλτάρ, την Ιταλία και την Ολλανδία. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί από το Ηνωμένο Βασίλειο. Στην Σκωτία οι μειονοτικές γλώσσες που αναγνωρίζονται στον Χάρτη είναι τα σκωτσέζικα και τα γαελικά (Σκωτίας). Υπάρχει επίσημη παροχή των γαελικών (Σκωτίας) στην περιφερειακή εκπαίδευση με την υποστήριξη του Χάρτη.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στο Ηνωμένο Βασίλειο υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω δημοτικών μητρώων, απογραφής και έρευνας. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις ποικίλες γλώσσες των μεταναστών, καθώς περιέχουν μία ερώτηση σχετικά με τη γλώσσα που ομιλείται στο σπίτι, μία ερώτηση για τη βασική γλώσσα και μία ερώτηση σχετικά με τη γνώση των αγγλικών, των σκωτσέζικων και των γαελικών Σκωτίας, δηλαδή αν και πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/καταλαβαίνει/διαβάζει/γράφει σε αυτές.

Ο Νόμος του 2005 για τη Γαελική Γλώσσα επέβαλε τη δημιουργία ενός Εθνικού Σχεδίου για τη Γαελική και η κυβέρνηση της Σκωτίας έχει δεσμευτεί να ενισχύσει τη θέση της γλώσσας, την εκμάθηση και τη χρήση της. Πρόσφατα δημοσίευσε ένα προσχέδιο του Εθνικού Σχεδίου για τη Γαελική για την περίοδο 2012–2017¹, στο οποίο περιλαμβάνεται η ανάπτυξη ενός αναλυτικού προγράμματος στη γαελική γλώσσα. Η σχετικά ευνοϊκή μεταχείριση της γαελικής έχει εγείρει ερωτήματα για τη θέση της σκωτσέζικης γλώσσας, η οποία έχει αναγνωριστεί επίσης στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες, μαζί με τα βόρεια σκωτσέζικα (περιοχή Ulster). Η Έκθεση της Υπουργικής Ομάδας Εργασίας για τη Σκωτσέζικη Γλώσσα (Νοέμβριος 2010)² καλούσε την κυβέρνηση

¹ *Scotland's Census 2001: Gaelic Report 2005*, General Register Office for Scotland.

² *Scotland's Population 2010, The Registrar General's Annual Review of Demographic Trends*, Αύγουστος, 2011.

³ *Pupils in Scotland 2009*, Scottish Government Publications.

⁴ *Scottish Government, Pupil Census, Supplementary Data 2011*.

⁵ TESS 4/6/2010.

¹ www.scottish.parliament.uk/parliamentarybusiness/CurrentCommittees/45383.aspx.

² *Report of the Ministerial Working Group on the Scots Language*, Νοέμβριος, 2010.

της Σκωτίας να αναπτύξει μια Πολιτική για τη Σκωτσέζικη Γλώσσα και να εμφανίζει τη Σκωτία διεθνώς ως τρίγλωσση χώρα.

Η πολιτική και η πρακτική για τα Αγγλικά ως Πρόσθετη Γλώσσα (EAL) και η στήριξη των νεοαφιχθέντων μεταναστών αναθεωρήθηκε το 2009.³ Η έκθεση που καταρτίστηκε μετά την αναθεώρηση συστήνει την υιοθέτηση των καλών πρακτικών που εντοπίστηκαν σε

ορισμένες τοπικές αρχές και την περαιτέρω επέκτασή τους, συμπεριλαμβάνοντας ενέργειες όπως: υποδοχή των νεοαφιχθέντων μεταναστών και αποδοχή μεθόδων για την αρχική αλλά και για συνεχή αξιολόγηση· χρήση της πρώτης γλώσσας των νεοαφιχθέντων παιδιών και νέων ως εργαλείο μάθησης· παροχή ειδικά στοχευμένης επιμόρφωσης του διδακτικού προσωπικού, ώστε αυτό να είναι σε θέση να ανταπεξέλθει πιο αποτελεσματικά στις ανάγκες των νεοαφιχθέντων παιδιών και νέων.

³Count Us In report, 2009 www.Itscotland.org.uk/Images/cuimnnus_tcm4-618947.pdf

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καμία στήριξη	1 χρόνο	καμία	>1 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καμία	πλήρης
Ξένες γλώσσες	καμία στήριξη	<1 χρόνο	καμία	<0,5 μέρα	καμία	καμία	μερική
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	1 χρόνο	καμία	<0,5 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	γαελικά Σκωτίας
Ξένες γλώσσες	κινέζικα, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, ισπανικά – αλλά συχνά μόνο στον ιδιωτικό τομέα

Ένας μικρός αλλά διαρκώς αυξανόμενος αριθμός νηπιαγωγείων προσφέρουν διδασκαλία ξένων γλωσσών, κυρίως στον ιδιωτικό τομέα, αλλά μερικές τοπικές αρχές παρέχουν διδασκαλία ξένων γλωσσών από την ηλικία των τριών. Όλα τα παιδιά με περιορισμένη γνώση της αγγλικής λαμβάνουν ενισχυτική διδασκαλία, εφόσον τη χρειάζονται, η οποία διεξάγεται με τη συνεργασία μεταξύ ειδικά εκπαιδευμένου και μη διδακτικού προσωπικού για τη διδασκαλία της Αγγλικής ως Πρόσθετης Γλώσσας. Η γαελική γλώσσα διδάσκεται σε λίγα νηπιαγωγεία (με περίπου 2.000 εγγεγραμμένα παιδιά). Οι γλώσσες των μεταναστών προσφέρονται σπανίως.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφικθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	σχολικές νόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο τελευταίο στάδιο	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικείμενου	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι Γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση:

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	γαελικά Σκωτίας
Ξένες γλώσσες	γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά: προαιρετικά

Η Σκωτία ήταν μια από τις πρώτες χώρες που υιοθέτησε τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (1992) και μέχρι το 2005 ουσιαστικά όλα τα σχολεία αυτής της βαθμίδας παρείχαν τη διδασκαλία μιας ξένης γλώσσας. Τα γαλλικά ήταν και παραμένουν στην πρώτη θέση (σε σύγκριση με τα ισπανικά, τα γερμανικά, τα ιταλικά και τα γαελικά). Όλα τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να μάθουν τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα από το τελευταίο στάδιο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, χωρίς όμως η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας να είναι υποχρεωτική. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Αριστείας δίνει σαφείς οδηγίες για τη διδασκαλία μιας ξένης γλώσσας, και το αναμενόμενο επίπεδο γλωσσομάθειας κατά την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι το A1 σύμφωνα με το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΚΕΠΑ). Στις περισσότερες περιπτώσεις η διδασκαλία της ξένης γλώσσας περιορίζεται στις τελευταίες δύο τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στην ηλικία 10–12 ετών, και ο χρόνος που αφιερώνεται στη διδασκαλία της εβδομαδιαία είναι αρκετά περιορισμένος. Τα ζητήματα που αφορούν τελευταία τον χώρο είναι η επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού και η στήριξη από τις τοπικές αρχές (εξαιτίας των περικοπών στη χρηματοδότηση).¹

Η αντιμετώπιση της εκμάθησης της γαελικής γλώσσας παρουσιάζει ουσιαστικές διαφορές σε σχέση με την εκμάθηση των ξένων γλωσσών, καθώς ήδη από το 1986 στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ολόκληρη τη Σκωτία είχαν συσταθεί τάξεις στις οποίες χρησιμοποιούνταν ως μέσο διδασκαλίας τα γαελικά, ενώ η γλώσσα αυτή χρησιμοποιούνταν ως μέσο διδασκαλίας και σε πολλά νηπιαγωγεία σε διάφορες περιοχές. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έκθεση της Επιθεώρησης της Εκπαίδευσης (HMIΕ),² εκπαίδευση με μέσο διδασκαλίας τα γαελικά διεξάγεται σε 2.312 παιδιά, για τα περισσότερα από τα οποία η γαελική δεν αποτελεί την πρώτη τους γλώσσα. Η γαελική προσφέρεται, επίσης, ως δεύτερη γλώσσα σε αρκετά σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Σε όλα τα παιδιά νεοαφιχθέντων μεταναστών που εγγράφονται στα γενικά σχολεία προσφέρεται ενισχυτική διδασκαλία της αγγλικής πριν ή και κατά τη φοίτησή τους σε αυτά, και οι δεξιότητές τους αξιολογούνται και υπόκεινται σε τακτική παρακολούθηση από κάποιον ειδικό στη διδασκαλία της Αγγλικής ως Πρόσθετης Γλώσσας. Η διδασκαλία των γλωσσών των μεταναστών είναι σπάνια.

¹'Pupils risk being lost in translation', Edinburgh Evening News 16/4/2010.

²HMIΕ, *Gaelic Education: Building on the successes, addressing the barriers*, 21 Ιουνίου 2011.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)**Οργάνωση**

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επιπλέον υποστήριξη για παιδιά νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	ενιαίο και σαφές	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϊοθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	5–10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές φόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	καθόλου	στο σχολικό ωράριο	καμία	ενδοσχολική	με βάση το ΚΕΠΑ	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικές ή σχολικές νόρμες	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	γενική	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ενσωματωμένη στην κατάρτιση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	γαελικά
Ξένες γλώσσες	Γενικώς γαλλικά, γερμανικά ή ισπανικά. Επίσης ιταλικά και κινεζικά: μια από αυτές τις γλώσσες είναι υποχρεωτική και οι υπόλοιπες προαιρετικές
Γλώσσες των μεταναστών	κινεζικά, ρωσικά, ουρντού

Οι σύγχρονες γλώσσες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του Αναλυτικού Προγράμματος Αριστείας και όλα τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να μάθουν μια σύγχρονη γλώσσα στα πλαίσια της εγκύκλιος γενικής εκπαίδευσης (S1–S3). Έχουν, συγκεκριμένα, την ευκαιρία να φτάσουν τουλάχιστον στο επίπεδο γλωσσομάθειας A2 βάσει της κλίμακας του ΚΕΠΑ και για τους περισσότερους μαθητές αυτό συμβαίνει κατά κανόνα κατά τη διάρκεια της εγκύκλιος, γενικής εκπαίδευσης (S1–S3) και όχι κατά τη διάρκεια της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (S4–S6). Στόχος της κυβέρνησης της Σκωτίας είναι η εφαρμογή πολιτικών που θα διασφαλίζουν την εκμάθηση δύο επιπλέον γλωσσών πέρα από τη μητρική.

Ωστόσο, η σημερινή κατάσταση των ξένων γλωσσών στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προκαλεί ανησυχία. Ενώ το 2001 ουσιαστικά όλοι οι μαθητές μάθαιναν μια γλώσσα μέχρι το τέταρτο έτος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μέχρι το 2010 το ποσοστό είχε μειωθεί στο 67%.¹ Τα γαλλικά αντιστοιχούν στο 70% περίπου των συμμετοχών σε εξετάσεις, και ακολουθούν τα γερμανικά (16%) και τα ισπανικά (10%). Η προτίμηση στα ισπανικά έχει σημειώσει αύξηση παρά τη γενική μείωση.² Στα πιο προχωρημένα επίπεδα, η κατάσταση παρουσιάζει μεγαλύτερη σταθερότητα.³

Το 2011 περισσότερες από τις μισές τοπικές αρχές της Σκωτίας ανέφεραν την ύπαρξη τουλάχιστον ενός σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου οι γλώσσες δεν ήταν υποχρεωτικές, με τα σχολεία να θεωρούν ότι η «υποχρέωση» παροχής ξενόγλωσσας εκπαίδευσης έχει εκπληρωθεί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.⁴ Οι περικοπές της κρατικής χρηματοδότησης έχουν άμεσο αντίκτυπο στην πρόσληψη Βοηθών Καθηγητών Ξένων Γλωσσών (από 285 το 2005 μειώθηκαν σε 59 το 2011), γεγονός που προκάλεσε δημόσια κατακραυγή εκ μέρους των ξένων προξενείων και ανησυχίες για το μέλλον της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της Σκωτίας.⁵

Η συνέχιση της εκπαίδευσης με μέσο διδασκαλίας τη γαελική γλώσσα στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί πρόκληση, καθώς παρέχεται μόνο σε τριάντα έξι σχολεία και περιορίζεται κατά κύριο λόγο στα δύο πρώτα χρόνια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η σκωτσέζικη γλώσσα δεν διδάσκεται ως συγκεκριμένο μάθημα αλλά συγκαταλέγεται στις γλώσσες που πολλά παιδιά φέρνουν μαζί τους στο σχολείο. Για τον λόγο αυτό, τα σχολεία ενθαρρύνονται να αξιοποιήσουν αυτή την κατάσταση και να δώσουν στους μαθητές την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με κάποιες πτυχές της σκωτσέζικης γλώσσας μέσω μαθημάτων που εντάσσονται στο αναλυτικό πρόγραμμα.

Υπάρχει σαφές αναλυτικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της αγγλικής ως πρώτης και δεύτερης γλώσσας. Στα παιδιά των νεοαφιχθέντων μεταναστών προσφέρεται ενισχυτική διδασκαλία· ωστόσο, η παροχή αυτή ποικίλλει σημαντικά ανά περιοχή. Η διδασκαλία των γλωσσών των μεταναστών παρέχεται περιστασιακά στις περιοχές με μεγάλο αριθμό μεταναστών, αλλά για την ενσωμάτωσή τους ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στα αγγλικά.

¹ *Modern Languages Excellence Report*, Scottish CILT, 2011.

² *Modern Languages Excellence Report*, Scottish CILT, 2011.

³ *Modern Languages Excellence Report*, Scottish CILT, 2011.

⁴ Η έρευνα διεξήχθη από το TESS και κατέληξε σε έκθεση με τίτλο: "Poor language skills put Scots at disadvantage", TESS 25/3/2011.

⁵ "Backlash from diplomats over language cuts", *Scotland on Sunday*, 4/12/11.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή περιφερειακών/μειονοτικών και γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	πλήρης
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	μερική

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε τρία πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	μόνο εθνική	μόνο εθνική	όλοι	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	υποχρεωτική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	μόνο εθνική	μόνο εθνική	περιορισμένες	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	μόνο διεθνείς	υποχρεωτική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Γ	μόνο εθνική	μόνο εθνική	όλοι	με βάση το ΚΕΠΑ	μόνο διεθνείς	υποχρεωτική	προαιρετική

Τα πανεπιστήμια της Σκωτίας αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα, γεγονός που προκαλεί φόβο για το μέλλον των τμημάτων γλωσσών σε ορισμένα από αυτά και ιδιαίτερα για τη βιωσιμότητα των λιγότερο διδασκόμενων γλωσσών. Μάλιστα έχει υποβληθεί αίτημα στη Βουλή της Σκωτίας για τη διασφάλιση της στοχευμένης στήριξης των «στρατηγικά σημαντικών και ευάλωτων» γλωσσών, όπως συμβαίνει και στην Αγγλία.

Τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Αρχής Τυπικών Προσόντων της Σκωτίας κατέδειξαν ότι η παροχή σύγχρονων γλωσσών στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης στη Σκωτία ήταν στα όρια της ολικής κατάρρευσης.¹ Η ανάλυση έδειξε ότι η διαιωνιζόμενη πεποίθηση των εργοδοτών ότι «τα αγγλικά αρκούν» έχει επηρεάσει αρνητικά την παροχή γλωσσών τόσο στη τριτοβάθμια όσο και στην επαγγελματική εκπαίδευση.

¹ *La Grande Illusion: Why Scottish further education has failed to grasp the potential of modern languages*, Hannah Doughty, University of Strathclyde, Scottish Languages Review, Issue 23, Spring 2011.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
Υποτιτλίζονται	Υποτιτλίζονται	τακτικά	τακτικά

Τα ραδιοφωνικά προγράμματα προσφέρονται κατά κύριο λόγο στα αγγλικά, αλλά ο ραδιοφωνικός σταθμός BBC nan Gaidheal μεταδίδει καθημερινά εκπομπές αποκλειστικά στα γαελικά. Τα τηλεοπτικά προγράμματα μεταδίδονται κατά κύριο λόγο στα αγγλικά και στα γαελικά, αλλά υπάρχουν, επίσης, εκπομπές στα σενεγαλέζικα, στη χίντι, στα δανικά και στη βρετανική νοηματική γλώσσα. Από το 2008 ένας τηλεοπτικός σταθμός που μεταδίδει προγράμματα στη σκωτσέζικη γαελική, ο BBC Alba, εκπέμπει ψηφιακά, δορυφορικά και διαδικτυακά, και οι τηλεθεατές που τον παρακολουθούν ανέρχονται στους 500.000 εβδομαδιαίως. Οι ξενόγλωσσες ταινίες στη Σκωτία μεταδίδονται κατά κανόνα στην πρωτότυπη γλώσσα με υπότιτλους τόσο στον κινηματογράφο όσο και στην τηλεόραση. Ωστόσο, οι ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί που μεταδίδουν εκπομπές σε ξένες και περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες είναι προσβάσιμοι μέσω του Freeview, διαδικτυακά ή δορυφορικά για παράδειγμα. Η νοηματική γλώσσα προσφέρεται τακτικά σε σημαντικά γεγονότα της επικαιρότητας σε όλες τις πόλεις. Η ποικιλία των γλωσσών στις οποίες διατίθενται οι εφημερίδες είναι αρκετά μεγάλη στις μεγαλύτερες πόλεις.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές σε επίπεδο πόλης

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4		Γλασκόβη Εδιμβούργο Aberdeen			Εδιμβούργο	
3-4						
1-2			Γλασκόβη Εδιμβούργο Aberdeen	Γλασκόβη	Γλασκόβη	Γλασκόβη Εδιμβούργο

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Υπηρεσίες εκπαίδευσης Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης Υπηρεσίες υγείας Κοινωνικές υπηρεσίες Νομικές υπηρεσίες Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης
2		Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς
3		Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
4		Υπηρεσίες υγείας Κοινωνικές υπηρεσίες Νομικές υπηρεσίες

Στις πόλεις που ερευνήθηκαν, στην αστυνομία, στα δικαστήρια, στις υπηρεσίες υγείας και στην τοπική αυτοδιοίκηση γίνεται εκτεταμένη χρήση υπηρεσιών μετάφρασης και διερμηνείας, ενώ καταβάλλονται προσπάθειες για την παροχή γραπτών και διαδικτυακών πληροφοριών σε πολλές γλώσσες. Η γραπτή επικοινωνία διατίθεται συνήθως στα αγγλικά και τα γαελικά, αλλά και σε πολλές άλλες γλώσσες. Οι γλώσσες στις οποίες πραγματοποιούνται οι συναλλαγές με τις δημόσιες υπηρεσίες καθορίζονται από τις γλώσσες των κοινοτήτων στις οποίες λειτουργούν οι εκάστοτε δημόσιες υπηρεσίες. Το Εδιμβούργο και η Γλασκόβη σχεδιάζουν να αυξήσουν τις δεξιότητες του προσωπικού τους στα γαελικά σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο για τα Γαελικά και τον Νόμο του 2005 για τη Γαελική Γλώσσα.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις

Οι έρευνες για τις ανάγκες (επαγγελματικών) δεξιοτήτων που έχουν διεξαχθεί στη Σκωτία δεν εντοπίζουν την έλλειψη γλωσσικών δεξιοτήτων ως πρόβλημα.¹ Ωστόσο, η περαιτέρω ανάλυση των ερευνών αυτών δείχνει ότι οι εργοδότες στη Σκωτία μάλλον παρακάμπτουν παρά αντιμετωπίζουν τις ανάγκες στον τομέα των γλωσσικών δεξιοτήτων, περιορίζοντας την εξαγωγική τους δραστηριότητα μόνο σε αγγλόφωνες χώρες ή σε χώρες όπου είναι εύκολη η ανεύρεση ομιλητών της αγγλικής.² Σαφέστατα υπάρχει μια γλωσσική διάσταση στα εμπόδια που αναφέρονται συχνότερα σχετικά με την εξαγωγική δραστηριότητα, π.χ. ανεύρεση έμπιστων συνεργατών στο εξωτερικό.

¹ Leitch Review of Skills, *Prosperity for all in the global economy: world class skills*, 2006, and *Futureskills Scotland (2007)*, *Skills in Scotland 2006*, Scottish Enterprise, Γλασκόβη.

² *Modern Languages Excellence Report*, Scottish CILT, 2011.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Όπως επιβεβαιώνεται από την έρευνα Language Rich Europe, τα γαελικά χαίρουν μεγάλης πολιτικής στήριξης τόσο με το Σχέδιο για τη Γαελική Γλώσσα όσο και με τη αδιάλειπτη ζήτηση που έχει η εκπαίδευση με μέσο διδασκαλίας τη γαελική από τους γονείς. Το κύρος της γαελικής είναι πολύ διαφορετικό από αυτό που αποδίδεται σε άλλες γλώσσες που ομιλούνται και χρησιμοποιούνται στη Σκωτία. Μία μελέτη για τις γλώσσες των κοινοτήτων (ο όρος που χρησιμοποιείται στο Ηνωμένο Βασίλειο για τις γλώσσες, οι οποίες στο πρόγραμμα LRE αναφέρονται ως γλώσσες των μεταναστών), που δημοσιεύτηκε το 2006¹ διαπίστωσε ότι είκοσι μία γλώσσες αυτής της κατηγορίας παρέχονται σε παιδιά σχολικής ηλικίας σε συμπληρωματικά μαθήματα, αλλά απουσιάζουν πλήρως οι υπόλοιπες γλώσσες που μιλούνται στη Σκωτία, συμπεριλαμβανομένης της σκωτσέζικης. Η πλέον διδασκόμενη γλώσσα ήταν η ουρντού, για την οποία εντοπίστηκαν σαράντα δύο τάξεις συμπληρωματικής διδασκαλίας, καθώς και περιπτώσεις παροχής της σε γενικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων ευκαιριών για τη διδασκαλία του μαθήματος ως σύγχρονης γλώσσας. Παρόλο που το ζήτημα της εκμάθησης ξένων γλωσσών φαίνεται πλέον να σκαρφαλώνει στις πρώτες θέσεις στην πολιτική ατζέντα, υφίσταται σαφέστατα ανάγκη περαιτέρω επισήμανσης των κοινωνικών, πολιτιστικών, μορφωτικών και οικονομικών πλεονεκτημάτων της για τη Σκωτία, καθώς και η ανάγκη επένδυσης στην εξειδικευμένη ποιοτική επιμόρφωση των διδασκόντων.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Η κυβέρνηση της Σκωτίας έθεσε πρόσφατα ως στόχο της γλωσσικής της πολιτικής να μαθαίνει κάθε παιδί στη Σκωτία δύο επιπλέον γλώσσες πέρα από τη μητρική του (με βάση το Σύμφωνο της Βαρκελώνης της ΕΕ). Σκοπεύει να υλοποιήσει τον στόχο αυτό κατά τη διάρκεια της θητείας δύο κοινοβουλίων και έχει συστήσει μια ομάδα εργασίας η οποία θα διατυπώσει στους υπουργούς τις προτάσεις της το 2012.¹

Η Ομάδα Αριστείας Σύγχρονων Γλωσσών, υπό την προεδρία του SCILT, του Εθνικού Κέντρου Γλωσσών της Σκωτίας, έχει δημοσιεύσει μια έκθεση η οποία περιγράφει με σαφήνεια πώς εναρμονίζεται η εκμάθηση σύγχρονων ξένων γλωσσών με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Αριστείας καθώς και τις ενέργειες που πρέπει να υλοποιηθούν για τη διασφάλιση, προώθηση και ενίσχυση της παροχής σύγχρονων γλωσσών στη Σκωτία. Ένα πολύ θετικό βήμα είναι η τυποποίηση των επιπέδων γλωσσομάθειας σύμφωνα με το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες του Συμβουλίου της Ευρώπης, και ο καθορισμός του επιπέδου που πρέπει να κατακτούν όλα τα παιδιά με την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (A1) και μετά το πέρας των τριών πρώτων ετών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (A2).

Το Απολυτήριο Γλωσσών της Σκωτίας είναι μια ακόμα ενδιαφέρουσα και ελπιδοφόρα πρωτοβουλία, που αποσκοπεί να καλύψει το κενό που μεσολαβεί μεταξύ του σχολείου και του πανεπιστημίου και να παράσχει δεξιότητες για τη μάθηση, την καθημερινή ζωή και την εργασία.

¹Provision for community language learning in Scotland, Scottish CILT/University of Stirling, 2006.

¹ Καταγραφή της συζήτησης στις 8/12/2011 στο Κοινοβούλιο της Σκωτίας. Διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο του Κοινοβουλίου της Σκωτίας.

² Modern Languages Excellence Report, SCILT, Μάρτιος 2011.

19 ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

19.4 Βόρεια Ιρλανδία

Teresa Tinsley and Philip Harding-Esch

Διάρθρωση εθνικού προφίλ

Ο πληθυσμός της Βόρειας Ιρλανδίας ανέρχεται στα 1,8 εκατομμύρια. Ενώ τα αγγλικά είναι η καθομιλουμένη γλώσσα, σύμφωνα με την απογραφή του 2001 το 10% του πληθυσμού ανέφερε «κάποια γνώση» ιρλανδικών.¹ Μετά τη σταθεροποίηση της πολιτικής κατάστασης στα τέλη της δεκαετίας του 1990, η χώρα αποτελεί πόλο έλξης μεταναστών, ο αριθμός των οποίων παρουσιάζει διαρκώς αύξηση. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, οι πιο σημαντικές γλώσσες των μεταναστευτικών ομάδων ήταν τα κινεζικά, τα αραβικά και τα πορτογαλικά· ωστόσο, η πιο πρόσφατη μετανάστευση από την προσχώρηση των Α8 στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει δώσει μεγάλη ώθηση στη χρήση των πολωνικών, και σε μικρότερο βαθμό των λιθουανικών. Το 3% των παιδιών που φοιτούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σήμερα έχουν ως πρώτη γλώσσα κάποια άλλη γλώσσα και όχι τα αγγλικά, ενώ στο Dungannon, την περιοχή όπου παρατηρείται και η μεγαλύτερη γλωσσική ποικιλομορφία,² το ποσοστό αυτό φτάνει το 11%.

Οι γλώσσες στα επίσημα έγγραφα και βάσεις δεδομένων

Τα αγγλικά, οι ξένες γλώσσες, οι περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και οι γλώσσες των μεταναστών αντιμετωπίζονται στα πλαίσια και τα έγγραφα της γλωσσικής νομοθεσίας και/ή της γλωσσικής πολιτικής στην Ιρλανδία. Η εκμάθηση και η διδασκαλία της αγγλικής στο εξωτερικό για παιδιά και/ή ενήλικες που κατάγονται από το Ηνωμένο Βασίλειο (συγ) χρηματοδοτείται στο Βέλγιο, τη Μπελίτζε, το Μπρουνέι, τον Καναδά, την Κύπρο, τα νησιά Φώκλαντ, τη Γερμανία, το Γιβραλτάρ, την Ιταλία και την Ολλανδία. Ο *Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες* έχει υπογραφεί και επικυρωθεί από το Ηνωμένο Βασίλειο. Στη Βόρεια Ιρλανδία οι μειονοτικές γλώσσες που αναγνωρίζονται στον Χάρτη είναι τα ιρλανδικά και τα βόρεια σκωτσέζικα του Ulster. Υπάρχει επίσημη παροχή των ιρλανδικών στην περιφερειακή εκπαίδευση με την υποστήριξη του Χάρτη.

Επίσημοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων για την γλωσσική ποικιλομορφία στο Ηνωμένο Βασίλειο υφίστανται με τη μορφή περιοδικά επικαιροποιημένων δεδομένων μέσω δημοτικών μητρώων, απογραφής και έρευνας. Αυτοί οι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων λαμβάνουν υπόψη την εθνική γλώσσα, τις περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες και τις ποικίλες γλώσσες των μεταναστών, καθώς περιέχουν μία ερώτηση για τη βασική γλώσσα και μία ερώτηση σχετικά με τη γνώση της γλώσσας αυτής, δηλαδή αν και πόσο καλά ο ερωτηθείς μιλάει/καταλαβαίνει/διαβάζει/γράφει σε αυτή.

Η Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής, που συνήφθη το 1998, όριζε τις αρχές του σεβασμού και της ανοχής σε σχέση με τη γλωσσική ποικιλομορφία. Υπήρχε ρητή αναφορά για τη συμβολή «της ιρλανδικής γλώσσας, της σκωτσέζικης της περιοχής Ulster και των γλωσσών των διάφορων εθνοτικών μειονοτήτων» στον «πολιτιστικό πλούτο» της περιοχής.¹ Ο Οργανισμός Γλώσσας Βορρά/Νότου, που ιδρύθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 1999 και αποτελείται από δύο διαφορετικές υπηρεσίες, την Foras na Gaeilge (Υπηρεσία Ιρλανδικής Γλώσσας) και την Tha Boord o Ulster-Scotch (Υπηρεσία Σκωτσέζικης Γλώσσας της περιοχής Ulster), προωθεί τα ιρλανδικά και τη σκωτσέζικη της περιοχής Ulster και εφαρμόζει πολιτικές οι οποίες προκύπτουν κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των Υπουργών του Υπουργικού Συμβουλίου Βορρά/Νότου (NSMC) στη Βόρεια Ιρλανδία και της Δημοκρατίας της Ιρλανδίας για αυτές τις δύο γλώσσες.

¹Northern Ireland Statistics and Research Agency (NISRA) (2002), *Northern Ireland Census 2001: Key Statistics Report*, Belfast: HMSO.

²Registrar General Northern Ireland Annual Report 2010, Northern Ireland Statistics and Research Agency, 2011. Pupil data from *School Census*, October 2010.

¹Agreement reached in the Multi-Party Negotiations ('The Good Friday Agreement') (1998) Government of the United Kingdom and the Government of Ireland.

Τον Αύγουστο του 2000, το Υπουργείο Παιδείας της Βόρειας Ιρλανδίας ίδρυσε το Comhairle na Gaelscolaiochta με σκοπό να ενθαρρύνει και να διευκολύνει τη στρατηγική ανάπτυξη της εκπαίδευσης με μέσο διδασκαλίας τα ιρλανδικά και να παράσχει καθοδήγηση και συμβουλές για τον τομέα της εκπαίδευσης με μέσο διδασκαλίας την ιρλανδική γλώσσα.

Νομοθετικές διατάξεις για τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών έχουν θεσπιστεί μόνο για την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (11–14).² Το 2006 το Υπουργείο Παιδείας πήρε την πρωτοβουλία για την ανάπτυξη μιας Ολοκληρωμένης Στρατηγικής για τις Γλώσσες στη Βόρεια Ιρλανδία, «συνυπολογίζοντας όλες τις πτυχές των γλωσσών:

σε επίπεδο πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας, τριτοβάθμιας και επαγγελματικής εκπαίδευσης, την αγγλική ως πρόσθετη γλώσσα, τις γλώσσες για τις επιχειρήσεις, τις γλώσσες της Βόρειας Ιρλανδίας, τις μητρικές γλώσσες των μεταναστών, τη νοηματική γλώσσα, τις γλώσσες για άτομα με ειδικές ανάγκες», αλλά αναμένεται ακόμα η κατάρτιση σχετικής έκθεσης.³ Η διδασκαλία της Αγγλικής ως Πρόσθετης Γλώσσας αναθεωρήθηκε εξολοκλήρου το 2005–2009 και την 1η Απριλίου του 2009 τέθηκε σε εφαρμογή η πολιτική Κάθε Σχολείο ένα Καλό Σχολείο – Στήριξη των Νεοαφιχθέντων Μαθητών. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αναγνωρίζει τα ιρλανδικά και τη σκωτσέζικη της περιοχής Ulster στη Βόρεια Ιρλανδία ως γλώσσες στον ΕΧΠΜΓ.

²www.nicurriculum.org.uk/key_stage_3/areas_of_learning/modern_languages/

³www.arts.ulster.ac.uk/nils/index.php

Οι γλώσσες στην προσχολική εκπαίδευση (Καμία παροχή ξένων γλωσσών και γλωσσών των μεταναστών)

	Ομάδες-στόχος	Διάρκεια	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών	Μέρες την εβδομάδα	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	όλοι	≥2 χρόνια	>10	>1μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης
Πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	όλοι	≥2 χρόνια	καμία	0,5–1 μέρα	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	πλήρης

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην προσχολική εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Ιρλανδικά
-----------------------------------	-----------

Στα παιδιά που έχουν περιορισμένη γνώση της αγγλικής συχνά προσφέρεται ενισχυτική διδασκαλία, ενώ οι δάσκαλοι που αναλαμβάνουν αυτό το έργο διαθέτουν την κατάλληλη εκπαίδευση πριν την ανάληψη των καθηκόντων τους και την κατάλληλη επιμόρφωση κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Οι ξένες γλώσσες δεν διδάσκονται κατά κανόνα στην προσχολική εκπαίδευση, αλλά υπάρχουν σαράντα τέσσερα νηπιαγωγεία¹ τα οποία χρησιμοποιούν ως μέσο διδασκαλίας τα ιρλανδικά και τουλάχιστον ένας ιδιωτικός γαλλοαγγλικός δίγλωσσος παιδικός σταθμός.²

¹www.deni.gov.uk/index/85-schools/10-types_of_school-nischools_pg/schools_-_types_of_school-_irish-medium_schools_pg/schools_-_types_of_school_lists_of_irishmedium_schools_pg.htm

²Report of the Review of Irish medium education, Department for Education for Northern Ireland, undated.

Οι γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Πρόσθετη στήριξη των νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	γενικό	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	όλοι	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας (ΟΕΠΓ)	Έναρξη γλωσσικής εκπαίδευσης	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελαχίστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσικής ικανότητας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	διαδεδομένη	από τον πρώτο χρόνο	στο σχολικό ωράριο	>10	ενδοσχολική	μη καθορισμένη	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	ενιαίο και σαφές	σε τοπικό επίπεδο	στο τελευταίο στάδιο	εν μέρει στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	μη καθορισμένη	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	καμία	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	καθόλου

Οι γλώσσες που προσφέρονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Ιρλανδικά
Ξένες γλώσσες	γαλλικά, ισπανικά: προαιρετικά

Η εκπαίδευση με μέσο διδασκαλίας τα ιρλανδικά έχει παρουσιάσει αύξηση στη Βόρεια Ιρλανδία από την εποχή που ιδρύθηκε, με πρωτοβουλία γονέων, το πρώτο ανάλογο σχολείο, εκτός του συστήματος πρωτοβάθμιας γενικής εκπαίδευσης, το 1971. Το 16,7% του συνόλου των μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σήμερα φοιτούν σε σχολεία με μέσο διδασκαλίας τα ιρλανδικά ή σε τάξεις αγγλόφωνων σχολείων στις οποίες η διδασκαλία διεξάγεται στα ιρλανδικά, και ο αριθμός παρουσιάζει ολοένα μεγαλύτερη αύξηση κάθε χρόνο. Η εκπαίδευση με μέσο διδασκαλίας τα ιρλανδικά στηρίζεται από την πολιτική της κυβέρνησης.

Οι σύγχρονες γλώσσες δεν περιλαμβάνονται στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα της Βόρειας Ιρλανδίας για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το οποίο αναθεωρήθηκε το 2007, παρά τη θετική αξιολόγηση των πιλοτικών προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν από το 2005 έως το 2007 και στα οποία συμμετείχαν 21 σχολεία τα οποία δίδασκαν κατά κύριο λόγο γαλλικά και σε μικρότερο βαθμό ισπανικά. Παρά την απουσία υποχρεωτικής ένταξης των σύγχρονων γλωσσών στο αναλυτικό πρόγραμμα, σύμφωνα με μια έρευνα που διεξήχθη το 2007 διαπιστώθηκε ότι το 57% των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν στην έρευνα παρείχαν διδασκαλία μιας δεύτερης γλώσσας παρόλο που στις μισές και πλέον περιπτώσεις αυτό γινόταν περισσότερο εκτός αναλυτικού προγράμματος. Το νέο αναλυτικό πρόγραμμα ενθαρρύνει τη διδασκαλία των σύγχρονων γλωσσών σε ένα πλαίσιο διεπιστημονικής εκπαίδευσης, ενώ έχουν δημοσιευτεί και οδηγίες για να βοηθήσουν τους δασκάλους στην ανάπτυξη και ενσωμάτωσή του. Στις οδηγίες αυτές περιλαμβάνεται διαδικτυακό υλικό για τα γαλλικά, τα γερμανικά, τα ιρλανδικά και τα ισπανικά. Από το 2008 το Υπουργείο Παιδείας της Βόρειας Ιρλανδίας χρηματοδοτεί ένα Πρόγραμμα για τις Γλώσσες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, το οποίο παρέχει περιοδευόντες δασκάλους ισπανικών ή ιρλανδικών που συνεργάζονται με τους δασκάλους των σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Βασικού Σταδίου 1 (τρίτο και τέταρτο έτος πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) (από το 2009 συμπεριλήφθηκαν και τα πολωνικά). Το πρόγραμμα επικρίθηκε, επειδή δεν περιλάμβανε τα γαλλικά, την πιο ευρέως διδασκόμενη γλώσσα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μέχρι το 2009, 247 σχολεία είχαν συμμετάσχει στα μαθήματα ισπανικών και 76 στα ιρλανδικά.¹

Στους νεοαφικθέντες μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο παρέχεται εντατική στήριξη στα αγγλικά πριν και κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο γενικό σχολείο, ενώ τα τελευταία χρόνια καταβάλλεται και μια συντονισμένη προσπάθεια για την παροχή διδασκαλίας της Αγγλικής ως Πρόσθετης Γλώσσας, καθώς η Βόρεια Ιρλανδία προσελκύει όλο και μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών. Οι γλώσσες των μεταναστών δεν διδάσκονται, με εξαίρεση τα πολωνικά, η διδασκαλία των οποίων προσφέρεται περιστασιακά.

¹Purdy et al. (2010). Primary languages in Northern Ireland: too little, too late? *Language Learning Journal* 38 (2): 149–158.

Οι γλώσσες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

Οργάνωση

	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επιπλέον υποστήριξη για παιδιά νεοαφιχθέντων	Διαγνωστικά τεστ κατά την είσοδο στην εκπαίδευση	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	γενικό	πριν από την έναρξη της φοίτησης στα γενικά σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης	καθόλου	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο

	Ομάδες-στόχος	Αναλυτικό πρόγραμμα	Χρήση των γλωσσών ως μέσου διδασκαλίας	Κατανομή διδακτικών ωρών	Προϋποθέσεις ελάχιστου αριθμού μαθητών για τον σχηματισμό τάξης	Παρακολούθηση γλωσσικών δεξιοτήτων	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	όλοι	γενικό	σε τοπικό επίπεδο	στο σχολικό ωράριο	>10	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	εθνικές ή περιφερειακές φόρμες	πλήρης
Ξένες γλώσσες	όλοι	γενικό	καθόλου	στο σχολικό ωράριο	καμία	τυποποιημένη σε εθνικό επίπεδο	μη καθορισμένη	πλήρης

Διδασκαλία

	Τυπικά προσόντα διδασκόντων	Εκπαίδευση των διδασκόντων πριν από την ανάληψη των καθηκόντων	Επιμόρφωση διδασκόντων κατά τη διάρκεια της θητείας τους	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Κινητικότητα
Στήριξη στην εθνική γλώσσα	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη καθορισμένη	μη εφαρμόσιμο
Περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες	καθηγητές γλωσσών	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	μη εφαρμόσιμο	μη εφαρμόσιμο
Ξένες γλώσσες	καθηγητές γενικής εκπαίδευσης	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εξειδικευμένη βάσει του γνωστικού αντικειμένου	εθνικά ή περιφερειακά πρότυπα	ανεπίσημη χρηματοδότηση

Οι γλώσσες που προσφέρονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	Ιρλανδικά
Ξένες γλώσσες	Υποχρεωτικά: μία από γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά

Η κατάσταση όσον αφορά τις σύγχρονες ξένες γλώσσες στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Βόρεια Ιρλανδία έχει παρουσιάσει ραγδαία επιδείνωση από τότε που οι γλώσσες κατέστησαν προαιρετικές ύστερα από τα τρία πρώτα χρόνια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα πλαίσια της μεταρρύθμισης του αναλυτικού προγράμματος του 2007. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα μία μείωση της τάξεως του 19% στον αριθμό των συμμετεχόντων στις εξετάσεις GCSE (Γενικό Πιστοποιητικό Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης) σε τρία χρόνια, με τα γαλλικά να δέχονται το μεγαλύτερο πλήγμα ως η πρώτη διδασκόμενη ξένη γλώσσα. Τα ισπανικά είναι τώρα η δεύτερη πιο ευρέως διδασκόμενη σύγχρονη γλώσσα και ο αριθμός των συμμετεχόντων παρουσιάζει σταθερότητα. Ωστόσο, στα γερμανικά έχει παρουσιαστεί σημαντική μείωση. Στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση πολλά σχολεία ζητούν την υποχρεωτική εκμάθηση δύο γλωσσών.

Μέχρι την εισαγωγή του Αναλυτικού Προγράμματος της Βόρειας Ιρλανδίας το 1989, η ιρλανδική ήταν η δεύτερη πιο δημοφιλής γλώσσα μετά τα γαλλικά, παρόλο που διδασκόταν μόνο στα δημόσια (Καθολικά) σχολεία, και διατήρησε αυτή τη θέση στις συμμετοχές στις εξετάσεις GCSE μέχρι το 2002. Η γλώσσα εξαιρέθηκε από τις υποχρεωτικές γλώσσες που προσφέρονταν στα σχολεία ως μέρος του Αναλυτικού Προγράμματος της Βόρειας Ιρλανδίας¹, αλλά επανεντάχθηκε το 2006. Μία εξέταση GCSE με γλώσσα διεξαγωγής τα ιρλανδικά (Gaeilge) εισήχθη το 1993 για να καλύψει τις ανάγκες του σχετικά μικρού αριθμού μαθητών μεταπρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στους οποίους παρέχόταν εκπαίδευση με γλώσσα διδασκαλίας τα ιρλανδικά. Η εκπαίδευση με μέσο διδασκαλίας τα ιρλανδικά παρουσιάζει περισσότερες δυσκολίες στη δευτεροβάθμια απ' ό,τι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, εξαιτίας της έλλειψης διδακτικού προσωπικού που να διαθέτει την ικανότητα διδασκαλίας άλλων μαθημάτων με γλώσσα διδασκαλίας τα ιρλανδικά σε αυτό το επίπεδο. Λιγότερο από το 0,5% των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν τα ιρλανδικά ως μέσο διδασκαλίας.

Στις ηλικίες δεκαέξι έως δεκαοχτώ ετών, ο αριθμός των μαθητών που μαθαίνουν κάποια γλώσσα παρουσιάζει μεγαλύτερη σταθερότητα, αλλά έχει σημειωθεί σχετική μείωση αναλογικά με το σύνολο των ομνηλικών. Η μείωση που έχει σημειωθεί στα γαλλικά είναι αρκετά μεγάλη· στα γερμανικά η μείωση είναι κατά τι μικρότερη· στα ισπανικά παρατηρείται αύξηση, ενώ στα ιρλανδικά ο αριθμός παραμένει σταθερός.

Στους νεοαφιχθέντες μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο παρέχεται πρόσθετη στήριξη στην αγγλική πριν και κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο γενικό σχολείο. Δεν διεξάγονται διαγνωστικές εξετάσεις των δεξιοτήτων στα αγγλικά βάσει των αναγκών πριν από την εισαγωγή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά οι δεξιότητες υπόκεινται σε τακτική παρακολούθηση με τη χρήση κατάλληλων για την ηλικία πρότυπων εργαλείων. Όπως και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, έτσι και στη δευτεροβάθμια καταβάλλονται τα τελευταία χρόνια συντονισμένες προσπάθειες για την παροχή διδασκαλίας της Αγγλικής ως Πρόσθετης Γλώσσας, καθώς η Βόρεια Ιρλανδία προσελκύει ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών κάθε χρόνο. Δεν προσφέρεται διδασκαλία των γλωσσών των μεταναστών.

¹McKendry, E. (2007) *Minority-language Education in a Situation of Conflict: Irish in English-medium Schools in Northern Ireland*. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 10 (4): 394–409.

Οι γλώσσες στην επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση

Επαγγελματική κατάρτιση (σε τρία ΚΕΚ) (Καμία παροχή γλωσσών των μεταναστών)

		Ποικιλία προγραμμάτων γλωσσών	Αναλυτικό πρόγραμμα	Επίπεδο γλωσσομάθειας που πρέπει να κατακτηθεί	Διαθέσιμη κρατική χρηματοδότηση
Περιφερειακές/μειονοτικές γλώσσες	ΚΕΚ Α	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	μερική
	ΚΕΚ Γ	περιορισμένη	ενιαίο και σαφές	μη εφαρμόσιμο	καμία
Ξένες γλώσσες	ΚΕΚ Α	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	Με βάση το ΚΕΠΑ	μερική
	ΚΕΚ Β	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	μερική
	ΚΕΚ Γ	ευρεία ποικιλία	ενιαίο και σαφές	εθνικά πρότυπα	μερική

Τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε δύο πανεπιστήμια)

	Γλώσσα (ή γλώσσες) διδασκαλίας	Γλώσσες στις ιστοσελίδες	Ομάδες-στόχος για πρόσθετη στήριξη στην εθνική γλώσσα	Αναμενόμενο επίπεδο επάρκειας στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών	Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών	Κινητικότητα φοιτητών γλωσσών	Κινητικότητα φοιτητών άλλων ειδικοτήτων
Πανεπιστήμιο Α	μόνο εθνική	μόνο εθνική	όλοι	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	διεθνείς	υποχρεωτική	προαιρετική
Πανεπιστήμιο Β	μόνο εθνική	μόνο εθνική	όλοι	εθνικά πρότυπα ή ανά πανεπιστήμιο	διεθνείς και μετανάστες	υποχρεωτική	προαιρετική

Όπως και στο υπόλοιπο Ηνωμένο Βασίλειο, η παροχή γλωσσών στα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης είναι πολύ περιορισμένη. Τα δύο πανεπιστήμια της Βόρειας Ιρλανδίας (το Πανεπιστήμιο Queen's του Μπέλφαστ και το Πανεπιστήμιο του Ulster) προσφέρουν γλώσσες σε συνδυασμό με άλλες ειδικότητες, καθώς και προπτυχιακά μαθήματα στις ξένες γλώσσες που διδάσκονται στα σχολεία. Ωστόσο, το Πανεπιστήμιο Queen's του Μπέλφαστ έκλεισε το Τμήμα Γερμανικής Φιλολογίας το 2009, γεγονός που αντανακλά τον περιορισμό της παροχής γλωσσών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο οποίος γίνεται βέβαια αισθητός σε ολόκληρο το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Βόρεια Ιρλανδία απέχει ακόμα παρασάγγας από το να είναι αυτόνομη στην απόκτηση γλωσσολόγων ειδικών στις γλώσσες που αναμένεται στο μέλλον να είναι περιζήτητες από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη χώρα, όπως οι ασιατικές γλώσσες και πολλές από τις ευρωπαϊκές.

Οι γλώσσες στα οπτικοακουστικά μέσα και στον Τύπο (σε μία πόλη – μόνο στο Μπέλφαστ)

Τηλεοπτικές παραγωγές σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Κινηματογραφικές ταινίες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής	Προγράμματα στις περιφερειακές/ μειονοτικές γλώσσες εκτός της περιφέρειας	Διαθεσιμότητα της νοηματικής γλώσσας στην τηλεόραση
υποτιτλίζονται	υποτιτλίζονται	τακτικά	τακτικά

Τα ραδιοφωνικά προγράμματα προσφέρονται κατά κύριο λόγο στα αγγλικά, ενώ μεταδίδονται και κάποιες ολιγόωρες εκπομπές την εβδομάδα στα ιρλανδικά και κάποιες ολιγόλεπτες στα καντονέζικα. Τα τηλεοπτικά προγράμματα μεταδίδονται κατά κύριο λόγο στα αγγλικά, αλλά υπάρχουν και κάποια προγράμματα που μεταδίδονται στα ιρλανδικά, στη σκωτσέζικη γαελική, στα γαλλικά και στη σκωτσέζικη της περιοχής Ulster. Ωστόσο, η έννοια των «επίγειων τηλεοπτικών καναλιών» είναι απαρχαιωμένη στην ψηφιακή εποχή, καθώς πλέον υφίσταται η δυνατότητα πρόσβασης σε ξενόγλωσσους τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς μέσω του Freeview, του διαδικτύου και των δορυφορικών καναλιών. Η νοηματική γλώσσα προσφέρεται τακτικά σε σημαντικά γεγονότα της επικαιρότητας. Ο ξενόγλωσσος Τύπος δεν διατίθεται πάντα σε έντυπη μορφή, αλλά διατίθεται ευρέως σε ψηφιακή μορφή.

Οι γλώσσες στις δημόσιες υπηρεσίες και τους δημόσιους χώρους

Θεσμοθετημένες γλωσσικές στρατηγικές στο Μπέλφαστ

Αριθμός γλωσσών	Ιστοσελίδες	Εξωτερικοί ή εσωτερικοί μεταφραστές και διερμηνείς	Δεξιότητες σε άλλες γλώσσες εκτός της εθνικής σε περιγραφές θέσεων εργασίας ή των μελών του προσωπικού	Πρόσληψη ομιλητών γλωσσών για την υποστήριξη των εταιρικών στόχων	Παροχή γλωσσικής εκπαίδευσης στους εργαζομένους	Τακτική επικαιροποίηση του αρχείου των γλωσσικών δεξιοτήτων των υπαλλήλων
>4		Μπέλφαστ			Μπέλφαστ	
3-4						
1-2				Μπέλφαστ		

Υπηρεσίες με δυνατότητα επικοινωνίας σε άλλες γλώσσες

	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ επικοινωνίας	Υπηρεσίες με δυνατότητα ΓΡΑΠΤΗΣ επικοινωνίας
1	Πολιτικές συζητήσεις και διαδικασίες λήψης αποφάσεων Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης Υπηρεσίες υγείας Κοινωνικές υπηρεσίες Νομικές υπηρεσίες Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη Υπηρεσίες τουρισμού	Υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης Υπηρεσίες υγείας Κοινωνικές υπηρεσίες Υπηρεσίες για μετανάστες και ένταξη
2		Υπηρεσίες μέσω μεταφοράς Υπηρεσίες τουρισμού

Η συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής σε συνδυασμό με την πρόσφατη μετανάστευση, φαίνεται πως έχουν αυξήσει την επίγνωση απέναντι στα γλωσσικά θέματα στη δημόσια ζωή και απέναντι στην ανάγκη ύπαρξης και χρήσης υπηρεσιών μετάφρασης και διερμηνείας στις δημόσιες υπηρεσίες. Σύμφωνα με την έρευνα του Language Rich Europe, πολλές δημόσιες υπηρεσίες στο Μπέλφαστ παρέχουν πληροφορίες όχι μόνο στα ιρλανδικά, και σε μικρότερο βαθμό στη σκωτσέζικη του Ulster, αλλά και σε άλλες γλώσσες όπως στα πολωνικά, στα λιθουανικά, στα πορτογαλικά, στα σλοβακικά, στα καντονέζικα και στα αραβικά. Οι γλώσσες στις οποίες παρέχονται οι υπηρεσίες καθορίζονται από τις γλώσσες των κοινοτήτων στις οποίες ανήκουν οι εκάστοτε δημόσιες υπηρεσίες.

Οι γλώσσες στις επιχειρήσεις

Παρόλο που δεν ερευνήθηκαν στα πλαίσια του Language Rich Europe, όπως και στο υπόλοιπο Ηνωμένο Βασίλειο, οι εργοδότες της Βόρειας Ιρλανδίας δεν φαίνεται να αποδίδουν ιδιαίτερη βαρύτητα στις γλωσσικές δεξιότητες. Ωστόσο, η βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων θα μπορούσε να στηρίξει την οικονομία της Βόρειας Ιρλανδίας στην αντιμετώπιση διάφορων προκλήσεων, όπως αύξηση των εξαγωγών, προώθηση του τουρισμού και επενδύσεις στη χώρα.

Γενικά βασικά συμπεράσματα

Την τελευταία δεκαετία έχουν σημειωθεί τεράστιες αλλαγές στη Βόρεια Ιρλανδία. Από μία χώρα με πολλές συγκρούσεις και αθρόα μετανάστευση του πληθυσμού της προς άλλες χώρες στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, η Βόρεια Ιρλανδία έχει πλέον γίνει μια ειρηνική χώρα που έχει αναπτύξει τις παγκόσμιες σχέσεις της, με αποτέλεσμα την αύξηση του τουρισμού της, τη μείωση του κόστους αεροπορικών ταξιδιών προς αυτή και τη μετατροπή της σε πόλο έλξης για μετανάστες από άλλες χώρες. Παρόλο που η γλωσσική ποικιλομορφία στη Βόρεια Ιρλανδία είναι πιο περιορισμένη απ' ό,τι στις τρεις άλλες χώρες που απαρτίζουν το Ηνωμένο Βασίλειο, η ιστορία της την καθιστά ευαίσθητη σε ζητήματα γλωσσών και πολιτισμού και τα μέτρα που έχουν ληφθεί μέχρι σήμερα είναι εμπεριστατωμένα. Ωστόσο, όπως καταδεικνύεται από την έρευνα Language Rich Europe, το προφίλ της Βόρειας Ιρλανδίας όσον αφορά την εκμάθηση ξένων γλωσσών παρουσιάζει αδυναμίες και για τον λόγο αυτό επιβάλλεται η απόδοση πολύ υψηλότερης προτεραιότητας στην εκμάθηση ξένων γλωσσών σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος.

Ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες και πιλοτικά προγράμματα

Η προταθείσα *Στρατηγική για τις Γλώσσες στη Βόρεια Ιρλανδία*, που αποτελεί προϊόν διαβουλεύσεων και συζητήσεων με τους φορείς λήψης αποφάσεων, οι οποίες διήρκεσαν πάνω από πέντε χρόνια, αποσκοπεί στην παροχή μιας αξιολόγησης των αναγκών και ενός σχεδίου δράσης που να καλύπτει όλο το φάσμα των γλωσσών στην εκπαίδευση, τις επιχειρήσεις και τη δημόσια ζωή και να προσφέρει ευκαιρίες για μια πιο στοχευμένη ανάπτυξη.

Υπάρχουν κάποια πολύ αισιόδοξα παραδείγματα εξέλιξης στη Βόρεια Ιρλανδία όσον αφορά την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού στις γλώσσες. Μία επιτυχής εξέλιξη αναφέρεται στο Κολέγιο Stranmillis και αφορά την εισαγωγή μιας προαιρετικής ενότητας μαθημάτων για τις γλώσσες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία έχει ενσωματωθεί πλέον στον βασικό κύκλο μαθημάτων για το πτυχίο Παιδαγωγικής.¹ Για την κάλυψη της ζήτησης εξειδικευμένων με βάση το γνωστικό αντικείμενο καθηγητών στον αναπτυσσόμενο τομέα της μεταπρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με μέσο διδασκαλίας τα ιρλανδικά, το Κολέγιο St. Mary's, το Πανεπιστήμιο Queen's του Μπέλφαστ και το Πανεπιστήμιο του Ulster συνεργάζονται με σκοπό την προσφορά ενός μονοετούς Μεταπτυχιακού Προγράμματος Ειδίκευσης στην εκπαίδευση (PGCE) στους φοιτητές που επιθυμούν να γίνουν καθηγητές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με μέσο διδασκαλίας τα ιρλανδικά. Ο αριθμός των εισακτέων στο PGCE έχει αυξηθεί και στα δύο πανεπιστήμια, ειδικά όσον αφορά τους υποψήφιους που επιθυμούν να διδάξουν στον τομέα της μεταπρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με μέσο διδασκαλίας τα ιρλανδικά. Με την ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού προγράμματος στο Κολέγιο St. Mary's, στους φοιτητές απονέμεται εκτός από τον μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών PGCE και ένα Πιστοποιητικό Δίγλωσσης Εκπαίδευσης.

¹ Report of the Review of Irish medium education, Department for Education for Northern Ireland, undated.

Το πρόγραμμα Language Rich Europe εκπονήθηκε από μια κοινοπραξία με πάνω από τριάντα εταιρίες

Με την υποστήριξη των

www.language-rich.eu

© British Council 2012 Brand and Design/C001

Το Βρετανικό Συμβούλιο δημιουργεί διεθνείς ευκαιρίες για τους ανθρώπους από το Ηνωμένο Βασίλειο και από άλλες χώρες και χτίζει την εμπιστοσύνη ανάμεσά τους σε παγκόσμιο επίπεδο.

Καταχωρημένο ίδρυμα: 209131 (England and Wales) SC037733 (Scotland).

Εκδόθηκε από

CAMBRIDGE
UNIVERSITY PRESS

ISBN 978-1-107-66810-2

9 781107 668102 >